శ్రీరస్తు. 870

శ్రీగురుభ్యోనమః

శ్రీమద్రాజాధిరాజపరమేశ్వరవైదికమార్గప్రవర్తకశ్రీబుక్కణ
నరపాలతిలకవందితచరణారవిందైః
శ్రీపరమగురుచరణనళినయుగళచిరపరివస్యాసమాసాదిత
వైదికలౌకికసంపత్సారస్వతసదుపయోగ పరికలితత్రిజగద్రంగస్థలీ
నృత్యన్నిజకీర్తినటీకర్ణకుండలీకృతరవిశశిమండలైః
కర్ణాటకసామ్రాజ్యధౌరంధరీమండితైః
పండితాఖండలైః
నిఖిలామ్నాయమండలీవ్యాఖ్యావిఖ్యాతమాహాత్మ్యభూమభిః
అఖిలశాస్త్రగ్రంథనిర్మాణచాతురీశోభితైస్సర్వజ్ఞశిరోమణిభిః
శ్రీమాధవాచార్యైః
జనిమతాంసంసారపంకనిమగ్నానామాస్తికజనానాంనిశ్శ్రేయసావాప్తయేప్రణీతస్య
నిఖిలానర్థనివృత్తిపూర్వకపరమానన్దావిర్భావలక్షణపరమపురుషార్థానన్య
సాధనాద్వైతజ్ఞానవిజయపర్యవసన్నస్యశ్రీశంకరవిజయస్య

శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యబాలగోపాలతీర్థ
శ్రీపాదశిష్యదత్తవంశావతంసరామకుమారసూను
ధనపతికృతశ్రీశంకరాచార్యవిజయడిండిమాఖ్యయా వ్యాఖ్యయాశ్చ
ముద్రణేనసకలజగదుపకారద్వారాస్వస్యాత్రికపారత్రిక
శ్రేయస్సిద్ధిర్భవిత్రీతిదృఢంమత్వానేన
శ్రీగురుచరణారుణాంభోజనిరంతరసేవాసముపజాతనిఖిలవైదిక
గ్రంథశోధనముద్రణకౌశలీభావుకేణ
వావిళ్ల॥రామస్వామిశాస్త్రిణా
ఆదిసరస్వతీనిలయాభిధానాయాంనిజముద్రాక్షరశాలాయాం
ముద్రితశ్శ్రీశంకరవిజయో
డిండిమాభిఖ్యావ్యాఖ్యానసనాథోవైదికానాముపకారాయ
భువిచిరంజీయాత్.

అవతరణికా

శంకరవిజయభావప్రకాశికా

సర్వతంత్రస్వతంత్రాయసదాత్మాద్వైతవేదినే।
శ్రీమతేశంకరార్యాయ వేదాంతగురవేనమః॥

అథజగదేవదుఃఖపంకనిమగ్నముద్దిధీర్షుః పరమకారుణికః పరమేశ్వరః॥ శ్లో॥ యదాయదాహిధర్మస్యగ్లానిర్భవతిభారత। అభ్యుత్థానమధర్మస్యతదాత్మానంసృజామ్యహమిత్యాదిప్రతిజ్ఞాతార్థపరిపాలనాయ॥ శ్లో॥ ఆద్యేసత్త్వమునిస్సతాంవితరతిజ్ఞానంద్వితీయేయుగేదత్తోద్వాపరనామకేతు సుమతిర్వ్యాసః కలౌశంకరఇత్యాదిప్రమాణవచనానుసారేణ శ్రీశంకరాచార్యరూపేణగృహీతలీలామానుషవిగ్రహస్సన్నస్మిన్కలియుగేవిక్రమశకాదిమేశ్వరనామకచతుర్దశాబ్ద మాధవమాసే భూమావవతీర్యాధీత్యచవిధివద్వేదానభ్యస్యచసర్వశాస్త్రాణి శ్రీభగవత్కృష్ణద్వైపాయనప్రణీతబ్రహ్మసూత్రాణాంసకలోపనిషదాదీనాంచాద్వైతపరతయాభాష్యాణివ్యాకృత్యతత్ప్రచారార్థంబౌద్ధచార్వాకాదివేదబాహ్యాదుర్మతానికేవలకర్మపరాన్మీమాంసకాదీంశ్చనిరాకృత్యవిజిత్యచతత్తన్మతప్రవర్తకాన్విదుషస్స్వమతపరాన్కృత్వాబ్రహ్మావతారభూతంమండనమిశ్రంవాదేజిత్వాదత్త్వాచతస్మైసన్న్యాసాశ్రమంవశీకృత్యచతత్పత్నీభూతాంసరస్వతీంస్థాపయిత్వాచఋశ్యశృంగాశ్రమాదావుషిత్వాచతత్రద్వాదశాబ్దమృశ్యశృంగాశ్రమే అధ్యాపయిత్వాచ సూత్రభాష్యాదిసకలాద్వైతగ్రంథాన్నిరంతర్యేణతత్ప్రాజార్థమద్వైతవిద్యాప్రచారార్థంచకృత్వాచసురేశ్వరపద్మపాదహస్తామలకతోటకనామకశిష్యస్థాపనాదికంకాంచ్యాదిక్షేత్రస్థితాష్టాదశశక్తిపీఠేషునిర్మాయచయంత్రోద్ధారాదికంసంప్రాప్యచతత్ప్రసాదాదణిమాద్యష్టసిద్ధింసంప్రాప్యచషడ్దర్శనానిగత్వాచకాశ్మీరదేశమధిరుహ్యచశారదాసంబంధిసర్వజ్ఞపీఠంగత్వాచబదరికాశ్రమముషిత్వాచతత్రకానిచిద్దివసానిసంప్రాప్యచకేదారక్షేత్రంసంప్రార్థితస్సన్స్వలోకమాగచ్ఛేతిసర్వదేవైస్సంస్తుతశ్చసిద్ధచారణైరారూఢస్సన్నిజంవృషభంప్రతస్థేనిజావాసంకైలాసమితి-

౧— తత్రాదౌ॥ శ్లో॥ నగాయత్ర్యాః పరంమంత్రం నమాతుః పరదైవతమితివచనేనసద్గ్వైర్మాతురాజ్ఞాసర్వథాపరిపాలనీయేత్యాదిధర్మంతుర్యాశ్రమేస్థిత్వాపిమాతృచరమకర్మాచరణాదినాలోకాననుశాస్య లోకాచార్యత్వముపాప॥ అత్రమానం॥ ఆచినోతిహిశాస్త్రాణిహ్యాచారేస్థాపయత్యపి। స్వయమాచరతేయస్మాత్తస్మాదాచార్యఇష్యతఇతి-

౨— ఆచార్యైరత్రైవకర్మభ్రష్టాదిరూపకేరళదేశస్థశాపేనాపత్కాలే
ఽపిపవలిభిస్సహాయస్సర్వథాకర్తవ్యాఇతి విధ్యుక్తానుష్ఠానేదుర్జనాని
గ్రహాపూర్వాచార్యైరేవకార్యఇతిచానుశిక్షితం.

౩— స్వస్యసాక్షాచ్ఛివావతారత్వాద్విదితసర్వతత్త్వరహస్యా అపిశ్రీ
శంకరార్యాగురూపదేశంవినాత్మవిచారోనకార్యఇత్యర్థంశ్రీగోవిందయో
గీంద్రసందర్శనవందనాదిభిఃప్రకాశితవంతః.

౪— లోకేసాంసారికసుఖమకించిత్కరమిత్యంశం బ్రహ్మచర్యాశ్ర
మఏవతుర్యాశ్రమంస్వీకృత్యప్రకటీకృతవంతః.

౫— యద్యదాచరతిశ్రేష్ఠస్తత్తదేవేతరోజనాఇత్యాదిగీతాచార్యవా
క్యంహృదినిధాయదేహాంతరంస్వీకృత్యకామతంత్రరహస్యంజ్ఞాత్వాపరసర
స్వతీజయాదికృతవంతఇత్యనేనయత్యాశ్రమిస్త్రీప్రశంసయోస్తైజస్తిమిరసా
మ్యమనుభూతస్యాపతత్త్వజ్ఞత్వంచసూచితవంతః.

౬— గురుశుశ్రూషయైవ విద్యావాప్తిరిత్యర్థం స్వపరిచర్యాతత్ప
రంతోటకాచార్యంమనసానుగృహ్యచతుర్దశవిద్యాపారీణంచకారేత్యనే
నస్ఫుటీకృతవంతః.

౭— స్వయంబ్రహ్మచర్యేస్వీకృతతుర్యాశ్రమోఽపిగృహస్థాశ్రమిమం
డనార్యానుగృహీతసన్న్యాసాశ్రమేణత[illegible]తీర్ణశృంగగిరిపీఠాధిపత్యేనచ
సర్వజ్ఞత్వాదిగుణవిశిష్టక్రమసన్న్యాసినామపిపీఠాధిపత్యంప్రపంచితం.

౮— ప్రభాకరాదిశిష్యాణాంజగద్గురుకృతతత్త్వోపదేశేనసాధనచ
తుష్టయసంపన్నానాంగృహస్థానామపిబ్రహ్మవిద్యాధికారోవరీవర్తతఇతి
విశదీకృతః.

౯— శ్రీభగవత్పాదపూజ్యాచరితతీర్థయాత్రాతస్తస్యదేవతాదర్శ
నాదినాతీర్థయాత్రాదికంజ్ఞానిభిరప్యాచరణీయమితిస్పష్టీకృతం.

౧౦— లోకాచార్యకృతాసేతుహిమాచలసకలదేశసంచారతత్తద్దేశస్థవి
మతదూరీకరణస్వమతస్థాపనాదినాజగద్గురుపీఠాధిపైరనవరతమేవమేవదు
ష్టమతఖండనపూర్వకస్వమతస్థాపనాదికమైదంపర్యేణకర్తవ్యమితిబహుళీకృతం.

అకారణకరుణార్ణవశ్రీమజ్జగద్గురుచరణారవిందమకరందపానసంజనిత
మనీషామనసారేణశ్రీశంకరవిజయవిషమభావప్రకాశికాఖ్యథామతిమయా
విరచితా. ఇతోఽప్యధికతరాన్విషయాభిప్రాయాన్విపశ్చితో విభావయంత్వి
త్యలమ్.

వానిర్శ్లి, రామస్వామిశాస్త్రీ

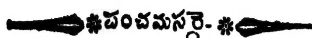
శ్రీరస్తు.

శ్రీమచ్చెన్నపురశ్రీతరణాయమానాదిసరస్వతీనిలయముద్రా
శాలయందచ్చువేయబడివిక్రయింపబడుచుండుగ్రంథములు.

పారాశరమాధవీయము.
భట్టికావ్యము, సవ్యాఖ్యానము.
మాధవార్యకృతశంకరవిజయము, సవ్యాఖ్యానము.
ప్రసన్నరాఘవనాటకము, సచ్ఛాయము.
లీలావతీగణితము, సవ్యాఖ్యానము.
వృత్తరత్నాకరము, సవ్యాఖ్యానము.
రాఘవపాండవయాదవీయము, సవ్యాఖ్యాన
నరకాసురవ్యాయోగము, సచ్ఛాయము.
రామాయణభారతసారసంగ్రహస్తోత్రవివరణము.
శివపురాణతామసత్వనిరాకరణము.
సౌందర్యలహరీ.
చంద్రాలోకము, సవ్యాఖ్యానము.
గురుబాలప్రబోధిక, సటీక.
త్రికాండము, సటీకము.
త్రికాండము, మూలము.
విష్ణుసహస్రనామము.
రామాయణము, సవ్యాఖ్యానము.
విష్ణుపురాణము, సవ్యాఖ్యానము.
భోజచంపు, సవ్యాఖ్యానము.
భారతచంపు, సవ్యాఖ్యానము.
కాలామృతము, సటీకము.
రఘువంశము, సవ్యాఖ్యానము.
భర్తృహరి, సవ్యాఖ్యానము.
నానార్థరత్నమాల, సటీకము.
దేవీస్తోత్రకదంబము.
శివస్తోత్రకదంబము.

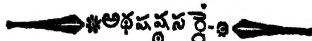
పుటసంఖ్యా-	విషయాః-
	ప్రథమసర్గః-ఉపోద్ఘా
	తప్రకరణమ్-
౧	ఇష్టదేవతాప్రార్థనమ్-
౩	భాష్యకారస్తుతిః-
౪	స్వీయవాణీప్రశంసా-
౧౦	శంకరజయోత్కృష్టత్వం
౧౧	అషోడశసర్గీయకథా
	సంగ్రహః-
౧౩	దేవానాంకైలాసగమనం
౧౪	సదాశివాయబౌద్ధకృత్య
	నివేదనమ్-
౧౫	దేవానుద్దిశ్యశివోక్తయః
౧౬	స్కందప్రతిశివాజ్ఞా-
౧౭	భట్టపాదప్రాదుర్భావః
౧౮	సుధన్వరాజసభాం భ
	ట్టపాదప్రవేశః (పతనం
౨౦	పర్వతశిఖరాత్భట్టపాద
౨౧	కలశస్థవస్తుపరీక్షా-
౨౨	బౌద్ధహననమ్-
౨౩	వేదమార్గప్రవృత్తిః-
	ద్వితీయసర్గః-
	ఆచార్యావతారప్రపంచః-
౨౫	వృషాద్రౌసదాశివావి
	ర్భావః (రుజనమ్
౨౬	కాలట్యాగ్రహారే శివగు
౩౨	శివగురోర్విద్యాధిరాజ
	నామపాత్రప్రాప్తిః-(కథనమ్
౩౫	విద్యాధిరాజోద్వాహ
౩౭	అనపత్యత్వవిచారః-(నా
౩౮	అపత్యార్థందేవోపాస
౪౦	స్వప్నేద్విజరూపశివద
	ర్శనమ్- (రణమ్-
౪౧	శివప్రసాదాద్గర్భధా
౪౫	శ్రీభగవత్పాదావతారః
౪౮	శిశోశ్శంకరనామకర
	ణమ్- (మానువర్ణనమ్-
౫౦	శ్రీశంకరమూర్తిమహి
	తృతీయసర్గః-
	తత్రదేవానామవతారః
౫౨	పద్మపాదహస్తామలకసు
	రేశ్వరతోటకాదీనామవ
	తారః(గస్యత్యవతరణం
౫౪	దూర్వాససశ్శాపాద్భువిస
౫౬	విశ్వరూపోభయాభార
	త్యోర్గనురాగాతిశయః-
౬౬	మండనమిశ్రోభయభా
	రత్యోరుద్వాహః-
౬౭	జామాతరంప్రతిశ్వశు
	రోక్తయః-
౬౮	దుహితరంప్రతిమాతా
	పిత్రోరనుశాసనమ్-
	చతుర్థసర్గః-
	కౌమారచరిత్రమ్-
౭౪	శంకరస్యచౌలకర్మ(ప్తిః
౭౫	శంకరపితుఃపంచత్వప్రా
౭౬	జగద్గురోరుపనయనం-

పుటసంఖ్యా.	విషయాః.
౯౪	భగవత్పాదవిద్యాభ్యాసః
౯౭	శంకరకృతలక్ష్మీస్తుత్యా ద్విజదారిద్ర్యనివృత్తిః.
౯౮	భగవత్స్వరూపవర్ణనం.
౯౯	తచ్ఛరీరవర్ణనం.
౧౦౩	తద్యశోవర్ణనం.
౧౦౬	సర్వజ్ఞత్వకథనం.

పంచమసర్గః.

పుటసంఖ్యా.	విషయాః.
	సన్న్యాసగ్రహణం.
౧౧౦	భగవత్పాదప్రార్థనయా నద్యామాతుస్సదనసమీపాగమనం.
౧౧౪	లోకగురుదిదృక్షయా కేరళేశాగమనం. (నం-
౧౧౬	కేరళాధిపస్యవరప్రదా
౧౧౭	భావ్యకారవివాహవిచారః.
౧౧౮	శంకరదర్శనార్థమగస్త్యాద్యాగమనం.
౧౨౦	శ్రీగురుజననీంప్రత్యగస్త్యాదివచనాని.
౧౨౧	మాతరంప్రతిశంకరకృతతత్త్వోపదేశః.
౧౨౨	సన్న్యాసాశ్రమలిప్సుం శంకరంప్రతి జనన్యుక్తయః.
౧౨౪	సద్గురుమనోవిచారః.

పుటసంఖ్యా.	విషయాః.
౧౨౫	గ్రాహగ్రస్తశంకరప్రార్థనయాజననీదత్తతురీయాశ్రమాభ్యనుజ్ఞా.
౧౨౬	దేహపాతేత్వయా సంస్కారః కార్యఇతి శంకరంప్రతిజనన్యాజ్ఞా.
౧౨౭	అద్వైతాచార్యం ప్రతి కృష్ణవాక్యాని.
౧౩౨	యతీంద్రగమనవర్ణనమ్.
౧౩౩	గోవిందయోగీంద్రవనప్రవేశాదిః.
౧౩౪	గోవిందనాథస్యోపదేశః.
౧౩౭	గురుపరంపరావబోధనం.
౧౩౯	స్వీకృతయత్యాశ్రమస్య శ్రీశంకరస్యస్తుతిః.
౧౪౨	లోకాచార్యపరమహంసత్వవర్ణనమ్.
౧౪౪	వర్షర్తువర్ణనమ్.
౧౪౭	కమండలునాచంద్రభవాఖ్యనదీప్రవాహజలాకర్షణం. (నాథాజ్ఞా-
౧౫౨	కాశీగమనాయ గోవింద
౧౫౪	ఆర్యపాదకాశీప్రవేశగంగావర్ణనాదివిషయాః.

అథషష్ఠసర్గః.

పుటసంఖ్యా.	విషయాః.
	ఆత్మవిద్యాప్రతిష్ఠా.
౧౬౦	సనందనాదీనాం సన్న్యాసాశ్రమప్రదానం.

పుటసంఖ్యా-	విషయాః-
౧౬౨	కృత్రిమపుల్కసశ్రీభగవత్పాదసంవాదః
౧౬౪	విశ్వేశ్వరప్రత్యక్షవిషయః-
౧౬౮	భాష్యకరణాయ విశ్వేశ్వరాజ్ఞా-
౧౭౧	భగవతో బదరీగమనం-
౧౭౨	ద్వాదశే వయసి సూత్రభాష్యాదికరణం-
౧౭౪	సనందనాది స్వశిష్యాణాం భాష్యోపదేశః-
౧౭౫	సనందనస్య పద్మపాదనామోపలబ్ధిక్రమః-
౧౭౭	పాశుపతమతఖండనం
౧౮౦	భేదవాదిమతఖండనం-
౧౮౧	బౌద్ధాదిమతనిబర్హణం-
౧౮౨	శ్రీమదాచార్యకృతభాష్యవర్ణనం-
	—అథ సప్తమసర్గః—
	వ్యాససందర్శనాదిః-
౧౯౦	బ్రాహ్మణవేషధరశ్రీవ్యాసశ్రీశంకరార్యయోర్వాదః-
౧౯౪	పద్మపాదనివేదితవ్యాసోద్వైక్యశంకరోక్తయః-
౧౯౫	శ్రీమద్వ్యాసస్తోత్రవిషయః
౨౦౧	శ్రీశంకరగురుకృతభాష్యాణాం వ్యాసావలోకనం-
౨౦౩	శంకరముద్దిశ్య వ్యాసవచనం
౨౦౫	శ్రీమద్వ్యాసమహర్షేరంతర్ధానం-(క్రీడాదిగ్వ్యాఖ్యానం-
౨౦౬	దిగ్విజయార్థినశ్శ్రీగురోర్దర్శనం
౨౦౯	ప్రయాగతుషాగ్నిస్థభట్టపాదదర్శనం-
౨౧౨	తుషాగ్నిప్రవేశకారణకథ
౨౧౬	అగ్నిప్రవేశానకర్తవ్య ఇతి శంకరోక్తిః-
౨౧౭	అథ జిగీషుం ప్రతి మద్విష్యం మండనమిశ్రం జహీతి భట్టపాదవచనం-
౨౧౮	భట్టపాదస్య తత్త్వోపదేశః-
౨౧౯	—అథాష్టమసర్గః— మండనమిశ్రసంవాదః-
౨౨౧	విజ్ఞానార్గేణ మండనార్యపురగమనం-
౨౨౪	ఆకాశమార్గేణ గృహాంగణప్రవిష్టస్య శంకరగురోర్మండనార్యస్య చ సంప్రవృత్తప్రశ్నోత్తరాణి-
౨౨౮	వ్యాసజైమిన్యోరనుమత్యా శ్రీశంకరార్యస్య వాదభిక్షాప్రదానం-
౨౩౩	మండనమిశ్రధర్మపత్నీకృతమాధ్యస్థ్యనిర్ణయః- మండనశంకరాదిపూజా విషయశ్చ

శ్రీశంకరవిజయవిషయానుక్రమసూచికా-

పుటసంఖ్యా- విషయాః-

౨౩౫ వాదోపక్రమః-

౨౩౭ పణనిర్ణయః- (యః-

౨౪౧ పూర్వపక్షసిద్ధాంతవిష

౨౬౧ మండనార్యపరాజయః-

౨౬౩ శ్రీగురుకృతసరస్వతీబంధనక్రమః-

— * అథనవమసర్గః * —

సరస్వతీసంవాదాదిప్రపంచః-

౨౬౫ మండనార్యాయజైమినిస్యభిప్రాయకథనం-

౨౬౮ మండనస్యజైమినిసాక్షాత్కారః (రాచార్యస్తుతిః-

౨౬౯ మండనప్రణీత శ్రీశంక

౨౭౫ శ్రీశంకరంప్రత్యుభయసరస్వతీస్వావృత్తనివేదనం-

౨౭౮ సరస్వత్యాత్మనాసహవివదితుంప్రార్థితవతీతి కథా

౨౮౦ కళాశాస్త్రే సరస్వతీకృతపరీక్షా

౨౮౧ శ్రీపరమగురుస్సరస్వత్యామాసకాలావధిగ్రహణం

౨౮౨ కస్యచిద్రాజ్ఞఃకాయే ప్రవేష్టుముత్కంఠం పరమగురుంప్రతిపద్మపాదోక్తమత్స్యేంద్రవృత్తాంతకథనం-

౨౮౪ ఆచార్యకృత పద్మపాదో

క్త్యైకసమాధానవచనాని

౨౮౭ శిష్యసహితస్యశ్రీగురోః గిరిశృంగప్రవేశఃతత్రనిహితంవపుస్సంరక్షణార్థంనిజశిష్యవర్గానుశాసనంచ,

౨౮౯ శ్రీపరమగురోఃపరకాయప్రవేశకథాప్రపంచః

— * దశమసర్గః * —

రాజదేహప్రవేశాదిః-

౨౯౧ పరకాయప్రవిష్టశంకరరాజ్యపరిపాలనక్రమః-

౨౯౨ మృతకళేబరదహనార్థంరహసిసచివనియోగః-

౨౯౪ గురువియోగఖిన్నశిష్యాణాంచరితం- (యః-

౨౯౭ పద్మపాదప్రణీతో పా

౨౯౯ శ్రీభాష్యకారాన్వేషణం

౩౦౧ క్రమాదమరకరాజసభాంప్రాప్యరాజానముద్దిశ్యశిష్యోక్తిః-

౩౦౨ తత్త్వమసీత్యాదివాక్యావబోధనం-

౩౦౬ రాజశరీరంవిహాయస్వశరీరప్రవేశవిషయః-

౩౦౮ పునర్మండనమిశ్రగృహగమనం-

పుటసంఖ్యా-	విషయాః.
౩౦౯	పరాజయం ప్రాప్యాం తత్పీడితాం సరస్వతీం ప్రత్యాచార్యోక్తిః
౩౧౦	ఋష్యశృంగాశ్రమాదౌ సాన్నిధ్యం కుర్వితి ప్రార్థితాయాస్సరస్వత్యాస్స్వలోకగమనం
౩౧౧	గృహీత తురీయాశ్రమాయ మండనార్యాయ కృత తత్త్వోపదేశః-
౩౨౦	మండనార్యస్య సురేశ్వరాభిధానవిషయః-
౩౨౧	శ్రీగురోర్దక్షిణ దిగ్యానం

అథైకాదశసర్గః

పుటసంఖ్యా-	విషయాః.
	ఉగ్రభైరవపరాజయాదిః
౩౨౫	శ్రీశంకరగురు దర్శనాయ కాపాలికాగమనం
౩౨౯	భైరవాయత్వన్మస్తకం దేయమితి కాపాలికోక్తిః-
౩౩౨	రహసి శంకర హననార్థినః కాపాలికస్య నృసింహరూపేణ పద్మపాదదర్శనం తన్మరణాదికంచ-
౧౩౩	పద్మపాదస్య నృసింహానుగ్రహోపలబ్ధివిషయః-
౩౩౬	నృసింహకోపశమనార్థం శ్రీశంకరవిరచితస్తుతిః-
౩౪౦	నృసింహకోపశమనాత్పద్మపాదప్రాక్తనస్థితి క్రమః-

—ద్వాదశసర్గః—

హస్తామలకాదీనాంశిష్యత్వేన గ్రహణం-

పుటసంఖ్యా-	విషయాః.
౩౪౧	భగవత్పాదస్య గోకర్ణాగమన దేవదర్శనాదికం-
౩౪౩	మత్స్యాది దశావతారవర్ణనం-
౩౪౭	లోకగురుకృపయామృత శిశుజీవనం-
౩౪౯	జగద్గురు కృతమూకాంబాదర్శనాదికం.
౩౫౧	శ్రీచక్రవిషయః-
౩౫౨	శ్రీబలిసంజ్ఞకాగ్రహారే శంకరప్రవేశః-
౩౫౪	భగవత్పాద దిదృక్షయా సపుత్రప్రభాకరాగమనమ్-
౩౫౫	హస్తామలక ప్రోక్త ద్వాదశశ్లోకాదిః-
౩౫౬	హస్తామలకాదిశిష్యైస్సహ శ్రీగురోశ్శృంగగిరిగమనం-
౩౫౭	శృంగగిర్యాం సూత్రభాష్యాది పాఠనశారదా కీర్తనిర్మాణాదికం-

శ్రీశంకరవిజయవిషయానుక్రమణికా.

పుటసంఖ్యా.	విషయాః.
3౫౯	ఆనందగిరికృతగురుశుశ్రూషాక్రమః.
3౬౧	ఆనందగిరికృతతోటకవృత్తాని.
3౬౨	ఆనందగిరేస్తోటకాచార్యనామప్రాప్తిః.
	—త్రయోదశసర్గః—
	బ్రహ్మవిద్యాప్రచారః.
3౬౫	భాష్యస్యవార్తికకరణాయ సురేశ్వరాచార్యంప్రతి శ్రీశంకరాజ్ఞా తద్భంగాదివిషయాః.
3౭౧	హస్తామలకవిద్యావాప్త్యాదివిషయాః.
3౭౪	భాష్యవార్తికానుత్పాదాయసురేశ్వరదత్తశాపాదిః.
3౭౭	తైత్తిరీయకాణ్వోపనిషద్వార్తికకరణాయ సురేశ్వరస్యశ్రీశంకరాజ్ఞా.
3౮౧	—చతుర్దశసర్గః—
	పద్మపాదతీర్థయాత్రాదిః.
3౮౨	గురుసమీపస్థమహామావిదేశగమనశ్లైకాదికథనం. [?]
3౮౫	పథికాపేక్షితసహాయసంపత్తినిరూపణం.
3౮౭	శృంగగిరితోవియన్మార్గేణ మాతృసన్నిధింప్రతిశ్రీశంకరగురుగమనమాతృదర్శనాభివందనాదికం.
3౮౯	జనన్యాజ్ఞయా దేశికకృతశివస్తుత్యాదికం.
3౯౧	భగవత్పాదజననీవైకుంఠయాత్రా తద్దేహదాహాదికం.
3౯౨	కేరళదేశవాసిభ్యశ్శంకరదత్తశాపాదిః.
3౯3	అగస్త్యాశ్రమే పద్మపాదప్రవేశః.
3౯౪	జగద్గురోశ్శ్రీకాళహస్తిగమనం.
3౯౫	పుండరీకపురగమనం.
3౯౭	పద్మపాదసేతుయాత్రాయాంమాతులదర్శనాదిః.
౪౦౪	పద్మపాదసేతుగమనసమయేతన్మాతులకృతపుస్తకదహనాదిః.
౪౦౭	రామేశ్వరశబ్దసమాసనిర్ణయః.
౪౧౦	శ్రీశంకరకృతమహాసురాలయేశస్తుతిః.
౪౧౧	పద్మపాదస్యపునర్గురుసమీపాగమనాదిః.
౪౧౪	ఆచార్యసకాశాత్పద్మపాదపంచపాదికాలేఖనం.
	—పంచదశసర్గః—
	ఆచార్యదిగ్విజయః.
౪౧౭	శాక్తమతఖండనాదిః.
౪౧౯	సారస్వతమతఖండనం.

పుటసంఖ్యా.	విషయాః.
౪౨౦	వామాచారఖండనం.
౪౨౧	రామేశ్వరపాండ్యచోళదేశాదిజయః శైవమతనిబర్హణంచ
౪౨౬	లింగధారిమతనిషూదనం.
౪౨౯	షడ్విధవైష్ణవమతనిహింసనం.
౪౩౭	సుబ్రహ్మణ్యక్షేత్రగమనం-చతుర్ముఖమతనిరాసనంచ.
౪౩౮	అగ్నిమతనిహననం.
౪౩౯	రవిమతదూరీకరణం.
౪౪౦	గణేశక్షేత్రగమనతన్మతనిరసనాదికం.
౪౪౫	కాంచీనగరనిర్మాణాదిః.
౪౪౬	ఆంధ్రదేశగమనం.
౪౪౭	ఉజ్జయినీగమనకాపాలికమతఖండనాదిః.
౪౪౮	క్రకచసుధన్వనోర్యుద్ధం.
౪౫౧	శ్రీహర్షవిజయాంగగౌడదేశగమనాదికం.
౪౫౨	చార్వాకమతచ్ఛేదనం.
౪౫౪	క్షపణకజైనమతచ్ఛేదనం.
౪౫౬	మల్లారిమతపరిహారః.
౪౫౭	విష్వక్సేనమతఖండనం.
౪౫౮	మన్మథమతనిషూదనం.
౪౫౯	కుబేరమతేంద్రమతనిషూదనం.
౪౬౦	యమమతఖండనం.
౪౬౩	వాయువరుణమతఖండనంశూన్యమతఖండనంచ
౪౬౪	వారాహమతనిహ్నవః.
౪౬౫	సాంఖ్యమతగుణమతఖండనాదికం.
౪౬౬	కాపిలమతభంజనం.
౪౬౭	అణుకమతభేదనం-శేషమతభేదనంచ.
౪౬౯	చంద్రమతఖండనం.
౪౭౩	క్షపణకపితృమతయోఃఖండనం.

శ్రీశంకరవిజయవిషయానుక్రమసూచికా-

పుటసంఖ్యా- విషయాః-

౪౭౪ నీలకంఠభాష్యకారయోర్వివాదః-

౪౮౦ ఉజ్జయినీపురప్రవేశః-

౪౮౩ భట్టభాస్కరసమీపంప్రతిపద్మపాదప్రేషణం-

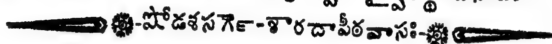
౪౮౪ జగద్గురుభట్టభాస్కరవివాదఘట్టః-

౪౯౪ భట్టభాస్కరపరాజయః-

౪౯౬ బాహ్లీకదేశే ఆర్హతాగమనవివాదాదికంచ-

౫౦౧ భరత - శూరసేన - కురు - పాంచాలాదిదేశవిజయః -
అభినవగుప్తకృతిమశిష్యత్వప్రకారశ్చ-

౫౦౩ నిఖిలదుర్మతఖండనపూర్వకాద్వైతస్థాపనాదికం-

-షోడశసర్గః-శారదాపీఠవాసః-

౫౦౭ శంకరగురోర్భగందరాఖ్యరోగావాప్తిః-

౫౧౨ త్రిదశాలయాదాగతదేవతోక్త్యనంతరంపద్మపాదకృతతత్ప
రిహారకమంత్రజపాదికం-అభినవగుప్తమరణంచ-

౫౧౩ గౌడపాదశ్రీశంకరయోస్సమాగమప్రశ్నోత్తరాదిః-

౫౨౦ సర్వజ్ఞపీఠసమీపవర్తిచార్వాకాదీనాంమతఖండనం-

౫౨౩ పీఠాధిరోహణసమయేభాష్యకారసరస్వతీప్రశ్నోత్తరాణి -

౫౨౪ జగద్గురోస్సర్వజ్ఞపీఠాధిరోహణం-

౫౨౬ శంకరగురోరాజ్ఞయాసురేశ్వరాదీనాంశృంగగిర్యాదిపీఠగ
మనం-ఆచార్యస్యబదరీక్షేత్రగమనంచ-

౫౨౮ జగద్గురోఃకేదారక్షేత్రప్రవేశతప్తకుండనిర్మాణాదికం-

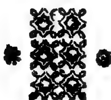
౫౨౯ ఇంద్రాదిభిఃప్రార్థితస్యశ్రీశంకరభగవత్పాదాచార్యస్య
వృషభారోహణకైలాసయాత్రాదికంచేతిసర్వమనవద్యం-

ఇతిశ్రీశంకరవిజయప్రధానవిషయానుక్రమణికా-

సమాప్తా-

మంగళమస్తు-

శ్రీగణేశాయనమః.

శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదేభ్యోనమః.

శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే - సవ్యాఖ్యానే -

ప్రథమసర్గప్రారంభః.

శ్రీమద్విష్ణుమజాభివంద్యచరణంగోపాదికారాధితంవందే పూర్ణసితోప్రసౌమ్యవదనం సంసారతాపాపహం। సత్యంజ్ఞానమనంతమాద్యవిధురంగోభారసంహారకంసర్వాత్మానమవాప్తసర్వమమలం విశ్వేశ్వరంశంకరం॥ ౧॥నమశ్శ్రీబాలగోపాలతీర్థాన్ వ్యాసముఖాన్మునీన్।విఘ్నహర్త్రీన్గణేశాదీన్పండితాంశ్చవిమత్సరాన్॥౨॥వ్యాఖ్యానరహితస్యాస్యవ్యాఖ్యానండిండిమాభిధం। క్రియతేస్వీయబోధాయ ప్రమాదఃక్షమ్యతాంబుధైః॥౩॥నిఖిలానర్థనివృత్తిపూర్వకపరమానందావిర్భావలక్షణపరమ పురుషార్థానన్య సాధనాద్వైతజ్ఞానవిజయ పర్యవసన్నం శ్రీమ

ప్రణమ్యపరమాత్మానం శ్రీవిద్యాతీర్థరూపిణమ్ ।

చ్ఛంకరాచార్యవిజయమావిష్కర్తుం గ్రంథమారభమాణః శ్రీమాన్మాధవాచార్యస్తస్యనిర్విఘ్నపరిసమాప్త్యాదిసిద్ధయేఽవిగీతశిష్టాచారానుమితశ్రుతిప్రమితకర్తవ్యతాకంవిషయప్రయోజనసూచకంమంగళమాచరన్చికీర్షితంప్రతిజానీతే॥ ప్రణమ్యేతి॥ పరమాత్మానంపరమేశ్వరంప్రణమ్యప్రాచీనశంకరజయసారః మయామాధవేన సంగృహ్యతే-సంగ్రహత్వేనాస్ఫుటత్వమాశంక్యాహ- స్ఫుటంయథాస్యాత్తథేతి-పరమాత్మానం విశినష్టి శ్రీవిద్యాతీర్థరూపిణం- అనేనస్వగురోః శ్రీవిద్యాతీర్థస్యేశ్వరావతారత్వంతతఏవసర్వజ్ఞత్వంచసూచితం-అన్యేషామపిపరమాత్మని స్వగు

పాదతుల్యాభక్త్యైవ నిత్యప్రియసప్రాప్తిరిత్యపిధ్వనితం తథాచశ్రుతిః యస్య దేవే పరాభక్తిర్యథా దేవే తథా గురౌ - తస్యైతే కథితాహ్యర్థాః ప్రకాశంతే మహాత్మన ఇతి- యద్వా పరం పరమేశ్వరం సర్వాత్మానం శివం ప్రణమ్యేత్యర్థః - తం విశినష్టి - శ్రీవిద్యాతీర్థరూపిణం తార్కికాదికల్పితైః కుతర్కైర్మలినీకృతాయా విద్యాయాః సరస్వత్యాస్తన్మలాపకరణేన శోధకత్వాత్ విద్యాతీర్థః- శ్రియా బ్రహ్మవిద్యాత్మికయా యుక్తః శ్రీవిద్యాతీర్థో భగవాన్ భాష్యకారః - తద్రూపిణం- తథాచోక్తం సంక్షేప శారీరకాచార్యైః॥ వక్తారమాసాద్య యమేవ నిత్యా సరస్వతీ స్వార్థసమన్వితాసీత్ । నిరస్తదుస్తర్కకలంకపంకా నమామి తం శంకరమర్చితాంఘ్రిమితి శివావతారత్వం భగవతో భాష్యకారస్య శివపురాణాదవగంతవ్యం తథాచోక్తం శివపురాణే॥ వ్యాకుర్వన్ వ్యాససూత్రార్థం శ్రుతేరర్థం యథోచివాన్ - శ్రుతేర్న్యాయ్యస్స ఏవార్థః శంకరస్సవితాననః- యద్వా- ఆత్మానం ప్రత్యగభి

ప్రాచీనశంకరజయే సారస్సంగృహ్యతే స్ఫుటమ్॥౧॥ యద్వ
ద్ఘటానాం పటలో విశాలో విలోక్యతే ఽల్పే కిల దర్పణేఽపి। త

న్నం పరం పరమేశ్వరం శ్రీర్మాయా విద్యాశబ్దేన పరాపరవిద్యే తత్ప్రాప్త్యా మోక్షదేవలోకౌ చ గృహ్యేతే- తీర్థశబ్దేన- తీర్థం శాస్త్రాధ్వరక్షేత్రపాత్రోపాధ్యాయమంత్రిషు- అవతారర్షిజుష్టాంభః స్త్రీరజస్సు చ విశ్రుతమితి- విశ్వోక్తానిశాస్త్రాదీని గృహ్యంతే తద్రూపిణం సర్వాత్మకమిత్యర్థః- సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ ఏకమేవాద్వితీయమిత్యాది శ్రుతేః- తథా చ శ్రీమచ్ఛంకరజయనిరూపణేన తదుక్తస్య బ్రహ్మాత్మభావస్యైవ జయ ఇతి స ఏవాజ్ఞాతస్స్వవిషయోఽజ్ఞాతస్స ప్రయోజనం- ఆచార్యవిజయజ్ఞానం త్వవాంతరప్రయోజనమితి పరమిత్యాదినా సూచితం- అత్రానేకార్థశబ్దన్యాసాత్ శ్లేషాలంకారస్తదుక్తం - నానార్థసంశ్రయః శ్లేష ఇతి - దేవతావాచకాశ్శబ్దా యే చ వస్త్రాదివాచకాః। తే సర్వే ననిం ద్యాః స్యుర్లిపితో గణతోఽపి చేత్యుక్తత్వాజ్జగణాదిప్రయోగో న దోషావహ ఇతి మంతవ్యం ॥ ౧॥ నను ప్రాచీనశంకర [illegible]భాష్యాణాం శాంకరవాక్యానాం సారస్త్వదీయో నం గ్రహీతః

తవలోకనీయస్తవసంగ్రహస్యాల్పత్వాదితిచేత్తత్రాహ। యద్వదితి॥య
ద్వద్ఘటానాంకుంభానామిభశిరసాంవాఅద్రిశృంగాణాంవాపటలఃసము
దాయోవిశాలో విస్తృతోఽల్పేపిదర్పణే విలోక్యతే కిలేతిప్రసిద్ధం-తద్వద
స్మిన్ బుద్ధిస్థేమదీయేలఘుసంగ్రహేశాంకరవాక్యానాంసారఉద్వీక్ష్యతాం
సమ్యగవలోక్యతాంఉపమాలంకారః-సాధర్మ్యముపమాభేదఇత్యుక్తేః- ఇ
న్ద్రోపేంద్రవజ్రామిశ్రణాదుపజాతివృత్తం॥*॥అనంతరోదీరితలక్ష్మభా
జౌ పాదౌయదీయావుపజాతయస్తా ఇతిలక్షణాత్ ॥౨॥ అ॥ప్రాచీనశంకరజ
యస్యవైయర్థ్యమాశంక్యాహ॥ యథేతి॥యథాతిరుచ్యేఽత్యంతమభిలాష
విషయేమధురేరుచ్యాత్పాదాయరుచ్యాంతరస్యసలవణస్యయోజనార్హాయో
గ్యా-తథాఏషామత్పద్యానివేశభంగీమదీయానాంపద్యానాంనివేశస్య విన్యా

ద్వస్మదీయేలఘుసంగ్రహేఽస్మిన్నుద్వీక్ష్యతాం శాంకరవాక్యసా
రః॥౨॥యథాతిరుచ్యేమధురేఽపిరుచ్యాత్పాదాయరుచ్యాంతరయో
జనార్హా । తథైష్యతాం ప్రాక్కవిహృద్యపద్యేష్వేషాపిమత్ప
ద్యనివేశభంగీ॥ 3 ॥ స్తుతోఽపిసమ్యక్కవిభిఃపురాణైఃకృత్యావిన
స్తుష్యతుభాష్యకారః । క్షీరాబ్ధివాసీసరసీరుహాక్షః క్షీరంపునఃకించ
కమేనగోష్ఠే ॥ ౪ ॥ ....

సస్యభంగీరీతిరపిప్రాచఃకవేఃహృద్యేషుమనోజ్ఞేషుపద్యేషురుచ్యాత్పాదాయ
ఇష్యతామిత్యర్థః॥3॥యద్యపిపురాణైఃప్రాచీనైఃకవిభిః-సమ్యక్ స్తుతస్తథా
పినోఽస్మాకంకృత్యాభాష్యకారస్తుష్యతు- అభ్యర్థనాయాంలోట్-బహువ
చనంవాఙ్మనఃకాయాభిప్రాయేణ-ననుస్వల్పయాతవకృత్యాకథంతస్యతుష్టి
రిత్యాశంక్యాప్తకామస్యపరమేశ్వరస్యభక్త్యాకృతేనస్వల్పేనాప్యధికాదధిక
తరాతుష్టిరిత్యాహక్షీరాబ్ధివాసీతి- క్షీరాబ్ధింక్షీరసముద్రంవస్తుంశీలమస్యా
స్తీతితథా- కమలసదృశేఽక్షిణీనేత్రేయస్యససరసీరుహాక్షః భగవాన్ విష్ణు
గోష్ఠేవ్రజే ప్రేమభరాకాంతాభిర్గోపీభి దీయమాన మల్పందు
గ్ధంకింపునఃనచకమేఽపితుకామితవానేవేత్యర్థః॥౪॥ ప్రతీసాన్యద్గోకులం
గోష్ఠమితివైజయంతీ- అత్రప్రస్తుతక్షీరయోర్బింబప్రతిబింబభావాద్దృష్టాంత

[illegible]దృష్టాన్తః పునరేతేషాం సర్వేషాం ప్రతిబింబ[illegible]
[illegible]చ్ఛివంసుఖంకరోతీతి శివంకరః అతఏవసుశంకరఇత్యభిధాస్యంజ్ఞా
యస్య శివంకరశ్చాసౌసు శంకరాభిధశ్చసచాసౌజగతాంగురుశ్చ తస్యశి
వంకరసుశంకరస్యజగద్గురోర్భగవతోభాష్యకారస్యప్రాయశో యశోహ్రాద
యశోధకంకలయితుమనుసంధాతుంకథయితుంవాసమీహామహే సంపూ
ర్వకస్యచేష్టార్థకస్యఈహ ధాతోర్లటిరూపం-సమ్యక్చేష్టాం ప్రయత్నంకు
ర్మః క్వచిదస్యయశసోఽపికథనాత్ప్రాయశఇత్యుక్తంతంవిశినష్టి-పయోబ్ధేః
క్షీరసముద్రస్యవివరీభ్యః సూక్ష్మచ్ఛిద్రేభ్యః సునిస్సృతాయాః సుధాయాఅ
మృతస్యఝరీణాంసూక్ష్మప్రవాహాణాంమాధురీమధురతాతస్యాః సకాశా
ద్ధురీణం శ్రేష్ఠమతిమధురంయత్ భణితంభాషితంతేనాధరీకృతః ఫణాధరా
ణాంసర్పాణామధీశితానియంతా శేషో యేనతస్యఅత్ర రేఫస్యాసకృదావృ

పయోబ్ధివివరీసునిస్సృతసుధాఝరీమాధురీధురీణభణితాధరీకృతఫ
ణాధరాధీశితుః ।శివంకరసుశంకరాభిధజగద్గురోః ప్రాయశోయ
శోహ్రాదయశోధకంకలయితుంసమీహామహే॥౪॥ క్వమేశంకరస
ద్గురోర్గుణగణాదిగ్జాలకూలంకషాః కాలోన్మీలితమాలతీపరిమ

త్త్యావృత్త్యనుప్రాసశ్శబ్దాలంకారః- ఏకస్యాప్యసకృత్పరఇత్యుక్తేః-పృథ్వీవృ
త్తం॥౪॥జసౌజసయలావసుగ్రహయతిశ్చపృథ్వీగురురితిలక్షణాత్॥౪॥అ॥
శంకరగుణానువర్ణనేస్వస్యానర్హతామాశంక్యపరిహరతి॥క్వేతి॥సదేవసో
మ్యేదమగ్రఆసీదేకమేవా ద్వితీయమిత్యాదిశ్రుత్యుక్తసదద్వితీయస్యబోధక
త్వాత్సద్గురుఃసతాంవాగురుశ్శబ్దశ్చాసౌసద్గురుశ్చతస్యగుణానాంగణాస్స
మూహాఃదిగ్జాలస్యకూలంరోధంకషన్తిఘ్నన్తీతిదిగ్జాలకూలంకషాః-సర్వకూ
లేత్యాదినాఖశ్-అరుర్ద్విషదజంతస్యేతిముమ్-దిగ్జాలముల్లంఘ్యగతాఇత్య
ర్థః-కాలేనవసంతాది కాలేనోన్మీలితానాంప్రఫుల్లితానాంమాలతీత్యాఖ్యల
తానాం-మాలత్యాదిపుష్పాణాంపరిమళో విమర్దోత్థో జనమనోహారోగంధస్త
స్యావష్టంభస్యముష్టింధయాముష్టింధయాః[illegible]
[illegible]

ధ్వానికర్మాత్మనాబంతపుర్తత్వం తాద్యోగ్యః క్వ యద్వ్యుత్పత్త్యర్థాద్యాత్మార్థ్యం తుంతే
తథా. నైరితథా పిసద్గురో ర్విద్యాతీర్థ స్యశంకరస్యాపా కృపాయాపస్యతీరయా
షస్యాప్యుత్పస్యపారంపర్యాం పరంపరాయాం మగ్నాన్నోన్మగ్నానచకటా
క్షేణనిమీల నేమగ్నత్వస్యాస్మిన్నుఉన్మగ్నత్వస్యచారోపః వీక్షణమేవబలం
తస్మాత్ప్రశస్తాయోగ్యతాపి మహాస్త్రీత్యర్థః-అనను రూపయోఘటనా
వర్ణనేన-విషమంవర్ణ్యతే.యత్రఘటనాననురూపయోరిత్యుక్తేన విషమ్ణే
ణప్రాప్తాయాఅనర్హతాయాఃవిచార్యరూపకేణప్రతిషేధాదాక్షేపా
లంకారస్య॥*॥ఆక్షేపస్స్వయముక్తస్య ప్రతిషేధో విచారణాదిత్యుక్తస్య
తాభ్యాంసంకరః-అవిశ్రాంతజుషామాత్మన్యంగాంగిత్వంతుసంకరఇత్యు
క్తేః-సూర్యాశ్వైర్మసజస్తతాస్సగురవశ్శార్దూలవిక్రీడితం॥౬॥అధన్యమ
కృతార్థమాత్మానంధన్యంమన్యంతఇతిధన్యంమన్యాః- అసజ్జనందుర్జన

శావష్టంభముష్టింధయాః। క్వాహంహంతతథాపిసద్గురుకృపాపీ
యూషపారంపరీ మగ్నాన్మగ్నకటాక్షవీక్షణ బలాదస్మిప్రశస్తా
హితా॥ ౬ ॥ ధన్యంమన్యవివేకశూన్యసుజనంమన్యాబ్ధికన్యానటీస్పృ
త్యోన్మత్తనరాధమాధమకథాసంమర్దదుష్కర్దమైః। దిగ్ధాం
మేగిర మద్యశంకరగురుక్రీడాసముద్యద్యశః పారావారసముచ్ఛ

మాత్మానంసుజనంమన్యంతఇతి సుజనంమన్యాః ఉక్తమాత్రేణముమ్-అబ్ధే
స్సముద్రస్యకన్యాలక్ష్మీఃసైవనటీచంచలత్వాన్నర్తకీతస్యాస్స్పృష్ట్యేనన్నర్తనే
నోన్మత్తాఃధన్యంమన్యాశ్చతేవివేకశూన్యాశ్చసుజనంమన్యాశ్చాబ్ధికన్యానటీ
స్పృష్ట్యోన్మత్తాశ్చేతిద్వంద్వోవాద్వయోర్ద్వయోః కర్మధారయోద్వంద్వో
వా తేచ తేనరాధమేభ్యోఽప్యధమాశ్చ తేషాంకథా-యద్వాతేషాంనరా
ధమానామధమాశ్చ తాఃకథాశ్చ తాసాంసంమర్దాః సంఘర్షాఏవదుష్కర్ద
మాదుష్టపంకాస్తైర్దిగ్ధాంలిప్తాంమేగిరంవాచం-అద్యశంకరగురోః క్రీడ
యాసముద్యద్యశఏవపారావారస్సముద్రః॥ని॥పారావారస్సరిత్పతిరిత్యమ
[illegible]ద్భిర్ఘనైర్వారిప్రవాహైః-సంక్షాళయామిస్ఫుటంయ
[illegible]శయామీత్యర్థః-తథాచోక్తంభగవతావేదవ్యా

[illegible] ర్తనకాంతారపదివర్తనపాంసులాం—హాచం[illegible]రికథాలా
స్యాగలాంగమేవపునీమహే — అత్రరూపకవృత్త్యనుప్రాసయోరన్యోన్యానిర
పేక్షయోరేకత్రసమావేశాత్తిలతండులవత్సంసృష్టిః॥ సైషాసంసృష్టిరేతే
షాంభవేదైక్యాదిహస్థితిరిత్యుక్తేః ॥౭॥ వంధ్యాసుతేనగర్దభీశృంగేణచతు
ల్యానతుల్యామేతుద్రాణాంక్షితీంద్రాణాంరాజ్ఞాంక్షమాశౌర్యౌదార్యాద
యాదయస్తేషాం వర్ణనస్య యాకలాతల్లక్షణయా దుర్వాసనయా దు
ర్గంధినావాసితాంద్ధుగంధివ్యాప్తాంస్వవాచం— యమినోయతేః—శ్రీశం
కరస్యత్రైలోక్యలక్షణాయాంరంగస్థల్యాంనృత్యన్తీమిత్రప్రదేశేన్నృత్యంతీ
చాసౌకీర్తిలక్షణానటీతస్యాఃపటీరస్యచందనస్యపటలీ సమూహః తస్యా
శ్చమాత్రైఃక్షితౌపృథివ్యాంవికీర్ణైః ప్రసృతైరధివాసయామిసుగంధయా

లజ్జలరుహైస్సంత్యాళయామిస్ఫుటమ్॥౭॥ వంధ్యాసూనుఖరీవిషాణ
సదృశక్షుద్రక్షితీంద్రక్షమాశౌర్యౌదార్యదయాదివర్ణనకలాదు
ర్వాసనావాసితామ్।మద్వాణీమధివాసయామియమినస్త్రైలోక్య
రంగస్థలీనృత్యత్కీర్తినటీపటీరపటలీమాత్రైర్వికీర్ణైఃక్షితౌ॥౮॥
పీయూషద్యుతిఖండమండనకృపారూపాంతరశ్రీగురుప్రేమ
స్ఫీతసమర్పణాహర్షమధుర వ్యాహార సూనోత్కరః। ప్రౌ
ఢోయం నవకాళిదాసకవితా సంతాన సంతానకో దద్యాదద్య

షి ॥ ౮ ॥ అయంప్రౌఢోనవకాళిదాసస్యమాధవస్య కవితా సంతాన
రూపఃసంతానకఃకల్పవృక్షో౽ద్యసముద్యతస్సుమనసాంపండితానాం హ
స్తలక్షణామోదపరంపరాందద్యాత్ —యథాకల్పవృక్షస్సుమనసాందేవా
నాంఆమోదస్యాతిసమాకర్షిణోగంధస్యసంతతిందదాతితద్వదిత్యర్థః—తం
విశినష్టి— పీయూషద్యుతేరమృతాంశోశ్చంద్రస్యఖండశ్శకలః మండనమలం
కారో యస్యతస్యశివస్యకృపారూపాంతరస్య శ్రియాయుక్తస్యగురోర్వ్యాసప్ర
[illegible]స్థిమ్నాసైర్యేణసమర్పణంసమ్యక్ప్రాజనంతస్మిన్నర్థాయోగ్యామధు
రావ్యాహారా[illegible]క్తయఏవసూనానిపుష్పాణితేషాముత్కరోనివహోయస్మిన్
[illegible] కవితాసంతానస్యకల్పవృక్షత్వాభిధానా[illegible] [illegible]

[illegible]లంకారః ఉదుక్తం-విషయ్యభేదతాద్రూప్యరంజనం విషయస్య యత్-రూపకం తదితి॥౯॥ అ॥ సుమనసాం సుఖకరమపి ప్రస్తుతమనోభిర్వ్యాకృతం శ్రీమత[illegible]త్యాలోచ్యస్వవాచి వికారప్రాప్తిం సంభావ్యాహ॥ సామోదైరితి॥ ఆమోద సహితైర్ఘనసారైర్నవాసహితైర్మృగాణాం మదైః కస్తూరికాసంజ్ఞకై రనుమోదితా శ్లాఘితా సామోదైరిత్యస్యోత్తరత్రాపి బంధః-సామోదైశ్చందనై రానందితా-అభినందితా తథా సామోదైర్ఘనసారైః ప్రియగిరాభినందితా తథా సామోదైః కాశ్మీరజైః ప్రియగిరా స్మేరితా వికాసితా శ్లాఘితా దోషైర్విషర్జితాపి ధేనుర్యథా దోషారాత్రిస్తస్యాం ఉజ్ఝితా స్వస్థానాద్విముక్తా నిష్కరుణైస్తరుష్కైః మ్లేచ్ఛైర్యథా వికృతా క్రియతే॥ ని॥ తరుష్కః స్త్రీ హ్లీకే మ్లేచ్ఛ

సముద్యత స్సుమనసా మామోద పారం పరీమ్ ॥ ౯॥ సామో
దైరనుమోదితా మృగమదై రానందితా చందనై ర్ఘనసారైరభి
నందితా ప్రియగిరా కాశ్మీరజైః స్మేరితా। వాగేషా నవకాళిదా
స విదుషో దోషోజ్ఝితా దుష్కవివ్రాతై ర్నిష్కరుణైః క్రియే
త వికృతా ధేను స్తురుష్కై రివ॥ ౧౦॥ యద్వా దీనదయాళవస్స
హృదయా స్సౌజన్య కల్లోలినీ డోలాందోలనఖేలనైక రసికస్వాం
తా స్సమంతాదమీ। సంత స్సంతి పరోక్తి మౌక్తిక జుషః కించిం
తయానంతయా యద్వా తుష్యతి శంకరః పరగురుః కారుణ్యా

జాతావితి మేదినీ- తథైవ భూతా సర్వదోషవినిర్ముక్తా నవీన కాళిదాసస్య విదుషో మాధవస్యైషా వాగ్దుష్టానాం కవీనాం సముదాయైరత ఏవ నిష్కరుణైర్వికృతా వికారమన్యథాభావం ప్రాప్తా క్రియేతేత్యర్థః॥౧౦॥...

అ॥ ఏవం ప్రాప్తామనంతాం చింతాం కావ్యకరణే ప్రతిబంధకాం వారయతి॥ యద్వేతి॥ యద్వా దీనేషు దయాళవస్సహృదయాః పరకీయప్రమోదాభిలాషిణః సౌజన్యాత్మికాయాం కల్లోలిన్యాం నద్యాం డోలాందోలనం ఇతస్తతో భ్రమణం తదాత్మకం యత్ఖేలనం తస్మిన్నేవైకం ముఖ్యం రసికం స్వాంతం మనో యేషాం తే-పరోక్తిం మౌక్తికవజ్జుషంతీతి తథాభూతాస్సంతస్సంతి-అ[illegible]నంతయా చింతయా కిం[illegible] దౌర్లభ్యా[illegible]

[illegible] త్వా[illegible]కారుణ్యస్యకత్వా[illegible]మాత్ర[illegible]
[illegible]త్యేతి-తథాచతత్సంతుష్ట్యర్థమవశ్యం యతితవ్యమితిభావః-అత్రస్తోత్ర[illegible]
కాత్వా) ప్రతిబింబితాయాం[illegible]త్యాదినా ప్రతిషేధాదాక్షేపాలంకారః॥
౧౧॥ అ॥ ననుయత) శ్రీశంకరగుణవర్ణనే బహవోఽపి ప్రభగ్నాః తత్ర
ప్రవృత్తస్య తవసాహసమాత్రమేవేతి చేత్సత్యం తథాపిగురుకటాక్షాదస్మ
చ్ఛితమపిమదభీష్టం ఘటయితుం శక్తా ఇత్యాహ-ఉపక్రమ్యేతి ద్వాభ్యాం॥ శ్రీ
శంకరగురోర్గుణాన్ స్తోతుముపక్రమ్య కతిచన కేచిత్ శ్లోకార్ధే ప్రభగ్నాః కే
చిత్తుశ్లోకపాదరచనే ప్రభగ్నాః కేన ప్రభగ్నాః అపితు సర్వ ఏవ ప్రభగ్నా ఇ
తి వా-అహం తాన్ తథాభూతాన్ గుణాన్ తుష్టూషుః స్తోతుమిచ్ఛురహా
హా అత్యంతమన్యాయ్యం- శీతకిరణం చంద్రం కరాభ్యాం హస్తాభ్యామా

రత్నాకరః॥౧౧॥ ఉపక్రమ్యస్తోతుం కతిచన గుణాన్ శంకరగురోః
ప్రభగ్నాః శ్లోకార్ధే కతిచన తదర్ధార్ధరచనే । అహంతుష్టూషుస్తా
నహహా కలయే శీతకిరణం కరాభ్యామాహర్తుం వ్యవసితమతే స్సాహసి
కతామ్ ॥ ౧౨॥ తథాప్యుజ్జృంభం తే మయి విపులదుగ్ధాబ్ధిలహరీలస
త్కల్లోలాళీలసిత పరిహాసై కరసికాః। అమీ మూకాన్వాచాలయితు
మపి శక్తా యతిపతేః కటాక్షాః కించిత్రం భృశమఘటితాభీష్టఘటనే॥

హర్తుం వ్యవసితమతేః వ్యవసితా నిశ్చితా మతిర్యస్య తస్య బాలస్య సాహ
సికతాం కలయే సంపాదయామి - అత్ర స్వస్మిం స్తద్గత సాహసికతాపదా
ర్థారోపాన్నిదర్శనాలంకారః॥ * ॥ పదార్థవృత్తిమప్యేకే వదంత్య
న్యాం నిదర్శనామిత్యుక్తేః- శిఖరిణీ॥ * ॥ రసైరుద్రైశ్ఛిన్నా యమనసభలాగః శి
ఖరిణీతిలక్షణాత్ ॥ ౧౨॥ యద్యప్యేవం తథాపి విపులానాం దుగ్ధాబ్ధేః క్షీర
సముద్రస్య లహరీణాం ప్రవాహాణాం లసంతశ్చ కాసంతో యే కల్లోలాః బృ
హత్తరంగాస్తేషామాళిః పఙ్క్తిస్తస్యాః లసితే పరిహాసే ఏకరసికా ముఖ్య
రసికాస్తతోఽప్యతిస్వచ్ఛా యతిపతేర్విద్యాతీర్థస్య శంకరస్య వా అమీ కటా
[illegible]మూకానపి వాచాలయితుం శక్తాస్సమర్థా మయి[illegible]సంతి-అతః[illegible]
[illegible]త్వం[illegible]ఘటితాభీష్టస్య ఘటనే[illegible]

త్యత్రకించిత్రం॥తపాశ్చర్యంనభవతీత్యర్థః - భృశమఘటితాభీష్టస్యఘటనే
నేకించిత్రమితివా॥౧౩॥అ॥ఏవమపిచిత్తస్థైర్యమలభమానోజగజ్జననీంసరస్వ
తీంప్రార్థయతే ॥ అస్మదితి॥అద్వైతాచార్యపాదస్తుత్యా శ్రీశంకరా
చార్యపాదస్తుత్యా కృతంసంపాదితంయత్సుకృతంపుణ్యం తేనోదారతా
యస్యాః-కృతంసుకృతంయేనతస్మిన్మయిఉదారతాయస్యాఇతివా శా
రదాంబాం-నృత్యతోమృత్యుంజయస్యశివస్యోచ్చైర్ముకుటతటకుట్యానిస్స్ర
వంతీయాస్వస్సరిద్గంగా తస్యాః కల్లోలానాముద్వేలోఽనతివేలోఽత్య
ర్థోయఃకోలాహలస్తస్యమదోగర్వోఽహంకారస్తస్యలహరీణాంఖండిఖం
డనకర్తృయత్పాండిత్యంతేనహృద్యాంమనోజ్ఞాం-ఉదారాంవిశాలాం స్వీ

౧౩ ॥ అస్మజ్జిహ్వాగ్రసింహాసనముపనయతు స్వోక్తిధారాముదా
రామద్వైతాచార్యపాదస్తుతికృతసుకృతోదారతా శారదాంబా।
నృత్యన్మృత్యుంజయోచ్చైర్ముకుటతటకుటీనిస్స్రవత్స్వస్స్రవంతీక
ల్లోలోద్వేలకోలాహలమదలహరీఖండిపాండిత్యహృద్యామ్॥౧౪॥
క్వేదంశంకరసద్గురోస్సుచరితంక్వాహంవరాకీకథంనిర్బధ్నాసిచి
రార్జితంమమయశఃకింమజ్జయస్యంబుధౌ। ఇత్యుక్త్వాచపలాంపలా
యితవతీంవాచంనియుక్తే-బలాత్ప్రీత్యాహృత్యగుణస్తుతౌకవిగణ

యాంవ్యాహారధారాం- అస్మజ్జిహ్వాగ్రమేవ సింహాసన ముపనయతు జి
హ్వాగ్రలక్షణసింహాసనసమీపంప్రాపయతు- అభ్యర్థనాయాంలోట్-
స్రగ్ధరా॥*॥మ్రభ్నైర్యానాంత్రయేణత్రిమునియతియుతాస్రగ్ధరాకీర్తితే
యమితిలక్షణాత్ ॥౧౪॥ననుదుర్ఘటేఽర్థేతవవాచఃపలాయన మేవ
యుక్తం మద్యోఽసామర్థ్యవశాన్నివృత్తౌచిరార్జితయశోనాశ సంభవా
దితిచేదిదమేవవిచార్య పలాయితవతీం మద్వాచం గురోర్గౌరవాద్బలా
త్ప్రీత్యాహృత్యకవిగణోనియుక్తే-ఇత్యాహ ॥ క్వేతి ॥ ఇదం శంకరసద్గు
రోఃసుచరితంక్వ-అహంవరాకీక్షుద్రాక్వ- అతశ్చిరార్జితం మమయశః
కథంకుత్రనిబధ్నాసినాశయసి-అంబుధౌసముద్రేమాంమమ యశో వా
కిమర్థంమజ్జయసి ఇత్యుక్త్వా పలాయితవతీం చపలాంవాచంబలాత్ప్రీ

[illegible]స్ఫుటానిస్వభావానా నిధూ[illegible] [illegible]యమీ[illegible]చిత్రంగురోర్గౌరవ
[illegible]గ ॥ ౧౫ ॥ అ॥ కావ్యరచనాయాం ప్రవృత్తావుద్యాతే - కూ్రేతి
[illegible]వితావతాం కైలీమనుసరిష్యతీతి సాకూ్రేశమాహ॥ రూక్షేతి॥ రూక్షా
[illegible]ఏ కాతరా చాసౌ వాక్చసా చ నిఘంటవః కోశాశ్చ శరణం యేషాం తైః డ్ఠాదికాః ప్రత్యయాః ప్రాయేణ యేషు తైః- యజంతాని చ తాని దంతురతరాణి విషమతరాణి॥ని॥ దంతురం వాచ్యవద్వ్యంద్యాద్విషమోన్నతదంతయోరితి విశ్వప్రకాశః- యజంతాని చ దంతురతరాణి చ తైరితి వా- దుర్బోధాని చ తాని దూరాన్వయాని చ దుర్బోధాని చ దూరాన్వయాని చేతి వా తైః కష్టైః కృష్టైః కూ్రేరాణాం కవితావతాం కలిపదైః కైశ్చిత్పదైర్వాహా మమ వాణీ వశగా స్యాత్ -యథా ఏణీ మృగీ కిరాతానాం వితతైః పక్షైః స్తద్వదిత్యర్థః॥

శ్చిత్రం గురోర్గౌరవమ్॥ ౧౫॥ రూక్షైః కాతరవాఙ్నిఘంటుశరణైః
డ్ఠాదికప్రత్యయప్రాయైర్హంత యజంత దంతురతరైర్దుర్బోధదూరాన్వయైః। కూ్రేరాణాం కవితావతాం కలిపదైః కష్టైః కృష్టైః పదైర్హాహా హా స్యాద్వశగా కిరాతవితతేరేణీవ వాణీ మమ॥

౧౬ ॥ నేతా యత్రోల్లసతి భగవత్పాదసంజ్ఞో మహేశః శాంతిర్యత్ర ప్రకటతి రస శ్శేషవానుజ్జ్వలాద్యైః। యత్రావిద్యాక్షతిరపి ఫలం త

౧౬॥అ॥ ఏవం తర్హి కిమర్థం కావ్యరచనాయాం ప్రవృత్తస్త్వమితి చేత్ శ్రీశంకరాచార్యస్య గుణానువర్ణనేన స్వస్య కృతకృత్యతాసంపాదనార్థమిత్యాశయేనాహ ॥ నేతా యత్రేతి॥ యత్ర యస్మిన్ కావ్యే భగవత్పాదేతి సంజ్ఞా యస్య స మహేశో నేతా ముఖ్యః స్వామీ వర్ణ్య ఇతి యావత్ - ఉల్లసతి ప్రకాశతే తస్య కావ్యస్య తదదోషా శబ్దార్థౌ సగుణావనలంకృతీ పునః క్వాపి [illegible]క్తస్వరూపస్య ప్రభుసంమితశబ్దప్రధానవేదాదిశాస్త్రేభ్యః సుహృత్స[illegible] [illegible]తాత్పర్యవతీతిహాసపురాణాదిభ్యశ్చ శబ్దార్థయోర్గుణ [illegible]
[illegible]సాంగ [illegible] వ్యాపార ప్రవణ [illegible] లక్షణస్య కాం [illegible]
[illegible] కృతః [illegible] క [illegible] ప్రవర్ణ [illegible] కర్తు
[illegible]

[illegible]మాధవస్య కృతకృత్యాః సన్తవిద్యాక్షతి ఫలార్థాః ప్రశస్య [illegible] కృతకృత్యతాయా వేదాంతసిద్ధాంతత్వాత్ కథం తద్వ్యతిరిక్త [illegible] కావ్యకరణేన కృతకృత్యతేత్యత ఆహ-యత్రయస్మిన్ కావ్యే కాంతః [illegible] సంజ్ఞో రసః ప్రకటతి ప్రకాశతే - రసంవిశినష్టి - ఉజ్జ్వలాద్యైః [illegible] పసర్జనభూతైః శేషవాన్ శేషీ ప్రధానభూత ఇతియావత్ - ఉజ్జ్వలశ్శృం గారః॥ని॥శృంగారశ్శుచిరుజ్జ్వలఇత్యమరః- ఆద్యపదేనవీరకరుణాద్భుత హాస్యభయానకబీభత్సరౌద్రాఖ్యా రసాగృహ్యంతే యత్రయస్మిన్నాస్వా అవిద్యాక్షతిరపిఫలం- శ్రుతేరన్యత్రఫలత్వాభావాత్- అపిశబ్దస్తథాచైవం విధకావ్యకర్తా మాధవ ఏవేతిభావః - తస్యమాధవస్యకృతింయత్నంజానం తీతితత్ప్రతిజ్ఞాస్తే-పేధన్యాః-మందాక్రాంతా॥*॥మందాక్రాంతాంబు ధిరసనగైర్మోభనౌతౌగ్గురూచేదితిలక్షణాత్॥౧౪॥అ॥అథశాంకరీంక

స్యకావ్యస్య కర్తా మాధవోవ్యాసాచల కవివర స్తత్ప్రతిజ్ఞాశ్చ ధ
న్యాః॥౧౪॥ తత్రాదిమఉపోద్ఘాతోద్వితీయేతుతదుద్భవః । తృతీ
యేతత్తదమృతాంధోవతారనిరూపణమ్ ॥౧౫॥ చతుర్థసర్గేతచ్ఛ
ద్ధాష్టమప్రాక్చరితంస్థితమ్ । పంచమేతద్యోగ్యసుఖాశ్రమప్రా

ధాంవిస్తరేణ నిరూపయితుం ప్రథమంతావచ్ఛ్రోతుః సుఖప్రతిపత్తయే షోడశసర్గైర్నిరూప్యంతాంసంక్షిప్యదర్శయతితత్రేత్యాదినా ॥ తత్ర షోడశసర్గాత్మకేకావ్యేఆదిమేఆద్యసర్గే ఉపోద్ఘాతః॥ *॥చింతాం ప్రకృతిసిద్ధ్యర్థాముపోద్ఘాతం ప్రచక్షతే ఇత్యుక్తః శివదేవతాసంవాదాదిర్గ్రా [illegible]నిరూపితః-ద్వితీయేసర్గేతుతస్యభగవతో మహేశస్యోద్భవ ఆవిర్భావః- తృతీయసర్గే అమృతమంధోఽన్నం అదనీయంయేషాం అదేర్నుమ్ [illegible] దేర్భక్తైవా చ్యోఽమున్నుమాగమోదస్యధాదేశశ్చ తేషాంత్రైషామమృతాం [illegible]సాం దేవానాం అవతారస్య నిరూపణం తస్యతస్యామృతాంధసో [illegible] [illegible]॥౧౫॥చతుర్థేసర్గేఅష్టమవర్షాత్ప్రాక్చరితం అష్టమప్రాక్చరితం [illegible] [illegible]పంచ[illegible]ప్రాక్చరితం [illegible] [illegible]ప్రాక్చరితం [illegible]

[illegible]

జీవన్ముక్తిసుఖసాధనస్య చతుర్థాశ్రమస్య ప్రాప్తేర్నిరూపణం యోగ్యస్య సుఖాశ్రమస్యేతి వా॥౧౯॥ యా ఏషా శుద్ధాత్మవిద్యాసంప్రదాయాదాగతా మహతా కాలేన సంప్రదాయస్య విచ్ఛిన్నత్వాత్ గతా తస్యాః శుద్ధాత్మవిద్యాయాః ప్రతిష్ఠితిః-సమ్యక్ స్థాపనం షష్ఠే సర్గే స్థితం॥౨౦॥ సప్తమే సర్గే తస్య శంకరాచార్యస్య వ్యాసాచార్యస్య చ పరస్పరసందర్శనాత్మకవిచిత్రమాశ్చర్యం స్థితం - అష్టమే సర్గే మండనార్యయోర్మండనభాష్యకారయోః సంవాదః స్థితః॥౨౧॥ నవమే సర్గే సరస్వతీసాక్షికం మునేర్యత్సార్వజ్ఞం తస్య యో నిర్వాహస్తదుపాయస్య చింతనం స్థితం దశమే సర్గే యోగశక్త్యా భూపతేర

ప్తినిరూపణమ్ ॥ ౧౯ ॥ మహతా నేహసా హ్యేషా సంప్రదాయా
గతాగతా । తస్యాశ్శుద్ధాత్మవిద్యాయా షష్ఠే సర్గే ప్రతిష్ఠితిః॥
౨౦॥ తద్వ్యాసాచార్యసందర్శవిచిత్రం సప్తమే స్థితమ్ । స్థితో ష్టమే
మండనార్యసంవాదో నవమే మునేః॥ ౨౧॥ వాణీసాక్షికసార్వజ్ఞని
ర్వాహోపాయచింతనమ్। దశమే యోగశక్త్యా భూపతికాయప్ర
వేశనమ్॥౨౨॥ బుద్ధ్వా మీనధ్వజకలాస్తత్ప్రసంగప్రపంచనమ్। సర్గ
ఏకాదశే తూగ్రభైరవాభిధనిర్జయః॥౨౩॥ ద్వాదశే హస్తధాత్ర్యో
శ్యత్తోటకోభయసంశ్రయః। వార్తికాంతబ్రహ్మవిద్యాచాలనం తు
త్రయోదశే॥ ౨౪॥ చతుర్దశే పద్మపాదతీర్థయాత్రానిరూపణమ్।
సర్గే పంచదశే తూక్తం తదాశాజయకౌతుకమ్॥ ౨౫॥ షోడశే శార

మరకాభిధస్య రాజ్ఞః కామేశరీరే ప్రవేశనం స్థితం॥౨౨॥ మీనధ్వజస్య కామస్య కలా బుద్ధ్వా తాసాం కళానాం ప్రసంగస్య ప్రపంచనం ప్రకటీకరణమితి పూర్వేణాన్వయః- ఏకాదశే సర్గే తూగ్రభైరవాభిధస్య కాపాలికస్య నిజయః స్థితః॥౨౩॥ ద్వాదశే సర్గే హస్తామలకార్యతోటకోభయసంశ్రయః ద్వయోః శిష్యత్వేనాశ్రయణం స్థితం-త్రయోదశే సర్గే తు వార్తికాంతాయాః బ్రహ్మవిద్యాయాశ్చాలనం ప్రచారః స్థితః ॥ ౨౪ ॥ చతుర్దశే సర్గే పద్మపాదస్య తీర్థయాత్రా నిరూపణం-పంచదశే సర్గే తు తస్య శంకరస్యాశాజయాత్మకం కౌతుకమ్ ఆచలః స్థిరశ్చాసౌ కౌతుకమితి వా॥౨౫॥ షోడశే సర్గే తస్య

మహాత్మనః శారదాపీఠవాసస్థితః-ఇత్యేవంప్రకారేణషోడశభిస్సర్గైః శాంకరీకథాప్రతిపాదనీయా॥౨౬॥సైషాశాంకరీకథాకలిమలనాశకర్త్రీసకృచ్ఛ్రవణేనాపికామ్యమానపురుషార్థచతుష్టయప్రదా నానాప్రశ్నోత్తరైర్మనోజ్ఞావిదుషాం ప్రమోదార్థమారభ్యతే ॥ ౨౭॥ఇత్థంసంగ్రహేణశాంకరీం కథాంనిరూప్యతస్యావిస్తరేణ నిరూపణంప్రతిజ్ఞాయ తదుపోద్ఘాతత్వేనకథాం ప్రస్తౌతి ఏకదేతి॥ ఏకదాఏకస్మిన్ కాలేరూప్యాచలే కైలాసేస్థితం దేవానామింద్రాదీనాం దేవంమహాదేవంపూర్వాచలస్థంచంద్రమివదేవతాఉపతస్థిరేఉపాసాంచక్రిరే-దేవతాబ్రహ్మాద్యాఇత్యాగ్రహ్యాః- నిగమాచారవిభ్రష్టానాగమాచారతత్పరాన్ విప్రాదివర్ణాన్ నవ

దాపీఠవాసస్తస్యమహాత్మనః । ఇతిషోడశభిస్సర్గైర్వ్యాఖ్యాతాపిద్యా
శాంకరీకథా॥౨౬॥సైషాకలిమలధ్వంసకర్త్రీసకృచ్ఛ్రుత్యాపికామదా।
నానాప్రశ్నోత్తరైరమ్యావిదామారభ్యతేముదే॥౨౭॥ ఏకదాదేవ
తారూప్యాచలస్థముపతస్థిరే । దేవదేవంతుషారాంశుమివపూ
ర్వాచలస్థితమ్ ॥౨౮॥ప్రసాదానుమితస్వార్థసిద్ధయఃప్రణిప
త్యతమ్।ముకుళీకృతహస్తాబ్జావినయేనవ్యజిజ్ఞపన్॥౨౯॥ విజ్ఞాత
మేవభగవన్ విద్యతేయద్ధితాయనః । వంచయన్సుగతాన్బుద్ధ
వపుర్ధారీజనార్దనః॥ ౩౦॥తత్ప్రణీతాగమాలంబైర్బౌద్ధైర్

లోక్యసత్యలోకగతేన నారదేనసప్రేరితో బ్రహ్మస్వభక్తాదిసహిత శ్శివలోకమాగత్య ప్రణిపత్యపంచవక్త్రంశివమూచేఇతిప్రాచీనవిజయోక్తేః॥ ౨౮ ॥అ॥ఉపాస్యయత్కృతవత్యస్తదాహ॥ ఉపాసనయాప్రసాదితస్యశివస్యప్రసన్నతారూపేణలింగేనానుమితాస్స్వార్థస్యసిద్ధిర్యాభిస్తాఃఅముకుళానిముకుళీకృతానిహస్తకమలానియాభిస్తాబద్ధాంజలయోదేవదేవంప్రణిపత్య ప్రకర్షేణనమ్రీభూయావ్యజిజ్ఞపన్విజ్ఞాపనంకృతవత్యః॥ ౨౯॥తదేవాదాహరతి-హేభగవన్నోస్మాకంహితాయ బుద్ధవపుర్ధారీజనార్దనః సుగతాన్వంచయన్ యద్విద్యతేస్మత త్త్వయా జ్ఞాతమేవ ॥౩౦ ॥ యద్వాపిజనార్దనోఽస్మద్ధితాయదైత్యాన్పూర్వ తవాన్ తథాపీదానీం

నబుద్ధేన ప్రణీతా రచితా యే ఆగమాస్తదాలంబైర్బౌద్ధైః దృశ్యతే కర్మో
పాసనా జ్ఞానంచ యేన యస్మిన్నితి వా తద్దర్శనం కర్మాదిప్రతిపాదకం
వేదాదిశాస్త్రం తద్దూషకైర్బౌద్ధైర్ధాత్రీ పృథివీ వ్యాప్తా- యథా సంత
మసైర్గాఢాంధకారై రాత్రిస్సర్వత్ర తేషాం నిరాకరణే త్వమేవ ప్రభురితి
సూచయితుం ప్రభో ఇతి సంబోధనం- త్వయి ప్రభౌ సతీదమత్యంతానుచిత
మితి వా సంబోధనాశయః ॥ ౩౧ ॥ అ ॥ అనర్థరూపం తేషాం కృత్యమాహుః ॥
వర్ణాశ్రమాణాం యే సమ్యగాచారాస్తాన్ ద్విషంతి యతో బ్రహ్మాణం బ్రా
హ్మణం వేదం తపో బ్రహ్మ చ విద్విషంతీతి బ్రహ్మవిద్విషః - అతఏవ వేదవచ

శఠసమాపన్నకైః వ్యాప్తైవాసీత్ప్రభో ధాత్రీ రాత్రిస్సంతమసైరివ ॥
౩౧ ॥ వర్ణాశ్రమసమాచారాన్ ద్విషంతి బ్రహ్మవిద్విషః । బ్రువం
త్యామ్నాయవచసాం జీవికామాత్రతాం ప్రభో ॥ ౩౨ ॥ ససంధ్యా
దీనికర్మాణి న్యాసం వా న కదాచన । కరోతి మనుజః కశ్చిత్సర్వే పా
షండతాం గతాః ॥ ౩౩ ॥ శ్రుతేపి దధతి శ్రోత్రే క్రతురిత్యక్షరద్వ
యే । క్రియాః కథం ప్రవర్తేరన్ కథం క్రతుభుజో వయమ్ ॥ ౩౪ ॥ శివ
నిస్త్యాగమపవర్గైర్లింగచక్రాదిచిహ్నితైః । పాషండైః కర్మణాం
న్యస్తం కారుణ్యమివ దుర్జనైః ॥ ౩౫ ॥ అనన్యేనైవ భావేన గచ్ఛం
త్యుత్తమపూరుషమ్ । శ్రుతిస్సాధ్వీ మదక్షిప్తైః కాపాలశాక్తైర్వ్యక్తం దూ
షితా ॥ ౩౬ ॥ సద్యః కృత్తద్విజశిరః పంకజార్చితభైరవైః । నధ్వస్తాలో

నానాం జీవికామాత్రతాం బ్రువంతి- వేదా జీవికార్థం నిర్మితా ఇతి కథ
యంతి హే ప్రభో ॥ ౩౨ ॥ న్యాసం సంన్యాసం గతాః ప్రాప్తాః ॥ ౩౩ ॥
క్రతురిత్యక్షరద్వయే శ్రుతేపి సతి శ్రోత్రే పిదధతి కర్ణపిధానం కుర్వంతి ॥
౩౪ ॥ శివేతి స్పష్టోర్థః ॥ ౩౫ ॥ యథా సాధ్వీ పతివ్రతాఽనన్యేనైవభా
వేన స్వపతిమనుసరంతీ మదోన్మత్తైర్దుష్టైర్దూష్యతే తథోత్తమపురుషం
క్షరాక్షరాతీతం పరమాత్మానమనన్యేనైవ భావేన గచ్ఛంతీ శ్రుతిస్సాధ్వీ
మదక్షిప్తైర్బౌద్ధైః కాపాలనదూషితాఽపితు సర్వైరేవ దూషితా- తథా
హ్యుత్తమపురుషేణ త్వయా స్వప్రతిపాదికాయాః శ్రుతేరవశ్యం రక్షణీయేతి భావః

౩౬ ॥ సద్యఃకృత్తానిచ్ఛిన్నానిద్విజానాంశిరాంస్యేవ పంకజానియైస్తైరర్చి
తో భైరవో యైస్తైః కాపాలికాధమైః లోకమర్యాదాకావా నధ్వస్తాకింతు
సర్వైవనాశితా ఇత్యర్థః ॥ ౩౭ ॥ పదందత్త్వాగత్వా ॥ ౩౮ ॥ తస్త
స్మాముత్సాద్యవినాశ్య- శ్రౌతంవర్త్మ వైదికంమార్గం ॥ ౩౯ ॥ మానుష్య
మవలంబ్యమనుష్యభావమాశ్రిత్యవాయుష్మాకంమనోరథం వాంఛాంపూ
రయిష్యే ॥ ౪౦ ॥ అ ॥ కింకుర్వన్నిత్యపేక్షాయామాహ ॥ దుష్టాచారవినాశాయే
తి । బ్రహ్మప్రతిపాదకానాంసూత్రాణాం తాత్పర్యార్థస్యవిశేషేణ
నిర్ణయో యేనతత్ ॥ * ॥ అల్పాక్షరమసందిగ్ధం సారవద్విశ్వతోముఖమ్' అ

కమర్యాదాకావా కాపాలికాధమైః ।౩౭॥ అన్యేపిబహవోమార్గా
స్సంతిభూమౌసకంటకాః । జనైర్యేషుపదందత్త్వాదురంతందుఃఖ
మాప్యతే ॥ ౩౮ ॥ తద్భవాంల్లోకరక్షార్థముత్సాద్యనిఖిలాన్ ఖ
లాన్ । వర్త్మస్థాపయతు శ్రౌతం జగద్యేన సుఖంవ్రజేత్ ॥
౩౯ ॥ ఇత్యుక్త్వోపరతాన్ దేవానువాచగిరిజాప్రియః । మనోర
థంపూరయిష్యేమానుష్యమవలంబ్యవః ॥ ౪౦ ॥ దుష్టాచారవినాశా
యధర్మసంస్థాపనాయచ భాష్యంకుర్వన్ బ్రహ్మసూత్రతాత్ప
ర్యార్థవినిర్ణయమ్ ॥ ౪౧ ॥ మోహానప్రకృతిద్వైతధ్వాంతమ
ధ్యాహ్నభానుభిః । చతుర్భిస్సహితశ్శిష్యైశ్చతుర్భిర్హరివద్భు
జైః ॥ ౪౨ ॥ యతీంద్రశ్శంకరోనామ్నాభవిష్యామిమహీతలే ।

స్తోభమనవద్యంచసూత్రంసూత్రవిదోవిదుః । సూత్రార్థోవర్ణ్యతేయ
త్రవాక్యైస్సూత్రానుకారిభిః । స్వపదానిచవర్ణ్యంతే భాష్యం భాష్య
విదోవిదురితిసూత్రభాష్యలక్షణశ్లోకౌద్రష్టవ్యౌ ॥ ౪౧ ॥ మోహానమజ్ఞా
నంప్రకృతిరుపాదానంయస్య తచ్చతత్ ద్వైతమేవధ్వాంతం గాఢంత
మస్తస్యనిరసనేమధ్యాహ్నసూర్యైశ్చతుర్భిశ్చతురైః కుశలైశ్శిష్యైస్సహి
తశ్చతుర్భిర్భుజైర్హరివత్ ॥ ౪౨ ॥ యతీంద్రోనామ్నాశంకరోమహీ
తలేభవిష్యామితథాభవంతోపిమానుషీంతనుమాశ్రిత్యాస్సర్వేప్యవగా
హితోపేతాస్తంయతీంద్రంశంకరంమామనుసరిష్యంతి- తదాభవతాంమనో

రథఃపూర్ణస్సాన్నిద్ధవిష్యతి-నసంశయః అస్మిన్నర్థేసంశయోనకర్తవ్య ఇత్యర్థః॥౪౩॥౪౪॥ అ॥ తతోయద్వృత్తంతదాహ ॥ బ్రువన్నితి॥ఏవ మనేనప్రకారేణదివిషదః దేవాన్ ప్రతిబ్రువన్‌సఅన్యదుర్లభాన్‌కటా క్షాన్‌కుమారేస్వామినికార్తికేయేనిదధుయధాసూర్యఃపంకజేకిరణాన్ స్థాపయతితద్వదిత్యర్థః॥ ౪౫॥క్షీరనీరనిధేఃక్షీరసముద్రస్యవీచిభిస్తుల్యాన్ క టాక్షాన్ప్రాప్యగుహఃకుమారోముముదే-యథాక్షీరాబ్ధివీచీసహ కృతాన్ తుల్యాన్వాచంద్రసంబంధినోరశ్మీన్ప్రాప్యజలధిర్మోదమాప్నోతితద్వత్॥ ౪౬ ॥ చంద్రశేఖరశ్శివః- స్వసుతమమందంబుద్ధిమంతంస్కందమవదత్.

మద్వృత్తథాభవంతోపిమానుషీంతనుమాశ్రితాః॥ ౪౩ ॥ తంమా మనుసరిష్యంతిసర్వేత్రిదివవాసినః।తదామనోరథఃపూర్ణోభవతాం స్యాన్నసంశయః ॥ ౪౪ ॥బ్రువన్నేవందివిషదఃకటాక్షానన్యదు ర్లభాన్ ।కుమారేనిదధేభానుఃకిరణానివపంకజే॥ ౪౫॥క్షీరనీరని ధేర్వీచిసచివాన్ప్రాప్యతాన్‌గుహః । కటాక్షాన్ముముదేరశ్మీనుద న్వానైందవానివ॥ ౪౬॥అవదన్నందనంస్కందమమందంచంద్ర శేఖరః । దంతచంద్రాతపానందిబృందారకచకోరకః॥౪౭॥శ్రు ణుసౌమ్యవచఃశ్రేయోజగదుద్ధారగోచరమ్ । కాండత్రయాత్మ కేవేదే పోద్ధృతేస్యాద్ద్విజోద్ధృతిః॥ ౪౮॥తద్రక్షణైరక్షితంస్యా త్సకలంజగతీతలమ్।తదధీనత్వతోవర్ణాశ్రమధర్మాఃతతేస్తతః॥

ఉక్తవాన్-చంద్రశేఖరంవిశినష్టి -దంతాత్మకైశ్చంద్రాతపైశ్చంద్రజ్యో త్స్నాభిరానందినోబృందారకాదేవాఏవ చకోరకా యస్యదంతలక్షు ణానాంచంద్రిణామాతస్మైరితివాపాఠాంతరేతుక్రియా విశేషణం॥ ౪౭ ॥ యదువాచ తదుదాహరతి॥జగదుద్ధారవిషయంశ్రేయస్సాధనంవ చనం హేసౌమ్య శృణుశ్రోతుం సావధానో భవకాండత్రయాత్మకేక మోపాసనాజ్ఞానభేదేనబృందత్రయాత్మకేవేదేప్రకర్షేణోద్ధృతేస తిద్విజానాముద్ధృతిఃస్యాత్॥౪౮॥తేషాంద్విజానాంరక్షణేసతిసమస్తంజగ తీతలంరక్షితంస్యాత్ వర్ణాశ్రమధర్మాణాంతతేస్సంతతేస్తదధీనత్వాతః

ద్విజాధీనత్వాత్ - తత ఇత్యుత్తరాన్వయి ॥౪౯॥ తతస్తస్మాదిదానీం ఇదము
ద్ధార్యమిత్యభిప్రాయవతౌ మమైతద్వృత్తాత్పూర్వం గూఢాశయాభిజ్ఞౌ విష్ణు
శేషౌ మమ సమీపగౌ మధ్యమం కాండం దేవతాకాండ ముద్ధర్తుం తౌ మయై
వానుజ్ఞాతౌ భూమావంశతోఽవతీర్య సంకర్షణపతంజలీ మునీభూత్వా
ముదౌపాస్తియోగకాండస్య కృతౌ కర్తారౌ స్థితౌ కరణార్థమితి వా అగ్రి
మం జ్ఞానకాండం త్వహముద్ధరిష్యామీతి దేవతాః ప్రతిసంప్రతిజానే స్మ ప్రతి
జ్ఞాం కృతవానస్మి భవానపి జానాత్యేవ త్వం తు జైమినీయ న్యాయ సముద్ర
స్యేశ్వరత్వేన పూర్ణమాసీ చంద్రోఽభవ భూత్వా చ బ్రహ్మణః కృతే బ్రాహ్మణస్య

౪౯॥ఇదానీమిదముద్ధార్యమితివృత్తిమతః పురా।మమగూఢాశయవి
దౌ విష్ణుశేషౌ సమీపగౌ ॥ ౫౦ ॥ మధ్యమం కాండముద్ధర్తుమనుజ్ఞా
తౌ మయైవ తౌ । అవతీర్యాంశతో భూమౌ సంకర్షణపతంజలీ ॥
౫౧॥ మునీభూత్వాముదౌపాస్తియోగకాండకృతౌ స్థితౌ । అగ్రి
మం జ్ఞానకాండం తూద్ధరిష్యామీతి దేవతాః ॥ ౫౨ ॥ సంప్రతి ప్రతి
జానే స్మ జానాత్యేవ భవానపి । జైమినీయ నయాంభోధేశ్శరత్పూర్ణ
శశీ భవ॥ ౫౩ ॥ విశిష్టం కర్మకాండం త్వముద్ధర బ్రహ్మణః కృతే ॥
సుబ్రహ్మణ్య ఇతి ఖ్యాతిం గమిష్యసి తతోఽధునా॥ ౫౪ ॥ నైగమీం కు
రు మర్యాదామవతీర్య మహీతలే।నిర్జిత్య సౌగతాన్సర్వానామ్నా
యార్థవిరోధినః ॥ ౫౫ ॥ బ్రహ్మాపి తే సహాయార్థం మండనో
నామ భూసురః । భవిష్యతి మహేంద్రోఽపి సుధన్వా నామ భూమి
పః ॥ ౫౬ ॥ తథేతి ప్రతిజగ్రాహ విధేరపి విధాయినీమ్ । బుధానీ

వేదస్య హిరణ్యగర్భస్య తపసః పరబ్రహ్మణశ్చార్థే విశిష్ట కర్మ కాండ
స్యోద్ధరణాదధునా సుబ్రహ్మణ్య ఇతి ఖ్యాతిం గమిష్యసీతి పంచానాం యోజ
నా॥౫౦॥౫౧॥౫౨॥ ౫౩ ॥ ౫౪॥ నైగమీం వైదికీం-ఆమ్నాయార్థస్య వేదా
ర్థస్య విరోధినః॥ ౫౫॥భూసురః బ్రాహ్మణః॥ ౫౬ ॥ ప్రభోశ్శివస్య వా
ణీం వాచం విధేర్హిరణ్యగర్భస్యాపి విధాయినీం ప్రవృత్తికరీం బుధానీక
పతిర్దేవసేనాపతిర్గుహః తథాస్త్వితి సుధాధారామివ ప్రతిజగ్రాహ॥

౫౭ ॥ దివంస్వర్గం ॥ ౫౮ ॥ కృత్రిమయారచితయా శ్రద్ధయాయుక్తః క్రౌంచారిం క్రౌంచాఖ్యపర్వతస్యశత్రుం గుహం ॥ ౫౯॥ తారకస్య దైత్యవిశేషస్యారాతిశ్శత్రుస్స్కందః మహీతలేఅజనిష్ట ప్రాదురభూత్ యస్యభట్టపాదఇత్యభిధాసంజ్ఞాదిక్సుదృశాం దిగంగనానాంభూషాఅలంక్రియాఅభూత్ ॥ ౬౦॥ అ॥ అవతారకృత్యందర్శయతి॥ స్ఫుటయన్నితి॥ జైమినినాసూత్రైః ప్రసూచితంవేదస్యతాత్పర్యంస్ఫుటయన్నభాత్ అరాజత్ యథాఽనూరుణా ఒరుణేనవ్యంజితంకించిత్ప్రకాశితంజగత్సమ్యక్ భాసయ

కవతిర్వాణీంసుధాధారామివప్రభోః ॥ ౫౭॥ అథేంద్రోనృపతి
భూత్వాప్రజాధర్మేణపాలయన్ । దివంచకారపృథివీంస్వ
పురీమమరావతీమ్॥ ౫౮॥సర్వజ్ఞోఽప్యసతాంశాస్త్రైః కృత్రిమశ్రద్ధ
యాన్వితః। ప్రతీక్షమాణఃక్రౌంచారింమేళయామాససాగతాన్॥
౫౯॥తతస్సతారకారాతిరజనిష్టమహీతలే । భట్టపాదోఽభిధా
యస్యభూషాదిక్సుదృశామభూత్ ॥ ౬౦ ॥ స్ఫుటయన్ వేదతాత్ప
ర్యమభాజ్జైమినిసూత్రితమ్। సహస్రాంశురివానూరువ్యంజితంభా
సయన్ జగత్ ॥౬౧ ॥ రాజ్ఞస్సుధన్వనః ప్రాపనగరీంసజయన్ది
శః। ప్రత్యుద్గమ్యక్షితీంద్రోఽపివిధివత్తమపూజయత్ ॥ ౬౨॥ సోఽభి
నంద్యాశిషాభూప మాసీనః కాంచనాసనే । తాంసభాంశోభ
యామాససురభిర్ద్యువనీమివ॥౬౩॥ సభాసమీపవిటపిశ్రితకోకిల
కూజితమ్। శ్రుత్వాజగాదతద్వ్యాజాద్రాజానంపండితాగ్రణీః॥

సహస్రాంశుస్సూర్యోరాజతేతద్వదిత్యర్థః॥ ౬౧ ॥ సభట్టపాదః ప్రత్యుద్గమ్యప్రత్యుత్థానాభిగమనేవిధాయ॥*॥ ఊర్ధ్వంప్రాణాహ్యుత్క్రామంతి యూనస్థవిరఆగతే । ప్రత్యుత్థానాభివాదాభ్యాంపునస్తాన్ప్రతిపద్యతేఇతిశాస్త్రమనుసరన్నితిభావః ॥ ౬౨ ॥ సురభిస్సుగంధిఃవసంతోవాద్యువనీంస్వర్గవనీం ॥ ౬౩॥సభాయాంసమీపేవిటపినంవృక్షంశ్రితస్యకోకిలస్యకూజితంమధురభాషితంశ్రుత్వాతద్వ్యాజాత్తన్మిషేణరాజానంప్రతిపండితాగ్రణీర్భట్టపాదోజగాదబభాషె॥౬౪ ॥ అ॥యదుక్తవాన్ తదుదా

హారతి॥ పిక హా కోకిలమలినైస్నీచైశ్శ్రుతైః కర్ణస్యదూషకైః పి కాకరో
నిర్హ్రాదశ్శబ్దో యేషాం తైః కాకకులైస్తైతవసంగో న స్యాచ్చేత్తదా శ్లాఘనీ
యస్తుత్యోభవేః-ఏతద్వ్యాజేనమలినైర్నీచైః కాకబృందసదృశైర్నాస్తికై
ర్వేదదూషక నిర్హ్రాదైస్తైస్సంగో న స్యాచ్చేత్తదా త్వం శ్లాఘనీయోభవేరితి
రాజానం ప్రత్యుక్తవానిత్యర్థః- గూఢోక్తిరలంకారః-గూఢోక్తిరన్యోద్దె
శ్యం చేద్యదన్యం ప్రతికథ్యతే ఇత్యుక్తేః॥ ౬౫ ॥ షడభిజ్ఞాః బౌద్ధాః నిశమ్య
శ్రుత్వా ॥ ౬౬॥ బుద్ధసిద్ధాంతఏవశాఖీవృక్షస్తం సభట్టపాదః యుక్తికుఠా
రేణభిత్త్వా తేషాం బుద్ధానాం గ్రంథైరేవేంధనైశ్శీర్ణై రుపచితైః క్రోధ

౬౪ ॥ మలినైశ్చేన్న సంగస్తే నీచైః కాకకులైః పిక। శ్రుతిదూషకనిర్హ్రా
దైః శ్లాఘనీయస్తదా భవేః॥ ౬౫॥ షడభిజ్ఞా నిశమ్యేమాం వాచం తా
త్పర్యగర్భితామ్ । నితరాం చరణస్పృష్టా భుజంగా ఇవ చుక్రు
ధుః॥ ౬౬॥ భిత్త్వా యుక్తికుఠారేణ బుద్ధసిద్ధాంత శాఖినమ్। స తద్గ్రం
థేంధనైశ్శీర్ణైః క్రోధజ్వాలామవర్ధయత్ ॥ ౬౭ ॥ సా సభా
వదనైస్తేషాం రోషపాటలకాంతిభిః । బభౌ బాలాతపాతామ్రైస్స
రసీవ సరోరుహైః॥ ౬౮॥ ఉపన్యస్యత్సు సాక్షేపం ఖండయత్సు పరస్ప
రమ్। తేషూదతిష్ఠన్నిర్ఘోషో భిందన్నివ రసాతలమ్॥ ౬౯॥ అధః పె
తుర్మహేంద్రేణక్షతాః పక్షేషు తత్క్షణమ్। పృథ్వీధరాః కర్కశతర్కేణ

జ్వాలామవర్ధయత్ ॥ ౬౭ ॥ సా సభా తేషాం బుద్ధానాం వదనైర్ము
ఖైః రోషేణకోపేన పాటలా శ్వేతరక్తా కాంతిర్యేషాం తైర్బభౌ చకాశే-
బాలాతపేనాతామ్రైరీషద్రక్తైః సరోరుహైః కమలైః సరసీవ ॥ ౬౮ ॥ తే
షు భట్టపాదాదిషు సాక్షేపం యథా స్యాత్తథా ప్రతిపాదనం కుర్వత్సు త
థా పరస్పరం ఖండనం కుర్వత్సు సత్సు రసాతలం విదారయన్నివ నిర్ఘోషో నా
దఉదతిష్ఠత్॥ ౬౯॥ యథా దేవానామింద్రేణ పక్షేషు పృథులేనకర్కశేన
వజ్రేణక్షతాః ధరాధరాః పర్వతాః అధః నిపేతుః తథా దేవేంద్రస్థానీ
యేన బుధానాం పండితానామింద్రేణ భట్టపాదేన తథాగతాః సుగతాః॥
సః ధర్మరాజస్తథాగత ఇత్యమరః-త ఏవ ధరాధరాః తత్క్షణం తస్మిన్నేవ క్ష

శేష్వ్యాదౌవిన్యస్తః పృథులోవాసశ్చాసౌ కర్కశోదృఢశ్చనచాసౌతర్క-శ్చతేనపక్షేషుతతాఃఖండితాఅధః పతితాఃనికృష్టతాంప్రాప్తాఇత్యర్థః॥ ౨౦ ॥ సవిశేషేణసర్వంజానాతీతివిజ్ఞః సర్వజ్ఞఃభట్టపాదఃద్విషాంశత్రూణాంసుగతానాంసర్వజ్ఞపదమసహమానఇత్యన్వయః ॥౨౧॥ సభట్టపాదః॥౨౨॥అథబౌద్ధానాంపరాజయానంతరం బభాషేఉవాచ విద్యాయత్తావిద్యాధీనౌజయపరాజయౌ-తర్హి కస్యమతంధ్రువంకస్యాధ్రువమితినిర్ణయఃకథంస్యాదితిచేత్తత్రాహ॥యఃపర్వతస్యశృంగాత్పతిత్వా వినాశ

తథాగతధరాధరాః॥౨౦॥ససర్వజ్ఞపదంవిజ్ఞోఽసహమానఇవద్వి
షామ్।చకారచిత్రవిన్యస్తానేతాన్మానవిభూషితాన్॥ ౨౧॥ తతః
ప్రక్షీణదర్పేషుభాగ్యేషువసుధాధిపమ్।బోధయన్బహుధావేద
వచాంసిప్రశశంససః॥౨౨॥బభాషేఽథధరాధీశోవిద్యాయత్తౌజ
యాజయౌ। యఃపతిత్వాగిరేశ్శృంగాదవ్యయస్తన్మతంధ్రువమ్॥
౨౩॥తదాకర్ణ్యముఖాన్యన్యేపరస్పరమలోకయన్। ద్విజాగ్ర్యస్తు
స్మరన్వేదానారురోహగిరేశ్శిరః॥౨౪॥ యదివేదాఃప్రమాణం
స్యుర్భూయాత్కాచిన్నమేక్షతిః। ఇతిఘోషయతాతస్మాన్న్యపాతి
సుమహాత్మనా॥౨౫॥కిముదాహిత్రదత్తైపిపుణ్యైవిలయమాస్థితె।య
యాతిశ్చ్యవతేస్వర్గాత్పునరిత్యూచిరేజనాః॥౨౬॥అపిలోకగురుశ్శై
లాత్తూలపిండఇవాపతత్।శ్రుతిరాత్మశరణ్యానాంవ్యసనంనోచ్ఛిన

రహితఃస్యాత్తస్యమతంధ్రువమన్యస్యాధ్రువమిత్యర్థః॥౨౩॥ తదాకర్ణ్యరాజ్ఞోక్తంశ్రుత్వాఽన్యేసౌగతాః పరస్పరంముఖాన్యలోకయన్ ఇత్యన్వయః ద్విజాగ్ర్యోద్విజోత్తమః భట్టపాదస్తుస్వరక్షార్థంవేదాన్ స్మరన్పర్వతస్యశృంగంఆరురోహ ॥ ౨౪ ॥ ఇత్యేవంఘోషయతాశబ్దంకుర్వతాన్యపాతిగిరేశ్శృంగాన్నిపతితం ॥ ౨౫ ॥కిమువితర్కేదాహిత్రైరష్టకాదిభిఃదత్తైయయాతిధర్మస్యచ్యవనస్యసంబంధనిమిత్తేనతత్తాదాత్మ్యసంభావనస్యసత్త్వాదుత్ప్రేక్షా॥*॥సంభావనాస్యాదుత్ప్రేక్షా వస్తుహేతుఫలాత్మనేత్యుక్తేః॥౨౬॥శ్రుతిరాత్మాస్వయమేవశరణ్యంయేషాంతేషాంవ్యసనం

దుఃఖంకింనోచ్ఛినత్తిఅపితుచ్ఛినత్త్యేవ ॥ ౪౩ ॥ ఘనఘోషం మేఘగర్జితం-నికుంజేభ్యోలతాదిపిహితోదరేభ్యశ్శిఖావళాఃమయూరాః ॥ ౪౭॥ ఖలానాందుర్జనానాంసౌగతానాంసంసర్గేణసంబంధేనదూషితం॥౪౮॥౫౦॥ దుర్విదగ్ధైఃఖలైర్బౌద్ధైఃప్రత్యక్షేఽర్థేఽపిఅన్యథానీతేసతి రాజాభృకుట్యాభీకరంభయంకరంముఖంయస్యసః ప్రతిజ్ఞాముగ్రతరాంవ్యధాత్విహితవాన్ ॥ ౫౧ ॥అ॥ తామేవాహ ॥ పృచ్ఛామీతిద్వాభ్యాం॥యం

త్రికిమ్ ॥ ౪౬॥ శ్రుత్వాతదద్భుతంకర్మద్విజాదిభ్యస్సమాయయుః।ఘనఘోషమివాకర్ణ్యనికుంజేభ్యశ్శిఖావళాః ॥ ౪౭ ॥ దృష్ట్వాతమత్భుతంరాజా శ్రద్ధాంశ్రుతిషుసందధే ।నినిందబహుధాత్మానంఖలసంసర్గదూషితమ్॥౪౮॥సౌగతాస్త్వబ్రువన్నేదంప్రమాణంమతనిర్ణయే । మణిమంత్రౌషధైరేవందేహరక్షాభవేదితి ॥ ౫౦ ॥ దుర్విదగ్ధైరన్యథానీతే ప్రత్యక్షేఽర్థేఽపి పార్థివః।భృకుటీభీకరముఖస్సంధాముగ్రతరాంవ్యధాత్ ॥౫౧ ॥ పృచ్ఛామిభవతఃకించిద్వక్తుంతత్రభవంతియే । యంతోప్రపలేషుసర్వాంస్తాన్ఘాతయిష్యామ్యసంశయమ్॥౫౨॥ఇతిసంశ్రుత్యగోత్రేశోఘటమాశీవిషాన్వితమ్ । ఆనీయాత్రకిమస్తీతిపప్రచ్ఛద్విజసౌగతాన్॥౫౩॥వక్ష్యామహేవయంభూపశ్వఃప్రభాతేఽస్యనిర్ణయమ్।ఇతిప్రసాద్యరాజానంజగ్ముర్భూసురసౌగతాః॥ ౫౪॥పద్మాఇవతపస్తేపుఃకంఠద్వయసిపాథసి। ద్యుమణింప్రతిభూదేవాస్సోఽపిప్రాదురభూత్తతః॥౫౫॥సందిశ్యవచనీయాంశమాదిత్యేంతో

తోప్రపలేషుయంత్రాకారేషుపాషాణేషు ॥ ౫౨ ॥ ఇత్యేవంసంశ్రుత్యప్రతిజ్ఞాంవిధాయగోత్రాపృథ్వీ॥ని॥గోత్రాకుఃపృథివీత్యమరః - తస్యాఃఈశోరాజాఆశీవిషఃసర్పః- ద్విజాశ్చసౌగతాశ్చతాన్ ॥౫౩ ॥౫౪॥ స్త్రీ॥పాపుంసిపద్మంనళినమిత్యమరాత్-పద్మాఇతిపుల్లింగప్రయోగఃకంఠప్రమాణేపాథసిజలేప్రమాణేద్వయసజితిద్వయసచ్ప్రత్యయః - ద్యుమణిం

సూర్యం ప్రతి భూదేవా బ్రాహ్మణాః-సః భానుః ॥ ౧౫ ॥ ఘటే శేషశాయీ విష్ణురస్తీతి కథనీయాం శంసం దిశ్యోపదిశ్య-సౌగతా అపి ఘటస్థితం వస్తు నిశ్చిత్యాజగ్ముః ॥ ౧౬ ॥ భుజంగస్సర్పః అవాదిషుః కథితవంతః-భోగీశస్య శేషస్య భోగశరీరే శయనం యస్య సః విష్ణురిత్యర్థః ॥ ౧౭ ॥ శ్రుతం భూసురాణాం వాక్యం స్వేన ఘటే నిహితాదన్యస్యార్థస్య ప్రతిపాదకం యేన తస్య భూపతేర్ముఖం కాసారస్తటాకః॥ని॥ పద్మాకరస్తటాకోఽస్త్రీ కాసారస్సరసీ సర ఇత్యమరః - తస్య శోషణేన మ్లానస్య సారసస్య కమలస్య శ్రియమాదదే ॥ ౧౮ ॥ అథానంతరమశరీరిణీ దివ్యా వాణీ తస్య రాజ్ఞః శృణ్వ

తపి హితే ద్విజాః। ఆజగ్మురపి నిశ్చిత్య సౌగతాః కలశస్థితమ్॥ ౧౬ ॥ త
తస్తే సౌగతాస్సర్వే భుజంగోఽస్తీత్యవాదిషుః। భోగీశభోగశయ
నో భగవానితి భూసురాః ॥ ౧౭ ॥ శ్రుతభూసురవాక్యస్య వదనం పృ
థివీపతేః। కాసారశోషణమ్లానసారసశ్రియమాదదే ॥ ౧౮ ॥ అథ
ప్రోవాచ దివ్యా వాక్ సమాజమశరీరిణీ । తుదంతీ సంశయం తస్య
సర్వేషామపి శృణ్వతామ్॥ ౧౯ ॥ సత్యమేవ మహారాజ బ్రాహ్మణా య
దభాషిరే। మా కృథాస్సంశయం తత్ర భవ సత్యప్రతిశ్రవః॥ ౨౦ ॥ శ్రు
త్వాశరీరిణీం వాణీం దదర్శ వసుధాధిపః । మూర్తిం మధుద్విషః
కుంభే సుధామివ సురాధిపః॥ ౨౧ ॥ నిరస్తాఖిలసందేహో విన్యస్తేత
రదర్శనాత్ । వ్యధాదాజ్ఞాం తతో రాజా వధాయ శ్రుతివిద్విషామ్ ॥
౨౨ ॥ ఆసేతోరాతుషారాద్రేర్బౌద్ధానా వృద్ధబాలకమ్ । న
హంతి యస్స హంతవ్యో భృత్యానిత్యన్వశాన్నృపః॥ ౨౩ ॥ ఇష్టోఽపి

తాం సర్వేషాం సంశయం నాశయంతీ రాజానం ప్రోవాచ॥ ౧౯ ॥ హే మహారాజ బ్రాహ్మణా యదుక్తవంతస్తత్సత్యమేవ తత్ర తదుక్తే సంశయం మా కురు సత్యప్రతిశ్రవః సత్యప్రతిజ్ఞో భవ॥ ౨౦ ॥ మధుద్విషో విష్ణోః-సురాధిపః ఇంద్రః ॥ ౨౧ ॥ విన్యస్తాత్ ఘటే స్థాపితాదాశీవిషాదితరస్య మధుద్విషో దర్శనాత్తస్మాద్ధేతోర్నిరస్తా అపగతా అఖిలాః సందేహా యస్య సః ॥ ౨౨

ఆసేతోః రామసేతుపర్యంతంతథాహిమాలయపర్యంతమాపృథ్వం బాలి
కంచాభివ్యాప్యయోమద్భృత్యస్సాగతాన్న హంతిస మయావాంతవ్యాఇతి
భృత్యానస్వశాదాజ్ఞప్తవాన్ ॥ ౯౩ ॥ అ ॥ ననుస్వగురుత్వేనస్వీకృతత్వా
దిష్టానాంవధాయకిమిత్యేవమాజ్ఞాంకృతవానిత్యతఆహ ॥ ఇష్టోఽపీతి ॥
పిత్రానియుక్తో భృగునందనః పరశురామ స్సాతుజ్జననీమపి కింనావధీదపి
తుహతవానేవ-అత్రపూర్వోక్తబౌద్ధవధాజ్ఞారూపస్య విశేషస్యసమర్థ
నాయసామాన్యముపన్యస్యవిశేషాంతరోపన్యాసాద్వికస్వరాలంకారః॥*
యస్మిన్విశేషసామాన్యవిశేషాస్సవికస్వరఇత్యుక్తేః ॥ ౯౪ ॥ భట్టపాదా
నుసారిరాజేనసుధన్వనాధర్మద్విషోబౌద్ధావినాశితాః తత్వావలంబినా
యోగీంద్రేణయోగనాశకావిఘ్నావ్యాధిస్థానసంశయ ప్రమాదాలస్యా
విరతిభ్రాంతిదర్శనాలబ్ధభూమికానవస్థితత్వాదయోంత రాయాయోగ
శాస్త్రోక్తాఇవేత్యర్థః ॥ ౯౫ ॥ తేషుదుష్టేషుబౌద్ధేషుహతేషుకోవిదః పం

దృష్టదోషశ్చేద్వధ్యఏవమహాత్మనామ్ ।జననీమపికింసాతుర్నావధీ
ద్భృగునందనః ॥ ౯౪॥ స్కందానుసారిరాజేనజైనాధర్మద్విషో
హతాః। యోగీంద్రేణైవయోగఘ్నావిఘ్నాస్తత్వావలంబినా॥
౯౫॥హతేమతేషుదుష్టేషుపరితస్తారకోవిదః। శ్రౌతవర్త్మతమిస్రే
షునష్టేష్వివరవిమర్హః॥౯౬॥కుమారిలమృగేంద్రేణహతేషుజిన
హస్తిషు । నిష్ప్రత్యూహమవర్తంతశ్రుతిశాఖాస్సమంతతః॥
౯౭ ॥ ప్రాగిత్థంజ్వలనభువాప్రపతితేఽస్మిన్ కమార్గధ్వస్యాఖి
లవిదాకుమారిలేన । ఉద్ధర్తుంభువనమిదంభవాబ్ధిమగ్నంకారు

తోభట్టపాదః - శ్రౌతమార్గంపరితస్తారసర్వతఃప్రసారితవాన్ - యు
నాతమిస్రేషుఅంధకారేషునష్టేషుసూర్యోమహాసైజోవిస్తారయతితద్వ
॥౯౬॥ కుమారిలోభట్టపాదఏవమృగేంద్రస్సింహస్తేననిష్ప్రత్యూహం
నిర్విఘ్నం॥౯౭॥ అ ॥ ఉపోద్ఘాతరూపాంస్కందావతారకథాముపసం
హరన్ శివావతారకథాంగ్రంథప్రతిపాద్యాముపక్షిపతి॥ప్రాగిత్థమితి ॥

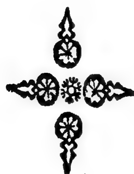
జ్వలనా దనలాద్భవతీతి జ్వలనభూస్తేన సర్వజ్ఞేన భట్టపాదేన పూర్వ
మనేనప్రకారేణాస్మిన్ కర్మమార్గే ప్రవర్తితేసతి తతస్సంసారసాగరే
నిమగ్నం భువనం అద్వైతశాస్త్రప్లవేనోద్ధర్తుం కారుణ్యజలధిశ్చంద్రశేఖ
రో మహాదేవఇయెషఇచ్ఛతిస్మ ప్రహర్షిణీవృత్తం॥ * ॥ మ్నౌజ్రౌగస్త్రి
దశయతిః ప్రహర్షిణీయమితిలక్షణాత్॥ ... ... ౯౦॥

ణ్యాంబునిధిరియెషచంద్రచూడః ॥ .... ౯౦ ॥

ఇతి శ్రీ మాధవీయెత దుపోద్ఘాత పరశ్శుభః । సం
క్షేపశంకరజయె సర్గోయం ప్రథమోభవత్ ॥

ఇతి శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాల
గోపాలతీర్థశ్రీపాదశిష్యదత్తవంశావతంస
రామకుమారసూనుధనపతిసూరికృతే
శ్రీమచ్ఛంకరాచార్య
జయడిండిమె

ప్రథమః
సర్గః

శ్రీజగద్గురుభ్యోనమః.

శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే - సవ్యాఖ్యానే.
ద్వితీయసర్గప్రారంభః.

శ్రీశంకరావతారం విస్తరేణ వర్ణయితుం పీఠికాం రచయతి॥ తత ఇతి॥ తతః కర్మమార్గప్రవృత్త్యనంతరం కరుణాసముద్రః అనంగం కామం దహతీతి అనంగధక్ మహేశః కేరళేషు దేశవిశేషేషు శ్రీమద్వృషసంజ్ఞకే గిరౌ పూర్ణానదీపుణ్యతటే జ్యోతిర్లింగాత్మనా ఆవిరాసీత్ ప్రాదురభూత్॥

తతో మహేశః కిల కేరళేషు శ్రీమద్వృషాద్రౌ కరుణాసము
ద్రః। పూర్ణానదీపుణ్యతటే స్వయంభూలింగాత్మనానంగ
ధగావిరాసీత్॥ ౧॥ తచ్చోదితః కశ్చన రాజశేఖరస్స్వప్నే ము
హుర్దృష్టతదీయవైభవః। ప్రాసాదమేకం పరికల్ప్య సుప్రభం
ప్రావర్తయత్తస్య సమర్హణం విభోః॥ ౨॥ తస్యేశ్వరస్య
ప్రణతార్తిహర్తుః ప్రసాదతః ప్రాప్తనిరీతిభావః। కశ్చిత్తద
భ్యాశగతోగ్రహారః కాలట్యభిఖ్యోఽస్తి మహాన్మనోజ్ఞః॥ ౩॥ కశ్చి

ఉపజాతిచ్ఛందః॥ ౧॥ తేన లింగాత్మనావిర్భూతేన మహేశేన ప్రేరితః కశ్చన రాజశేఖరాఖ్యో మహీపః పునః పునః స్వప్నే దృష్టస్తదీయో వైభవో యేన స ఏకం ప్రాసాదం దేవాలయం పరికల్ప్య తస్య విభోః సంపూజనం ప్రవర్తితవాన్ ॥ * ॥ స్యాదింద్రవంశా తతజైరసంయుతైః॥ ౨॥ తస్య ప్రణతార్తిహర్తురీశస్య ప్రసాదాత్ ప్రాప్తః నిరీతిభావో యం॥ ఈతయస్తు ॥ అతివృష్టిరనావృష్టిర్మూషికాశ్శలభాశ్శుకాః। అత్యాసన్నాశ్చ రాజానష్షడేతా ఈతయస్స్మృతా ఇత్యుక్తాః షడ్బాధా జ్ఞేయాః - ఏవంవిధస్తస్య ప్రాసాదస్య సమీపగతః కశ్చిత్ కాలటిసంజ్ఞోఽతిరమ్యోఽగ్రహారో బ్రాహ్మ

ప్రధానోఽస్తి ॥ ౩ ॥ ఇహాస్మిన్నగ్రహారే విద్యాధిరాజ ఇతి విశ్రుతనా
మధేయో నిశ్చలమతిః కశ్చిత్పండితో విరేజే స వృషాద్రినిలయోఽవతరీతు కా
మోఽవతరణేచ్ఛుర్యస్య పుత్రమాత్మపితరం సమరోచయత్ సంవిరేజే ఇతి
వాన్వయః-ఉక్తం వసంతతిలకం తభజాజగౌ గః॥ ౪॥ తస్య విద్యాధిరాజస్య పు
రా పూర్వమనేకజన్మసాధ్యైస్తైరార్జితైః పుణ్యైః సుష్టు బ్రహ్మతేజో యస్య స
శివగురుసంజ్ఞః పుత్రోఽభవత్-యో జ్ఞానే శివో వచనే గురుర్బృహస్పతిస్తస్య
పుత్రోఽస్య లబ్ధవర్ణో విచక్షణో విద్యాధిరాజోఽన్వర్థనామార్థానురూపం నా
మాకృత సంజ్ఞాం కృతవాన్ ॥ని॥ ధీమాన్ సూరిః కృతీ కృష్టిర్లబ్ధవర్ణో విచక్షణః
ఇత్యమరః॥*॥ స్యాదింద్రవజ్రా యది తౌ జగౌ గః ॥౫॥ అ॥ ఏవం శివగురోర్జ
న్మోక్త్వా తచ్చరితమాహ ॥ స శివగురుః బ్రహ్మచారీ గురుగేహవాసశీలస్త

ద్విపశ్చిదిహ నిశ్చితధీర్విరేజే విద్యాధిరాజ ఇతి విశ్రుతనామధే
యః। రుద్రో వృషాద్రినిలయోఽవతరీతు కామో యత్పుత్రమాత్మ
పితరం సమరోచయత్సః॥ ౪ ॥ పుత్రోఽభవత్తస్య పురాత్తపుణ్యై
స్సుబ్రహ్మతేజాశ్శివగుర్వభిఖ్యః। జ్ఞానే శివో యో వచనే గురుస్త
స్యాన్వర్థనామాకృత లబ్ధవర్ణః॥ ౫ ॥ స బ్రహ్మచారీ గురుగేహ
వాసీ తత్కార్యకారీ విహితాన్నభోజీ। సాయం ప్రభాతం చ
హుతాశసేవీ వ్రతేన వేదం నిజమధ్యగీష్ట॥ ౬ ॥ క్రియాద్యనుష్ఠాన
ఫలోఽర్థబోధస్స నోపజాయేత వినా విచారమ్। అధీత్య వేదానథ
తద్విచారం చకార దుర్బోధతరో హి వేదః॥ ౭ ॥ వేదేష్వధీతేషు విచా

స్య గురోః కార్యకారీ విహితం భిక్షయా లబ్ధం గురవే నివేదితమన్నం భోక్తుం శీ
లమస్యాస్తీతి తథా హుతాశం హుతభుజం వహ్నిం సేవితుం శీలమస్యాస్తీతి
తథా వ్రతేన బ్రహ్మచర్యనియమేన స్వీయం వేదమధ్యగీష్ట అధీతవాన్ ॥ ౬ ॥
యతః క్రియా అనుష్ఠానం ఫలం యస్య స అర్థబోధో విచారం వినా నైవ జా
యతే - నన్వధీతస్యాంగస్వాధ్యాయస్తదర్థం స్వయమేవ కుతో నావబుద్ధ
వానితి చేత్తత్రాహ - హి యస్మాద్వేదో దుర్బోధతరో విచారం వినాతి
శయేన దుర్ఘటబోధో యథార్థబోధో యస్య సః - ఉపేంద్రవజ్రా జతజాస్త

తౌగా ॥ ౭ ॥ వేదేష్వధీతేషుసత్సుతదర్థేచవిచారితేసతి శిష్యానురాగీత
చార్యస్తంశివగురుమాహస్మప్రోక్తవాన్ షడ్భిఃశిక్షాకల్పవ్యాకరణచ్ఛందో
జ్యోతిర్నిరుక్తసంజ్ఞైరంగైస్సహితస్సర్వోవేదోమత్తస్త్వయా పఠితోవి
చారితశ్చకాలస్త్వేతవబహురతిక్రాంతః- ఉపజాతిచ్ఛందః ॥ ౮ ॥ యద్య
పిత్వంభక్తస్తథాపి సంప్రతీదానీంగేహంవ్రజసంబంధిజనోపితేతవ దర్శ
నలాలసః స్యాత్తస్మాత్కదాచిద్గత్వాస్వజనప్రమోదంవిధేహి శిష్యస్యపు
త్రతుల్యత్వాత్సంబోధనం హేతాతమావిలంబయస్వవిలంబంమాకురు॥
*॥ఆఖ్యానకీతౌజగురూగమోజజతావనోజజగురూగురుశ్చేత్॥ ౯ ॥ విలం

రితేర్థేశిష్యానురాగీగురురాహతంస్మ । అపాఠిమత్తస్సషడం
గవేదోవ్యచారికాలోబహురత్యగాత్తే॥ ౮ ॥భక్తోపిగేహంవ్ర
జసంప్రతిత్వంజనోపితేదర్శనలాలసస్స్యాత్ । గత్వాకదాచి
త్స్వజనప్రమోదంవిధేహిమాతాతవిలంబయస్వ॥ ౯ ॥ విధా
తుమిష్టంయదిహాపరాహ్ణే విజానతాతత్పురుషేణపూర్వమ్।విధే
యమేతద్యదిహాశ్వఇష్టంకథంతదద్యేతివినిశ్చితోర్థః॥౧౦॥ కా
లోప్తబీజాదిహయాదృశంస్యాత్సస్యంనతాదృగ్విపరీతకా
లాత్ । తథావివాహాదికృతంస్వకాలేఫలాయకల్పేతనచేదన్య
థాస్యాత్॥౧౧॥ఆజన్మనోగణయతోనసుతాన్గతాబ్దాన్మాతా

బోనకర్తవ్యఇత్యుక్తంతత్రహేతుమాహ॥యతఇహాస్మిన్ లోకేయదపరా
హ్ణేవిధాతుమిష్టంతదాయురాదేఃక్షణభంగురతాంవిజానతాపురుషేణ
పూర్వంపూర్వాహ్ణేఏవవిధేయమేవమిహాయచ్ఛ్వః అనాగతేఽహ్నికర్తు
మిష్టంతదద్యవిధేయమితివినిశ్చితోర్థః తస్మాన్మావిలంబయస్వేత్యర్థః॥
కించయథాకాల ఉద్భవకాల ఉప్తాత్ క్షేత్రేరోపితాద్బీజాదిహయాదృ
శంసస్యంజాయతేతాదృశం విపరీతకాలాన్నైవజాయతే- తథావివా
హాదిస్స్వస్యవివాహాదేః కాలే యౌవనాద్యవస్థాయాం కృతం ఫలాయపు
త్రోత్పత్త్యాదిఫలరూపాయకల్పేతశక్తంభవేదన్యథాతత్ వివాహాది కృతం
వ్యర్థంస్యాత్ ॥ ౧౧ ॥ కింవాజన్మనో జన్మప్రభృతిసనునిశ్చయెన్న: [illegible]

పరిణయంవివాహంకర్తుకామౌ మాతాపితాచ తౌ గతౌ సంవత్స
రాన్గణయతోగణనంకురుతః - యస్మాత్ కారణాత్పిత్రోరియంప్రకృతిః
స్వభావఏవపురాపూర్వంతనుభవస్యాత్మజస్యోపనీతిముపనయనంతతస్తద
నంతరంవివాహంయత్ ధ్యాయతఃకదాభవిష్యతీతియచ్చింతనం కురుతఃస
ఇత్యర్థః - అత్రసామాన్యవిశేషయోరుక్తత్వాదర్థాంతరన్యాసాలం
కారః॥*॥ఉక్తిరర్థాంతరన్యాసఃస్యాత్సామాన్యవిశేషయోరిత్యుక్తేః॥ ౧౨॥
అపిచతత్తత్కులీనపితరఃతత్తత్కులీన పురుషస్యవివాహకర్మకామంస్పృహ
యంతిపరిణయకర్మ గోచరాంస్పృహాం మత్యాతంకుర్వంతి యతస్తత్కులీ
నపితరఃపిండప్రదాతృపురుషస్యసంతతిత్వేసతిఉపరి అగ్రేపిండాదిలోపం

పితాపరిణయంతవకర్తుకామౌ । పిత్రోరియంప్రకృతిరేవ
పురోపనీతింయద్ధ్యాయతస్తనుభవస్యతతోవివాహమ్॥౧౨॥ త
త్తత్కులీనపితరస్స్పృహయంతికామం తత్తత్కులీన పురుషస్య
వివాహకర్మ । పిండప్రదాతృపురుషస్యససంతతిత్వేపిండాది
లోపముపరిస్ఫుటమీక్షమాణాః॥ ౧౩ ॥అర్థావబోధనఫలో
హివిచారఏషతచ్చాపిచిత్రబహుకర్మవిధానహేతోః। తత్రా
ధికారమధిగచ్ఛతి సద్వితీయః కృత్వావివాహమితి వేదవిదాం
ప్రవాదః॥ ౧౪ ॥సత్యంగురోసనియమోస్తిగురోరధీతవేదోగృ

స్ఫుటంసమీక్షమాణాః ॥ ౧౩ ॥ అ॥నకేవలమేతావదేవాపితుసహోభౌ
చరతాంధర్మమిత్యాదిశ్రుత్యాసద్వితీయస్య కర్మవిధానేఽధికారశ్రవ
ణాత్తదర్థమపి వివాహ ఆవశ్యకఇత్యాహ ॥ అర్థేతి ॥ ఏషవిచారోఽ
ర్థావబోధనఫలోఽర్థస్యావబోధనంపరిజ్ఞానంఫలంయస్యసఏతస్యవిచా
రస్యార్థపరిజ్ఞానంఫలంతచ్చార్థావబోధనంవిచిత్రాణాం యజ్ఞానాం
విధానార్థం - అత్రపిచిత్రయజ్ఞవిధానేవివాహం కృత్వాసద్వితీయః
ద్వితీయయాపత్న్యాసహవర్తమానోఽధికారం గచ్ఛతిప్రాప్నోతీతి వేద
విదాంప్రవాదః॥ ౧౪॥ఏవముక్తఃశివగురురువాచ సత్యమిత్యాది॥సత్య
మిత్యర్థాంగీకారః హేగురో గురోః సకాశాత్ అధీతోవేదోయేనసగృ

హీ ఏవభవతి అస్యాపదమన్యాశ్రమం న ప్రయాతీతినియమోనాస్తి సను బ్రహ్మచర్యం సమాప్య గృహీభవేద్గృహాద్వనీభూత్వా ప్రవ్రజేత్ ॥*॥ తమేతం వేదానువచనేన బ్రాహ్మణా వివిదిషంతి యజ్ఞేన దానేన తపసానాశకేనసహ వా ఆత్మయాజీయో వేదఇదం మేఽనేనాంగం సంక్రియత ఇదం మేఽనేనాంగముపధీయతే విశుద్ధసత్వస్తతం పశ్యతి నిష్కళం ధ్యాయమానః - జాయమానో వై బ్రాహ్మణ స్త్రిభిర్ ఋణవానిత్యాద్యాః శ్రుతయః ॥*॥ మహాయజ్ఞైశ్చ యజ్ఞైశ్చ బ్రాహ్మీయంక్రియతే తనుః - యస్యైతేఽష్టాచత్వారింశత్సంస్కారాః - ఋణానిత్రీణ్యపాకృత్యమనో మోక్షే నివేశయేత్ - జ్ఞాముత్పద్య తేపుంసాంక్షయాత్పాపస్యకర్మణ ఇత్యాద్యాః స్మృతయశ్చ ఏతత్క్రమాదాశ్రమాంతర ప్రవేశస్యయజ్ఞాద్యనుష్ఠానాచ్చిత్తశుద్ధౌ జ్ఞాన ప్రాప్తేశ్చ క్రమనియమం ప్రబోధయంతీతి చేత్తత్రాహ వైరాగ్యవాని హాముత్రార్థభోగేషువిరక్తో

హీభవతి నాన్యపదం ప్రయాతి । వైరాగ్యవాన్ప్రజతి భిక్షు
పదం వివేకీ నోచేద్గృహీభవతి రాజపదం తదేతత్ ॥ ౧౫ ॥ శ్రీనై
ష్ఠికాశ్రమమహం పరిగృహ్య యావజ్జీవం వసామి తవ పార్శ్వ
గతశ్చిరాయుః । దండాజినీ సవినయో బుధ జుహ్వదగ్నౌ వేదం

వివేకీ నిత్యానిత్యవస్తువివేకవాన్ ఉపలక్షణమేతత్సాధనచతుష్టయసంపన్న ఇత్యర్థః చతుర్థాశ్రమం గచ్ఛతి అయమర్థః యదిచేతరథా బ్రహ్మచర్యాదేవ ప్రవ్రజేద్గృహాద్వా వనాద్వా ఛ్లవా హ్యేతే హ్యదృఢాయజ్ఞరూపాః - * నకర్మణానప్రజయాధనేనత్యాగేనైకేఽమృతత్వమానశురిత్యాదిశ్రుత్యనురోధేనమధ్యమాధికారిణ ఏవ క్రమనియమోనతుశుద్ధసత్వస్యోత్కటవైరాగ్యవతో ముఖ్యాధికారిణో జాయమానఇత్యస్యాపిగృహస్థః సంపద్యమానఇత్యర్థః - గృహస్థస్యాపిసత్వశుద్ధ్యర్థమేవఋణాపాకరణం తదిదముక్తం వో చేదితి వివేకాదిమాన్నభవతి చేత్తర్హి గృహీభవతి తదేతత్ రాజపదం రాజమార్గః ॥ ౧౫ ॥ త్వయాతర్హి కిం కర్తవ్యమిత్యపేక్షాయామాహ - శ్రీనైష్ఠికాశ్రమం మరణాంత బ్రహ్మచర్యం పరిగృహ్య చిరాయురహం తవ పార్శ్వగతః సమీపే స్థితో దండాజినే స్తద్వాన్ ఇదం

ర్జాజినీవిషయేనసహావర్తత ఇతి సవిన యో హే బుధ సర్వజ్ఞ అగ్నౌ జుహ్వ
త్సోమంకుర్వన్ వేదంపఠన్ పఠితస్యావిస్మృతే హానిమభావమిచ్ఛన్ వసామి
వాసంకరిష్యామి- వర్తమాన సామీప్యే వర్తమానవద్వేతిలట్ ॥ ౧౬ ॥
అ॥ నన్వతిసుఖకరం దారగ్రహం విహాయ కథమతిదుఃఖదం నైష్ఠికాశ్రమమం
గీకుర్వ ఇతిచేత్తత్రాహ॥ దారగ్రహ ఇతి॥ అయం దారగ్రహస్తావత్సుఖా
యభవతి యావత్స్వస్యానుభవగోచరతాంగతః ప్రాప్తస్స్యాత్ అను
భవవిషయతాప్రాప్తిపర్యంతమిత్యర్థః- పశ్చాదనుభవగోచరతాప్రా
ప్త్యనంతరం సోఽయం దారగ్రహో విరసతాం వైరస్యముపయాతి ప్రా
ప్నోతి హే మహాత్మన్ అత్యుగ్రస్వభావ - అనుభూతిపదమనుభవగమ్యం

పఠన్ పఠితవిస్మృతిహానిమిచ్ఛన్ ॥ ౧౬ ॥ దారగ్రహో భవ
తి తావదయం సుఖాయ యావత్స్వతోఽనుభవగోచరతాం గ
తస్స్యాత్ । పశ్చాత్స నైవ విరసతాముపయాతి సోఽయం కిం నిం
ద్యతే త్వమనుభూతిపదం మహాత్మన్ ॥ ౧౭ ॥ యాగోఽపి నాకఫల
దో విధినా కృతశ్చేత్ప్రాయస్సమగ్రకరణం భువి దుర్లభం త
త్ । వృష్ట్యాదివన్న హి ఫలం యది కర్మణి స్యాద్దిష్ట్యా యథోక్త
విహితో ఫలదుర్విధత్వం ॥ ౧౮ ॥ నిస్స్వాభవేద్యాదిగృహే నిరయాస
మాసం భోక్తుం న చాతుమపి యః పుమతేఽణుమాత్రమ్ । పూర్ణో

కింనిష్ఠే అపలపనే అపలపితుమశక్యమిత్యర్థః ॥ ౧౭ ॥ అ॥ నన్వైహిక
సుఖాభావేఽపి విహితక్రతుయాగాద్యనుష్ఠానేన పారలౌకికం తత్స్యాదిత్యా
శంక్య తత్రాహ ॥ యాగోఽపీతి ॥ యాగో విధినా యథావిధికృతశ్చేత్స్వ
ర్గఫలదః న చ తథా కర్తుం శక్యత ఇత్యాహ ప్రాయ ఇతి తత్సామగ్రీకరణం భు
వి దుర్లభం తద్వినా తు ఫలం నైవ లభ్యతే హి యస్మాద్దాదిపదేన చిత్రాది
యాగఫలం పశ్వాదికం గృహ్యతే వృష్ట్యాదివత్కర్మణి ఫలం యది న స్యాత్తర్హి
దైవవశాద్యథోక్తవిహితఫలదుర్గతత్వం భవతి తత్కారీర్యాదియాగఫ
లభూతవృష్టిః తథా చ న పారలౌకికసుఖప్రాప్త్యాశాపీత్యర్థః ॥ ౧౮ ॥
నన్వైహికసుఖాభావ ఏవాపి స్వాతిదుఃఖమపీత్యాశంక్యాహ - యద్దిగ్వ

షాని సోఽప్యపిద్ధోఽభవేత్తథా హి - నూనం నిశ్చయేన స నిరయీ నరకవాన్ నిరయి-
త్వమేవ స్ఫుటయతి యోఽణుమపి భోక్తుం దాతుం చ న క్షమతే స మథోఽసభవ
తి స నూనం నిరయీతి సంబంధః నను శ్రీమత్కులోత్పన్నస్య తవ నాస్తి దుఃఖ
మితి చేత్తత్రాహ ॥ పూర్ణోఽపీతి ॥ పూర్ణోఽపి పూర్తిం పూర్ణతామభి
మంతుమశక్నువన్ యో మోహేనావివేకేన తస్మిన్ తస్మిన్ విషయే శం సు
ఖం న మనుతే సోఽపి నూనం నిరయీత్యర్థః విషయసంపత్తేస్తృష్ణానివర్తకత్వా
త్సర్వానర్థబీజభూతతృష్ణానువిద్ధచేతసః సుఖప్రాప్తిః దుఃఖావాప్తిసత్త్వాన్ని
రయిత్వమేవేతి భావః - తథా చోక్తం ॥*॥ న జాతు కామః కామానాముపభో
గేన శామ్యతి - హవిషా కృష్ణవర్త్మేవ భూయ ఏవాభివర్ధతే ఇతి - యాన్యేతాని
ధురంతాని దుర్జరాణ్యన్నతాని చ - తృష్ణావల్ల్యాః ఫలానీహ తాని దుఃఖాని రా

పీ పూర్తిం నాభిమంతుమశక్నువన్యో మోహేన శం న మనుతే ఖలు
తత్ర తత్ర ॥ ౧౯ ॥ యావత్సుసత్సు పరిపూర్తిరథోఽమీషాం
సాధోగృహోపకరణేషు సదా విచారః । ఏకత్ర సంహృతవతః స్థిత
పూర్వనాశ స్తచ్చాపయాతి పునరప్యపరేణ యోగః ॥ ౨౦ ॥ ఏవం
గురౌ వదతి తజ్జనకో నిసీషు రాగచ్ఛదత్రితసయం స్వగృహం గృ
హేశః । తేనానునీయ బహుళాంసురవె ప్రదాప్యయత్నాన్నికేత

షువ యావతీ యావతీ జంతోరిచ్ఛా పతతి యథా యథా - తావతీ తావతీ దుఃఖ
బీజముష్టిః ప్రరోహతీతి చ ॥ ౧౯ ॥ అథోఽతః కారణాత్ హేసాధో గృ
హోపకరణేషు సదా విచారో భవతి యావత్సు సత్సు అమీషాం సంబంధిజనా
నాం పరిపూర్తిః పరిపూర్ణతా స్యాదమీషాం గృహస్థానామితి వా తథా హ్యే
వం విచార్యమాణస్యాపి యత్నైర్నైకత్రైకస్మిన్ స్థానే సంహృతవతః సంచ
యం కృతవతః స్థితః పూర్వనాశ ఏతత్సంచయాత్పూర్వం స్థితస్య సంచితస్య నా
శో భవతి చ పునస్తదీయం పశ్చాత్సంచితమప్యపయాతి నశ్యతి పునరప్యపరే
ణ యోగస్సంయోగో భవతి తథా చ గృహస్థాశ్రమే సర్వథా దుఃఖమేవేతి భా
వః ॥ ౨౦ ॥ ఏవముక్తప్రకారేణ శివగురౌ వదతి సతి తస్య శివగురోర్జనకః పి
తా గృహేశః సుతం గృహం ప్రతి నిశీథే తుమిచ్ఛురాగచ్ఛత్ ఆగతవాన్-

ఆగత్యయదకరోత్తదాహ-బహుళంబహుధానునయంవినయంకృత్వాతే
నశివగురుణాగురవేబహుళం దక్షిణాద్రవ్యం ప్రదాయగృహీతావిద్యా
యేనసశివగురుస్తస్మాన్నికేతనమనాయిఆనీతఇత్యర్థః॥౨౧॥గత్వేతి॥అసౌ
శివగురుర్నికేతంసంగత్వా మాతరంపవవందే సా జననీపుత్రమాశ్లిష్యతి
స్వపుత్రస్యవిరహజ్జాతంపరితాపమౌజ్ఝత్ త్యక్తవతీతత్ర హేతుమాహ॥
యత్పుత్రగాత్రాలింగన నామధేయంతచ్చందనరసాదపి ప్రాయేణశీత
లమతఇత్యర్థః-అర్థాంతరన్యాసః - యద్వాపరితాపత్యాగస్యప్రా
యేణేత్యాదినాసమర్థనాత్కావ్యలింగాలంకారః॥ ॥ సమర్థనీయస్యార్థస్య

నమనాయిగృహీతవిద్యః॥ ౨౧॥ గత్వానికేతనమసౌ జననీంవ
వందేసాలింగ్య తద్విరహజంపరితాపమౌజ్ఝత్। ప్రాయేణ
చందన రసాతల శీతలం తద్యత్పుత్రగాత్ర పరిరంభణనామ
ధేయమ్॥౨౨॥శ్రుత్వాగురోస్సదనతశ్చిరమాగతంతంతద్బంధు
రాగమ దథత్వరితేక్షణాయ। ప్రత్యుద్గమాదిభి రసావపిబం
ధుతాయాస్సంభావనాం వ్యధితవిత్తకులానురూపామ్॥ ౨౩॥
వేదేషదక్రమజటాదిషుతస్య బుద్ధింసంవీక్ష్య తజ్జనయితా బహు
శోప్యపృచ్ఛత్।యస్యాభవత్ప్రథితనామవసుంధరాయాంవిద్యా
ధిరాజఇతిసంగతవాచ్యమస్య॥ ౨౪॥ భాష్టేనయోగురుమతేకణ

కావ్యలింగంసమర్థనమిత్యుక్తః॥౨౨॥ అథానంతరంగురోర్గృహాచ్చిరాదా
గతంశివగురుంశ్రుత్వా తద్బంధుస్తత్సంబంధివర్గః శీఘ్రమవలోకనా
యఆగమత్ అసౌశివగురురపిబంధుతాయాబంధుసమూహస్య ప్రత్యుద్గ
మప్రణామాదినావిత్తకులానురూపాంసంభావనాంసపర్యాంవ్యధితవిహి
తవాన్ ధాతోర్లుఙి తఙ్ స్యాఘ్వో రిచ్చేతి కార ఃసిచఃకిత్వాద్గుణాభావః-
హ్రస్వాదఙాదితిస్వకారలోపః॥౨౩॥తతోయద్వృత్తంతదాహ॥వేదేష
దాదిషుఆదిపదేనశిక్షాఘనాదిమతస్య బుద్ధింవీక్ష్యతస్యజనకః బహుశః ప్ర
శ్నేనాప్రాప్తవాన్ సంగతంవిద్యాధిరాజత్వరూపంవాచ్యంయస్య తద్వి

ద్యాధిరాజఇతిప్రథితంనామయస్యాస్స్యవసుంధరాయామభవత్సబహుశో
ప్యపృచ్ఛదిత్యర్థః॥ ౧౪ ॥ అ ॥ బహుశోప్యపృచ్ఛదితివివృణోతి॥ భాట్టేనయో
భట్టపాదసిద్ధాంతేగురుః ప్రభాకరః కణభుక్కణాదః-ఆదినాగౌతమసాం
ఖ్యమతాదిసంగ్రహః - తనయస్యమతింబోద్ధుమిచ్ఛుః ప్రశ్నంకృతవాన్॥
ఏవంపిత్రోదితఃపృష్టశ్శిష్యస్తస్యపుత్రశ్శివగురురపి సమాధానమువాచ -
తంవిశినష్టి పూర్వంనతోనమస్కృతోగురుర్యేనేతి స్మితేనమందహాసితేనయు
క్తంముఖంయస్యాతఏవ హసితమీషద్వికసితం యదంబుజం తథాభూత
మాస్యంవదనం యస్యసః॥ ౧౫ ॥ ప్రశ్నోత్తరేస్వమతస్థాపనేపరమతఖం

ఖండ్యతాదౌ ప్రశ్నంచకారతనయస్యమతింబుభుత్సుః । శిష్యో
ప్యువాచసతపూర్వగురుస్సమాధిం పిత్రోదితస్స్మితముఖోపహ
సితాంబుజాస్యః॥ ౧౫ ॥ వేదేచశాస్త్రేవనిరీక్ష్యబుద్ధిం ప్రశ్నో
త్తరాదావపినైపుణీం తామ్। దృష్ట్వాతుతోషాతితరాం పితాస్య
స్వతస్సుఖాయాకిముశాస్త్రితోవాక్॥ ౧౬ ॥ కన్యాంప్రదాతు
మనసాబహవోఽపివిప్రాస్తన్మందిరంప్రతియయుర్గుణపా
శకృష్టాః। పూర్వంవివాహసమయాదపితస్యగేహం సంబంధవ
త్కులబభూవవరీతుకామైః॥ ౧౭ ॥ బహ్వర్థదాయిషుబహు
ష్వపిసత్సుదేశే కన్యాప్రదాతృషుపరీక్ష్య విశిష్టజన్మ । కన్యామ

డనేచతాంతథాభూతాంనిపుణతాం కుశలతాందృష్ట్వాఽస్యపితాఽ
త్యంతంతోషంప్రాప యాపుత్రస్యవాక్ వాణీస్వతఃశాస్త్రితోపిహీనా
పిసుఖరూపా సా శాస్త్రితస్సుఖరూపేతి కిమువక్తవ్యం॥*॥ కైముత్యేనా
ర్థసంసిద్ధిఃకావ్యార్థాపత్తిరిష్యతే ॥ ౧౬ ॥ అ ॥ తతఃకింవృత్తమిత్యా
కాంక్షాయామాహ ॥ కన్యామితి ॥ గుణలక్షణపాశేనాకృష్టాఃకన్యాంప్ర
దాతుమనసోబహవోఽపివిప్రాస్తస్యమందిరంప్రతియయుర్జగ్ముఃరతోవి
వాహకాలాత్పూర్వమపితస్య విద్యాధిరాజస్యశివగురోర్వా గృహంవరీతు
కామైఃకుమారవరణార్థిభిఃవిప్రైఃసంబంధవద్బభూవ ॥ వసంత, ॥ ౧౭ ॥
తస్మిన్దేశేబహ్వర్థదాయిషు కన్యాప్రదాతృషు బహుష్వపిసత్సు విశి

ష్టం శ్రేష్ఠం జన్మ పరీత్య ప్రఖ్యాతానుభావః సవిప్రవర్యో విద్యాధిరాజో వి
ప్రవిశిష్టకులోత్పన్నం మఘుపండితాభిధం కన్యామయాచత - అకథితం చే
తి కర్మసంజ్ఞా ఉక్తనామకాద్విప్రాదిత్యర్థః ॥ ౨౭ ॥ ప్రఖ్యాతా బహ్వీ
విభూతిర్యయోస్తయోః కులవతోః కన్యాపితుర్వరపితుశ్చ మిథో వివాద ఆసీత్త
త్ర కన్యాపితుర్వచనముదాహరతి - అస్మద్గృహే ఆగత్య పుత్రస్య వివాహ
స్త్వయా కార్యః వరపితుర్వచనమాహ - అస్మదీయం గృహం పుత్రీమా
నీయ మత్పుత్రాయ సుతా ప్రదేయా ॥ ౨౮ ॥ ఏవముక్తో మఘుపండిత ఆహై
తావద్ధనం దాస్యామీతి సంకల్పితాద్ద్విగుణమర్థం ధనం ప్రదాస్యే యది

యాచత సుతాయ స విప్రవర్యో విప్రం విశిష్టకులజం ప్రథితాను
భావః ॥ ౨౭ ॥ కన్యాపితుర్వరపితుశ్చ వివాద ఆసీత్తత్ర తయోః కుల
జుషోః ప్రథితోరుభూత్యోః । కార్యస్త్వయా పరిణయో గృహమే
త్య పుత్రీమానీయ సద్మ తనయాయ సుతా ప్రదేయా ॥ ౨౮ ॥ సంక
ల్పితాద్ద్విగుణమర్థమహం ప్రదాస్యే చేద్గేహమేత్య పరిణీతిరి
యం కృతా చేత్ । అర్థం వినా పరిణయం ద్విజ కారయిష్యే పు
త్రేణ మే గృహగతా యది కన్యకా స్యాత్ ॥ ౩౦ ॥ కశ్చిత్తు తస్యాః పి
తరం బభాణ మిథస్సమాహూయ విశేషవాదీ । అస్మాసు గేహం
గతవత్స్వముష్మై విగృహ్య కన్యామపరః ప్రదద్యాత్ ॥ ౩౧ ॥ తేనా

తు గేహమాగత్యాయం వివాహః కృతశ్చేత్ - విద్యాధిరాజ ఆహ - హే ద్విజ
యది కన్యకా మే గృహం ప్రాప్తా తర్హ్యర్థం వినైవ పుత్రేణ పరిణయం కా
రయిష్యే ॥ ౩౦ ॥ ఏవం వివదమానయోస్తయోర్మధ్యే తస్యాః కన్యాయాః
పితరం సమాహూయ కశ్చిత్తు విశేషవాదీ జగాద - అస్మాసు గేహం గతవత్సు
అపరో మిథః పరస్పరం విగృహ్య విగ్రహం భేదం విధాయాముష్మై కన్యాం
ప్రదద్యాత్ సంభావనాయాం లిఙ్ - మిథో రహసి సమాహూయేతి వా ॥
ఆఖ్యానకీ ॥ ౩౧ ॥ తేన విశేషవాదినా కేనచిదనునీతో ఽనునయం ప్రాపితో
మఘుపండితః పుత్రీమానీయ సద్మ తనయాయ సుతా ప్రదేయేత్యేవంరూపం
వరపితుర్భాషితమనుమేనే స్వీకృతవాన్ - యతో వరస్య రూపేణ మోహితః

యస్మాచ్చ దృష్టోగుణఃసంవరణాయ కల్పతేయోగ్యోభవతియథాభిజాపా
చ్చిరకాలభావితోబహుకాలమభ్యస్తోమంత్రఃసంవరణాయకల్పతే తద్వత్
వాచకలుప్తోపమాలంకారః॥ వంశస్థేంద్రవంశామిశ్రితత్వాదుపజాతిస్త
దుక్తం॥*॥ఇత్థంకిలాన్యాస్వపిమిశ్రితాసుస్మరంతిజాతిష్విదమేవనామేతి ॥
౩౨ ॥విద్యాధిరాజమఘుపండితసంజ్ఞౌసమ్యఙ్ముహూర్తమవలంబ్యదైవం
గణపత్యాది కులదైవతంచసమ్యగభి పూజ్యవాగ్దాన రూపంసంప్రత్య
యంవ్యతనుతాంవిస్తారితవంతౌ-తతశ్చ వివాహార్థంమౌహూర్తికాజ్యో
తిర్విదోవిచారణీయాఇతిపరస్పరముక్తవంతౌ-వసంత,॥౩౩ ॥ తతశ్చవిహా

ననీతోవరరాతభాషితుంద్విజోనుమేనాఽగరూపమోహితః।దృ
ష్టోగుణస్సంవరణాయకల్పతే మంత్రోఽభిజాపాచ్చిరకాలభావి
తః॥౩౨ ॥ విద్యాధిరాజవఘుపండితనామధేయౌసంప్రత్యయం
వ్యతనుతామభిపూజ్యదైవమ్ । సమ్యఙ్ముహూర్తమవలంబ్యవి
చారణీయామౌహూర్తికాఇతిపరస్పరమూచివాంసౌ॥౩౩ ॥
ఉద్వాహ్యశాస్త్రవిధినావిహితేముహూర్తేతౌసంమదంబ
హుమవాపతురాత్తహర్షౌ । తత్రాగతోఽభ్యధికమోదితబం
ధువర్గః కింభాషితేనబహునాముదమాపవర్గః॥ ౩౪॥తౌదం
పతీసువసనౌశుభదంతపఙ్క్తి-సంభూషితౌవిరసితాంబుజరమ్య

తేముహూర్తేశాస్త్రవిధినాతౌ విద్యాధిరాజమఘుపండితౌ ఉద్వాహ్యవి
వాహంకృత్వాబహులం విపులాం సమ్మదంప్రమోద మవాపతుః యతః
ప్రాప్తాభిలాషతత్రాగతోబంధువర్గశ్చాత్యంతం మోదం ప్రాప్త
వాన్ కింబహునాకథితేన సర్వోఽపిబంధ్వబంధు సముదాయోముదం
ప్రాపేత్యర్థః ॥ ౩౪ ॥ తౌదంపతీసువసనావితి॥తౌసతీశివగురుసంజ్ఞౌ
దంపతీసువస్త్రౌశుభాదంతపఙ్క్తిర్యయోస్తౌ సుష్ఠ్వలంకృతౌ వికసితకమ
లవద్రమ్యంముఖంయయోస్తౌ వ్రీడయాలజ్జయా సహావర్తమానేనహాసేన
మందహాసితేన యుక్తయోర్ముఖయోర్వీక్షణేన సమ్యక్ప్రకర్షేణ హృ
ష్టౌదేవౌపార్వతీమహాదేవావివానుత్తమంసుఖమవాపతుః ॥ ౩౫ ॥ అథ

వివాహానంతరం తత్రయాగ కర్తవ్యతా విశేషేషు కుశలైః ఋత్విగ్భిః సహితో ద్విజేశః శివగురుస్తత్తత్ఫలం మహత్తాముత్తరేషామపి సభ్యాధానాదూర్ధ్వానా మత్యుత్తమానాం వా యాగానాం సమూహం కతూనామగ్నీన్ గార్హపత్యాహవనీయదక్షిణాఖ్యానధిత అగ్న్యాధానం కృతవాన్ హి ప్రసిద్ధం యద్యస్మాదనాహితాగ్నిః పుమాన్ విహితేష్వప్యుత్తరేషు యాగేష్వధికారీ న స్యాత్తస్మాదిత్యర్థః ॥ ౩౬ ॥ భువనాని స్వర్గాదీని జేతుకామో బహు విత్తసాధ్యైరనేకైర్యాగై రయష్టయజనం కృతవాన్ తేషాం యాగానామాశామేషాం తైర్యతో దినే దినే సేవితా యజ్ఞభాగా యైస్తైర్దేవైరమృతం వ్యస్మారి విస్మారితవంతః అత్రామృత సంబంధిస్మరణ

వక్త్రౌ । సవ్రీడహాసముఖవీక్షణసంప్రహృష్టా దేవావివాపతు
రనుత్తమశర్మనిత్యమ్॥ ౩౫ ॥ అగ్నీనథాధితరహోత్తమయాగ
జాతం కతూనాం విశేషకుశలైస్సహితో ద్విజేశః। తత్తత్ఫలం హియ
దనాహితహవ్యవాహస్స్యాదుత్తరేషు విహితేష్వపి నాధికారీ॥
౩౬॥ యాగైరనేకైర్బహువిత్తసాధ్యైర్జేతుకామో భువనాన్య
యష్ట। వ్యస్మారి దేవైరమృతం తదాశైర్ద్దినే దినే సేవితయజ్ఞభాగైః॥
౩౭॥ సంతర్పయంతం పితృదేవమానుషాన్తత్తత్పదార్థైరభివా
ఞ్ఛితైస్సహ। విశిష్టవిత్తైస్సుమనోభిరంచితం తమేనిరే జంగమకల్ప

సంబంధేఽపి తదసంబంధవర్ణనాత్సంబంధాతిశయోక్తిరలంకారః॥*॥ యోగేప్యయోగస్సంబంధాతిశయోక్తిరితీర్యత ఇత్యుక్తేః ౩౭॥ పితృదేవమానుషానభివాంఛితైస్సహ తత్తత్పదార్థైః సంతర్పయంతం విశిష్టం విద్యాదిలక్షణం విత్తం యేషాం తైర్దేవతాస్థానీయైః సుమనోభిర్విద్వద్భి రంచితం పూజితం యద్వా విశిష్టాని చ తాని విత్తాని తైరేవ సుమనోభిః పుష్పైరంచితం వ్యాప్తం శివగురుం జంగమ కల్పవృక్షం జనా మేనిరే - స్వర్గస్థః కల్పపాదపః స్థావర ఇతి తతోఽస్య వ్యతిరేకాభిధానాత్ వ్యతిరేకాలంకృతిః॥*॥ వ్యతిరేకో విశేషశ్చేదుపమానోపమేయయోరిత్యుక్తత్వాత్ ॥ ౩౮॥ దినమాసపరిమితాః సమాః సంవత్సరాః వ్యతీయుర్వ్యతిక్రాంతాః॥*॥ జతౌ తు వంశస్థముదీరి

తంజరా॥3౯॥ మారః కామః వసుంధరా భూమిః విద్యాసువృద్ధః సర్వోత్తమః ధనినాంపురస్సరోఽగ్రగణ్యః ఏవంభూతోఽపి గర్వానభిజ్ఞో గర్వరహితః యతోవినయీ అవినయవాన్ యతః సదానతో నమ్రః ఏవంవిధః శివగురుజరా రన్ జరాంగచ్ఛన్ పుత్రస్యముఖంనావలోకనప్రాప- అత్ర విషయభేదే నబహుధోల్లేఖనాదుల్లేఖాలంకారః॥*॥ ఏకేనబహుధోల్లేఖేప్యసౌవిషయభే దత ఇత్యుక్తేః॥ ౪౦॥ చిత్రపదమాశ్చర్యాస్పదం నికేతనం గృహం బహుగుణైర యం సంపన్న ఇతి సంభావనా ఏతే బహవోఽపి మోహహేతవః పుత్రహీనం శి

పాదపమ్॥3౮॥ సరోపకారప్రతినోదినేదినేవ్రతేన వేదం పఠతో
మహాత్మనః। శ్రుతిస్మృతిప్రోదిత కర్మ కుర్వతస్సమావ్యతీయు
ర్దీనమాససంమితాః॥ 3౯॥ రూపేషుమారః క్షమయావసుం
ధరావిద్యాసువృద్ధో ధనినాం పురస్సరః। గర్వానభిజ్ఞో వినయీ స
దానతస్సనావలోకేత నయానసంజరన్॥ ౪౦॥ గావో హిరణ్యం
బహుసస్యమాలినీ వసుంధరా చిత్రపదం నికేతనమ్। సంభావనా
బంధుజనైశ్చ సంగమోన పుత్రహీనం బహవోప్యమూముహన్॥
౪౧॥ అస్యామజాతా మమసంతతిశ్చేచ్ఛరద్యవశ్యంభవితోపరి
ష్టాత్। తత్రాప్యజాతా తత ఉత్తరస్యామేవంసకాలం నున సానినా
య॥ ౪౨॥ ఖిందన్మనాస్సంగుణీకృతకార్యశేషో జాయామచష్టసు
భగే కిమతః పరం నౌ నాంగం వయోర్ధమగమత్కులజే న దృష్టం పుత్రా

వగురుం నామూముహన్ స్వస్మిన్నశక్త్యాపాదనేన మోహితం న కృతవం తః॥ ౪౧॥ అస్యాం మృతౌ మమసంతతిరజాతా చేదుపరిష్టాదగ్రే శరది అవశ్యం భవిష్యతి తస్యామప్యజాతా చేత్తత ఉత్తరస్యాం హేమంతఋతౌ భవిష్యతీ త్యేవం మనోరథైః వ్యాప్తాంతఃకరణః కాలం వినాయయిత వాన్॥ ౪౨॥ ఖిందత్ ఖేదయుక్తం మనో యస్య కృతః కార్యస్య శేషో యేన స శివగురుర్భార్యామచ ష్టోక్తవాన్- హే సుభగే అతః పరం కిం కర్తవ్యం నౌ ఆవయోరంగానేంద్రి యసామర్థ్యేన సహితం వయోఽర్ధమగమత్ హే కులజే పుత్రాననం న దృష్టం యత్పుత్రసుఖం ఇహలోక్యం ఇహలోకేతముదాహరంతి పుత్రేణా

యంలోకఇతిశ్రుతేః॥వసంత,॥ ౪౩॥ హేప్రియే ఏవంసుతదర్శనం గతవతోః
ప్రాప ... మోః పంచత్వంమరణమైష్యచ్చేదథనౌశుభమాపతిష్యేదా
... ప్రతిదర్శనస్యాభ్యుపాయమనిశంభువివీక్షమాణో౽న్విష్య
మాణోపనష్టేనపశ్యామితత స్తస్మాన్మమపితృతోజనిర్జన్మనిష్ఫలాఽభూత్॥
౪౪॥ ... సుతేనరహితౌనావాంభువికేవదన్తికేఽపినవదిష్యం
తీత్యర్థః ... మీష్యేత్యర్థః మానవద్యేతిలట్-యతః పుత్రపౌ
త్రసరణి ... లోకప్రసిద్ధిః- వతి- యథాపరివాళానాం పల్లవానాం
సమమేఫలితంవృక్షంవిహాయపుష్పఫలశూన్యంవృక్షంకేఽపినోదాహరం

నసంయదిహలోక్యముదాహరంతి॥ ౪౩॥ ఏవంప్రియేగతవతో
స్సుతదర్శనంచేత్పంచత్వమైష్యదథనౌశుభమాపతిష్యేత్।అ
స్యాన్యుపాయమ ... ం భువివీక్షమాణో నేష్టే తతఃపితృజనిర్విఫ
లామమాభూత్।౪౪।భద్రే సుతేనరహితౌభువికేవనంతినాపు
త్రపౌత్రసరణి ... ప్రసిద్ధిః। లోకేసపుష్పఫలశూన్యముదా
హరంతివృక్షంపరివాః సమయేఫలితంవిహాయ॥౪౫॥ఇతీరితేప్రా
హతదీయభార్యాశివాఖ్యకల్పద్రుమమాశ్రయావః।తత్సేవనా
న్నౌ భవితా సునాథఫలంస్థిరం జంగమ రూపమైశమ్ ॥ ౪౬॥
తితద్వ్యాఖ్యా ...॥౪౫॥ఇత్యేవంభర్త్రా ఈరితేకథితేసతి తదీయాభార్యా
సతీప్రాహ జంగమరూపం శివాభిధకల్పవృక్షంఆశ్రయావః- తస్యసేవ
నాత్ సునాథైశమీశ్వర సంబంధిస్థిరంఫలంనౌ ఆవయోర్భవితా భవిష్యతి॥
॥౪౬॥ఇతో౽స్మాత్కారణాద్ధ్యకైప్సితార్థపరికల్పనేకల్పవృక్షం చేవం
కంసుఖంశివమితియావత్సకలార్థసిద్ధ్యైభజావః- యద్వాఇతో౽స్మాద్దే
వాదన్యంకమేవంభూతంచేవంభజావః-ఏవంభూతాదన్యస్యాభావాత్ శి
వోపాసితః సకలార్థసిద్ధిర్భవతీత్యత్రప్రమాణాకాంక్షాయామాహ॥
తత్రోపమన్యోర్గ్రహిమామాహాత్మ్యంపరమంప్రమాణం- ఏవంహిమహా
భారతేశ్రూయతే॥ *॥ఉపమన్యుఃకిలపయఃపిబతోమునిబాలకానవలోక్య
ఆత్మాగ్రహేణమాతరందుగ్ధం యాచితవాక్ తన్మాతాచదారిద్ర్యవ

శైనదుగ్ధాభావాత్పిష్టేనతన్మైధాయాయాచ్ఛత్ సచ తదేవపీత్వాదుగ్ధం మ యాపీతమితిమన్యమానో ననర్త౹తదేతత్ సర్వంజ్ఞాత్వా కుమారోజహా సుస్తతోహాస్యకారణం పృచ్ఛతేఽస్మై మాతాదారిద్ర్యమనూవేదయత్తత్ జ్ఞాత్వామహేశ్వరమారాధ్యక్షీరాబ్ధ్యధిపతిత్వం ప్రాపేతి - ననుపాషాణాద్యాత్మతయా జడాభ్యోదేవతాభ్యఃకథం నిఖిలార్థసిద్ధిరిత్యాశంక్యాహ-నహిదేవతాసుజడమహాజాడ్యంకింతుశ్రద్ధాభక్తిహీనేదేవతాస్వరూపాపా నభిజ్ఞైమనుష్యైసఇత్యర్థః-వసంత,॥౮౭॥ఏవంప్రకారామనుత్తమాంభా

భక్తైస్సితార్థపరికల్పనకల్పవృక్షం దేవంభజావకమితస్సకలార్థ సిద్ధ్యై తత్రోపమన్యుమహిమాపరమంప్రమాణంనోదేవతాసు జడిమాజడిమామనుష్యే॥౮౭॥ఇత్థంకళతోక్తిమనుత్తమాంసప్రి త్వాసుతార్థీప్రణతైకవశ్యమ్। ఇయేషసంతోషయితుంతపోభి స్సోమార్ధమూర్ధానముమాగ్రమీశమ్॥౮౮॥తస్యాపధామకలస న్నిహితాపగైకాస్నాత్వాసదాశివముపాస్తసతస్యాః। కం చాశనఃకతిచిదేకదినానిపూర్వంపశ్చాత్తదాస ఏవ పాదయుగాబ్జ భృఙ్గః॥జాయాపితస్యవిమలానియమోపవాసైఃక్లేశ కాయమనిశం

ర్యోక్తింశ్రుత్వాసః పుత్రార్థీ సోమస్య చంద్రస్యార్ధేనోపలక్షితో మూర్ధాయస్యతంప్రణతైకవశ్యం ఉమార్ధం ఉమాసహాయంఈశం తపోభిః సంతోషయితుంఇయేషఇచ్ఛరిస్మ॥ ఉ ॥ ౮౮॥తస్యాపధామధా మ్నఃప్రాసాదస్యసమీపే స్థితాపగా జలవహా ఏకానదీతస్యాజలేస్నా త్వాసశివగురుః పూర్వంకతిచిద్దినానైకంచాశన స్సన్ సదాశివముపాస్త పశ్చాత్సశివచరణద్వంద్వకమలభృంగ స్సన్ శివపదాబ్జమకరందాతిరిక్తకం దాద్యాస్వాదనవర్జితస్సన్నుపాస్తేత్యర్థః-వసంత తిలకంవృత్తం॥౮౯॥ తస్యభర్తుర్జాయా విమలావృషస్యక్షేత్రేవసంతమ జంస్వయమేవావి భూతంసతుకేనచిత్స్థాపితంశివమర్చయంతీనియమకృతైరుపవాసైర్నియ మాత్మకైరుపవాసైరితివానియమైశ్చోపవాసైశ్చేతి వాకాయందేహంచి

క్లేశ ఇత్యేవం ప్రకారేణ తపతోస్తపః కుర్వతోస్తయోర్దంపత్యోః స ప్రసిద్ధః
కాలోఽనేకోఽత్యగాత్ ॥౫౦॥ కృపాపరవశో దేవో మహాదేవో ద్విజవేష
ధారీ ప్రత్యక్షతాం ప్రాప్తః - ప్రాప్తనిద్రం శివగురుం ప్రోవాచ - భోశ్శివగు
రో కిమభివాంఛసి కిమపి నేత్యాశంక్యాహ - కింతపస్త్సిన్నిష్ఠా - మస్యత వత తపః
కిం న కిమపి తథా చ తపసి ప్రవృత్తస్య తే కామనాఽస్తీత్యనుమీయతే ఏవము
క్తః స విప్రః శివగురుః పుత్రార్థితా సుతస్య ప్రార్థనేతి జగాద ॥౫౧॥ అథ దే
వోఽపి తం శివగురుమపృచ్ఛత్ హే ద్విజ మముక్తం సత్యం విద్ధి జానీహి - ప్రా

మర్చయంతీ। క్షేత్రే వృషస్య నివసంతమజం స భక్త్యా కాలోఽత్యగా
దితి తయోస్తపతోరనేకః ॥౫౦॥ దేవః కృపాపరవశో ద్విజవేషధారీ
ప్రత్యక్షతాం శివగురుం గత ఆత్తనిద్రమ్ । ప్రోవాచ భోః కిమభి
వాంఛసి కిం తపస్త్రైపుత్రార్థితేతి వచనం స జగాద విప్రః ॥ ౫౧॥
దేవోఽప్యపృచ్ఛదథ తం ద్విజ విద్ధి సత్యం సర్వజ్ఞమేకమపి సర్వగుణో
పపన్నమ్। పుత్రం దదామ్యథ బహూన్ విపరీతకాంస్తైర్భూర్యా
యుషస్తనుగుణానవద ద్విజేశః ॥౫౨॥ పుత్రోఽస్తు మే బహుగుణః ప్ర
థితానుభావః సర్వజ్ఞతాపదమితీరిత ఆబభాషే। దద్యాముదీరితప
దం తనయం తపో మా పూర్ణో భవిష్యసి గృహం ద్విజ గచ్ఛ దారైః॥
౫౩॥ ఆకర్ణయన్నితి బుబోధ స విప్రవర్యస్తం చాబ్రవీన్నిజకళత్ర

త్రాంతరే తన్మదుక్తం సర్వజ్ఞం సర్వగుణోపపన్నమల్పాయుషం ఏకమేవ సు
తం దదామి కిం వా విపరీతకాన్ విపరీతాన్ అసర్వజ్ఞాన్ అల్పగుణాన్ భూ
ర్యాయుషో బహూన్ పుత్రాంస్తే తుభ్యం దదామి ఏవముక్త్వా ద్విజేశశ్శివగురు
రవదత్ ॥ ౫౨॥ యదువాచ తదుదాహరతి - బహుగుణః ప్రథితానుభావః స
ర్వజ్ఞతాయా ఆశ్రయః పుత్రో మేఽస్తు ఇత్యుక్తో దేవ ఉవాచ ఉదీరితానాము
క్తానాం గుణానాం పదమాశ్రయం పుత్రం దద్యాం దాస్యామి తస్మాత్తపో
మా కురు పుత్రోత్పత్త్యా పూర్ణో భవిష్యసీత్యతో దారైర్భార్యయా సహ
హే ద్విజ గృహం గచ్ఛ ॥ ౫౩॥ ఇత్యేవం ప్రకారేణ శృణ్వన్ స విప్రవర్యః శివ

గురుర్బోధప్రబుద్ధశ్చానింతాత్మా సస్వభార్యాంతంస్వప్నమబ్రవీత్ ప
త్యుక్తంశ్రుత్వాచాస్యవిప్రవర్యస్యభార్యాయోషిన్మణిశ్శశంస ఉక్తవతీ స
త్యమావయోర్మహాత్మా పుత్రోభవిష్యత్యేవ సంశయోనాస్తీత్యర్థః ॥
౫౪ ॥ విప్రనికరం బ్రాహ్మణసమూహం॥౫౫॥భుక్తేఽన్నే భుక్తమన్నం
యైస్తేషాంవిప్రాణాంవచనాత్తదుపభుక్తశేషంశివ తేజోయుక్తమన్నం
సఃశివగురురభుఙ్క్తభర్తృచరణారవిందభ్రమరీసాసత్యపిఅభుఙ్క్త॥౫౬॥
తతోయద్వృత్తంతదాహ ॥ గర్భమితి ॥ అసౌమృగాక్షీశివఃగర్భమధ్యే

మసిన్దితాత్మా।స్వప్నంశశంసవనితామణిరస్యభార్యాసత్యంభవి
ష్యతితునౌతనయోమహాత్మా॥౫౪॥తౌదంపతీశివపరౌనియతౌస్మ
రంతౌస్వప్నేక్షితంగృహగతౌబహుదక్షిణాన్నైః।సంతర్ప్యవి
ప్రనికరం తదుదీరితాభిరాశీర్భిరాపతురనల్పముదం విశుద్ధౌ॥
౫౫॥తస్మిన్దినేశివగురోరుపభోక్ష్యమాణేభక్తేప్రవిష్టమభవత్కి
లశైవతేజః। భుక్తాన్నవిప్రవచనాదుపభుక్తశేషంసాభుఙ్క్త
సాపినిజభర్తృపదాబ్జభృంగీ॥౫౬॥గర్భందధారశివగర్భమ
సౌమృగాక్షీగర్భోప్యవర్ధతశనైరభవచ్ఛరీరమ్। తేజోతిరేక
వినివారితదృష్టిపాతవిశ్వంరవేర్దివసమధ్యఇవాగ్రతేజః ॥ ౫౭ ॥
గర్భాలసాభగవతీ గతిమాంద్యమీషదాపేదినాద్భుతమిదంధర
తేశివంయా। యోవిష్టపానిబిభ్రతేహిచతుర్దశాపియస్యాపిమూ

యస్యాతథాభూతంగర్భందధార - గర్భోఽపిశనైరవర్ధత వర్ధమా
నేచశనైశ్శరీరమభవత్తద్వేసప్తి - తేజసాంరేకేణాతిశయేనవినివారితోవిశ్వే
షాందృష్టిపాతోయేనతత్ రాజవంతాదిషుపరమితివిశ్వశబ్దస్యపరనిపాతః॥
మధ్యాహ్నేసూర్యస్యాగ్రతేజఇవ ॥ ౫౭ ॥ యాశివంధరతేసా గర్భాల
సాభగవతీకించిద్గతిమాంద్యంప్రాపేదమద్భుతంనభవతి - కథంభూతం
శివంయః పాతాళమహాతలతలాతలరసాతలసుతలవితలభూతలభూర్భు
వఃస్వర్మహర్జనస్తపస్సత్యాఖ్యానిచతుర్దశాపిభువనానిబిభ్రతేపునశ్చయ
స్యాశివస్యైమావసుధాజలాద్యామూర్తయస్తదుక్తం॥*॥ క్షితిహుతవహ

క్షేత్రజ్ఞాంభఃపరిభంజనచంద్రమస్తపనవియదిత్యష్టౌమూర్తీర్నామోభవ
బిభర్తితేఇతి॥౫౮॥అసౌశివస్సర్వమేవశరీరంసంవ్యాప్తనానవ్యత్రశరీరేకాం
చిదుపాస్తింకించిదుపక్షేపంఅధికప్రక్షేపంనావిరకృతనైవప్రకటితవాన్
యద్యస్మాద్దురతిక్రమేణతేజసాఽముష్యాఃసత్యా ఇదంశరీరం పూర్వమేవ
వ్యాప్తమముష్యహేతోరస్మాత్కారణాదిత్యర్థః - నిమిత్తపర్యాయప్ర
యోగేసర్వాసాంప్రాపదర్శనమితిషష్ఠీ॥ ౫౯ ॥ మనోజ్ఞానిగంధపుష్పాణ్యా
ప్యస్యైసత్యైకామనామాధాతుం సమర్థాని నాభూవన్ భూషణానికి
ముకింబహునాయద్యత్పదార్థజాతంగురుత్వాస్పదంతస్యతస్యవిధారణవి

త్తయఇమావసుధాజలాద్యాః॥౫౮॥సంవ్యాప్తవానపిశరీరమశే
షమేవనోపాస్తిమావిరసతామకృతాత్రకాంచిత్ । యత్పూర్వ
మేవ మహసా దురతిక్రమేణ వ్యాప్తంశరీరమదసీయ మముష్య
హేతోః॥ ౫౯॥రమ్యాణిగంధకుసుమాన్యపిగర్భమస్త్యై నాధా
తుమైశతభరాత్కిముభూషణాని।యద్యద్గురుత్వపదమస్తిపదా
ర్థజాతంతత్తద్విధారణవిధావలసాబభూవ॥౬౦॥ తాందౌహృ
దంభృశమబాధతదుశ్శరారిః ప్రాయఃపరంకిలనముంచతిముంచ
తేఽపి। ఆనీతదుర్లభమపోహతియాచతేన్యత్తచ్చాప్యపోహ్యపున
రర్హతిసాన్యవస్తు॥౬౧ ॥ తాంబంధుతాగమదుపశ్రుతదోహ

దాసాఽలసాకర్తవ్యేషుమందోద్యమాబభూవ॥౬౦॥ యద్యప్యేవంతథాపి
తాంసతీం॥ని॥దోహదందౌహృదంశ్రద్ధాలాలసంచసమంస్మృతమితిహలా
యుధాద్దౌహృదంగర్భిణీమనోరథో భృశమత్యంతంఅబాధత శరంహిం
సాంబుచ్ఛతిగచ్ఛతీతిశరారిః పక్షివిశేషః-అచఇరితీఃప్రత్యయః॥ని॥శరారి
రాటిరాడిశ్చేత్యమరః- తథాచయథాదుష్టశ్శరారిఃప్రాయఃపరంనముం
చతిముంచతేపీతిపరిసిద్ధంతద్వదిత్యర్థః - బాధప్రకారమాహ- ఆనీతం
యద్దుర్లభంతదపోహతిత్యజతిఅన్యద్యాచతేతచ్చాప్యపోహ్యపరిత్యజ్యపున
రన్యద్వస్తుసావాంఛతీత్యర్థః॥౬౧ ॥ తాంపరిదుర్లభమనర్ఘ్యమమూ
ల్యమపూర్వంవస్తుసమాదాయబంధుసమూహాఆగమత్ - బంధుతాంవిశిన

ష్టి-ఉపశ్రుతాపోహాదస్య దౌహృదస్యార్తిర్యయా సా బంధుజనదత్తమ
సౌ సతీ ఆస్వాద్య జహర్ష హాహంత గర్భధరణం ఖలు దుఃఖహేతురితి జగా
ద చేతి శేషః॥౬౨॥ హా హంత తేతీదం మయా మానుష్యధర్మమనుసృత్యోక్తం॥
యతశ్శివస్య మహసస్తైస్సాభరణైర్ధరణేవ ధ్వావమకాపి వ్యథా పీడా నాస్తి
ఎతదపి కుత ఇతి చేత్తత్రాహ - సర్వపీడాసంపర్కం పరిహర్తుం కామా దే
వం భజంత ఇతి తత్వవిదాం ప్రవాద ఇత్యత ఇత్యర్థః ॥ ౬౩ ॥ నిసర్గధవ
ళేన స్వభావతః శ్వేతేనాతిశయేన మహతోక్ష్ణా వృషభేణ సమ్యగూఢం పునశ్చగీ

దాతీరాదాయ దుర్లభమనర్ఘమపూర్వవస్తు। ఆస్వాద్య బంధుజ
నదత్తమసౌ జహర్ష హా హంత గర్భధరణం ఖలు దుఃఖహేతుః॥ మా
నుష్యధర్మమనుసృత్య మయేదముక్తం కాపి వ్యథా శివమహో భరణే
స వధ్వాః సర్వవ్యథావ్యతికరం పరిహర్తుకామా దేవం భజంత ఇతి
తత్త్వవిదాం ప్రవాదః॥౬౩॥ ఉక్ష్ణా నిసర్గధవళేన మహీయసా సా
స్వాత్మానమైక్షత సమూఢముపాత్తనిద్రా। సంగీయమానమపి గీత
విశారదాఢ్యైర్విద్యాధరప్రభృతిభిర్వినయోపయాతైః॥౬౪॥ ఆ
కర్ణ్య యజ్జయజయేతి వరన్దధానా రక్షేతి శబ్దమవలోకయ మాం దృశే
తి। ఆకర్ణ్య నోత్థితవతీ పునరుక్తశబ్దం సా విస్మితా కిల శృణోతి నిరీక్ష్య
మాణా॥౬౫॥ నర్మోక్తికృత్యామపి ఖిద్యమానా కించాపి చం
చత్తరమంచరోహే। జిత్వా ముదాన్యానతిహృద్యవిద్యాసింహో

తవిశారదైర్గంధర్వాదిభిరాఢ్యైర్యుక్తైస్తత్రాస్యామిభివార్ విద్యాధర
ప్రభృతిభిర్వినయేనోపసమీపేయాతైః ప్రాప్తైస్సంగీయమానమాత్మానం
ప్రాప్తనిద్రా సా సతీ ఐక్షత ॥ ౬౪ ॥ పునశ్చ జయజయేతి రక్షేతి మాం మాం
దృశా కృపాదృష్ట్యాఽవలోకయేతి శబ్దం వరం దధానా ప్రియచ్ఛతీ సతీ ఆకర్ణ్య
యత్ - శ్రుత్వా విస్మయం ప్రాప్తా ప్రోత్థితవతీ తతో నిరీక్షమాణా సా పునరు
క్తశబ్దం న శృణోతి స్మాకర్ణ్య నోత్థితవతీతి వా సంబంధః॥ ౬౫ ॥ కించ చం
చత్తరస్య స్ఫురత్తరస్య మంచస్య శయ్యాయా ఆరోహే ఆరోహణేఽపి నర్మో
క్తికృత్యాం పరిహాసోక్త్యైర్యత్నేఽపి ఖిద్యమానాఽన్యాన్ జిత్వాఽతిహృద్య

విద్యాయాస్సరస్వత్యాః సింహాసనే స్వస్య స్థితిమీతుతేస్మ ప్రీతిహృద్యే విద్యా
సింహాసనే ఇతి వా ॥ ఇంద్ర, ॥ ౬౬ ॥ సాత్త్వికవృత్తిభాజాం సతాం సమా
నతా తుల్యతా వైషయికవృత్తౌ విషయగోచరప్రవృత్తౌ విరాగతా వైరాగ్యం
తస్యాః స్త్రియః సత్యా ఏతాదృశీ చేష్టా గర్భగతస్య పుత్రస్య చిత్రమాశ్చ
ర్యరూపం యచ్చరిత్రం తచ్ఛంసినీ తద్జ్ఞాపికా జనిష్ట ॥ ఉక్తం, ॥ ౬౭ ॥ త
పోమవల్లీకుచలక్షణావద్రీ పర్వతావావృణ్వతీ యా ప్రభా సైవ ధునీ నదీ త
స్యా ఉరుశైవలాలిః మహతీ శైవాలపఙ్క్తిః రురుచే రేజే- అస్యాః శిశోః కృతే య
త్నాద్విధాత్రా స్థాపితః ప్రశస్తో వేణురివేత్యుత్ప్రేక్షా ॥ ఇంద్ర, ॥ ౬౮ ॥

సనే సా స్థితిమీతుతేస్మ ॥ ౬౬ ॥ సమానతా సాత్త్వికవృత్తిభాజాం వి
రాగతా వైషయికప్రవృత్తౌ । తస్యాః స్త్రియో గర్భగపుత్రచిత్ర
చరిత్రశంసిన్యజనిష్ట చేష్టా ॥ ౬౭ ॥ తపోమవల్లీరురుచే కుచాద్ర్యా
వృణ్వత్ప్రభాధున్యురుశైవలాళిః । యత్నాచ్ఛిశోరస్య కృతే ప్రశ
స్తో న్యస్తో విధాత్రేవ నవీనవేణుః ॥ ౬౮ ॥ పయోధరద్వంద్వమిషాద
ముష్యాః పయః పిబత్యర్థవిధానయోగ్యౌ । కుంభౌ నవీనామృత
పూరితౌ ద్వావంభోజయోనిగ్గికలయాంబభూవ ॥ ౬౯ ॥ ద్వైత
ప్రవాదం కుచకుంభమధ్యే మధ్యే పునర్మాధ్యమికం మతం చ । సు
భ్రూర్మణేర్గర్భగ ఏవ సోర్భో ప్రాగ్గ్రాహయామాస మహా

అస్యాః సత్యాః పయోధరద్వంద్వమిషాత్కుచయుగ్మవ్యాజేన దుగ్ధం పిబత్యర్థ
స్య పానస్య విధానే యోగ్యౌ నవీనామృతపూరితౌ ద్వౌ కుంభౌ పద్మయోని
ర్బ్రహ్మా కలయాంబభూవ రచయామాస ॥ * ॥ కైతవాపహ్నుతిర్వ్యక్తౌ వ్యా
జాద్యైర్నిహ్నుతైః పదైః - ఉపజాతిః ॥ ౬౯ ॥ కుచకుంభమధ్యే ద్వైతప్రవా
దం తయోర్మధ్యే పునర్మాధ్యమికం మతం శూన్యమతం చ సుభ్రూర్మణే
ర్గర్భగ ఏవ సోఽర్భో బాలకో ద్రాక్ ఝటితి గ్రాహయామాస యతో మహా
త్మభిర్గర్హ్యం నింద్యం భేదవాదశూన్యమతయోః ప్రతిషేధాయ గర్భ
గేణార్భేణ స్తనయోరభేదస్య తన్మధ్యగతావకాశాభావస్య చ సంపాదనమి
తి ఫలోత్ప్రేక్షా ॥ ఇంద్ర, ॥ ౭౦ ॥ లగ్నే శుభే నగ్రహేణ యుతే యుక్తే శుభేన తేన

శ్చ ష్టేచపునశ్చసూర్యాదౌస్వతుఙ్గస్థేనిజతుంగాఉచ్చస్థానానిసూర్యాదీనాం క్రమేణోక్తాని॥*॥అజవృషభమృగాంగనాకుళీరా ఝషవణిజౌచదివాకరా దితుంగాఇతి అజోమేషః మృగోమకరః అంగనాకన్యా కుళీరఃకర్కాటః ఝషోమీనః వణిక్ తులా తథాచసూర్యేమేషస్థే కుజేభౌమే మకరస్థేరవిసుతేమందేతులాస్థే గురౌచకేంద్రే చతుర్థాద్యన్యతమ రాశిస్థే చకారా వుక్తానుక్తసముచ్చయార్థేఽశివగురోర్భార్యాసతీసుఖినీ సుఖవతీనత్వన్యస్త్రీవత్పీడితాకుమారంశిశుంసుషువేయథాశ్రీపార్వతీకుమారంస్కందం సుషువేతద్వత్ అనేనగర్భపరివేశాదికంమాయయా ప్రదర్శ్యసదాశివః

త్మగహ్యాణమ్॥ ౨౦ ॥ లగ్నే శుభేశుభయుతేసుషువేకుమారం శ్రీ

⸻*శ్రీశంకరభగవత్పాదపూజ్యావతారఘట్టః-*⸻

పార్వతీవసుఖినీశుభవీక్షితేచ । జాయాసతీశివగురోర్నిజతుంగ సంస్థేసూర్యేకుజేరవిసుతేచగురౌచకేంద్రే॥ ౨౧॥దృష్ట్వాసుతం శివగురుశ్శివవారిరాశౌమగ్నోపిశక్తిమనుసృత్యజలేన్యమాంక్షీత్। వ్యశ్రాణయద్బహుధనం వసుధాశ్చగాశ్చజన్మోక్తకర్మవిధ యేద్విజపుంగవేభ్యః॥ ౨౨ ॥తస్మిన్దినేమృగకరీంద్రతరక్షుసింహస పాఖుముఖ్యబహుజంతుగణాద్విషంతః।వైరంవిహాయసహచే రురతీవహృష్టాఃకండూమపాకృషతసాధుతయానిఘృష్టాః॥ ౨౩॥

శంకరాచార్య రూపేణ ప్రాదురభూదితి దర్శితం- వసంతతిలకాచ్ఛం దః ॥ ౨౧ ॥ సుతంద్దృష్ట్వాశివగురుఃశివవారిరాశౌసుఖసముద్రేమగ్నోఽపి శక్తింసామర్థ్యమనుసృత్యజలేన్యమాంక్షీత్ నిమజ్జితవాన్ తదనంతరం బహుధనంవసుధాశ్చగాశ్చపుత్రజన్మన్యుక్తస్యకర్మణోవిధయే విధానా యద్విజపుంగవేభ్యోబ్రాహ్మణవరేభ్యః శాస్త్రజ్ఞేభ్యః పాత్రేభ్యఃవ్యశ్రాణయత్ దత్తవాన్ ॥ ౨౨ ॥ తరక్షుర్వ్యాఘ్రభేదః మృగాదయోబహుజంతుగణాఃపరస్పరంద్విషంతోపితస్మిందినే వైరం విహాయాతీవహృష్టాఃసహచేరుఃపునశ్చసాధుతయానిఘృష్టాఃసమ్యక్తయాఽన్యోన్యంసంఘర్షణంఖర్జనంకుర్వంతఃకండూమపాకృషతకండ్వపాకరణంకృతవంతః॥ ౨౩॥ త

స్మిన్ దినేవృక్షాలతాశ్చపుష్పరాశీన్ ఫలానిచాముంచన్ తథైవసకలానద్యః ప్రసన్నజలాఃజాతాఃజలధరోఽపి నిజంవికారంజలం ముహురముంచదితి వచనవిపరిణామేనసంబంధనీయం భూభృద్గణాత్పర్వతసమూహాదపిజలం సహసోత్పపాత ॥ ౭౪ ॥ కించాద్వైతవాదిభ్యో విపరీతం మతమవలంబితంశీలంయేషాంతేషాంహస్తాగ్రవర్తివర పుస్తకమప్యకస్మాదుచ్చైఃపపాతశ్రుతిమస్తకానివేదాంతాః జహసుః శ్రీవ్యాసస్య చిత్తకమలంవికచీబభూవవికాసంప్రాప॥ ౭౫॥ కించసర్వాభిరాశాభి దిగ్భిరలంప్రసేదేకర్మణిప్రత్యయఃసర్వాదిశోఽతిశయేన ప్రసన్నా బభూవురిత్యర్థః- అద్భుతోదివ్యోగంధోయేషాం తైస్తైర్వాతైరభావివాయవోఽద్భుతదివ్య

వృక్షాలతాఃకుసుమరాశిఫలాన్యముంచన్నద్యఃప్రసన్నసలిలాని
ఖిలాస్తథైవ।జాతాముహుర్జలధరోపినిజంవికారంభూభృద్గణాద
పిజలంసహసోత్పపాత॥ ౭౪॥ అద్వైతవాదివిపరీతమతావలంబి
హస్తాగ్రవర్తివరపుస్తకమప్యకస్మాత్।ఉచ్చైఃపపాతజహసు
శ్శ్రుతిమస్తకానిశ్రీవ్యాసచిత్తకమలంవికచీబభూవ॥ ౭౫॥సర్వా
భిరాశాభిరలంప్రసేదేవాతైరభావ్యద్భుతదివ్యగంధైః। ప్రజ
జ్వాలేపిజ్వలనైస్తదానీంప్రదక్షిణీభూతవిచిత్రకీలైః॥ ౭౬॥సుమనో
హరగంధినీసతాంసుమనోవద్విమలాశివంకరీ। సుమనోనికరప్ర
చోదితాసుమనోవృష్టిరభూత్తదాద్భుతమ్॥ ౭౭ ॥లోకత్రయీ

గంధాశ్చాభూవన్ ప్రదక్షిణీభూతాఃవిచిత్రాః కీలాజ్వాలాయేషాంతైః జ్వలనైరగ్నిహోత్రాగ్నిభిరపితదానీంప్రజజ్వాలేతథాభూతాఅగ్నయో విప్రజ్వలితాబభూవుః-అత్రాపికర్మణిప్రత్యయః॥ ౭౬ ॥కించతదాతస్మిన్ కాలేసుమనోహరోగంధోఽస్యాస్తీతితథాసతాం సుష్టు శుద్ధంయన్మనస్తద్వద్విమలాశివంసుఖంకరోతీతితథాసుమనసాం దేవానాం నికరైఃసమూహైఃప్రచోదితాప్రేరితాసుమనసాం పుష్పాణాం వృష్టిరద్భుతంయథాస్యాత్తథాఽభూత్ యమకాలంకారః॥*॥ అర్థేసత్యర్థభిన్నానాంవర్ణానాంసాపునశ్శ్రుతిః*యమకమిత్యుక్తేః- విషమేసజాగురుస్సమేసభరాలౌ

థగురుర్వియోగినీ॥౭౭॥లోకత్రయీలోకదృశాలోకనేత్రేణ భాస్వతాసూ ర్యేణమహీసుమేరుణాపర్వతేనైవవిద్యావినయేనసాసతీతుతేనసుతేనరరాజ సుతంవిశినష్టి తాదృశానామతి ప్రసిద్ధానాం రామచంద్ర ప్రభృతిరా జ్ఞాంతేజోయస్మింస్తేనయద్వాతేజసాంరాజేతిరాజతేజ స్తాదృశంసూర్యా దితుల్యం రాజతేజోయస్మింస్తేనేత్యర్థః - అత్రాభిన్నే దీప్తిలక్షణేసా ధారణేధర్మేఏకస్యైవబహూపమానోపాదానాన్మాలోపమా॥ ఇంద్ర వజ్రా, ॥ ౭౮ ॥ సత్కారపూర్వమభియుక్తావినియుక్తా ముహూర్తవేది నోవిప్రాఃసుతస్యజన్మవీక్ష్యాలోచ్యశశంసురేష తవపుత్రఃసర్వజ్ఞోభవిష్య

లోకదృశేవభాస్వతామహీధరేణేవమహీసుమేరుణా। విద్యావి
నీత్యైనసతీసుతేనసారరాజతత్తాదృశ రాజతేజసా॥౭౮॥సత్కార
పూర్వమభి యుక్తముహూర్తవేదివిప్రాశ్శశంసురభివీక్ష్య సు
తస్యజన్మ।సర్వజ్ఞఏవభవితారచయిష్యతేచశాస్త్రంస్వతంత్రమ
థవాగధిపాంశ్చజేతా॥౭౯॥కీర్తింస్వకాంభువివిధాస్యతియా
వదేషాకింబోధితేసబహునాశిశురేషపూర్ణః। నాపృచ్ఛిజీవిత
మనేనచతైర్నచోక్తం ప్రాయోవిదన్నపిసపక్ష్యశుభం శుభ
జ్ఞః॥ ౮౦ ॥తజ్జ్ఞాతిబంధుసుహృదిష్టజనాంగనాస్తాస్తంసూతికా
గృహానివిష్టమథోనిదధ్యుః । సోపాయనాస్తమభివీక్ష్యయథాని

తిపునశ్చస్వతంత్రంశాస్త్రంరచయిష్యతే అథవాగధిపాంశ్చజేతాభవిష్య తి ॥ వసంత, ॥ ౭౯ ॥ కించయావదేషా భూస్తావత్స్వకాంకీర్తింభువి విధాస్యతికింబహునాబోధితేనైషతవశిశుః పూర్ణోస్తిజీవితంచతేనశివ గురుణానచపృష్టంనచతైరుక్తంయతఃప్రాయోజానన్నప్యశుభంశుభజ్ఞః నైవవక్తి ॥ ౮౦ ॥ అథోనంతరంతద్జ్ఞాతిబంధు సుహృదిష్టజనానామంగ నాఉపాయనేనోపహారేణసహవర్తమానాస్తాస్తంసూతికాగృహానివిష్టం దదృశుస్తంసరోజముఖంఅభిసమంతాద్వీక్ష్యాత్యంతంముదంచయయుఃయ థానిదాఘేగ్రీష్మర్తౌసూర్యాతపేనతప్తాశ్చంద్రంవీక్ష్యాత్యంతంముదం ప్రాప్నువంతితద్వత్॥౮౧ ॥నవిద్యతేప్రదీపోయస్మిన్ నైకధైత్యాదివన్న

శబ్దేనసమాసః నప్రదీపం సత్త్వపాయాం రాత్రౌ తస్యశిశోస్తేజసా యదవ
భాతమభూత్తత్సూతికాగృహం సర్వోజనోఽవైక్షత ఏతత్సర్వజంతోరాశ్చ
ర్యమజనిష్టయదదీపం సత్తస్యమందిరమతిమిరమభూదిత్యర్థః॥౨౨॥ అథశంక
రనామధేయప్రవృత్తినిమిత్తద్వయమాహయద్వ్యేనకారణేనాసౌబాలకః ప
శ్యతాంజనానాముత్కృష్టం శం సుఖంకురుతే తేనాస్యజనకః ప్రసిద్ధాం శంక
రాఖ్యాం అకృతకృతవాన్ యద్వా చిరకాలాచ్ఛంకర ప్రసాదాజ్జాతస్త

దాఘేచంద్రంముదంయయురతీవసరోజవక్త్రమ్॥ ౨౧॥తత్సూ
తికాగృహమవైక్షత నప్రదీపంతత్తేజసాయదవభాతమభూత్త్వ
పాయామ్ । ఆశ్చర్యమేత దజనిష్టసమస్తజంతోస్తన్మందిరం
వితిమిరంయదభూదదీపమ్॥౨౨॥యత్పశ్యతాంశిశురసౌకురుతే
శమగ్ర్యంతేనాకృతాస్యజనకః కిలశంకరాఖ్యామ్। యద్వాచిరా
య కిలశంకర సంప్రసాదాజ్జాతస్తతోవ్యధితశంకర. నామధే
యమ్॥ ౨౩॥సర్వంవిదత్సకలశక్తియుతోఽపిబాలోమానుష్యజాతి
మనుసృత్యచచారతద్వత్ । బాలశ్శనైర్హసితుమారభతక్రమే
ణస్రస్తుంశశాకగమనాయపదాంబుజాభ్యామ్॥౨౪॥బాలేథమం
చేకిలశాయితేస్మింత్సతాంప్రసన్నంహృదయంబభూవ। సంవీ
క్షమాణేమణిగుచ్ఛవర్యంవిద్వన్ముఖంహంతవినీలమాసీత్॥సంతా
డయన్హంతశనైఃపదాభ్యాంపర్యంకవర్యంకమనీయశయ్యామ్।
బిభేదసద్యశ్శతధాసమూహాన్బిభేదవాదీంద్రమనోరథానామ్॥
౨౫ ॥ ద్విత్రాణివర్ణాని వదత్యముష్మిన్ద్వైతప్రవీరాదధు

తస్మాచ్ఛంకరనామధేయంవ్యధితాకృత॥౨౩॥ తద్వత్ బాలవత్పాదకమలా
భ్యాంగమనాయాదౌస్రస్తుముదరేణసర్పణంకర్తుంసమర్థోబభూవ॥౨౪॥
అస్మిన్ బాలేమంచేశాయితేసతిసతాంహృదయంప్రసన్నంబభూవ మణి
గుచ్ఛవర్యంవీక్షమాణేసతి విదుషాంముఖంవిగతనీలమభూత్ - యద్వా
విపండితానాంముఖంవిశేషేణనీలమభూత్ ॥ ఉప, ॥౨౫ ॥ కమనీయా
సుందరీశయ్యాశయనీయం యస్మింస్తత్పర్యంకశ్రేష్ఠం శనైఃపదాభ్యాం,

సంతాడయన్ సన్విశేషేణ భేదవాదినాం యే ఇంద్రాస్త్రపాతైః యేమహార థాస్త్రైషాంసమూహాన్సద్యశ్ఛత ధాబిభేవవిదదార అత్ర తాడనవిభేదనయో హేతుకార్యయోర్విరుద్ధభిన్న దేశత్వాదసంగతిరలంకారః॥ * విరుద్ధభి న్న దేశత్వకార్యహేత్వోరసంగతిరిత్యుక్తిః॥౮౬॥ ద్విత్రాణిపదానిఅ ముష్మిన్ బాలేవదతిసతి ద్విత్రిప్రవిరామానమేవదధుః చరణకమలాభ్యాంము దాచలతిసతి తేసద్యః దశాపిదిశః పలాయంత పలాయనంకృతవంతః॥ * చప లాతిశయోక్తిస్తుకార్యే హేతుప్రసక్తిజే॥౮౭॥అర్భకోగిరఉదచారయత్ప్ర వర్తితవాన్ అనంతరంపదచారానతనోత్ విస్తారితవాన్ తయోర్వాణీప్ర వర్తనపాదచారవిస్తారయోర్మధ్యే గిరః ప్రవర్తనాత్పికలోకః సర్వోఽపి

రేవమౌనం। ముదాచలత్యంఘ్రిసరోరుహాభ్యాం దిశః పలాయం
తదశాపిసద్యః॥౮౭॥ఉదచారయదర్భకోగిరః పదచారానతనో
దనంతరమ్। వికలోభవదాదిమాంత్రయోః పికలోకశ్చరమాన్మరాల
కాః॥౮౮॥ సవవిద్రుమపల్లవాస్తృతామివ కాశ్మీరపరాగపాట
లామ్। రచయన్నచలాం పదత్విషా సచచారేందునిభశ్శనైశ్శ
నైః॥౮౯॥ మూర్ధనిహిమకరచిహ్నం నిటలేనయనాంకమం
సయోశ్శూలమ్। వపుషిస్ఫటికసవర్ణం ప్రాజ్ఞాస్తం మేనిరేశం

కోకిలోవికలోఽభవత్ చరమాదంత్యాత్పాదచారవిస్తారాన్మరాళకోహం సావికలాఽభవత్ వియోగినీ,॥౮౮॥ అచలాంభూమింపాదత్విషాచర ణకాంత్యాసవిద్రుమైర్విద్రుమస్యరత్నవృక్షస్యపల్లవైరాస్తృతామివ ॥ వి॥ విద్రుమోరత్నవృక్షేపిప్రవాళేపిపుమానయమితి మేదినీ- కాశ్మీరపరాగైః పాటలాం శ్వేతరక్తామివరచయన్ చంద్రతుల్యశ్శిశుః శనైశ్శనైశ్చచార ॥ ౮౯॥ మూర్ధనిహిమకరస్యశీతకిరణస్యచంద్రస్యచిహ్నం నిటలేలలాటేన యనస్యనేత్రస్యాంకం చిహ్నమంసయోస్స్కంధయోశ్శూలం వపుషిస్ఫ టికేనసమానవర్ణం ప్రాజ్ఞావీక్ష్యశంభుం మేనిరే-అనుమానాలంకారః॥ వృత్తంగీతిః * ॥ఆర్యాప్రథమదళోక్తం యదికథమపిలక్షణంభవేదుభయోః దళయోఃకృతయతిశోభాం తాంగీతింగీతవాన్ భుజంగేశ ఇతిలక్షణాత్ ॥

...ప్త్యైతత్ప్రస్థగణాగోపేతా భవతి నేహ విషమే జతి। షష్ఠోఽయం న లఘుర్వా స్త్రీత్యమేఽర్థే నియతమార్యాయా ఇత్యార్యాపూర్వార్ధలక్షణమ్॥ ౫౦॥ రాజనీతికుశలస్య రాజ్ఞః శ్రీరివ। ని। వ్యసనం త్వశుభాసక్తౌ పాన స్త్రీమృగయాదిషు। దైవానిష్టఫలే పాపే విపత్తౌ విఫలోద్యమ ఇతి మేదినీకోశాద్వ్యసనాదశుభాదేర్దవీయసః। ని। దవీయాంశ్చ దవిష్ఠశ్చ సుదూరే ఇత్యమరాదతిదూరస్య బుధస్య విద్యేవ శరత్కాలీనస్య చంద్రస్య ఛవిరివ పిత్రోస్సంతోషైస్సహ తదీయా మూర్తిర్వవృధే। ప్రహర్షిణీ॥ ౫౧॥ ఉరసి నాగేన చరణే చామరేణ మ

ఖమ్॥ ౫౦॥ రాజ్యశ్రీరివ నయకోవిదస్య రాజ్ఞో విద్యేవ వ్యసనదవీయసో బుధస్య। శుభ్రాంశోశ్ఛవిరివ శారదస్య పిత్రోః సంతోషైస్సహ వవృధే తదీయమూర్తిః॥ ౫౧॥ నాగేనోరసి చామరేణ చరణే బాలేందునా ఫాలకే పాణ్యోశ్చక్రగదాధనుర్డమరుకైర్మూర్ధ్ని త్రిశూలేన చ। తత్రస్యాద్భుతమాకలయ్య లలితం లేఖాకృతైర్లాంఛితం చిత్రం గాత్రమమంస్త తత్రజనతా నేత్రైర్నిమేషోజ్ఝితైః॥ ౫౨ ॥ సర్గే ప్రాథమికే ప్రయాతి విరతిం మార్గస్థితే దౌర్గతే స్వర్గే దుర్గమతాముపేయుషి భృశం దుర్గేఽపవర్గే సతి। వర్గే దేహభృతాం నిసర్గమలినే జాతోపసర్గేఽఖిలే సర్గే విశ్వసృజస్తదీయవపుషా భర్గోఽవతీర్ణో భువి॥ ౫౩॥ ...

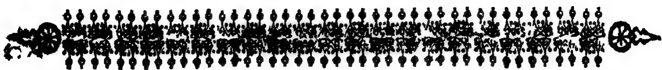
ఇతి శ్రీమాధవీయే తదవతారకథాపరః। సంక్షేపశంకర
జయే సర్గః పూర్ణో ద్వితీయకః॥ ....*
మూలగ్రంథసంఖ్యా॥ ౧౪౪॥

త్రైకే బాలచంద్రేణ హస్తయోశ్చక్రాదిభిర్మూర్ధని త్రిశూలేన చాద్భుతం తస్య లలితం గాత్రం సుకుమారాంగవిన్యాసం శరీరం నేత్రైర్నిమేషరహితైరాకలయ్య సమ్యగవలోక్య రేఖార్థం లాంఛితం చిత్రం తత్రత్యా జనసముదాయో మమంస్త॥ శార్దూల॥ ౫౨॥ ప్రాథమికే సనకాదిసర్గే విరతిం ప్రయాతి సతి మార్గే దౌర్గతే దుర్గతిసంపాదకే స్థితే సతి స్వర్గే దుర్గమతాం దుష్ప్రాప్యతాం ఉపేయుషి ప్రాప్తవతి సతి అపవర్గే మోక్షే

భృశమత్యంతందుర్గాదుష్ప్రాపసతిదేహభృతాంజీవానాం వర్గేస ముదాయేనిసర్గాత్స్వభావా కేవములివసతితథాచ విశ్వేకతుర్యరక్షితేవి సర్గేజాతాఉపసర్గానాశకరాణివిఘ్నానియస్యతథాభూతేసతి తదీయ వపుషాశంకరాచార్యవిగ్రహాత్మనాభర్గః సదాశివః భూమావవతీర్ణః ॥౯౩॥ ....

ఇతి శ్రీపరమహంసపరివ్రాజకాచార్యబాలగో
పాలతీర్థశ్రీపాదశిష్య దత్త వంశావతంస
రామకుమారసూను ధనపతి సూరికృతే
శంకరవిజయడిండిమేద్వితీయస్సర్గః
సంఖ్యా ౯౪.

శ్రీశంకరభగవత్పాదేభ్యోనమః

శ్రీశంకరవిజయే - సవ్యాఖ్యానే -

తృతీయసర్గప్రారంభః

ఏవంశివావతారముపవర్ణ్య తత్రదైవావతారముపవర్ణయితుముపక్రమతే॥ఇతీతి॥ఏవంబాలచంద్రశేఖరే శివేబాలత్వం ప్రాప్తేసతి తదనంతరంసురోత్తమా భువిషట్శాస్త్రవిదాంసతాంకులేప్రజజ్ఞిరేప్రాదుర్బభూవుః వైతాళీయం॥ ౧ ॥తత్రాదౌ విష్ణోరవతారమాహ॥కమలాయాఃలక్ష్మ్యానిలయః శ్రీవిష్ణుఃసర్వాసాం కలానాం నిధేర్విమలాభిధాత్ భూసురాత్ బ్రాహ్మణాత్ భువి అజనిష్టప్రాదురభూత్ భువీత్యుత్తరాన్వయి యంభువిపద్మపదంవదంతియేనవివాదినాంయశఃసవిపత్ విప

ఇతిబాలమృగాంకశేఖరేసతిబాలత్వముపాగతేతతః। దివిష
త్ప్రవరాఃప్రజజ్ఞిరేభువిషట్శాస్త్రవిదాంసతాంకులే ॥ ౧ ॥
కమలానిలయఃకలానిధేర్విమలాఖ్యాదజనిష్టభూసురాత్। భువి
పద్మపదంవదంతియంసవిపద్వ్యానవివాదినాంయశః ॥ ౨ ॥ పవనో
ప్యజనిప్రభాకరాత్సవనోన్మీలితకీర్తిమండలాత్। గళహస్తితభేద
వాద్యసౌకిలహస్తామలకాభిధామధాత్॥ ౩ ॥పవమానసదశాం

వాసహావర్తమానమిత్యర్థః ॥ ౨ ॥ పవనోఽపిప్రీతస్సవనాదినోన్మీలితంప్రస్ఫారితంకీర్తిలక్షణం మండలం యస్య తస్మాత్ప్రీతఃకాలోన్మీలితమండలఃసూర్యస్తతుల్యాత్ప్రభాకరాభిధాద్భూసురాదజనిప్రాదురభూత్ గళేహస్తితాఃకంఠేహస్తేనగృహీతా ఇవరుద్ధకంఠాఃకృతాభేదవాదినోయేనాసావవతీర్ణో వాయుః కిల ప్రసిద్ధంహస్తామలకేతిసంజ్ఞామధాత్ ॥ ౩ ॥ వాయోరేవదశాంశావతారమాహ పవమానస్యపవనస్య

దశాంశతఃసతోటకాఖ్యోఽజనియస్య యశోలక్ష్మహవలధౌ ప్లవమానా ఉత్తరంతీధరణీమంచతియేనవివాదివాక్తరణీమథితాఇత్యర్థః॥ ౪ ॥ శిలాదస్యసూనునాపుత్రేణ నందిసంజ్ఞకేనోదభావిశిలాదసూనుః పాద్మభూత్ యంమదవద్వాదికదంబానాంమదయుక్తవాదిసముదాయానాంని గ్రహైస్సముల్లసంత్యాకీర్త్యాశోభతఇతితథా తంమహీతలేఽదంకంవదంతీత్యర్థః ॥ ౫ ॥ విధిగృహ్యసురేశ్వరోమండనా పరసంజ్ఞఆసబభూవ గిరాంనిధిర్వాచస్పతిరానందగిరి రజాయత అరుణోగరుడభ్రాతా సూర్యోవా సనందనసంజ్ఞః సమభవత్ యద్యపివిష్ణుః పద్మపాద సంజ్ఞోబ

శతోజనిప్లవమానాంచతియద్యశోంబుధౌ। ధరణీమథితావివాది
వాక్సరణీయేనసతోటకాహ్వయః॥ ౪॥ఉదభావిశిలాదసూనునా
మదవద్వాదికదంబనిగ్రహైః। సముదంచితకీర్తిశాలినంయము
దంకంబ్రువతేమహీతలే॥ ౫॥ విధిరాససురేశ్వరోగిరాంనిధిరా
నందగిరిర్వ్యజాయత । అరుణస్సమభూత్సనందనోవరుణోజా
యతచిత్సుఖాహ్వయః॥ ౬॥అపరైఽప్యభవన్దివౌకసస్స్వపరేష్యా
పరవిద్విషః ప్రభోః।చరణంపరిసేవితుంజగచ్ఛరణంభూసురపుం
గవాత్మజాః॥ ౭॥చార్వాకదర్శన విధానసరోషధాతృశాపేనగీ
ష్పతిరభూద్భువిమండనాఖ్యః।నందీశ్వరఃకరుణయేశ్వరచోదితస్స

భూవేత్యుక్తస్సఏవచవక్ష్యమాణరీత్యాసనందనస్తథాపి పక్షాంతరమాశ్రిత్యైకత్రవోభయాంశావతరణమాశ్రిత్యావిరోధస్సంపాదనీయః।వరుణో జలాధీశశ్చిత్సుఖసంజ్ఞోఽజాయత॥ ౬॥ అపరేఽపిస్వైర్మైఃపరైశ్చసహాయా ఈర్ష్యామత్సరస్తత్పరాక్ దేవాః స్వపరేషు యాఈర్ష్యాతత్పరాస్సావిద్విషంతీతితే దివిషదః స్వపరేష్యాపరాః విద్వేష్టీతివా తస్య ప్రభోః శ్రీశంకరస్యచరణం జగతాంశరణంసేవితుం బ్రాహ్మణోత్తమానాంపుత్రా అభవన్॥ ౭॥ విధిరాససురేశ్వరోగిరాంనిధిరానందగిరిర్వ్యజాయతేత్యుక్తమితి ఇదానీంమతాంతరమాహ చార్వాకానాం దేహాత్మవాదినాస్తికానాందర్శనస్యశాస్త్రస్య విధానేనసరోషస్య ధాతుః బ్రహ్మ

[illegible]ేశ్వ పేనగిష్పతిర్దేవగురుభూః [illegible]ండనసంజ్ఞ ఉభూత్ నందీశ్వరః కేయూరాయా ఈశ్వరో మహాదేవేన ప్రేరితస్సన్ ఆనందగిరిసంజ్ఞయా వ్యాజనీతి కేచిత్- వసంతతిలకం, ||౮|| అథతథావతీర్ణస్య విధేః పురంధ్రీ కుటుంబినీ సా ప్రసిద్ధా సరస్వతీ ప్రాదురభూత్ - కాకాతిగ్రామకన్యారూపేణాభూత్సద దుభయమిత్ర సంబద్ధ్యతేయస్యాస్సంజ్ఞా ఉభయభారతీత్యభూత్ ఖలు ప్రసిద్ధం తస్యాః [illegible] లోకో ఉపితాం సరస్వతీత్యేవ వదతి|| * || జగతో జగ గావిష మెసమెస్యాత్మైజ్ఞాగపేషా విపరీతపూర్వా ||౯|| సరస్వత్యవతరణే నిమిత్తమాహ పురా పూర్వం కిల ధాతురంతికే బ్రహ్మణస్సమీపే సర్వజ్ఞకల్పా ఈషమూనసర్వజ్ఞా మునయశ్శ్రీవ్యయం స్వయం వేదమర్థ్యేషితపరితవంత స్తదాతి

స్వా సంక్షగిర్యాఖ్యయా వ్యాజనీత కేచిత్ ||౮|| అథావతీర్ణస్య విధేః
పురంధ్రీ సా మాద్య [illegible] భయభారతీతి| సరస్వతీ సా ఖలు వస్తు
వృత్త్యా లోకోపితాం వక్తి సరస్వతీతి ||౯|| పురా కిలార్థ్యేషిత ధా
తురంతికే సర్వజ్ఞకల్పా మునయో నిజం నిజమ్ వేదం తదా దుర్వాసనా
కోపనా వేదానధీయన్ క్వచిదస్ఖలత్స్వరే ||౧౦|| తదా జహాసేం
దుముఖీ సరస్వతీ యదంగమనోద్భవశబ్దసంతతిః| చుకోప తస్యై
దహనానుకారిణా నిరైక్షత ఉగ్రశాసనః ||౧౧|| శశా
ప తాం చ విరోధనయోపనీతలే జాయస్వ మర్త్యేష్వపి భత్సరస్వతి

కోపనో దుర్వాసనో మునిర్వేదాన్ పఠన్ క్వచిత్స్వరే స్ఖలత్ స్ఖలనం ప్రాప ఉప, ||౧౦|| తదా తస్మిన్ కాలే చంద్రవన్ముఖం యస్యాస్సా సరస్వతీ జహాస హసితవతీ యస్యా యదంగమనోద్భవశబ్దసంతతిః అంగేభ్యో వర్ణేభ్య ఉద్భవ ఉత్పత్తిర్యస్యాస్సా దాసో శబ్దసంతతిర్యస్యా అంగంతస్సై హాస్యం కృతవత్యై సరస్వత్యై చుకోప కోపం కృతవాన్ తస్మాదా మేవ ధ్యాయతి దహనం వహ్నిమనుకరోతీతి దహనానుకారి తేనాక్ష్ణా నేత్రేణోగ్రశాసనో మునిర్నిరైక్షత దృష్టవాన్ పంశస్థం వృత్తం|| ౧౧||తతః కిం [illegible] శశాపేతి| శాపమేవ దర్శయతి హే [illegible] మనుష్యేషు జాయస్వ జన్మ లభస్వ ఏవం

శప్త్వా సరస్వతీ అబిభేత్ భయం ప్రాపత్ తాదృశీ విషాదినీ తత్ప్రసాదోపా
యాభావ చింతనేన చేతో భయవతీ తస్య దుర్వాససః పాదస్య మూలే సతీ
పతితా నిసర్గాత్స్వభావాదేవ కోపనం మునిం ప్రసాదయామాస త
త్ప్రసన్నతార్థం యత్నం కృతవతీత్యర్థః ॥ ఉప, ॥ ౧౨ ॥ అథ ముని
యః ఖిన్నాం సరస్వతీం దృష్ట్వా తమిమం దుర్వాససం ఆదరాత్ప్రసాదయా
మాసుః హే మునే విహితాపరాధం పుత్రం పితా యథా తు మతే తథా
హే భగవన్ కృతాపరాధాం తాం సరస్వతీం క్షమస్వ ॥ ౧౩ ॥ అథ సరస్వ
త్యా మునీంద్రైశ్చ ప్రసాదితః సంప్రసన్నో దుర్వాసాః శాపస్య మో

ప్రసాదయామాస నిసర్గకోపనం తత్పాద మూలే పతితా
విషాదినీ ॥ ౧౨ ॥ దృష్ట్వా విషణ్ణాం మునయస్సరస్వతీం ప్రసాద
యాంచక్రురిమం తమాదరాత్ । కృతాపరాధాం భగవన్ క్షమ
స్వ తాం పితేవ పుత్రం విహితాగసం మునే ॥ ౧౩ ॥ ప్రసాదితో భూ
దథ సంప్రసన్నో వాచ్యాం మునీంద్రైరపి శాపమోక్షమ్ । సహాయ
చామానుషశంకరస్య సందర్శనం స్యాత్త్వవధిస్త్వముక్త్వా ॥ ౧౪ ॥
సా శోణతీరే జనివిప్రకన్యా సనాథటత్స్పృగణోపపన్నా ।
యస్యా బభూవుస్సహజాశ్చ విద్యాః స్నేహాగతం కేవనిహర్తుమీ
శాః ॥ ౧౫ ॥ సర్వాణి శాస్త్రాణి షడంగ వేదాన్ కావ్యాది కాన్

శుందపాకింతదితి తత్రాహ యదా మానుష శంకరస్య శంకరాచార్యస్యా
వేణావతీర్ణస్య సమ్యక్ సాక్ష్యపూర్వం దర్శనం స్యాత్తదా ఽపశాపా
విష్యసీత్యర్థః ॥ ఐపరీ, ॥ ౧౪ ॥ సా సరస్వతీ శోణాఖ్య నదస్య తీరే విప్ర
స్య విష్ణుమిత్ర సంజ్ఞకస్య కన్యా ఽ జని తాం విశినష్టి సర్వా సనాథా న్వా క్షితిస
ర్వార్థవిత్త్వాచ్చ సౌసౌ స్నే గుణైరుపపన్నా యుక్తా చ భిన్నం వా పదం త్రుః
స్యాః పునర్విద్యా ఋగ్యజుస్సామాథర్వసంజ్ఞాశ్చత్వారో వేదాః శిక్షాక
ల్పో వ్యాకరణం ఛందో జ్యోతిషం నిరుక్తమితి షడంగాని మీమాంసా ధర్మశా
స్త్రం న్యాయః పురాణమితి చతుర్దశ సహజాస్సహోత్పన్నా బభూవుః
యస్యాశ్చ స్నేహాగతం కేవసన్నిధిం పరిహాతుం కేసమర్థాః న కేఽపి దుర్వాసః

దయ ఇత్యర్థః॥ ఉ.॥ ౧౫ ॥ సర్వాణి సాంఖ్యపాతంజలవైశేషికన్యాయమీ
మాంసావేదాంతాఖ్యాని శాస్త్రాణి వ్యాకరణాదీని షడంగాని ఋగాదీ
న్వేదాన్ కావ్యనాటకాదీన్ పరమన్యచ్చ సర్వం వేత్తి కిం బహునా అత్ర జగ
తి తన్నాస్తి యద్బాలా సరస్వతీ న జానాతి యస్మాదేవం తస్మాత్సా బాలా త్ర
లోకజనానామాశ్చర్యాశ్రయభూతా అభూత్ ॥ ఇంద్రవజ్రా, ॥ ౧౬ ॥
ఏవం సరస్వత్యాః ప్రాదుర్భావముపవర్ణ్య తస్యా వివాహం వక్తుముప
క్రమతే సాగుణజ్ఞా సరస్వతీ విశ్వరూపం మండనాపరనామధేయం గుణినం
మనోభిరామం ద్విజశ్రేష్ఠేభ్యః శ్రుతవతీ సగుణజ్ఞో విశ్వరూపస్తామపి గుణ

వేత్తి పరం చ సర్వమ్। తన్నాస్తి నో వేత్తి యదత్ర బాలా తస్మాదభూ
చ్చిత్రపదం జనానామ్॥ ౧౬ ॥ సా విశ్వరూపం గుణినం గుణజ్ఞా మ
నోభిరామం ద్విజపుంగవేభ్యః। శుశ్రావ తాం చాపి స విశ్వరూ
పస్తస్మాత్తయోర్దర్శనలాలసాభూత్ ॥ ౧౭ ॥ అన్యోన్యసం
దర్శనలాలసౌ తౌ చింతాప్రకర్షాదధిగమ్య నిద్రామ్। అవా
ప్య సందర్శనభాషణాని పునః ప్రబుద్ధౌ విరహాగ్నితప్తౌ ॥ ౧౮ ॥
దిదృక్షమాణావపి నేక్షమాణావన్యోన్యవార్తాహృతమానసౌ
తౌ। యథోచితాహారవిహారహీనౌ తనౌ తనుత్వం స్మరణాదుపే
తౌ ॥ ౧౯ ॥ దృష్ట్వా తదీయా పితరౌ కదాచిదపృచ్ఛతాం తౌ పరి
కర్శితాంగౌ। వపుః కృశం తే మనసోప్యగర్వో న వ్యాధిమీక్షే న చ

వతీం సరస్వతీం మనోభిరామాం ద్విజపుంగవేభ్యః శ్రుతవాన్ తస్మాత్త
యోర్మండనసరస్వత్యోర్దర్శనలాలసా జాతా ॥ ఉపేంద్రవజ్రావృత్తం
౧౭ ॥ ఏవంభూతయోస్తయోశ్చింతనప్రకర్షాల్లబ్ధస్వాప్నికసందర్శనా
దికయోః ప్రబోధకాలే విరహాగ్నిసంతాపో జాత ఇత్యాహ - అన్యోన్యేతి ॥
౧౮ ॥ ద్రష్టుమిచ్ఛమానావపి నేక్షమాణౌ స్వాప్నికయా ఽన్యోన్యవార్త
యా హృతమానసౌ యథోచితాహారవిహారరహితౌ పరస్పరస్మరణాచ్ఛరీ
రే సూక్ష్మతామవాపతుః ॥ ౧౯ ॥ కదాచిత్తదీయా పితరౌ పరికర్శితశరీరౌ తౌ
దృష్ట్వా పృష్టవంతౌ కింతదితి తత్రాహ శరీరం తే కృశం మనసశ్చాగర్వస్తద

తత్రోపాధిమిత్తమహాంతరోగం వా అన్యద్వై తన్నిమిత్తం నతే॥౨౦॥ నచ హే
తుమన్యమిత్యుక్తం వివృణోతి ఇష్టవియోగాదనిష్టసంయోగాద్వా దేహవ
తాం దుఃఖాని భవంతి తౌ ద్వావపి వీక్షమాణో విచార్యమాణోఽహం నవీ
క్షే తర్హి నిదానం వినైవైతత్స్యాదితి చేత్తత్రాహ - నిదానం కారణం వి
నా హి ప్రసిద్ధం కార్యస్య జన్మ న భవతి తస్మాన్మదదృశ్యమేతన్నిదానం వక్తవ్య
మిత్యర్థః - ఆర్యా, ౨౧॥ నిదానాంతరాణ్యపి న సంతీత్యాహ - తవ వివా
హస్య కాలోఽపి నైవాతిక్రాంతః పరేభ్యోఽవమానోఽపి తవ నాస్తి నిర్ధన
తాపి తే న భవతి కించ కుటుంబదుస్సహో భారోఽపి మయి వర్తతే అత స్తవా
త్ర లౌకికా పీడా న కాపీత్యర్థః - ఉపేంద్రవజ్రావృత్తం ॥ ౨౨ ॥ కించ

హేతుమన్యమ్॥ ౨౦ ॥ ఇష్టస్య హానేరనభీష్టయోగాద్భవంతి దుః
ఖాని శరీరభాజామ్। వీక్ష్యే న తౌ ద్వావపి వీక్షమాణో వినా నిదానం
నహి కార్యజన్మ ॥ ౨౧ ॥ న తే వ్యగాదుద్వహనస్య కాలః పరావ
మానో న చ నిస్వతా వా। కుటుంబభారో మయి దుస్సహోఽయం
కుమారవృత్తేస్తవ కాత్ర పీడా॥ ౨౨ ॥ సమ్యగ్ధర్మాభావః పరితాప
హేతుః పరాజితిర్వా తపతన్నిదానమ్। విద్వత్సు విస్పష్టతయా
ప్రపాఠాత్సుదుర్గమార్థాదపి తర్కవిద్భిః॥ ౨౩ ॥ ఆజన్మ
నో విహితకర్మనిషేవణం తే స్వప్నేఽపి నాస్తి విహితేతరకర్మసేవా।
తస్మాన్న భయమపి నారకయాతనాభ్యః కిం తే ముఖం ప్రతిదినం గ

సంతాపహేతుర్ధర్మాభావోఽపి తవ నాస్తి తథా సంతాపస్య కారణం పరా
జయోఽపి తవ నాస్తి తత్ర హేతుః విద్వత్సు తర్కవిద్భిరపి సుదుర్గమార్థా
యస్య తస్మాత్సుదుర్గమార్థాదితి క్వచిత్పాఠః - తథాభూతాద్విస్పష్టత
యాగ్రిపాఠాద్ధేతోర్నైస్త్రిష్ఠపాఠాదితి వా ప్రపాఠాదితి క్వచిత్పాఠః॥ ౨౩ ॥
కించ జన్మప్రభృతి తవ వేదవిహితస్య కర్మణః సమ్యక్సేవనమస్తి విహితాదన్య
స్య కర్మణః సేవా తు స్వప్నేఽపి తవ నాస్తి తస్మాన్నారకయాతనాభ్యోఽపి న
త్వయా భేతవ్యం తథా చ లోకద్వితయదుఃఖవినిర్ముక్తస్య తే ముఖం భార
హితం కిమాస్తే తత్ కిం నిమిత్తమిత్యర్థః - వసంతతిలకం వృత్తం,॥ ౨౪ ॥

ప్యేవమత్యాగ్రహాద్బహుదిననిమిత్తం వక్తుం కథ్యమానౌ స్నేహజన్యకృపాతి
శయయుక్తౌ పితరౌ కర్మ మండనపరస్వత్యావిదం వక్ష్యమాణమూచతుః
ష్ట కిమిత్యపేక్షాయామాహౌ మండనవచనముదాహరతి యద్వాచ్యం నవా
చ్యమితి మేలజ్జాం విస్తారయతీతి తత్స్వమనసి స్థితం తవాత్యాగ్రహాద్వదామి ॥
౨౫ ॥ తద్దర్శయతి శోణాఖ్యపున్నదస్యతటే వాసం కుర్వతో విష్ణుమిత్రాఖ్య
స్యవిప్రస్యకన్యా సర్వజ్ఞతాశ్రయభూతా అనుత్తమరూపవేషవతీ విప్రవరే
భ్యః శ్రవణం ప్రాప్తవతీ అతో హే భగవన్మదీయం మనస్తాముద్వోఢు మి

తశోభమాస్తే ॥ ౨౪ ॥ నిర్బంధతో బహుదినం ప్రతిపాద్యమానౌ
వక్తుం కృపాభరయుతావిదమూచతుస్స్వ। నిర్బంధతస్తవవదా
మిమనోగతం మే వాచ్యం నవాచ్యమితియద్వితనోతిలజ్జామ్ ॥ ౨౫ ॥
శోణాఖ్యపున్నదతటే వసతో ద్విజస్యకన్యాశ్రుతిజ్గతవతీ ద్విజపుం
గవేభ్యః। సర్వజ్ఞతాపదమనుత్తమరూపవేషాం తాముద్వివక్షు
తిమనోభగవన్మదీయమ్ ॥ ౨౬ ॥ పుత్రేణసోతివినయం గదితోస్వ
శాద్ద్వౌవిప్రౌ వధూవరణకర్మణిసంప్రవీణౌ । తావాపతు
ర్ద్విజగృహం ద్విజసందిదృక్షూ దేశానతీత్యబహుళాన్నిజకార్య
సిద్ధ్యై ॥ ౨౭ ॥ భూభృన్నికేతనగతశ్శ్రుతవిశ్వశాస్త్రో విశ్వరూ
పఇతియః ప్రథితః పృథివ్యామ్। తత్పాదపద్మరజసే స్పృహయామి
నిత్యం సాహాయ్యమత్రయది తాతభవాన్విదధ్యాత్ ॥ ౨౮ ॥ పృ

చ్ఛతి॥ ఏవమతివినయం యథా భవేత్తథా పుత్రేణ కథితః - స హిమమిత్రో వ
ధూవరణకర్మణ్యతికుశలౌ ద్వౌ విప్రౌ అన్వశాత్ప్రేషితవాన్ వధూవరణ
కర్మణ్యాజ్ఞప్త వానితివా తౌ నిజకార్యసిద్ధ్యర్థం విష్ణుమిత్రదర్శనే
చ్ఛూ బహుళాన్ దేశానుల్లంఘ్య విష్ణుమిత్రగేహమవాపతుః ॥ ౨౭ ॥
అథోభయభారతీ వాక్యముదాహరతి రాజస్థాననివాసీ శ్రుతాఖిలశా
స్త్రో యో విశ్వరూప ఇతి భూమౌ ప్రఖ్యాతస్తస్య చరణరజసే స్పృహాంక
రోమి స్పృహేరీప్సితమితిసంప్రదానం హే తాత యద్యత్ర తత్పాదప
ద్మరజః ప్రాప్తౌ భవాన్ సహాయ్యం విదధ్యాత్తర్హి మే స్పృహా సఫలాస్యాదిత్య

ర్థః॥ ౨౮ ॥ ఏవంపుత్ర్యావచనంతాతేకర్ణపుటేనపిబతిసతిద్విజానాం
గురుణావిశ్వరూపపిత్రా హిమమిత్రేణసుతస్యోత్కృష్టవివాహక్రియా
ర్థంసంప్రేషితౌవిశదాభాయుక్తయష్టిద్వయయుక్తౌ సువస్త్రౌద్వౌబ్రా
హ్మణావాజగ్మతుః॥ ౨౯ ॥ సవిష్ణుమిత్రస్తౌవిప్రవరౌవిహితోపచారైస్సం
పూజ్యాథానంతరంశనైరాగమనకారణంపృష్టవాన్ శ్రీవిశ్వరూపస్యపితు
స్స్వాకాత్కన్యయావరణకర్మార్థమా గమనంకృతవంతావిత్యూచతుః॥
౩౦ ॥ శ్రుతేనశాస్త్రశ్రవణేనసకులేనవృత్తైర్వృత్తిభిశ్చరిత్రైర్వాధర్మేణ
శ్చస్వసుతస్యసాధారణీంసమానాంతవసుతాంశ్రుతవతాతేనశ్రీవిశ్వరూ

త్ర్యావచఃపిబతి కర్ణపుటేనతాతేశ్రీవిశ్వరూపకరుణా గురు
ణాద్విజానామ్। ఆజగ్మతుస్సువసనౌవిశదాభయష్టీసంప్రేషితౌ
సుతవరోద్వహనక్రియార్థై॥ ౨౮ ॥ తావచ్యాసద్విజవరౌవిహి
తోపచారైరాయాసకారణమథోశనకైరపృచ్ఛత్। శ్రీవిశ్వరూ
పగురువాక్యతఆగతౌస్వ ఇత్యూచతుర్వరణకర్మణికన్యకాయాః॥
౩౦॥ సంప్రేషితౌ శ్రుతవయఃకులవృత్తధర్మైస్సాధారణీంశ్రు
తవతాస్వసుతస్యతేన। యాచావహేతవసుతాంద్విజతస్యహోతో
రన్యోన్యసంఘటనమేతుమణిద్వయంతత్ ॥ ౩౧ ॥ మహ్యాంతదు
క్తమభిరోచతఏవ విప్రౌ పృష్ట్వా వధూంమమపుసః కరవాణిని
త్యమ్ కన్యాప్రదానమిదమాపతతేవధూషునోచేదమూర్వ్యసన

పగురుణాతస్యశ్రీవిశ్వరూపస్యహోతుస్తవ సుతాంయాచావహే హేద్వి
జ హిమమిత్రముఖేనైవ యాచ్ఞాంకరవావ తస్మాన్మణిద్వయమన్యోన్యసం
ఘటనంపరస్పరసంబంధమేతుప్రాప్నోతుతస్యహోతోరిత్యస్యతస్మాత్కా
రణాదితివార్థః నిమిత్తపర్యాయప్రయోగేసర్వాసాంప్రాయదర్శనమి
తివచనాత్షష్ఠీ ॥ ౩౧ ॥ ఏవముక్తోవిష్ణుమిత్రఉవాచ - హేవిప్రౌయ
ద్యపితేనహిమమిత్రేణోక్తంమహ్యంరోచత ఏవతథాపినిజవధూంపృష్ట్వా
తదుక్తంకరవాణి యస్మాదిదంకన్యా ప్రదానంవధ్వధీనమేవ నిత్యంభవతి
నోచేత్తదనుమత్యభావేవ్యసనప్రాప్తిఃకన్యాయాదుఃఖప్రాప్తిఃఅమూ

ర్వృద్ధ్యః పీడయేయురిత్యర్థః ॥ ౩౨ ॥ అథానంతరం భార్యాం పృష్టవాన్ హే భద్రే తవయా పుత్రతుల్యా కన్యాస్తితాం పతీతు కామౌ ఖలు రాజగృహాదాగతౌ ఏతయోరాగమనం భద్రంకరమితి సంబోధనాశయః తత్ర కింకరవాణి కిం దేయా న దేయా వా తస్మాత్త్వం పతిద్వయే ఏకమనుమాయ సమ్యక్ జ్ఞాత్వా బ్రూహి యతో దేయైవేత్యుక్త్వా నేతి త్వదుక్త్యా దేయేతి పునర్నవక్తవ్యం సకృత్కన్యా ప్రదీయత ఇత్యాదిస్మృతేః ॥ ౩౩ ॥ ఏవం పృష్టా విష్ణుమిత్రభార్యోవాచ - ప్రథమం స్థితిదూరే తథా యచ్చ జ్ఞాతవ్యం శ్రోతవయోః కులవృత్తజాతం తదపి న జ్ఞాయతే తత్తుభ్యమహం కిం ప్రవచామి విత్తయుక్తాయ కులేన వృత్తేనాధీతేన శీలేన వృత్త్యా చ సమన్వితాయ కన్యా ప్రదే

స త్తేషు పీడయేయుః ॥ ౩౨ ॥ భార్యామపృచ్ఛదథ కింకరవావ భద్రే
విప్రౌ వరీతుమనసౌ ఖలు రాజగేహాత్ । ఏతాం సుతాం సుతనిభా
తవయాస్తి కన్యా బ్రూహి త్వమేకమనుమాయ పునర్న వాచ్యమ్ ॥
౩౩ ॥ దూరే స్థితిశ్శ్రితవయోః కులవిత్తజాతం నజ్ఞాయతే తదపి
కిం ప్రవచామి తుభ్యమ్ । విత్తాన్వితాయ కులవృత్తసమన్వితాయ దే
యా సుతేతి విదితం శ్రుతిలోకయోశ్చ ॥ ౩౪ ॥ నైవం నియంతుమన
ఘే తవ శక్యమేతత్తాం రుక్మిణీం యదుకులాయ కుశస్థలీశే । ప్రాదా
త్స భీష్మకసుతః ఖలు కుండినేశో స్త్రీర్థాపదేశమటతే త్వపరీక్షితాయ ॥

యా ఇతి తు ॥ * ॥ కులం చ శీలం చ వయశ్చ రూపం విద్యా చ విత్తం చ సనాథతా చ । ఏతాన్ గుణాన్ సప్త పరీక్ష్య దేయా కన్యా బుధైః శేషమచింతనీయమిత్యాది స్మృతిమూలభూత శ్రుతౌ లోకే చ విదితమేవేత్యర్థః ॥ ౩౪ ॥ ఏవముక్తో విష్ణుమిత్ర ఆహ హే అనఘే తవైతన్నైవం నియంతుం శక్యం యతో యదుగోత్రాయ కుశస్థలీం ద్వారకామిష్ట ఇతి కుశస్థలీట్ తస్మై తీర్థవ్యాజం యథాస్యాత్తథా అటతే అపరీక్షితాయ చ శ్రీకృష్ణాయ తాం ప్రసిద్ధాం రుక్మిణీం కుండినాఖ్యనగరేశో భీష్మకాభిధో నృపః ప్రాదాత్ ఖలు ప్రసిద్ధం తథా చ లోకప్రసిద్ధాయాః స్వపరీక్షితాయ సుతా న దేయేత్యేతన్నియంతుం న శక్యమిత్యర్థః ॥ ౩౪ ॥ నను శ్రీకృష్ణస్య పరమేశ్వరత్వేన ప్రఖ్యాతత్వాదస్య తు మనుష్యత్వేన ఏకత్వా

శిష్యం కేనసంగతమిత్యాశంక్యాహ హేసతీతి కిం కేనసంగతమితివిచారం నకు
రుయతో౽యమస్యతి ప్రసిద్ధభట్టపాదముఖ్యశిష్యత్వేన ప్రసిద్ధ ఇత్యాహ-
యస్సుగతానాంమధ్యేదుర్జయాస్త్రేషాంనిర్జయేన వైదికీంసరణింసమ
గ్రాం ప్రయత్నాత్ప్రకర్షేణస్థాపితవాన్ సఅతిప్రఖ్యాతో భట్టపాదో
యమేనం విశ్వరూపంశిక్షితుం యోగ్యంశిక్షితవాన్ ॥ ౩౬ ॥ యోవిశ్వరూ
పో౽స్మాకంవరః కన్యార్థంవరణీయో భవితా భవిష్యతి స హేసుదతి కింవ
ర్ణ్యతే వర్ణయితుమశక్య ఇత్యర్థః విద్యావతో విశ్వరూపస్యోత్కృష్టత్వ
బోధనార్థం విద్యోత్కర్షం నిరూపయతి యస్తో ద్విజశ్రేష్ఠస్య విద్యైవధ

౩౫ ॥ కిం కేనసంగతమిహంసతి మావిచార్యో యోవైదికీంసరణి
మప్రహతాంప్రయత్నాత్। ప్రాణిష్ఠయత్సుగతదుర్జయనిర్జ
యేనశిష్యం యమేనమశిషత్సచభట్టపాదః ॥ ౩౬ ॥ కింవర్ణ్యతే సుద
తియోభవితావరో నో విద్యాధనం ద్విజవరస్యనబాహ్యవిత్తమ్ ।
యాన్వేతి సంతతమనంతదిగంతభాజం యాంరాజచోరవనితా
నచహర్తుమీశాః ॥ ౩౭ ॥ యద్వర్జనావనపరివ్యయగానితాని
విత్తానిచిత్తమనిశంపరిఖేదయంతి । చోరాన్నృపాత్స్వజన
తశ్చభయం జనానాం శశ్వత్తిజాతు నగుణః ఖలుబాలిశస్య ॥

నం నతుబాహ్యవిత్తం యావిద్యాదిగంతంభజతీతిదిగంతభాక్ తం సతతంని
రంతరం అన్వేతి యాంచ రాజచోరవనితాహర్తుం నసమర్థాః ॥ ౩౭ ॥
హే వధు అర్జనపాలనపరివ్యయగోచరీభూతాని లోకప్రసిద్ధాని విత్తాని చి
త్తంపరిఖేదయంతి ఖలు ప్రసిద్ధం యతో లౌకికవిత్తానాంచోరాదిభ్యోభయ
మతో బాలిశస్య విద్యాహీనస్య మూర్ఖస్య సుఖసంజ్ఞకో గుణః కదాపినాస్తి ॥
౩౮ ॥ కించ కేచిల్లోభవశవర్తినో ధనం భూమౌ స్థాపయంతి నతూపభో
గం కుర్వంతి కేచిత్తు భూమౌ స్థాపితం ధనం భోగవ్యాకాలే నైవలభంతే కించ
అన్యైస్సగోపితం అన్యజనాహరంతి తద్ధనం నద్యాః పరిసరే తీరే గోపితం చైత్త
ర్హి జలమేవహర్తృ తథాచానేకదుఃఖసంమిశ్రబాహ్యవిత్తంతతో౽పే
క్షయా విద్యాధనస్యత్వమేవ శ్రైష్ఠ్యమితిభావః ॥ ౩౮ ॥ కించసర్వాత్మనాసర్వ

ప్రాక్కారణదుహితరో గృహే నైవ స్థాపనీయా విపక్షే దోషమాహ తాదుహి
తరో వివాహాత్పూర్వం స్వస్మాదుద్గతం రజః పశ్యేయుశ్చేత్తదా దుఃఖేషు ఘో
రనరకేషు స్వపితరౌ పాతయంతీతి ధర్మశాస్త్రం తథాచోక్తం ॥ * ॥ పితృ
గృహే తు యా కన్యా రజః పశ్యేదసంస్కృతా । భ్రూణహా తత్పితా జ్ఞేయో వృ
షలీ సా చ కన్యకేతి ॥ ౪౪ ॥ మాభూదయం కలహః కుమారీం పృచ్ఛావ సా
మమ సుతా యం వదతి స తస్యా వరో భవిష్యతి ఏవం సంకేతం విధాయ పితరా
వస్మాత్ స్థానాత్కుమార్యాః సమీపమీయతుః జగ్మతుః గదితం కథితమిష్టకా
ర్యం యాభ్యాం తౌ ॥ ౪౧ ॥ గత్వా యదుక్తవంతౌ తద్దర్శయతి శ్రీవిశ్వరూ

౩౮ ॥ కేచిద్ధనం నిదధతే భువి నోపభోగం కుర్వంతి లోభవశగా న
విదంతి కేచిత్ । అన్యేన గోపితమథాన్యజనా హరంతి తచ్చైష దీప
శిఖరే జలమేవ హర్తృ ॥ ౩౯ ॥ సర్వాత్మనా దుహితరో స్వగృహే విధే
యాస్తాశ్చేత్స్వరా పరిణయాద్రజ ఉద్గతం స్యాత్ । పశ్యేయురాత్మపి
తరౌ బత పాతయంతి దుఃఖేషు ఘోరనరకేష్వితి ధర్మశాస్త్రమ్ ॥
౪౦ ॥ మాభూదయం మమ సుతా కలహః కుమారీం పృచ్ఛావ సా వద
తి యం భవితా వరోస్యాః । ఏవం విధాయ సమయం పితరౌ కుమా
ర్యా అభ్యాశమీయ తురితో గదితేష్టకార్యౌ ॥ ౪౧ ॥ శ్రీవిశ్వరూ
పగురుణా ప్రహితౌ ద్విజాతౌ కన్యార్థినౌ సుతను కింకరవావ
వాచ్యమ్ । తస్యాః ప్రమోదనిచయో నమమౌ శరీరే రోమాంచపూ
రమిషతో బహిరుజ్జగామ ॥ ౪౨ ॥ తేనైవ సా ప్రతివచః ప్రదదౌ పితృ
భ్యాం తేనైవ తావపి తయోర్యుగళాయ సత్యమ్ । ఆదాయ విప్ర

పగురుణా హి మమ మిత్రేణ కన్యార్థినౌ ద్వౌ విప్రౌ ప్రేషితౌ హే సుతను సుదే
హే కిం కరవావ వాచ్యం యదావాభ్యాం కర్తవ్యం తత్త్వయైవ వక్తవ్యమిత్య
ర్థః । ఏవం స్విష్టం శ్రుతవత్యాస్తస్యాశ్శరీరే ప్రమోద సముదాయో నమ
మౌ అంతు రోమాంచవ్యాజేన బహిరుజ్జగామ ॥ ౪౨ ॥ తేనైవ రోమాంచమిషే
ణ బహిరుద్గతేన ప్రమోదనిచయేన సా ఉభయభారతీ పిత్రే మాత్రే చ ప్రత్యు
త్తరం ప్రదదౌ పితరావపి తేనైవ రోమాంచమిషేణోద్గతేన ప్రమోదనిచ

ష్ఠేనతయోర్విప్రఘోషయుక్తాయాం సత్యాం ప్రత్యుత్తరం శుభమస్త్వితి విప్ర
శ్రేష్ఠేన సంబంధస్తదనంతరమస్యాః పితృగేహాదన్యాం విశ్రీమాదాయ
తౌద్విజవరౌస్వగృహాయజగ్మతుః॥౪౩॥ .... *
గణితాదిషుకుశలమేవకౌశలమాస్యంముఖంయస్యాఃసాసరస్వతీతస్మాద్వ
ర్తమానదినాచ్చతుర్దశదినే దశమ్యాం తిథౌయామిత్రనక్షత్రంలగ్నన
క్షత్రాచ్చతుర్దశమాదిపదాచ్చంద్రాల్లగ్నతోవాసప్తమంస్థానంగృహ్య
తే తస్మిన్ శుభానాంచంద్రాదీనాంయోగస్తేనయుక్తో ముహూర్తోఽభవి

మపరం పితృగేహతౌస్వాస్తౌజగ్మతు ద్విజవరౌస్వనికేతనా
య॥౪౩॥అస్మాచ్చతుర్దశదినేభవితాదశమ్యాంజామిత్రభాదిశు
భయోగయుతోముహూర్తః।ఏవంవిలిఖ్యగణితాదిషుకౌశలాస్యా
వ్యాఖ్యాపరాయవిశతిస్మసరస్వతీసా॥ ౪౪ ॥ తౌహృష్టపుష్టమన
సౌవిహితేష్టకార్యౌశ్రీవిశ్వరూపగురుముత్తమమైక్షిషాతామ్ ।
సిద్ధంసమీహితమితి ప్రథితానుభావాద్దృష్ట్వైవతన్ముఖమసా
వథనిశ్చికాయ॥౪౫॥ అన్యత్స్వహస్తగతపత్రమవాపితత్రిందృ
ష్ట్వాజహాససుఖవారినిధౌమమజ్జ। విప్రాన్యథోచితమపూపుజ
దాగతాంస్తాన్నత్వాంశుకాదిభిరయంబహువిత్తలభ్యైః॥౪౬

వ్యలీత్యేవంవిలిఖ్యవ్యాఖ్యాపరాయ లగ్నపత్రవ్యాఖ్యానకర్త్రేఽస్వబ్రా
హ్మణాయదిశతిస్మఉపదిదేశ ॥ ౪౪ ॥ విహితేష్టకార్యౌహృష్టపుష్టమనసౌ
తౌవిప్రావుత్తమం విశ్వరూపగురుందృష్టవంతౌ అథానంతరం ప్రథితః
ప్రఖ్యాతోనుభావఃప్రభావోయస్య సవిశ్వరూపగురుస్తయోర్ముఖందృ
ష్ట్వైవసమీహితమభిలషితంసిద్ధమితినిశ్చయంకృతవాన్ ॥ ౪౫ ॥ అన్యో
ద్వాభ్యాం ఇతరోవిష్ణుమిత్రప్రేషితో బ్రాహ్మణః స్వహస్తేస్థితంపత్రంద
త్తవాన్ హిమమిత్రః పత్రందృష్ట్వాజహాససుఖసముద్రేమమజ్జ ఆగతాం
స్తాన్ విప్రాన్నత్వాఽయం హిమమిత్రో బహువిత్తలభ్యైఃవస్త్రాదిభి
ర్యథాయోగ్యంపూజితవాన్॥౪౬॥ అనుశిష్టేతబ్రాహ్మణకథితేనపిత్రాహి
మమిత్రేణప్రబోధితౌవిశ్వరూపస్సమవాపాథానంతరం వివాహాయ

పుచితంతస్యసాధనాయసమేతాన్ సమాగతాన్బంధుమిత్రోవిశ్వరూపో
కార్యాణ్యావశ్యకర్తవ్యానిపృథక్ పృథక్ యథాయోగ్యంప్రాహ ॥ ౪౬॥
ముహూర్తశాస్త్రవిద్భిర్బహుజ్ఞైర్బహుభిరిష్టైర్ద్విజవరైరాగత్యసందృ
శితేమాహూర్తేకాలేమాంగల్యవస్తుయుతస్సకల భూషణసంపన్నో
ఽవికలదేహోవిశ్వరూపోవిశాలంశోణతీరం ప్రాప్తవాన్ ॥ ౪౭ ॥ శో
ణతీరముపాగతంబహుప్రకారయుక్తంజామాతరంసవిష్ణుమిత్రఉపాశృ

పిత్రాసుశిష్టవసుధాసురసంహితేనవిజ్ఞాపితస్సుఖమవాపసవిశ్వ
రూపః। కార్యాణ్యథాహపృథగాత్మజనాన్ సమేతాన్ బంధుప్రి
యః పరిణయోచితసాధనాయ॥౪౬॥మౌహూర్తికైర్బహుభిరే
త్యముహూర్తకాలేసందర్శితేద్విజవరైర్బహువిద్భిరిష్టైః।మాం
గల్యవస్తుసహితోఽఖిలభూషణాఢ్యస్సప్రాపదప్రతతనుః పృథుశో
ణతీరమ్॥౪౭॥శోణస్యతీరముపయాతముపాశృణోత్సజామాత
రంబహువిధంకిలవిష్ణుమిత్రః। ప్రత్యుజ్జగామముముదేప్రియదర్శ
నేనప్రావీవిశద్గృహమముంబహువాద్యఘోషైః॥౪౮॥దత్వాస
నంమృదువచస్సముదీర్యతస్మైపాద్యందదౌసమధుపర్కమనర్ఘ్య
పాత్రే।అర్ఘ్యందదావహమియంతనయాగృహాస్తేగావోహి
రణ్యమఖిలంభవదీయమూచే ॥ ౫౦ ॥ అస్మాకమద్యపవిత్రంకుల
మాదృతాస్మస్సందర్శనంపరిణయవ్యపదేశతోఽభూత్।నోచేత్క్వ

ణోత్ శ్రుత్వాచప్రత్యుజ్జగామప్రియదర్శనేనమోదంచప్రాప -తతోఽ
ముంజామాతరం బహువాద్య ఘోషైర్గృహంప్రవేశితవాన్ ॥ ౪౮॥
ఆసనందత్వాకోమలంవచనముదీర్యతస్మైవిశ్వరూపాయ పాద్యందదౌమ
ధుపర్కసహితమర్ఘ్యంచామూల్యపాత్రేదదౌ అహమియంతనయాతే
గృహాగావోహిరణ్యమఖిలంభవదీయమిత్యుక్తవాన్॥ ౫౦॥అద్యాస్మాకం
కులంపవిత్రంవయంచాదృతాస్స్మవివాహవ్యాజాత్సందర్శనం జాతం
నోచేద్బహుజ్ఞాగ్రణీర్భవాన్ క్వాహంచక్వతథాపి పుణ్యాకర్మణాంక
ల్యాణంవిపాకాత్పుమానుపయాతి॥ ౫౧॥కింబహునాయద్యదత్రగృహే

హో భగవన్ తవాభిరోచతే చేత్ తదేతత్ అఖిలం భవదీయం నివేద్యం నైవే
ద్యామేవముక్తవతీం విష్ణుమిత్రం హేమమిత్ర ఉవాచ సర్వం త్వదీయమేవ
మామకీయదఖిలాస్పదం భవిష్యతి తద్వక్ష్యామి భవతా త్వహమిత్యాది సా
యముక్తం తత్ నిరంతరముపాసితా వృద్ధసమూహో యేన తస్మిన్ త్వయి యు
క్తమేవేత్యర్థః ॥ ౫౨ ॥ విశేషేణ కోమలయా వాచా యుక్తౌ తౌ విష్ణుమిత్ర
హేమమిత్రౌ ఏవం పరస్పరముక్త్వా త్తమాం ముదం అవాపతుః అన్యాశ్చోభయో
ర్యోజ్యాః ప్రియసత్కథాభిః స్వేచ్ఛావిహారహాసైస్సమ్యక్ మోదం ప్రా
పుః ॥ ౫౩ ॥ స్వభావసిద్ధస్వరూపవేషౌ కన్యావరౌ దృష్ట్వా తద్దర్శనాసక్త
చిత్తత్వాత్ కర్తుమప్యసమర్థా అప్యవశ్యం విధేయమితి కృత్వా పరికర్మ

వాస్పృహౌ విదగ్ధసరసః క్వ చాహం భద్రేణ భద్రముపయాతి పుమా
న్విపాకాత్ ॥౫౧॥ యద్యస్తి హేమిత్ర భగవన్నిహ రోచతే చేత్ త
న్నివేద్యమఖిలం భవదీయమేతత్ । పశ్యామి సర్వమభిలాషపదం
త్వదీయం యుక్తం హి సంతతముపాసితవృద్ధపూగ ॥౫౨॥ ఏవం
మిథః ప్రతినిగద్య విశేషమృద్వ్యా వాచా యుతౌ ముదమవాపతురు
త్తమాం తౌ । అన్యే చ సంముముదిరే ప్రియసత్కథాభిస్స్వేచ్ఛావి
హారహాసైరుభయే విధేయాః ॥౫౩॥ కన్యావరౌ ప్రకృతిసిద్ధస్వరూ
పవేషౌ దృష్ట్వోభయేఽపి పరికర్మ విలంబమానాః చక్రుర్విధేయమితి
కర్తుమనీశ్వరాస్తే శోభావిశేషమపి మంగళవాసరేఽస్మిన్ ॥౫౪॥
ఏతత్ప్రభా ప్రతిహతాత్మవిభూతిభావా దాకల్పజాత మపి

అంగసంస్కారం తథాస్మిన్ మంగళవాసరే శోభావిశేషం చ విలంబమానాః
కృతవంత ఇత్యర్థః ॥౫౪॥ ఆకల్పజాతమపి భూషణనిచయోఽప్యతిశయం
నకృతవాన్ - తత్ర హేతురేతయోః కన్యావరయోః ప్రభయా కాంత్యా ప్ర
తిహత ఆత్మవిభూతిభావో యస్య తస్మాత్ నన్వేవం తర్హి కిమర్థం తావ
లంకృతవంత ఇతి చేత్ తత్రాహ - లోకప్రసిద్ధిమనుసృత్యేదమవశ్యం విధే
యమితి బుద్ధ్యైవ మేతయోర్భూషణానాం వ్యధురలంకారం చక్రుర్న తు భూష

త్రైతయోః కశ్చిద్విశేషో భవిష్యతీతి బుద్ధ్యా ‖౫౫‖ బహుజ్ఞా అపి జ్యోతిర్విదో
ముహూర్తకాలమత్ర తిథియం సఖీభిః శ్రీపతీముఖయా భారతీం పృష్టవంతః ప
శ్చాత్తయోక్తే శుభయోగయుక్తే శుభగ్రహస్య నవాంశే మౌహూర్తికాః స్వ
బుద్ధితో ముహూర్తం జగృహుః ‖౫౬‖ భేరీమృదంగపటహవేదాధ్యయనశంఖ
ఘోషైర్దిఙ్మణ్డలే సుపరిమూర్ఛతి సుష్ఠువ్యాప్తే సతి హిమమిత్రసూనుర్విశ్వరూ
పో హస్తకిసలయేన శ్రీవిష్ణుమిత్రకన్యాయాః సరస్వత్యా హస్తకమలముక్తలక్ష
ణే దివ్యకాలే జగ్రాహ ‖౫౭‖ యో యః పుమాన్ యం యం పదార్థం ప్రార్థయ

తాతిశయం వితేనే । లోకప్రసిద్ధమనుసృత్య విధేయబుద్ధ్యా భూ
షాం వ్యధుస్తదుభయేన విశేషబుద్ధ్యా ‖౫౫‖ మౌహూర్తికా బ
హువిదోఽపి ముహూర్తకాలమప్రాక్షురత్ర తిథియం కిల తాం స
ఖీభిః । పశ్చాత్తదుక్తశుభయోగయుతం శుభాంశే మౌహూర్తి
కాస్స్వమతితో జగృహుర్ముహూర్తమ్ ‖౫౬‖ జగ్రాహ పాణి
కమలం హిమమిత్రసూనుశ్శ్రీవిష్ణుమిత్రదుహితుః కరపల్లవేన । భే
రీమృదంగపటహాధ్యయనాబ్జఘోషైర్దిఙ్మండలేసు పరిమూర్ఛతి
దివ్యకాలే ‖ ౫౭ ‖ యం యం పదార్థమభికామయతే పుమాన్య
స్తం తం ప్రదాయ సమతూతుషతాం తదీడ్యౌ । దేవద్రుమావివమ
హాసుమనస్స్వయుక్తౌ సంభూషితౌ సదసి చేరతురాత్తలాభౌ ‖
౫౮ ‖ ఆధాయ వహ్నిమథ తత్ర జుహావ సమ్యగ్గృహ్యోక్తమా
ర్గమనుసృత్య స విశ్వరూపః । లాజాన్ జుహావ చ వధూః పరిజిఘ్రి

తేతస్మై తం తం పదార్థం ప్రదాయ తదీడ్యౌ తైః పురుషైః స్తుత్యౌ తయోః
కన్యావరయోరీడ్యౌ పూజ్యౌ పితరౌ వినివాపరితోషమవాపతుః కల్పవృక్షా
వివబృహదుదారతాయుక్తావలంకృతౌ ప్రాప్తకామౌ సభాయాం చేరతుః ‖
౫౮ ‖ అథానంతరం స్వగృహ్యసూత్రోక్తమార్గమనుసృత్య విశ్వరూపో వహ్ని
మాధాయ తత్ర సమ్యక్ హోమం కృతవాన్ - చ పునర్వధూర్లాజాన్ భర్జిత
ధాన్యాని జుహావ తద్ధూమం చ జిఘ్రతి స్మ అథ విశ్వరూపోఽపి పశ్చాదగ్నిం ప్ర
దక్షిణం కృతవాన్ - అపి శబ్దాదగ్రిఽగ్నిం ప్రదక్షిణం కుర్వంత్యా తయా సహ

స్థాపితథాకృతవానిత్యర్థః ॥ ౫౯ ॥ హోమాంతేపరితోషితాఖిలవిప్రశ్రే
ష్ఠాయేనప్రస్థాపితాస్సర్వేసమాగతాఃబంధువర్గాయేన సవిశ్వరూపో
ఽనయాసహస్వపత్న్యాసహదీక్షాధరోఽగ్నింసంరక్ష్యహ్నాప్తస్సన్నగ్నిగృహే
దినచతుష్టయమువాస ॥ ౬౦ ॥ అస్మిన్ విశ్వరూపేప్రియవరేపర్థితాంతు
ర్వ్రతిసతివరాయాఃకన్యాయామాతాపితాచాగత్యప్రోచతుస్సావధానో
భూత్వాశృణు బాలాస్తనం ధయా యథా కించిన్నజానాతి తథేయంబా
లాసుకుమారాంగీఅస్మత్పుత్రీనతుకించిజ్జానాతి - ఉపజాతివృత్తం,॥౬౧॥
ఇయంకందుకాద్యైఃక్రీడోపస్కరైర్బాలైస్సహక్రీడతి జాతక్షుధాదుః

తిస్మధూమంప్రదక్షిణమథాకృతసాపిచాగ్నిమ్॥ ౫౯ ॥ హోమా
వసానపరితోషితవిప్రవర్యఃప్రస్థాపితాఖిలసమాగతబంధువర్గః।
సంరక్ష్యవహ్నిమనయాసమమగ్నిగేహేదీక్షాధరోదినచతుష్ట-
యమువాసహృష్టః॥౬౦॥ప్రతిష్ఠమానేదయితేవరేస్మిన్నుపేత్యమా
తాపితరావరాయాః। ఆభాషిషాతాంశ్శృణుసావధానోబాలే
వబాలానతువేత్తికించిత్॥౬౧॥బాలైరియంక్రీడతికందుకాద్యై
ర్జాతక్షుధా గేహముపైతిదుఃఖాత్। ఏకేతిబాలాగృహకర్మ
నోక్తాసంరక్షణీయానిజపుత్రితుల్యా ॥ ౬౨ ॥బాలేయమంగవచ
నైర్మృదుభిర్విధేయాకార్యానరూక్షవచనైర్నకరోతిరుష్టా।
కేచిన్మృదూక్తివశగావివరీతభావాఃకేచిద్విహాతుమనలంప్రకృ

ఖాద్గేహమాయాతి- ననుభవద్భ్యంగృహకర్మణికుతోనానుశిష్టేతిచేత్త
త్రాహతురేకేతిక్వేయంబాలాగృహకర్మణోక్తా తస్మాన్నిజపుత్రీతు
ల్యాసమ్యక్ రక్షణీయా - ఇంద్రవజ్రావృత్తం, ॥ ౬౨ ॥ కింతర్హిసర్వ
థైవగృహకర్మణినినియోక్తవ్యాచేత్తత్రాహతురంగేతిసంబోధనంఇయం
బాలామృదుభిర్వచనైర్నియోజ్యాకర్తవ్యానతురూక్షవచనైర్యతస్తైః కుపి
తానకరోతినసురూక్షవచనైర్నకరోతిచేత్కథం మృదువచనైఃకరిష్యతీతిచే
త్ప్రకృతివైచిత్ర్యాదిత్యాహతుః కేచిన్మృదూక్తివశవర్తినః కేచిద్విపరీత
స్వభావారూక్షోక్తివశగాహియస్మాత్స్వభావంత్యక్తుంకోపిజనస్సమర్థోన

ళీ-వసంతతిలకంవృత్తం, ॥౬౩॥ కన్యైకాపికస్యాపిద్విజస్యాత్రై స్వహాక్రీడనస్య
త్యా వారుష్టశచనైరపియశోధనైశ్శైక్షణీయా తతుకాలో భవద్భ్యాంసశిక్షేతి
తిచేత్తత్రాహ। కదాచిత్కశ్చిదనిందితాత్మా బ్రాహ్మణఃఅగత్యాస్యాల
క్షణముద్వీక్ష్యఉక్తవాన్ మానుష్యమాత్రజననంవస్తుతోనిజదేవభావేనిజా
నిత్యంౕడ వభావాదేవత్వం నిత్యోదేవస్వభావావాయస్యాః॥ని॥నిజంస్వీయ
చనిత్యేచ భావస్సత్తాస్వభావాభిప్రాయచేష్టాత్మజన్మస్వితిమేదినీ-ఇత్యస్యా
త్వాత్కారణాత్ అస్యాంవాయుష్మాకంఉగ్రంవచనమయోజ్యంయోజనీయం
నభవతి ॥ ౬౪ ॥ కించాస్యాంసర్వజ్ఞతాయాలక్షణంపూర్ణమస్తి కించ

తింజనాహి॥౬౩॥కశ్చిద్ద్విజాతిరధిగమ్యకదాచిదేనాముద్వీక్ష్యలక్ష
ణమవోచదనిందితాత్మా। మానుష్యమాత్రజననంనిజదేవభావే
త్వస్యాస్త్వపోవచనముగ్రమయోజ్యమస్యామ్॥౬౪॥సర్వజ్ఞతా
లక్షణమస్తిపూర్ణమేషాకదాచిద్వ్యదతోఽకథాయామ్। తత్సాక్షి
భావంవ్రజితాసవద్యాసందిశ్యనావేవమసౌజగామ॥ ౬౫॥ శ్వ
శ్రూర్వరాయావచనేన వాచ్యాస్నుషాభి రక్షాయత తేహితస్యామ్॥నిక్షేపభూతాతవసుందరీయంకార్యాగృహేకర్మణశనై
శ్శనైస్తే॥౬౬॥ బాలేషుబాల్యాత్సులభోపరాధస్సనేక్షణీయో
గృహిణీజనేన వయంసుధీభూయహిసర్వఏవ పశ్చాద్గురుత్వం
శనకైః ప్రయాతాః॥ ౬౭ ।దృష్ట్వాభిధాతుమసలంచమహాన్మదీ

కదాచిదేషావాదంకుర్వతోర్వాదినోఃకథాయాంతయోస్సాక్షిత్వం ప్రా
ప్స్యతీత్యేవమూహాముపదిశ్యాసౌవిప్రోజగామ-ఇంద్రవజ్రావృత్తం,౬౫॥వ
రాయాఃఉదోషపేము...న్యాయ శ్వశ్రూరస్మద్వచనేనవాచ్యాయతస్స్ను
షాయా అభిరక్షాయతతే తదధీనాస్తితద్వచనందర్శయతిఇయంసుందరీత
వన్యాసభూతాతస్మాత్తవేయంగృహేకర్మశనైఃకర్తవ్యాశనైశ్శనైరసయా
కర్మకారయితవ్యమిత్యర్థః-ఉపజాతివృత్తం, ॥ ౬౬॥వయంసర్వేఽపిసు
బుద్ధిమంతోభూత్వాపశ్చాచ్ఛనైరుత్కృష్టతాంప్రాప్తాః ॥ ౬౭॥ నసుభ
గస్యాజననీంద్రష్టాభవద్భ్యాంవక్తవ్యమితిచేత్తత్రాహ-తస్యాజననీం ద్ర

ష్ట్వా ఽభిధాతుంఅస్మదీయంమహత్కృత్యంనభవతిహీయస్మాద్దేహాభిరక్షణవి
ధానన్యోనదృశ్యతేయద్యప్యేవంతథాపిదృష్ట్వాశకునస్యఫలమేవ యథాభవ
యోర్భర్తావేత్తాథేష్టజనసముదాయోవరస్యమాతరంబ్రూయాత్ - ఉపంతతి
కంవృత్తం,॥ ౬౮ ॥ అథేదానీంస్వపుత్రీంశిక్షయతిః వత్సేఇత్యాదినాహే
వత్సేఽద్యత్వమపూర్వాందశాంప్రాప్తాసిహేసుభ్రు తత్రతుతేతస్యాఅ
పూర్వదశాయాఃరక్షణేనిత్యంనిపుణధీర్భర్తావజనసమూహోఽపహాసయో
గ్యంబాలత్వోవ్యవహారంనకుర్యాఃయతస్సోయంతేబాలవిహృతిరావయోరి
వాపరంనపరితోషయేదితినకారస్యానుషంగేణయోజ్యంకాక్యావా॥ ౬౯॥
యందేహాభిరక్షణవిధానసహిదృశ్యతేన్యః।దృష్ట్వాఽభిధానఫలమేవ
యథాభవేన్నాబ్రూయాత్తథేష్టజనతాజననీంవరస్య॥౬౮॥వ
త్సేత్వమద్యగమితాసిదశామపూర్వాంతత్రక్షణేనిపుణధీర్భవ
సుభ్రునిత్యమ్।కుర్యాన్నబాలవిహృతింజనతోపహాస్యాంసానావి
వాపరమియంపరితోషయేత్త్వే॥౬౯॥ పాణిగ్రహాత్ప్రాగ్యధిపతీస
మీరితౌపురాకుమార్యాఃపితరౌతతఃపరమ్। పతిస్త్వమేకంశరణం
ప్రజానిశంలోకద్వయంపేష్యసియేనదుర్జయమ్॥౭౦॥పత్యావ
భుక్తవతిసుందరిమాస్మభుంక్ష్వయాతేప్రయాతమపినాస్మభవే
ద్విభూషా । పూర్వాపరాదినియమోస్త్రనిమజ్జనాదౌవృద్ధాంగ
కించపాణిగ్రహణాద్వివాహాత్ప్రాగ్వం కుమార్యాఃపితరౌస్వాధిపతీసమీ
రితౌతస్మాత్పాణిగ్రహాదూర్ధ్వంపతిస్స్వాధిపతిస్సమీరితః యస్మాదేవంత
స్మాత్త్వంపతిమేకంశరణంప్రజయేనశరణగమనేన పత్యావాలోకద్వయంజే
ష్యసి - ఉపజాతివృత్తం, ॥ ౭౦ ॥ కించహేసుందరి పత్యావభుక్తవతిమా
భుంక్ష్వభోజనంత్వయానకర్తవ్యంప్రయాతందీర్ఘయాత్రాంగతవతిపత్యౌ
నైవసతితవవిశేషభూషాలంక్రియామాభవతునిమజ్జనాదౌపూర్వాపరాది
నియమోఽస్తిఆదిపదేనభోజనాదికంగ్రాహ్యంతత్రనిమజ్జనాదికంపత్యుః
పూర్వంభోజనాదికంపశ్చాత్కర్తవ్యమత్రవృద్ధాంగనానామ్మర్యుంధ
తీలోపాముద్రాదీనాంచరితమేవపరంప్రమాణంఏతదేవతవసౌందర్య

కుతిపంబోధనాశయః - వసంతతిలకంవృత్తం,॥ ౭౧ ॥- కించపత్యాకోపా
విష్టైపతిత్వయారోషేణైకమపినవాచ్యంఏకయితిత్కుంతవ్య మిత్యానేనవాసం
బంధనీయం కేవలంతుంతవ్యమేవసత్విత్థమనేనప్రకారేణస్వయమేవ శామ్య
తిప్రసన్నేచతస్మిన్ హేవత్సేచకితేవస్యాఃకింబహునా హెఅనఘేసర్వమభీ
ష్టంతుమయైవసిధ్యతి-నచేతరథా, ॥ ౭౨॥ తద్వదనం పురుషాంతరముఖం
సమీత్యాదృష్ట్వాఏషఃపరపూరుషోరహస్యేకాంతేయతః పరపురుషస్నేహా
నాచరితమేవపరంప్రమాణమ్॥ ౭౧॥ రుష్టేధవేసతిరుషేహన
వాచ్యమేకంతుంతవ్యమేవసకలంసతుశామ్యతీత్థమ్ । తస్మిన్ప్రస
న్నవదనేచకితేవవత్సే సిద్ధ్యత్యభీష్ట మనఘేతుమయైవసర్వమ్॥
౭౨॥భర్తుస్సమత్వమపితద్వదనంసమీత్యవాచ్యోనజాతుసుభగే
పరపూరుషస్తే । కింవాచ్యఏషరహసీతితవోపదేశశ్శం కావధూ
పురుషయోఃషపయోర్ద్విహాదహమ్। ౭౩॥ఆయాతిభర్తరితుపుత్రి
విహాయకార్యముత్థాయశీఘ్రముదకేనపదావనేకః। కార్యోయ
థాభిరుచితే సతిజీవనంవానో పేక్షణీయ మణుమాత్రమపీహ
కంతే॥ ౭౪ ॥ ధవేపరోక్షేపికదాచిదేయుర్గృహ్యాంతదీయాఅపి
వామహాంతః । తేపూజనీయాబహుమానపూర్వంనోచేన్నిరా
శాఃకులదాహకాస్స్యుః॥ ౭౫ ॥ పిత్రోరివశ్వశురయోరనువ
ర్తితవ్యంతద్వన్నృగాంషిసహజేష్వపిదేవరేషు। తేస్నేహినోహి
కుపితా ఇతరేతరస్య యోగం విభిద్యురితిమేమనసి ప్రతర్కః॥
భావపత్యామపిస్త్రియామియంపరపురుషస్నేహవతీతిశంకాహృదయంఅం
తరంస్నేహంనాశయేత్ ॥ ౭౩॥యథాభిరుచిఅభిరుచి మనతిక్రమ్యపాదావ
నేకఃపాదప్రక్షాళనం పేసతిజీవనమణు మాత్రమపీహలోకేకంముఖంవా
తేతవనోపేక్షణీయం॥ ౭౪॥ధవేపత్యాపరోక్షేఖహిర్గతేసతి-ఉపజాతివృ
త్తం॥ ౭౫॥పిత్రోరివశ్వశురయోరనుసరణంత్వయాకార్యంతథాసహజా
తేషుసహోదరేషుదేవరేష్వపిహేమృగాక్షిఅనువర్తితవ్యంయతఃకుపితా
స్తేస్నేహవతోవ్యన్యోన్యస్యసంయోగం విభిద్యుఃనాశయేయురితిమె మనసి

పరితర్కణస్సహాయేష్వతీత్యత్రసహాయేష్వివేతివాపాఠః - వంశస్థంవృత్తం ॥ ౪౬ ॥ హితోపదేశేవినివిష్టంమానసంయయోస్తావధూవరౌభారతీమండనౌగురుబంధువర్గతోలబ్ధానుమానౌప్రాప్తసత్కారౌరాజగృహంసమీయతుస్సమాగతౌబభూవతురిత్యాదేరుత్తరేణసంబంధః ॥ ఉపజాతివృత్తం, ॥ ౪౭ ॥యాఉభయభారతీతిసంజ్ఞాబభూవసాభారతీసరస్వతీపురాపూర్వంపునః ప్రసన్నేనదుర్వాససాదత్తంశాపావధిం సభాయాంసాక్ష్యంయస్యాశంకరస్యసర్వజ్ఞతాయానిర్వాహాయవత్స్యర్తేకరిష్యతి॥౪౮॥ సభారతీసాక్షీ

౪౬॥ హితోపదేశేవినివిష్టమానసౌవధూవరౌరాజగృహంసమీయతుః। లబ్ధానుమానౌగురుబంధువర్గతోబభూవసంజ్ఞోభయభారతీతి ॥ ౪౭ ॥ సాభారతీదుర్వాససనేనదత్తంపునః ప్రసన్నేనపురాత్తహాసాః। శాపావధింసంసదివర్త్స్యతేయస్సర్వజ్ఞతానిర్వహణాయసాక్ష్యమ్॥౪౮॥సభారతీసాక్షికసర్వవిత్త్వోప్యాత్మీయశక్త్యాశిశువద్విభాతః। స్వశైశవస్యోచితమన్వకాంక్షీత్సకేశవోయద్వదుదారవృత్తః॥ ౪౯ ॥శైశవేస్థితవతాచపలాశ్శార్ఙ్గిణేవవటవృక్షపలాశే।ఆత్మనీదమఖిలంవిలులోకేభావిభూతమపియత్ఖలులోకే॥౫౦॥తందదర్శజనతాద్భుతబాలంలీలయాధిగ

కంసర్వవిత్త్వంయస్యతథాభూతో ౽ పిశ్రీశంకరఃస్వీయశక్త్యాస్వాధీనయామాయయాశిశువద్విభాతస్సన్ స్వశైశవస్యబాలభావస్యోచితంక్రీడోపస్కరణాదికమాకాంక్షితవాన్ తత్రదృష్టాంతోయథోదారచరితః ప్రసిద్ధః కేశవశ్శ్రీకృష్ణఃస్వమాయయాశిశువద్విభాతస్సన్ స్వశైశవస్యోచితమన్వకాంక్షీత్తదేత్యర్థః ॥ ౪౯ ॥ చపలాఆశాయస్మిన్నేవంభూతే౽పి శైశవేబాల్యేస్థితవతాభావి భూతంచయదిదంఖలులోకే ౽ స్తితదఖిలమాత్మనివిలులోకేసమ్యగవలోకితంకర్మణిలిట్-తత్రదృష్టాంతో యథావటవృక్షస్యపలాశేపత్రేస్థితవతాశార్ఙ్గిణాశ్రీవిష్ణునాయదిదం తదఖిలం ఆత్మనిఅవలోకితంతద్వదిత్యర్థః-స్వాగతావృత్తం,॥ ❋ ।స్వాగతేతిరసభాద్గురుయుగ్మమితిలక్షణాత్ ॥ ౫౦ ॥ లీలయాధిగతఃప్రాప్తోదోలాయామనవా

స్తానాకమనీయలీలాయస్యతమద్భుతబాలంశ్రీశంకరం విమోహోక్తైరనే నా శైరనువెలమనిశం జనసమూహై రాపదశలీలయాధిగతధోలంవామనలీలమద్భుతబాలం శ్రీకృష్ణమివ ॥ ౮౧ ॥ కేశవశ్చ ఈశశ్చ చతురాస్యశ్చ త్రైర్విష్ణుశివవిధిభిః సమస్యతుల్యస్యాస్య శ్రీశంకరస్య కేశపాశతమసా అధికం యథాస్యాత్తథా సమరాజినమ్యక్శోభితం తద్విశిష్టి కోమలేనపునశ్చ నవనీరదానాంనవీనజలదానాంయారాజిః పఙ్క్తిస్తద్వత్ శ్యామలేనాతిశ్యామే నేత్యర్థః ॥ ౮౨ ॥ శాక్యాబౌద్ధాః క్షపణకాదిగంబరాస్సవైః శ్యాక్యాది దుర్వాదిభిః ఖలుప్రసిద్ధం ఖిలముచ్ఛిన్నం వైదికంమార్గంపరిరక్షితుం భూతతనూతనదోలమ్। వాసుదేవమివ వామనలీలంలోచనైరనిమిషైరనువేలమ్ ॥ ౮౧ ॥ కోమలేనవనీరదరాజిశ్యామలేనసితరాంసనురాజి। కేశపాశతమసాధికమస్య కేశవేశచతురాస్యసమస్య ॥ ౮౨ ॥ శాక్యైః పాశుపతైరపిక్షపణకైః కాపాలికైర్వైష్ణవైరప్యన్యైరఖిలైః ఖిలైః ఖలుఖిలం దుర్వాదిభిర్వైదికమ్। పంథానంపరిరక్షితుంక్షితితలం ప్రాప్తః పరిక్రీడతేఘోరేసంసృతికాననేవిచరతాంభద్రంకరశ్శంకరః ॥ ౮౩ ॥ ....✱

ఇతిశ్రీమాధవీయేతత్తద్గేవాపలాపార్థః । సంక్షేప శంకరజయేతృతీయస్సర్గఅభవత్ ॥ ....

మూలగ్రంథసంఖ్యా, ౧౨౬ ॥

లంప్రాప్తః ఘోరేసంసారారణ్యేవిచరతాంభద్రంసర్వానర్థనివృత్తిపురస్సరపరమానందప్రాప్తిలక్షణమోక్షాఖ్యంకల్యాణంకరోతీతిభద్రంకరః అన్వర్థసంజ్ఞః శ్రీశంకరః క్రీడతేస్మ - శార్దూలవిక్రీడితం ॥ ౮౩ ॥...✱

ఇతి శ్రీపరమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాల తీర్థశ్రీపాదశిష్య దత్తవంశావతంసరామకుమార సూను ధనపతిసూరికృతే శ్రీమచ్ఛంకరాచార్య విజయడిండిమే తృతీయస్సర్గః.

సంఖ్యా. ౨౩౫

శ్రీగణేశాయనమః.

శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే * సవ్యాఖ్యానే.

చతుర్థసర్గప్రారంభః.

ప్రాకృతశిశువిలక్షణం తస్య చరితం దర్శయితు ముపక్రమతే॥

అథేతి॥ శివో నిజమాయయా మనుష్యస్సన్ విప్రగృహే ద్విజస్య శివగురోః ప్రీతిం సంపాదయన్ ప్రథమవర్ష ఏవ సర్వమక్షరం నిజభాషాం చ సమ్యగ్గృహీతవాన్ ॥ ద్రుతవిలంబితవృత్తం॥ ద్రుతవిలంబితమాహ నభౌభరౌ వసుయుగవిరతిః॥ ౧ ॥ తతో ద్వితీయవర్ష ఏవ స బాలకస్సుబుద్ధిత్వాదక్షరజ్ఞో లిఖితాక్షరముచ్చారయితుం సమర్థోఽభూత్ అథానంతరం తృతీయవ

అథ శివో మనుజో నిజమాయయా ద్విజగృహే ద్విజమోదముపావహన్ । ప్రథమహాయన ఏవ సమగ్రహీత్సకలవర్ణమసౌ నిజభాషికామ్॥ ౧॥ ద్విసమ ఏవ శిశుర్లిఖితాక్షరం గదితుమక్షమతాక్షరవిత్సుధీః । అథ స కావ్యపురాణముపాశృణోత్స్వయమనైతికమపి శ్రవణం వినా॥ ౨॥ అజని దుఃఖకరో న గురోరసౌ శ్రవణతస్సకృదేవ పరిగ్రహే సహనిపాఠజనస్య గురుస్స్వయం సపపాఠ తతో గురుణా వినా॥ ౩ ॥ రజసా తమసాప్యనాశ్రితో రజసా ఖేలనకాల ఏవ హి। సకలాధరసత్రమాత్మజస్సకలాశ్చాపి లిపీరవిందత॥ ౪ ॥సుధి

ర్షే స శిశుః కావ్యాని పురాణాని చ శ్రుతవాన్ కిమపి శ్రవణం వినా స్వయమేవ జ్ఞాతవాన్॥ ౨ ॥ అసౌ శిశుర్గురోర్దుఃఖకరో నాభూత్ యతః సకృదేవ శ్రవణాత్ పరిగ్రహణశీలః సహాధ్యాయిజనస్య స్వయం గురుః స చ శ్రవణాదనంతరం గురుణా వినా పపాఠ ॥ ౩ ॥ రజోగుణేన తమోగుణేన చానాశ్రితో ధూళ్యా ఖేలనకాల ఏవ హి ప్రసిద్ధం స శిశుః కలాధరేభ్యః శ్రేష్ఠః సుతః సర్వా అపి లిపీర్జ్ఞాతవాన్॥ వియో, ॥ ౪ ॥. అస్య సుధియః శ్రీశంక

రస్యవిధివచ్చూడాకర్మణో విధానేన సంస్కృతం సుందరం కరణం గాత్రం శరీరం ॥ ని ॥ కరణం సాధకతమే క్షేత్రగాత్రేంద్రియేష్వపీత్యమరః - విదిద్యుతే వి శేషేణ శుశుభే ఘృతస్య ఆహుతిభిర్జ్వలితమగ్నేస్తేజ ఇవ ॥ ౫ ॥ ఉపపాదనే నిర్వ్యపేక్షోఽపేక్షారహితా ధీర్యస్య స శ్రీశంకరః నూ ప్రభృతి వ్యాహృతిపూర్వకాన్వేదాన్ పపాఠ - కించాఽధికావ్యమరం స్తకావ్యే తు క్రీడాం కృతవాన్ అపి శంకరః శైశవే ఽతికతినేఽపి తర్కేన యే యేఽధికా స్తానతిక్రాంతవాన్ ॥ ౬ ॥ నైజాయాస్స్వకీయాయా వాచో వైభవేనోత్సారి

యోఽస్య విదిద్యుతేఽధికం విధివచ్చౌళవిధానసంస్కృతమ్। లలితం కరణం ఘృతాహుతిజ్వలితం తేజ ఇవాశుశుక్షణేః ॥ ౫ ॥ ఉపపాదననిర్వ్యపేక్షధీస్సమపాఠాహృతిపూర్వకాగమాన్ । అధికావ్యమరం స్తకర్కశేష్వధికాం స్తర్కనయేష్వవర్తత ॥ ౬ ॥ హరతస్త్రి

దశేజ్యచాతురీం పురత స్తస్య న వక్తుమీశ్వరాః । ప్రభవోఽపి కథాసు నైజవాగ్విభవోత్సారితవాదినో బుధాః ॥ ౭ ॥ అముకక్రమికోక్తి

ధోరణీమురగాధీశకథావధీరిణీమ్। ముముహుర్నిశమయ్య వాదినః ప్రతివాక్యోపహృతౌ ప్రమాదినః ॥ ౮ ॥ కుమతాని చ తేన కానినోన్మథితాని ప్రధితేన ధీమతా। స్వమతాన్యపి తేన ఖండితాన్యతియత్నైరపి సాధితాని కైః ॥ ౯ ॥ అమునా తనయేన భూషితం యమునా తాతసమానవర్చసా। తులయా రహితం నిజం కులం కలయా

తా దూరీకృతా వాదినో యైస్తే బుధాః పండితా వాదజల్పవితండాసు కథాసు ప్రభవః సమర్థా అపి దేవానాం పూజ్యస్య గురోర్వాచస్పతేశ్చాతురీం హరతస్తస్య శివగురోః కుమారస్య సమ్ముఖేవక్తుం ప్రభవో న బభూవురిత్యర్థః ॥ ౭ ॥ కించ సర్పాధీశస్య శేషస్య కథాయా అప్యవధీరిణీం తిరస్కారిణీమముష్య క్రమేణోచ్చారణస్య పరిపాటీం శ్రుత్వా వాదినో ముముహుః మోహం ప్రాపుః యతః ప్రతివచనస్య వ్యాహృతౌ ప్రమాదవంతః ॥ ౮ ॥ ప్రఖ్యాతేన బుద్ధిమతా తేన శ్రీశంకరేణ కాని కుమతాని నోన్మథితాన్యపి తు సర్వాణ్యేవోన్మథితాని తేన ఖండితాని స్వమతాన్యతిప్రయత్నైరపి కైస్సాధితాని న కైరపీత్యర్థః ॥ ౯ ॥ స పుత్రః ప్రవ

తాంమధ్యేశ్వేప్రిపశ్శివగురుః స్వీయంకులంయుమునాతాతేనమూర్త్యేణసమా
నంవర్ధన్తైజో యస్య తేనాముునా పుత్రేణాలంకృతం తులతోపమయార
హితంకలయామాసచకారదదర్శేతి వా ॥ ౧౦॥ సశివగురుస్సూతేన మో
దంప్రాపితస్స్వయముపనినీషితఉపనయంకర్తుమిచ్ఛితస్సూనుర్యేనతథా
భూతో౽పిజరాంగచ్ఛన్ శిశౌప్రియావనేసతికర్మాధీనః అమృతమ్మృతః
హియస్మాదస్యజంతోః కృతాకృతమిదమనేన కృతమిదమనేనాకృతమితి య
మోనపశ్యతి ॥ ద్రుతవిలంబితవృత్తం, ॥ ౧౧॥ ....
అస్మిన్సంసారేసుతస్యేక్షణం సులభంనభవతిసుతవిభవస్యేక్షణన్తుసుతరాం

మాససపుత్రిణాంవరః॥౧౦॥శివగురుస్సజరం స్త్రీసమేశిశావమృ
తకర్మవశస్సుతమోదితః । ఉపనినీషితసూనురపిస్వయంనహి
యమోస్యకృతాకృతమీక్షతే॥౧౧॥ఇహభవేత్సులభంనసుతేక్షణం
నసుతరాంసులభంవిభవేక్షణమ్ । సుతమవాపకథంచిదయంద్వి
జోనఖలువీక్షితుమైష్టసుతోదయమ్॥౧౨॥మృతమదీదహచాత్మస
నాభిభిఃపితరమస్యశిశోర్జననీతతః। సమనునీతవతీధవఖండితాం
స్వజనతామ్మృతిశోకహరైఃపదైః॥ ౧౩ ॥కృతవతీమృతచోదితము
ష్మానిజజనైరపికారితవత్యసౌ । ఉపనినీషురభూత్సుతమాత్మ
నః పరిసమాప్యచవత్సరదీక్షణమ్॥౧౪ ॥ఉపనయంకిలపంచమవ

సులభంనభవతిఇత్యస్మిన్నర్థేశివగురురేవనిదర్శనం ఇత్యాశయేనాహేహే
తి॥అయంద్విజస్సుతం కథంచిదవాప పరంతు సుతస్యవైభవంద్రష్టుంసమ
ర్థోనైవాభూత్ ॥ ౧౨ ॥ తదనంతరమస్యశంకరస్యపితరంశిశోర్జననీ
స్వసపిండైరదీదహత్ తతోధవేనపత్యాఖండితాంరహితాంసతీం స్వజన
తామ్మృతిశోకహరైః పదైః తామత్యంతసంవాసః కస్యచిత్కేనచిత్క్వచిదపి
స్వేనశరీరేణనకిముతాన్యైః పృథగ్జనైరిత్యాదిభిఃసమాశ్వాసితవతీ ॥ ౧౩॥
మృతస్యయద్విహితం స్వేనకర్తుంశక్యంతత్స్వయంకృతవతీయత్రాసమ
ర్థాతత్స్వజనైరప్యసౌసతీకారితవతీకించసంవత్సరదీక్షాంపరిసమాప్య
స్వస్యసుతముపనినీషురభూత్ ॥ ౧౪ ॥ ప్రవర్షయోగయుతేశ్చేన్ద్రయోగ

[illegible]తానియమంయుక్తాధ్యయనం వ్యతనోదితి ॥ ౧౫ ॥ శిక్షాదిః
షడ్భిరంగైః సహితాన్ చతురోఽపి వేదాన్ క్రమేణ సగురోస్సకాశాదధిజ
గౌ, అధ్యయనేన అవాప అత్రాస్మిన్ ద్విజసుతే అల్పశరీరే మహామతౌ సతి జన
తాయా హృదయం విస్మితమజాయత అత్రాస్మిన్ లోక ఇతి వా ॥ ౧౬ ॥ స
హనిపాఠకాస్సహాధ్యయనం తేన యుక్తా వటవో ద్విజపుత్రేణ సహ పఠితుం సమ
ర్థా నాభూవన్ కించ సహసా పాఠయితుం కస్సమర్థ ఇతి సంశయం గురు
రపి ప్రాప్తవానివ ॥ ౧౭ ॥ యో ద్విత్రిమాసపఠనాత్ తత్ర తతశ్శాస్త్రే

త్సరైః ప్రవరయోగయుతే సుముహూర్తకే । ద్విజవధూర్నియ
తా జననీ శిశోర్వ్యధిత తుష్టమనాస్సహబంధుభిః ॥ ౧౫ ॥ అధిజగే
నిగమాంశ్చతురోఽపి స క్రమత ఏవ గురోస్సషడంగకాన్ । అజని వి
స్మితమత్ర మహామతౌ ద్విజసుతేఽల్పతనౌ జనతామనః ॥ ౧౬ ॥ సహ
నిపాఠయుతా వటవస్సమం పఠితుమైశత న ద్విజసూనునా । అపి గు
రుర్విశయం ప్రతిపేదివాన్ క ఇవ పాఠయితుం సహసా క్షమః ॥
౧౭ ॥ అత్ర కిం స యదశిక్షత సర్వాంశ్చిత్రమాగమగణాననువృత్తః
ద్విత్రిమాసపఠనాదభవద్యస్తత్ర తత్ర గురుణా సమవిద్యః ॥ ౧౮ ॥
వేదే బ్రహ్మసమస్తదంగనిచయే గార్గ్యోపమస్తత్కథాతాత్పర్యా
ర్థవివేచనే గురుసమస్తత్కర్మసంవర్ణనే । ఆసీజ్జైమినిరేవ త
ద్వచనజప్రోద్బోధకం దేనమో వ్యాసేనైవ సమూర్తిమానివ
సహో వాణీవిలాసైర్వృతః ॥ ౧౯ ॥ ఆన్వీక్షిక్యైక్షి తంత్రే పరిచితిరతు

గురుణా తుల్యవిద్యోఽభవత్స గురుమనుసృతో యత్సర్వానాగమగణాన్
శిక్షితవాన్ అత్ర కించిత్రం న కిమపీత్యర్థః ॥ స్వాగతా, ॥ ౧౮ ॥ వేదే బ్రహ్మ
సమశ్చతుర్ముఖతుల్య ఆసీత్ వేదాంగసముదాయే శిక్షాదౌ గార్గ్యసదృశ ఆ
సీత్ వేదతదంగకథాతాత్పర్య వివేచనే వాచస్పతితుల్య ఆసీత్ వేదోక్తక
ర్మసంవర్ణనే జైమినిరేవ ఆసీత్ వేదవచనజన్యతత్వజ్ఞానస్య మహాబోధ్యా
యాం నైవ తుల్యః కించ సమూర్తిమాన్ నవీనో వ్యాస ఇవ వాణీవిలాసైర్వృ
తస్సంయుత ఆసీత్ ॥ శార్దూల, ॥ ౧౯ ॥ ఆన్వీక్షికీపరకవిద్యాస్తేనైవ సమ్యాగ్

టీ॥ లోకాపిలే కంతే కపిలప్రణీత సాంఖ్యశాస్త్రే అనుపమాం ఖ్యాతిం
అపరిచయాత్ ఖేకమణాచలాట్ తేనలబ్ధేత్యర్థః పతంజలిప్రణీతశాస్త్రోక్తం
జలం తేనపీతం భాట్టస్యభట్టపాదప్రణీతస్యవార్తికశాస్త్రస్య ఘట్టానాం తు ఘట్ట
కానాం అర్థస్యతత్త్వం పరమపి తేనవిదితం పరమపీత్యస్యపూర్వోక్తేనాన్వయం
బంధః కించ యస్మైనః తర్కశాస్త్రాదిభిస్సుఖం తదస్య శ్రీశంకరస్య యుక్తం
చతదద్వైతం చతస్యయా విద్యా అమలా చాసావద్వైతవిద్యేతివా తస్యాస్సు
ఖేస్మిన్న పరోక్షేంతరభవత్ కూపే యోజలపానాదిరూపోర్థః స శోభనజలవి
స్తృతే గంగాదౌ తీర్థే కిమంతర్నభవేదపితుభవేదేవ తథా చ స్మృతిః॥ ॥

లోకాపిలే కాపిలభక్షితం పాతంజలాంభః పరమపివిదితం భాట్టఘ
ట్టార్థతత్త్వమ్ యస్మై స్వాఖ్యం తదస్యాంతరభవదమలాద్వైత
విద్యాసుఖేస్మిన్ కూపే యోర్థస్స తీర్థే సుపయసి వితతే హాంత
నాంతర్భవేత్కిమ్॥౨౦॥ సహి జాతు గురోః కులే వసన్ సవయోభి
స్సహ భైక్షలిప్సయా। భగవాన్ భవనం ద్విజన్మనో ధనహీనస్య వివే
శ కస్యచిత్॥ ౨౧ ॥ తమవోచత తత్ర సాదరం వటువర్యం గృహి
ణీ కుటుంబినీ। కృతినో హి భవాదృశేషు యే పరివస్యాం ప్రతిపా
దయంతి తే॥౨౨॥ విధినా ఖలు వంచితా వయం వితరీతుం పటవే న
శక్నుమః। అపి భైక్షమకించనత్వతో ధిగిదం జన్మ నిరర్థకం గతమ్॥
౨౩॥ ఇతి దీనముదీరయంత్యసౌ ప్రదదావామలకం వ్రతీందవే।క

యావానర్థ ఉదపానే సర్వతస్సంప్లుతోదకే। తావాన్సర్వేషు వేదేషు బ్రా
హ్మణస్య విజానత ఇతి॥ ప్ర,॥ ౨౦॥ ఏవంభూతస్స భగవాన్ శంకరః గురోః కులే
వసన్ కదాచిద్భైక్ష్య ప్రాప్తీచ్ఛయా వయస్యైస్సహ ధనహీనస్య కస్యచిద్వి
ప్రస్య గృహం ప్రవిష్టవాన్-వి॥౨౧॥ యే భవాదృశేషు వరివస్యాం పరిచర్యాం
ప్రతిపాదయంతి తే కృతినః కృతార్థాః యే పుణ్యవంతః తే భవాదృశేషు వరివ
స్యాం ప్రతిపాదయంతీతి వా॥౨౨॥ వయం తు దైవేన వంచితా అయోగ్యాః కించ
నత్వాత్ భైక్ష్యమపి పటవే దాతుం న శక్నుమః॥౨౩॥ ఇత్యేవం దీనం కథయంత్యా
సౌ గృహస్థస్య కుటుంబినీ వ్రతిచర్యాయ శ్రీశంకరాయ ఆమలకం ప్రాదాత్ ఇత్యస్మా భ

[illegible]ర్ఘ్యం దదామీతీ[illegible]కరుణం వచనం శ్రుత్వా జ్ఞాననిధిః స్వామీ దయార్ద్ర బుద్ధిరభవత్ ॥ ౧౨॥ స మునిః శ్రీశంకరః పదచిత్రైః నవనీతవత్కోమలైః మధురైః స్తవైః మురారాఖ్యాసురవిదారకస్య విష్ణోః కుటుంబినీం లక్ష్మీం ద్విజదారిద్ర్యదశానివృత్తయే ఉపాసితవాన్ ॥ ౧౩॥ అథానన్తరం కైటభాఖ్యాసురజితో విష్ణోః కుటుంబినీ విద్యుద్వదుద్దామభిః స్వతనుకాంతిభిస్స్వాంగానాం కాంతిభిర్వా సకలా అపి దిశః ప్రకాశయంతీ సద్యః శ్రీశంకరాగ్రే ప్రాదురభూత్ ॥ ౧౪ ॥ దేవేంద్రవందితం పదద్వంద్వం అభివంద్య కృతాంజలిం పుర

ఋణం వచనం నిశమ్య సాప్యభవత్ జ్ఞాననిధిర్దయార్ద్రధీః ॥ ౧౨॥
సమునిర్మురజిత్కుటుంబినీం పదచిత్రైర్నవనీతకోమలైః। మ
ధురైరుపతస్థివాంస్తవైః ద్విజదారిద్ర్యదశానివృత్తయే ॥
౧౩॥ అథ కైటభజిత్కుటుంబినీ తటిదుద్దామనిజాంగకాంతిభిః। స
కలాశ్చ దిశః ప్రకాశయంత్యచిరాదావిరభూత్తదగ్రతః॥ ౧౪॥ అ
భివంద్య సురేంద్రవందితం పదయుగ్మం పురతః కృతాంజలిమ్। లలిత
స్తుతిభిః ప్రహర్షితా తమువాచ స్మితపూర్వకం వచః॥ ౧౫ ॥ విది
తం తవ వత్స హృద్గతం కృతమేభిర్న పురా భవే శుభమ్। అధునా మద
పాంగపాత్రతాం కథమేతే మహితామవాప్నుయుః॥ ఇతి తద్వచ
నం ప్రతిశ్రవాన్ నిజగాదాంబ మయీదమర్పితమ్। ఫలమద్య దద
స్వ తత్ఫలం దయనీయో యది తే ఽహమిందిరే॥ ౧౬॥ అమునా వచనే
న తోషితా కమలా తద్భవనం సమంతతః। కనకామలకైరపూరయ

తః స్థితం శ్రీశంకరం లలితస్తుతిభిః ప్రహర్షితా ప్రస్మితపూర్వకం వచనముపాచ ॥ ౧౫॥ పురాభవే పూర్వజన్మని మదపాంగస్య మదీయకృపాకటాక్షస్య పాత్రతాం లక్షణాం పూజ్యతాం ॥ ౧౭ ॥ ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా స ఉవాచ హే అంబ యద్యప్యేవం తథాప్యద్య ఏదమామలకాఖ్యం ఫలం మయ్యర్పితం తస్య ఫలం దదస్వ హే ఇందిరే యద్యహం తవానుకంప్యః॥ ౧౬॥ అమునా శ్లాఘితేన శ్రీశంకరేణ వాతోషితా లక్ష్మీః సువర్ణామలకైః స్వభుంతాత్ ద్విజగృహమపూరయత్ జనసముదాయస్య హృదయం చ విస్మయైరపూరయ

యుతో॥౩౦॥అథచక్రిస్యవిష్ణోర్వధూమమెయవృణ్యేఅరితోర్ధ్యానం గతేసతితథా భూతంమహిమానమవేక్ష్యవిస్మయంప్రాప్తాఃజనాశ్శ్రీశంకరమత్యంతంప్ర శశంసుః॥౩౧॥ స్వర్గేకల్పవృక్షోయథాతథాభూమౌకల్యాణగుణః శంక రఃఇష్టానియానిశ్రేష్ఠానివస్తూనితానిదదాతీతితథాభూతః సమభూత్ కిం చ సతుదేవప్రియోయంతుదేవస్యవిప్రస్యచప్రియః॥౩౨॥ ఏవముపాక్ర తంతచ్చరితముపవర్ణ్యోపసంహరతి అమరైర్దేవైః ప్రార్థనీయా సంపద్యస్మిన్నేతాదృశంద్విజశ్రేష్ఠస్యగృహంవిధాయసఆత్మవాన్ యథా పూర్వంగురోః సవిధేసమీపేశాస్త్రవరాణ్యశిక్షత॥౩౩॥వామలోచనాః

జ్జనతాయాహృదయంచవిస్మయైః॥ ౩౦ ॥ అథచక్రభృతోవధూ
మమెసుకృతేంతద్ధిముపాగతేసతి। ప్రశశంసురతీవశంకరంమహి
మానంతమవేక్ష్యవిస్మితాః॥౩౧॥ దివికల్పతరుర్యథాభువికల్యాణ
గుణోపిశంకరః। సురభూసురయోరపి ప్రియస్సమభూదిష్టవిశి
ష్టవస్తుదః॥౩౨॥అమరస్పృహణీయసంపదంద్విజవర్యస్యనివేశమా
త్మవాన్। సవిధాయయథాపురంగురోస్సవిధేశాస్త్రవరాణ్య
శిక్షత॥౩౩॥ పరమేనమవాప్యభేజిరేపరభాగంసకలాఃకలాఅపి।
సమవాప్యనిజోచితంపతింకమనీయాఇవవామలోచనాః॥ ౩౪॥
సరహస్యసమగ్రశిక్షితాఖిలవిద్యస్యయశస్వినోవపుః।ఉపమానక
థాప్రసంగమప్యసహిష్ణుశ్రియమన్వపద్యత॥ ౩౫ ॥ జయతిస్మన

కపటదృష్టయః స్త్రియః కమనీయాః సుందర్యః స్వోచితంపతిం ప్రాప్య యథా పరంభాగం-భాగ్యం ప్రాప్నువంతి తథాసర్వాః కలాఅపిసం శ్రీశంకరంవరం ప్రాప్యపరంభాగ్యం ప్రాపురిత్యర్థః ॥ ౩౪ ॥ సరహస్యం సమగ్రంయథాస్యాత్తథాశిక్షితా అఖిలావిద్యాయేన తథా భూతస్యయశస్వినః శ్రీశంకరస్యవపుశ్శరీరం ఉపమానకథాయాః ప్రసంగ మప్యసహిష్ణుఅపూర్వాంశోభాంప్రాప్తవత్॥౩౫॥అథశ్రీశంకరస్యపాదా ద్యవయవంవర్ణయిష్యన్నాదౌతదీయ పదయుగ్మంవర్ణయతి జయతిస్మే త్యాదినాసరోరుహాస్యకమలస్యయః ప్రథామదస్తస్యయాకుంఠీకరణక్రియా

...విత్రత్వం ప్రతీతం ॥ తేన విస్తృతప్రపంచప్రపంచేన పాదితసూత్రలక్షణభాష్యస్య
పాదయుగళో ద్విజరాజస్య చంద్రస్య కరైః కిరణైః ద్విజరాజానాం విప్రాణాం పా
స్తైశ్చ ఉపలాలితం పరేషాం వాదినాం గర్వాపహర్తుం శీలమస్యాస్తీతి తథోక్త
స్యాచరణయుగ్మం జయతి స్మ ॥ ౩౬ ॥ యది జలం ఇన్దుమణిం చంద్రకాంతమణిం
ప్రవేద్యాదిచ వృషదః కమలం భవేత్ యదిచ తస్మాత్కమలాత్సరస్తటాకో భవే
ద్యదిచ తస్మిన్ సరసి కుశేశయం భవేత్ తదా తత్కమలం అముష్య పాదసాదృ
శ్యం ప్రాప్నుయాత్ సంభావనయాపేక్షితం స్యాదిత్యాహోస్యస్యసిద్ధయే ॥ ౩౭
కేచిచ్ఛ్రీశంకరస్యానఘౌ పాదౌ పద్మసమౌ వదంతి ముఖంచ చంద్రమండ
లసమం వదంతి నైతద్ద్వయం న్యాయ్యం యతః ప్రేష్యోనుచరో జగతి ఖ్యాతః

రోరుహప్రతిభామదకుంఠీకరణక్రియాచణమ్। ద్విజరాజకరోప
లాలితం పదయుగ్మం పరగర్వహారిణః॥ ౩౬ । జలమిందుమణిం ప్రవే
ద్యదియాదిపద్మం వృషదస్తతస్సరః। యదితత్ర భవేత్కుశేశయం తద
ముష్యాంఘ్రితులామవాప్నుయాత్ ॥ ౩౭ ॥ పాదౌ పద్మసమౌ వ
దంతి కతిచిచ్ఛ్రీశంకరస్యానఘౌ వక్త్రంచ ద్విజరాజమండలనిభం
నైతద్ద్వయం సాంప్రతమ్। ప్రేష్యః పద్మపదః కిల త్రిజగతి ఖ్యాతః
పదం దత్తవాన్ సంభోజే ద్విజరాజమండలశతైః ప్రేష్యైరుపాస్యం
ముఖమ్ ॥ ౩౮ ॥ ముహుస్సంతో నైజం హృదయకమలం నిర్మలతరం
విధాతుం యోగీంద్రాః పదకమలమస్మిన్ దధతి దురాపం శక్రాద్యై

ర్యత్పాదః పద్మపదం దత్తవాన్ యథా ముఖం బ్రాహ్మణలక్షణచంద్రమం
డలశతైః ప్రేష్యైరుపాస్యం అతో నైతదిత్యాది నోపమిత్యపిప్రసక్తైరుద్ఘాట
నాత్ప్రతీపాలంకారః ॥ ॥ వర్ణ్యేనాన్యస్యోపమాయా అనిష్పత్తివచశ్చ తది
త్యుక్తేః ॥ శార్దూ ॥ ౩౯ ॥ శ్రీశంకరపాదపద్మయోః పద్మేందుభ్యాముత్కృష్ట
తాం ప్రకారాంతరేణ దర్శయతి ॥ ముహురితి ॥ సంతో యోగీంద్రాః స్వీయం
హృదయకమలం నిర్మలతరం విధాతుమస్మిన్ హృదయకమలే శ్రీశంకరస్య
పదకమలం నిదధతి స్థాపయంతి యద్యస్మాచ్ఛంబ్రాద్యైర్దురాపాం దు
ష్ప్రాపాం బ్రాహ్మలక్షణాం సవ్యాం సుధాం ముఖముద్గిరతి ఉద్వమతి సూత్ర

స్యాతిశా తత స్తస్మాత్పద్మాత్పదం చంద్రాశ్చిమణిమత్పశ్చత్యమస్య॥
౫౯॥ తత్వజ్ఞానలక్షణంఫలంగృహ్ణాతితత్త్వజ్ఞానఫలే గ్రహీతః తత్గ్రహ
రాత్మంభరిశ్చేత్యుపపదస్యేదంతత్వం గ్రహీతిన్ప్రత్యయశ్చనిపాత్యతేప్రస
శ్చఘనతరోమోహ్యామోహు ఉక తాత్మాస్ఫురణ రూప స్తంముష్ట్యాని
ష్పిద్య ధయతిపిబతీతితథాపునశ్చ నిశ్చేషే వ్యసనై భర్తా నాంసము ద్రమః
తైరుదరంబిభర్తీతితథాసర్వవ్యసన భక్షకఃపునశ్చ తేషా మఘస్యపాపస్య
యఃపాగ్రాగ్భరో ఒతిశయ స్తస్య కూలంతటంకషతినాశయతీతి తథాభూ
తసదీవత్ మాలోన్మూలకఃపునశ్చమదమత్సరదంభాది ష ట్రేలుంటాకః
అపహారకః తాపానామాధ్యాత్మికాధి దైవికాధిభౌతి కానాం త్రయంత
ర్వమతివదనం యన్న వసుధాం తతోమన్యే పద్మాత్పదమధిక
మింద్రోశ్చవదనమ్॥౫౯॥తత్వజ్ఞానఫలే గ్రహీఘనతరవ్యామో
హముష్టింధయోనిశ్శేషవ్యసనోదరంభరిరఘప్రాగ్భారకూలంక
షః।లుంటాకోమదమత్సరాదివితతేస్తాపత్రయారుంతుదఃపాద
స్స్యాద్యమితంపచఃకరుణయాభద్రంకరశ్శాంకరః॥౬౦॥పదా
ఘాతస్ఫోట ప్రణకిణితకాల్తాంతికభుజం ప్రఘాణ వ్యాఘాత ప్రిణ
తవిమత ద్రోహబిరుదమ్। పరం బ్రహ్మైవాసౌభవతీతితత ఏవాస్యాసు
స్యారుంతుదోమర్మస్పృక్ వినాశకఃతథామితంపచతీతిమితంపచఃకదర్యః
ని॥కదర్యేకృపణక్షుద్రకింపచానమితంపచాఇత్యమరఃతద్విలక్షణో ఒమితం
పచో ఒత్యుదారఃఏవంవిధశ్శాంకరః పాదఃకల్యాణకరఃస్యాత్॥ శా. ॥౬౧॥
యమకింకరేభ్యోమార్కండేయస్యరక్షణసమయేపదాఘాతేన వామచరణ
ప్రహారేణయఃస్ఫోట స్తస్య వ్రణకిణితౌచిహ్నితౌ కాలాంతికౌ కృతాం
తస్యయమస్యసంబంధినౌభుజౌ యేనతత్ ప్రఘాణో ద్వారబాహ్యా ప్రకోష్ఠ
అగారైకదేశే ప్రఘాణః పాఘాణ శ్చేతి ప్రఘాణశబ్దనిపాత నాత్ త్వత్ప
త్తిపు ప్రవిశద్భిఃజనైఃపాదైఃప్రికణైణహన్యత ఇతిబాధ్యతే తేనవ్యాఘా
తఃపాదప్రహారః తేన ప్రణతస్యదీర్ఘనమస్కారవత్ప్రికస్య తనతస్యవ
ప్రఘాతస్యయమే బాహ్యాభ్యంతరా విమతాశ్శత్రవ స్తైరేషాం ద్రోహ ఇతిబి

ప్రకాశస్య ప్రకాశ్యాతిశ్వంనాపతేఘంయస్యబిధుదశబ్దాకాశ్యోయశస్థిః తదృశ్యం
...కాస్తా శ్రీశంకరో భవతీతత్ప్రసన్నా దేవాస్యసుపదంశోభనం చరణ...
...ప్యాపిమహాళో ఒ కుద్రష్టస్యాకాశగతాయఅజ్ఞాననివృత్తేశ్చకరుణ...
...శ్రీమాయస్మా రాకాన్మరసంబంధినీయాఆర్తిః యేభ్యస్తథాభూతాశ్చ
ఘధునై-౪, ॥౮౧॥ నవ్యమభ్యుదయంప్రాప్తస్యసారస్వతంసాముద్రము
జ్జృంభణముల్లాసంకుర్వతస్స్వీయప్రకాశేనవిధూతంవిశ్వస్యతిమిరం యేన
తస్యాసన్నాఃసన్నిధింప్రాప్తాస్తారాయస్యతస్యకలాధరస్యషోడశకళస్యచం
ద్రస్యపాదక్రమాఃకిరణప్రచారాఃప్రసన్నాఃస్వచ్ఛాయథాఘనతాంప్రా
ప్తంతాపంశీఘ్రంక్షపంతినాశయంతిఆహ్లాదంచకుర్వంతితథానవమభ్యు

పదంగతాయస్మారార్తిక్ జగతిమహతోవ్యాపితనుతే॥౮౧॥ప్రా
ప్తస్యాభ్యుదయంనవంకలయతస్సారస్వతోజ్జృంభణం స్వాలో
కేనవిధూతవిశ్వతిమిరస్యాసన్న తారస్యచ।తాపంనస్త్వరితంక్ష
పంతిఘనతాపన్నంప్రసన్నామునేరాహ్లాదంచకలాధరస్యమధు
రాఃకుర్వంతిపాదక్రమాః॥౮౨॥నతిర్దత్తేముక్తింనతముతపదం
వేత్తిభగవత్పదస్యాప్రాగల్భ్యాజ్జగతివివదంతేశ్రుతివిదః। వయం
తుబ్రూమస్తద్భజనరతపాదాంబుజరజఃపరీరంభారంభస్సపది
హృదినిర్వాణశరణమ్॥౮౩॥ధవళాంశుకపల్లవావృతంవిలలా

దయ్యంప్రాప్తస్యసరస్వతీప్రతిపాద్యంసారస్వతంబ్రహ్మతత్త్వంతస్య ఉద్దీ
పనంకుర్వతఃస్వస్యప్రత్యక్చైతన్యస్యాలోకేనప్రకాశేనవిధూతంవిశ్వస్యా
జ్ఞానలక్షణంతిమిరంయేనతస్యప్రణవోంకారజపాద్యభ్యాసశీలస్య సమస్తక
లాధరస్యమునేశ్శ్రీశంకరస్యప్రసన్నాశ్చరణన్యాసాః సాపోఒప్స్మాకంఘనీభూ
తంసంసృతిలక్షణంతాపంనాశయంతిఆహ్లాదంబ్రహ్మానందలక్షణంచప్రకట
యంతీత్యర్థఃహిశార్దూ॥౮౨॥కింనతిర్నామసాక్షాద్రోముక్తిందదాతిఅథవా
మస్తుమతంభగవత్పాదస్య పదనుతిష్ఠేవిదఃప్రాగల్భ్యాజ్జగతివివాదంకు
ర్వంతితత్రవయంత్వేవంబ్రూమఃతస్యశ్రీశంకరచరణస్యభజనేసేవాయాం
రతాస్తస్యపాదకమలస్యరజసఃస్పర్శేనోదయః ఆలింగనస్యారంభఃతత్క్షణమేవ

[illegible] త్రయ ఘాతో ముక్తిత్రదత్యర్థః ॥ ౪౩ ॥ అథ [illegible] రు [illegible] నశ్వాతవత్రితం తేన వల్లవేనాస్య [illegible] వత్ [illegible] తద్వినష్టి- అమృతార్ణవస్య [illegible] ఫేన [illegible] [illegible] స్యవార్త్రస్యావతావతస్య హస్తస్య ముండాయాశ్చ [illegible] త్ర్య [illegible] విమో, ॥ ౪౪ ॥ సువర్ణవల్లిత్రయా యుక్తా స్ఫటిక [illegible] పర్వతస్య తటీ యది భవేత్ తదా తయా తాదృశతయా కలితా నంప [illegible] మేఖలా యస్యాం సా అస్య శ్రీశంకరస్య కటీతటీ తులితా స్యాత్ ॥ ౪౫ ॥ అథ దీయకరౌ వర్ణయతి ఆదాయేతి ద్వాభ్యాం- పుస్తకమేవ వపుః శరీరం యస్య త

సారయుగం విపశ్చితః। అమృతార్ణవఫేనమంజరీధురి తైరావత
హస్తత స్త్రిహ్యాత్ ॥ ౪౪ ॥ యదిహాటకవల్లరీత్రయీఘటితా స్ఫాటిక
కూటభృత్తటీ । స్ఫుటమస్య తయా కటీతటీ తులితా స్యాత్కలిత
త్రిమేఖలా ॥ ౪౫ ॥ ఆదాయ పుస్తకవపుః శ్రుతిసారమేకహస్తేన వా
దికృతతద్గతకంటకానామ్। ఉద్ధారమాచరయతీవ విబోధముద్రా
ముద్బిభ్రతా నిజకరేణ పరేణ యోగీ ॥ ౪౬ ॥ సుధీరాజః కల్పద్రుమ
కిసలయాభా కరవరాకరోత్యేతాం చైతస్యమలకమలం యత్సహాచ
రమ్ । రుచేశ్చోరావేతావహ నికిము రాత్రావిలిభియా నిశాదేశా
త్ప్రాప్తం నిజదళకవాటం ఘటయతి ॥ ౪౭ ॥ రుచిరా తదురస్థలీ అథ

[illegible] తీనాం సారం ఏకహస్తేన వామకరేణ యోగీ ఆదా [illegible] ంతర్గ స్యం గుహ్యసంయోజనరూపాముద్బిభ్రతా ఒపరేణ దక్షిణేన నిజహస్తేన వా దికృతానాం తస్మిన్ [illegible] తిసారే స్థితానాం కంటకానాం ఉద్ధారమాచరయ తీ వేత్యుత్ప్రేక్షా. వసంతతిలకం వృత్తం, ॥ ౪౬ ॥ సుధీనాం మధ్యే రా [illegible] సు ధీరాట్ తస్య శ్రీశంకరస్యైతౌ కరవరౌ కల్పద్రుమపల్లవతుల్యా [illegible] త్యరుణతరంయత్ తస్యామలకమలం చేతసి కరోతి తదారుణ [illegible] కాం [illegible] [illegible] వా రాత్రౌ విలిభయా నరా [illegible] [illegible] [illegible] నిజ దళకవాట [illegible] ఘటయతి ॥ ౪౭ ॥ అథ [illegible] వర్ణయతి [illegible] అర్ధ

[illegible] స్ఫాలవక్షః [illegible] శాలవక్షః [illegible] [illegible] ప్రాకారస్యేవ [illegible] [illegible] భేదకస్య [illegible] [illegible] జయలక్ష్మ్యా [illegible] [illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible] యతి బహిరంతరశత్రునిగ్రహే పరిఘప్రతిమౌ [illegible] [illegible] ధరప్రమాతిమంతౌ విజయస్తంభయుగళస్య ధురంధరత్వ [illegible] శుభలక్షణయుక్తౌ శ్రీశంకరస్య భుజౌ శుశుభాతే ॥ ౪౯ ॥ అథ [illegible] పవీతం వర్ణయతి. బిసతంతుభిర్మృణాళతంతుభిః క్రియమాణం

వరతస్ఫాలవిశాలమాంసలౌ । ధరణీధ్రమకోటితప్రమాత్పృథూ
శమ్యోవజయశ్రియాశ్రితౌ ॥ ౪౯ ॥ పరిఘప్రతిమౌ పహారిణౌ
శుభౌతైశుభలక్షణౌ భుజౌ । బహిరంతరశత్రునిగ్రహే విజయ
స్తంభయుగీధురంధరౌ ॥ ౪౯ ॥ ఉపవీతమముష్య దిద్యుతే బిసతంతు
క్రియమాణసౌహృదమ్ । శరదిందుమయూఖపాండిమాతిశయో
ల్లంఘనజాంఘికప్రభమ్ ॥ ౫౦ ॥ సమరాజితకంఠకంబురాడ్భగవ
త్పాదమునేర్యదుద్భవః । నినదః ప్రతిపక్షనిగ్రహే జయశంఖ
ధ్వనితామవిందత ॥ ౫౧ ॥ అరుణాధరసంగతాధికం శుశుభేతస్యహి
దంతచంద్రికా । నవవిద్రుమవల్లరీగతా శుచిహీనాంశోరివశారదీ

సౌహృదం యేనతత్ శరచ్చంద్రస్యకిరణానాం పాండిమ్నః ప్రతతాయాః [illegible] ల్లంఘనే జాంఘికా అతివేగవతీ ప్రభాయస్య ॥ ని ॥ జంఘాలోఽతి [illegible] జాంఘికా ఇత్యమరః తదముష్య శ్రీశంకరస్య యజ్ఞోపవీతం దిద్యుతే [illegible] ॥ ౫౦ ॥ అథతస్యకంఠం వర్ణయతి భగవత్పాదమునేః కంఠా [illegible] తం ఏకేనస్థియదుద్భవః కారణమస్యేతి [illegible] [illegible] దుద్భవతత్ప్రసిద్ధ [illegible] తథాయదుత్పన్న ఇతిశా [illegible] ప్రతిపక్షాణాం వాదిరూపాణాం శత్రూణాం నిగ్రహే [illegible] ప్రాప్నోత్ ॥ ౫౧ ॥ అథ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]క్రణాం స్ఫురమానయామితి మేదినీతద్వల్లిగతాహిమకిరణస్యకళతాం [illegible]లిక ధునికాంతిర్యథా శోభతే తద్వదిత్యర్థః॥ ౨౨ ॥ అథ తదీయం ప్రో[illegible] [illegible]యతి సితభానోశ్శుభ్రాంశోశ్చంద్రస్య వపుః ఇవ శర[illegible]యస్య [illegible]నస్య శ్వధనే కపోలతలే శుభ్రాతే తథాభూతస్య వదనం ముఖస్య శ్రీ[illegible]కరస్యవేత స్యాః కృతే తదర్థం బ్రహ్మణా సంకల్పితే సంకల్ప[illegible] [illegible]పితౌ దర్పణావివ॥ ౨౩ ॥ అథ తస్య ముఖం వర్ణయతి సర్వైర్జగతాం పుణ్య [illegible]వసముద్రస్తస్మాద్బహుత్వేనాభిమతాత్ బహూనామభిమతాద్వా తస్య శ్రీశంకరస్య ముఖం సమాసీత్ పయఃపారావారాత్ క్షీరసముద్రాద్బహు

శ్చవిః॥ ౨౨ ॥ సుకపోలతలేయశస్వివశ్శుభాతే సితభానువర్చ
సః॥ వదనాశ్రితభారతీకృతే విధిసంకల్పితదర్పణావివ॥ ౨౩ ॥ స
మాసీత్తస్యాస్యం సుకృతజలధేస్సర్వజగతాం పయఃపారావా
రాదజనిరజనీశో బహుమతాత్ । సుధాధారోద్గారస్సుసదృగస
యోః కింతు శశభృత్సతాం తేజఃపుంజం హరతి వదనం తస్యాదిశతి ॥
౨౪॥ పురా క్షీరాంభోధేరహహ తనయా పద్మవిషయతాం జుషోదీ
నస్యాగ్రే ఘనకనకధారాస్సమకిరత్ । ఇదం నేత్రం పాత్రం కమ
లనిలయా ప్రీతివితతేర్మునీశస్య స్తోతుం కృతసుకృత ఏవ ప్రభవతి॥ ౨౫

[illegible]తాద్రజనీశశ్చంద్రోఽజాయత అనయోరాస్యచంద్రయోః సుధాధారాయా ఉద్గారః ఉద్వమనం సుసదృక్ సుసదృశః పరంత్వయం విశేషః శశభృచ్చంద్రస్సతాం సత్పురుషాణాం తేజఃపుంజం హరతి తస్య ముఖం సతాం సజ్జనానాం తద్దదాతి ఉపమేయాధిక్యాభిధానాద్వ్యతిరేకః॥ వ్యతిరేకో విశేషశ్చేదుపమానోపమేయయోరిత్యుక్తేః ॥ ౨౪ ॥ అథ తదీయం నేత్రద్వయం వర్ణయతి పురా అహహేత్యాశ్చర్యే యస్య మునీశనేత్రస్య విషయతాం గోచరతాం జుషతే సేవత ఇతి తథా తస్య దీనస్య బ్రాహ్మణకళత్రస్యాగ్రే క్షీరసముద్రకన్యాలక్ష్మీర్ఘనీభూతస్యామలకాకారస్య సువర్ణస్య ధారాస్సమకిరత్ తదిదం కమలాలయా లక్ష్మీస్తస్యాః ప్రీతిసంతతేః పాత్రం మునీశస్య నేత్రం స్తోతుం కృతపుణ్య ఏవ సమర్థో భవతి॥ ౨౫ ॥ అథ మునీశకటాక్షాన్[illegible]

[illegible]కారికేశ్వరాః ప్రతిపక్షస్యైవ స్యదూషణా ఖర్వారాక్షసాస్తత్ర [illegible]
[illegible]మల్లాపస్యైవ మిరతౌ క్షమయోః ॥ తిమిర్వా [illegible] పేజుదిన్యాయ కాంక్షా భజతురయో [illegible]
[illegible]మితమేదినీతలస్య వా సాయస్మిన్సముద్ర తత్ర సేతోః కల్పనే తదాసకుస్యోదః
[illegible]తస్య తాపసగణశాంకస్య తదాహ్లాదకస్య శ్రీరామచంద్రస్య [illegible]
య రాక్షసపుర్యాం అరయః అచ్ఛభీరాబ్ధితరంగవదలంకారాః [illegible]
దిరాక్షసజనితసాధ్వసము షఃకటాక్షాంకురాః ఆపన్నాన్ స్మృతిపాత్రీయాన్
[illegible]స్పృగాన్ స్వనరాన్ స్పృష్టంతి ఉజ్జీవయంతి తథా దుర్వారాణాం ప్రతిప
[illegible] జారయా నిర్మూషణాని దుర్వారాణి చ తాని ప్రతిపక్షదూషణాని తాని తె
షాం సముత్ప్రేక్షసన్యతిశౌర్యసమేతస్మిన్ వాసోయుత్రయస్మిన్ స్థానే వాదిదూష

దుర్వారప్రతిపక్షమోషణసముత్ప్రేక్షతే తౌ కల్పనే సేతో రఘ్వన్వఘ
స్యాతాపసకులైణాంకస్య లంకారయః ఆపన్నాతికాయవిభ్ర
మముష్యస్సంసారిశాఖామృగాన్ పుష్ణంత్యచ్ఛపయోబ్ధివీచివద
లంకారాః కటాక్షాంకురాః ॥ ౫౬ ॥ నిశ్శంకక్షితిరాక్షకంటకకులం
[illegible]నాంక దావానల జ్వాలాసంకులమాతిశాపంకిలతరం వ్యాధ్వ

నాని ప్రసరంతితత్రేతి యావత్ సేతో జలవిధారకసేతువత్తద్విధారకసే
తోః సమాధానలక్షణస్య కల్పనే స్యరఘుస్య తాపసకుల చంద్రస్యలంకానాం
శాకినీనాం కులటానాం వా అరయః ॥ ని ॥ లంకా రక్షఃపురి శాఖా శాకినీకులటా
ను చ స్త్రీ మేదినీ - తథా భూతాః అతికాయేస్థూలాది [illegible]హయ ఆత్మాభిమానల
క్షణో విభ్రమోభ్రాంతి ర్నిరస్తం ముష్ణంతీత్యతికాయస్య యో విభ్రమ ఇతివా అతికా
యో మహాంశ్చాసౌ విభ్రమ ఇతి వా తథా భూతా అచ్ఛపయోబ్ధివీచివదలంకా
రాః కటాక్షాంకురాః ఆపన్నాన్ జరామరణాదిలక్షణాపత్తివ్యాప్తాన్ శర
[illegible]సతివా - సంసారిలక్షణాన్ శాఖామృగాన్ పుష్ణంతి సంసారోత్థవ్యాధిః
[illegible]వృత్తిపూర్వకానందప్రాప్తిలక్షణాం పుష్టిం సంపాదయంతీత్యర్థః ॥ ౫౬ ॥
[illegible]నవాముఖాన్ వృష్టిక దాచరంత్యాః శ్రీశంకరస్య దృష్టయః [illegible]
[illegible]ంసారాకారం క్రమం ముష్ణంతి [illegible] నిశ్శంకా [illegible]
[illegible]కంటకాస్తేషాం కులాని యస్మిన్ పనస్యకోమలకుణి దావాగ్ని [illegible]

[illegible] లక్ష్యణ్యత్వ మేనాతికయోగ్యాతాత్రయీరూపా [illegible] ఖ్యాతలక్షణో [illegible] ధ్యానమార్గో యాయస్మిన్ ధృతిధ్వంసినమ్ దైర్యనాశకమ్ [illegible] యత్రాగో గాత్రశ్చలైవశలంతో దుర్వారావారణా [illegible] స్తంసంస్థా దాకృతింశ్రమమిత్యర్థః ॥౫౭॥ అథ త్రిపుండ్రం [illegible] తస్య శ్రీశంకరస్య సితభసిత శోభి శ్వేతభస్మనాశోభాయ మానం త్రిపుండ్రం త్రిరేఖాత్మకం విభూతితిలకం కృపాసింధుం తంమునిమాళి తవతం త్రిమార్గాం గంగాం కేచన కవివర్యాః అహుర్వ యంతు ఋగ్యజుస్సామాఖ్యా వేదత్రయీశిరసాం ఉపనిషదాం వ్యాకృతయో వ్యాఖ్యానానితాః [illegible]

ధృతిధ్వంసినమ్।సంసారాకృతిమామయచ్ఛలచలద్దుర్వారదుర్వా
రణం ముష్ణంతి శ్రమమాశ్రితాసవసుధావృష్ట్యర్పితాదృష్టయః॥
౫౭॥త్రిపుండ్రం తస్యాహుస్సితభసితశోభి త్రిపథగాం కృపాపా
రావారం కతిచన మునింతం శ్రితవతీమ్।వయం త్వేతద్వ్యాత్రిమోజగ
తికిలతి ప్రస్ఫురుచిరాస్త్రయీమౌళి వ్యాకృత్యుపకృతిభవాః కీర్త
య ఇతి॥ ౫౮ ॥అసౌ శంభోర్లీలావపురితి ధృశం సుందర ఇతి ద్వ
యం సంప్రత్యేతజ్జనమనసి సిద్ధం చ సుగమమ్।యదంతః పశ్యంతః
రణమదసీయం నిరుపమం తృణీకుర్వంత్యేతే సుషమమపి కామం సు
మతయః॥ ౫౯ ॥అజ్ఞానాంతర్గహనపతితానాత్మవిద్యోపదేశై

రౌపకృతయశ్చ ఉపకారాస్తతో భవాజాతాస్సురుచిరా అతిసుందరాః స్త్రీసం కీర్తయ ఇతి బ్రూమ ఇత్యర్థః - శి, ॥ ౫౮ ॥ ఏవం ప్రత్యేకమంగాన్యుపశ్లోక్య తద్వ్యత్పూర్వణనముపక్రమతే అసౌ శ్రీశంకరః శంభోః కామవిజయినో లీలావిగ్రహ ఇతి భృశమతిశయేన సుందర ఇతి చైతద్ద్వయమిదానీం తనానాం మనస్యపి సుగమం యథా స్యాత్తథా సిద్ధం యద్యస్మాదదసీయమముష్య [illegible] కరణం వపురంతః కరణే పశ్యంతః జనాః సుషమం సుందరమపి కామం [illegible] తృణీకుర్వంతి కామవిజయి శంభ్వవతారభూతం శంకరశరీరం [illegible] రుపం దర్శనేన తృణవదతితుచ్ఛం కుర్వంతీత్యర్థః ॥ ౫౯ ॥ కించ అజ్ఞానాంతర్గహనపతితాః భవ స్సంసార ఏవ దవా దావాగ్నిస్తస్య [illegible]

నాంతశ్శ్రోత్ర(క్రస్త్ర)ధనాదివిరోధాగరూపాణాం తాపేన పాపచ్యమానాః శ్రో
త్రియేందద్విష్యమాణానాత్మవిద్యావదశ్శైస్త్రా) ముంచమానం త్యక్త్వా వటవృక్ష
స్యమూలాన్నిష్పతంతీ అవతరంతీ శంకరాచార్యరూపా శంభోర్మూర్తిః
భువనే విచరతీతి యోజనా-మందాక్రాంతా, ||౬౦|| కించ జటిలశేఖరే శ్రీశం
కరే తుచ్ఛం తానామతికోపనానాం మహితానాం పావదూకానాం జల్పనకో
లాహలకుహనా తత్త్వే ఆచారభేదస్యాసంభావనా || ౯ || కుహనా లోభాత్మి
థ్యేర్యాపథకల్పనేత్యమరః- తస్యాస్తయా వా యుక్తాం పాండిత్యం తత్ వితండా
స్వపక్షస్థాపనహీనా విజిగీషుకథా తత్ సంభవం వైతండికం యథాస్యాత్తథా
పదజుషాం సంతాపచింతావినాశకే జాతే సతి వైభాషికాదేశ్యాదికానాం

స్త్రోత్రం లోకాః భవదవశిఖాతాపపాపచ్యమానాః | ముక్త్వా
మౌనం వటవిటపినో మూలతో నిష్పతంతీ శంభోర్మూర్తిశ్చరతి
భువనే శంకరాచార్యరూపా ||౬౦|| డిత్థం దాహీత పావదూకకు
హనా పాండిత్యవైతండికం జాతే దేశికశేఖరే పదజుషాం సంతాప
చింతాపహే | కాఠిన్యం హృది భూయ సంస్కృతపదం వైభాషికా
దేశీకథాచాతుర్యం కలుషాత్మనాం లయమగాద్వైశేషికాదేరపి ||
౬౧|| అమునా క్రతవః ప్రసాధితాః క్రతువిధ్వంసకరస్య శంకరస్య
యమేవ భిదా నయోర్జితా తత్ప్రరయోస్సర్వవిదో బుధ్యయోః ||

భూయ సౌభాషిక సంస్కృతపదం స్థానమకృత తథా కలుషాం తత్కిరణస్యవై
శేషికాదేః కథాచాతుర్యం లయమగాత్ ఆదిపదం సౌత్రాంతికయోగా
చార్యమాధ్యమికజైనచార్వాకానాం హ ద్వితీయం తత్సాంఖ్యామీమాంసక
పాతంజలనైయాయికాదీనాహ-శార్దూల, ||౬౧|| అమునా శంకరాచార్య
మూర్తినా శంకరేణ వైదికపథస్థాపనేన క్రతవః యజ్ఞాః ప్రకర్షేణ సాధి
తాః కైలాసనిలయశ్శంకరో దక్షయజ్ఞధ్వంసకరత్వేన క్రతువిధ్వంసకర ఇత్యు
చ్యతే నా శంకరః ఇతి యమేవానయోర్భిదా భేదః అస్యాత్త సర్వజ్ఞత్వా
యమిత్యేవకారస్యావత్యా ప్రదర్శనాయాహ జితేతా అనయోస్సర్వవిదో
ర్బుద్ధియోర్బుధైః పండితైర్దేవైశ్చ స్తుత్యయోరిత్యర్థః- వియోగి, || ౬౨||

జగత్త్రి[illegible] [illegible] [illegible]స్త్రిషా[illegible]మధ్యే [illegible]

[illegible]లానుకారి-త థాభూతం వయం నవమి యా [illegible] [illegible]

మహాణ్ణితి వా ॥ * ॥ రామరావణయోర్యుద్ధం రామరావణయోరివ [illegible]

[illegible]స్వపదృశ ఇతిచేత్తత్రాహ యది స్వయం స్వసమః స్యాత్తర్హి తత్స్వనేతి క

వదంతి న కేపీత్యర్థః ॥ * ॥ ఉపమానోపమేయత్వే ఏకస్యైవైకవాక్యగే అనన్వ

యాలంకారః ॥ ౬౩ ॥ స్వర్గవనమధ్యే యథా దేవద్రుమా అమరద్రుమాః [illegible]

వృక్షేషు యథా పుష్పసంచయాః పుష్పసంచయేషు యథా భ్రమరా ఏతేషాం సర్వే

సంఖ్యామతిక్రాంతాస్తథా శంకరగుణాస్సంఖ్యారహితాః కిలేతి ప్రసిద్ధం

॥ * ॥ గృహీతముక్తగిరిత్యర్థ శ్రేణిరేకావళిర్మతా ॥ ౬౪ ॥ కామం విషయాభి

౬౨ ॥ కలయాపితులానుకారిణం కలయామోనవమం జగత్త్రయే ।
విదుషాం స్వసమో యది స్వయం భవితా నేతి వదంతి తత్ర కే ॥
౬౩ ॥ ద్యువనాంత ఇవామరద్రుమా అమరద్రుష్వివ పుష్పసంచ
యాః । భ్రమరా ఇవ పుష్పసంచయేష్వతిసంఖ్యాః కిల శంకరగు
ణాః ॥ ౬౪ ॥ కామం వస్తువిచారతోఽచ్ఛినదయం పారుష్యహింసా
క్రుధః శాంత్యా దైన్యపరిగ్రహానృతకథాలోభాంస్తు సంతోషతః ।
మాత్సర్యం త్వనసూయయా మదమహామానౌ చిరంభావిత

లాషం వస్తువిచారతః కామ్యవస్తుదోషవిచారేణాయం శ్రీశంకరోఽచ్ఛినత్
తథా పారుష్యం కఠోరభాషణం హింసా వృత్తిభేదాదినా పరపీడా క్రుధః
క్రోధాంస్తాన్ క్షాంత్యా పరైరాక్రుష్టే తాడితేప్యవికృతచిత్తతా క్షాంతిస్త
యాఽచ్ఛినత్ దైన్యం పదార్థాలాభే లబ్ధపరిక్షయే చ దీనతా పరిగ్రహాన్ సం
[illegible]యః అనృతకథా మృషాభాషణం లోభః పరద్రవ్యేషు లుబ్ధతా తాన్ తృష్ణా
నాత్యాగశ్చ తాంస్తు సంతోషేణాఽచ్ఛినత్ పరోత్కర్షాసహనం మాత్సర్యం త
స్య ఘాతకో మాత్సర్యం తు అనసూయయా పరగుణేషు దోషావిష్కరణమసూ
[illegible] నేనాఽచ్ఛినత్ మదో గర్వో ధర్మాతిక్రమహేతుభూతః హర్షో మా
[illegible]ష్వపి స్వస్య పూజ్యత్వాభిమానస్తౌ చిరం దీర్ఘకాలం భావితశ్చింతితః స్వ
[illegible] గ్రహ ఏవ గుణాస్తైనాఽచ్ఛినత్ ఇదం మే స్యాదిదం మే స్యాదిత్యేవం [illegible]

స్వాం తృష్ణాం ఖలు తాం పిశాచీమపి సమ్యక్ కృత్తవాన్ ఛేదనకృతవానిత్యర్థః॥
౬౫॥ కిమస్యా కామాదికామాదీన్స్వర్గసమూలమున్మూలయతస్తస్మిం స్త్రైలోక్యాధిక
కథం స్యాదిత్యాశయేనాహ కామమితి యస్తు స్వస్య త్రైగుణ్య తాం పిశాచికాయా
తాం కామం స్వర్గమోక్షయోర్నాశకం సమూలఘాతమవధీత్ సమూలం నా
శితవాన్ సమూలాకృతజీవేషుహనః కృఞ్గ్రహ ఇత్యనేన ణముల్ కషాది
షు యథా విధ్యనుప్రయోగ ఇత్యనేనహంతేరనుప్రయోగః తథా యః ఖలు స
మస్తదోషావహం రోషం క్రోధం చూర్ణపేషమపిషత్ చూర్ణమపిషత్ - శు
ష్క చూర్ణరూక్షేషుపిష ఇత్యనేన ణముల్ తథా లోభాదీనపి పరాన్ శ
త్రూన్ తృణసముచ్ఛేదం సముచ్ఛిచ్ఛిదే తృణవత్సముచ్ఛిచ్ఛిదే ఉపమానే
కర్మణి చేతి ణముల్ స ఏవం భూతః పూజ్యపాదః కథం వర్ణ్యతే కేనాపి ప్రకా

స్వాన్యోత్థ(పుషాగుణేన తృష్ణాం గుణత స్తృష్ణాం పిశాచీమపి॥ ౬౫॥
కామం యస్తు సమూలఘాతమవధీత్స్వర్గాపవర్గాపహం రో
షం యః ఖలు చూర్ణపేషమపిషచ్ఛ్లేషదోషావహమ్। లోభా
దీనపి యః పరాం స్తృణసముచ్ఛేదం సముచ్ఛిచ్ఛిదేస్వస్వాం తేవప
తాం స తాం స భగవత్పాదః కథం వర్ణ్యతే॥౬౬॥ కేమి కాంత దివా
నిశాకరకరాఘర్మస్యమర్మచ్ఛిదో ముగ్ధశంభునవావతారసుగు

ణవర్ణయితుం న శక్యత ఇత్యర్థః॥౬౬॥ దిగ్గజతద్వధ్వోః ప్రశ్నోత్తరేవ
ర్ణయన్నాదౌ వధూకర్తృకం ప్రశ్నముదాహరతి కఇతి హే కాంత దివా
దివసే ఘర్మస్య గ్రీష్మదినప్రయుక్తసంతాపస్య మర్మణాం ఛేదకా నిశాక
రస్య చంద్రస్య కరాః కిరణాః అత్యంతాసంభావితాః అమీ ఉపలభ్యమానాః
కే కిం నిశాకరకరా ఏవ తాన్య దేవ కించిత్ ఏవం కాంతయా పృష్టో దిగ్గజః
చ హే ముగ్ధే శంభోర్నవావతారస్య సుగురోః శ్రీశంకరాచార్యస్య గుణా
సాంగణాః ఏవం దిగ్గజకర్తృకముత్తరముపవర్ణ్య పునస్తత్కాంతాకృతం
ప్రశ్నమాహ యద్యేవం తర్హి నిశాకరకరైర్వికసనశీలానాం కుముదానాం
కుముదానాం సంతతిః కస్మాద్వికసితా వికాసం ప్రాప్తా ఏవం పృష్టః ప్రాహ
హే ముగ్ధే నేయం నీలోత్పలసంతతిః కింతు శంకరాచార్యగుణగ్రా

ధ్వస్తారాతాంవిస్మయశీలానాందిగంగనానాముపా గమోత్తంసాతోఝురిత
శ్యామంలసతి దిగ్గజవధూప్రశ్నోత్తరేరాజతురిత్యర్థః॥*॥భ్రాంతావసా
తిరస్య్కృతంకాయాంభ్రాంతివారణే। ౬౩ ।యయామాతోకంమధు
మాతాత్రమస్యత్క్నానేత్రేణనేతితంనద్రష్టుందాక్షాతువనువారంతితి
తాతీ రేతూనాతుభువిసమ్యగుపేక్షితాసానిర్భరమాధుర్యా అత్యర్థంమ
ధురతాయామదేనధురాశ్రేష్ఠానిర్భరమాధుర్యామదా తేషాంతేభ్యో
ధురేతిచా కాంతాచాసావనంతదిగంతలంఘనకలాయాంజంఘాలానా
మతివేగవతాం తత్తద్గుణానాం శ్రేణిపఙ్క్తిశ్చ ధన్యాతిమన్యామహే తే
భ్యాభ్యాంగుణపఙ్క్తిలక్షణాకాంతేతిచా ॥ ౬౫ ॥ మునిశేఖరస్యతాంతి

లోకశేతగుణానాంగణాః।కస్మాదుత్పలసంతతిర్వికసితావిస్మరది
గ్వ్యాపితామేషాపాంగఝురీతిదిగ్గజవధూప్రశ్నోత్తరేరాజతః॥
౬౪॥నాజ్ఞామాత్రకమీక్షితంక్షణమపిద్రాక్షాముహుశ్చేక్షితా
రేక్షూనసముపేక్షితాభువియయాసాశంకరశ్రీగురోః।కాంతానం
తదిగంతలంఘనకలాజంఘాలతత్తద్గుణశ్రేణీనిర్భరమాధురీమద
ధురాధన్యాతిమన్యామహే॥ ౬౫ ॥క్షాంతిశ్చేద్వసుధాజహాతుమ
హతీంసర్వంసహత్వప్రథాం విద్యాచేద్విరహంతుషణ్ముఖము
ఖాస్స్వ్వంసర్వగర్వావలీమ్।వైరాగ్యంయదిబాదరాయణియశః
కార్శ్యంపరంగాహతాం కింజల్పైర్మునిశేఖరస్యనతులాంకు
త్రాపివీక్షామహే॥ ౬౬ ॥యామాత్రిఃక్షమయామునీశ్వరవ
శ్చేత్తర్హి వసుధాభూమిర్మహతీం సర్వంసహత్వఖ్యాతిం జహాతు త
థాతస్యవిద్యాచేత్తర్హిస్కందప్రముఖాస్స్వమనల్పగర్వావలింత్యజం
తుతథాతస్యవైరాగ్యంచేత్తర్హి బాదరాయణేశ్శుకస్యయశః కార్శ్యం
పరంగాహతాం కింబహుజల్పైర్మునిశేఖరస్య శ్రీశంకరస్యతులాముప
మాంకుత్రాపి నవీక్షామహేఅత్రత్యాగస్యసకృద్ధర్మస్యప్రతిపాదనాత్
స్త్వాముగీకాలంకారః॥*॥నియతానాంసకృద్ధర్మస్సపునస్తుల్యయోగితే
త్యుక్తేః। కించయామునీశ్వరమయామాత్రిఃక్షమయాగోత్రా

[illegible] శ్రయాభూమౌ స్వగోత్రే [illegible] [illegible]
[illegible] భవతి తథాయా మునీశ్వరమయా మూర్తిః [illegible] తదావ్యానది [illegible]
[illegible] వ్యాభిస్తథా భూతాభిర్విద్యాభిరలమత్యంతంభాషావిభాషాయతే [illegible]
షాయాస్సరస్వత్యా విభాషావికల్పః తద్వదాచరతి వికల్పేనసరస్వతీభాష [illegible]
[illegible] తథాయా మునీశ్వరమయీ మూర్తిః [illegible] నామభిర్విశేషస్య [illegible]
[illegible] కల్పాదికల్పాయతే కల్పవృక్షః చింతామణ్యాది సదృశ [illegible]
[illegible] తాంమునీశ్వర మయీంమూర్తిమనైశ్యా [illegible]
[illegible] యుతుంశోభానమందాక్షమన్దాయతే మందా [illegible] ణలజ్జయా మంద [illegible]
మందాక్షమంద స్తద్వదాచరతి అపితుసర్వోపరీత్యర్థః॥౭౦॥ పురాతనేష్వపి
షు శ్రీశంకరతుల్యానబభూవాద్యతనేషువర్తమానేష్వపి నైవదృశ్యతేషు నాగ
[illegible] గోత్రాసగోత్రాయతే విద్యాభిః నిరవద్యకీర్తిభిరలంభా
షావిభాషాయతే। భక్తాభీప్సితకల్పనేన నితరాం కల్పాదికల్పాయ
తే కస్తం నాన్యాపృథగ్జనైస్తులయితుం మందాక్షమందాయతే॥౭౦॥
నబభూవపురాతనేషుతత్సదృశో నాద్యతనేషుదృశ్యతే। భవితా
మనాగతేషు వాసుమేరోస్సదృశో యథాగిరిః॥౭౧। సమశోభత
తేనతత్కులంసచశీలేనపరంవ్యరోచత । అపిశీలమదీపవిద్యయా
[illegible] పివిద్యావినయేనదిద్యుతే॥౭౨॥సుయశఃకుసుమోచ్చయశ్శ్రీ
యద్విబుధాళిగుణపల్లవోద్గమః। అవబోధఫలపిష్యమారసస్వర
తేష [illegible] భవితా ఽపితున్నైవభవిష్యతియథా కాలత్రయేఽపి సుమే
రోస్సదృశో గిరిర్నాస్తి తద్వత్ - వైతాళీయం॥౭౧॥ తేన శ్రీశంకరేణ [illegible]
లం [illegible] శోభాంప్రాప్తవత్ సచ శ్రీశంకర శ్శీలేనసాధుస్వభావేన [illegible]
[illegible] త్యంత మశోభత శీలమపి విద్యయా దీప్తిమదభూత్ [illegible]
[illegible] భావేన [illegible]॥౭౨॥ కించయూరిగాట్ పండితరాజః శ్రీశంకరవి
[illegible] యథారాజతే. తథా రాజయతశ్శోభనయశోలక్షణపుష్పాణా
[illegible] శ్రయంతశ్చాశ్రయంతో విబుధాః పండితా
[illegible] సాం [illegible]

[illegible] త్రైలోక్యశ్రీ తిలకగుణాలంకృతా సాంపల్లవా నానుద్దమలద్భవా [illegible]
[illegible] ధ స్తత్వజ్ఞానమేవఫలం యస్మిన్ తథమా ఎవకసౌ యస్మిన్న [illegible]
[illegible] కించకవిరాజః శ్రీశంకరస్య గిరివాణ్యాం చాతుర్యం [illegible]
[illegible] గపాతంజలీవాణీసచగణితానచకాపిలీగీగణితానాపికాణాదీ [illegible]
[illegible] అన్యాసునాస్తికానాంగీషు కాకథా ॥ ౨౨ ॥ కించభట్టభాస్కర
[illegible] నసర్వశంకరవాదినాయోవిమర్దస్తేనదుర్దశాయాంమజ్జతా [illegible]
శిరసాం వేదాంతానాంకరగ్రహోహస్తావలంబిస్యడుద్ధారికాఇతియావత్ [illegible]
వంభూతాః శ్రీశంకరగురోః గిరో హంతేత్యాశ్చర్యేహర్షే వా కిముపిశ [illegible]
మశక్యంతత్ప్రఖ్యాతం పరమరసాశ్రియధూతమధురంధురంతి [illegible]

శాఖీవరరాజసూరిరాట్॥ ౨౩ ॥నచశేషభవీనకాపిలీగణితాకాణ
భుజీనగిరపి।ఫణితిష్వితరాసు కాకథాకవిరాజో గిగిచాతురీజుషి॥
౨౪ ॥ భట్టభాస్కరవిమర్దదుర్దశామజ్జదాగమశిరఃకరగ్ర
హాః । హంతశంకరగురోర్గిరఃకథంత్యాతురంకిమపితద్రసా
యనమ్॥ ౨౫ ॥ జాటాటీరజటాకుటీరవిహారన్నైలింపకల్లోలినీ
క్షోణీశప్రియకృన్నవావతరణావష్టంభగుంభచ్ఛిదః। గజం
త్యేవతరంతిశంకరగురుక్షోణీధరేంద్రోదరాద్వాణీ నిర్ఝ
రిణీర్ఝురాఃక్వనుభయందుర్భిక్షదుర్భిక్షతః॥ ౨౬ ॥వారీచిత్రమ
తంగజస్యనగరీబోధాత్మనా భూపతెర్దూరీభూతదురంతదుర్వ

౨౫ ॥జాటాటీరస్యశివస్యజటాలతుశేషుకటీరేషుహ్రిస్వకుటీషుకుటీశ [illegible]
ష్టాభ్యారఇతిరఃవిహారంతీయానైలింపకల్లోలినీ నిలింపానాం దేవానాం [illegible]
[illegible] నైలింపంత్రివిష్టపంత త్రరంగిణీగంగాతస్యాః క్షోణీశస్య రాజ్ఞో [illegible]
స్యప్రియకృద్యధపూర్వమవతరణంతెనావష్టంభగుంభః స్తంభానాం [illegible]
[illegible] ంఛిదంతీతితథాతాఃగజనాంకుర్వాంతః శ్రీశంకరగురుల [illegible]
[illegible] ధరెంద్రస్యహిమాలయస్యా దరాద్వాణీలతుణాయానిర్ఝ [illegible]
[illegible] తగీణ్యానద్యాఃర్ఝురాః ప్రవాహాఅవతరన్తియతఏవమతో దుష్టభిక్ష [illegible]
[illegible] క్వనుభయంక్వాపిభయంనాస్తీత్యర్థః - శామారా, ॥ ౨౬ ॥ [illegible]

త్యాదియా వైఖరీ ఇకా తాదృశా రాంతవర్ణ సమూహరూపా
శాంవిశిష్టి చిత్రలక్షణస్య మతజ్ఞవస్య స్త్రీవో వారిబంధిః నాకారి
బంధి న్యామితి మేదినీత థాచో ధాత్మకస్య తాత్పర్యనగరీత థామూరీ
మధురంతానాం దుర్వాదతాం దుర్వాదినాంఘురీ ప్రవాహాయాస్యా
థామారిభి ర్వారీకృతా ఇతి ప్రేక్షణాహరవతః తేకృతా తథా చింతానంత
లక్షణస్య తూలస్యకా పాటసంభవస్యాపాకరణే వాతస్యవాయో ర్లహరీ
తథా వేదస్యోల్లసంతీ చాతురీ చిత్రలిపా కెచేతనాయా ఇతి వ్యాఖ్య
తథా సంసారలక్షణసముద్రస్య తరీ ఉత్తార హేతుభూతా నౌకా తథా
భూతా శంకరస్య వాణీ సర్వోత్కర్షేణ వర్తత ఇత్యర్థః అత్ర జయ
వచనశబ్దవాచ్యమతం గజత్వాద్యారోపేణ వైఖర్యా వారీత్వాద్యా
రోపబోధనాద్భేదభాజిరూపకం వాచకే భేదభాజి వేత్యుక్తేః ॥ ౭౭ ॥ కించ

ఘురీ పారీకృతా సూరిభిః । చింతాసంతతి తూలవాతలహరీ వే
దోల్లసచ్చాతురీ సంసారాబ్ధితరీరుదేతి భగవత్పాదీయ వాగ్వై
ఖరీ ॥ ౭౭ ॥ కథాదర్పోత్సర్పత్కథకబుధకండూలరసనాసనా
థాధః పాతేస్వయముదయమంత్రో ప్రతిపతేః । నిగుంభసూక్తీ
నాం నిగమశిఖరాంభోజసురభిర్జయత్యద్వైతశ్రీ జయబిరుదఘం
ఘుణఘుణః ॥ ౭౮ ॥ కస్తూరీఘనసారసౌరభపరీరంభ ప్రియం

భావుకశ్చ (శంకరస్యసూక్తీనాం నిగుంభః గ్రథనం జయతి యః కథా గర్వే
ణోత్సర్పతాముచ్చలతాం కథానాం మధ్యే యే బుధాస్తేషాం కండూవత్యా
స్తాసాం రసనానాం జిహ్వానాం సనాథనా సహాధః పాతేస్వయముదయమంత్రో ప్రతి
భవత్స్వయం ప్రాదుర్భూతోవాది జిహ్వాస్తంభనాదౌ వినియుక్తశక్తిమంత్ర
మ్మకో బగళాముఖ్యాఖ్యోమంత్రః పునశ్చ నిగమశిఖరాణి తేషాం
సూక్తీనాం సురభిస్సుగంధిః పునశ్చాద్వైతలక్ష్మ్యా
ఘుణఘుణః పాణ్యాత్మకశబ్ద
॥ నిగుంభ
ఇత్యుపవర్ణితరూపాణాం

ర్యాః॥ కించయస్త్వాదీప్తునతారయోఃకౌశకశరస్వరయోఃస్సరథంసుకథిత్రస్యత
కీధంభవవిష్వక్షస్తద్వ్యాప్రియంభావుకాఃప్రియంభవిష్ణవః తాపస్సర్యధ్యా
త్మికాదితాపత్రయస్యైక్యైవముల్లాసంముష్ణంతీతి తథా తేఽతఏవతాపత్ర్య
తాపనివారకాణాంనిశాకరస్యచన్ద్రస్యకరాణామంశూనాంయస్తావభిమా
ననాహంకారస్తస్యకూలంకషాఃసమూలోన్మూలనసమర్థాఃతథాప్రాప్తాభి
నాంమధురిమ్ణాంమాధుర్యాణాంగ్రామేణసముదాయేనావిసంవాదినః శ్రో
త్రతుల్యామునిశేఖరస్యశ్రీశంకరస్యవ్యాహారాఉక్తయఃముదంప్రీతింకథంకా
రంకథంనకుర్వతేఽపితుకుర్వంత్యేవఆవ్యాక్షేపంకథమిత్యప్రసిద్ధప్రయోగశ్చే
దిత్యనర్థకాదేవకరోతేర్ణముల్-శా,॥౬౯॥ కించపరిముక్తోవినివృత్తోభేదవాది
లక్షణకంటకమార్గోయస్మాత్తథాభూతేఽద్వైతఏవకైవల్యఘంటాపథే

భావుకాస్తాపోన్మేషముషోనిశాకరకరాహంకారకూలంకషాః।
ద్రాక్షామాక్షీకశర్కరామధురిమగ్రామావిసంవాదినో వ్యా
హారామునిశేఖరస్యనకథంకారంముదంకుర్వతే॥ అద్వైతేపరిము
క్తకంటకపథేకైవల్యఘంటాపథేసాహంపూర్వికదుర్వికల్పరహి
తప్రాజ్ఞాధ్వనీనాకులే! ప్రస్యందన్మకరందబృందకుసుమప్రకార
ణప్రక్రియామాచార్యస్యవితన్వతేనవసుధాసిక్తాస్స్వయంసూక్త
యః॥౭౦॥ దూరోత్సారితదుష్టపాంసుపటలీదుర్నీతయోనీతయో

కైవల్యస్య మోక్షస్య ఘంటాపథేసంసరణేరాజమార్గేఅహంపూర్వాకైర
హంకారపూర్వకైర్దుర్వికల్పైరహితాః ప్రాజ్ఞాః విద్వాంసఏవాధ్వనీనాః
పాంథాస్తైరాకులేవ్యాప్తేస్వయంనవసుధాసిక్తాశ్శంకరాచార్యస్యసూక్త
యఃప్రస్యందతాంప్రస్రవతాంమకరందానాంపుష్పరసానాంబృందోనః
చయోయేభ్యస్తథాభూతానాంకుసుమానాంపుష్పాణాంయాప్ర[illegible]
లాప్తాసాం యానితోరణానితేషాంప్రక్రియాం రచనావితన్వ[illegible]
యన్తి॥ కించదూరముత్సారితాదుష్టానాంపాంసుపటలీతుల్యాదుర్నీ[illegible]
దుష్టనయాయాభిస్తాఅనీతయోఽవిద్యంతఈతయోఽతివృష్ట్యాదిరూపా[illegible]
ధారాభ్యస్తాః శుభగుణాఃప్రసాదాదయః స్తల్లక్షణానాంనైర్మల్యా[illegible]

[illegible]నాం గ్రామస్యాలయాభూతోపమాయాః అత్యాశ్చర్యభూతాయాః
[illegible]విమలశ్రియాచ మేదురా స్నిగ్ధా దేశికవాఙ్మయ్యా వాతాభవమహిమ సర
[illegible]రమయే ప్రాంతరే విపినే కథంభూతే ధీప్రాంతరే బుద్ధిలక్షణే విప్రాంత
రే కోటరాః బుద్ధిలక్షణో దూరశూన్యో మార్గః యస్మిం స్తత్ర అధి
ర్తనః పీడాప్రత్యాశా వా తల్లక్షణాద్ధవిర్భుజో దావాగ్నేర్హేతోర్యేమహ
దూరాయాసస్తస్య శ్రమం ముష్ణంత్యపనయంతీత్యర్థః॥౨॥ ప్రాన్తరం విపినా
దూరశూన్యమార్గః చకోటరే- ఆధిః పుమాంశ్చ త్రపదాప్రత్యాశాబంధకే
ష్వపీతి మేదినీ॥ ౮౧ ॥ కించ శ్రీశంకరజిహ్వాగ్రలక్షణే రంగే నృత్యంత్యాగి
రాం దేవ్యాః శారదాయాః కిమంఘ్ర్యోశ్చరణయోః క్వణతోః శబ్దం కుర్వతో
ర్మంజీరయో ర్నూపురయోరాజితానిత శింజితాని ఉల్లసత్స్వనితాని కిం

వా తా దేశికవాఙ్మయ్యాశ్శుభగుణగ్రామాలయామాలయాః। ము
ష్ణన్నిశ్రమముల్లసత్పరిమళ శ్రీ మేదురా మేదురాయాసస్యాధి హవి
ర్భుజో భవమమేధీప్రాన్తరే ప్రాన్తరే॥౮౧॥ నృత్యంత్యాసనాగ్ర
సీమని గిరాం దేవ్యాః కిమంఘ్రిక్వణన్మంజీరోర్జితశింజితాన్యుతనితం
బాలంబికాంచీరవాః। కింవల్గత్కరపద్మకంకణఝణత్కారా
ఇతి శ్రీమతశ్శంకామంకురయంతి శంకరకవేస్సద్యః క్రమసూక్త
యః॥ ౮౨ ॥ వర్షారంభవిజృంభమాణజలముగ్గంభీరఘోషోప
మో వాత్యాతూర్ణవిఘూర్ణదర్ణవపయఃకల్లోలదర్పాపహాః।
ఉన్మీలన్నవమల్లికాపరిమళాహంతాని హంతా నిరాతంకశ్శంకర

హితం బాలంబిన్యాః కట్యాః పశ్చాద్భాగమాలంబిన్యాః కాంచ్యా
మేఖలాయా రవాః శబ్దాః కిం వా వల్గతో రితస్తతశ్చలతోః కరకమల కంక
ణయోః ఝణత్కారా ఇతి శంకాం శ్రీమతః శంకరస్య కవేస్సూక్తయో యుక్త
యోయాసు తాః సుష్ఠూక్తయః అంకురయంతి జనయంతీత్యర్థః॥ ౮౨ ॥ వర్షా
రంభే విజృంభమాణానాం జలముచాం- మేఘానాం గంభీరఘోషా ఉపమా
యస్యాసః ప్రసిద్ధో వాత్యాయా వాయుసమూహేన తూర్ణమత్యంతం శీఘ్రం
విఘూర్ణితా సముద్రప్రపయసా కల్లోలానాం బృహత్తరంగాణాం

తద్వ్యాపహాఃగర్వనాశకఃపునశ్చ్చస్మిలంతీనాంవికసంతీనాయాలతీనాంపరి మళాపహాంతాయావిమదోర్థజన మనోహరగంధస్యాపహాం భావస్యనిపాతా నాశకఃపునశ్చనిరాతంకోనిర్భయః శంకరయోగిదేశికస్యగిరాంగుంభః గ్రంథనంసముజ్జృంభతేసముల్లసతి॥౭౩॥ సాప్రసిద్ధాభాష్యాదిరూపామునివాగద్యానాద్యారుజోఽజ్ఞానాదిలక్షణారోగాఽనవద్యాస్మాశయతుతాంవిశినష్టిపద్యవినాకృతాగద్యరూపాహృద్యామనోజ్ఞాపాతాంతరేదోషవినాకృతాపునశ్చ ప్రశమితాఽవిద్యాయయా సాప్రశమితావిద్యా పునశ్చమిధ్యావాచ్యా నభవతీత్యమృషోద్యాయధార్థాఇత్యర్థఃరాజసూయసూర్య మృషోద్యేత్యాదినావదేః క్యబంతోనిపాతః ప్రశమితావి

యోగిదేశికగిరాంగుంభస్సముజ్జృంభతే॥౭౩॥హృద్యావద్యవినాకృతాప్రశమితావిద్యామృషోద్యాసుధాస్వాద్యామాద్యదరాతిచోద్యభిదురాభేద్యానిషద్యాపితా। విద్యానామనఘోద్యమాసుచరితాసావ్యాపమద్యాపినీపద్యాముక్తిపదస్యసాద్యమునివాగద్యాదనాద్యారుజః॥౭౪॥ ఆయాసస్యనవాంకురంఘనమనస్తాపస్యబీజంనిజంక్లేశానామపిపూర్వరంగమలఘుప్రస్తావనాడిండి

ద్యామృషోద్యాయమేతినా. పునశ్చసుధాస్వాద్యాఽమృతవదాస్వాదనీయాపునశ్చ మాద్యతాం మదేనఘూర్ణతా మరాతీనాంవాదిలక్షణానాంయానిచోద్యానికుతర్కోత్పాదితాశ్శంకాస్తైషాంభిదురాఃనాశకాఃస్వయంతు నైరభేద్యాభేత్తుమశక్యాపునశ్చ సర్వాసాం విద్యానాం నిషద్యాపితా ఆపణవదాచరితాః పునశ్చానఘోఽనవద్య ఉద్యమోయస్యాస్సాపునశ్చశోభనంచరితం యస్యాస్సాపునశ్చసాదీనాంజన్యానాం సత్కారణానాంవాఆపదామాధ్యాత్మికాదిదుఃఖానాముద్యాపినీఉన్మూలనీపునశ్చముక్తిపదస్యపద్యాపద్ధతిరేవంభూతాసామునివాగద్యానాద్యారుజోపనుద్యాదిత్యర్థః ॥ ౭౪ ॥ మునిశేఖరోక్తిరతులాదిహపీదాయోఽష్టారకారస్తముత్క్రాంతతిఉన్మూలయతితంవిశినష్టిఆయాసస్యఖేదస్యనవ్యముత్కృష్టంపునశ్చఘనీభూతోయోమనస్తాపోమానసందుఃఖంతస్యనిజముత్పాదకంబీజం

[illegible]కానామపిపూర్వరంగంప్రథమంనర్తనస్థానందోషాణాంరాగద్వేషాదీనామలఘ్వీమహతీయాప్రస్తావనానాటకకథాప్రారంభస్తస్యాఃడిండిమంఅనృతస్యకార్మణంమూలకర్మ॥ ని॥ మూలకర్మతుకార్మణమిత్యమరః. అసచ్చింతాసంతతేర్నిష్కుటం గృహోద్యానం కేదారంవా॥ ని॥ నిష్కుటస్తుగృహోద్యానేస్యాత్కేదారకపాటయోరితి మేదినీఏవం భూతం దేహాదినిష్ఠమహంకార మిత్యర్థః ॥ ౮౫ ॥తథాగతా బౌద్ధాస్తేషాంపథామార్గేణాహతాః క్షపణకానాంవైభాషికాణాం ప్రఖ్యాతిలక్షణేనప్రతారణేన వంచనేన హతాశ్చానువర్తినో విప్రాదయోఖిలాజీవాస్తేషాంసంజీవనీపునశ్చానాధునికాఅనాదిభూతాయావేదవాణీత

సమ్। దోషాణామనృతస్యకార్మణమసచ్చింతాతతేర్నిష్కుటం
దేహాదౌమునిశేఖరోస్థిరతులాహంకారముత్క్రంతతి॥ ౮౫ ॥
తథాగతపథాహత క్షపణకప్రఖ్యా లక్షణప్రతారణహతా
నువర్త్యఖిల జీవసంజీవనీ'హరత్యతి దురత్యయంభవభయంగు
రూక్తిర్నృణామనాధునికభారతీజరఠశుక్తిముక్తామణిః॥ ౮౬ ॥
ఝుంఝామారుతవెల్లితామరధునీ కల్లోలకోలాహలప్రాగ్భా
రైకసగర్భ్యనిర్భరజరీజృంభద్వచోనిర్ఝరాః। నైకాలీకమ
తాళిధూళిపటలీమర్మచ్ఛిదస్సద్గురో రుద్యద్దుర్మలిధర్మదుర్మతి

ల్లక్షణాయాఅతిప్రాచీనశుక్తిముక్తామణిరేవం భూతాగురోఃశ్రీశంకరస్యోక్తిర్నృణాందురత్యయంసంసారభయంహరతీత్యర్థః-పృథ్వీ॥ ౮౬॥
సద్గురోః శ్రీశంకరస్యఝుంఝామారుతేన బృహద్వాయునావెల్లితాయాః కంపితాయా దేవధున్యాగంగాయాః కల్లోలానాం బృహత్తరంగాణాం యఃకోలాహలస్తస్యయఃప్రాగ్భారోఽతిశయస్తదేకసగర్భ్య నిర్భరాతదేకాతిసదృశాజరీజృంభంతో భృశముల్లసంతో వచోలక్షణానిర్ఝరాః నైకాన్యనేకాని యాన్యలీకాన్యసత్యానిమతానితేషామాళిఃపఙ్క్తిస్సైవధూళీపటలీధూళీసమూహస్తస్యామర్మచ్ఛిదోవినాశకావోఽస్మాకముద్యద్దుర్గతిలక్షణధర్మాత్ యాదుఃఖితాబుద్ధిస్తస్యాః ప్రతోయాఅశాంతిస్తాం

నిక్పంతంతిఉన్మూలయంతి॥ శార్దూల.॥ ౮౭॥ఉన్మీలంతీనాంవికసంతీనాం
నవమల్లీనాంయత్సౌరభంతస్యపరీరంభ ఆలింగనంతస్మాదపి తద్వ్యాద్వా
ప్రియంభావుకాఃప్రియంభవిష్ణవస్తథామందారద్రుమాణాం మందారా
ఖ్యవృక్షాణాంమకరందనికాయేలులితంతౌమాధుర్యాత్ ధుర్యాశ్శ్రేష్ఠా
శ్శ్రీశంకరాచార్యాణాగురుణా ఆదరాదుద్గీర్ణాఉద్వమితా ఉచ్చారితాఃగిర
స్సతాంచేతౌరమయంతిహంతేతిహర్షే మదయంతితథాద్యుతమవిలంబిత
మామోదయంతి ప్రమోదయంతిగురుం విశినష్టివిపారాయాః పారవిము
క్తాయాఃకరుణాయా వారాకరేణజలనిధినాసముద్రేణదీపకాలంకారౌసా
కృత్పృత్తిః ॥ ౮౮ ॥ కించధారావాహిఅనవచ్ఛిన్నంయత్సుఖంతస్యాను
భూతిరనుభవోయాభ్యాస్తథాభూతమునివాగ్ధారాలక్షణసుధారాశిషుక్రీ

కృతాశౌంతింనిక్పంతంతినః॥౮౭॥ఉన్మీలన్నవమల్లిసౌరభపరీరం
భప్రియంభావుకామందారద్రుమకందబృందవిలుఠన్మాధుర్యధు
ర్యాగిరః। ఉద్గీర్ణాగురుణావిపారకరుణావారాకరేణాదరా
త్సచ్చేతోరమయంతిహంతమదయంత్యామోదయంతిద్రుతమ్॥
౮౮॥ ధారావాహిసుఖానుభూతిమునివాగ్ధారాసుధారాశిషు
క్రీడత్సద్వ్రతివచస్సంపుసరనుక్రీడేతమూఢేతరః। చిత్రంకాం
చనమంబరంపరిదధచ్ఛిత్రైవిధత్రైముహుః కశ్చిత్కచ్చరదుష్పట
చ్చరజరత్కంథానుబద్ధాదరమ్॥౮౯॥తస్మాదృశుమునిశుపాకరవ

డత్సద్వ్రతినాంవచనేషువిషకల్పేషుపునర్మూఢాదన్యఃకః క్రీడేదపితు
మూఢఏవతత్రక్రీడాంకుర్యాత్తత్రదృష్టాంతః చిత్రంసువర్ణమయంవ
స్త్రంపరిదధత్పునఃకచ్చరాణాం మలదూషితానాందుష్టానాం పటచ్చరా
ణాంజీర్ణవస్త్రాణాంయాజగత్త్రిభూతాకంథాతస్యామనుబద్ధోయఆదర
స్తంకశ్చిన్మనసిధత్తైఽపితునైవధత్తైఇత్యర్థః నైవక్రియాసు బహ్వీషుకారక
స్యైతిదీపకమిత్యుక్తైస్సైవేతిపాఠాంతరేతామనుబద్ధాదరంయథాస్యాత్త
థేతివ్యాఖ్యేయం॥ని॥ కచ్చరంమలదూషితం పటచ్చరంజీర్ణవస్త్రమిత్యమ
రః ॥ ౮౯ ॥ కించతత్మాదృశే స్తథాభూతైర్మునినిశాకరవచోభిర్మని

[illegible])శవనైర్యా శీతా తయా పవనః అత్యన్తశీతా స్వపవనః స్వహితస్తత
[illegible]శయోం ఒతశికరణం యస్యాశీతా యా స్వపతీధికరణభూత ఆశ
[illegible]లాభాయస్య సబుధజనః క్షీరం పయః క్షారం పశ్యతి క్షారం క్షీరమాతీకం నా
కాంతతితథా సితాం శర్కరాం రుక్షాం బుధ్వా భూమా క్షేపయతి పాత
యతి తథేక్షుం తృణమాత్రమపి నపే)క్షతే తథా ద్రాక్షాం కదళీం నజిఘృక్షతి
ఘ్రా)తుమపి నేచ్ఛతి ॥ ౯౦ ॥ కించ యస్మాన్మధునా మాక్షికేణ స్వకీయా మ
ధురతా యా సువిక్రీ)తా యస్మాచ్చ ంద్రా)క్షయా నిజా మధురతా ముదా యా
భ్యో దత్తా యస్మాచ్చ దుగ్ధైర్నిజా మధురతా పాత్రబుధ్యా యా స్వార్పితా య
స్మాచ్చ యుధి జితా దిక్షుత స్తధీయా మాధురతా బలాద్యాభిర్గ్లబ్ధా హం తేతి హ

చశ్శిక్షాస పక్షాశయః క్షారం క్షీరముదీక్షతే బుధజనో నక్షౌద్ర
మూకాం క్షతి। రుక్షాం క్షేపయతి క్షితౌ ఖలు సితాం నేక్షుం తృణం
పే)క్షతే ద్రాక్షాం నాపి దిదృక్షతే న కదళీం క్షుద్రాం జిఘృక్షత్య
ళమ్॥౯౦॥ విక్రీతా మధునా నిజా మధురతా దత్తా ముదా ద్రాక్ష
యా క్షీరైః పాత్రధియార్పితా యుధి జితాల్లబ్ధా బలాదిక్షుతః।
న్యస్తా చారభయేన హంత సుధయా యస్మాదతస్తద్గిరాం మాధు
ర్యస్య సమృద్ధిరద్భుతతరా నాన్యత్ర సావీక్ష్యతే॥౯౧॥ కర్పూరేణ
ఋణీకృతం మృగమదేనాధీత్య సంపాదితం మల్లీభిశ్చిర సేవనాదు
పగతం క్రీతం తు కాశ్మీరజైః। ప్రాప్తం చారతయా పటీరతరుణా
యత్సౌరభం తద్గిరామక్షయ్యం మహిత స్యతస్య మహిమా ధన్యో

నైతా స్మాచ్చ సుధయా ... మృతేన చారభయేన నిజా మధురతా యా సున్యస్తా
న్యాసతయా స్థాపితా తత ఏతస్మాత్తస్య శ్రీశంకరస్య గిరాం తథా భూతానాం గి
రాం వాచాం మాధుర్యస్య సాద్భుతతరా సమృద్ధిరన్యత్ర నైవ దృశ్యత ఇత్యర్థః॥౯౧
కింన్వయదీయం సౌరభం కర్పూరేణ ఋణీకృతం ఋణతయా గృహీతం త
థా యదీయం సౌరభం మృగమదేన కస్తూరికయా అధీత్య సంపాదితం తథా య
[illegible]లతీభిశ్చిర సేవనాదుపగతం ప్రాప్తం తథా కాశ్మీరైస్తత్తదీయం
[illegible]క్రీతం మాల్యేవ గృహీతం తథా పటీరతరుణా చందనవృక్షేణాతత్సౌ

కథం శారదయాప్రాప్తం తస్య శ్రీశంకరస్య గిరాంతథా భూతానాం
గిరాంవా అతిశయ్యం మహిమా అతిశయం మాహాత్మ్యం తస్మాత్తస్య శ్రీశంకర
స్యతస్య గిరాంసౌరభస్య మహిమా ఉయమన్యాదృశస్సర్వలోకవిలక్షణోధ
న్య ఇత్యర్థః ॥ ౯౨ ॥ కించసులిప్సంసురుచ్యం ద్రాప్సం ఘనేతరదధి
ప్సాభక్షణార్థస్య ప్సాధాతోర్లజిరూపంత త్తథా క్షీరం చిరతరం బహుకా
లమచరం భక్షణార్థస్య చరధాతోర్లజి రూపంత థేక్షు మద్రాక్షుంతథా
ప్రత్యేక్షేణ ద్రాక్షామజక్షుం భక్షితవాన్ జక్షుభక్షహసనయోరితిస్మరణాత్త
థామధురసం మాక్షికరసమధయం పీతవాన్ తథామరందం మకరందం ప్రా

యమన్యాదృశః ॥ ౯౨ ॥ అప్సాం ద్రప్సం సులిప్సం చిరతరమచరం క్షీ
రమద్రాక్షుమిక్షుం పాక్షాద్ద్రాక్షామజక్షుం మధురసమధయం ప్రా
గవిందం మరందమ్ । మోచామాచామమన్యో మధురిమగరిమా శం
కరాచార్యవాచామాచాంతో హంతకిం తైరలమపిచసుధాసా
రసీసారసీమ్నా ॥ ౯౩ ॥ సంతప్తానాం భవదవథుభిస్సాంద్రకర్పూ
రవృష్టిర్ముక్తాయష్టిః ప్రకృతివిమలా మోక్షలక్ష్మీమృగాక్ష్యాః । అ
ద్వైతాత్మానవధికసుఖాసారకాసారహంసీబుద్ధేస్స్థైర్యం భవతు
భగవత్పాదదివ్యోక్తిధారా ॥ ౯౪ ॥ ఆమ్నాయాంతాలవాలావి
మలతరసురేశాదిసూక్తాంబుసిక్తాకైవల్యాశాపలాశావిబుధజన
మనస్సాలజాలాధిరూఢా । తత్వజ్ఞానప్రసూనాస్ఫురదమృతఫలా

గవిందంపూర్వంలబ్ధవాన్ తథా మోచాకదళీ ॥ ౯౫ ॥ కదళీవారణబుసారం భా
మోచాంశుమత్ఫలేత్యమరః తామాచామం భక్షితవాన్ అదనార్థస్య చము
ధాతోరాణిచామాదేశేలజిమిప అమాదేశేరూపం ఇదానీంత్వన్యో ఉత్కృ
ష్టః శ్రీశంకరాచార్యవాచాం మధురిమ్నోమాధుర్యస్యగరిమా ఆచాంతోహం
తేతిహర్షే తైర్ద్రాప్సాదిభిః కింయతస్సుధాయా అమృతస్యసారసీసారస్యం
తస్యాస్సారస్యసీమ్నా వ్యలంకృత్యం నాస్తి -స్సో॥ ౯౩ ॥ కించదవథుః పరితా
పస్స్యాదిత్యమరాత్ భవదవథుభిస్సంసారపరితాపైస్సంతప్తానాం సాంద్ర
విశాలాకర్పూరస్య వృష్టిః పునశ్చ మోక్షలక్ష్మ్యా మృగాక్ష్యా అంగనాయాః

క్రియానిర్మలా స్వభావతో విమలా ముక్తాయష్టిః ముక్తామయీ హారలతా పునశ్చాద్వైతాత్మైవానంతసుఖస్యాసారేణ ప్రసారణేన కాసారస్తడాకస్తస్య హంసీ॥ ని॥ ఆసారస్త్వత్ప్రసరణే వేగవృష్టౌ సుహృద్బలయితి మేదినీ ఏవంభూతా భగవత్పాదస్య శ్రీశంకరస్య దివ్యోక్తిధారాబుద్ధేశ్శుద్ధ్యై భవతు॥

౨౪॥ ఆమ్నాయాంతావేదాంతా ఏవాలవాలాః సద్వంశోరశాఖా క్తిర్యస్యాః పునశ్చ సురేశ్వరపద్మపాదాదిసూక్తిలతా తైర్జ్ఞైస్సిక్తా కైవల్యస్య మోక్షస్యాశా ఏవ పలాశాః పత్త్రాణి యస్యాం పునశ్చ విబుధజనో దేవజనః పండితజనశ్చ తస్యామన ఏవ సాలాఖ్యవృక్షసముదాయస్తత్రాధిరూఢా తత్త్వజ్ఞానలక్షణం ప్రసూనం పుష్పం యస్యాం స్ఫురత్స్వయం ప్రకాశమానమమృతం బ్రహ్మానంద

సేవనీయాద్వైతైర్యా సా మే సోమావతంసావతర గురువచోవల్లి
రస్తు ప్రశస్త్యై। ౨౫॥ నృత్యద్భూతేశవల్గన్ముకుటతటగటత్స్వర్ధునీ
స్పర్ధినీభిర్విభిన్నకూలోచ్ఛలదమృతసరస్సారిణీధో
రణీభిః। ఉజ్జ్వాలద్వైతవాదస్వమతపరిణతాహంక్రియాహుంకృ
యాభిర్భాతి శ్రీశంకరార్యస్సతతముపనిషద్వాహినీగాహినీభిః॥
౨౬॥ సాహంకారసురాసురావళికరోత్కృష్టభ్రమన్మందరక్షుబ్ధ
క్షీరపయోధివీచినిచయైస్సూక్తైస్సుధావర్షణాత్। జంఘాలైర్భ
వదావపావకశిఖాజాలైర్జటాలాత్మనాం జంతూనాం జలదః క

స్తదేవఫలం యస్యాం ఏవంభూతాయా అద్వైతైస్సేవనీయాయాః సోమావతంసస్య చంద్రశేఖరస్య శివస్యావతారస్య గురోః శ్రీశంకరస్య వచోలక్షణావల్లీ మే మమ ప్రశస్త్యై అస్తు ॥ ౨౫ ॥ నృత్యతో భూతేశస్య శ్రీశంకరాచార్యస్య వల్గతి స్ఫురతి ముకుటతటే రటంతీ యా స్వర్ణదీ గంగా తయా స్పర్ధినీభిః పునశ్చ నిర్భిన్నతటాదుచ్ఛలంత్యో యా అమృతసరసస్సారిణ్యః స్వల్పనద్యస్తద్వత్ పరిపాటీవద్ధోరణీ యాసాం తాభిః పునశ్చ జ్వాలా ఉల్లంఘితవేదమర్యాదా యే ద్వైతవాదినస్తేషాం స్వమతేన పరిణతా యా అహంక్రియాస్తాసాం హుంక్రియాభిః శిక్షాభిః యాభిః పునశ్చ సతతముపనిషల్లక్షణాస్తు

[illegible]షు నాకినాం సఖిత్వాగిభిశ్చ) శంకరాఖ్యా భాతి రాజతే ॥ ౯౬ ॥ సామాంబుజా నాం సురాసురాణాం యా ఆవలిః పంక్తిః తస్యాః కరైః హస్తైః తాభ్యాప్తైన సహిత మత్తామందరేణ క్షుబ్ధస్య క్షీరసముద్రస్య వీచయస్తరంగాస్తద్వద్విశాలైస్తద్వత్స్వచ్ఛైస్సూక్తైరమృతవర్షణాద్గంభీరైః వేగవద్భిః సంసారాత్తప్తాశిఖాజాలైర్జటాలాత్మనాం వ్యాప్తాత్మనాం జంతూనాం జలదో దేశికో గురుశ్చ) శంకరః స్తుతిగిరాం వై దేశికో విదేశో గోచరః కథం న కథమపీత్యర్థః ॥ శాదూలం ॥ ౯౭ ॥ అథ శ్రీశంకరస్య యశో వర్ణయతి ॥ కలశేతి ॥ కచేషు కచేషు కేశేషు కేశేషు గృహీత్వా ఇదం యుద్ధం ప్రవృత్తం కచాకచి తథా) ప్రవేదమితి సరూప ఇతి సమాసః అన్యేషామపి దృశ్యత ఇతి పూర్వపదాంతస్య దీర్ఘః ఇచ్ కర్మవ్యతిహార ఇతీచ్ సమాసాంతః కలశాబ్ధిః క్షీరాబ్ధిః తేన కచాకచియుద్ధే ఘుమం శస్త్రం ప్రనష్టం గదాభిశ్చ గదాభిశ్చ ప్రహృత్యేదం యుద్ధం ప్రవృత్తం గదాగది

థం స్తుతిగిరాం వై దేశికో దేశికః ॥ ౯౭ ॥ కలశాబ్ధికచాకచిఘుమంతుణ
పాథీః గదాగదిప్రియమ్ । రజతాద్రిభుజాభుజిక్రియం చతు
రంగస్య యశస్స్మరాజతే ॥ ౯౮ ॥ పరిశుద్ధకథాసు నిర్జితో య
శసా తస్య కలంకసంశ్చ యో । స్వకళంకనివృత్తిమోఘునా ప్యదధౌ
మజ్జతి సేవతే శివమ్ ॥ ౯౯ ॥ ధమ్మిల్లైనవ మల్లివల్లికుసుమస్ర
ఙ్నాసిపసౌభద్రిప్రరసచిత్రిచిత్రితకృతః కా నైలలాటాంతరే।

క్షుణదాధీశసలిశాభిశ్చ తేన చ సార్ధం గదాగదిప్రియం యస్య పునశ్చ భుజైశ్చ భుజైశ్చ ప్రహృత్యేదం యుద్ధం ప్రవృత్తం భుజాభుజ రజతాద్రిణా కైలాసగిరిణా భుజాభుజియుద్ధలక్షణా క్రియా యస్య తత్తస్య శ్రీశంకరస్య చతురంయశః రాజతే ప్రకాశతే ॥ ౯౮ ॥ పరిశుద్ధ ఇతి ॥ కః పరిశుద్ధ ఇతి పరిశుద్ధానాం కథాసు చంద్రః కేనచిత్కథితే సకలంకాత్తస్మాన్న సకలంకం శ్రీశంకరయశః పరిశుద్ధమిత్యపరేణోక్తే తస్య యశసా నితరాం జితః కృతాంకసంశ్చ సకలంకశ్చంద్రః స్వకలంకనివృత్తయే ఓఘునాప్యదధౌ సముద్రే మజ్జతి శివం చ సేవతే ॥ ౯౯ ॥ ధవళః పూరకాముస్సీశ్వరయశః పూరాదిక్సుదృశాం దిగంగనానాం ధమ్మిల్లైః ధమ్మిల్లస్సంయతాః కచాస్తస్మిన్ సమీనా యా మల్లివల్లీ మాలతీలతా తస్యాః కుసు

మహాశేషాం స్త్రీణాం మాలానాం కల్పనే శిల్పిన స్తథాదిక్ సుదృశాం శోకా లాంతరభద్రశ్రీశ్చందనోఽస్త్రీయామిత్యమరస్తస్య రసేన చిత్రమాలే ఖ్యాం చిత్రితం కుర్వంతీతి భద్రశ్రీరసచిత్రితేత్యర్థ స్తథాదిక్ సుదృశాం కంఠే తారావలీ ॥ ౧ ॥ ఏకావల్యేకయష్టికా సైవ నక్షత్రమాలా స్యాత్సప్త వింశతి మౌక్తికై రిత్యమరోక్తా నక్షత్రమాలాఖ్యానుహారిణీ మనోహరా హారలతికా స్తస్యా నిర్మాణకర్మణి అణుకా నిపుణాః ॥ ౨ ॥ అణుకో ని పుణాల్పయోరితి మేదినీ- శార్దూల,॥౧౧౦॥ గురురాజస్య శ్రీశంకరస్య కీర్తిల క్షణ స్తల్లక్షణస్య చంద్రస్య త్రైలోక్యసౌందర్య మత్యద్భుత మస్తీయతో ది గంగనా స్తత్కీర్తిచంద్రముత్సంగేఽంకే నిదధతే ధారయతి ప్రసిద్ధచంద్రం తు స్వర్గాదిగంగనా నైవం కుర్వంతి తథా తారాః కిరణాత్మకై ర్హారై స్తైరా

తారావళ్యనుహారిహారలతికానిర్మాణకర్మాణుకాః కింకేది
క్సుదృశాం మునీశ్వరయశఃపూరా నభఃపూరకాః ॥౧౧౧॥ ఉత్సం
గేషు దిగంగనా నిదధతే తారాః కరాకర్షికా రాగాద్ద్యౌరవలం
బ్య చుంబతి వియద్గంగా సమాలింగతి । లోకాలోక దరీం ప్రసీద
తి ఫణీ శేషోస్య దత్తే రతిం త్రైలోక్యా గురురాజకీర్తిశశినస్సౌంద
ర్యమత్యద్భుతమ్॥౧౧౨॥సంప్రాప్తా మునిశేఖరస్య హరితామంతే
షు సాంకాశినం కల్లోలా యశసశ్శశాంకకిరణా నాలక్ష్య సాంహ

తార్షికాః ప్రసిద్ధచంద్రస్తు నైవంవిధ స్తస్య క్రమేణ తారాసుగమనప్రసిద్ధి స్తథా ద్యౌస్తం రాగాదవలంబ్య స్నేహవచుంబతి న తు ప్రసిద్ధం తం తస్యా తత్ర సర్వదా స్థిత్యయోగాత్ వియద్గంగా తం సమ్యగాలింగతి న తు ప్రసిద్ధం త థా లోకాలోకాభిధపర్వతదరీ తేన ప్రసీదతి న తు ప్రసిద్ధచంద్రేణ తస్య తత్ర గత్యభావా త్తథా శేషాఖ్యః ఫణిసర్పోప్యస్య రతిం ప్రీతిం దత్తే న తు ప్రసిద్ధస్యో క్తహేతో స్తథా చైవం భూతస్య తస్య లోకత్రయే సౌందర్యమత్యద్భుతమి త్యర్థః ॥ ౧౧౨ ॥ కించ మునిశేఖరస్య యశోలక్షణస్య క్షీరనిధేః కల్లోలా హరితాం దిశామంతేషు సాంకాశినం సమంతాత్ప్రకాశం ప్రాప్తాః శశాంక జోఽభివిధిద్యోతకః అభివిధౌ భావ ఇనుణిత్యనేనేనుణ్ ప్రత్యయః పంచమ్యా

[illegible]ంకిరణానాంతస్య సాంద్రహాసినం సమంతాద్ధ్వాంతస్యాంత[illegible] [illegible]యాదుర్గ్రాణివతత్త్వాః సుధాయాస్త్రైదర్భ్యస్య చాపల్యస్య సాం [illegible]పినమమంతాల్లోపం ప్రథయంతి తథా విశ్వజాంఘికస్య [illegible] [illegible]నలతుల స్యక మనసంఘాతస్య సాంఘాతినం సమరే [illegible] [illegible]కుర్వంతి పాశ్చాత్యవచతితి వత్సునః ప్రయోగః ॥౧౨॥ సో[illegible] [illegible]తయా సహావర్తమానః అకుంఠో నివార్యః కంఠీరవస్సింహ స్తస్య సఖరవరాః నఖశ్రేష్ఠాస్తైర్హతాన్మత్తగజకుంభాత్ప్రత్యగ్రోత్సృష్టా నాం ముక్తాఖ్యామణిగణానాం సుషమం సౌందర్యం తేనాబద్ధా బాహా యుద్ధ

సినమ్। సువర్ణం తే ప్రథయంతి దుర్మదసుధా వైదర్భ్య సాంలోపినం
సమ్యగ్ఘుష్యతి చ విశ్వజాఙ్ఘికతేతుస్సంఘాతసాంఘాతినమ్ ॥౧౨॥
సోత్కంఠాకుంఠకంఠీరవనఖరవరక్షుబ్ధమత్తేభకుంభప్రత్యగ్రో
త్సృష్టముక్తామణిగణసుషమాబద్ధదోర్యుద్ధలీలా। మంథాద్రిక్షుబ్ధ
దుగ్ధార్ణవనికటసముల్లోలకల్లోలమైత్రీపాత్రీభూతా ప్రభూతా
జయతి యతిపతేః కీర్తిమాలా విశాలా ॥౧౩॥ లోకాలోకదరి ప్రసీ
దసి చిరాత్కిం శంకర శ్రీగురుప్రోద్యత్కీర్తినిశాకరం ప్రియత
మం సంశ్లిష్య సంతుష్యసి। త్వం చాప్యుత్పలిని ప్రహృష్యసి చిరాత్క
స్తత్ర హేతుస్తయోరిత్థం ప్రశ్నగిరాం పరస్పరమభూత్స్మేరత్వ

లీలాయయా పునశ్చ మథనాద్రిణా మందరాచలేన క్షుబ్ధస్య క్షీరసముద్రస్య నికటవర్తినః సమ్యక్చంచలా యే బృహత్తరంగాస్తైస్సహ యా మైత్రీ తస్యాః పాత్రీభూతా తత్తుల్యా ప్రభూతా విశాలా యతిపతేః కీర్తిమాలా జయతి సర్వోత్కర్షేణ వర్తతే ॥ స్ర, ॥ ౧౩ ॥ కమలినీ లోకాలోకాఖ్యపర్వతకందరాం పృచ్ఛతి హే లోకాలోకదరి త్వం చిరాత్ప్రసీదసి కిం శంకరాఖ్య శ్రీగురోః ప్రోద్యత్కీర్తిలక్షణచంద్రమేవ ప్రియతమం సమ్యగాలింగ్య సంతుష్యస్యేవం పృష్టా లోకాలోకదరీ కమలినీం పృచ్ఛతి హే ఉత్పలిని త్వం చాపి చిరాత్ప్రహృష్యసి కః ప్రహర్షే హేతురిత్థం తయోర్దర్యోః కమలిన్యోః ప్రశ్నగిరాం స్మేరత్వం వికసితవదనత్వమేవోత్తరమభూత్ ॥ ౧౪ ॥ దు

ర్వ్యాఖ్యానల్పగర్వాహితాపండితజనతావతూలః కాపథాన్ సకలముఖ్యస్థ
తూలవేగోవాత్యా వేగస్తథా బాధరహితో యోగాధో బోధస్తస్య
వంసవామృతకిరణ శ్చంద్రస్తదున్మేషే క్షీర సముద్రస్తథా నిష్ప్రత్యూ
హంనిర్విఘ్నం ప్రసర్పతస్సంసారదావాగ్నేరుద్భూత తస్యసంతాపస్య మేఘ
వీవ్యభూతాస్స్ఫీతావిశాలాకీర్తిర్యస్యసశంకరశ్చాసావాచార్యవర్యః యతి
పతిర్జగతిజాగర్తి- ప్ర,॥౧౦౫॥ ఇతిహాసానిమహాభారతాదీనిపురాణా
నిబ్రాహ్మాదీని భారతస్మృతయస్సనత్సుజాతీయగీతా సహస్రనామాఖ్యా
శ్శాస్త్రాణ్యుత్తరమీమాంసాదీని భారతస్మృతీనామితిహాస గ్రహణేనగ్ర
హణమిత్యుత్తరమ్॥౧౦౪॥దుర్వ్యాఖ్యాఖర్వగర్వాహితబుధజనతాతూ
లవాతూలవేగో నిర్బాధాగాధబోధామృతకిరణ సమున్మేషదు
గ్ధాంబురాశిః।నిష్ప్రత్యూహంప్రసర్పద్భవదవదహనోద్భూతసం
తాపమేఘో జాగర్తి స్ఫీతకీర్తి ర్జగతియతిపతి శ్శంకరాచా
ర్యవర్యః॥౧౦౫॥ఇతిహాసపురాణభారతస్మృతిశాస్త్రాణిపునఃపున
ర్ముదా।విబుధైస్సుబుధో విలోకయన్సకలజ్ఞత్వపదంప్రపేదివాన్॥
౧౦౬॥సపునఃపునరైత తాదరాద్వరవైయాసికిశాంతివాక్తతేః।
సమగాదుపశాంతిసంభవాంసకలజ్ఞత్వవదేవశుద్ధతామ్॥౧౦౭॥
అసత్ప్రపంచశ్చతురాననోపి సన్నభోగయోగిపురుషోత్తమోపి
హోపిపృథగుపాదానంబ్రహ్మణ పరివ్రాజకన్యాయేన సమాధేయం ఇ
తిహాసాదీనిపునఃపునర్ముదావిబుధైఃపండితైస్సహసుబుధఃపండితాగ్రణీ
శ్శ్రీశంకరోవిలోకయన్సర్వజ్ఞత్వపదంప్రాప్తవాన్ విబుధైస్సకలజ్ఞత్వప
దంప్రాప్తవానితివాసంబంధః - వైతా, ॥ ౧౦౬ ॥ సశ్రీశంకరఃపునఃపు
నరాదరాద్వరాఃశ్రేష్ఠావైయాసికీశ్శాంతి వా క్తతీశ్శాంతి పర్వస్థావాక్ప
క్తీరైతమతసర్వజ్ఞత్వంయథాప్రాప్తవాంస్తద్వదేవోపశాంతిసంభవాం
శుద్ధతామపిసమగాత్సమ్యగాప్తవాన్ తథాచ కేవలంసకలజ్ఞత్వైవ నతేనా
ప్తాఽపితు ముఖ్యఫలంశుద్ధత్వమపీతిభావః ॥ ౧౦౭ ॥ కించచతురవ్యాన
నంముఖంయస్యసచతురాననోపిసన్నసత్ప్రపంచఃయస్యప్రపంచర్వర్తహితః

సిద్ధ్యేచ్ఛురాననస్య తన్ముఖో హిరణ్యగర్భస్తస్య పుత్రశ్చ తథా ప్రరు
షధ్యేయ త్రిపాటిసః విషయభోగ సంబంధవాన్మథపతి ప్రసిద్ధస్తత్పురు
షోత్తమో విష్ణుః శేషశరీరయోగిత్వాద్భోగయోగీ తథానంగస్య కామస్య జే
తా విరూపం దర్శనం యస్య స విశ్వరూపదర్శనో నభవతీ ప్రసిద్ధస్త్వనంగ
జేతా మహాదేవో విరూపదర్శనః తథా చైవంభూతోఽపూర్వోఽద్వ
యోగురుః శ్రీశంకరాచార్యో జగజ్జయతీత్యర్థః అత్ర శ్లేషమూలకో విరో
ధాభాసః॥ * ॥ఆభాసత్వే విరోధస్య విరోధాభాస ఇష్యత ఇత్యుక్తేః॥౧౦౮॥కిం
చ ముఖపంకజేన వాణీం సరస్వతీం దధతం బ్రహ్మచారి కులాలంకారం శ్రీశం
కరమాలోక్యాంకమంతికం సమీపమాగతా విద్వాంసః కమలాసనం బ్రహ్మా

ణః। అనంగజేతా హ్యవిరూపదర్శనో జయత్యపూర్వో జగదద్వ
యో గురుః॥౧౦౮॥ఆలోక్యాననపంకజేన దధతం వాణీం సరోజాస
నం శశ్వత్సన్నిహితక్షమా శ్రియమముం విశ్వంభరం పూరుషమ్।
ఆర్యారాధితకోమలాంఘ్రికమలం కామద్విషం కోవిదాశ్శంకం
తే భువి శంకరం వ్రతికులాలంకారమంకాగతాః॥౧౦౯॥ఏతస్మిన్
పురుషోత్తమే రతిమతీ సీతామయోన్యధ్భుతాం మాయాభిక్షుహృ
తామనేకపురుషాసక్తిభ్రమాన్నిష్ఠురామ్। జిత్వా తాన్ బుధవై

ణః శంకంతే తథా సతతం సన్నిహితా క్షమా లక్ష్మీర్యస్య తథాభూతం తం
దృష్ట్వా విశ్వంభరం పురుషం శ్రీవిష్ణుం శంకంతే తథా ఆర్యైరారాధితకోమ
లే చరణకమలే యస్య తం కామద్విషం తం మహాదేవం శంకంతే॥ శా॥౧౦౯॥కిం
చైకస్మిన్పురుషోత్తమే భగవతి రామచంద్రే రతిమతీమయోన్యధ్భుతాం సీతాల
క్షణాం ఏతాం మాయాభిక్షుణా రావణేన హృతాం తాన్బుధవైరిణో దేవ
ద్వేషో రాక్షసాన్ జిత్వా అనేకపురుషేఽశ్రేష్ఠపురుషే రాక్షసే రావణే ఆస
క్తిభ్రమాద్రావణేఽస్యా ఆసక్తిరితి రామచంద్రస్య భ్రమాన్నిష్ఠురాం
నైష్ఠుర్యేణ వహ్నిం ప్రవిష్టామశ్రేష్ఠపురుషస్య రావణస్యాస్మిన్నాసక్తిర
భూత్ తం ప్రతి నిష్ఠురామితి వ శ్రేష్ఠపురుషస్య రామచంద్రస్యాస్మిన్నా
సక్త్యభావభ్రమాన్నిష్ఠురామితి వా యో రామచంద్రాత్మనావతీర్ణః శివ

స్వాత్పి ప్రియతయా ప్రత్యాహారత్వాత్ త్రిజగతాం త్రాతా [illegible]
రస్తాపసకైతవాద్యతివేషమిషాదాస్తేన స్త్రీ త్రిజగతాం త్రా తా శంకరఖతి
గశివస్య రామశంద్రాత్మనావతరణప్రకారస్తుసకలందత్తురాశాదవగం
రిః ప్రియతయా ప్రత్యాహారవ్యక్చిరాదాస్తే తాపసకైతవా
త్రి త్రిజగతాం త్రాతాసనశ్శంకరః॥౧౧౦॥..................

ఇతి శ్రీ మాధవీయే తదాశుద్ధాష్టమవృత్తగః।
సంక్షేపశంకరజయెచతుర్థస్సర్గ అభవత్॥
సర మాల గ్రంథసంఖ్యా, ౧౫౮.

వ్యః పక్షేఽస్మిన్నద్వితీయే పురుషోత్తమె క్షరాక్షరాతీతే పరమాత్మ
రతిమతీంజన్మాదిశూన్యాంసతాంమాయాభిక్షుభిః క్షణికవిజ్ఞానవాదిభి
గ్యాం తామనేకాత్మప్రసక్తిభ్రిమాన్నిమ్ముదాంతాస్వివేకివైరిణోజిత్వాయ
ప్రాత్ప్రత్యాహారత్సమానమన్యత్॥౧౧౦॥ ... ... *

ఇతి శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యబాలగోపాలతీర్థ
శ్రీపూజ్యపాదశిష్య దత్తవంశావతంస రామకుమార
సూనుధనపతిసూరికృతే శ్రీశంకరాచార్య విజయ
డిండిమేచతుర్థస్సర్గః.
వ్యా-సంఖ్యా, ౮౫౦.

శ్రీగణేశాయనమః.

శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే ✲ సవ్యాఖ్యానే.

పంచమసర్గప్రారంభః.

ఏవం ప్రాకృతజనవిలక్షణం తస్య బాలచరితముపవర్ణ్య తుర్యాశ్రమస్వీకృతిముపవర్ణయితుం ప్రస్తౌతి॥ ఇతీతి॥ ఇత్యుక్తప్రకారేణ సప్తమవర్షే సర్వవేదపారంగతతాం ప్రాప్తో వటుః బ్రహ్మచారీ గురోః కులాత్పరివృత్య పరివర్తనం సమావర్తనం విధాయ గురుకులవాసం సమాప్య మహాయశాః గృహే జననీం పర్యచరత్ సమ్యక్ సేవితవాన్ - వి, ॥ ౧ ॥ మాతరంప

ఇతి సప్తమహాయనే ఽఖిలశ్రుతిపారంగతతాం గతో వటుః। ప్రతి
వృత్య గురోః కులాద్గృహే జననీం పర్యచరన్మహాయశాః॥ ౧॥ పరి
చరజ్జననీం నిగమం పఠన్నపి హుతాశరవీ సవనద్వయమ్। మను
వర్యైర్నియతం పరిపూజయఞ్ఛిశురవ వ్రతసంస్తరణైర్వ్యథాత్॥ ౨॥
శిశుమదీక్ష్య [illegible] వాపి నమస్యమార్గదిశతి వృద్ధతమోపి నిజాసనమ్।
అపికరోతి జనః కరయోర్యుగం వశగతో విహితాంజలి తత్క్షణాత్॥.

చరన్ వేదం పఠంశ్చ మనుశ్రేష్ఠైః స్వాయంభువాదిభిరగ్నిసూర్యసంప్రా[illegible]యాం నియమితం ప్రాతస్సవనం తృతీయసవనమిత్యేవం రూపం సవనద్వయం వహ్నిసూర్యౌ పరిపూజయన్ సన్ శిశుః భానువదవర్తత మనుశ్రేష్ఠైః ప్రవర్తైర్నియతం యథా స్యాత్తథా పరిపూజయన్నితి వా - ప్రాత్,॥ ౨॥ [illegible]ం శ్రీశంకరం దృష్ట్వా క్రోధాద్యావలో[illegible]వాపి [illegible] [illegible]వృద్ధతమోత్యంతమాదరణీయోఽపి స్వాసనం దదాతి అపిచ తత్క్షణా

[illegible] ప్రస్వర్త్యాప్తి [illegible]

కరోతి ॥ ౩ ॥ మృద్వితి ॥ చరితస్యాపివిశేషణం మృదుకోమలంవచోయ

స్మింసత్ చరితమితివా ఓజసాంమనఆదిబలానామాస్పదమాశ్రయభూతం

వపుశ్శరీరం సుతస్య తత్సర్వమ వెక్ష్యసాసతీకుమారజననీనిరర్గళమవాప్తి

బంధంసుఖమవాప ॥ ౪ ॥ కదాచిదస్య శ్రీశంకరస్యమాతాహి ప్రసిద్ధంమం

దంగమనం యస్యాస్సానముద్రగాంనదీం ప్రతిస్నానార్థం గతాసూర్య

మండలే ఆతపేనోగ్రైః కిరణైర్యస్య ఏతాదృశే సతి తపసాకృశాతనుశ్శరీ

రం యస్యాస్సాసతీవిలంబం కృతవతీత్యర్థః-స్యా, ॥ ౫ ॥ తత్రదావిగతదర

౩ ॥ మృదువచశ్చరితం కుశలాం మతిం వపురనుత్తమమాస్పద
మోజసామ్। సకలమేతదుదీక్ష్య సుతస్య సా సుఖమవాప నిరర్గళ
మంబికా ॥ ౪ ॥ జాతుమందగమనా స్వహో మాతా స్నాతుమంబుని
ధిగాం ప్రతియాతా। ఆతపోగ్రకిరణైరవితంబసాతపః కృశతనుర్వి
లలంబే ॥ ౫ ॥ శంకరస్సదనుశంకితచిత్తః పంకజైర్విగతపంకజలా
ఢ్యైః। విజయన్నపగతో గతమోహాం తాంజనైనసదనం సహాని
న్యే ॥ ౬ ॥ సోథనేతుమనవద్యచరిత్రస్సద్మనాంకితమృషీశ్వరపు
త్రీః। అస్తువజ్జలధిగాంకవిహృద్యైస్తుతః స్ఫురదలంకృతపద్యైః ॥
౭ ॥ ఈహితం తవభవిష్యతి కాల్యే యో హితం జగత ఇచ్ఛసి బాల్యే ।

మేనజలేనాఢ్యైః పంకజైర్విజయన్నపగతః ఇనేనజనపముదా యేనపహస

దనం ప్రతినిన్యే ॥ ౬ ॥ అథసయనానంతరం దోషరహితచరిత్రః ఋషీణామీశ్వ

రస్య శివగురోః పుత్రః శ్రీశంకరః గృహస్యసమీపం నేతుం సముద్రగాం నదీం క

వీనాం మనోజ్ఞైస్తుతః స్ఫురంతి అలంకృతాని చ తాని పద్యాని చ తైః కృత్వా

పాతతః స్ఫురదలంకృతపద్యైః అస్తువత్ ॥ ౭ ॥ తేనస్తుతా సంతుష్టా సదీ ఉవాచ

తవ ఈహితమభిలషితం కలయతి చేష్టామితికాల్యే ప్రాతః కాలేభవిష్యతీతి

[illegible] ప్రజ్ఞాద్య [illegible] ॥ ని ॥ ప్ర [illegible]

కల్య [illegible] స్వబాల్యావస్థాయాం జగతో హితమిచ్ఛ [illegible]

[illegible] శంకరస్సదనం ప్రాప [illegible]

[illegible]

[illegible] రేవ మాధవస్యాలయం [illegible]

స్యైః ప్రవహంతీం తాం ధునీం నదీం స్నాతానామివ సమలోకత ॥౯॥ ఏవమ [illegible]
కారేణ మర్త్యానతిక్రాంతాని చరిత్రాణి యస్య తం సేవమానానాం జనానాం
మనోరథకరణేన దైన్యస్య లవిత్రం ఛేదకమేనం శ్రీశంకరం ద్రష్టుమిచ్ఛుః ర
దృతాభిఖ్యో యేన స కేరళక్షితిపతిః రాజశేఖరాఖ్యస్సచివమమాత్యం ప్రే
షితవాన్ ॥౧౦॥ స అమాత్యోపి తం సమమతంద్రితమనలసమతంద్రితం యథా
ప్రాప్య త్రత్రేతి వా ఽభీర్భయవర్జిత ఉపదీయత ఇత్యుపదా ఉపాయనం తా

ఇత్యవాప్య స వరం తటినీం తస్సత్యవాక్సదనమాప వినీతః॥ ౮॥ ప్రా
తరేవ సమలోకత లోకశ్శ్నితవాతహృతశీకరపూతైః। నూతనామివ
ధునీం ప్రవహంతీం మాధవస్య సమయా సదనం తామ్॥౯॥ ఏవమే
నమతిమర్త్యచరిత్రం సేవమానజనదైన్యలవిత్రమ్। కేరళక్షితిప
తిర్హితాదిదృక్షుః ప్రాహిణోత్సచివమాదృతభిక్షుః॥ ౧౦ ॥ సో
ప్యతంద్రితమభీరుపదాభిః ప్రాప్య తం తదనుసద్విరదాభిః।
ఉక్తిభిస్సరసమంజుపదాభిశ్శక్తిభృత్సమమజిజ్ఞపదాభిః ॥ ౧౧ ॥
యస్య నైవ సదృశో భువి బోద్ధా దృశ్యతే రణశిరస్సు చ యోద్ధా। తస్య
కేరళనృపస్య నియోగాద్దృశ్యసేమమ చ సత్కృతియోగాత్ ॥౧౨॥

ఖ్ దానే ఆతశ్చోపసర్గ ఇత్యఙ్ ॥సి॥ ఉపాయనముపగ్రాహ్యముపహారస్తథో
పదేత్యమరః-ఉపదాభిరుపాయనభూతాభిస్సమీచీనాభిర్ద్విరదాభిః కరేణు
భిస్సహితం శ్రీశంకరం ప్రాప్య తదనుతతః ప్రాప్తైః పశ్చాత్ సరసాని మనోజ్ఞా
ని పదాని యాసు సరసానామితి శా ఏవం విధాభిరాభిరుక్తిభిః శక్తిం శివాం సా
మర్థ్యం వా బిభర్తీతి శక్తిభృత్స దివస్సమమ జిజ్ఞపత్ సమం యథా స్యాత్త
థా విజ్ఞాపితవాన్ ॥౧౧॥ తా ఏవ దర్శయతి యస్య సదృశో బోద్ధా రణమూర్ధ
స్సుయుద్ధకర్తా చ భువి నైవ దృశ్యతే తస్య కేరళ దేశాధిపతేరాజ్ఞాత స్త్వం స
ర్వోత్తమో దృశ్యసే నను అన్య ఏవ తన్నియోగాదాగత్యఘాం తతో నదృష్ట
వాన్ ఫథ్నా నైవ వా పూర్వమిత్యాశంక్యాహ మమ సత్కృతేః పుణ్యస్య యో

[illegible]వ్యస్యవ్యావృత్తిః యోగాదిభిర్వ్యాకరణాద్యావృత్తిః [illegible]
తాళ్ళ ప్రార్థిత ప్రదానపాత్ర తామాచనాయకతం స్తువతాం ప్ర) [illegible]
భాజితాభిదాభ్యాం॥ రాజితైర్దీప్తిమద్భిరాభ్రై)స్స్వర్ణమయైర్వస్త్రై)ర్విలి
సంతశ్శోభంతః పూజితాః పూజాం ప్రాప్తాః అవితథాభిః వ్యర్థాభిస్సగసార
సయుక్తాశ్చ తాః వాదకథాశ్చ తాభిః ఖండితా అవరేషామన్యేషాం గిరో వా
చో యైస్తే పండితా యస్య సదసి సభాయాం వసంతస్సంతీత్యర్థః॥ ని॥ అథ ప్రం
మేఘే చ గగనే ధాతుభేదే చ కాంచన ఇతి మేదినీ ॥ ౧౩ ॥ ఆశాసంగా)మెజి
తాస్సర్వమహీపా భూమిపాలా యేన అతఏవ స్తూయమానౌ చరణౌ యస్య
స్యాతఏవ కులస్య దీపో దీపవత్ప్ర)కాశకస్సోయం రాజా భవభాజాం సంసా

రాజితాభ్ర)వసనైర్విలసంతః పూజితాస్సదసి యస్య వసంతః।
పండితాస్సరసవాదకథాభిః ఖండితావరగిరోవితథాభిః॥ ౧౩ ॥ సో
యమాజిజితసర్వమహీపస్తూయమానచరణః కులదీపః। పాదరే
ణుమవ సంభవభాజామాదరేణ తవ విందతు రాజా॥ ౧౪ ॥ ఏష
సింధురవరో మదపూర్ణో దోషగంధరహితః ప్ర)వితీర్ణః। అ
స్తు తే ద్యురజసా పరిపూతం వస్తుతో నృపగృహం శుచిభూతమ్॥ ౧౫ ॥
ఇత్యుదీర్య పరిసాధితదౌత్యం ప్రత్యుదీరితపదుక్తిమమాత్యమ్। అ
త్యుదారమృషిభిః పరిశస్తం ప్రత్యువాచ వచనం క్రమశస్తమ్॥ ౧౬ ॥

రంభజతామవనం పాలకం తవ చరణరేణుమాదరేణ విందతు లభతాం అభ్యర్థ
నాయాం లోట్॥ ౧౪॥ తత్రానీతాసూపధాసుముఖ్యమేకం గజం దర్శయతి
ఏషస్సింధురవరో హస్తిశ్రేష్ఠో మదేన పూర్ణః దోషస్య గంధేనాపి వర్జితః ప్రవి
తీర్ణో రాజ్ఞా ప్రేష్ణాదత్తస్తస్మాద్వస్తుతశ్శుచిభూతమపి నృపగృహం తవ చర
ణరజసా పరితః సమంతాత్పూతం పవిత్రమస్తు॥ ౧౫॥ ఏవం యుక్తియుక్తం స
చివవాక్యముదాహృత్య తదుత్తరరూపం శ్రీశంకరవాక్యముదాహరన్నా
హ ఇత్యేవం ప్రకారేణోదీర్యోక్త్వా పరిసాధితం దూతకృత్యం యేన ప్ర
త్యుదీరితాః ప్రత్యుచ్చారితాస్స్వతామూక్తయస్సుమీచీనా ఉక్తయో యేనా
నతమమాత్యం సచివం ప్రతిక్రమశః క్రమేణ వచనముువాచ ॥ తద్విశినష్టి॥

తత్త్వ జాగరమజేవ వటువరిభిః పరిశ స్తతసంస్తుతం ॥౧౭॥ జదాదాదాతా ॥ భైక్ష్యం భిక్షాలబ్ధమన్నం పరిధానమాచ్ఛాదనమజినం మృగచర్మ విధానం కర్తవ్యం నియమేన రాత్రావేవ కష్టసాధ్యమేవ త్రికాల స్నానాదికమపి కర్మ ప్రతిపాదకం వేదాదిశాస్త్రం హే దాతృవరశర్మదాయినాం దృష్టాదృష్టసుఖదాయినాం వేదానాం ప్రాప్తౌ పటూనాం కుశలానాం వటూనాం బ్రహ్మచారిణాం శాస్త్రియద్వా విధానం శ్రుతిస్మృత్యాది నియమేన రాత్రావేవ కర్మ తత్రాపి నియమేనేతి వా శాస్త్రీత్యర్థః - శర్మదాయీతి కర్మణో విశేషణం ॥ ౧౭॥ తథా చైవంవిధా బ్రహ్మచారిణో వయం నైజం స్వీయం కర్మ విహాయ కుంభిపురోగైః కుభోగైః భోగ్యం త ఇతి భోగా

భైక్ష్యమన్నమజినం పరిధానం రాత్రుమేవ నియమేన విధానమ్। కర్మ దాతృ వరశాస్త్రివటూనాం శర్మదాయి నిగమాప్తిపటూనామ్ ॥ ౧౭॥ కర్మ నైజమపహాయ కుభోగైః కుర్మహే హ కిము కుంభిపురోగైః। ఇచ్ఛయా సుఖమమాత్య యథేతం గచ్ఛ నాథ మసకృత్కథ యేత్థమ్॥౧౮॥ ప్రత్యుత క్షితిభృతాఖిలవర్ణాశ్రమ వృత్త్యపాహరణతో విగతేనాః। ధర్మవర్త్మని రతా వచనీయాః కర్మవర్జమితి నో వచనీయాః॥౧౯॥ ఇత్యముష్య వచనాదకళంకః ప్రిత్యగాత్పునర

విషయాన్తైరిభపురస్సరైః కుత్సితైర్విషయసంభోగైః కింకుర్మహే హే తి ప్రసిద్ధార్థకమాశ్చర్యార్థకం వాఽవ్యయం త హేమయా కిం విధేయ మిత్యాకాంక్షాయామాహ- హే సచివ- ఇచ్ఛయా సుఖం యథా స్యాత్తథా యథేతం యథాగతం తథా గచ్ఛ యత ఇత్థ మమునా ప్రకారేణాసకృదర్థం న కథయ॥౧౮॥ యత్త్వయోక్తం తదాజ్ఞః కర్తవ్యం న భవతి ప్రత్యుత భూమిపేన సర్వవర్ణాశ్రమాణాద్యావృత్త్యపాహరణతస్తత్తద్వర్ణోచిత శుద్ధజీవికా సంపాదనేన విగతాని దేవర్షిపితృఋణాని యేభ్యస్తథావిధా ధర్మమార్గే నిరతా రచనీయాః స్వీయం కర్మ వర్జ్యమితి నో వచనీయాః నైవ వక్తవ్యాః ॥ ౧౯ ॥ తతః కిం వృత్తమిత్యాకాంక్షాయామాహ - ఇత్యేవంవిధాదముష్య శంకరస్య వచనాదమాత్యచంద్రశ్చంద్రాద్వ్యతిరేక సూ

త్వాంచివిశేషణమతశ్శంకరాభిధః ప్రత్యగాత్ స్వసద్మనిజాత్ప్రతిగమనం కృతవాన్ సభూమిపోఽస్య వృత్తం శ్రుత్వా తత్సృష్టస్య శ్రీశంకరస్య సవిధం సమీపం స్వయం ప్రాప ॥ ౨౦॥ ఇతశ్చతుర్థశ్లోకస్థం మునివరస్య కుమారం విశినష్టి । భూసురాణాం భూమిదేవానాం బ్రాహ్మణానాం అర్భకవరైర్బాలకశ్రేష్ఠైః పరివీతం పరితో వ్యాప్తం భాసురైర్దేదీప్యమానైర్భాస్వరస్యేవోడుపస్యచంద్రస్య గభస్తిభిః కిరణైస్తుల్యముపవీతం యజ్ఞోపవీతం యస్య అచ్ఛా స్వచ్ఛా యా జహ్నుసుతా గంగా తయా విలసంతం ద్రుమవంతం నగం హిమాలయమివ సుచ్ఛవిం సుష్ఠుచ్ఛవిః కాంతిర్యస్య తం ॥౨౧॥ కృష్ణహ

మాత్యమృగాంకః । వృత్తమస్య స నిశమ్య ధరాపస్సత్తమస్య సవిధం స్వయమాప॥౨౦॥ భూసురార్భకవరైః పరివీతం భాస్వరోడుపగభస్త్యుపవీతమ్ । అచ్ఛజహ్నుసుతయా విలసంతం సుచ్ఛవిం నగమివ ద్రుమవంతమ్॥ ౨౧ ॥ చర్మ కృష్ణహరిణస్య దధానం కర్మ కృత్స్నముచితం విదధానమ్ । నూతనాంబుదనిభాంబరవంతం పూతనారిసహజం తులయంతమ్॥ ౨౨ ॥ జాతరూపరుచిముంజిసుధామ్నా చ్ఛాతరూపకటిమద్భుతధామ్నా । నాకభూజమివ సత్కృతిలబ్ధం పాకపీతలతికాపరిలబ్ధమ్॥ ౨౩ ॥ సస్మితం మునివరస్య కుమారం విస్మితో నరపతిర్బహువారమ్ । సంవిధాయ వినతిం వరదానే

రిణస్య చర్మ దధానం సవర్ణముచితం కర్మ విధానం నూతనమేఘతుల్యమంబరమస్యాస్తీతి తథా తం పూతనాయాః కంసప్రేషితాయా అరిః శత్రుః కృష్ణస్తస్య సహజం భ్రాతరం బలభద్రం తులయంతం తత్తుల్యం దధానం॥౨౨॥ జాతరూపస్య సువర్ణస్య రుచిరివ రుచిర్యస్య తస్య ముంజిసంజ్ఞకస్య తృణవిశేషస్య సుధామ్నా సుష్ఠు తేజసా ఆశ్చర్యమందిరేణ చ్ఛాతం ఛన్నం రూపం యస్యాస్తథాభూతా కటిః శ్రోణిర్యస్య సత్కృతిః సుకృతం తయా లబ్ధం పాకేన పరిణత్యా పీతాయా లతికాః సూక్ష్మలతాస్తాభిః పరిరబ్ధమాలింగితం స్వర్గభూమిజం కల్పద్రుమమివ ॥ ౨౩ ॥ స్మితేన మందహాసితేన సహితం మునివరస్య శివగురోః కుమారం నరపతిర్బహువారం ప్రణతిం విధాయ తం భువి వరదానే

బ్రహ్మణా సమం మేనే భువి త్వ్యస్య వినతిరిత్యనేనాస్య సంబంధః ॥ ౫౮ ॥ తేన
శ్రీశంకరేణ పృష్టం కుశలం యస్మై సః శాత్రవస్య శత్రుసమూహస్య శత్రుసం
బంధినో వా కాలాంతకో భూమిపాలః దశసహస్రసంఖ్యాక సువర్ణము
ద్రాసమర్పణపూర్వకం స్వేనరచితమపూర్వం నాటకానాం త్రయమవో
చత్ ॥ ౫౯ ॥ నాటకత్రయం విశినష్టి తదిత్యర్థేన ॥ నాటకత్రయం ॥*॥
శృంగారహాస్యకరుణారౌద్రవీరభయానకాః । బీభత్సాద్భుతసంజ్ఞౌ చేత్య
ష్టౌ నాట్యే రసాః స్మృతా ఇత్యుక్తైః రసైరార్ద్రం గుణైర్యే రసస్యాంగినో ధ
ర్మాః శౌర్యాదయ ఇవాత్మనః ॥*॥ ఉత్కర్షహేతవస్తేస్యురచలస్థితయో
గుణాః । మాధుర్యౌజః ప్రసాదాఖ్యాస్త్రయస్తేన పునర్దశ ఆహ్లాదకత్వం
మాధుర్యం శృంగారే ద్రుతికారణం । కరుణే విప్రలంభే తచ్ఛాంతే చాతిశ
యాన్వితం । దీప్త్యాత్మవిస్తృతేర్హేతురోజో వీరరసస్థితిః । బీభత్సరౌద్ర

తం విధాతృసదృశం భువి మేనే ॥ ౬౦ ॥ తేన పృష్టకుశలః క్షితిపాల
స్స్వేనసృష్టమథ శాత్రవకాలః । హాటకాయుతసమర్పణపూర్వం
నాటకత్రయమవోచదపూర్వమ్ ॥ ౬౧ ॥ తద్రసార్ద్రగుణరీతివిశి
ష్టం భద్రసంధిరుచిరం సుకవీష్టమ్ । సంగ్రహేణ స నిశమ్య సువాచం

రసయోస్తస్యాధిక్యం క్రమేణ చ । శుష్కేంధనాగ్నివత్స్వచ్ఛజలవత్సహసై
వయః । వ్యాప్నోత్యన్యత్ప్రసాదోసౌ సర్వత్ర విహితస్థితిరిత్యుక్తైర్గుణైః రీ
తిర్నామ గుణాశ్లిష్టా వర్ణసంఘట్టనా మతా । వైదర్భీ గౌడీ పాంచాలీ ఇత్యు
క్తాభీ రీతిభిశ్చ విశిష్టం యుక్తం తథా భద్రసంధిభిశ్శ్రేష్ఠసంధిభిస్సున్దరం సంధి
ర్నామ ఏకేన ప్రయోజనేనాన్వితానాం కథాంశానామవాంతరప్రయోజన
సంబంధః తత్ర పంచసంధయః తదుక్తం దశరూపకే ॥*॥ ముఖం ప్రతిముఖం గ
ర్భః సావమర్శోపసంహృతిః । ముఖం బీజసముత్పత్తిర్నానార్థరససంభవా ॥
లక్ష్యాలక్ష్యస్య బీజస్య శక్తిః ప్రతిముఖం మతం । గర్భస్త్వదృష్టదృష్టస్య బీజ
స్యాన్వేషణం ముహుః । హేతునా యేన కేనాపి విమర్శస్సంధిరిష్యతే । బీజ
వంతో ముఖాద్యర్థా విప్రకీర్ణా యథాయథం । ఐకార్థ్యముపవర్ణ్యం
తే యత్ర నిర్వహణం హి తదిత్యాదిసంధిషు భద్రత్వం గాంభీర్యచేష్టాది విని

ప్రకాశక్తత్వం అతఏవ శోభనకవీనాం మిత్రం కవిషు శోభనత్వం తస్య గ్రన్థకర్తృత్వం ఏవం విధనాటకత్రయం సశ్రీశంకరకరం గ్రాహయిత్వా కర్తృకానుష్ఠానాక్యం తను ముం రాజానం వరం గృహాణేత్యువాచ ॥ ౨౬ ॥......................

నితాంతమత్యంతం హృదయంగమో మనోహరస్సారో యస్యాం తులితామృతధారాయయా తాం గాం వరం గృహాణేతివాచం నిశమ్య రచితోంజలిబంధో యేనస బద్ధాంజలిస్సుష్ఠుసంధా ప్రతిజ్ఞా యస్య సభూపతి స్స్వోపమం స్వసదృశం పుత్రమి యేష ఇచ్ఛతిస్మ ॥ ౨౭ ॥ ఏవం ప్రార్థితః శ్రీశంకర స్తం రాజానముపాచ ఏతత్సహస్రసంఖ్యాకం హాటకం మమహితాయనాస్తితత్ హిరణ్యకథం విధేయమితి తత్రాహనోస్మాకం గృహవాసిజనాయతు దేహితత్

తం గృహాణ వరమిత్యమువాచ ॥ ౨౬ ॥ తాం నితాంతహృదయం గమసారాం గాం నిశమ్య తులితామృతధారామ్ । భూపతిస్సరచితాంజలిబంధస్స్వోపమం సుతమియేష సుబంధః ॥ ౨౭ ॥ నాహితాయ మమ హాటకమేతద్దేహి నస్తు గృహవాసిజనాయ । ఈప్సితం తవ భవిష్యతి శీఘ్రం యాహి పూర్ణమనసేత్యవదత్త్రమ్ ॥ ౨౮ ॥ రాజవర్యకులవృద్ధినిమిత్తాం వ్యాజహారరహసి శ్రుతివిత్తామ్ । ఇష్టిమస్య సకలేష్టవిధాతుస్తుష్టిమాపహితయా క్షితినేతా ॥ ౨౯ ॥ సవిశేషవిదాసభాజితః కవిముఖ్యేన కళాభృతాం వరః । అగమత్కృతకృత్య

దేహితం మనసాఽభిలషితం శీఘ్రం భవిష్యతి తస్మాత్పూర్ణమనసా శీఘ్రం యాహి గచ్ఛేతి మధ్యమణిన్యాయేన శీఘ్రపదముభయత్ర సంబంధనీయం ॥ ౨౮ ॥ ఏవం జనసమాజ ఉక్త్వా పునారహసి ఏకాంతే రాజవర్యకులస్య వృద్ధినిమిత్తభూతాం శ్రుతిప్రసిద్ధాం ॥ ని ॥ విత్తం క్లీబే ధనే వాచ్యలింగం ఖ్యాతే విచారితే ఇతి మేదినీ- అస్య రాజ్ఞస్సకలేష్టానాం విధాతా పరమాత్మా తస్య ఇష్టిం పూజాం వ్యాజహార తత్ప్రకారముక్తవాన్ తయా ఇష్ట్యా భూమినేతా రాజా తుష్టిమాపేత్యర్థః ॥ ౨౯ ॥ విశేషజ్ఞేన కవిముఖ్యేన శ్రీశంకరేణ సభాజితః పూజితః కలాభృతాం మధ్యే శ్రేష్ఠః కృతం కృత్యం యయా సా బుద్ధిర్యస్య స తాదృశస్స్వగుణాన్వర్ణయన్ స్వీయాం నగరీం మగమత్ గతవానిత్యర్థః ॥ ౩౦

ఏవంతేషాంభూయిష్ఠాచైశ్వర్యవ్రతదానాదికముపవర్ణ్యాచార్యచరిత్రాంతరంవ
ర్ణయితుముపక్రమతే॥బహవశ్శ్రుతిపారదృశ్వనో వేదపారంపృష్టవంతః క
వయః శ్రీశంకరాన్మహతః గురోర్మహాంతిదర్శనానిశాస్త్రాణిఫణిరాజస్య శే
షస్యకుశలతామధిగంతుమప్యేవతోధ్యయనంకృతవంత ఇత్యర్థః॥౩౧॥పరి
తంశ్రుతమనూనకమఖండమాదరాద్రహస్యేకాంతఆలోక్య ప్రవిభజ్యచసా
రాసారవిభాగంవిధాయనిజసుఖేనిమజ్జతః విధేయాన్ శిష్యాన్ ససుధీశ్శ్రీ

ధీనిజాంనగరీమస్యగుణానుదీరయన్ ॥౩౦॥బహవశ్శ్రుతిపార
దృశ్వనః కవయోహ్యేషతశ్శంకరాద్గురోః ।మహతస్సుమహాంతిద
ర్శనాన్యధిగంతుంఫణిరాజకౌశలీమ్॥ ౩౧॥పరితంశ్రుతమాద
రాత్పునఃపునరాలోక్యరహస్యనూనకమ్। ప్రవిభజ్యనిమజ్జతస్సుఖే
సవిధేయాన్ విదధేతమాంసుధీః॥౩౨॥సర్వార్థతత్త్వవిదపిప్ర
కృతోపచారైశ్శాస్త్రప్రక్షభక్త్యతిశయేనవినీతశాలీ। సంతోష
యంత్స్వజననీమనయత్క్రియంతిసప్తానితోద్విజవరైర్దివసాని ధ
న్యః॥౩౩॥సాశంకరస్యశరణంసచతజ్జనన్యావ్యూహ్యాన్యోన్యయోగవిర
హాస్త్వనయోరసహ్యాః।నోవోఢుమిచ్ఛతితథాప్యమనుష్యభావా
న్మేరుంగతః కిమభివాంఛతిదుష్ప్రదేశమ్॥౩౪॥కృతవిద్యమముం
చికీర్షవశ్శ్రితగార్హస్థ్యముదాప్తబాంధవాః। అనురూపగుణా
మచింతయన్నవస్యేషుకులేషుకన్యకామ్॥ ౩౫ ॥అథజాతుదిదృ

శంకరోవిదధేతమాంసమ్యక్‌కృతవాన్॥ ౩౨॥వినీతశాలీవినయవాన్॥౩౩॥
అన్యోన్యయోగస్యసంయోగస్యవిరహస్త్వనయోశ్శంకరతజ్జనన్యో రసహ్యో
యద్యపితథాపి వోఢుంపరిణయం కర్తుం నో ఇచ్ఛతిస్మ తత్ర హేతుమా
హ- అమనుష్యభావాద్దైవాధిదేవత్వాత్ మేరుంప్రాప్తః కిందుష్ప్రదేశం
దుష్టస్థానమభివాంఛతినైవవాంఛతీత్యర్థః॥ ౩౪॥ఆప్తాశ్చబంధవశ్చతేఆ
ప్తాశ్చతేబంధవశ్చేతివాకృతాసంపాదితావిద్యాయేనతమముంశ్రితంగా
ర్హస్థ్యంయేనఏవంవిధంచికీర్షవః కర్తుమిచ్ఛవోఽనురూపాగుణాయ
స్యాస్తథాభూతాంకన్యకాందోషవర్జితేషుకులేష్వచింతయన్ - వి

౩౫॥ అథానంతరం జాతుకదాచిత్ త్రిపురఘ్నం మహాకాళశంకరలిఙ్గం శ్రీ శంకరాత్మనా౽వతీర్ణం ద్రష్టుమిచ్ఛవః ఉపమన్యుప్రముఖా మునయస్సమాయయుః॥ ౩౬ ॥ భక్త్యా సమ్యక్ నతో నమ్రః పవిత్ర్యా జినన్యాసహా త్రీణామపూజాదివిధానవిత్ స శ్రీశంకరస్తాన్మునీన్ ప్రణిపత్య ప్రకర్షేణానత్వా మధుపర్కః పూర్వమాదౌ యస్యాస్తయా సపర్యయా పూజయా ప్రతిజగ్రాహ స్వాగతం కృతవానిత్యర్థః॥ ౩౭॥ విహితాంజలినా విపశ్చితా విదుషా శ్రీశంకరేణ భగవంత ఏతాన్యాసనాని పరిగృహ్యతామితి వినయపూర్వకయోక్త్యా౽ర్పితావిష్టరాః ఆసనాని యైర్భ్యస్తే పరమార్థస్య సంశ్రయో యేషాం

ఋషయః కలావవతీర్ణం మునయః పురద్విషమ్। ఉపమన్యు దధీచి గౌతమ త్రితలాగస్త్యముఖాస్సమాయయుః॥ ౩౬ ॥ ప్రణిపత్య సభక్తిసన్నతః ప్రసవిత్ర్యా సహ తాన్విధానవిత్। విధివన్మధుపర్కపూర్వయా ప్రతిజగ్రాహ సపర్యయా మునీన్॥ ౩౭ ॥ విహితాంజలినా విపశ్చితా వినయోక్త్యా౽ర్పితవిష్టరా అమీ। ఋషయః పరమార్థసంశ్రయా అమునా సాకమచీకరన్కథాః॥ ౩౮ ॥ నిజగాద కథాంతరే మునీన్ జననీ తస్య సమస్తదర్శినః। వయమద్య కృతార్థతాం గతా భగవంతో యదుపాగతా గృహాన్॥ ౩౯ ॥ క్వ కలిర్బహుదోషభాజనం క్వ చ యుష్మచ్చరణావలోకనమ్। తదలభ్యత చే

తాం తే హి అంతః స్థా ఇమీ ఋషయో౽మునా శ్రీశంకరేణ సహ కథాః కృతవంతః మోక్షసంశ్రయా యా ఇతి కథానాం వా విశేషణం ॥ ౩౮॥ కథానామంతరే౽ంతరాళే తస్య సర్వజ్ఞస్య జననీ మునీనువాచ॥ యదువాచ తదాహ॥ వయమద్య కృతార్థతాం ప్రాప్తాః యద్యస్మాద్భగవంతో గృహానుపాగతాః॥ ౩౯ ॥ భవ దాగమసంపన్నకేవలం కృతార్థతాయాః పవనసంపాదకమపి తు జన్మాంతరీయానంతసుకృతసూచకమపీత్యాశయేనాహ ॥ క్వేతి ॥ బహుదోషభాజనం కలిః క్వ యుష్మచ్చరణావలోకనం తథా చ సమస్తదోషాశ్రయే కలియుగే౽త్యంతాలభ్యం తత్ యుష్మచ్చరణావలోకనమలభ్యత చేత్తర్హి అస్మాకం పురాకృతం పుణ్యం కిమితి ప్రపంచయేత ద్వర్ణనమశక్యమిత్యర్థః

ర్థః ॥ ౪౦ ॥ ఏవంస్తుత్యాఽభిముఖీకృతాన్మునీన్ కించిత్ప్రహృష్టమారభతే శిశురితి॥ ఏష భవదగ్రే స్థితశ్శిశురతిబాల్యేన సర్వాగమపారగోఽయదభవత్ మహిమాప్యస్యయదద్భుతో భవదేతద్ద్వయం కుతూహలం కురుతే॥ ౪౧ ॥ భవదాగమనమప్యేతదద్భుత మాహాత్మ్యసూచకమిత్యాశయేనాహ భవద్భిర్హ్యత్యంతా లభ్యదర్శనైరపి తత్రాపి స్వయమాగత్య తత్రాపి కరుణార్ద్రైర్దృశాఽయమనుగృహ్యతే॥ తస్మాదస్య పురాకృతం తపోవదత మయాఽఽకర్ణయితుం యది క్షమం యోగ్యం తర్హి బ్రూతేత్యర్థః ॥ ౪౨ ॥ ఇత్యేవం ప్రకారేణ సాదరం యథాస్యాత్తథా సత్యోచ్చారితాం వాచమాకర్ణ్య సాద

త్పురాకృతం సుకృతం నః కిమితి ప్రపంచయే॥ ౪౦ ॥ శిశురేష కేలాతి
శైశవే యదశేషాగమపారగోఽభవత్ । మహిమాపి యదద్భుతో
స్య తద్ద్వయమేతత్కురుతే కుతూహలమ్॥ ౪౧ ॥ కరుణార్ద్రైర్దృ
శానుగృహ్యతేస్వయమాగత్య భవద్భిరప్యయమ్। వదతాస్య పురా
కృతం తపః క్షమమాకర్ణయితుం మయా యది॥ ౪౨ ॥ ఇతి సాదరమీ
రితాం తయా గిరమాకర్ణ్య మహర్షిసంసది । ప్రతివక్తుమభిప్ర
చోదితో ఘటజన్మా ప్రవయాః ప్రచక్రమే॥ ౪౩ ॥ తనయాయ పురా
తతీవ్రతే తవపత్యా తపసా ప్రసాదితః। స్మితపూర్వముపాదదే
వచో రజనీవల్లభఖండమండనః॥ ౪౪ ॥ వరయస్వ శతాయుషస్సుతా
నపి వా సర్వవిదం మితాయుషమ్। సుతమేకమితీరితశ్శివం సతి సర్వజ్ఞ

రమాకర్ణ్యేతి వా మహర్షీణాం సంసది సభాయాం తైరేవ ప్రేరితోఽతివృద్ధోఽగస్త్యః ప్రతివక్తుం ప్రచక్రమే ॥ ౪౩ ॥ సాక్షాచ్ఛివ ఏవ తవ పత్యాఽతితపసా సమారాధ్య లబ్ధోఽనన్యాయం కశ్చిత్తపస్వీత్యాశయేనాహ॥ తనయామేతి త్రిభిః హే పతివ్రతే పూర్వం తవ పత్యా పుత్రార్థం తపసా ప్రసాదితో రజనీవల్లభస్య చంద్రస్య ఖండో మండనమలంకారో యస్య స నిశాకరకలాశేఖరో భగవాన్ శంకరో వచన ముపాదదే ప్రోక్తవాన్ త్వయా సహైవ తవ పత్యా తపస్తప్తమితి ద్యోతనాయ సంబోధనం॥ ౪౪॥ శైవం వచనముదాహరతి ॥ వరయస్వేతి ॥ అసర్వవిదః శతాయుషస్సుతాన్ వరయస్వాపి

తాం సర్వజ్ఞమల్పాయుషమేకంసుతం వరయాస్వేతి ఈరితా స్తవపతి సా సతీ స
ర్వజ్ఞమాత్మజమయాచత ॥ ౪౫ ॥ తస్యాస్తవపత్యురభిలషితస్య సిద్ధయే స్వాయ
మేవశివాభాగ్యాత్తవతనయోబభూవ హే యశస్వినీతి సంబోధయన్ తవ
యశఃఖ్యాపనార్థంబభూవేతి సూచయతి నను సర్వజ్ఞః తస్యైవ పుత్రం కథం
తే న దత్తవానితి చేత్తత్రాహ యతః కారణాద్దేవేష్వపి తస్మాచ్ఛివాదన్యః
సర్వజ్ఞో నాస్తీత్యత ఇత్యర్థః ॥ ౪౬ ॥ ఇత్యేవం ప్రకారేణ తస్యాగస్త్యస్య వచ
నం మితాయుషమిత్యాదిరూపం శ్రుత్వా సా సతీ మునిశ్రేష్ఠం పునరప్యువా
చ భో మునే యతస్సకలజ్ఞోఽస్యాతోఽ ముష్యాయుః కియత్పరిమితమస్తీతి

మయాచ తాత్మజమ్ ॥ ౪౫ ॥ తదభీప్సితసిద్ధయే శివస్తవభాగ్యాత్తన
యోఽయశస్విని । స్వయమేవ బభూవ సర్వవిన్న తతోఽన్యోఽస్తి యత
స్సురేష్వపి ॥ ౪౬ ॥ ఇతి తద్వచనం నిశమ్య సా మునివర్యం పునరప్య
వోచత । కియదాయురముష్య భో మునే సకలజ్ఞోఽస్యనుకంపయా వ
ద ॥ ౪౭ ॥ శరదోష్ట పునస్తథాష్ట తే తనయస్యాస్య తథాప్యసౌ పునః
నివసిష్యతి కారణాంతరాద్భువనేస్మిన్ దశషట్చవత్సరాన్ ॥ ౪౮ ॥ ఇ
తి వాదినిభావినీం కథామృషిముఖ్యే ఘటజే నివార్యతామ్ । ఋషయస్స
హ తేన శంకరం సముపామంత్ర్య యయుర్యథాగతమ్ ॥ ౪౯ ॥ సృణి
నాకరిణీవ సాదితా శుచినా శైవలినీవ శోషితా । మరుతా కదళీవ

త్కరుణయా వదయతో మితాయుషమితి శ్రుత్వా మనస్త్రాసా జాత ఇతి భా
వః ॥ ౪౭ ॥ ఏవం పృష్టో మునిరువాచ శరదస్సంవత్సరాః అష్ట తథా పునరష్టమి
లిత్వా షోడశేతి యావత్ అస్య తవ పుత్రస్యాయుర్యద్యపి తథాప్యసౌ తే తన
యః కారణాంతరాదస్మిన్భువనే షోడశసంవత్సరాన్పునర్నివసిష్యతి వాసం
కరిష్యతి ॥ ౪౮ ॥ ఇత్యేవం ప్రకారేణ భావినీం భవిష్యాం కథాం కుంభజేఽగస్త్యే
వాదిని సతి మునయస్తం నివార్య శ్రీశంకరం సముపామంత్ర్య తేన ఘటజేన
సహ యథాగతం జగ్ముః ॥ ౪౯ ॥ అతికష్టదాం మునివాచం శ్రుతవతీం సతీం
వర్ణయతి ॥ సృణిజేతి ॥ సృణినా అంకుశేన హస్తినీవ సా మునివాచాఽర్దితా తాడి
తాఽభవత్ శుచినా ఆషాఢేన శైవలినీ శైవలం పద్మకాష్ఠం తత్సంబంధినీ

ష్క-రిణీవసాశోషితా౽భవత్ - వాయునాకదళీవకంపితా౽భవత్ ॥ యు
తః పుత్రవత్సలా ॥ ౫౦ ॥ ఏవమతికష్టవతీంమాతరం శ్రీశంకరో యదుక్త
వాం స్తద్వక్తుముపక్రమతే॥ అథమాతుర్మునివాచా౽తిదుఃఖప్రాప్త్యనం
తరంశోకేనపరీతావ్యాప్తా చేతనాబుద్ధిర్యస్యాః తాం సంసారస్యస్థితింక్షణ
భంగురరూపామవగమ్యాకాండే౽సమయేపరిదేవనాశోకః తవకిమర్థమ
పార్థేత్యర్థః ॥ ౫౧ ॥ అతిచంచలేశరీరేమూఢమతిరపి స్థిరబుద్ధింనకురు
తే - త్వంత్వతిసుజ్ఞాతత్రతాంకథం మిత్యన్యో౽గ్యతిబోధయన్నాహ॥ ప్ర
బలోయో౽నిలో వాయుస్తస్య వేగేన వేల్లితో౽తికంపితో యోధ్వజస్తస్యయుచ్ఛ్రి
నదేశీయమతిసూక్ష్మంవస్త్రంతస్యకోటిరగ్రభాగస్తద్వచ్చంచలేకళేబరే

కంపితామునివాచాసుతవత్సలాభవత్ ॥ ౫౦ ॥ అథశోకపరీతచేత
నాంద్విజరాడిత్థముువాచమాతరమ్ । అవగమ్యచసంస్రుతిస్థితింకి
మకాండేపరిదేవనాతవ ॥ ౫౧ ॥ ప్రబలానిలవేగవేల్లితధ్వజచీనాం
శుకకోటిచంచలే । అపిమూఢమతిఃకళేబరేకురుతేకస్స్థిరబుద్ధిమంబి
కే ॥ ౫౨ ॥ కతినామసుతానలాలితాఃకతివానేహవధూరభుంజిహి ।
క్వనుతేక్వచతాఃక్వవావయంభవసంగఃఖలుపాంథసంగమః ॥
౫౩ ॥ భ్రమతాంభవవర్త్మనినిభ్రమాన్నహికించిత్సుఖమంబలక్షు

శరీరేస్థిరబుద్ధింమూఢమతిరపికఃకురుతేనకోపీత్యర్థః - ఉక్తార్థస్యసూచకం
సంబోధనమంబికేతి - తథాచాస్మదంబికా౽తిసుజ్ఞా౽తిచంచలేకళేబరేస్థి
రబుద్ధిత్వేనైవంశోచితుమనర్హాసీత్యర్థః ॥ ౫౨ ॥ కించతత్తజ్జన్మస్వను
భూతానాం పుత్రాదీనామానంత్యాత్స్వేషాం శోకాసంభవాదేతేశో
చ్యాఏతేనేత్యస్మిన్ వినిగమకాభావాన్న కేపిశోచ్యాఇత్యాశయేనాహ-కతీ
తి॥ఇహాస్మిన్సంసారేకతివధూర్లలనానాభుంజిహిసంభుక్తాః తేసుతాఃక్వ-
తావధూశ్చక్వ వయంచక్వ-తథాచభవసంగః పాంథానాంతత్తద్దిగ్భ్య
ఆగతానాంపథికానామేకస్మిన్ ప్రపాదౌయథాసంగమస్తద్వత్సర్వసంగో
ప్యనియతః క్షణభంగురశ్చేత్యర్థః ॥ ప్రసిద్ధంచేదమిత్యాహ - ఖల్వితి॥
తస్మాత్కేపిశోచ్యానభవంతీత్యాశయః॥ ౫౩ ॥ ఏవంశోకాపనోదకైర్వా

ద్యైమార్గాంతరం ప్రబోధ్య స్వేనయదవశ్యం కర్తవ్యం తదాహ ॥ భ్రమతో మితి ॥ సంసారమార్గే భ్రమాదజ్ఞానాద్భ్రమతాం కించిదపి సుఖం నలబ్ధమేవ పితృజననీజఠరవాసాదిరూపం దుఃఖమేవేతి సూచయన్ సంబోధయతి హేంబేతి హి యస్మాదేవం తత్తస్మాచ్చతుర్థం సంన్యాసాశ్రమమవాప్య సంసారలక్షణాద్బంధాద్విముక్త్యర్థం ప్రకర్షేణ యత్నం కరిష్యామి ॥ ౫౪ ॥ ఏవం శ్రీశంకరవాక్యముదాహృత్య తద్వచనేన ద్విగుణీకృత శోకాయాస్తన్మాతుర్వచనముదాహర్తుమాహ . ఇత్యేవం ప్రకారేణ యత్కర్ణయోః కఠోరం దుస్సహం భాషణం చతుర్థమాశ్రమమిత్యాదిరూపం తస్య శ్రవణాత్ బాష్పైరశ్రుభిః పినద్ధోపిహితః కంఠో యస్యాః ద్విగుణీకృతశోకో యస్యాః అత ఏవ గద్గదం వాక్యం యస్యాస్తయా మునిః శ్రీశంకరో జగదే క

మే । తదవాప్య తుర్యమాశ్రమం ప్రయతిష్యే భవబంధముక్త

యే ॥ ౫౪ ॥ ఇతికర్ణకఠోరభాషణశ్రవణాద్బాష్పపినద్ధకంఠయా ।

ద్విగుణీకృతశోకయా తయా జగదే గద్గదవాక్యయా మునిః ॥ ౫౫ ॥ త్య

జబుద్ధిమిమాం శృణుష్వ మే గృహమేధీ భవ పుత్రమాప్నుహి । యజ

చ క్రతుభిస్తతో యతిర్భవితాస్యంగ సతామయం క్రమః ॥ ౫౬ ॥ క

థమేకతనూభవా త్వయా రహితా జీవితుముత్సహే బలా । తనయైమె

మరణే ప్రత్యాహ ఏవంభూతా సా మునిం జగాదేత్యర్థః ॥ ౫౫ ॥ యదువాచ తదాహ ॥ త్యజేతి ॥ ఇదానీమేవ చతుర్థాశ్రమం ప్రాప్య ప్రయతిష్య ఇతీమాం బుద్ధిం త్యజ- తర్హి కిం కర్తవ్యమితి చేత్తత్రాహ- మే మమ వచనం శృణు కిం తదితి తత్రాహ ॥ గృహమేధీ గృహస్థో భవ కిం తత ఇత్యత ఆహ ॥ పుత్రం ప్రాప్నుహి- క్రతుభిర్యజ పంచకురు- తతస్తదనంతరం యతిర్భవితాసి భవిష్యసి- అంగ హే పుత్ర సతాం శాస్త్రోక్తోఽయమేవ క్రమ ఇత్యర్థః తథా చ స్మృతిః ॥ ఋణాని త్రీణ్యపాకృత్య మనో మోక్షే నివేశయేదితి ॥ ౫౬ ॥ కిం చ ఏకస్తనుభవః పుత్రో యస్యాస్తథావిధాఽబలాఽహం త్వయా విరహితా శుచా శోకేనైవ జీవితుం న క్షమిత్యాహ - పుత్రస్య తవైవంవిధదుఃఖదాతృత్వమనుచితమితి సూచయన్ సంబోధయతి తనయేతి ॥ పాఠాంతరే త్వమేత్య

నానసంబంధనీయంకించయదర్థంత్వముత్పాదితస్తదౌర్ధ్వదైహికమపి ప్రమృతాయాంకఃకరిష్యతీత్యర్థః॥ ౫౬॥ కించాల్పవిదావివృద్ధాజననీనప రిత్యాజ్యాతెయదికేనచిదతిమూఢేనత్యాజ్యాతే తర్హితత్యాజ్యా తాంత్వంత్వశేష జ్ఞో౽పిమాంస్వమాతరంతథా౽పి వృద్ధాంత్యక్తుమత్యయోగ్యాంపరిత్యజ్యక థంగమిష్యసిమామపాస్యగంతుమత్యంతాయోగ్యాసీత్యర్థః॥ వత్సగమనం యథాగోఃపీడాకరంతథాతవగమనంమమేతిద్యోతయన్ సంబోధయతి వత్సేతిఏవముక్తమప్యద్రవీభూతాంతఃకరణంపుత్రమాలక్ష్యాహద్రవత ఇ తి - ననువాస్తవసంబంధాభావవిదో౽మమక్వాపిమమత్వాభావాత్స్నేహ వశాత్కథంమేహృదయం ద్రవీభూతంభవేదిత్యాశంక్యతత్త్వవిదామతిద యాళుత్వశ్రవణాత్తేహృదయందయాంకథంనప్రాప్నోతీత్యాహనకథమి

పశుచార్ధ్వదైహికంప్రమృతాయాంమయికఃకరిష్యతి॥౫౬॥ త్వ
మశేషవిదప్యపాస్యమాంజరఠాంవత్సకథంగమిష్యసి । ద్రవతే
హృదయంకథంనతేనకథంకారముపైతివాదయామ్॥౫౭॥ ఏవంవ్య
ధాంతాంబహుధాశ్రయంతీమపాస్తమోహైర్బహుభిర్వచో
భిః। అంబామశోకాంపిదధావిధిజ్ఞశ్శుద్ధాష్టమేచింతయదేతదం

తివా॥ ౫౮॥ ఏవంప్రకారేణబహుధావ్యధాంపీడామాశ్రయంతీంతాం మాతరమపాస్తస్సిగస్సృశో మోహో౽వివేకో యైస్తైర్బహుభిర్వచోభి ర్వ్యాధింశోకనివృత్తిప్రకారంజానాతీతివిధిజ్ఞః శ్రీశంకరశ్శోకరహితాంవిద ధాదకృత. తతశ్చశుద్ధే౽ష్టమవర్షేఅంతర్మనసిఏతద్వక్ష్యమాణమచిం తయత్. అష్టమవర్షాత్మకస్యకాలస్యశుద్ధత్వం కలిమలశూన్యత్వం- ఉ,॥ ౫౯ ॥ యదచింతయత్తద్దర్శయతి ॥ మమేతి ॥ మమమనస్సంసృతిసాధనం ప్రవృత్తిమార్గంనేచ్ఛతి జననీపునశ్చజిహాసతిహాతుంత్యక్తుంనైవేచ్ఛతి మామితివిపరిణామేనసంసృతిపదంవా౽నుషంజనీయంననుజననీసంసృతేర్న భివాంఛితంత్వాంతవమనసా౽పేక్షితాంసంసృతింవాకుతోనజిహాసతీత్యా శంక్యతస్యాస్తద్వీక్షణాభావాదిత్యాహ- నచేతి- తత్ తాంసంసృతింతస్యాన వమీక్షతే ॥ ననుత్వయాప్రసహ్యప్రబోధనీయేతిచేత్తత్రాహ॥ గురురితి

అతఏవ సంన్యాసాశ్రయణే తస్యా ఈషదనుశాసన మాజ్ఞాఽపేక్షితం॥
మ్రిత, ॥ ౬౦ ॥ ఏవంమనసిశ్రీశంకరకృతాంచింతాముపవర్ణ్యాఈషద
నుశాసనంగ్రహీతుంతత్కృతంచరిత్రంవర్ణయతి-ఇత్యేవంప్రకారేణవి
చింత్యసకదాచిన్మజ్జనేచ్ఛయాబహుజలాంనదీంసముపాయయాఽగత్వాజల
మగాహత తత్రసద్యాంజలంప్రాప్తవతశ్చరణేజలచరస్సమ్యగగ్రహీత్॥
౬౧ ॥ సచరురోదరోదనంకృతవాన్ బలవతావివృతమురుబృహన్ముఖం
యస్యతేనజలచారిణాగ్రాహేణధృతోగృహీతఃపాదోయస్యసహేంఽబ
తః॥ ౫౯ ॥ మమనమాగసమిచ్ఛతిసంసృతింనచపునర్జననీవిజిహా
సతి నచగురుర్జననీతదపీష్టతేతదనుశాసనమీషదపేక్షితమ్॥ ౬౦॥
ఇతివిచింత్యసజాతుమిమంక్షుయాబహుజలాం సరితం సముపా
యయౌ। జలమగాహతతత్రసమగ్రహీజ్జలచరశ్చరణేజలమీయు
షః॥ ౬౧॥సచరురోదజలేజలచారిణాధృతపదోహ్రియతేంబకరో
మికిమ్ । చలితుమేకపదంనచపారయేబలవతావివృతోరుముఖేన
హ॥ ౬౨॥ గృహగతాజననీతదుపాశృణోత్పరవశాద్రుతమాప
సరిత్తటమ్।మమమృతేః ప్రథమంశరణం ధవస్తదనుమేశరణంతన
యోభవత్ ॥ ౬౩ ॥సచమరిష్యతినక్రవశంగతస్త్వవనమేఽజనిహంత
జలేహ్రియతేఽతఃకింకరోమి-ననుజలాద్బహిఃసుతోనాయాసీత్యాశంక్యా
హఏకంపదంచలితుంనచపారయేసమర్థోఽనభవామిహేతిఖేదే ॥ ౬౨॥
తత్సుతరోదనంగృహస్థజననీఉపాశృణోత్ శ్రుత్వాచపరవశాఽతివి
కలాద్రుతమాశుసరిత్తటమవాప తీరంగతాసాజనన్యపిజలగతస్యపుత్రస్య
ముఖంగతేప్రాప్తేఈక్షణే నేత్రేయస్యాః సాఇతిశుశోచకథమిత్యతఆహ,
నామమృతేరితి-మరణాత్ప్రథమంమమశరణంపతిస్తతః పతిమృత్యనంతరం
పుత్రోమేశరణమభవత్సచతనయోమరిష్యతియతోనక్రస్య జలజంతోర్వ
శంగతోహంతాతికష్టంహేశివపురాపూర్వముచితామమమృతిమరణం
మంజనినాభూత్ శివోపాసకాయాః మమాశివప్రాప్తిరత్యంతానుచితేతి
స్వల్పబోధనాశయః ఇత్యేవంవిశాచేత్యర్థః॥ ౬౩ ॥ ౬౪॥ ఏవమతిశోకభరి

క్షాం మాతరమాలక్ష్యాహ త్యజతీతి హే అంబ మే చరణమయం చంచలో జల
చరస్త్వఽనుమతేన సకలే సంన్యసనే పరికల్పితే సతి త్యజతి తథా చ యది తవా
నుమతిస్తర్హ్యహం పరికల్పయే సకలసంన్యసనమితి విపరిణామేన సంబంధ
నీయం॥౬౫॥ఇత్యేవం ప్రకారేణ స్ఫుటం యథా స్యాత్తథా శిశౌ వదతి సతి చకి
తా సాంఽబికా ద్రుతం శీఘ్రమనుమతిమనుమోదనం వ్యథితా కృత స్ఫుటమితి
మధ్యమణిన్యాయేనాత్రాపి సంబంధనీయం శీఘ్రానుమతికరణే హేతుం త
త్కృతం నిశ్చయం దర్శయతి సతి సుతే సుతస్య దర్శనం మమ భవిష్యతి మృతవత

పురా స్మృతిః। ఇతి శిశౌ చ జనన్యపి తీరగా జలగతాత్మజవక్త్రగతేక్ష
ణా॥౬౪॥త్యజతి మే యదయం చరణం జలే జలచరోంబ తవానుమతే
న మే। సకలసంన్యసనే పరికల్పితే యది తవానుమతిః పరికల్ప్యమే॥౬౫॥
ఇతి శిశౌ చకితా వదతి స్ఫుటం వ్యథిత సానుమతిం ద్రుతమంబికా।
సతి సుతే భవితా మమ దర్శనం మృతవతస్తు న సేతి వినిశ్చయః॥౬౬॥
తదను సంన్యసనం మనసా వ్యధాదథ ముమోచ శిశుం ఖలనక్రకః। శి
శురుపేత్య సరిత్తటమత్ర సత్ప్రసువమేతదువాచ శుచావృతామ్॥
౬౭॥మాతర్విధేయమనుశాధి యదత్ర కార్యం సంన్యాసినా తదుక
రోమి న సందిహేహమ్। వస్త్రాశనే తవ యథేష్టమమీ ప్రదేయుర్గృ

స్తత్తద్దర్శనం న భవిష్యతీతి విశేషేణ నిశ్చయోస్తీత్యర్థః ॥ ౬౬ ॥ తస్యా మా
తురనుమతేః పశ్చాచ్ఛీఘ్రం శంకరః మనసా సన్న్యాసం వ్యధాదథ సన్న్యాసనానంత
రం దుష్టజలచరః శిశుం ముమోచ సంసారాఖ్యేనాజ్ఞాన జలచరేణ దుష్టనక్రే
ణ గృహీతస్య సన్న్యాసం వినా న మోక్ష ఇత్యాశయః - తతః కిం వృత్తమిత్యపే
క్షాయామాహ-శిశురత్ర సన్నదీతట ముపేత్య శోకేన వ్యాప్తాం జననీమేత
ద్వక్ష్యమాణమువాచ॥ ౬౭॥ యదువాచ తదాహ ॥ హే మాతర్విధేయమా
జ్ఞాపయాత్రాస్మిఁల్లోకే యత్సంన్యాసినా కర్తుం యోగ్యం తన్నిశ్చయేన
కరోమి నాహం సందిహే సంశయయుక్తో న భవామి నను సంన్యాసినా సంగ్ర
హాభావేన త్వయాఽకర్తవ్యం భోజనాచ్ఛాదనప్రదానం కః కరిష్యతీతి చే
త్తత్రాహ - వస్త్రేతి-మదర్థమిదం గృహాణేతి అమీ వస్త్రాశనే తవ యథేష్టం

త్ర దేయః యత్ యస్మాత్ ధనం మమ పితృసంబంధి తస్మాదిత్యర్థః- యస్మా
న్మమ పైతృకం తదిదమితి వా - వ, ॥ ౭౮ ॥ నను సన్న్యస్య త్వయి గతే రోగాదినా
మద్దేహే సతి మరణప్రాప్తౌ చ కే దక్ష్యంతీతి చేత్తత్రాహ ॥ దేహమితి ॥
హే మాతస్తవ దేహే రోగవశగే చ పునర్మరణప్రసక్తౌ అమీ సనాభయః స్వ
పిండాః శక్తిమనుసృత్య దహనం కరిష్యంతి మరణానంతరం దాహాదిసంస్కా
రం యథావిధానం కుర్యుస్తత్ర హేతుద్వయమాహ అర్థస్య మమ పైతృకధనస్య
గ్రహణాజ్జనాపవాదభయాచ్చ తస్మాదల్పమపి భయం త్వయా న కర్తవ్యమిత్య
ర్థః ॥ ౭౯ ॥ సంస్కృతిం చామీ కుర్యురితి సుతోక్తమసహమానా సత్యవాచయ
దితి- సన్న్యాసస్య సంగరోఽంగీకృతిస్తద్వశాజ్జలచరస్య ముఖాద్యజ్జీవితం తవ

లబ్ధం తదిమేధనమిదం మమ పైతృకం తత్ । ౭౮ ॥ దేహం చ రోగవశ
గే చ సనాభయోఽమీ దక్ష్యంతి శక్తిమనుసృత్య మృతిప్రసంగే। అర్థగ్ర
హాజ్జనభయాచ్చ యథా విధానం కుర్యుశ్చ సంస్కృతిమమీ న బిభే
యమీషత్ ॥ ౭౯ ॥ యజ్జీవితం జలచరస్య ముఖాత్తదిష్టం సన్న్యాససం
గరవశాత్స్వమతేఽపహాతే । సంస్కారమేత్య విధివత్కురు శంకర
త్వం నో చేత్పరిస్ఫురయ మమ కిం ఫలమీరయ త్వమ్ ॥ ౮౦ ॥ అ
హ్న్యంబ రాత్రిసమయే సమయాంతరే వా సంచింతయస్వవశ
గావశగా భవామహమ్ । ఏష్యామి తత్ర సమయం సకలం విహాయ వి

యజ్జీవనం తవిష్టం ॥ ని ॥ సంగరోఽంగీకృతౌ యుధీతి విశ్వప్రకాశః- తథాపి మ
మ దేహస్య పాతే సతి యత్ర క్వాపి స్థితస్త్వమాగత్య విధివన్మమ దాహాది సం
స్కారం కురు నను సన్న్యాసినో మమ దాహాదికర్మణ్యధికారాభావాత్కథమే
వం వదసీతి చేత్తత్రాహ హే శంకర పరమేశ్వరస్య తవ న కించిదపి దోషావహ
మితి భావః- న తథాపి లోకవిరుద్ధత్వాత్కథమేవం విధేయమితి తత్రాహ-
నో చేదితి- మరణానంతరం దాహసంస్కారస్యాప్యలాభే సతి త్వాముత్పాద్య
మయా కిం ఫలం లబ్ధమితి త్వమేవ కథయ ॥ ౮౦ ॥ ఏవం స్వదాహసంస్కారేఽతిని
ర్బంధవతీమితి దుఃఖితాం మాతరమాలక్ష్య శ్రీశంకర ఉవాచ హే అంబ అ
హ్ని దివసే స్వవశగా స్వాధీనా రోగాదినా పరాధీనా వశగా వా మాం చింత

యత్ర తత్ర తవ చింతనసమయే సర్వం సమయమాచారం విహాయాగమిష్యామి న
మయశ్శపథాచారసిద్ధా నైష్యతి మే నినీమహుక్తే విశ్వాసం ప్రాప్య హి మృతా
వపి సంస్కారం కరిష్యే ॥ ౬౧ ॥ సంన్యాసినా కర్తుమయోగ్యమప్యంగీకుర్వతో
మమైకా ప్రార్థనా త్వయాప్యవశ్యం స్వీకర్తవ్యేత్యాశయవానాహ అ
యం శిశుర్విధవామనాథాం మాం త్యక్త్వా సంన్యాసం కృతవానితి మాం ప్ర
తి కస్యాంచిదప్యవస్థాయాం త్వయా న చింతనీయం ననుత్వయా పరిత్యక్త
త్వాదతికష్టవత్యా మయా కథం న చింతనీయమితి తత్రాహ స్థితవతా మయా
యత్పరిమితం ఫలం త్వయా ప్రాప్తవ్యం హే మాతస్తస్మాచ్ఛతగుణం ఫలమ్

శ్వాపమాప్య హి మృతావపి సంస్కరిష్యే ॥ ౬౧ ॥ సన్యస్తవాంచ్ఛి
శురయం విధవామనాథాం త్యక్త్వేతి మాం ప్రతి కదాపి న చింతనీ
యమ్ । యావన్మయా స్థితవతా ఫలమాపనీయం మాతస్తతశ్శత
గుణం ఫలమాపయిష్యే ॥ ౬౨ ॥ ఇత్థం స మాతరమనుగ్రహణేచ్ఛు
రుక్త్వా ప్రాచే సనాభిజనమేష విచక్షణాగ్ర్యః । సంన్యాసకల్పితమ
నా వ్రజితాస్మి దూరం తాం నిక్షిపామి జననీమవతాం భవత్సు ॥ ౬౩ ॥
ఏవం సనాభిజనముత్తమముత్తమాగ్ర్యః శ్రీమాతృకార్యమభిభా
ష్య కరద్వయేన సంస్పృశ్య తాం స్వజననీం వినయేన తేషు నిక్షేపయ
న్నయనజాంబు నిషించమానామ్ ॥ ౬౪ ॥ ఆత్మీయమందిరసమీప
గతాం యథాసౌ చక్రే విదూరగనదీం జననీంహితాయ । తత్రైక

హం ప్రాపయిష్యే ॥ ౬౨ ॥ అనేన ప్రకారేణ మాతరముక్త్వా సగోత్రజన
మువాచేత్యాహేత్థమితి- యదువాచ తదాహ సంన్యాసేతి- సంన్యాసాయ క
ల్పితం మనో యేన సోఽహం దూరం గంతుముద్యతోఽస్మి తస్మాత్పతిరహితాం తాం
జననీం భవత్సు రక్షార్థం స్థాపయామి ॥ ౬౩ ॥ ఏవం ప్రకారేణోత్తమం సనాభి
నముత్తమాగ్ర్యః శ్రీశంకరః శ్రీమాతృకార్యం సమ్యగుక్త్వా ముకుళితేన మా
ద్వయేన సమ్యక్ స్పృష్ట్వా స్వనేత్రజాంబుభిస్సించమానాం మాతరం
వినయేన తేషు సనాభిజనేషు నిక్షేపయత్ ॥ ౬౪ ॥ సంన్యాసగ్రహణాయ
శంకరస్యాగమనానంతరమపి గమనసమయే యత్కృతవాన్ తద్వర్ణ

యితుమారభతే ఆర్తిమేతి అథానంతరమసౌ యాం విదూరగాం నదీం మాతుర్హితాయ స్వీయమందిరసమీపగతాం చక్రే తస్యాస్తీరం సంశ్రితస్య యదుశ్రేష్ఠస్య శ్రీకృష్ణస్య ధామ స్థానం కించిత్స్నానవీతరంగైః స్రోతోభిః తాడయితుమారభత॥ ౭౫॥ కించ వర్షాసు హరౌ దేవేంద్రే వర్షతి సతి॥ ని॥ ఇంద్రో దుశ్చ్యవనో హరిరితి హలాయుధః కించిజ్జలం భగవతో విష్ణోరంతఃపురమాగత్య మ్లాన్యా ప్రశస్తాం మూర్తిం కామమపనునోద తతశ్చ నవద్యా కృష్ణమూర్తిః క్రమేణ చలితుమారబ్ధ ప్రవృత్తా న నుతజ్జలం తద్గ్రంసాం కుతో న ముక్తవదితి తత్రాహ దేవోఽభిభేదివ భయం ప్రాప్త ఇవాభవత్ భీరుహింసాం చకోపినత్యజతి

సంశ్రిత యదూద్వహధామ కించిత్స్నానిమ్నగా రభత తాడయితుం తరంగైః॥ ౭౫ ॥ వర్షాసు వర్షతి హరౌ జలమేత్య కించిదంతఃపురం భగవతోపనునోద మూర్త్యాః॥ ఆరబ్ధమూర్తిరమునా చలితుం క్రమేణ దేవోఽబిభేదివ న ముంచతి భీరుహింసామ్॥ ౭౬ ॥ ప్రస్థాతుకామమసకృం భగవాననంగవాచావదత్ప్రథమపి ప్రణిపత్య మాతుః। పాదారవిందయుగళం పరిగృహ్య చాజ్ఞాం శ్రీశంకరం జనహితైకరసం సకృష్ణః॥ ౭౭ ॥ ఆనేష్టదూరగనదీం కృపయా భవాన్యాం సా మాతిమాత్రమనిశం బహుళోర్మిహస్తైః। క్లిశ్నాతి తాడసపరావదకోభ్యుపాయో వస్తుం తు మేస నితరాం ద్విజపుత్ర

త్యత ఇత్యర్థః॥ ౭౬॥ ఏవం నద్యా క్లేశితో భగవాన్ శ్రీకృష్ణోఽనంగయాఽశరీరయా వాచా శ్రీశంకరమవదత్ ఉక్తవాన్ తం విశినష్టి మాతుశ్చరణకమలద్వంద్వం ప్రణిపత్య కేనాపి ప్రకారేణ మాతురాజ్ఞాం చ పరిగృహ్య గంతుకామం కలదోషవినిర్ముక్తం ఏతేన స్వస్యాజ్ఞానాదిదోష నివృత్త్యర్థం తస్య గమనేచ్ఛా నాస్తి తాతర్హి కిమర్థం తస్య గమనేచ్ఛేత్యత ఆహ జనానాం హితం ఏకో మోక్షో రసో యస్య తథా చ లోకోపకారాయ తస్య గమనసంన్యాసగ్రహణాదికమితి భావః॥ ౭౭॥ యదువాచ తదాహ॥ యాం దూరగనదీం భవాన్ కృపయా ఆనీతవాన్ సాఽత్యంతం నిరంతరగమనం తో మిరూపైర్హస్తైః తాడపరామాం క్లిశ్నాతి క్లేశం వృత్తావదకో భ్యుపాయో యతో వస్తుం న సమర్థ

భవామిహాద్విజపుత్రత్వం యాస్యతస్సుతరాం వస్తుంనతు మే ఇత్యర్థః ॥
౧౭॥ శ్రీకృష్ణోక్తంశ్రుత్వా కింకృతవానిత్యపేక్షాయామాహ ఆకర్ణ్యేతి-ఇ
త్యేవం తామతనుమశరీరాం వాచంశ్రుత్వానోఽస్మాకంగురురితి గ్రంథకా
రోక్తిః అచలమపికృష్ణం శనకైర్భుజాభ్యాం ప్రకర్షేణాంగభంగాదికం
వినైవోద్ధృత్య సమీపఏవ ప్రకర్షేణపునశ్చలనంయథాసస్యాత్తథా స్థాపిత
వాన్ సనునికటస్థాపనేనపునరపినదీబాధాభవిష్యతీతిచేత్తత్రాహ యస్మిన్
స్థానేనద్యాబాధానాస్తితత్రేత్యర్థః చిరకాలం సుఖముపవిశేత్యుక్త్వాచ
ప్రాతిష్ఠయదిత్యన్వయః ॥ ౧౮॥ తస్మాచ్ఛ్రీకృష్ణాత్ భక్తివశాత్స్వమాతుర
ప్యనుజ్ఞాంగృహీత్వాసంసారమహాసముద్రాద్విరక్తిమార్గసంన్యసనాయ

యాసీ ॥ ౧౭ ॥ ఆకర్ణ్య వాచమితి తామతనుంగురుర్నః ప్రోద్ధృత్య
కృష్ణమచలంశనకైర్భుజాభ్యామ్ । ప్రాతిష్ఠయన్నికటఏవసయ
త్ర బాధానద్యేత్యుదీర్యసుఖమాస్వచిరాయచేతి ॥ ౧౮ ॥ తస్మాత్స్వ
మాతురపి శక్తి వశాదనుజ్ఞామాదాయసంసృతిమహాబ్ధివిరక్తి
మార్గః । గంతుంమనోవ్యధితసంన్యసనాయదూరంకేంనౌస్థితః
పతితుమిచ్ఛతివారిరాశౌ ॥౧౯॥ ఇత్థంసుధీస్సనిరవగ్రహమాతృల
క్ష్మీశానుగ్రహఘటజబోధితభావివేదీ । ఏకాంతతోవిగతభోగ్య

దూరంగంతుమనోఽకృతకిమర్థమిత్యత ఆహ కేమితి. నౌకాయాంస్థితస్సము
ద్రే కింపతితుమిచ్ఛతినైవేచ్ఛతి తద్వద్వైరాగ్యాదిలక్షణనౌస్థితస్సంసారస
ముద్రేపతితుంనైవేచ్ఛతీత్యర్థః ॥ ౧౯॥ ఇత్థమనేనప్రకారేణసుధీఃనిశాం
తాత్సదనాన్నిరగాత్ నిర్గతవానితియోజనా ॥ ని॥ నిశాంతవస్త్యసదనంభ
వనాగారమందిరమిత్యమరః - తంవిశినష్టిమాతాచలక్ష్మీశశ్చమాతృలక్ష్మీ
శౌనిరవగ్రహౌనిరవధిమార్తృవిష్ణ్వోరనుగ్రహోయస్మిన్ ఏతేనమాతృ
శ్రీకృష్ణాభ్యాంప్రసన్నతాపూర్వకంప్రేషితఇతిబోధనం-నన్వతిశీఘ్రంకిమ
ర్థంగతవానిత్యతఆహఘటజేనాగస్త్యేనబోధితంభవిష్యం జానాతీతితథాస
సుజీవనోపాయమేవకుతోనకృతవానిత్యతఆహఅత్యన్తంవిగతానివృత్తాభో
గ్యపదార్థేష్వపేక్షా యస్య సయతః ॥ * ॥ కృషిమ్నాచకర్షా

ఖ్యనిర్వాణివాచకశివయోరైక్యం పరం బ్రహ్మ కృష్ణ ఇత్యభిధీయత ఇత్యు క్త్వాత్ కృష్ణే ప్రతీచి ప్రత్యగభిన్నే బ్రహ్మణి నిరతానాం రత ఇత్యర్థః ॥ ౭౧ ॥ తస్మి న్నైవ తచ్చిత్రమిత్యాహ యస్యేతి త్రీణి నేత్రాణి కామదాహకాగ్నిసోమసూ ర్యాత్మకాని యస్య స అపరో విగ్రహో యస్య తస్యాపరవిగ్రహస్యేతి వాచ్య ష్టివపుష్యపి కామేన నాస్థీయత కామః స్థాతుం న శక్తః తస్మిన్మహానుభావే కాము కూలకస్య సంసృతిపాశబంధః కథం ప్రసజ్యేత ॥ ౭౨ ॥ నను నిత్యముక్తస్య శివస్య సంన్యాసేన కిమాధిక్యమితి చేత్తత్రాహ ॥ స్మరేణేతి ॥ విధిర్బ్రహ్మా విధుశ్చంద్రః స్త్రీకామేన మోహితౌ జాతు కదాచిదుత్పథౌ చ సుతామభావవేన తారాం(

పదార్థతృష్ణః కృష్ణే ప్రతీచి నిరతో నిరగాన్నిశాంతాత్ ॥ ౭౧ ॥

యస్య త్రిణేత్రాపరవిగ్రహస్య కామేన నాస్థీయత ద్వపుష్యపి । త
స్మిన్మూలకస్య సంసృతిపాశబంధః కథం ప్రసజ్యేత మహానుభావే ॥ ౭౨ ॥

స్మరేణ కిల మోహితౌ విధివిధూ చ జాతూత్పథౌ తథాఽహమపి మో
హినీకచకుచాదివీక్షాపరః । అగామహహ మోహినీమితి విమృశ్య
సోఽజాగరీద్యతీశవపుషా శివస్స్మరకృతార్తివార్తోజ్ఝితః ॥ ౭౩ ॥

నిష్పత్రాకురుతా సురానపి సురాన్స్మరస్సపత్రాకరోదప్యన్యా
నిహ నిష్కలాకృతతరాం గంధర్వవిద్యాధరాన్ । యోధాను
ష్కవరో నరాననలసాత్కృత్యోదలాసీదలం యస్తస్మిన్న శు

హేణ చోన్మార్గౌ చ తథాఽహం శివోఽపి కామేన మోహితో మోహిన్యాః కేశస్తనాదినిరీక్షణపరోఽహహేత్యత్యంతాశ్చర్యే మోహినీమగామనుగ తవానితి విచార్య స శివో యతీశస్య వపుషా కామేన కృతాయాః పీడాయా వార్తయాప్యుజ్ఝితోఽజాగరీత్ అతిశయేన జాగర్తి స్మేత్యర్థః - పృథ్వీ ॥ ౭౩ ॥ కించ యోధానుష్కవరో ధనుష్మచ్ఛ్రేష్ఠో మారః కామోఽసురాన్ నిష్పత్రాన్ కురుత సపుంఖానాం శరాణామపరపార్శ్వేషు నిర్గమనాన్నిష్ప త్రాన్ కృతవాన్ తథా సురానపి సపత్రాకరోత్ సపుంఖశరప్రవేశనేన సపత్రాన్ కృతవాన్ సపత్రనిష్పత్రాదతివ్యథనే ఇతి డాచ్ తథాఽన్యానపి గంధర్వవిద్యాధరానిహ జగతి నిష్కలాకృతతరాం నిర్గతం కులమవ

ఘువానాంసమూహేభ్యస్తథా భూతానృత్యంతం కృతవాఙ్నియమ: లాన్నిష్ఠోష చేత్యతివాచ్ తథానరాననలసాత్వాకల్యానాగ్ని ప్రూపాన్య త్వాళ్ళశందగ్ధ్వాలముదలాసీత్ సమ్యగ్దీప్తిమాన భూత్తస్మినాకమేయః అ శుకూరతనూరతాంకృతవాన్నైనష్ఠీ ప్రశంకరో మునిభిఃకథంవర్ణ్యోనక థమిత్యర్థః - శార్దూలవిక్రీడితంవృత్తమ్, ॥ ౮౪ ॥ ....*

కించాస్యశ్రీశంకరస్యకుతో వైరాగ్యతః కస్మాత్ వైరాగ్యాత్పరవైరాగ్యా దపరవైరాగ్యాద్వాశాంతిః శ్రవణాద్వ్యతిరిక్తాఖిల బుద్ధి వ్యాపారేభ్యః స్వాధికారానుపయుక్తేభ్యో ఫలత్వజ్ఞానపూర్వకశ్చిత్తనిరోధః సామనోవ శయత్ వశమనయత్ తథాదాంతి స్తథాభూతబాహ్య వ్యాపారేభ్యో బాహ్యాకరణనిరోధః సాగతిముఖాః క్రియాన్యరుంధత్ గమనాదానవదన

శూరతైషమునిభిర్వర్ణ్యః కథంశంకరః ॥ ౮౪ ॥ శాంతిశ్చావశ
యన్మనోగతి ముఖా దాంతిర్న్యరుంధత్క్రియాఆధాతావిష
యాంతరాదుపరతిఃక్షాంతిమృదుత్వంవ్యధాత్। ధ్యానైకో
త్సుకతాం సమాధివితతిశ్చక్రే తథాసత్క్రియాశ్రద్ధాహంతవసు
ప్రథాస్యతుకుతో వైరాగ్యతో వేద్మినో॥ ౮౫ ॥ విజనతావనితా

విసర్గానందస్పర్శనదర్శనాస్వాదనాఘ్రాణాత్మికాః క్రియావాక్పాణి పాదపాయూపస్థ శ్రోత్రత్వక్ చక్షూరసనఘ్రాణాఖ్యేంద్రియ వ్యాపా రాన్యరుంధత్ సరుద్ధవతీతతో పరతిఃసత్వశుద్ధానిత్యానామపివిధితఏవత్యా గఃసావిషయాంతరాచ్ఛ్రవణాదివ్యతిరిక్తవిషయాతాదృక్తక్రియా ఆధా, తాసాధారణం స్తంభనంకృతవతీతథాక్షాంతిఃస్వాధికారాపేక్షితజీవనవి చ్ఛేదకాతిరిక్తానాంశీతోష్ణాదిద్వంద్వానాంసహిష్ణుతాసామృదుత్వం కో మలతాంవ్యధాత్ విహితవతీ తథాసమాధివితతివిర్నిధిత్సిశ్రవణాది విరో, ధినిద్రాదినిరోధేనచేతసో౽వస్థానంసమాధిస్తస్యసంతతిర్ధ్యానైకోత్సు కతాంచక్రే ఆత్మైతివాపారః తథాశ్రద్ధాస్వితో భూత్వేతిశ్రుతా వసువి త్తమితిప్రథాయస్యాః సాశ్రద్ధాగురువేదాంతవాక్యేషు విశ్వాసరూపా ప్రియాఆసబభూవేతినోవేద్మి, ఏతత్సర్వం కస్మాద్వైరాగ్యాజ్జాతమితిన

జ్ఞానామీత్యర్థః॥ ౮౫॥ ఏవం శ్రీశంకరముపవర్ణ్య తస్యాగమనమభివర్ణయ-
తి॥ విజనతేతి॥ జనసమూహశూన్యతాలక్షణయా వనితయాంగనయా తోషద్రి
ప్రోషితో విధినాద్వైతేన వితీర్ణేన దత్తేన భాగేన, కృతా స్వశరీరస్య స్థితిర్యేన
స గృహవిషయాం మమతాం పరిహరన్ హృదయగేన శివేన సమం యయౌ
పరమాత్మానం హృది ధ్యాయన్ యయావిత్యర్థః, ద్రుతం॥ ౮౬॥ స గచ్ఛన్ వ-
నాదీని పశ్యన్నపి యథేంద్రజాలికో మాయయా వ్యక్తీకృతమింద్రజాలం దర్శ-
యత్యేవమేవ మాయావచ్ఛిన్నం బ్రహ్మ వనాదిరూపమిదమద్భుతమింద్ర-
జాలం దర్శయతీతి మేనే-వ,॥ ౮౭॥ కుత్సితోఽధ్వా మార్గో యేషాం దు-

పరితోషితో విధివితీర్ణకృతాత్మతనుస్థితిః। పరిహరన్మమతాం గృ-
హగోచరాం హృదయగేన శివేన సమం యయౌ॥ ౮౮॥ గచ్ఛన్వనా-
ని సరితో నగరాణి శైలాన్గ్రామాన్ జనానపి పశూన్ పథి సోఽప్యపశ్యన్।
సన్త్వైంద్రజాలికవదద్భుతమింద్రజాలం బ్రహ్మైవమేవ పరిదర్శ-
యతీతి మేనే॥ ౮౯॥ వాదిభిర్జనిజాధ్వకర్శితాం వర్త్తయన్ పథి జ-
రద్గవీం స్వకాం। దండమేకమవహజ్జగద్గురుర్దండితాఖిలకదధ్వమం-
డలః॥ ౯౦॥ సారంగా ఇవ విశ్వకద్రుభిరహంకుర్వద్భిరుచ్ఛృంఖలై-
ర్జల్పాకైః పరమర్మభేదనపరాః కంఠాలజిహ్వాంచలైః పాషం-
డైరిహ కాందిశీకమనసః కం నాప్నుయుర్వైదికాః క్లేశం దండ-

డితం సర్వేషాం కదధ్వనాం మండలం సముదాయో యేన స జగద్గురుర్వా-
దిభిః స్వస్వమార్గే కర్శితాం జరద్గవీం కర్శితత్వాచ్ఛిథిలావయవాం శ్రు-
తిలక్షణాం వృద్ధాం గాం స్వాద్వైతలక్షణే పథి ప్రవర్తయన్ దండమేక-
మవహత్ తస్య దండధారణమేతదర్థమిత్యర్థః॥ * ॥ రోనరాపిహారథోద్ధ-
తాలగా॥ ౯౧ ॥ కించాహంకుర్వద్భిశ్శృంఖలారహితైర్జల్పనశీలైః పర-
మర్మభేదనకలాలక్షణయా కంఠావ్యాప్తం జిహ్వాంచలం జిహ్వాగ్ర-
భాగో యేషాం తైః- విశ్వకద్రుభిః ఖేటసారమేయైర్భయద్రుతమనసః సా-
రంగా మృగా ఇవ విశ్వకద్రుభిః ఖలైరహంకుర్వద్భిస్తథాభూతైః పాషం-
డైరిహ భయద్రుత మనసో వైదికాః కం క్లేశం నాప్నుయురపితు సర్వమపి

హా)ప్ప్యయుర్వ్యధిజగద్దేశికో దండధరో మునిర్నతాత్రాస్త్రత్రాణం నమ
ర్యాత్ ॥ని॥ విశ్వకద్రుస్త్రీషుఖలేధ్వానభేటశునాః ప్రమాక్-సారంగః క్రుష్ణ
సిహావిణ ఇతి మేదినీ, శా ॥౮౯॥ ఏవంభూతః శ్రీశంకరో గోవిందనాథస్యాశ్ర
మం ప్రవిష్ట ఇత్యాహ । దండసంయుక్తేన ధృతరాగం రంజితం నవీనమంబరం
వస్త్రం యస్య-ధృతానురాగశ్చాసౌ నవాంబరశ్చేతి వా తేన శ్రీశంకరేణేం
దుభవాయా నర్మదాఖ్యాయా నద్యాస్తటే స్థితం గోవిందనాథవనం శ్రీ
నాం తే ప్రవిష్టమజనిష్టాథాత్ అస్తాచలస్య శిఖరంచ చండప్రభేణ భానునా
ప్రవిష్టమభూదిత్యర్థః - వ, ॥ ౯౦ ॥ తీరవృక్షశాఖాగతేన వాయునావి

ధరో యదిస్మ స ముని స్త్రాతా జగద్దేశికః ॥౮౯॥ దండాన్వితేన ధృతరా
గనవాంబరేణ గోవిందనాథవనమిందుభవాతటస్థమ్ । తేన ప్రవిష్ట
మజనిష్ట దినావసానే చండత్విషా చ శిఖరం చరమాచలస్య ॥ ౯౦ ॥
తీరద్రుమాగతమరుద్విగతశ్రమస్సన్ గోవిందనాథవనమధ్యతలం
ఖులోకే । శంసంతి యత్ర తరవో వసతిం మునీనాం శాఖాభిరుజ్జ్వల
మృగాజినవల్కలాభిః ॥ ౯౧ ॥ ఆదేశమేకమనుయోక్తుమయం వ్యవ
స్యన్ ప్రాదేశమాత్రవివరప్రతిహారభాజమ్ । తత్ర స్థితేన కథి
తాం యమినాం గణేన గోవిందదేశికగుహాం కుతుకీ దదర్శ ॥ ౯౨ ॥
తస్య ప్రపన్నపరితోషదుహో గుహాయాః స్త్రిప్రదక్షిణపరి

క్షీణావగతశ్రమో యస్య సతథావిధస్సన్ గోవిందనాథవనస్య మధ్యతలం
ఖులోకే దదర్శ దర్శనార్థస్య లోకృధాతోర్లిటి అభ్యాసహ్రస్వరూపం ॥
యత్ర యస్మిన్నుజ్జ్వలాని మృగచర్మకౌపీనాచ్ఛాదనాని యాసు తాభిశ్శాఖా
భిర్మననశీలానాం యతీనాం నివాసం బోధయంతి తదిత్యర్థః ॥ ౯౧ ॥ ఆదేశముప
దేశమేకమనుయోక్తుం ప్రష్టుమయం శ్రీశంకరో వ్యవస్యన్ నిశ్చయం కుర్వన్
ప్రాదేశమాత్రం ఛిద్రమేవ ద్వారపాలం భజతీతి తథా తాం యమినాం స
మూహేన కథితాం గోవిందనాథగుహాం కౌతుకయుక్తస్సన్ దదర్శ ॥౯౨॥ దృ
ష్ట్వా యత్ప్రాప్తవాన్ తదాహ । తస్య ప్రపన్నానాం శరణాగతానాం సంతో
షం దోగ్ధి పూరయతీతి తథా తస్య శరణాగతసంతోషప్రదస్య శ్రీగోవిందనాథ

స్యగుహాయాః ద్వారత్రయం ప్రదక్షిణం పరిక్రమణం విధాయ ద్వారం ప్రతి ప్ర
ణిపాతం దీర్ఘనమస్కారం కుర్వన్ జనసమూహస్య సమక్షం తుష్టహృ
దయః శ్రీశంకరః ఉపాస్తశ్లోకః ఉపలక్షితస్సంసారో యస్మాత్తం నిరస్తసంసృ
తిచక్రం అపాస్తో దూరీకృతః శిష్యాణాం వా శోకో యేన తం శ్రీగోవిందనా
థం తుష్టావ॥౯౩॥ స్తుతిమేవ వర్ణయతి చతుర్భిః ॥ గరుడధ్వజస్య శ్రీవిష్ణోః
పర్యంకతాం భజతి అథవేత్యస్య తథైవేత్యర్థః పరమేశ్వరస్య మహాదేవస్య
యః పాదాంగదత్వం భజతి పునశ్చ శిరసి ధృతా సముద్రపర్వతైస్సహితా
భూమిర్యేన తస్యైవ శేషస్యాశేషం సర్వం విగ్రహమనుగ్రత్వా ద్వాశేషవి
లక్షణం అశేషం సర్వాత్మత్వాద్వా ఉ శేషం త్వామహం భజే॥౯౪॥ ఏవంశే

క్రమణం విధాయ । ద్వారం ప్రతి ప్రణిపతజ్జనతాపురోగంతు
ష్టావ తుష్టహృదయస్తముపాస్తశోకమ్॥౯౩॥ పర్యంకతాం భజతి
యః పతగేంద్రకేతోః పాదాంగదత్వమథవా పరమేశ్వరస్య । త
స్యైవ మూర్ధ్ని ధృతసాబ్ధిమహీధ్రభూమేశ్శేషస్య విగ్రహమశే
షమహం భజే త్వామ్॥౯౪॥ దృష్ట్వా పురా నిజసహస్రముఖీమభీ
షురంతేవసంత ఇతి తామపహాయ శాంతః । ఏకాననేన భువి య
స్త్వవతీర్య శిష్యానన్వగ్రహీన్ననుస ఏవ పతంజలిస్త్వమ్॥౯౫॥
ఉరగపతిముఖాదధీత్య సాక్షాత్స్వయమవనేర్వివరం ప్రవిశ్య యేన।

మహాత్మకత్వవర్ణనేన శ్రీగోవిందనాథం స్తుత్వా తదవతారభూతపతం
జల్యాత్మనా తం స్తౌతి॥ దృష్ట్వేతి॥ యః పూర్వం స్వీయాం సహస్రముఖీం మూ
ర్తిం దృష్ట్వాంతే సమీపే మే వసంతోఽంతేవాసినశ్శిష్యా అభీషుగ్భయమాపు
రితి హేతోస్తాం భయజనకాం మూర్తిం పరిత్యక్త్వా శాంతో నిర్విషస్సన్నేకా
ననేన భువ్యవతీర్య శిష్యానన్వగ్రహీదనుగృహీతవాన్స పతంజలిర్ననునిశ్చయే
న త్వమేవేత్యర్థః॥౯౫॥ జగదుపకారకతాం వర్ణయన్నాహ॥ స్వయం భూమే
పాతాళం ఛిద్రం ప్రవిశ్యోరగపతేశ్శేషస్య ముఖాత్సాక్షాదధీత్య జగదు
పకారపరేణ యేన సయోగశాస్త్రేణ సహితం వ్యాకరణభాష్యం భూమితలే ప్ర
కటితం తమిత్యుత్తరేణ సంబంధః॥౬॥ అయుజినయుగరేఖతో యకారో యుజి

వత్. జరగాశ్చపుష్పితాగ్రా॥౯౬॥ తంసర్వగుణైఃపూర్ణం వ్యాసపుత్రస్యశు
కాచార్యస్యశిష్యాద్గౌడపాదాన్మహర్షేరధిగతో లబ్ధో పరమార్థో యేన
తంప్రసృమరః ప్రసరణశీలో మహిమాయస్యతంత్వాం బ్రహ్మనిష్ఠామధి
గమిషురధిగంతుమిచ్ఛురేషోఽహమనన్యయా భక్త్యాప్రాపం ప్రాప్తోఽస్మి॥
ననమయయయుతేయం మాలినీభోగిలోకైః॥౯౭॥ తస్మిన్ శ్రీశంకరే ఏవం స్తు
వతిస్తుతింకుర్వతిసతి కః స్వమితిబ్రువంతం భాగ్యవశాత్సమాధిపదేనిరుద్ధ
పిపిసృష్టంవ్యుత్థాపితంచిత్తం యేనతం గోవిందదేశికం ప్రాచీనైఃపుణ్యైర్జ
నితస్యాత్మవిబోధస్యచిహ్నం యేషుతైర్వచోభిస్తస్మిన్కాలే శ్రీశంకర ఉవాచే
త్యర్థః॥ ౯౮ ॥ తద్వచనముదాహరతి ॥ స్వామిన్నితి ॥ ఉపనిషత్ప్రతి

ప్రకటితమచలాతలేసయోగం జగదుపకారపరేణశబ్దభాష్యమ్॥
౯౬॥ తమఖిలగుణపూర్ణం వ్యాసపుత్రస్యశిష్యాదధిగతపరమా
ర్థంగౌడపాదాన్మహర్షేః। అధిజిగమిషురేష బ్రహ్మసంస్థా
మహం త్వాం ప్రసృమరమహిమానంప్రాపమేకాంతభక్త్యా॥౯౭॥
తస్మిన్నితిస్తువతికః స్వమితిబ్రువంతందిష్ట్యాసమాధిపదరుద్ధవిసృ
ష్టచిత్తమ్। గోవిందదేశికమువాచతదావచోభిః ప్రాచీనపుణ్య
జనితాత్మవిబోధచిహ్నైః॥౯౮॥ స్వామిన్నహంనపృథివీనజలంనతే

జో నస్పర్శనో నగగనంనచతద్గుణావా। నాపీంద్రియాణ్యపితువి
ద్ధ్యహమాత్మానందర్శయితుమితరవాద్యభిమతంతంనిరాకరోతి-అహంన
పృథివీత్యాదినా తత్రస్థూలోఽహంజానామీత్యాదిప్రతీత్యాస్థూలస్యై
వాత్మత్వప్రతీతేర్దేహాకారేణ పరిణతంభూమ్యాది భూతచతుష్టయ
మాత్మేతిచార్వాకేషు కేషాంచిదభిమతమాత్మానం నిరాకరోతియాపృథివీ
సాఽహంనభవామియోఽహంసా పృథివీనభవతీతి పరస్పరతాదాత్మ్యాని
షేధపక్షమగ్రేపిననువాదినాసంఘాతస్యైవాత్మత్వాభ్యుపగమాత్ప్రత్యే
కం పృథివ్యాదేస్తత్వనిరాకరణం క్వోపయుజ్యత ఇతిచేత్ వాదినాద్విగుణగ
మత్వభియాతిరిక్తావయవానభ్యుపగమాత్ భూమ్యాదీని చత్వారితత్వాని
వదతాపంచమతత్వాభ్యుపగమప్రసక్తిభియాసంయోగాదిసంబంధాన

స్వాపగమాసంఘాతకర్తురభావాచ్చసంఘాతానుపపత్త్యా ప్రత్యేకభూత
వినిరాకరణంభౌతికదేహాత్మత్వవాదనిరాసఇతి గృహాణస్పర్శనోవాయుః
తథాచాత్మనోదేశకాలాద్యపరిచ్ఛిన్నత్వాత్తత్పరిచ్ఛిన్నానాంఘటాదివద
నాత్మత్వాత్పృథివ్యాదిరహంనేత్యర్థః-ఏవందేహాత్మవాదంనిరాకృత్యశూ
న్యవాదిమాధ్యమికస్యమతంనిరాచష్టేనగగనంయదుభ్యాన్యంతదహంనభావా
నాయోహంనశూన్యంనభవతిఅస్తీత్యేవోపలబ్ధవ్యఇత్యాదిశ్రుతేఃనిరధిష్ఠా
నకభ్రమానుపపత్తేఃస్తనపానాదిప్రవర్తకజన్మాంతరీయసంస్కారోపలబ్ధే
శ్చభూతనిరాకరణేనచఆపోమయఃప్రాణఃఅన్నమయంహిసోమ్యమనఇ
తిశ్రుత్యాభూతకార్యత్వేనాంగీకృతయోఃప్రాణమనసోఃక్రియాశక్తిజ్ఞాన
శక్తిప్రధానయోర్నిరాసఃమనోనిరాకరణేనచమనోవృత్తేఃక్షణికవిజ్ఞానస్యా
నతావత్ప్రాణాత్మవాదస్యాధఃస్వప్నేషుప్తౌతస్యభోక్తృత్వాదర్శనాత్ నాపి

గ్ధితతోవిశిష్టోయఃకేవలోస్తిపరమశ్శివోహమస్మి॥ ౯౯॥ ఆకర్ణ్య
శంకరమునేర్వచనం తదిత్థమద్వైతదర్శనసముత్థముపాత్తహ
ర్షః సప్రాహశంకరసశంకరఏవసాక్షాజ్జాతస్త్వమిత్యహమవైమి

మసఆత్మవాదస్తస్యకరణత్వేనభవాత్ నాపిక్షణికవిజ్ఞానాత్మవాదస్యాగ
తాభిమతకర్తృత్వభోక్తృత్వయోర్వైయధికరణ్యాసత్తేః యద్వానగగ
నమిత్యనేనాకాశస్యపంచమభూతస్యనిరాసః యద్యపిభూతచతుష్టయత
త్త్వవాదినాంమతేఆవరణాభావత్వేనాభిమతస్యస్థిరస్యాసతఆకాశస్యదేహోప
పాదానత్వంతథాపితస్యసిద్ధాంతేభావత్వదేహోపాదానత్వాద్యభ్యుపగ
మాత్తత్ప్రాప్యాత్మత్వప్రసక్త్యాతన్నిరాకృతంఏవందేహోపాదానానాం
భూతానామాత్మత్వంనిరాకృత్యతదుపాదానభూతానాంగంధరసరూపా
స్పర్శశబ్దాఖ్యానాంతద్గుణత్వేన ప్రసిద్ధానాం పంచతన్మాత్రాణామా
త్మత్వంనిరాచష్టేనచతద్గుణాగ్రావాశబ్దస్తథా శబ్దార్థే ఇదానీంపశ్యామి
శృణోమీత్యాద్యనుభవాత్ప్రత్యేకమింద్రియాణ్యాత్మేతి కేచిత్ వినిగమ
కాభావాత్మిళితాన్యపరేతాన్నిరాచష్టేనాపీంద్రియాణీతిప్రత్యేకమింద్రి
యాణామస్థైర్యేణమోహనఃశ్రీషంసోహం పశ్యామీతి ప్రత్యభిజ్ఞానుప

ష్త్రిక్షితానాంతథాత్వేపి కిం క్రియనాశే ఆత్మని నాశాపాతః తస్మాదిం
ద్రియాణ్యప్యహం నాపి తుతత స్తస్మాత్సర్వేషాంబాధాత్ యో౽వశిష్టస్స
ర్వద్వైతబాధేప్యబాధితః కేవలః కర్తృత్వభోక్తృత్వాదివినిర్ముక్తః పరమస్స
ర్వోత్తమశ్శివశ్చిదానందో౽స్తి సో౽హమస్మి అవశిష్ట ఇత్యనేన శూన్యమతని
రాసః కర్తా భోక్తా చేతి వైశేషికతార్కిక ప్రాభాకరా భోక్తైవేతి సాం
ఖ్యాశ్చ కేవలపదేన నిరాకృతాః శివ ఇత్యనేన వైశేషికాద్యభిమతమాత్మనస్సు
ఖాదిగుణకత్వం పరాకృతం పరమ ఇత్యనేన నిరతిశయత్వేన పరమపురుషార్థ
త్వం తస్య బోధితం యద్వా పదార్థశోధనపురస్సరో౽ఖండార్థో౽త్రో
క్తః తత్ర పృథివ్యాదినిషేధేన త్వంపదార్థశ్శోధితః కేవలః పరమః శివో యో౽
స్తీతి శోధితతత్పదార్థానువాదస్సో౽హమస్మీత్యఖండార్థః- వ, ॥ ౯౯॥
ఇత్థమేవంభూతమద్వైతసాక్షాత్కారాత్సముత్థితం శంకరమునేర్వచనం

సమాధిదృష్ట్యా ॥ ౧౦౦ ॥ తస్యోపదర్శితవతశ్చరణౌ గుహా
యా ద్వారెన్యపూజయదుపేత్య స శంకరార్యః । ఆచార ఇత్యుప
దిదేశ స తత్ర తస్మై గోవిందపాదగురవే స గురుర్యతీనామ్॥ ౧౦౧॥
శంకరస్సవినయైరుపచారైరభ్యతోషయదసౌ గురుమేనమ్ । బ్ర

పృత్వా సంప్రాప్తహర్షస్స గోవిందనాథః ప్రోవాచ హే శంకర ప్రసిద్ధశ్శం
కర ఏవ సాక్షాత్త్వం ప్రాదురభూదిత్యాహ - జానామి కథమిత్యత ఆహ
సమాధిదృష్ట్యేతి॥౧౦౦॥ తస్యైవముక్తవత ఉక్త్వా చ చరణౌ గుహాయా ద్వా
రే దర్శితవతో గోవిందనాథస్య స శంకరాచార్యస్సమీపమాగత్య చరణౌ స్వ
పూజయత్ కిమర్థం న్యపూజయదిత్యత ఆహ స శంకరాచార్యః తత్ర తేషు
యతిషు తస్మిన్ కాల ఇతి వా గురుచరణపూజనమాచార ఇత్యుపదిదేశ గోవిం
దపాదో గురుర్యస్య తస్మై శంకరాచార్యాయ స గోవిందనాథ ఉపదిదేశేత్యను
షంగః॥౧౦౧॥ అసౌ శంకరో వినయసహితైరుపచారైరేనం గోవిందనాథం
గురుమభ్యతోషయత్ కిమిచ్ఛన్నిత్యత ఆహ॥ తదుపనిషత్ప్రసిద్ధమఖండైకర
సం బ్రహ్మ సమ్యక్ జ్ఞాతవ్యముపలబ్ధుమిచ్ఛుః నను విదితో౽పి లిప్సాయాం కో
హేతురితి తత్రాహ- సంప్రదాయేతి - తద్విజ్ఞానార్థం స గురుమేవాభిగ

స్త్వైత్ ఆచార్యవాన్పురుషో వేదేత్యాదిశ్రుత్యుక్త గురూపసదనాదిలక్షణసం
ప్రదాయస్య పరిపాలనబుద్ధ్యేత్యర్థః స్వాగతా, ॥౧౦౨॥ భక్తిపూర్వం కృతా
యా తస్య పరిచర్యా తత్కృతా సేవా తయాఽధికతరం యథా స్యాత్తథా
పరితోషితో యతిశ్రేష్ఠో గోవిందనాథో వేదానామృగ్యజుస్సామాథర్వణా
ఖ్యానాం యాని శిరాంస్యుపనిషదస్తేషాం వచోభిః క్రమేణ ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ
అహం బ్రహ్మాస్మి తత్త్వమసి అయమాత్మా బ్రహ్మేతి చతుర్భిర్వచనైరముష్మై
శ్రీశంకరాయ బ్రహ్మభావముపదిదేశ॥ ౧౦౩॥ ఏవం గురుణోపదిష్టస్సకలం
విజ్ఞాతవానిత్యాహ॥ సంప్రదాయేభవేన పరాశరపుత్రేణ వ్యాసేన ప్రోక్తే

హ్మ తద్విదితమప్యుపలిప్సుస్సంప్రదాయ పరిపాలనబుధ్యా ॥
౧౦౨ ॥ భక్తిపూర్వకృతతత్పరిచర్యాతోషితోధికతరం యతివ
ర్యః। బ్రహ్మతాముపదిదేశ చతుర్భిర్వేదశేఖరవచోభిరముష్మై॥
౧౦౩॥ సాంప్రదాయికపరాశరపుత్రప్రోక్తసూత్రమతగత్యను
రోధాత్। శాస్త్రగూఢహృదయం హి దయాళోః కృత్స్నమప్య
యమబుధ్యసుబుద్ధిః॥౧౦౪॥ వ్యాసః పరాశరసుతః కిల సత్యవత్యాంత
స్యాత్మజశ్శుకమునిః ప్రథితానుభావః। తచ్ఛిష్యతాముపగతః కిల
గౌడపాదో గోవిందనాథమునిరస్య చ శిష్యభూతః॥ ౧౦౫॥ శుశ్రూ
వతస్యనికటె కిల శాస్త్రజాలం యశ్చాశృణోద్భుజగసద్మగత
స్త్వసంతాత్। శబ్దాంబురాశిమఖిలం సమయం విధాయ యశ్చా

ష॥*॥ అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసేత్యాదిసూత్రేషు యన్మతం బ్రహ్మాద్వైతలక్ష
ణం తస్య గతిః స్మృతిస్తస్యా అనురోధాత్ దయాళోర్వ్యాసస్య శాస్త్రే గూఢం
యత్ హృదయమభిప్రాయస్తత్సర్వమపి సుబుద్ధిరయం శ్రీశంకరో విజ్ఞాత
వాన్ ॥ ౧౦౪ ॥ సంప్రదాయబోధనాయ గురుపరంపరాం దర్శయతి ॥
వ్యాస ఇతి॥ సత్యవత్యాం పరాశరమునేః పుత్రో వ్యాసస్తస్య ప్రథితానుభా
వశ్శుకమునిస్సుతస్తస్య శిష్యతాం ప్రాప్తః గౌడపాదోస్య గోవింద నాథము
నిశ్శిష్యభూతః - వ, ॥ ౧౦౫ ॥ తస్య గోవిందనాథమునేః సమీపే శాస్త్ర
టవం బ్రహ్మ శ్రీ శంకరశ్శుశ్రావ యశ్చ గోవిందనాథః శేషాలయం గతో భవది

యంశాస్త్రం భూతలే ప్రవర్తయిష్య ఇతి సంకేతం విధాయ శబ్దశాస్త్రే స
ముద్రిం శేషాదశృణోత్ యశ్చానంతో నిఖిలాని భువనాని శిరసా ధారయతి॥
౧౦౬॥ ఏవం ప్రాప్తసంన్యాసం శ్రీశంకరం వర్ణయితుముపక్రమతే॥ స ఇతి॥
పూర్వపుణ్యసమూహైః ప్రాప్యం సర్వోత్కృష్టం యతిప్రముఖైరప్యర్చ్య
మంత్యం సంన్యాసాశ్రమం స ఆర్యః శ్రీశంకరో లబ్ధ్వా తథా భూతం పూర్వ
ప్రముఖైరప్యర్చ్యమున్నతం స్థానమాగత్య ధ్రువ ఇవ రరాజ-స్మ, ॥౧౦౭॥
అత్యంతం పాటలా శ్వేతరక్తా యా శాటీ పటీ తల్లక్షణేన పల్లవేనచ్ఛన్నా ఆ
చ్ఛాదితా మూర్తిర్యస్య స యతిరాజోరురుచే శుశుభే తత్ర దృష్టాంతమా
హ వాసరస్య దివసస్యాపరమే ఉపరమాద్యా రక్తో యో మేఘ స్తేనచ్ఛాది

ఖిలాని భువనాని బిభర్తి మూర్ధ్నా ॥౧౦౬॥ సోఽధిగమ్య చరమా
శ్రమమార్యః పూర్వపుణ్యనిచయైరధిగమ్యమ్ । స్థానమర్చ్యమపి
హంసపురోగైరున్నతం ధ్రువ ఇవైత్య చకాశే॥౧౦౭॥ ఛన్నమూ
ర్తిరతిపాటలశాటీపల్లవేన రురుచే యతిరాజః । వాసరోపరమర
క్తపయోదాచ్ఛాదితో హిమగిరేరివ కూటః॥౧౦౮॥ ఏష ధూర్జటిర
బోధమహేభం తన్నిహత్య రుధిరాప్లుతచర్మ । ఉద్యదుష్ణకిరణారు
ణశాటీపల్లవస్య కపటేన బిభర్తి ॥౧౦౯॥ శ్రుతీనామాక్రీడః ప్రథి
తపరహంసోచితగతిర్నిజే సత్యే ధామ్ని త్రిజగదతివర్తిన్యభిర

తో హిమగిరేః కూటః శృంగమివ ॥ ౧౦౮ ॥ యథా స ధూర్జటిః శివో గజా
సురం నిహత్య రుధిరాప్లుతం తదీయం చర్మ బిభర్తి స్తథైష శంకరోఽజ్ఞా
నాత్మకం మహాగజం నిహత్యోద్యత్సూర్యవదరుణశాటీ పల్లవస్య వ్యాజేన రుధి
రాప్లుతం మహేభస్య చర్మ బిభర్తి ॥ ౧౦౯ ॥ బ్రహ్మవిష్ణుశివేభ్యో వ్యతిరే
కప్రధర్శనపూర్వకం శ్రీశంకరస్య నిగమ ప్రతిపాద్యత్వం దర్శయతి శ్రుతీనా
మిత్యాది నా శ్రుతీనాం మధ్యే ఆసమంతాత్ క్రీడా యస్య ప్రథితైః ప్రఖ్యాతైః
పరమహంసైః పరహంసపరివ్రాజకైస్స మహోచితా గతిర్గమనం యస్య నిజే
స్వస్వరూపభూతే సత్యే అబాధ్యే ధామ్ని తేజసి త్రిజగదతి వర్తిని సర్వబా
ధావధిభూతే అభిరతస్సదైవ రతోఽసౌ శ్రీశంకరో బ్రహ్మైవ యతః పరబ్ర

ష్యేపి సర్వే వేదా యత్పదమామనంతీత్యాదిశ్రుతేః శ్రుతీనామానమంతా
త్ర- శ్రీడాయస్మిన్ప్రథితానాం పరమహంసానాం తత్త్వవిదాముచితామో
క్షాఖ్యాగతిః బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరమిత్యాదిశ్రుతేః ప్రథితేతి గతేర్వా విశేష
ణం స భూమా క్వ ప్రతిష్ఠితః స్వే మహిమ్నీతి శ్రుతేరుక్తధామ్న్యభిరతం హి
రణ్యగర్భస్తు నైవంవిధో యతస్తస్యోపవనాదౌ క్రీడా తథా హంసైగణతిస్త
థా త్రిలోకీపక్షే త్రయణేనేతి జగతశ్చతుర్దశ భువనాత్మకస్య బ్రహ్మాండ
స్యాంతర్వర్తిని బాధ్యే స్వీయే జడే లోకే భిరతస్తస్మాదస్మిం చ్ఛ్రీశంకరే కిల
బృహిధాతోరర్థమనవచ్ఛిన్న బృహత్త్వరూపం సాక్షాదుపచారరహితం
కేవలతయా నిర్ణీతతయా కలయే జానామి న తు సందిహే ॥ని॥ కేవలః కుహనే
పి చ నపుంసకం తు నిర్ణీతే వాచ్యవచ్చైకకృత్స్నయోరితి మేదినీ-తథా చ-బ్రహ్మ

తః । అసౌ బ్రహ్మైవాస్మిన్ఖలు విషయే కింతు కలయే బృహేర
ర్థం సాక్షాదనుపచరితం కేవలతయా ॥౧౧౦॥ మితం పాదేనైవ
త్రిభువనమిహైకేన మహసా విశుద్ధం తత్సత్త్వం స్థితిజనిలయేష్వ
ప్యనుగతమ్ । దశాకారాతీతం స్వమహిమని నిర్వేదరమణం తత

విద్బ్రహ్మైవ భవతీత్యాదినిగమగతబ్రహ్మశబ్దప్రతిపాద్యత్వం శ్రీశంకరస్యా
నిరుపచారేణేత్యర్థః - శి, ॥ ౧౧౦ ॥ ఏవం తద్విష్ణోః పరమం పదమితి ని
గమోపి నిరుపచారేణ శ్రీశంకరే వర్తత ఇత్యాహ ॥ మితమితి ॥ ఏతావాన
స్య మహిమా - అతో జ్యాయాంశ్చ పూరుషః - పాదోస్య సర్వా భూతాని అథ
యదతః పరో దివో జ్యోతిర్దీప్యతే విశ్వతః పృష్ఠేష్విత్యాదిశ్రుతేరేకేనైవ
మహసా జ్యోతీరూపేణ యస్యాస్య పాదేనేదం త్రిభువనం మితం మాపితం వి
ష్ణోస్తు పాదద్వయే సతి త్రిభువనం మాపితం తథా యస్య సత్త్వమబాధితస్వరూ
పం స్థిత్యుత్పత్తిలయేష్వప్యనుస్యూతం విష్ణోస్తు సత్త్వం సత్త్వగుణస్థితావేవాను
గతం సత్త్వం విశినష్టి - దశాకారాతీతమవస్థాకారాభ్యాం వినిర్ముక్తం విష్ణోస్తు
తద్దశభిరాకారైర్మత్స్యాదిభిరతీతం న భవతి తతస్తస్మాత్స్వమహిమ్ని ని
ర్వేదేన వైరాగ్యేణ సమ్యగ్వ్యాప్తేన వారమణం యస్య తం శ్రీశంకరం వైకుంఠ

అత్యాశ్చర్యక్రీడతో విష్ణోస్సకాశాత్పరమం విష్ణుసంబంధిత్వాత్ పరమంపదమిత్యర్థః ఉక్తనిగమోనిరుపచారేణాఖ్యాతివక్తీత్యర్థః ॥ ౧౧౧ ॥ తథాశివపద ప్రవృత్తిమపితస్మిన్ దర్శయతి ॥ నేతి ॥ ప్రసిద్ధశివస్య భూతప్రేతాదిష్వామంతాత్సంగోఽస్యతుక్వచనకస్మింశ్చిద్దేశేకాలేవాభూతేషుప్రాణిష్వాకాశాదిషువాసంగఆసక్తిర్నాస్తిప్రసిద్ధశివస్యగవావృషేణవిహారణమస్యతుక్వాపిగవాఇంద్రియేణవిహరణంనాస్తితస్యవిభూత్యాసంసర్గస్సంబంధః ప్రసిద్ధోఽస్యతుభూత్యాఐశ్వర్యేణ సంసర్గోనాస్తితస్యభోగిభిస్సర్పైఃపరిచితితాప్రసిద్ధాఽస్యతువిషయ సంభోగవద్భిఃపరిచయోనాస్తి యద్యప్యేవం వైలక్షణ్యంతథాపిశివంశాంతమద్వైతం చతుర్థంమన్యంతఇతివేదాంతైః కేవలస్యవిశుద్ధస్యబ్రహ్మణోదర్శనేనపరమార్థ దృష్ట్యావాత్రయాణాం

స్తంతద్విష్ణోః పరమపదమాఖ్యాతినిగమః॥౧౧౧ ॥సభూతేష్వా
సంగః క్వచననగవాచావిహరణంనభూత్యాసంసర్గోనపరిచితి
తాభోగిభిరపి। తదప్యామ్నాయాంతస్త్రిపురదహనాత్కేవల
దశాతురీయంనిర్ద్వంద్వంశివమతితరాంవర్ణయతితమ్ ॥ ౧౧౨॥

నధర్మస్స్వర్ణోసపురుషఫలేషుప్రవణతాసనైవాహెూరాత్రి
స్ఫురదరియుతః పార్థివరథః। అసాహాయ్యేనైవంసతివితతపుర్యష్ట

స్థూలసూక్ష్మకారణాఖ్యానాంపురాణాందహనాన్నిర్ద్వంద్వంసుఖదుఃఖాదిద్వంద్వశూన్యం చతుర్థసంజ్ఞం శివం సమ్యక్ తంశంకరంవర్ణయతీత్యర్థః॥ ౧౧౨ ॥ యఃప్రసిద్ధశ్శివోధనుషాదిసహాయ్యకృతః త్రిపురంవిజితవాన్ తంయదినిగమసమూహః ప్రతిపాదయతితర్హి సహాయంవినైవపుర్యష్టకవిజయకర్తారంశ్రీశంకరంకథంనబ్రూయాదిత్యాహనేతి॥ ప్రసిద్ధశివస్యతుసౌవర్ణస్సువర్ణగిరిమయోధర్మోధనుః॥ని॥ధర్మోస్త్రీపుణ్యఆచారేనాధనుర్యమసోమయోరితిమేదినీఅస్యతుబ్రాహ్మణాదిశో ఘనవర్ణ సంబంధిధర్మోనాస్తితస్యతుపురుషోవిష్ణుస్సఏవఫలంఫలకంయస్యేషోర్బాణస్య తత్ప్రవణతాతదాసక్తతాఅస్యతుపురుషాణాంఫలేషుఐహికాముష్మికేషుప్రవణతానాస్తితస్యత్వహెూరాత్రైస్ఫురంతావరేచంద్రసూర్యాభ్యాంచక్రయో

...స్థితాభ్యాంయుక్తఃపృథివీమయోరథో౽స్యత్వహోరాత్రంస్ఫురం
తో౽హంకారాదిలక్షణా అరయస్తైర్యుతఃపార్థివోదేహలక్షణోరథోనచై
వాస్తితథాష్టైవంప్రకారేణసహాయవర్జితేనయేన విస్తృతంయత్పుర్యష్టకంత
స్యప్రాణపంచకకర్మేంద్రియపంచకజ్ఞానేంద్రియపంచకాంతఃకరణచతుష్ట
యావిద్యాకామకర్మవాసనాలక్షణస్యజయేసతితంశ్రీశంకరాఖ్యంపరశివం
వేదసముదాయఃకథంనప్రతిపాదయేదిత్యర్థః॥౧౧౩॥అథతస్యపరమహంస
త్వంబహుధావర్ణయతి॥దుఃఖాన్యేవాసారో౽వేగవృష్టిర్యస్యాందురంతాని
దుష్కృతానిపాపాన్యేవమేఘాయస్యాం దుఃఖాసారాచాసౌదురంతదు
ష్కృతఘనాచతామిహలోకేదుర్వారాందారుణాందుస్సంసృతిలక్షణాం

కజయేకథంతన్నబ్రూయాన్నిగమనికురంబః పరశివమ్॥౧౧౩॥

దుఃఖాసారదురంతదుష్కృతఘనాందుస్సంసృతిప్రావృషందు
ర్వారామిహదారుణాంపరిహరన్దూరాదుదారాశయః।ఉచ్చం
డప్రతిపక్షపండిత యశోనాళీకనాళాంకుర గ్రాసోహంసకు
లావతంసపదభాన్మానసేక్రీడతి॥౧౧౪॥క్షీరంబ్రహ్మజగచ్చ
నీరముభయంతద్యోగమభ్యాగతం దుర్భేదం త్వితరేతరంచిరత
రంసమ్యగ్విభక్తీకృతమ్ । యేనాశేషవిశేషదోషలహరీమాసేదు

ప్రావృషంపశ్చాదుత్తుందూరాదేవపరిహరన్ హంసకులశిరోభూషణపద
భాక్సతాంహృదిమానససరోవరస్థానీయేక్రీడతీతిసంబంధః।శుద్ధస్వహృదీ
తివాతంవిశినష్టి ఉదారాశయఃపునశ్చఉచ్చండాయేప్రతిపక్షపండితాస్తే
షాంయశఏవనాళీకస్యాబ్జఖండస్యనాళానాస్దండానామంకురాః గ్రాసోయ
స్యసః॥ని॥నాళీకశ్శరశల్యాగ్నేష్వబ్జఖండేనపుంసకం-నాళో నాళంపద్మదండేఇ
తిమేదినీ-శా,॥౧౧౪॥క్షీరనీరయోర్బ్రహ్మజగతోర్వివేచకత్వాదప్యయంపర
మహంసఇత్యాహ-క్షీరందుగ్ధంపరమానందఘనంబ్రహ్మజగత్పునర్నీరమా
నందవర్జితందుఃఖాత్మకంతదుభయంయోగంపరస్పరతాదాత్మ్యంప్రా
ప్తం-పునస్తేతరగంభేత్తుంవిలక్షణీకర్తుందుర్ఘటంయేనసమ్యక్విభక్తీకృతం
సో౽యంస్వజాతీనాంద్విజానామగ్రణీఃపరమహంసఃశ్రీశంకరో౽శేషా

ష్ఠావిశేషేణ దోషాః తత్కృష్టదోషా రాగద్వేషాదయస్తేషాం లహరీమా
పేదుషీమాసమంతాత్సేవితవతీం శేముషీం శీలమతాం బుద్ధిం పునాతి పత్త్రైర్ద్వి
జాతయః పక్షిణః ॥౧౧౫॥ శ్రీశంకరస్య పరమహంసత్వం ప్రకారాంతరేణ
ప్రతిపాదయతి నీరక్షీరనయేన జలదుగ్ధయథాసమ్మిశ్రే తే తద్రీత్యా తథ్యం బ్ర
హ్మ వితథం మిథ్యాభూతమజ్ఞానాది తే సమ్యక్పిండితే తాదాత్మ్యం ప్రాప్తే సమ
స్తైః పండితైరితరపక్షిస్థానీయైరిదం తథ్యమిదం వితథమితి బోద్ధుం బోధయి
తుం చ దుర్ఘటే యః శ్రీశంకరాఖ్యో మునిర్వివేచయతి వివిచ్య స్థాపయతి సోఽయం
వివేచకత్వాత్పరమో హంసోఽస్తు యే పునరిహ వివేచనేఽశక్తాః సర్వే స్థితాః
స్త్రగ్జృంభాత్ శ్లేష్మజనితరోగవిశేషస్థానీయరాగాదేర్హేతోర్నింబఫల

షీం శేముషీం సోఽయం శీలవతాం పునాతి పరమో హంసో ద్విజాల్య
గ్రణీః । నీరక్షీరనయేన తథ్యవితథే సంపిండితే పండితైర్దుర్బోధే సక
లైర్వివేచయతి యః శ్రీశంకరాఖ్యో మునిః । హంసోఽయం పరమోఽస్తు
యే పునరిహాశక్తాస్సమస్తాః స్థితా జృంభాన్నింబఫలాశనైకరసికాః
కాకా న ముక్తాస్స్మహే ॥౧౧౬॥ దృష్టిం యః ప్రగుణీకరోతి తమసా
బాహ్యేన మందీకృతాం నాళీకప్రియతాం ప్రియాతి భజతే మిత్ర
త్వమవ్యాహతమ్ । విశ్వస్యోపకృతే విలుంపతి సుహృచ్చక్రస్య చా

స్థానీయవిషయసంభోగరసికాస్స్రక్ కాకాస్స్మస్మహే జానీమః ॥౧౧౬॥ ప్ర
కారాంతరేణాపి హంసత్వమాహ ॥ దృష్టిమితి ॥ హంసః సూర్యో బాహ్యేన
తమసా మందీకృతాం దృష్టిం ప్రగుణీకరోతి ప్రకృష్టాం తమోనివారణేనాపా
వృతాం కరోతి అయం తు అబాహ్యేనాంతరేణాత్మనో బాహ్యేన వాఽజ్ఞా
నలక్షణేన తమసా మందీకృతామాత్మదృష్టిం ప్రగుణీకరోతి ప్రకృష్టగుణయు
క్తాం యథాభూతాత్మదర్శనయోగ్యాం కరోతి స తు కమలప్రియతాం యా
అయం తు అలీకభూతవిషయాదిప్రియతాం న ప్రయాతి స ఉపకారాయ జ
తో మిత్రత్వమవ్యాహతం భజతే తథాఽయమపి పరోపకారాయ సర్వ
స్యావ్యాహతం మిత్రత్వం భజతే స సుహృదశ్చక్రస్య చక్రవాకస్య ఘనీ
భూతాం రాత్రిప్రయుక్తాం ప్రియావిరహప్రజనితాం పీడాం విలుంపతి నా

శ్రీయతితథాయమపిసుహృదాంసమూహస్యఘనీభూతాం సంసృతిలక్షణాం మూర్తింవిలుంపతిసజ్ఞాతుమిష్టంఘటపటాదిరూపమర్థంముహురభివ్యన క్తిప్రకాశయతి తథాసోఽయమపిమహతాం విశుద్ధచేతసాం ముముక్షూణాంజిజ్ఞాస్యంపరమార్థభూతంబ్రహ్మైక్యలక్షణమర్థం ముహురభివ్యన క్తి॥౧౧౭॥ సుధీంద్రేశ్రీశంకరేహంసభావంయతిత్వ మధిగత్యసంసృతిము క్త్యర్థంతంహంసంపరమాత్మానం సమర్చతిసతివిషయేషువిద్యుద్వచ్చప లతాంకథయన్నివమేఘఃసంచచాల స్వా,॥౧౧౮॥ మేఘక ర్తృకాదిత్యరో ధనస్య హేతుముత్ప్రేక్షతే।ఏషసూర్యోనోఽస్మాన్మేఘాన్నిమ్నరపాదైఃపరు

గ్రింఘునాంహంసస్సోయమభివ్యనక్తిమహతాంజిజ్ఞాస్యమర్థం

ముహుః॥౧౧౭॥హంసభావమధిగత్యసుధీంద్రేతం సమర్చతిచ

సంసృతిముక్త్యై'సంచచాలకథయన్నివమేఘశ్చంచలాచపలతాం

విషయేషు॥ ౧౧౮ ।ఏషసస్పృశతిన్నిస్సురపాదైస్తత్తుతిష్ఠతువిత్తీర్ణ

మవశ్యై । అస్మదీయమపిపుష్పమస్మై షీ దిత్యరోధినళినీపతిరద్భిః ॥

౧౧౯॥వారివాహనివహేక్షణలక్ష్మ్యాశ్రీరరోచతకిలాచిరరోచిః।

అంతరంగగతబోధకలేవవ్యాపృతస్యవిదుషోవిషయేషు॥౧౨౦॥

కిన్నువిష్ణుపదసంశ్రయతోబ్రాబ్రహ్మతాముపదిశంతిసుహృద్భ్యః।

యంనిశమ్యనిఖిలాస్స్వనమేషాం బిభ్రతిస్మకిలనిర్భరమోదాత్॥

షకిరణైఃస్పృశతితత్స్పర్శనంతుతిష్ఠతుపరంభూమ్యైవితీర్ణం దత్తమస్మదీయ పుష్పంమేఘపుష్పమభ్రింబ్వస్యైషీదపనీతవానితివిచార్యకమలినీపతిరద్భి రరోధీకమిలినీపతిరిత్యనేనాస్మద్భార్యాదుఃఖదాత్పరవిరోధనేన తద్భార్యా యాః కమలిన్యాఃదుఃఖంపరిదేయమితిధ్వనితం స్యా. ॥౧౧౯॥ కించమేఘని చయేక్షణమాత్రంలక్ష్మ్యాశ్రీర్యస్యాఃసాఽచిరరోచిఃక్షణప్రభావిద్యుదరో చతయథావిషయేషువ్యాపృతస్యవిదుషోంతఃకరణగతాజ్ఞానకలాశోభతేత ద్వత్॥౧౨౦॥ మేఘావిష్ణుపదసంశ్రయాత్సుహృద్భ్యఃకింబ్రహ్మతాముప దిశంతి సుస్థితరేయద్యస్మాదేషా మద్దానాంస్వనంనాదం శ్రుత్వానిఖి లాః సర్వేనిర్భరమోదాత్ బిభ్రతిస్మకిలేతిప్రసిద్ధం ॥ ౧౨౧॥ జ్ఞానగర్వేణ

భరితాతిశయితా అమీయతయో దేవరాజమపిమాంనయజంతీత్యమర్షావ
శగనపయోదో జలదఏవస్యందనోరథోయస్య తేనదేవరాజేనేదంధనురావి
ష్కృతం॥౧౨॥కుటజో గిరిమల్లికా॥ని॥ కుటజశ్శక్రో వత్సకోగిరిమల్లికేత్య
మరః-కందళంనవాంకురః॥ని॥కందళంతుకపాలేస్యాదుపరాగేన వాంకురే
ఇతివిశ్వప్రకాశః॥బాణానీలీఝింటీ॥ని॥నీలీఝింటీద్వయోర్బాణేత్యమరః-త
థాచకుటజానాంనవాంకురైర్బాణానాం విశాలరేణుభిశ్చ కలితావ్యా
ప్తావనవాత్యావనసంబంధివాయుసమూహాస్సత్త్వరజస్తమోగుణైర్మిశ్రి
తాజగత్సృమాయికావిలాసాఃపరిణామాఇవావవుః ప్రచలితాః॥ ౧౩॥తి

౧౨౧॥ దేవరాజమపిమాంనయజంతిజ్ఞానగర్వభరితాయతయో
మీ।ఇత్యమర్షవశగేనపయోదస్యందనేనధనురావిరకారి॥ ౧౨॥
ఆవవుఃకుటజకందళబాణాస్ఫీతరేణుకలితావనవాసాః। సత్వమ
ధ్యమతమోగుణమిశ్రామాయికాఇవజగత్సువిలాసాః॥౧౩ ॥
బభ్రిముస్తిమిరసచ్ఛవిగాత్రాశ్చిత్రకార్ముకభృతఃఖరఘోషాః।
ధ్యానయజ్ఞమథనాయయతీనాంవిద్యుదుజ్జ్వలదృశోఘనదైత్యాః
౧౪॥ ఉత్ససర్జరసకృజ్జలధారాంవారిదాగగనధామపిధా
య।శంకరోహృదయమాత్మనికృత్వాసంజహారసకలేంద్రియవృ
త్తీః॥౧౫॥శనైస్సాంత్వాలాపైస్సనయముపనీతోపనిషదాంచి

మిగౌతమసాసమానాశ్ఛవిః కాంతిర్యస్యతథాభూతంగాత్రంశరీరంయే
షాంతేచిత్రానింద్రచాపలక్షణానికార్ముకాణి ధనూంషిబిభ్రతీతిత
థాఖరోనిష్ఠురోగర్జనలక్షణోఘోషోయేషాంతేవిద్యుల్లక్షణాన్యుజ్జ్వలా
న్యదృశోనేత్రాణియేషాంతేమేఘలక్షణాదైత్యాయతీనాంధ్యానలక్షణస్య
యజ్ఞస్యమథనాయబభ్రిముః॥౧౪॥ఏవంభూతావారిదాఆకాశధామా
వృత్యజలధారాంముహురుత్ససర్జుస్సమ్యక్ తత్యజుఃతస్మిన్కాలేశ్రీశంక
రఃకిమకృతవానిత్యపేక్షాయామాహ- శ్రీశంకరోంఽతఃకరణమాత్మనికృ
త్వాసమస్తేంద్రియవృత్తీస్సమ్యగుపసంహృతవాన్ ॥ ౧౫ ॥ ఏవంనిరు
ద్ధాంతఃకరణాదేస్తస్య బుద్ధిలయమవాప్యేత్యాహ- నయైర్వ్యాస సూ

త్రైః సహితంయథాస్యాత్తథోపనిషదాంశతైః సాంత్వాలాపైరభ్యర్థమ
ధురాభాషణైరుపనీతాసమీపంప్రాపితాచిరకాలమారభ్యాత్తంస్వీకృ
తంసహజమనాదిసిద్ధందృఢతరమభిమానంత్యక్త్వాతత్క్షణమేవతంశ్రుత్యాది
ప్రసిద్ధంపరప్రేమాస్పదం పరహంసంపరమాత్మానంప్రాప్య పునరసౌత
స్యబుద్ధిస్సంస్పృష్టమధీరాక్వచిదపితత్క్షణమేవలయమగాత్ యథాకాచిన్మా
నినీసమీపస్థానాంసఖీనాంయుక్తిసహితంయథాభవేత్తథా సాన్త్వాలాపై
రనునయవాక్యైః కాంతసమీపంనీతా చిరాయాత్తంస్వాభావికందృఢతర
మభిమానంవిహాయసపదిసముత్కృష్టంతంప్రియాంసంకాంతం ప్రాప్య
పునరసౌసంస్పృష్టమధీరాకస్మింశ్చిదంగేసపదిలయమాప్నోతితద్వదిత్యర్థః ॥

రాయాత్తంత్యక్త్వాసహజమభిమానందృఢతరమ్। తమేత్యప్రి
యాంసంసపదిపరహంసంపునరసావధీరాసంస్పృష్టంక్వనుసప
దితద్ధీర్లయమగాత్ ॥౧౨౬॥ నసూర్యోనైవేందుః స్ఫురతినచతా
రాతతిరియంకుతోవిద్యుల్లేఖాకియదిహకృశానోర్విలసితమ్। నవి
ద్యోరోదస్యోర్నచసమయమస్మిన్నజలదేచిదాకాశేసాంద్రేస్వసుఖ
రసవర్షిణ్యవిరతమ్॥౧౨౭॥ కిమాదేయంహేయంకిమితిసహ
జానందజలధావతిస్వచ్ఛేతుచ్ఛీకృతసకలమాయేపరశివే। తదేత

అత్ర ప్రస్తుతవృత్తాంతేవర్ణ్యమానేవిశేషణసామాన్యబలాదప్రస్తుతవృ
త్తాంతస్యాపిపరిస్ఫురణాత్సమాసోక్తిరలంకారః ॥ * ॥ సమాసోక్తిః పరి
స్ఫూర్తిః ప్రస్తుతేప్రస్తుతస్యచేదిత్యుక్తేః- శిఖరిణీవృత్తమ్, ॥ ౧౨౬ ॥ య
త్రసూర్యాదీనామపిస్ఫురణంనసంభవతితత్రబుద్ధి స్ఫురణస్యకాప్రత్యాశే
త్యాశయేనాహ॥ నేతి ॥ కృశానురగ్నిః రోదస్యోర్ద్యావాభూమ్యోః అవిరతం
సతతంఘనీభూతస్వసుఖరసవిగ్రహేచిదాకాశే సూర్యాదయోనస్ఫురంతీ
త్యర్థః ॥ తథాచశ్రుతిః॥ నయత్రసూర్యోభాతినచంద్రతారకంనేమా
విద్యుతోభాంతికుతోయమగ్నిరిత్యాద్యా॥౧౨౭॥ కించసహజానందసము
ద్రేతిస్వచ్ఛేఽతఏవతుచ్ఛీకృతాసకలా సకార్యామాయాయస్మిన్నపనస్స్వ
మహిమనివిన్మాపనపదేస్వతస్సత్యేనతుకార్యాపేక్షయా మృదాదివత్సత్యే

పరమేరహస్యత్వం తం గుహ్యాతదేతస్మిన్నేవ ప్రత్యగభిన్నే పరశివేనః కృతీ
శ్రీశంకరః కిమాదేయం హేయంచ కిమితి నిత్యమకృత్రైవమనుసంధానం సద్రై
వకృతవాన్ ॥ ౧౨౮ ॥ పునః వర్షర్తుం వర్ణయతి ॥ విష్ణుపదభాగపి విద్యుదు
జ్జ్వలకాంత్యానుసృతశ్చ మేఘః ప్రావృడాగమనతో మలినత్వం ప్రాప తోధ్య
వస్యపి భూషావపి విరాగం కోనభజేదపితు సర్వోపి వైరాగ్యమాప్నుయా
దేవ - స్యా, ॥ ౧౨౯ ॥ సలిలానాం జలానామాశయే కలుషితే సతి మానస
సరోవరం ప్రత్యుత్కముత్కంఠితం హృదయం యేషాం తథాభూతాః కల
హంసా అభవన్ ఆశ్రయేఽన్యథాభవతి సలికో జీవనలిప్సుర్మానసచిం

స్మిన్నేవస్వమహిమని విస్మాపనపదే స్వతస్సత్యే నిత్యే రహసి పరమే
సోఽకృత కృతీ ॥ ౧౨౮ ॥ ప్రాప విష్ణుపదభాగపి మేఘః ప్రావృడాగ
మనతో మలినత్వమ్ । విద్యుదుజ్జ్వలరుచానుసృతశ్చ కోఽధ్యవస్యపి భ
జేన్న విరాగమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ ఆశయే కలుషితే సలిలానాం మానసోత్క
హృదయాః కలహంసాః । కోఽన్యథాభవతి జీవనలిప్సుర్నాశ్రయే భ
జతి మానసచింతామ్ ॥ ౧౩౦ ॥ అత్రపత్మని పరిభ్రమదిచ్ఛంశ్చ
భ్రదీధితిరసల్పపయోదే । సప్రకాశనమవాపకలావాన్ కశ్చకా
స్తి మలినాంబరవాసీ ॥ ౧౩౧ ॥ చాతకావళిరనల్పపిపాసా ప్రాప
తృప్తిముదకస్య చిరాయ । ప్రాప్నుయాదమృతమప్యభివాంఛ
న్నాకులతో బత ఘనాశ్రయకారీ ॥ ౧౩౨ ॥ ఇత్యుదీర్ణజలవాహవినీ

తాం నభజతి కింతు సర్వోపి భజత్యేవ ॥ ౧౩౦ ॥ అనల్పాజలదాయస్మిన్ తథా
భూతే వ్యోమమార్గే పరిభ్రమదిచ్ఛన్ శుభ్రాంశుశ్చంద్రః కలావాన్ షో
డశకలాపూర్ణోఽయతో మలినాకాశవాసీత స్మాత్ప్రకాశనం న ప్రాప్తవాన్
శుభ్రకాంతిః సకలకలాసంపన్నోపి మలినవసనశ్చేత్కః ప్రకాశతే న కోఽపీ
త్యర్థః ॥ ౧౩౧ ॥ అనల్పాపిపాసా జలపానేచ్ఛా యస్యాస్సా చాతకానాం
పఙ్క్తిశ్చిరం జలస్య తృప్తిమవాపఘనం దృఢమాశ్రయం కరోతీతి తథాఽ
మృతమప్యభివాంఛనాకులాత్ప్రాప్నుయాత్ బత ప్రసిద్ధం ॥ ౧౩౨ ॥ ఇత్యే
వం ప్రకారేణ క్షైతయోర్దిశ్వా శవే ... లస్మిగేగవికాలేన వాయునాపరికం

క్షితాతమాలావృతవిశేషాయస్మిన్ ప్రాణినాంవిచరణే ప్రతికూలేనిబిడనీ
లఘనైర్యుక్తేవర్షాకాలే॥౧౩౩॥అగ్రహారాణాం బ్రాహ్మణగ్రామాణాం
శతేనసంభృతాశోభాయస్మిన్ తథాభూతేవర్షాకాలేసుధీభిరుపాస్యాచర
ణాయస్యతథాభూతంగురుంసమ్యక్ పూజయన్ సుఖేనగ్రామావిషయాల
క్షణమార్గేభ్యః స్తంభనంయేషాం తథాభూతాఅశ్వలక్షణా అశ్వాయ
స్యసనిగృహీతసర్వకరణో మహాత్మాత్ము ద్విస్వభావ ఇందుభవసంజ్ఞికా
యానద్యాస్తటమధ్యవాసనివాసంకృతవానితిద్వయోరర్థః॥ ౧౩౪॥ త్ర
స్తమర్త్యగణమస్తమితాశంచ యథాస్యాత్తథాఽహిశత్రుర్వృత్రారి

రాస్ఫీతవాతపరిధూతతమాలే। ప్రాణభృత్ప్రచరణప్రతికూలేనీ
డనీలఘనశాలినికాలే ॥ ౧౩౩ ॥ అగ్రహారశతసంభృతశోభేసు
గ్రహాత్తుతురగస్సమహాత్మా।అధ్యవాసతటమిందుభవాయాస్సు
ధ్యుపాస్యచరణంగురుమర్చన్ ॥ ౧౩౪ ॥త్రస్తమర్త్యగణమస్త
మితాశంహస్తిహస్తపృథులోదకధారాః।ముంచతిస్మసముదంచి
తవిద్యుత్ప్రంచ రాత్రమహీశత్రురజస్రమ్॥౧౩౫॥తీరభూరుహత
తీరపకర్షన్నగ్రహారనికరైస్సహపూరః।ఆయయావధికఘోషమ
నల్పఃకల్పవార్ధిలహరీవతటిన్యాః॥౧౩౬॥ఘోషవారిఝరభీరు
నరాణాంఘోషమేవకలుషంసనిశమ్య । దైశికంధ్రువసమాధివి
ధానంవీక్ష్యచతుణమభూదవివత్సుః॥౧౩౭॥సోఽభిమంత్ర్యకరకం

రింద్రస్సముదంచలతీసముల్లసంతీవిద్యుద్యస్మింస్తత్ప్రంచరాత్రమజస్రంహ
స్తిశుండావత్ పృథులావిశాలాజలధారాముంచతిస్మ॥ ౧౩౫ ॥ అథానం
తరంతీరభూరుహాణాంతతీరగ్రహారసమూహైస్సహతత్సహితాస్తీరస్థవృ
క్షవల్లీరాకర్షణం స్తటిన్యానద్యాఅనల్పఃపూరోజలప్రవాహః ప్రళయ
సముద్రప్రవాహవదధికంనాదమాయయాప్రాప ॥ ౧౩౬ ॥ సవినశ్రీ
శంకరోఘోషసహితజలఝరేభ్యోభీరూణాం నరాణాంకలుషంఘోషం
శ్రుత్వాఉపదేష్టారంశ్రీగోవిందనాథంధ్రువనిశ్చలంసమాధివిధానం
ధ్రువస్థిరంవస్యసమా[illegible] భూతంవీక్ష్యచతుణ [illegible]త్రంశిళనా

ద్యారతోహస్తాస్టమథాత్ ॥౧౩౭॥ పశ్చాత్ సశ్రీశంకరస్త్వరమాణః కరకం కుంభమభిమంత్ర్య సచాసౌప్రవాహశ్చతస్యాః ప్రవాహాణితివాతస్యాగ్రప్రతిష్ఠాపాత్రకరకే సర్వంజలం ప్రవేశయత్ అగస్త్యో యథాసముద్రంస్వహస్తఆవేశయత్తథేత్యర్థః ॥ ౧౩౮ ॥ తముదంతంవృత్తాంతంనిఖిలైరపి లోకైరుక్తంసమాధితోవ్యుత్థితోఽస్య శ్రీశంకరస్యగురుశ్శ్రుత్వాఽచిరాచ్ఛీఘ్రమేవాయంయోగసిద్ధిమవాపేతిపరితోషమభ్యపద్యతతరామతిశయేనపరితోషంప్రాప్తవానిత్యర్థః ॥ ౧౩౯ ॥ కియద్భిర్దినవస్సైర్గతేషునగగనేసతిశిష్యాగ్ర్యమముంశ్రీశంకరంసః గురురాహ-యదువాచతదా

త్వరమాణస్తత్ప్రవాహపురతః ప్రణిధాయ। కృత్స్నమత్ర సమ
వేశయదంభఃకుంభసంభవఇవస్వకరేబ్ధిమ్॥ ౧౩౮ ॥తన్నిశమ్యని
ఖిలైరపిలోకైరుత్థితోస్యగురురుక్తముదంతమ్ । యోగసిద్ధిమచి
రాదయమాపేత్యభ్యపద్యతతరాంపరితోషమ్॥ ౧౩౯ ॥భాత్ర
ముఖ్యమముమాహకియద్భిర్వాసరైర్గతేషునగగనేసః । పశ్య
సౌమ్యశరదావిమలంఖంవిద్యయేవవిశదంపరతత్వమ్॥౧౪౦॥వా
రిదాయతివరాశ్చసుపాథోధారయాసదుపదేశగిరాచ । ఓషధీ
రనుచరాంశ్చ కృతార్థీకృత్యసంప్రతిహియాంతియథేచ్ఛమ్॥
౧౪౧ ॥శీతదీధితిరసౌజలముగ్భిర్ముక్తపద్ధతిరితిస్ఫుటకాంతిః।భా
తితత్వవిదుషామివబోధోమాయికావరణనిర్గమశుభ్రః॥ ౧౪౨ ॥

హ - హేసౌమ్యప్రియదర్శనశరత్కాలేనవిమలం గగనంపశ్య-తత్రదృష్టాంతఃయథా బ్రహ్మవిద్యాయా విశదమనవచ్ఛిన్నం బ్రహ్మతత్త్వలక్షణంతత్త్వంతద్వత్ ॥౧౪౦॥ జలదాస్సుజలస్యధారయాఓషధీఃకృతార్థీకృత్యయతివరాశ్చ సదుపదేశవాచా పునరనుచరాంశ్చ కృతార్థీకృత్యసంప్రతియథేచ్ఛంగచ్ఛంతి ॥ ౧౪౧॥ అసౌశీతదీధితిశ్చంద్రోజలముగ్భిర్మేఘైస్త్యక్తఆకాశమార్గోయస్యసః అతిస్ఫుటకాంతి భాతిమాయికస్యావరణస్యనిర్గమేన శుభ్రః శుద్ధస్తత్వవిదాంబోధో యథా ప్రకాశతేతద్వత్॥ ౧౪౨॥ వారివాహానాం మేఘానాం నిజపోషసమూహేష్వ

త్యసతి శుచిభాని శరత్ప్రభాణి శుభాని భాని నక్షత్రాణి భాంతి యథా రాగ ద్వేషాదివిగమే సతి మైత్రీపూర్వకా గుణాః కరుణాముదితాదయః పరిశుద్ధాః ప్రకాశంతే తద్వత్ ॥ ౧౪౩ ॥ మత్స్యకచ్ఛపమయీ పునశ్చ ధృతం చక్రం సుదర్శనాఖ్యం యయా గర్భవర్తీని చతుర్దశ భువనాని యస్యాః శ్రీనైః కమలైరాఢ్యా లక్ష్మ్యా సంయుతా మధురిపోర్విష్ణోర్మూర్తిర్యథా పరహంసైః పరమహంసపరివ్రాజకైర్యతిభిః సేవ్యతే తద్వత్ అద్య మత్స్యాదిప్రచురాఢ్యానిచ క్రాణిపుటభేదా యయా గర్భవర్తీని భువనాని జలాని యస్యాః కమలైరాఢ్యా శోభాయుక్తా తటినీ ఇయం నదీ పరహంసైరుత్కృష్టైర్హంసాఖ్యపక్షిభిః పరమహంసైరివా ॥ ౧౪౪ ॥ ఏతే జలదాస్సు చిరసంభృ

వారివాహానివహే ప్రతియాంతి భాని శుచిభాని శుభాని । మ
త్సరాదివిగమే సతి మైత్రీపూర్వకా ఇవ గుణాః పరిశుద్ధాః ॥ ౧౪౩ ॥
మత్స్యమకచ్ఛపయీ ధృతచక్రా గర్భవర్తి భువనా నళినాఢ్యా । శ్రీ
యుతాద్య తటినీ పరహంసైస్సేవ్యతే మధురిపోరివ మూర్తిః ॥ ౧౪౪ ॥
నీరదాస్సుచిరసంభృత మేతే జీవనం ద్విజగణాయ వితీర్య । త్యక్తవిద్యు
దబలాః పరిశుద్ధాః ప్రవ్రజంతి ఘనవీధిగృహేభ్యః ॥ ౧౪౫ ॥ చంద్రి
కాభసితచర్చితగాత్రశ్చంద్రమండలకమండలుశోభి । బంధుజీవ

తం జీవనం జలం ద్విజానాం బ్రాహ్మణాదీనాం పక్షిణాం చ గణాయ వితీర్య దత్వా త్యక్తా విద్యుల్లక్షణా అబలాంగనా యైః పరిశుద్ధా ఆసమంతాచ్ఛుభ్రా మేఘవీధిలక్షణేభ్యో గృహేభ్యః ప్రవ్రజంతి ప్రయాంతి పక్షే నీరదా నిర్గతదంతా జరాం ప్రాప్తా ఏతే చిరసంభృతం చిరపర్యంతం సంచితం జీవనం ధనధాన్యాది బ్రాహ్మణగణాయ ప్రదత్వా త్యక్తా విద్యుదివాతిచంచలా అబలా స్త్రీ యైస్తే పరిశుద్ధాంతఃకరణాః ఘనసీమాంతా వీధయో యేషు తేభ్యో గృహేభ్యః ప్రవ్రజంతి సంన్యస్య గచ్ఛంతీత్యర్థః ॥ ౧౪౫ ॥ భస్మలిప్తగాత్రః కమండలుశోభీ కషాయవస్త్రసంవృతో యథా యతిస్తద్వదయమనేహా శరత్కాలః చంద్రికా జ్యోత్స్నా లక్షణేన భస్మనా స్వర్చితం లిప్తం గాత్రం శరీరం యస్య చంద్రమండలలక్షణేన కమండలునా శోభా అస్యాస్తీతి తథా బంధూకపుష్ప

సితమహాలక్షణయాశాట్యా సంవృతఇత్యర్థః॥ ౧౪౬ ॥ వారిసారసంసరస్సంబంధిజలం తావకం త్వదీయం మనఇవ ప్రతిభాతి హంసాఖ్యపక్షిసంగేనవిలసచ్ఛతద్విగత పాంసుకంచ పక్షే పరమహంసానాం సంగేనవిలసచ్ఛతత్ విగతరజోగుణంచ నిరస్తకర్దమం పక్షే నిరస్తపాపమలం శుద్ధమితియావదన్యత్సమానం॥ ౧౪౭ ॥ శరత్కాలికానాం జలధరాణాం జాలైర్వ్యస్తం మేఘావరణవినిర్ముక్తత్వాదుజ్జ్వలో భానుర్యస్మిన్ తథాభూతం వ్యోమశోభతే తత్ర దృష్టాంతః క్షిప్తాని చందనరజాంసి యస్మిన్ సముదంచన్ సంస్ఫురన్ కౌస్తుభాఖ్యో మణిర్యస్మిన్ తథావిధం మురరిపోః శ్రీవిష్ణోర్వపురివ

కుసుమోత్కరశాటసంవృతో యతిరివాయమనేహా ॥ ౧౪౬ ॥
హంససంగతిలసద్విరజస్కం తోభవర్జితమపాస్తపంకమ్ । వారిసారసమతీవగభీరం తావకం మనఇవ ప్రతిభాతి॥ ౧౪౭ ॥ శారదాంబుధరజాలపరీతం భ్రాజతే గగనముజ్జ్వలభాను । క్షిప్తచందనరజస్సముదంచత్కౌస్తుభం మురరిపోరివ వపుః॥ ౧౪౮ ॥ పంకజానిసముదూఢహరిణిప్రగ్గతాని వికచానికసంతి। సౌమ్యయోగకలయేవవిఫుల్లాన్యస్య ముఖానిహృదయానిమునీనామ్॥ ౧౪౯ ॥ రేణుభస్మకలితైర్దళశాటైస్సంవృతైః కుసుమకౌజ్జ్వపమాలైః । వృంతకుట్మలకమండలుయుక్తైర్ధార్యతే ఋతుభిరప్యతితౌల్యమ్॥ ౧౫౦ ॥
ధారణాదిభిరపశ్రమణాద్య ర్యాపిత కాణిచివసాన్యపనీయ ।

త్యర్థః ॥ ౧౪౮ ॥ యోగకలయా ఉన్నత్యా ముఖాని ప్రఫుల్లాని సమ్యగూఢఅరూఢో హరిర్విష్ణుర్యేషు తానిపక్షే ణోద్గతాని ఊర్ధ్వతాం ప్రాప్తానిమునీనాం హృదయానికమలానియథా కసంతి ప్రకాశంతే తథా ప్రోద్గతాని ప్రకచాని వికాసంప్రాప్తానిసమ్యగూఢాహరయః సూర్యాంశవో యేషు తానిపంకజానికసంతీత్యర్థః ॥ ౧౪౯ ॥ రేణులక్షణేనభస్మనా శోభితైః పత్రలక్షణయా శాట్యాసంవృతైః కుసుమలిహో భ్రమరాస్తల్లక్షణాజపమాలాయేషాం వృంతే ప్రసవబంధే కుడ్మలాని కలికాస్తల్లక్షణకమండలుయుక్తైః ఋతుభిరపి వ్రతిభిర్యతిసామ్యం ధార్యతే॥ ౧౫౦॥ ధారణాఖ్యాసన

ద్వారాదిభిశ్చ)కణమననది ధ్యానవైశ్వవాకీనా కాడేదివసాహ్యశకీయోర్య్య
పాదపద్మరజసాజగంతిపునంతో మహాంతస్సంచరంతి । ౧౫౦॥యస్మాదే
వంతత్రస్మాద్భవాత్ వేదసమూహాః దుద్భూతాంజన్మమరణ అతుణసంసా
రాత్మకస్యదవస్యవనాగ్నః మేఘమాలాంతత్త్వపద్ధతిమపి విక్తాంవివెక్తుంతి
యంతత్త్వపద్ధతిరియం నేతివివెచనంకతుకాంశీఘ్రంశివపురీంకాశీంగచ్ఛతు॥
౧౫.౨ । అథశారీరకసూత్రభాష్యకరణాయప్రేరయిష్యన్ వృత్తాంతమా
వేదయతిఅత్రాస్మిన్పద్ధతివివెచనే కృష్ణమునినావేదవ్యాసేన యస్మైకథితం
హేపుత్రతచ్ఛృణు-పూర్వంహిమాద్రౌవృత్రశత్రుముఖైరింద్రప్రభృతి
పాదపద్మరజసాద్యాలువంతస్సంచరంతిహిజగంతిమహాంతః ॥
౧౫౧॥తద్భవాస్త్రిజతువేదకదంబాదుద్భవాంభవదవాంబుద
మాలామ్।తత్త్వపద్ధతిమభిజ్ఞవివెక్తుంసత్వరంహరపురీమవివిక్తామ్॥
౧౫౨॥ అత్రకృష్ణమునినాకథితంమెపుత్రతచ్ఛృణుపురాతుహి
సాద్రౌ। వృత్రశత్రుముఖదైవతజుష్టంసత్రమత్రిమునికర్తృక
మాప ॥ ౧౫౩॥సంసదిశ్రుతిశిరోర్థముదారంశంసతిస్మసపరా
శరసూనుః।ఇత్యపృచ్ఛమహమత్రభవంతంసత్యవాచమభియుక్త
తమంతమ్॥౧౫౪॥ఆర్యవెదనికరఃప్రవిభక్తో భారతంకృతమకారి
పురాణమ్ । యోగశాస్త్రమపిసమ్యగభాషిబ్రహ్మసూత్రమపి
సూత్రితమాసీత్॥ ౧౫౫ ॥ తత్ర కేచిదిహవిప్రతిపన్నాః కల్ప
భిర్దైవతైర్జుష్టమత్రిమునికర్తృకంసత్రమాసబభూవ ॥ ౧౫౩ ॥తత్ర
సభాయాంసపరాశరసూనుశ్శ్రుతిశిరసామర్థముదారంశంసతిస్మ - తమ
భియుక్తతమంసత్యవాచమత్రభవంతంపూజ్యం శ్రీవ్యాస మితివక్ష్యమాణ
మహమపృచ్ఛంపృష్టవాన్ ॥౧౫౪॥యత్ పృష్టంతదాహ॥ హేఆర్యవెదని
కరాణనిచయఃప్రకర్షేణవిభక్తోవిలక్షణీకృతస్త్వయేతిశేషఏవమగ్రేపి॥
౧౫౫ । అథబ్రహ్మసూత్రేఇహాస్మిన్లోకేకేచిద్విప్రతిపన్నావిప్రతిపత్తిం
ప్రాప్తాస్స్వబుద్ధ్యనుసారేణ యథాయోగ్యమర్థాన్ కల్పయంతి త
స్మాత్ హేభగవన్ అన్యథార్థగ్రహణనిగ్రహేదక్షమస్య బ్రహ్మసూత్రస్య

భాష్యం త్వయా కరణీయం॥ ౧౪౬॥ మమ వచనం స చ పరాశరసూనుః శ్రు
త్వా సభాయాం హే విద్వదగ్రచరవాచముక్తవాన్ తాం దర్శయతి ద్విష
ద్భిర్దేవైరయం త్వదుక్తోఽర్థః శివస్య సభాయాముక్తః॥ ౧౪౭॥ తస్మాత్
హే వత్స త్వం శృణు సమస్తవిత్సర్వజ్ఞః ॥౧౪౮॥ సుఖపరిదం భాష్యం కరిష్య
తి మే న శిష్యేణ తత్కృతే కృతే భాష్యే చ కార్తికచంద్రకిరణవత్ కౌతు
కమస్యాస్తీతి తవ యశో లోకః కీర్తయిష్యతి॥ ౧౪౯॥ ఇత్యేవం పరిక్షాన్తేశ స

యం తి హాయ యథాయథముద్ధార్ణా । వ్యాధాగ్రహణాని గ్రహాదక్షం ।
భాష్యమస్య భగవన్ కరణీయమ్॥ ౧౪౬॥ మద్వచస్స చ నిశమ్య సభా
యాం విద్వదగ్రచరవాచమువోచత్ । పూర్వమేవ దివిషద్భిరుదీర్ణః
పార్వతీపతిసదస్యయమర్థః॥ ౧౪౭॥ వత్స కర్ణయ సమస్తవిదేతో మత్స
మస్తవత్ భవిష్యతి శిష్యః । కుంభ ఏవ స హి తస్య సహస్రం హారిష్యతి మ
హాద్భుతమంభః॥ ౧౪౮॥ సుమతిర్భాష్యసి సృష్యతి సోయం శర్మదం
యి చ కరిష్యతి భాష్యమ్ । కీర్తయిష్యతి యశస్తవ లోకః కార్తికేందు
కరకౌతుకి మేన॥ ౧౪౯॥ ఇత్యుదీర్య మునిరాశ్రవనాత్రి పత్యురాప స
గిరిం గిరిజాయాః । తస్మినాశ్చరితమాశేషమిదానీం సన్మునిప్రియ
మయా త్వమశ్రౌష్సః ౧౫౦। సత్యముత్తమపుమానసి కశ్చిత్తత్త్వవి
త్ప్రవరనాథ్య సభూతేః తత్కృతస్య నిరవద్య నిబంధ్య స్వస్య వ్యాపవ జగదు
ద్ధరణాయ॥ ౧౫౧॥ గచ్ఛ వత్స నగరం శశిమౌళేస్స్వర్ఫదేవతటినీక
మనీయమ్ । తాపచాపకమనుగ్రహమంత్యా దేవ తాం తవ కరిష్యతి తత
స్మిన్॥ ౧౫౨ ఏవమేవం చ మునిర్వ్యాసయాసుం ప్రాపయన్ని జద్పుంభావి

మునిరాట్ వేదవ్యాసోఽప్యమర్త్యేదశ్రిపా పార్వత్యాః పత్యుః శివస్య గిరిం
కైలాసం ప్రాప్త తస్య వ్యాసస్య ముఖాచ్చరితం సర్వం మయా హే సన్మునిప్రి
య త్వయి ద్రష్టం॥ ౧౫౦॥ హే తత్త్వవిచ్ఛ్రేష్ఠ తత్త్వాన్విగుప్తగిరిం ధైర్యాత్ తస్య॥
శశిమౌళేశ్చంద్రశేఖరస్య నగరం స్వచ్ఛరూపయా దేవనద్యా గంగయా కమ
నీయం సుందరం త్వం వల్లాగమనమాత్రేణైవ తస్మిన్నగర ఆద్యా శివాఖ్యా దే
వతా త్వామనుగ్రహీష్యతి॥ ౧౫౨॥ ఏవమేవం శ్రీశంకరం ద్వైపాయనో

రనుశాసనంకృత్వాదృశాకృపాదృష్ట్వాపవిత్రీకుర్వన్ భావాత్ భక్త్యాతిశ
యేనస్వచరణాంబుజసేవామేవసద్రైవాభికామయమానంవిససర్జ ॥౧౬౩॥
అస్య శ్రీగోవిందనాథస్యగురోః పంకజప్రతిభటం పదద్వంద్వమభివంద్యత
స్యపదయుగ్మస్య వియోగమసహిష్ణురపి తస్య విలోకసంప్పాదయాజ్ఞయ
న్స్వాప్నువన్కథంచిన్నిరగాత్ ॥ ౧౬౪ ॥ సహితాపసశ్రేష్ఠశ్శంకరః
కాశీంప్రాప ॥ తాంవిశినష్టి ॥ నీపానాంకదంబానాంవనేనవ్యాప్తంసమీ
పంయస్యాః ఆపగాయానద్యానికటానాంసువర్ణేన చంచతాంయూపా

సనర్జ । భావతస్స్వచరణాంబుజసేవామేవశశ్వదభికామయమా
నమ్ ॥౧౬౩॥ పంకజప్రతిభటంపదయుగ్మంశంకరోస్యనిరగాదస
హిష్ణుః । తద్వియోగమభివంద్యకథంచిత్తద్విలోకనమయన్ప్రాద
యాజ్ఞ ॥౧౬౪॥ ప్రాప తాపసవరస్సహికాశీంనీపకాననపరీతస
మీపామ్ । ఆపగానికటహాటకచంచద్యూపపఙ్క్తిసముదంచితశో
భామ్ ॥౧౬౫॥ సందదర్శసభగీరథతప్తామందతీవ్రతపసఃఫలభూ
తామ్ । యోగిరాడుచితతీరనికుంజాంభోగిభూషణజటాతటభూ
షామ్ ॥౧౬౬॥ విష్ణుపాదనఖరాజ్జననాద్వాశంభుమౌళిశశిసంగ
మనాద్వా । యాహిమాద్రిశిఖరాత్పతనాద్వాస్ఫాటికోపమజ
లాప్రతిభాతి ॥౧౬౭॥ గాయతీవకలషట్పదనాదైర్నృత్యతీవపవ
నోచ్చలితాబ్జైః । ముంచతీవహసితంసితఫేనైశ్శ్లిష్యతీవచపలో

నాంయజ్ఞస్తంభానాంపఙ్క్తిభిస్సముదంచితా శోభాయస్యాంసాతాం ॥
౧౬౫ ॥ ఏవంకాశీముపవర్ణ్యగంగాంవర్ణయతి ॥ సయోగిరాట్ భగీ
రథేనతప్తస్యామందతీవ్రస్యాత్యంత తీక్ష్ణస్యతపసః ఫలభూతాం ఉచితా
స్తీరేనికుంజాయస్యాస్సర్ప భూషణస్యశివస్య జటానాంతటస్యభూషామ
లంకృతింగంగాంసందదర్శ ॥ ౧౬౬ ॥ స్ఫటికమణిసదృశజలాంగంగా
త్రిధోత్ప్రేక్షతి- విష్ణోశ్చరణనఖాజ్జననాద్వాసంగమనంసమాగమఃహిమా
ద్రిహిమాచలః ॥ ౧౬౭ ॥ అవ్యక్తాత్మధురైర్మధురైర్భ్రమరనాదైర్గా
యతీవవాయునోర్ధ్వంచలితైః కమలైర్నృత్యతీవ శ్వేతైః ఫేనైర్హాసస్సంతుం

చలీవచపలోర్మిః లక్షణహ స్త్రైర్గాలింగనంకుర్వతీవ ॥ ౧౬౭ ॥ దివ్యవధూ
నాంకటాక్షకిరణైః క్వచిదతిశ్యామాతాసాం భూషణదీప్తిభిఃక్వచనచిత్రితా
విచిత్రభూషణభానాంవిచిత్రిత్వాత్ తాసాం స్తనతటీభ్యోగళితైః కుంకు
మైఃక్వచిత్పాటలాం శ్వేతరక్తాంఏవం భూతాంసందదర్శేతిపూర్వేణాన్వ
యః ॥ ౧౬౮ ॥ సః శ్రీశంకరస్సురనద్యాగంగాయాజలమవగాహ్యాశితికం
ఠస్య శివస్యజటాభ్యోజాహ్నవీసలిలవేగేన హృత స్తస్యాజాహ్నవ్యాస్సంయో
గేనపుణ్యేనపరిపూర్ణశ్చంద్ర ఇవఉత్తతారోత్ప్లుతః॥ ౧౬౯ ॥ స్వస్సింధో
జలకణైరాహితాశోభాయస్యాస్సాఽస్య శంకరస్యమూర్తిస్సుతరాం

మిఃకరైర్యా॥ ౧౬౭ ॥ శ్యామలాక్వచిదపాంగమయూఖైశ్చిత్రి
తాక్వచనభూషణభాభిః। పాటలాకుచతటీగళితైర్యాకుంకుమైః
క్వచనదివ్యవధూనామ్॥ ౧౬౮ ॥ సావగాహ్యసలిలంసురసింధోరు
త్తతారశితికంఠజటాభ్యః। జాహ్నవీసలిలవెగహృత స్తద్యోగపుణ్య
పరిపూర్ణఇవెందుః॥ ౧౬౯ ॥ స్వర్ణదీజలకణాహితశోభామూ ర్తి
రస్యసుతరాంవిలలాస। చంద్రపాదగళదంబుకణాంకాపుత్రికా
శశిశిలారచితేవ॥ ౧౭౦ ॥ విశ్వేశశ్చరణయుగంప్రణమ్యభక్త్యాహ
ర్యాద్యైస్త్రిదశవరైస్సనుచిఃతస్య। సోఽనైషీత్పరియతమనాజ
గత్పవిత్రేక్షేత్రేసావిహసమయంకియంతమార్యః॥ ౧౭౧ ॥

ఇతిశ్రీమాధవీయేతత్సఖాశ్రమనివాసగః।సంక్షేప
శంకరజయెసర్గోఽయంపంచమోఽభవత్॥
మూలగ్రంథసంఖ్యా॥ ౭౫౧ ॥

శుభ్రేతత్రదృష్టాంతఃచంద్రకిరణైర్గళితాంజలకణానామంకాశ్చిహ్నా
నియస్యాస్సాచంద్రకాంతశిలారచితాపుత్రిమాయథాతద్వత్ ॥ ౧౭౦ ॥
విశ్వమీష్టఇతివిశ్వేట్ తస్యవిశ్వనియంతుర్విష్ణ్వాదిదెవవరైస్సంపూజితస్యచర
ణద్వయంభక్త్యాప్రణమ్యపరియతమానా సోఽసావార్యః కియంతంకాలం
జగత్పవిత్రేఽస్మిన్ క్షేత్రేఽనైషీత్ నీతవానిత్యర్థః- ప్రహర్షిణీ, ॥ ౧౭౧ ॥

ఇతిశ్రీపరమహంసపరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాల
తీర్థశ్రీపాదశిష్యదత్తవంశావతంసరామ
కుమారసూనుధనపతి సూరికృతే
శంకర విజయ డిండిమె
పంచమస్సర్గః.

శ్రీగణేశాయనమః.

శ్రీమచ్ఛాంకరవిజయే * సవ్యాఖ్యానే.

షష్ఠసర్గప్రారంభః

ఏవం సపరికరం జీవన్ముక్తిసుఖప్రాపకం శ్రీశంకరకర్తృకం చతుర్థాశ్రమ నివాసముపవర్ణ్యేదానీం తత్కృతకాంబ్రాహ్మణవిద్యాప్రతిష్ఠితిం సం ప్రకారాంతరేణ వర్ణయితుముపక్రమతే అథేత్యాదినా అథ కాశీప్రాప్త్యద్య సంతరం కశ్చిత్కుమారః బ్రాహ్మణసుతో ఽధీతవేదో దేశికేంద్రం దిదృక్షు

అథాగమద్బ్రాహ్మణసూనురారాదధీతవేదో దశయన్స్వ
భాసా। తేజాంసి నిస్స్వాన్గణయన్ విస్మృతపూజాదికం దేశికేం
ద్రమ్॥౧॥ ఆగత్య దేశికపదాంబుజయోరపత్తత్సంసారవారిధిమ
నుత్తరముత్తితీర్షుః। వైరాగ్యవాన్స్వత్యజదప్రతిగ్రహశ్చ కా
రుణ్యనావమధిరుహ్య భవాంబుపారమ్॥౨॥ ఉత్థాప్య తం గురు
రువాచ గురుర్ద్విజానాం కస్త్వం క్వ ధామ కుత ఆగతిరత్ర హేత్వాః।
బాలోఽప్యబాలధిషణః ప్రతిభాసి నిత్యమేకోఽప్యనేకగణసంకరీ
గభావః॥౩॥ పృష్టో బభాణ గురుముత్తమముత్తమశ్లోకో ద్విజో గురో మమ

సూనుః స్వభాసా తేజాంసి నిశయన్ అదరాదాగమదితి యోజనా- ఉపజా తిః॥౧॥ దృష్ట్వేతి ప్రాప్య గురుం కారుణ్యనావమధిరుహ్య దురుత్తరం సం సారసముద్రముత్తితీర్షుః వైరాగ్యవాన్ కృతః స్త్రీపరిగ్రహో యేన స ఆగత్య శ్రీశంకరస్య పదాబ్జచరణకమలయోరపత్తత్ పతిత ఇత్యర్థః - వసం తతిలకా॥౨॥ తం బ్రాహ్మణకుమారముత్థాప్య ద్విజానాం గురుర్దేశిక ఉ వాచ త్వం కః బ్రాహ్మణో వా కుత్ర ఆదిర్వా ధామ గృహం త్వదీయం క్వ ఇత్యాగతిస్త్వదాగమనస్య హేతుః కుతః అత్ర గృహీతం హేత్వంతరం యేన సః అతో

(షష్ఠస్సర్గః)

బాలోఽప్యబాలబుద్ధిస్త్వం మే ప్రతిభాసి ·పునశ్చైకోఽప్యనేక ఇవ ప్రతిభాసి ౧౫।
నిర్భయత్వాత్ - పునస్త్వసవిద్యతే పకస్మిన్నపి శరీరేఽహంభావో యస్య స
పాఠాంతరేతు నవిద్యత ఏకస్య శరీరస్యాభిధానం యస్యేతి వ్యాఖ్యేయం॥ ౩ ।
ఏవం పృష్ట ఉత్తరజ్ఞో గురుం ప్రతిజగాద హే గురోఽహం విప్ర ఇతి ప్రథమ
ప్రశ్నస్యోత్తరం ద్వితీయస్యోత్తరమాహ హే బుధ యస్యాజలం హరిప
దాంబుజభక్తేః కారణం సా కావేరీనదీ యత్ర చలతి తస్మిన్ చోలాఖ్యే దేశే మ
మ గృహము స్తీత్యర్థః స్వస్థానస్య తవ న కించిదప్యవిదితమితి సంబోధనాశ
యః॥ ౪ ॥ తృతీయప్రశ్నస్యోత్తరమాహ - మహాత్మాదర్శనేచ్ఛయాటాట్య
మానో భృశమటమానః మాచిహాత్రిమూర్త్యైత్యర్థః శృణో తిభ్యోయజ్

గృహం బుధ చోళదేశే। యత్రాపగా వహతి తత్ర కవేరకన్యా య
స్యాః పయో హరిపదాంబుజభక్తిమూలమ్॥ ౪ ॥ అటాట్యమానో
మహాత్మాదిదృక్షుకః ప్రమాదిమం దేశముపాగతోఽస్మి। బిభేమి మజ్జన్
భవవారిరాశౌ తత్పారగం మాం కృపయా విధేహి॥ ౫ ॥ అపాంగై
రుత్తుంగైరమృతఝరభంగైః పరగురో సదాదీనం దీనం కలయ
దయయా మామవిమృశన్। గుణం వా దోషం వా మమ కిమపి సంచిం
తయసి చేత్తదా కైవ శ్లాఘా నిరవధికృపానీరధిరితి॥ ౬ ॥ స్వాత్రైదీన
దయాలుతాకృతయశోరాశిస్త్రిలోకగురో గుణానాం చేద్దయసే

వాచ్య ఇతి యజ్ కర్త్రీమాదిమం దేశ ముపాగతోఽస్మి ఏవం పృష్టమావేద్య
స్వప్రయోజనమావేదయతి సంసారసముద్రే మజ్జన్ బిభేమి తస్మాత్కృ
పయా సంసారసముద్రాత్ పారగం మాం విధేహి - ఉపజాతిః॥ ౫ ॥ హే
పరమగురో మమ గుణం వా దోషం వా అవిచార్య అత్యుచ్చైః కటాక్షల
త్తుంగైరమృతఝరభంగైః సుధాప్రవాహతరంగైర్దయయా శాశ్వతదీన
మత ఏవ దీనం మాం కలయావలోకయ గుణదోషవిచారణే బాధకమాహ గు
ణం వా దోషం వా కిమపి మమ చింతయసి చేత్తదా శ్రీశంకరో నిరవధికృపా స
ముద్ర ఇతి కైవ శ్లాఘా న కాపి [illegible] శిఖరిణీ॥ ౬ ॥ ఏతదేవ ద్రఢయన్ సదృ
ష్టాంతమాహ - హే [illegible] శీఘ్రం గుణదోషవిచారం వినైవ నాద్యమ

మోహరిదయాంకరోషి చేత్తర్హి తేదీనదయాళుతాసంపాదితయశోరాశి
ర్యథాస్యాత్తథా శ్రీమతి కారుణ్యాయతో జనితయశోరాశిర్న స్యాత్ యతో
మరుస్థలేషు భూరివర్షన్ జలభృన్మేఘః సన్నిర్యథా పూజ్యతే సముద్రే జలేవర్ష
శతం వర్షన్నపి తథా నస్తూయత ఇత్యర్థః-శార్దూల, ॥ ౬ ॥ త్వదీయసర
స్వత్యాస్సాగ ఏవ సారససుధాకూపారశ్చంద్రసంబంధ్యమృతసముద్రస్త
స్య యత్స్రోతస్సారసస్రోతోభిస్సల్లక్షణానాం సారసానాం పక్షిణాం కమలా
నాం వా స్రోతోభిః ప్రవాహైస్సంభృతం సంమిశ్రితం సంశ్రితవా సంతతము
జ్జ్వలం జలన్తస్మిన్ క్రీడాయస్యాస్తథాభూతాసతీ మేమతిర్మేము నే చంచత్
స్ఫురన్ యః పంచశరః ॥*॥ ఉన్మాదనస్తాపనశ్శోషణస్సైభిన స్తథా- సమ్మో

మమాద్యనతథా కారుణ్యాత్వన్మతి । వర్షన్భూరిమరుస్థలీషు జల
భృత్సన్నిర్యథా పూజ్యతే నైవం వర్షశతం పయోనిధిజలే వర్షన్నపి
స్తూయతే ॥ ౬ ॥ త్వత్సారస్వత సారసారససుధాకూపారసత్సారస
స్రోతస్సంభృతసంతతోజ్జ్వలజలక్రీడామతిర్మే మునే । చంచ
త్పంచశరాదివంచనసహం తస్యాం చ సంప్రపంచం హిత్వా జ్ఞానాకించన
మావిశించిమఖిలం చాలోకయన్స్వ్యంచతు ॥ ౭ ॥ సౌరం ధామసుధా
మరీచినగరం పౌరందరం మందిరం కౌబేరం శిబిరం హుతాశనపు
రం సామీరసద్మోత్తరమ్ । వైధం చాపసధం త్వదీయఫణితిశ్రద్ధా

హీనశ్చ కామస్య పంచబాణాః ప్రకీర్తితాః ఇత్యుక్తః పంచసాయకః కామః ఆ
దిర్యేషాం తే భోగాదీనాం తత్కర్తృకేన వంచనేన హతం అతఏవ స్వ్యంచం నీ
చం పునశ్చ స్వహితజ్ఞానే ఒకించన మశక్తమా బ్రహ్మలోకం సర్వం ప్రపంచ
మాలోకయస్న్యంచతు విచరతు ॥ ౭ ॥ సారసః పక్షిభేదేంద్వోస్సారసం సరసీ
రుహ ఇతి విశ్వప్రకాశః ॥ ౭ ॥ సూరస్య సూర్యస్య ఇదం ధామ సుధాకిరణస్య
చంద్రస్య నగరం పురందరస్యైంద్రస్య మందిరం కుబేరస్య శిబిరం హుతాశన
స్యాగ్నేః పురం సమీరస్య వాయోస్సద్మ విధేర్బ్రహ్మణశ్చ సర్వోత్తరమావస
థం గృహం త్వదీయాయాం ఫణితావుక్తౌ యా శ్రద్ధా తయా సమిద్ధః ఆత్మా య
స్య తస్య తుచ్ఛానై వత ఏవ నోయా వైరాగ్యలక్షణా శ్రీస్తస్యా ఘాతుకం నాశకం

[illegible]తుకం నదోగ్ధి న ప్రపూరయతీతి ప్రత్యేకం క్రియాన్వయః॥ ౯॥ భౌమా
భౌమా భవా ఆరామాద్యా వనితాద్యా విషయాస్సుషమాశోభనాయా విషవ
ల్లీతస్యాః ఫలేన తుల్యాస్సుందరం యద్విషవల్ల్యాః ఫలం తేనేతి వానో౽స్మాకం
కిమపి కౌతుకం జాతు కదాపి న సమారభంతే నాపి పుణ్యం సుందరతరాయా రం
భాఖ్యా౽ప్సరాస్తస్యాః కుచతట్యాః పరిరంభస్యాలింగనస్యారంభేనోజ్జ్వ
లం పురందరస్య దేవేంద్రస్య పురమపి నో౽స్మాకం గణనీయం- శి, ॥ ౧౦ ॥
తర్హి బ్రహ్మపదం భవతామాదరపదం స్యాన్నేత్యాహ నేతి- అనేనైహా
ముత్రార్థభోగవిరాగోదర్శితః అథ శ్రవణౌత్సుక్యం దర్శయతి కృతీశంకరగు
సమిద్ధాత్మనశ్శుద్ధాద్వైతవిదో న దోగ్ధి రతిం శ్రీఘాతుకకౌతుకమ్॥
౯॥ న భౌమారామాద్యాస్సుషమవిషవల్లీఫలసమాస్సమారంభం
తేనః కిమపి కుతుకం జాతు విషయాః । న గణ్యం నః పుణ్యం రుచిరతర
రంభాకుచతటీపరీరంభారంభోజ్జ్వలమపి చ పౌరందరపదమ్ ॥
౧౦॥ న చంచద్వైరించ్యం పదమపి భవేదాదరపదం వచో భవ్యం న
వ్యం యదకృత కృతీశంకరగురుః । చకోరాళీచంచూపుటదళిత
పూర్ణేందువిగళత్సుధాధారాకారం తదిహ వయమీహామహే
ముహుః॥ ౧౧ ॥ ద్యావాభూమీ శివంకరైర్నవయశః ప్రస్తావసౌ
వస్తికైః ఫూర్వ్యాఖర్వతపః ప్రచేళిమఫలైస్సర్వాధిముష్టింధయైః।
రుర్యద్భవ్యం కల్యాణాత్మకం నవ్యం నవీనం వచన మకృత తత్ విరహాతుర చకో
రపక్షిణాం చంచూపుటైర్దళితాత్పూర్ణచంద్రాద్గళితాయాస్సుధా
ధారాయా ఆకారం పునః పునర్వయ మీహామహ ఇచ్ఛామః॥ ౧౧॥ ద్యావా
భూమ్యోశ్శివం సుఖం కుర్వంతీతి తథా తైః నవీనస్యాసాధారణస్య యశసః
ప్రస్తావస్య ప్రసంగస్య సౌవస్తికైః స్వస్తివాచకైః స్వస్తీత్యాహేత్యర్థే తదా
హేతి మాశబ్దాదిభ్యష్ఠగ్వాచ్య ఇత్యనేన ఠక్ ప్రత్యయః పూర్వస్య పూర్వార్జి
తస్యానల్పతపసః పక్వఫలైస్సర్వేషామాధీనాం ముష్టింధయైస్సారాకర్షకై
స్సర్వే చత ఆధయశ్చేతి వాదీనా నామాధ్యంకరత్వైర్భవాయ సంసారాయ ని
త్యం వైరాయమాణైః వైరం కుర్వద్భిః శబ్దవైరేత్యాదినా క్యఙ్ త్యర్థే క్యఙ్ త్వదీ

యాభజనైరలంకర్మీణాం కర్మక్షమం ॥ని॥ కర్మక్షమోఽలంకర్మీణ ఇత్యమరః-మదీ
యంమనః ప్రసితం స్యాత్తథాభూతేషు త్వదీయభజనేషు తత్పరం స్యాదితి ప్రా
ర్థనా ప్రసితోత్సుకాభ్యాం తృతీయా చేతి తృతీయా ॥౯॥ తత్పరే ప్రసితాసక్తావి
త్యమరః-కః ప్రసితో నామ యస్తత్ర నిత్యం ప్రతిబద్ధః కుత ఏతత్ సునోతిరయం
బధ్నాత్యర్థే వర్తత ఇతి మహాభాష్యం-అనేన గురుశుశ్రూషాకరణౌత్సుక్యం
స్వస్య వర్ణితం-శా,॥౧౨॥ సుతరామయి కశ్చిదేవ గురుస్స్వయా స్వాభీష్టసి
ద్ధయే సంసేవ్య ఇతి చేత్తత్రాహ॥ భిషక్తమం త్వాం భిషజాం శృణోమీతి శ్రు
త్యుక్తస్య సదాశివస్య య ఉదితః ఉక్తోఽవతారోఽభూత్ ఉదయం ప్రాప్త ఏవ

టనాఢ్యంకరవైభవాయ నితరాం వైరాగ్యమాద్యైరలంకర్మీణం
ప్రసితం త్వదీయభజనే స్యాన్మామకీనం మనః ॥౧౨॥ సంసారబం
ధామయదుఃఖశాంత్యై స ఏవ త్వం భగవానుపాస్యః। భిషక్త
మం త్వాం భిషజాం శృణోమీత్యుక్తస్య యోఽభూదుదితావతారః॥
౧౩॥ ఇత్యుక్తవంతం కృపయా మహాత్మా వ్యదీపయత్సన్న్యాసనం
యథావత్। ప్రాహుర్మహాంతః ప్రథమం వినేయం తం దేశికేం
ద్రస్య సనందనాఖ్యమ్॥ ౧౪ ॥సంసారఘోరజలధేస్తరణాయ శ
శ్వత్సాయాంత్రికీభవ సమర్దయమానమేనమ్। హంతోత్తమా
శ్రమతరీమధిరోప్య పారం నిన్యేఽపాతిలక్ష్య పారసకేనిపాతః ॥

తార ఉదితావతార ఇతి వా స ఏవ వైద్యానాం మధ్యే సద్వైద్యస్యావతారభూ
తస్త్వం భగవాన్నోఽస్మాకం సంసారబంధలక్షణరోగదుఃఖశాంత్యర్థము
పాస్య ఇత్యన్వయః-ఉ,॥ ౧౩ ॥ ఇత్యుక్తవంతం బ్రాహ్మణసూనుం మహా
త్మా శ్రీశంకరాచార్యః కరుణయా విధివత్ సన్న్యాసనం వ్యదీపయత్ తం సనం
దనసంజ్ఞం దేశికేంద్రస్యాద్యం శిష్యం మహాంతః ప్రాహుః ॥ ౧౪ ॥తదిష్టం
సమ్యక్ సాధితవానిత్యాహ సంసారలక్షణస్య ఘోరసముద్రస్య తరణాయా
నారతం సాంయాత్రికీభవ సమర్దయమానం పోతవణిక్ త్వం భవేతి యా
చ్యమానమేనం సనందనం హంత తదానీమేవోత్తమాశ్రమతరీం సన్న్యాసా
శ్రమలక్షణాం నౌకామధిరోప్య పారం నీతవాన్ యతో నితరాం శిష్యేషు

త్తాభిక్తాయాశ్చప్రాయారసువ కేనిపాతోనాకాదంతోయుక్త్యా ॥౧౪॥ నాకా
దంతః క్షేపణీస్యాదరిత్రం కేనిపాతక ఇత్యమరః- నిపాతితః కృపారసఏవ కే
నిపాతో యేనేతివా ॥ ౧౪ ॥ ఏవంప్రథమవినేయవృత్తాంతంవిస్తరేణాభి
ధాయేతరేషాం సంక్షేపేణ తమాహ యెవ్యాస్యా ఇత్యుఖాసం దగిర్యాద
యో దేవతాంశా అముం శ్రీశంకరం సేవితుంయాతాస్తేఽపి సనందనవ
త్ప్రాయోవిరక్తాస్తస్మిన్నవిముక్తక్షేత్రేఏవవటమూలస్థ మహాదేవశిష్యా
అపిలోకరీత్యాపిస్పష్టంశంకరాచార్యశిష్యాఇతి ప్రసిద్ధంప్రాపుమస్యశిష్య
త్వమాపుః॥ ॥శాలిన్యుక్తామ్త్రాతగౌగోబ్ధిలోకైః॥౧౬॥ ఏతదేవస్ఫుటయతి
వ్యాఖ్యేతి॥మౌనమేవవ్యాఖ్యా శిష్యాశ్చశుకవామదేవాదయో విశ్వస్యపవి

౧౫॥ యెవ్యాస్యాముంసేవితుందేవతాంశాజాతాస్తేపిప్రాయ
ఏవంవిరక్తాః। క్షేత్రేతస్మిన్నవశిష్యత్వమస్యప్రాపుస్స్పష్టం
లోకరీత్యాపిగంతుమ్॥ ౧౬ ॥వ్యాఖ్యామౌనమనుత్తరాః పరిదళ
చ్ఛంకాకళంకాంకురాశ్ఛాత్రావిశ్వపవిత్రచిత్ర చరితాస్తే
వామదేవాదయః। యస్యైతస్యవినీతలోకతతిముద్ధర్తుంధరిత్రీ
తలంప్రాప్తస్యాత్రవినేయతాముపగతాధన్యాఃకిలాన్యాదృశాః॥
౧౭॥శేషస్యాధుధి రేవతోషయతిన్యాకాశబ్దైఃపుమర్థార్థినో
వాల్మీకిఃకవిరాజఏషవివిధైరర్ధైర్మహాంకల్పితైః। వ్యాచష్టేకి

త్రంచతచ్చిత్రంచతచ్చరితంయేషాంతేఽనుత్తరాఉత్తరరహితాః యతః
పరిదళన్తోవినాశంగచ్ఛన్తశ్శంకాకళంకానామంకురాయేభ్యస్తే॥ ॥చిత్రం
వటతరోర్మూలేవృద్ధాశ్శిష్యాగురుర్యువా। గురోస్తుమౌనంవ్యాఖ్యానంశి
ష్యాస్తుచ్ఛిన్నసంశయాఇత్యుక్తత్వాత్తేఏవయస్యశివస్యశిష్యాస్తస్యశ్రీశం
కరస్యవినీతలోకపఙ్క్తిముద్ధర్తుమస్మిన్మర్త్యలోకే ప్రాప్తస్యేదానీంశిష్య
తాంప్రాప్తాధన్యాఃకిలయతోఅన్యాదృశాస్సర్వతోవిలక్షణాః॥శార్దూలవిక్రీడితమ్॥
౧౭॥శేషాదిభ్యస్తస్యాధిక్యంవర్ణయతి శేషనాగస్యాధునిశ్శబ్దైః శ్రుతిరు
పాఖ్యానైర్వాణ్యాశ తోషయతి సతు పుమర్థార్థప్రదానేనసద్భ్యః కృతా
ర్థానకరోతితథా ఏషకవిరాజో వాల్మీకిరపివివిధైరర్థైర్మహా

పాలుః కల్పితైరర్థైరేవన్యాన్ తోషయతి తథాదీర్ఘసూత్రః ప్రణాం ఫణితిర్య
స్యసవ్యాసోపిచిరాదతివిలంబేనార్థంపుమర్థంచ దదాతీతి తాంవాచఞ్ఛిత్వా
చష్టే శంకరశ్చాసౌ దేశికస్త్వహైనాన్యాన్సద్యఃకృతార్థాన్ కురుతే॥ ౧౮॥
విష్ణుతుల్యమహిమానం తం శ్రీశంకరమవిముక్తే శివేనకదాప్యనిర్ముక్తే వాస
యేషాం తే సేవాంచక్రుః తదుపాసనాయాః ఫలంచ లేభురిత్యాహ వక్రేమా
ర్గాన్ అనుస్మృతామపి స్వీయాం బుద్ధిం తస్యోపాసనయా సాధ్వీంకృతవంతః
స్యా ॥౧౯॥ భానుమండలైః కిరణమండలైః యథా చండభానుస్సూర్యశ్శోభ
తే యథాచ పుష్పజాతితః పారిజాతః యథాచ నేత్రవారిజైస్సహస్రసంఖ్యా

లదీర్ఘసూత్రసరణేర్వాచం చిరాదర్థదాం వ్యాసశ్శంకరదేశి
కస్తు కురుతే సద్యఃకృతార్థానహో ॥౧౮॥ చక్రితుల్యమహిమానము
పాసాంచక్రిరే తమవిముక్తనివాసాః । వక్రసృత్యనుసృతామపి
సాధ్వీంచక్రిరాత్మధిషణాం తదుపాస్త్యా ॥౧౯॥ చండభానురివ
భానుమండలైః పారిజాత ఇవ పుష్పజాతితః । వృత్రశత్రురివ నేత్ర
వారిజైశ్ఛాత్రపఙ్క్తిభిరలం సలలాస ॥౨౦॥ ఏకదా ఖలు వియత్త్రి
పురద్విట్ఫాలలోచనహుతాశనభానాః । విస్ఫులింగపదవీం దధ
తీషు ప్రజ్వలత్తపనకాంతశిలాసు ॥౨౧॥ దర్శయత్యురుమరీచిసర
స్వత్పూరసృజ్యపరమాయినిభానౌ । సాధునైకమణికుట్టిమమూ

క నేత్రకమలైర్వృత్రశత్రురింద్రస్తద్వత్ శిష్యపఙ్క్తిభిః శ్రీశంకరోఽలంఅ
త్యర్థం లలాస బభాసే ॥౨౦॥ అథేదానీం శివసంగమం వర్ణయితుం ప్రస్తౌతి ॥
కస్మిన్కాలే ప్రజ్వలత్సూర్యకాంతశిలాసు వియత్త్రిపురద్విషో మహాదేవస
ఫాలనేత్రభూతో యో హుతాశనో వహ్నిస్తస్య భానోః కిరణస్య విస్ఫులిం
గపదవీం దధతీషు సతీష్విత్యాది సప్తమ్యంతానాం శంకరో జాహ్నవీమభియయ
వితి వ్యవహితేనాన్వయః ॥౨౧॥ ఉరుభిర్మరీచిభిస్సరస్వత్పూరస్య సముద్రప్రవ
రస్య సృజిస్సృష్టిరిపునశ్చ సమీచీనానేకమణిభిః కుట్టిమే నిబద్ధభూమిః ॥ ని॥ కు
మోత్రే నిబద్ధాఙ్గారితి హలాయుధః తస్మిన్స్ఫురితా వ్యాప్తేన రశ్మిజాలకేన
కేవలస్యమయూరస్యపింఛం దర్శయతి భానావపరమాయిన్యపరస్మిన్నైన

ప్రజాలకేనేతి ॥ ౨౨ ॥ పంకజావళిషువిలీనేషుమరాళేషుహంసేషుసత్సు
పుష్కరాంతర్జలమధ్యమభిగత్వరేఅభిగతవతిమీనేమత్స్యేసతిశాఖినాంవృ
క్షాణాంఛిద్రేషుశయాళుషుసమ్యక్ నిద్రాం కుర్వత్సుపతత్రిషుసత్సుపర్వతా
నాంకందరాశరణ్యాయస్యతథాభూతేమయూరేసతి॥ ౨౩ ॥దినస్యమధ్యమ
భాగవిధివదాహ్నికంవిధాతుమిచ్ఛుశ్శిష్యైస్సహశంకరః పంకజోత్పలానాం
పరాగేణకషాయవర్ణాంజాహ్నవీమభియయౌ ॥ ౨౪ ॥ సః శ్రీశంకరశ్చ
చతుర్భిః భీషణైశ్శ్వభిరనువ్రతమంత్యజంచాండాలం మార్గమధ్యేసమీపే
నిరీక్ష్యదూరంగచ్ఛేతితమంత్యజంస్పష్టముక్తవాన్సచాంత్యజ ఏనంశంకరం

ఛన్నరశ్మిజాలకశిఖావళపింఛమ్॥ ౨౨ ॥పంకజావళివిలీనమరా
ళేపుష్కరాంతరభిగత్వరమీనే। శాఖికోటరశయాళుశకుంతే శై
లకందరశరణ్యమయూరే॥ ౨౩ ॥శంకరోదివసమధ్యమభాగేపంక
జోత్పలపరాగకషాయామ్। జాహ్నవీమభియయౌసహశిష్యైరా
హ్నికంవిధివదేషవిధిత్సుః॥ ౨౪ ॥సోంత్యజంపథినిరీక్ష్యచతుర్భిర్భీ
షణైశ్శ్వభిరనువ్రతమారాత్। గచ్ఛదూరమితితంనిజగాదప్రత్యు
వాచచసశంకరమేనమ్॥ ౨౫ ॥అద్వితీయమనవద్యమసంగంసత్య
బోధసుఖరూపమఖండమ్ । ఆమనంతిశతశోనిగమాంతాస్తత్ర
భేదకలనాతవచిత్రమ్॥ ౨౬ ॥దండమండితకరాధృతకుండాపాట
లాభవసనాఃపటువాచః। జ్ఞానగంధరహితాగృహసంస్థాస్త్వాంచ

ప్రత్యువాచ ॥ ౨౫ ॥ యదువాచతదాహాద్వితీయమితి॥తత్రదూరంగచ్ఛే
త్యుక్తిరసంగతాభేదాభావాదిత్యాశయేనాహ ఏకమేవాద్వితీయంఏషఆ
త్మాపహతపాప్మానిరవద్యంనిరంజనంఅసంగోహ్యయంపురుషస్సత్యంజ్ఞా
నమనంతంబ్రహ్మవిజ్ఞానమానందమిత్యాదిశతశోవేదాంతా అద్వితీయాది
రూపమాత్మానమామనంతితస్మిన్నాత్మని తవవేదాంతిత్వేనప్రసిద్ధస్యభేద
కల్పనాస్తీత్యహోఽత్యాశ్చర్యమిత్యర్థః ॥ ౨౬ ॥ తథాచభేదకలనావతాం
త్వమప్యేవంవిధయతిపంక్త్యనివిష్టోసీతిద్యోతయన్నాహ దండేనమండి
తాః అలంకృతాహస్తాయేషాం తేధృతకమండలవఃపాటలాఅభాయేషాం

[illegible]తానివస్త్రాణియేషాంపట్వ్యావాచాయేషాంతేష్వా[illegible] [illegible]తాఖిలకేచనయతయోగ్యహానంస్థానంచయంతి ॥ ౨౭॥ గచ్ఛదూర మితి- శరీరంపరిత్యక్తుమిచ్ఛసిఉతాత్మానమితివికల్పందూషయతిగచ్ఛదూర మితివిదుషస్తవనైతదుచితమితిధ్వనయన్సంబోధయతి హేవిద్వన్నితి తత్రా ద్యంప్రత్యాహాన్నమయాదన్నమయం కింభిద్యతేనైవభిద్యతఇత్యర్థః ద్వితీ యంప్రత్యాహసాక్షిణశ్చ సాక్షీనహిభిద్యతేత్వమేతత్ జ్ఞాతుంయోగ్యోసీ త్యాశయేనాహ హేయతిపుంగవేతి ॥ ౨౮ ॥ ప్రత్యగాత్మనిభేదందృష్టాం తేనాపినిరాచష్టే బ్రాహ్మణశ్వపచభేదవిచారః దేహేంద్రియాదిభ్యోఽనే కేభ్యోజడేభ్యశ్చప్రతిలోమేనాంచతీతిప్రత్యక్ సచాసావాత్మాచతస్మిన్ త

యంతిలకేచనవేషైః॥గచ్ఛదూరమితిదేహముతాహోదేహినం
పరిజిహీర్షసివిద్వన్ ।భిద్యతేన్నమయతోన్నమయంకింసాక్షిణశ్చ
యతిపుంగవసాక్షీ॥ ౨౮ ॥బ్రాహ్మణశ్వపచభేదవిచారః ప్రత్య
గాత్మనికథంతవయుక్తః।బింబితేంబరమణౌసురనద్యామంతరంకి
మపిచాస్తిసురాయామ్॥ ౨౯ ॥శుచిర్ద్విజోహంశ్వపచవ్రజేతిమి
థ్యాగ్రహస్తేమునివర్యకోయమ్।సంతంశరీరేష్వశరీరమేకముపే
త్యపూర్ణంపురుషంపురాణమ్॥ ౩౦ ॥అచింత్యమవ్యక్తమనంత

మద్వైతవాదినఃకథంయుక్తః నకథమపీత్యర్థః యథాగంగాయాంమదిరా యాంచప్రతిబింబితేంబరమణౌసూర్యేంఽతరంకిమపినాస్తి తద్వదిత్యర్థః॥ ౨౯ ॥ నన్వాత్మనోభేదశూన్యత్వేప్యతిపవిత్రస్యబ్రాహ్మణశరీరస్యాతిపా పిష్ఠస్యాంత్యజశరీరస్యచకథమభేదఇతిచేత్తత్రాహశుచిర్ద్విజోఽహంహే శ్వపచత్వందూరంగచ్ఛేతి శరీరేష్వనేకేష్వప్యేకమశరీరం కాలత్రయేశ రీరసంబంధవినిర్ముక్తమతఏవపురాణం పురాప్యభినవంపూర్ణం సర్వైకర సంపురుషంసంతముపేత్యాయం మిథ్యాభూతఆగ్రహస్తవకః నాయం తవోచితోయతోమునిశ్రేష్ఠస్త్వమిత్యాశయేనాహ హేమునివర్యేతి- ౩౦ [illegible]జాతిః, ॥ స్వస్వరూపంవిస్మృత్యగుణభంగురదేహేఽహంతాశ్రితాసుచి త్వబోధయన్నాహాచింత్యమతః కేనాపికరణేనవ్యజ్యతఇత్యవ్యక్తమతప

హానందమత ఏవాద్యం దయితం పాధిమలశూన్యం స్వస్వరూపం మోహాభావాదవి
వేకాద్విస్మృత్య గజకర్ణవచ్చంచలాకారేఽస్మిన్ననుభూయమానే దే
హేఽహంభావః కథమావిరాస్తే ప్రకటీభవతి వివేకినాం కేనాపి ప్రకారేణా
స్యావిర్భావో న యుక్త ఇత్యర్థః॥ ౩౧॥ నను యద్యప్యేవం తథాపి లోకసంగ్ర
హేచ్ఛయేదం మయోక్తమితి చేత్తత్రాహ॥ విముక్తిపద్యాం విముక్తిమార్గ
భూతాం విద్యాం ప్రాప్యాపి తుచ్ఛాజనసంగ్రహేచ్ఛా కిం జాగర్తి। అహో మహా
ఇత్యాశ్చర్యం మాయావినాం వరస్య శ్రేష్ఠస్య తస్య పరమాత్మనో మహేంద్ర
జాలే భవదాదయో మహాంతోఽపి మజ్జంతీత్యర్థః॥ ౩౨॥ ఏవమంత్యజవచన

మాద్యం విస్మృత్య రూఢం విమలమవిమోహాత్। కళేబరేఽస్మిన్కరి
కర్ణలోలాకృతిస్యహంతా కథమావిరాస్తే॥ ౩౧॥ విద్యామహాప్యా
పి విముక్తిపద్యాం జాగర్తి తుచ్ఛాజనసంగ్రహేచ్ఛా। అహో మ
హాంతోఽపి మహేంద్రజాలే మజ్జంతి మాయావివరస్య తస్య॥ ౩౨॥ ఇ
త్యుదీర్య వచనం విరతేఽస్మింస్తత్త్వవాక్తదను విప్రతిపన్నః। అత్యు
దారచరితోఽంత్యజమేనం ప్రత్యువాచ స చ విస్మితచేతాః॥ ౩౩॥ స
త్యమేవ భవతా యదిదానీం ప్రత్యవాది తనుభృత్ప్రవరైతత్। అం
త్యజోఽయమితి సంప్రతి బుద్ధిం సంత్యజామి వచసాత్మవిదస్తే॥ ౩౪॥ జా
నతే శ్రుతిశిరాంస్యపి సర్వే మన్వతే చ విజితేంద్రియవర్గాః। యుంజ

దాహృత్య శంకరవాక్యముదాహర్తుమాహ ఇతి వచనముక్త్వాఽస్మిన్నం
త్యజే విరామం గతే సతి తతః పశ్చాద్విప్రతిపన్నోఽయమంత్యజో భవతి న భవ
తీతి విప్రతిపన్నః సత్యవచనోఽత్యుదారచరితో విస్మితచిత్తశ్చ శ్రీశంకర ఏన
మంత్యజం ప్రత్యువాచ-స్మ॥ ౩౩॥ యదువాచ తదాహ సత్యమితి। నత్వయమం
త్యజః కింతు దేహభృత్ప్రవర ఇతి సూచనాయ సంబోధనం॥ ౩౪॥ భేదబుద్ధ్యా
బుద్ధిరతిదుర్లభత్వాన్న కేనాప్యుపలంభనీయ ఇత్యాశయేనాహ జానత ఇ
తి। శ్రుతిశిరాంసి శ్రవణేన జానంతి తథాఽన్యే విజితేంద్రియవర్గాః శాస్త్ర
ముక్త్వా తేన మననం కుర్వంతి తథాఽన్యే కరణగ్రామ్యం నిదిధ్యా
సనం కుర్వంతి తథాపి ప్రతిబంధకసద్భావాచ్చ దర్శనాస్యాత్మబుద్ధిం కేచిదప

త్వరితేత్యర్థః॥ ౩౫॥ ననుతిష్ఠత్వన్యేషాం వాతాదృశవబుద్ధిరభేదో స్త్రీనా-
త్మ్యాశంక్యాహమమాభేదబుద్ధి రిత్యుత్తరమనుచితం మన్యమానో నమోహవ
యాంబ్రిహ్మిష్ఠాయకుర్మఇతియాజ్ఞవల్క్యోక్తిమనుసృత్యవ్యాజేనసమా
ధత్తే యస్యతుదృఢబుద్ధేస్సర్వమపిజగత్సదైవాత్మ్యాతిరిక్తంభాతి సబ్రాహ్మ
ణోఽస్తుశ్వపచోవాభవతు వందనీయఇతిమమదృఢానిష్ఠా॥ ౩౬॥ నకేవలం
వందనీయఏవకింత్వేవంవిధస్సమ్యక్జ్ఞానవాన్ సాక్షాన్మమగురురేవేత్యా
హవిష్ణుశివాదౌయాచితి శ్చైతనంస్ఫురతిసైవ పుత్తికాపంతజ్జికా తదవధి
షుజంతుషుస్ఫురతిసైవకాలత్రయేప్యహం దృశ్యంతునైవా స్త్రీతియస్యమనీ
షాసచాండాలోవాభవతుతథాపిమమగురుః॥ ౩౭॥ కింబహునాతత్త్వవిత్స

తేహృదయమాత్మనినిత్యంకుర్వతేనధిషణామపభేదామ్॥ ౩౫ ॥
భాతియస్యతుజగద్పృథగ్బుద్ధేస్సర్వమప్యాత్మమాత్మతయైవ।సద్విజో
స్తుభవతుశ్వపచోవావందనీయఇతిమేదృఢనిష్ఠా॥ ౩౬॥యాచితిః
స్ఫురతివిష్ణుముఖేసాపుత్తికావధిషుసైవసదాహమ్।నైవదృశ్యమి
తియస్యమనీషాపుల్కసోభవతువాసగురుర్మే॥ ౩౭ ॥యత్రయ
త్రచభవేదిహబోధస్తత్తదర్థసమవేక్షణకాలే। బోధనాత్రమ
వశిష్టమహంతద్యస్యధీరితిగురుస్సనరోమే॥ ౩౮॥భాషమాణఇతితే
నకలావానేషవైతతమంత్యజమగ్రే।ధూర్జటింతుసముద్రైక్ష

రోప్యపిమమగురురిత్యాహ।అస్మిన్లోకేతత్తద్విషయానుభవ కాలేయత్ర
యత్రవిషయేజ్ఞానంభవేత్తత్సర్వంమిథ్యాభూతం సర్వోపాధిబాధేనావ
శిష్టంజ్ఞానమాత్రమహమేవసమస్తఃకిమపివ్యతిరిక్తమస్తీతియస్యబుద్ధిస్సయః
కశ్చిదపినరోమమగురుఃఏతేన గచ్ఛదూరమితిమయా దేహాజిహీర్షయావో
క్తంనాప్యాత్మజిహీర్షయాఽపితుతూభయితా దాత్మ్యాధ్యాసవజ్జిహీర్ష
యాసచతవనాస్తిచేత్త్వం మమగురు రేవేత్యాక్షేపోఽపి పరిహృతో వేదిత
వ్యః॥ ౩౮॥ఏవంనిర్వ్యలీకంభాషమాణస్తస్యకాంత్యజవిగ్రహం ప్రకటిత
ద్వ్యాస్యపంమహాదేవందదర్శేత్యాహ్యావంప్రకారేణతేనసహభాష
మాణఏవశ్రీశంకరకరఃతమంత్యజమగ్రేనపదదర్శకింతుమౌళౌ శిరసిస్ఫురంతీచం

తకైలాయస్య తంచతుర్భిర్వైద్రైస్సహితం ధూర్జటింమహాదేవంసంద్రష్ట వాగానను శ్రీశంకరాదన్యస్యశివస్యాభావాత్తథైవముచ్యత ఇతిచే త్తత్రా హశైవాక జ్ఞానకశైవతారస్య శంకరస్యావతారిపురుషే నసహావ్యాస స్యవిష్ణునైవసంవాదాదికంసంభవత్యేవేతిభావః॥ ౩౯ ॥దృష్ట్వాయథాభూ తోయత్కృతవాక్ తదాహ - తందృష్ట్వాభయేనభక్త్యా...హర్షేణ విస్మయేనచయుక్తశ్శిష్టానుమతశ్శ్రీ...మోని...యమష్టాభూమ్యాద్యామూర్తయో యస్యతంమహా...వ స్తుష్టావ॥ ఉపజాతివృత్తమ్,॥ ౪౦ ॥దేహదృష్ట్యాతవదాసో...త్వంముఖం భవత్యస్మాదితిశంభుస్త్వమేవ...యన్నాహ

తమాళిసూఫజ్జైంపవకలం...నయేనధృత్యాయుక్తస్సహర్షేణచవిస్మ...మత స్తవై స్తందృష్ట్వాదృశోర్గోచరమష్టమూర్తి...స్తైహం దేహదృష్ట్యాస్మిశంభోర్జాతస్త్వంశోజీవదృష్ట్యాత్రి...ష్టే। సర్వస్యాత్మన్నాత్మదృష్ట్యాత్వమేవెత్యేవం మేధీర్నిశ్చితాసర్వ శాస్త్రైః॥ ౪౧ ॥యదాలోకాదంతర్బహిరపిచలోకొవితి...రో నమంజూషాయస్య త్రిజగతినశాణోనచఖనిః । యతంతేస్త్రైకాం తంరహస్యియతయోయత్ప్రణయినోనమస్తస్మై స్వస్మై సితలనిగ

శంభో ఇతి- జీవదృష్ట్యాహంతవాంశోజాతః నను కథంనిరవయవస్యమమాం శత్వమితిచేద్యథాసర్వేంద్రియశూన్యస్యాపి తవసూర్యచంద్రవహ్నిలక్షణత్రినేత్రవిగ్రహవత్త్వంతథామాయయా తవాంశస్యాపి సంభవాది త్యాశయేనసంబోధయతి త్రిదృష్ట ఇతి- శుద్ధాత్మదృష్ట్యాతుత్వమేవత్వం...స్యాప వాహంతత్త్వమస్యాదిశ్రుతిభిః తత్త్రయోగ్యం సంబోధనం...స్యాత్మన్నితి త్యేవంప్రకారేణసర్వశాస్త్రైర్మేబుద్ధిర్నిశ్చయంప్రాప్తా॥శాలినీ,॥ ౪౧ ॥ ప్రసిద్ధశిరోభూషణమణితోవ్యతిరేకందర్శయన్ స్వాభిన్నంశివంనమస్క రోతి - యదితి - ప్రసిద్ధస్యతాదృశమణేరాలోకాద్బహిరేవలోకొవితిమి రోమంజూషాపెటా శాణోనికషః ఖనిశ్చయతిభిరప్రార్థనా ప్రసిద్ధస్యమ

ప్రసిద్ధా అత ఏవ తస్మాదత్యుత్కృష్టాయ తస్మై తత్పదలక్ష్యాయ నిఖిలనిగ
మశిరోభూషణమణయే స్వస్మై త్వంపదలక్ష్యాభిన్నాయ నమః ప్రాప్య
భానుస్తు యస్య ప్రకాశాదంతర్బహిరపి చ లోకా వితిమిరో యస్య
భాసా సర్వమిదం విభాతీతి శ్రుతేః త్రిజగతి యస్య మంజూషా నాస్తి నా
వకాశో నాపి కనిః యత్ప్రణయినో యస్మిన్ ప్రీతిమంతశ్చ యతయో రహ
స్యేకాంతే భృశం యతంతే తస్మై ఇత్యర్థః ॥ ౪౧ ॥ ౪౨ ॥ గురుకృపయా
శాస్త్రాల్లభ్యస్య తత్త్వజ్ఞానస్యాలంబనమఖండైకరసం స్వతత్త్వం నమ
స్యతి అపహాయ శాస్త్రం పరమతత్త్వబాధకత్వాదన్యతమం యద్యప్యేవం
విధం శాస్త్రం తథాపి యది శ్రీగురుకృపాఽస్మిన్ లోకే శిష్యే వా న స్యాత్త
ర్హి శాస్త్రాత్కిం న కిమపీత్యర్థః చితా సంచితా సంపాదితా సా గురు

మాత్రం సమణయే ॥ ౪౨ ॥ అపహాయ శాస్త్రం శాస్త్రాత్కిమిహాయ
దిన శ్రీగురుకృపా వినా సా కిం కుర్యాన్న యదిన బోధస్య విభవః ।
కిమాలంబశ్చాసౌ న యది పరతత్త్వం మమ తథా నమస్తస్మై తస్మై
యదవధిరిహాశ్చర్యధిషణా ॥ ౪౩ ॥ ఇత్యుదారవచనైర్భగవంతం
సంస్తువంతమథ చ ప్రణమంతమ్ । బాష్పపూర్ణనయనం మునివ
ర్యం శంకరం సబహుమానమువాచ ॥ ౪౪ ॥ అస్మదాదిపదవీమభజ
స్త్వం శోధితాతవ తపోధననిష్ఠా । బాదరాయణ ఇవ త్వమపి స్యాస్స
ద్వరేణ్యమదనుగ్రహపాత్రమ్ ॥ ౪౫ ॥ సంవిభజ్య సకలశ్రుతిజాలం

కృపా కిం కుర్యాత్ కిం ఫలం దాస్యతి యది తత్త్వజ్ఞానస్య విశేషేణోద్భవో నా
స్తి బోధానుత్పాదికా సాపి నిష్ఫలైవేత్యర్థః తథాఽసౌ బోధశ్చ కిమా
లంబః ఆలంబనశూన్య ఏవ యది మమ పరతత్త్వం న స్యాత్తస్మాత్తత్త్వజ్ఞానాలం
బనభూతాయ పరతత్త్వాయ స్వాభిన్నాయ తస్మై పరమాత్మనే నమః తదేత్య
స్యతస్మాదిత్యర్థో వా ఇహ జగత్యాశ్చర్యబుద్ధిర్యత్పర్యంతా యస్మాత్పర ఆశ్చ
ర్యబుద్ధివిషయో నాస్తీత్యర్థః ॥ ౪౩ ॥ ఏవం స్తువంతం శ్రీశంకరం ప్రతి మహా
దేవో యదుక్తవాంస్తద్వర్ణయితుమాహ ఇతీతి ॥ స్వా, ॥ ౪౪ ॥ యదువాచత
దాహ అస్మదాదీతి అభజః ప్రాప్తవానసి హే సతాం మధ్యే శ్రేష్ఠ వ్యాస ఇవ

[illegible] నిరస్య సూత్రం భాష్యం విదధాత్వితి [illegible] నిదానీం తు తథాపూర్వం తదనుశిష్టస్సమ్యక్ శిక్షితశ్చానుపశ్చాత్ శిష్టా [illegible] వాదరాయణశిష్టాగ్రిణీర్వేదవ్యాసో వేదశతం సమ్యగ్విభజ్య బ్రహ్మకాండైకార్థం సూచ్యతే యేన తత్తథా ॥ [illegible] ॥ అథాతో బ్రహ్మజిజ్ఞాసా జన్మాద్యస్య యతః శా స్త్రయోనిత్వాత్ తత్తుసమన్వయాదిత్యేవమాదిరూపమకరోత్ శిష్టో [illegible] పశ్చాదకరోదితి వా యత్ర బ్రహ్మసూత్రే కాణాదసాంఖ్యపాతంజలప్రభృతీని మతాని సమూలమున్మూలితానీతి తత్రేతిపరేణాన్వయః ॥ ౪౬॥ తత్ర బ్రహ్మ సూత్రే మూఢమతయః కలిదోషాద్ద్వాభ్యాం త్రిభిర్వా వేదవచనై రుద్బలితాని ఉపక్రతాని భాష్యకాణి కుత్సితభాష్యాణి అరచయన్ కృతవంతః కైశ్చి

బ్రహ్మసూత్రమకరోదనుశిష్టః । యత్ర కాణభుజసాంఖ్యపురోగాణ్యుద్ధృతాని కుమతాని సమూలమ్ ॥ ౪౬ ॥ తత్ర మూఢమతయః కలిదోషాద్ద్విత్రివేదవచనోద్బలితాని । భాష్యకాణ్యరచయన్ బహుబుద్ధ్యై దూషణ్యతాముపగతాని చ కైశ్చిత్ ॥ ౪౭ ॥ తద్ఘనాన్వితవేదశిఖార్థస్థానిదుర్మతిమతాని నిరస్య । సూత్రభాష్యమధునా విదధాతు శ్రుత్యుపోద్బలితయుక్త్యభియుక్తమ్ ॥ ౪౮ ॥ ఏతదేవ విబుధైరపి సేవ్యం ప్రార్థనీయమనవద్యముదారమ్ । తావకంక

త్ బహుబుద్ధం జ్ఞాతం యైస్తైర్దూషణ్యతాం చోపగతాని ॥ ౪౭ ॥ తత్తస్మాద్విదితో వేదాంతానామర్థో యేన తథాభూతో భవాన్ తానికుబుద్ధీనాం మతా నిరస్య సూత్రభాష్యం విదధాతు విధాలోట్ భాష్యలక్షణం తు ॥ [illegible] ॥ సూత్రార్థో వర్ణ్యతే యత్ర వాక్యైస్సూత్రానుకారిభిః । స్వపదాని చ వర్ణ్యంతే భాష్యం భాష్యవిదో విదురితి సాగరాదివర్ణనస్య భాష్యత్వవ్యావృత్త్యే సూత్రే త్యుక్తం వార్తికస్య తత్త్వనిరాసాయ సూత్రానుకారిభిరితి వృత్తేస్తత్త్వ వ్యావృత్త్యర్థముక్తం స్వపదానీతీతరభాష్యేభ్య ఉత్కృష్టతాబోధనాయ శ్రుతిస్మృతిసమగ్రస్మృతిభిరుద్బలితాభిర్యుక్తిభిరాసమంతాద్యుక్తం ॥ ౪౮ ॥ న నుయా క్రియమాణం భాష్యమపి కేషాంచిదనాదరాస్పదం స్యాచ్చేత్ [illegible] కథం కర్తవ్యమితి చేత్తత్రాహ [illegible] తావకం భాష్యమింద్ర

[illegible]స్త్రీశావైరశ్యార్చనీయంఘ్రివిష్మాలి అపిశబ్దాన్మనుష్యైరర్చనీయాంఘ్రి
ష్యయోరితియువక్తవ్యంయతోనిజౌకాన మదారంచనకేవలంసేంద్రైర్దేవైః
రర్చనీయంఘ్రివిష్ణుత్యపితుచతుర్ముఖసభాయామపి శ్రేష్ఠాంపూజాం
ప్రాప్స్యతీత్యర్థః॥ ౪౯ ॥ కించభాస్కరోభేదాభేదవాదీఅభినవగుప్తః
శాక్తోనీలకంఠోభేదవాదీశైవఃగురుఃప్రభాకరోమండనమిశ్రోభాట్టమతా
నుయాయీఏతదాదీన్పండితానథభాష్యకరణానంతరం విజిత్యపృథివ్యామ
ద్వయమతేపరతత్త్వంఖ్యాపయాద్వయబుద్ధెఇతిసంబోధనంవా॥౫౦॥ కిం
చమోహాలక్షణసంతమసభానూఞ్శిష్యాన్ తస్మిన్తస్మిన్దేశేపరతత్త్వస

మలయోనిసభాయామప్యవాప్స్యతివరాంవరివస్యామ్ ॥ ౪౯ ॥
భాస్కరాభినవగుప్తపురోగాన్ నీలకంఠగురుమండనముఖ్యాన్ ।
పండితానథవిజిత్యజగత్యాంఖ్యాపయాద్వయమతేపరతత్త్వం॥౫౦
మోహసంతమసవాసరనాథాంస్తత్రతత్రవినివేశ్యవినేయాన్ ।
పాలనాయ పరతత్త్వసరణ్యా మాముపైష్యసితతః కృతకృత్యః॥
౫౧॥ఏవమేనమనుగృహ్యకృపావాన్ నాగమైస్సహశివోంతరధత్త।వి
స్మితేనమనసాసహశిష్యైశ్శంకరోపిసురసింధుమయాసీత్ ॥
౫౨ ॥ సన్నివృత్త్యవిధిమాహ్నికమీశం ధ్యాయతోగురుమఖా
ఖిలభాష్యమ్। కర్తుముద్యతమభూద్గుణసింధో మానసంనిఖిల
లోకహితాయ॥౫౩ ॥ కర్తృతత్వశక్తిమధిగమ్యసవిశ్వనాథాత్కా-

రణ్యాఃపాలనాయసంస్థాప్యతదనంతరంకృతమవతార కృత్యంయేనసమా
ముపైష్యసి॥ ౫౧॥ఏవమేనంశ్రీశంకరమనుగృహ్యకృపావాన్ శివోవేదైస్స
హాంతర్ధానమగాత్ శంకరోపివిస్మయయుక్తేన మనసాశిష్యైస్సహస్వర్ణ
దీంగంగాంప్రత్యగచ్ఛత్॥౫౨॥ఆహ్నికవిధింసన్నివృత్త్యగురుమీశంమహాదే
వంధ్యాయతోగుణసముద్రస్యశ్రీశంకరస్య మానసంసర్వలోకహితాయస
ర్వాగుద్యతముద్యుక్తమభూత్॥౫౩॥సవిశ్వనాథాత్కర్తృత్వశక్తింప్రాప్య
ప్రీతస్సన్ అవికాసభాజః కాశీపురాన్నిరగమత్ చంచరీకనిబంధతో గం
ధలుబ్ధభ్రమరసనిబంధనతాపాత్సరోజ[illegible]కుశలాదివతిపురోపవనాదు[illegible]

పతీనాందినా) హాంభోనిగతాత్యసుఖమాపన్నే తి శథాణాయం(క్రూరఖ్యేసేం ద)స్యాఖంపా)ప ప్రత్యవయవముపమావాచకో యథాదానాదనాత్రైయయమ పమా - వ, ॥ ౫౪ ॥ భువిఅద్వైతశాస్త్రవిదాం సార్వభౌమోయమిత్యుక్త్ర పతీజాపష్ట శ్రీశంకరో గచ్ఛతీత్యతశ్చంద్రబింబాత్మకం-శ్వేతచ్ఛత్రమతా లేవహాతిసతిపురః ప్రకాశవ్యాజేనదిక్సుకాంతాది గ్గతుణాశోభనాశాలా చామరంవ్యధాదివహాతాంతరేసుఖేనదిక్ వ్యధాదితివ్యాఖ్యేయం॥ ౫౫ ॥ ద వనరాణాంశాంతాముత్తరాందిశంవిహాయయాన్యాదిగస్మైసాత్మాన్నసమరో

శీఘ్రరాన్నిరగమత్త్వవికాసభాజః। ప్రీతస్సరోజముకుళాదివచం చరీక నిర్బంధతస్సుఖమవాపయథాద్విజేంద్రః॥ ౫౪ ॥ అద్వైతద ర్శనవిదాంభువిసార్వభౌమోయాత్యేషఇత్యుదుపబింబసితాతప త్రమ్। అస్త్రాచలేవహతిచారుపురఃప్రకాశవ్యాజేనచామరమధా దివదిక్సుకాంతా॥ ౫౫ ॥ శాంతాందిశందేవనృణాంవిహాయనా న్యాదిగస్మైసమరోచతాద్ధా । తత్రత్యతీర్థానినిషేవమాణో గంతుంమనోధాద్బదరీంక్రమాత్సః ॥ ౫౬ ॥ తేనాస్వవతీర్ణామహ తాక్వచిదుష్ణశాలిశీతంక్వచిత్క్వచిదృజుక్వచిదప్యరాళమ్ । ఉ త్కంటకం క్వచిదకంటకవత్క్వచిచ్చ తద్వర్త్మమూర్ఖజనచిత్తమి వావ్యవస్థమ్॥ ౫౭ ॥ ఆత్మానమక్రియముపవ్యయమీక్షితాపిపాంథై స్సమంవిచలితఃపథిలోకరీత్యా । ఆదత్ఫలానిమధురాణ్యపిబత్ప

చత॥ ౫౪ ॥ఉదీచఉత్సృజత్యేషావై దేవమనుష్యాణాగంశాంతాదిగితిశ్రుతేః॥ తస్మాత్తత్రత్యతీర్థానినిషేవమాణఃక్రమాద్బదరీంగంతుంసమనోధా త్-ఇంద్రవజ్రా), ॥ ౫౬ ॥ క్వచిదుష్ణశాలిక్వచిత్ శీతంక్వచిదృజుక్వచిత్కుటి లంకేని॥ అరాళంకుటిలేసజరసేసమదదంతినీతిమేదినీక్వచిత్ ఊర్ధ్వాముఖ కంటకయుక్తంక్వచిచ్చకంటకవినిర్ముక్తంమూర్ఖజనచిత్తవత్ వ్యవస్థా రహితంవత్మపంథాస్తేనమహాత్మాఽన్వవతీర్ణఅనుసృతం-వ॥ ౫౭ ॥ అక్రి యమవ్యయమాత్మానమీక్షితాపిపాంథైస్సహవిచలితస్సన్ లోకరీ త్యామధురాణిఫలానిఆదత్ భక్షణాశ్చ స్వాదధారోతి। అపిబత్

[illegible]స్యత్య్తుసార్వధాతుకత్యాగాగమేరూపం మధురా[illegible]జలా[illegible] ప్రాయాత్ గమసంకృతవాక్ ఉపావిశదుపవిష్టవాక్ అశేతశయసంకృత వాక్ తథోదతిష్ఠత్ ఉత్థా సంకృతవానిత్యర్థః॥ ౫౮॥ దవీయసీపదవీ తేనవ్య తీ[illegible]సుదూరం వర్త్మాతి క్రాంతవాక్ వన పుణ్యభూమిర్బదరీ ఆసాది కాచ గౌరీగురో హిమాలయాత్ప్రవంతీభిరమందఝురీభిర్వ్యాప్తాయ స్యాం బదర్యాం ఖేలంతీభిస్సురాంగనాభిర్యుక్తా దరీ పరిభాతి॥ ౫౯॥ సశ్రీ శంకరోద్వాదశైవయసి తత్ర బదర్యాం సమాధినిష్ఠైః షడ్భిః క్షుత్పిపాసే జరామృత్యూ శోకమోహౌ షడూర్మయ ఇత్యుక్తషడూర్మిభిస్తథా త్వక్ చర్మమాంసాస్థిమేదోమజ్జారేతోభిస్సప్తధాతుభిః పంచజ్ఞానేంద్రియాణి

యాంసి ప్రాయాదుపావిశదశేత తథోదతిష్ఠత్॥ ౫౮॥ తేనవ్యతీ
తతదాపదవీ దవీయస్యాసాదితా చ బదరీవనపుణ్యభూమిః।
గౌరీగురుస్రవదమందఝురీపరీతా ఖేలత్సురీయుతదరీ పరిభాతి య
స్యామ్॥ ౫౯॥ సద్వాదశైవయసి తత్ర సమాధినిష్ఠైః బ్రహ్మర్షి
భిః శ్రుతిశిరో బహుధా విచార్య। షడ్భిశ్చ సప్తభిరథో నవభిశ్చ భి
న్నైర్భవ్యం గభీరమధురం ఫణతిస్మ భాష్యమ్॥ ౬౦॥ కరతలకలితా
ద్వయాత్మతత్త్వం తుషితదురంతచిరంతనప్రమోహామ్। ఉపచిత

చత్వార్యంతఃకరణానీతి నవభిశ్చ జ్ఞానేంద్రియపంచకం కర్మేంద్రియపంచకం ప్రాణపంచకమంతః కరణచతుష్టయం సగుణభూత పంచకం ప్రకృత్యష్టకం వా విద్యాకామః కర్మోపాసనా చేతి నవభిరితి వా ద్వాదశైర్వా నవభిర్భిన్నైస్తైర్ బ్రహ్మర్షిభిర్వేదాంతం బహుధా విచార్య భవ్యం శుభం గంభీరం చ తన్మధురం చ సూత్రభాష్యం ఫణతిస్మ షడ్భిశ్చ సప్తభిరథో నవభిశ్చ భిన్నైర్భవ్యం యో[illegible]తి వా॥ భవ్యం శుభే చ సత్యే చ యోగ్యే భావినివ త్రిష్వితి మేదినీ॥ ౬౦॥ [illegible] దామపి భాష్యం కృతవానిత్యాహ కరతలే కలితం ప్రకాశితమాత్మత త్త్వం [illegible]నతుషితో దురంతశ్చిరం [illegible] నాదిభూతో [illegible]ప్ర[illegible] [illegible] శ్చ[illegible] [illegible]క్తం [illegible]దేశ[illegible]

నిశ్చయేనఉపనిషదయతివిసారయతిశిథిలయతి హినంచ బ్రహ్మ ప్రత్యగాత్మ త్వేననితరాంగమయతి సర్వానర్థమూలభూతామవిద్యామత్యంతమవ సాదయత్యున్మూలయతీత్యుపనిషద్బ్రహ్మవిద్యాతత్ప్రతిపాదకానాంఈశకే నకఠప్రశ్నముండకమాండూక్యతైత్తిరీయైతరేయఛాందోగ్యబృహదా రణ్యాఖ్యానాంవేదాంతానాంభాష్యాణ్యుదాహారకృతవాన్॥ పు॥ ౬౧॥ తతస్త దనంతరంమహాభారతస్య నిఖిలవేదార్థ ప్రకాశకస్య సారభూతాఃభగవద్గీ తాస్సవ్యాఖ్యాతవాన్ తతో భారతస్య సనత్సుజాతీయమసతాంసుదూరమల

ముదితోదితనైకతాభ్యైరుపనిషదామయముజ్జహారభాష్యమ్॥ ౬౧॥
తతో మహాభారతసారభూతాస్సవ్యాకరోద్భగవతీశ్చగీతాః।
సనత్సుజాతీయమసత్సుదూరం తతోనృసింహస్యచ తాపనీయ
మ్ ॥ ౬౨ ॥ గ్రంథాన్సంఖ్యాన్ ప్రథమోపదేశసహస్రికాదీన్
వ్యదధాత్సుధీస్స యైః ప్రత్యగ్విచార్యస్సవివేకపాశాస్సుక్తావిరక్తా
యతయోభవంతి ॥ ౬౩ ॥ శ్రీశంకరాచార్యనవావతారే ప్ర
కాశమానేకుమతిప్రదీప్తేః। వ్యాఖ్యాంధకారాః ప్రళయం స
మీయుర్దుర్వాదిచంద్రప్రభయాపియుక్తాః ॥ ౬౪ ॥ అథవ్ర
తీందుర్విధివద్వినేయానధ్యాపయామాససహైజనాష్యమ్ । త
త్త్వైః పదేషాంతరుశైవపదస్పృష్టబుద్ధిస్సింధుపదప్రశస్యమ్ ॥

ష్యంతతశ్చోత్తరస్యనృసింహతాపనీయస్య వ్యాఖ్యానం కృతవానిత్యర్థః - ఉపజాతి॥ ౬౨॥ తదను తతః పశ్చాదుపదేశసహస్రికాదీనసంఖ్యాతాన్ గ్రంథాన్ సుధీభిస్స్తుత్యః పరమార్థజ్ఞః శ్రీశంకరోవ్యదధాత్ యాన్ గ్రంథాన్ శ్రుత్వా విరక్తా యతయోఽవివేకపాశాన్ముక్తాభవంతి॥ ౬౩ ॥ శ్రీశంకరాచార్యసూర్యోదయం ప్రాప్య ప్రకాశమానే సతి దుర్వాదిచంద్రప్రభయా అపియుక్తాస్సహితాః కుబుద్ధిభిః ప్రణీతా వ్యాఖ్యాంధకారాః సమ్యక్ లయం ప్రాప్తాః॥ ౬౪॥ అథానంతరం పదేషాం వాదినాం తన్త్రైస్తర్కైస్సంపూర్ణస్యకీర్తైస్సము ద్రవత్ శోషయితుమశక్యం స్వీయశిష్యైః ప్రతీందుర్విధివద్విషద్యానధ్యా

పయామాస॥ ౬౫ ॥ నిజశిష్యహృదయకమలభానోర్గురోరువర్యస్య శిష్యగణేషు ముఖ్యతాం కేచిత్ సనందనాదయశ్శమాది గుణైరశిశ్రియన్ ఆశ్రితవంతః-వియోగినీ, ॥ ౬౬ ॥ ససనందన ఇతరాశ్రితవతో ఇతరేభ్య ఆశ్రితేభ్యో వచనస్థితేభ్యశ్శిష్యేభ్యః॥ ని॥ ఆశ్రితోఽంగీకృతో క్లేశే నాన్యవద్వచనస్థిత ఇతి మేదినీ-నితరాం లసత్ సత్ శ్రుతా నిజశ్రుతిస్స్వవేదో యేన స తథావిధోఽపి గహనార్థస్య విజ్ఞానేచ్ఛయాఽద్భుతం నియమం ప్రాప్య పునః పఠనేచ్ఛురభవత్ ఇతరాశ్రితవతోఽద్భుతం లసంతం నియమమాప్యేతి వా-ద్రుతవిలంబితవృత్తం-

౬౫ ॥ నిజశిష్యహృదబ్జభాస్వతో గురువర్యస్య సనందనాదయః।
శమపూర్వగుణైరశిశ్రియన్ కతిచిచ్ఛిష్యగణేషు ముఖ్యతామ్॥
౬౬ ॥ సనితరామితరాశ్రితవతో లసన్నియమమద్భుతమాప్య స
నందనః । శ్రితనిజశ్రుతికోఽప్యభవత్పునః పిపఠిషుర్గహనా
ర్థవివిత్సయా॥ ౬౭ ॥ అద్వంద్వభక్తిమముమాత్మపదారవింద
ద్వంద్వే నితాంతదయమానమనా మునీంద్రః। ఆమ్నాయశేఖరర
హస్యనిధానకోశమాత్మీయకోశమఖిలం త్రిరపాఠయత్తమ్॥ ౬౮
ఈర్ష్యాభరాకులహృదామితరాశ్రితానాం ప్రఖ్యాపయన్న
నుపమామదసీయభక్తిమ్। అభ్రాపగాపరతటస్థమముం కదాచి
దాకారయన్నిగమశేఖరదేశికేంద్రః॥ ౬౯ ॥ సంతారికానవధిసం

౬౭ ॥ ఆత్మపదారవిందయుగళే ద్వంద్వం ద్వారాగద్వేషాదిద్వంద్వవినిర్ముక్తా భక్తిర్యస్య తమముం సనందనం నితాంతమత్యంతం దయమానం దయాంకుర్వాణం మనో యస్య స మునీంద్రః వేదాంతరహస్యనిధానస్య నిధేః కోశం పాత్రీమాత్మీయగ్రంథం సర్వం త్రిరపాఠయత్ త్రివారం పాఠితవాన్-వ॥ ౬౮ ॥ ఈర్ష్యాభరేణాకులం హృదయం యేషామితరాశ్రితానాం సతాం మధ్యే అనుపమామముష్య సనందనస్య భక్తిం ప్రఖ్యాపయన్ అభ్రాపగా ఆకాశనదీ గంగా॥ ని॥ అభ్రం మేఘే చ గగనే ధాతుభేదే చ కాంచనే ఇతి మేదినీ తస్యాః పరతటస్థమముం సనందనం కదాచి[illegible]దేశికేంద్ర ఆహూతవాన్॥ ౬౯ ॥

అనవధీసంసారసాగరస్యసంతారికాగురుచరణభక్తిఃనదీంకింనసంతారయేదపితుతారయేదేవేతివిచార్యశ్రీగురుమేవజలం ప్రవిశతస్తస్యగురుభక్తస్యపదేపదేగంగాపద్మానిఉదంచయతిస్మోజ్జృంభయామాస ॥ ౭౦ ॥ జలరుహౌఘక్రమేణపదంవినివేశ్యప్రాప్తసమీపస్థమముమనుపమభక్తిం ఆనందవిస్మయాభ్యాంనిరంతనిరంతరో౽త్యంతంపరిపూర్ణోసావాలింగ్యపద్మపాదేతినామపదంవ్యతానీద్విస్తారితవాన్ ॥ ౭౧ ॥ అనవద్యతమామాత్మవిద్యాంపారయంతం శ్రీశంకరంతత్త్వవిదాంసదసియేతుకేచిత్సగర్వాః కుమతైపాశుపతైఽధిమానోయేషాంవివేకలక్షణస్యవృక్షస్యాగ్రిదావాగ్నివదాచరంతః స్థితాస్తైఆచిక్షిపురాక్షేపాన్కృతవన్తఃతథాహికార్యకారణయోగవిధిదుఃఖాన్తా

స్మృతిసాగరస్యకింతారయేన్నసరితంగురుపాదభక్తిః। ఇత్యంజసా
ప్రవిశతస్సలిలంద్యుసింధుఃపద్మాన్యుదంచయతితస్యపదేపదేస్మ॥
౭౦ ॥ పాథోరుహౌఘవినివేశ్యపదంక్రమేణప్రాప్తాపకంఠమ
ముమప్రతినూనభక్తిమ్। ఆనందవిస్మయనిరంతనిరంతరోసావా
శ్లిష్యపద్మపదనామపదంవ్యతానీత్ ॥ ౭౧ ॥ తంపారయంతమనవ
ద్యతమాత్మవిద్యాంయేతుస్థితాస్సదసితత్త్వవిదాంసగర్వాః। ఆచిక్షి

తాఃపంచపదార్థాఃపశుపతినేశ్వరేణమోక్షాయోపదిష్టాఃతత్రకార్యంమహదాదికారణంప్రధానంయోగస్సమాధిఃవిధిస్త్రిషవణస్నానాదిఃదుఃఖాన్తోమోక్షఃప్రధానముపాదానకారణంపశుపతిరీశ్వరో నిమిత్తకారణం సఈక్షాంచక్రేసప్రాణమసృజతేత్యాదిశ్రుతిషుఈక్షాపూర్వకకర్తృత్వశ్రవణాదీక్షాపూర్వకత్వంనిమిత్తకారణేష్వేవకులాలాదిషుదృష్టంఅనేకకారణపూర్వికాయాశ్చక్రియాయాఃఫలసిద్ధిర్లోకేదృష్టాసచన్యాయఆదికర్తర్యపి సంక్రామయితుం యుక్తఃకించయదీశ్వరాణాంరాజవైవస్వతాదీనాంనిమిత్తకారణత్వమేవకేవలంప్రతీయతేతద్వత్పరమేశ్వరస్యాపినిమిత్తకారణత్వమేవకించసావయవమచేతనమశుద్ధమిదంజగల్లక్షణంనానేవంలక్షణంబ్రహ్మోపాదానకంసంభవతిరుచకాదీనాంమృద్వికారత్వదర్శనాత్ అపిచయ

సుదుఃఖమోహాద్యాత్మకం కార్యం బ్రహ్మోపాదానకం స్యాత్తర్హి పరిశమే
స్యోపాదానేన బ్రహ్మణా విభాగమాపద్యమానం కారణమాత్రీయేన దోషే
ణ దూష్యేదతోఽసమంజసమిదం జగతో బ్రహ్మోపాదానకత్వకల్పనంత
స్మాత్కారణశ్రుతయః పశుపతేరీశ్వరస్య నిమిత్తకారణత్వబోధికా ఇత్యవ
శ్యమాస్థేయమితి - ౧౭ ॥ నైతత్సారం బ్రహ్మణోఽభిన్ననిమిత్తోపాదా
నత్వస్వీకారే ప్రతిజ్ఞాదృష్టాంతయోరనుపరోధాత్ ప్రతిజ్ఞా తావత్ * ఉత త
మాదేశమప్రాక్ష్యో యేనాశ్రుతం శ్రుతం భవతి అమతం మతమవిజ్ఞాతం విజ్ఞా
తమితి యది బ్రహ్మోపాదానం న స్యాత్తర్హీయం ప్రతిజ్ఞోపరుధ్యేత కార్య
వ్యతిరిక్తనిమిత్తకారణవిజ్ఞానేన తత్కార్యజ్ఞానాదర్శనాత్ - దృష్టాంతోఽపి * య
థా సోమ్యైకేన మృత్పిండేన సర్వం మృన్మయం విజ్ఞాతం స్యాద్వాచారంభణం
వికారో నామధేయం మృత్తికేత్యేవ సత్యమిత్యుపాదానగోచర ఏవామ్నా

వృః కుమతపాశుపతాభిమానాః కేచిద్వివేకవిధురాగ్రగవాదయమా
నాః ॥ ౧౮ ॥ తద్వికల్పనమనల్పమనీషశ్శ్రుత్యుదాహరణతస్సనిరస్య ।

యతే - నిమిత్తస్యాంతర్నిష్ఠత్వం తదభావాదధిగంతవ్యం - ప్రాగుక్త
త్రైరేకమేవాద్వితీయమిత్యవధారణాదన్యథా ప్రతిజ్ఞాదృష్టాంతోపరోధస్య
స్పష్టత్వాత్ - కించ * సోఽకామయత బహు స్యాం ప్రజాయేయేతి - తదైక్షత
బహు స్యాం ప్రజాయేయేతి చ శ్రుత్యా పరమాత్మన ఏవ కర్తృత్వం ప్రకృతిత్వం
చ నిర్ణీయతే అత్యంతసాదృశ్యం తూపాదానోపాదేయయోర్నాపేక్షితం
గోమయవృశ్చికయోర్దేహకేశయోశ్చ తదదర్శనాత్ నాపి కార్యస్య బ్రహ్మ
దూషకతా ఘటాదివికారాణాం కారణేనావిభాగమాపన్నానాం దూషక
త్వాదర్శనాత్ కించ కార్యస్య కారణానన్యత్వం న ప్రలయ ఏవాపి తు త్రిష్వ
పి కాలేష్వాత్మైవేదం సర్వం బ్రహ్మైవేదం సర్వమిత్యాదిశ్రుతేః కార్యస్య కారణా
నన్యత్వేఽపి యథా మరీచ్యుదకేనోష్యో దేశః కదాపి న సంస్పృశ్యతే తథా ప
రమాత్మాపీత్యేవం శ్రుతీనాముదాహరణతస్తేషాం వికల్పనమనల్పబుద్ధిస్స
శ్రీశంకరః నిరస్య కించిద్వ్యాంతత్తర్క్యాతిశయానాం పరేషాం పాశుపతానా

మాగమాన పిమర్థితవాన్ తథాహి పశుపతేరీశ్వరస్య ప్రధాన పురుష
యోరధిష్ఠాతృత్వేన జగత్కారణత్వం నోపపద్యతే హి న మధ్యమోత్తమభా
వేన ప్రాణిభేదాన్విదధతః పశుపతేః రాగద్వేషాదిప్రసంగాత్ ప్రధానపు
రుషాభ్యాం సంబంధానుపపత్తేశ్చ న తావత్ సంయోగ లక్షణస్సంబంధస్సం
భవతి త్రయాణామపి సర్వగతత్వాన్నిరవయవత్వాచ్చ నాపిసమవాయః ఆ
శ్రయాశ్రితభావానిరూపణాత్ నాప్యన్యః కార్యగమ్యః కశ్చిత్సంబంధశ్శ
క్యతే కల్పయితుం కార్యకారణభావస్యైవాద్యాప్యసిద్ధత్వాత్-స్యాత్ ॥ ౭౩॥
ఏవమాదియాపం తదాగమమథనప్రకారం మమంథేత్యనేనసూచయిత్వా త
దభిమతముక్తిమథనప్రకారం దర్శయతి ఆద్విత్రీయేనిరతా పర్యవసన్నాభ

ఈశవదస్తమితశ్చ నరాణాం మాగమానపి మమంథ పరేషామ్ ॥ ౭౩॥
అక్షిత్రిగుణనిరతాసపి మోక్షే ముక్తిరీశసమతైవ కథం స్యాత్ । ధ్యానజా
కిముతి హానపి సత్యే ద్ధ్యానకార్యమఖిలం హి న నిత్యమ్ ॥ ౭౪॥ కించ సం
క్రమణమీశగుణానామిష్యతే సపశుషు మోక్షదశాయామ్ తన్న సా
ధ్వవయవైర్వ్యపరాణాం సంక్రమో ఘటతే హి గుణానామ్ ॥ ౭౫॥
పద్మగంధపవనగంధపవనేష్వస్తి న సాత్మసీశ్వరగుణోఽస్త్వితి చేన్న। తత్ర

పత్సంపశాస్త్రసమానలాలక్షణాయాముక్తిః సైవ భిదేసతి భేదే సత్యేసతి
కథం స్యాత్సంస్యస్యాపి వృత్త్యయోగాన్న కేనాపి ప్రకారేణేత్యర్థః నను పశు
పతిధ్యానాత్ప్రపిష్యతీతి చేత్తత్రాహ ధ్యానజా తా సా ముక్తిః కుతో హేతో
ర్నః న క్వైత్ తస్యాః వినాశాభావే హేతుర్నాస్తీత్యర్థః హి యస్మాద్ధ్యాన
త్వే సతియత్కార్యం తత్సర్వమపి నిత్యం న భవతి ప్రధ్వంసే వ్యభిచారవారణా
యభావేతి ॥ ౭౪ ॥ కించ మోక్షావస్థాయాం పశుషు జీవేషు పశుపతేరీశ
స్యగుణానాం సంక్రమణం యదిష్యతే తన్న సాధు హి యస్మాదవయవైః ర్వ్య
తిరి తానాం గుణానాం సంక్రమో న ఘటతే ॥ ౭౫॥ నను గంధవహే వా
యాయు ధానిరవయవస్య పద్మగంధస్య సం ... స్తి తథాస్మిన్ జీవే పశుపతిగు
ణానాం సంక్రమోస్త్వితి శంకాం గంధ గ ... తి గంధసమవాయి కమలంసూ

త్వావయవాత్మనా వాయుసంయుక్తం సత్ తత్ర వాయౌ గంధధియం యస్మా
ద్దిశతి తస్మాన్నైవమిత్యాహ నేతి ॥ ౭౬ ॥ కించ పశుపతిగుణా ఏకదేశేన విము
క్తాః సమాశ్రయంతి కిం వా కార్త్స్న్యేన ఆద్యపక్షే తు పూర్వోక్తదోషస్య
నిరవయవగుణానామేకదేశేన సంక్రమాయోగస్య ప్రసక్తిర్ద్వితీయే పర
మేశ్వరే ఽజ్ఞానాదిస్స్యాత్ -ఇం,॥ ౭౭ ॥ ఇత్థం వజ్రివత్కారిభిస్తైస్తర్కైర్భి
ద్యాః భేదం గచ్ఛన్తస్స్వాభిమతో ఽర్థో యేషాం తే పండితంమన్యమానాస్తాం
త్రికాః పాశుపతాః స్మయస్యాతిశయేన మోమదస్తం త్యజుః ఖగకులపతే

గంధసమవాయి నభస్వత్సంయుతం దిశతి గంధధియం యత్ ॥ ౭౬ ॥
కించైకదేశేన సమాశ్రయంతే కార్త్స్న్యేన వా శంభుగుణా విము
క్తాః । పూర్వత్ర పూర్వోదితదోషసంగస్త్వన్యత్ర తేజ్ఞతాదిః ప
రమేశ్వరే స్యాత్ ॥ ౭౭ ॥ ఇత్థం తత్రైకురికల్పకతిభిస్తైః పండితంమ
న్యమానాభిద్యమానాస్స్వధామస్స్మభరమగం తత్యజుస్తాం త్రికా
స్తే । పక్షాఘూర్ణైరివ గయాభరైస్తాడ్యమానాః ఫణాసు క్ష్వేడజ్వా
లాం ఖగకులపతేః పన్నగాస్సాభిమానాః ౭౮॥ వ్యాఖ్యాజృంభిత
పాటవాత్ఫణిపతేర్మందాక్షముద్దీపయన్ సంఖ్యాలంఘితశిష్య
హృద్యసముహో పాష్వాదిత్యతామాముద్వహన్ । ఉద్వేలస్స్వయశస్సుమై
స్సౌగంధ్యప్రతిహోజ్జగద్భూషయన్నుర్వ్యామవిశ్యనమునిశ్చరమభా

ఘరత్యత్తౌరసస్య వేగస్యాతిశయో మేషు తైః పక్షాఘూర్ణైః ఫణాసు తా
డ్యమానాస్సాభిమానాస్సత్వాయుధా క్ష్వేడజ్వాలాం విషజ్వాలాం త్యజంతి
తద్వత్ - క్ష్వేడస్తు గరళం విషమిత్యమరః - మందా,॥ ౭౮ ॥ వ్యాఖ్యాయాం
జృంభితముల్లసితం యత్పాటవం కుశలతా తస్మాత్ఫణిపతేశ్శేషస్య మందా
క్షుం లజ్జాముద్దీపయన్ సంఖ్యామతిక్రాంతానామ సంఖ్యాతానాం శిష్యా
ణాం హృజ్జలరుహేషు భానుతాముద్వహన్ ఉద్వేలస్వయశస్సుమైరుల్లం
ఘితసప్తాబ్ధితటస్వయశోలక్షణపుష్పైర్జగత్ భూషయన్ వాది మృగముని
భరంధ్రథం శార్దూలవిక్రీడితం కుర్వన్ సభగవత్పాదో ఽభాత్ అద్యుత

త్ అత్ర శ్రీశంకరవర్ణనపరేణ శార్దూలవిక్రీడితపదేనైతచ్ఛందోనామ సూచనాన్ముద్రాలంకారః ॥*॥ సూచ్యార్థసూచనం ముద్రా ప్రకృతార్థపరైః పదైరిత్యుక్తేః ॥ ౭౯ ॥ శ్రీశంకరసింహరూపేణ వర్ణ్యతి వేదాంతలక్షణే వనే కృతః ప్రచారో యేన సుతీక్ష్ణాః సద్యుక్తయ ఏవ నఖాగ్రాణి దంష్ట్రాశ్చ యస్య వాదిలక్షణానాం గజానాం భయంకరః ఏవంవిధో మహర్షిలక్షణస్సింహ ఉల్లాస ఉచ్చకాశే ఇత్యర్థః ॥ ౮౦ ॥ తస్య యతీశ్వరస్య బాలస్యాపి సతః ప్రభావం విలోక్య ఆశ్చర్యయుక్తమంతరంగం యేషాం తే కాశీపుర

చ్ఛార్దూలవిక్రీడితమ్ ॥ ౭౯ ॥ వేదాంతకాంతారకృతప్రచార
స్సుతీక్ష్ణసద్యుక్తినఖాగ్రదంష్ట్రః । భయంకరో వాదిమతంగజా
నాం మహర్షికంఠీరవ ఉల్లలాస ॥ ౮౦ ॥ అమూషు షం తస్య యతీశ్వ
రస్య విలోక్య బాలస్య సతః ప్రభావమ్ । అత్యంతమాశ్చర్యయుతాం
తరంగాః కాశీపురస్థా జగదుస్తదేత్థమ్ ॥ ౮౧ ॥ అస్మాన్మహద్యో
తితసర్వతంత్రాత్పరాభవం పీడితస్వాంతపుండరీకాః । ప్రపేదిరే భాస్క
రగుప్తమిశ్రమురారివిద్యేంద్రగురుప్రధానాః ॥ ౮౨ ॥ అస్యా
త్మనిష్ఠాతిశయేన తుష్టః ప్రాదుర్భవన్ కామరిపుః పురస్తాత్ । ప్ర
చోదయామాస కిల ప్రణేతుం వేదాంతశారీరకసూత్రభాష్యమ్ ॥
౮౩ ॥ కుదృష్టితిమిరస్ఫురత్కమతపంకమగ్నాం పురా పరాశర

స్థాస్తస్మిన్కాలే ఇత్థమూచుః ॥ ౮౧ ॥ మహసః పునః పుసద్యోతితాని సర్వశాస్త్రాణి యేన తథాభూతాదస్మాచ్ఛంకరాత్ పీడితం హృత్కమలం యేషాం తే భాస్కరప్రముఖాః పరాభవం ప్రపేదిరే ప్రాప్తవంతః ॥ ౮౨ ॥ కించాస్యాత్మనిష్ఠయా తుష్టః కామరిపుర్మహాదేవః పురస్తాత్ప్రాదుర్భవన్వేదాంతానాం శారీరకసూత్రాణాం చ భాష్యం ప్రణేతుం ప్రచోదయామాస ॥ ౮౩ ॥ కుదృష్టీనాం స్ఫురత్కుమతాన్యేవ పంకస్తస్మిన్మగ్నాం పురా పరాశరసూనునా బుధేన వేదవ్యాసేన బుధానాం ముదే చిరాదుద్ధృతాం జరద్గవీం చిరంతనాం శ్రుతిలక్షణాం గాం అహో బత ఇతి నిపాతావతా

శ్చర్యార్థకాపత్యంతహర్షార్థకోవానిరవద్యభాష్యసూక్తలక్షణైర
మృతైస్స్వాదరం యథాస్యాత్తథాఽపంకయత్ ఉక్తశంక వినిర్ముక్తాంక
రోతీత్యర్థః-పృథ్వీవృత్తం, ॥ ౭౪ ॥ యయాశ్రుతిలక్షణయాగవాప్రకటి
తంక్రియాఫలలక్షణం పయోదుగ్ధం స సుఖం త్రిలోకీస్థోజనః భుక్తేఽయ
స్యాశ్చగోర్వృద్ధతరేఽతిప్రాచీనే ప్రస్పృద్ధాఽధ్వరాయాగాయస్మిన్ తథా
భూతే ప్రయాగసంజ్ఞకే భూసురస్య ప్రజాపతిసంజ్ఞస్య బ్రాహ్మణస్య గృ
హేవాసః ఏవంభూతాం తాం గాం ఘోరైః కర్కశైః ఖరైః తీక్ష్ణైః దుర్జనైః

భువాచిరాద్వధముదబుధనో గ్రామ్యా| అహో బత జర్గ్ధపీతన
షుభాష్యసూక్తామృతైరకంపయత్ శంకరః ప్రీతశంకః స్వాద
రమ్ ॥ ౭౪ ॥ త్రైలోక్యం స సుఖం క్రియాఫలపయోధా జ్ఞే య
యావిష్కృతం యస్యావృద్ధతరే మహీసురగృహే వాసః ప్రస్ప
ర్ధాధ్వరే। తాం పంకప్రసృతైరతర్కకుహనాశైః ప్రా
తి తాం నిష్పంకామకరోత్స భాష్య ... ...ః।
౭౫ ॥ మిథ్యావ్యాఖ్యా... ... ...
భూ ద... ... ... ప్రణు
న్నా| అథా... ... ...
తాఖ్యే విజ్ఞానదత్యానంద... ... ... శంకరాఖ్యం

పంకేన ప్రసృతేవ్యాప్తే కుతర్క... ... పాతితాం స భాష్యకారోభా
వ్యసముద్రస్యసూక్తామృతైః ప్రక్షాళ్య నిష్పంకామకరోత్-శ్లో,॥ ౭౫ ॥ కై
శ్చిద్వేదబాహ్యైరుపనిషత్ మిథ్యావక్త్రీ ... ... ఇతాఽభూత్ అస్యా
భాట్టప్రభాకరైరస్మిన్వేదే కర్మణి వాక్యాని యోజ్యాస్తం ప్రతిజగ్రితుః స్సా
వుపనిషదర్థాతీతిప్రణున్నా ప్రేక్షిణః పీడితాఽర్థో నభవతి కింతు అ
ర్థవదాభాసత ఇత్యర్థః ఖ్యా స స్త్వస్యత్వమసి తస్మాత్త్వమసి తస్మైత్వమసీ
త్యేవమాదిరూపస్తందథానైః చోరితో లోపిత స్తదభిన్న స్త్వమసీత్యేవమా
దిరూపా... స్తవార్థో నైయ్యమృతదుభిరివాతిపరుషైరేవ కోమలాభాష్యైగప

రైర్నైయాయికాదిభిర్వంచితాసుచిరమ శరణా సతీదానీం శంకరార్యం ప్రపన్నా ఏషా ఔపనిషదానందం విందతి ప్రాప్నోతి-స్ర, ॥ ౮౬ ॥ ౮౭ ॥ ౮౮ ॥ బౌద్ధశ్శూన్యవాదీ హంతుమన్వధావత్ తతః పశ్చాద్వ్యథా కథంచిత్కణాదాత్స్వాత్మలాభో జాతః కౌమారిలాపరసంజ్ఞైర్భట్టపాదైరార్యైర్నిజపదగమనే మార్గమాత్రం ప్రదర్శితం సాంఖ్యైః పరం కేవలం దుఃఖం

ప్రపన్నా॥౮౬॥(కేశేషుద్రు)పదాత్మజాం సుచరితాం దుశ్శాసనేనాసతా కృష్టాం సంసది భూభృతామశరణాం కృష్ణో యథా జూగుపత్ । ఇత్థం దుర్మతిభేదవాదిజనతాజాతాభిభూతిం త్రయీం లోకానుగ్రహజాగరూకధిషణో రక్షత్సకమణోవిరాట్ ॥ ౮౭ ॥ ఉజ్జృంభత్కవితావితానసలిలైస్సుగ్రంథగంధైశ్శ్రుతిప్రియోభాషణభూషణైస్స్మృతిహితాలాపప్రదీపవ్రజైః । దుర్వ్యాఖ్యాఖండనమండనైః పరహితవ్యాపారహారోత్కరైర్వాణీ మర్చతి శంకరః కిల చిరం మంజౌఘబంధీకృతామ్॥౮౮॥ హంతుం బౌద్ధోనుధావత్తదను కథమపి స్వాత్మలాభః కణాదాజ్జాతః కౌమారిలాద్యైర్నిజపదగమనే దర్శితం మార్గమాత్రమ్ । సాంఖ్యైర్దుఃఖం వినీతం పరమథ రచితా ప్రాణధృత్యగ్రహితాన్యైరిత్థం ఖిన్నం పుమాంసం వ్యథితకరుణయా శంకరార్యః ప్రవేశమ్॥౮౯॥ గ్రస్తం భూతైర్న దేవం కతిచన దదృశుః కేచ దృష్ట్వాప్యధీరాః కేచిద్భూతైర్వియుక్తం వ్యధురథ కృతినః కేపి సర్వైర్వియుక్తమ్ । కింత్వేతేషామసత్త్వం

వినీతమపనీతమథాన్యైః పాతం జల్పైః ప్రాణధృత్యా ప్రాణనిరోధేనా హతా తాతస్య పూజ్యతా రచితా ఇత్థమత్యంతం ఖేదం ప్రాప్తం పురుషమాత్మానం కరుణయా శంకరార్యః ప్రవేశమకృత ॥౮౯॥ భూతైః పృథివ్యాదిభిర్గ్రస్తం దేవమాత్మానం కతిచన న దదృశుః కేచిచ్చార్వాకా న దృష్టవంతః కేచిచ్చ యోగాచారాదయో దృష్ట్వాప్యధీరాః క్షణికవిజ్ఞానమాత్రమితి తైస్స్వీకృతత్వాత్ కేచిత్ తార్కికా మీమాంసకాశ్చ భూతైర్వియుక్తం వ్యధుః అథ కృతిన

ష్వాంఖ్యాస్సర్వైర్వ్యాఖ్యాతే సద్గుణైశ్చవినిర్ముక్తంవ్యధుః కింతుప తేషామసత్త్వాం
నవిదధుస్తత స్తస్మాదసావాత్మాభీతింభయంనత్యక్తవాన్ శంకరస్తుతేషాం
సత్త్వాముచ్ఛిద్యతమాత్మానమభయమకృతయత శ్శంకరస్య బ్రహ్మవిద్యా
ధీశస్యమహాదేవస్యాంశోజ్ఞానకలావతారః ॥ ౯౦ ॥ ప్రాక్పురాచార్యా
హైర్నిహ్నూతోపలపితోఽథానంతరంబలిభిః కాణాదైర్ముక్తేషామిథ్యాభూ
తంకర్తృత్వాదివిశిష్టంజ్ఞానాదిగుణకంరూపమాపాద్యగుప్తోరక్షితః హే

నవిదధురజహాన్నైవభీతిం తతోఽసౌ తేషాముచ్ఛిద్య సత్త్వామ
భయమకృతతంశంకరశ్శంకరాంశః॥ ౯౦ ॥ చార్యకైర్నిహ్నూ
తః ప్రాగ్బలిభిరథ వృషారూప మాపాద్య గుప్తః కాణాదై
ర్హానినియోజ్యోవ్యరచిబలవతాకృష్యకౌమారిలేన । సాంఖ్యై
రాకృష్యహృత్వామలమపిరచితోయఃపరిధానైకతంత్రోదృష్ట్వా
సర్వేశ్వరంతంవ్యతనుతపురుషంశంకరశ్శంకరాంశః ॥ ౯౧ ॥
(ఉన్మత్తోయదిచంపకేనసదృశోనింబోయదిస్యాత్సమోమాకందేన
మహీతలేయదిసిభఃకుందేనభూతద్రుమః। సంప్రాప్తోయదిచం
దనేనతులనాంబర్బూరవంశోదయస్సిద్ధాంతేనయతీశ్వరస్యమ
హతాతుల్యోపరస్స్యాత్తదా॥౯౨॥)వాచఃకల్పలతాస్సుయుక్తి
సుమనస్సందోహసందోహనాభాష్యేభూష్యతమే సమీక్షితవ
తాంశ్రేయస్కరేశాంకరే।భాష్యాభాసగిరోదురన్వయగిరాశ్లి

తిఖదేకౌమారిలేనబలవతాతేభ్యోభూతేభ్యఆకృష్యపృథక్కృత్య స్వర్గ
కామోయజేతేత్యాది విధాదాసఇవనియోజ్యోవ్యరచివిరచితఃతతోప్యాకృ
ష్యసాంఖ్యైర్మలంహృత్వాపియఃపరిధానైక తంత్రోరచితస్తంపురుషం
శంకరఃపరేశంవ్యతనుత ॥ ౯౧ ॥ ౯౨ ॥ భూష్యతమే శ్రేయస్కరేశాంకరే
భాష్యేయావాచస్తాఃసుయుక్తీనామేవసుమనసాం పుష్పాణాం సందోహ
స్యసముదాయస్యసందోహనంయాభ్యస్తథాభూతాః కల్పలతాస్తత్తుల్యా
స్తాగిరస్సమీక్షితవతాంపురుషాణామన్యదీయ భాష్యాభాస వాచోదురన్వ

యగిరా ఆలింగితాః గుణైస్త్ర్యక్తా అంబుజాసనస్య చతుర్ముఖస్య వధ్వాస్సరస్వత్యాదార్భాగ్యన గర్భీకృతాః కథమిష్టాస్స్యురిత్యర్థః-శ్రా,॥ ౯౩ ॥ కామం యథేష్టం కామకిరాతస్యధనుర్లతాతః పర్యాయేణ క్రమేణైకదైవవానిర్యాతయానిస్సృతయా నారాచాఖ్యేషూణాం ఘటయా సమూహేన విపాటితం మనో ధైర్యం యేషాం తైర్ధియా స్వబుధ్యాకల్పితాన్ విరసాన్ అబంధాపహాన్ బంధనాశాసమర్థాన్ గ్రంథాన్ ఆచార్యానన వర్యాన్నిర్యాతానిర్గతేనాభిదాసిద్ధాంతేన శుద్ధాంతః కరణో ధీరః నానుసరీసరీతి అ

ష్టావిస్పృష్టాగుణైరిష్టాస్స్యుః కథమంబుజాసనవధూదార్భాగ్య గర్భీకృతాః ॥౯౩॥ కామం కామకిరాతకార్ముకలతాపర్యాయనిర్యాతయా నారాచచ్ఛటయా విపాటితమనోధైర్యైర్ధియా కల్పితాన్। ఆచార్యాననవర్యనిర్యదభిదాసిద్ధాంతశుద్ధాంతరోధీరో నానుసరీసరీతి విరసాన్ గ్రంథానబద్ధాపహాన్ ॥ ౯౪ ॥ సుధాస్పందాహంతా విజయి భగవత్పాదరచనా సమస్కంధాన్గ్రంథాన్రచయతి నిబద్ధా యదితదా। విశంకాం భంగానాం మృడముకుటశృంగాటసరితః కృతౌతుల్యా కుల్యా నియతముపశల్యాద్భృతగతిః ॥ ౯౫ ॥ యయాదీనాధీనాఘనకనకధారాసమరచి వ్రీతింసీ తా సా శివయువతిసౌందర్యలహరీ। భుజంగౌ రౌద్రో ప్రపిశు

నుసరణం నైవ కరోతి॥౯౪॥ కించ సుధాస్పందస్యామృతప్రవాహస్యాహంతాయా విజయినీయా భగవత్పాదరచనాతస్సమస్కంధాన్సమపర్యాయాంస్తుల్యప్రకారాన్ గ్రంథాన్నిబద్ధా గ్రంథకర్త్రీయదిరచయతి తదాగ్రిమాంతముపశల్యం స్యాదిత్యమరాన్నియతముపశల్యాగ్రిమాంత ఆద్భృతాగతిర్యస్యాస్సా కుల్యాల్పాకృత్రిమాసరిత్ మృడస్య శివస్యముకుటమేవ శృంగాటశ్చతుష్పథస్తస్యసరితోగంగాయా భంగానాంతరంగాణాం కృతౌకరణేతుల్యా ఇతివిశంకామపిరచయతి ॥ ౯౫ ॥ యయాగిరాంధారయా అమలాత్మకనకధారాదీనాధీనా సమరచిసమ్యాక్ రచితాయయా చ శివయు

వతిసౌందర్యలహరీప్రతీతింనీతా ప్రకటితారావో ప్రపిభుజంగస్సర్పశ్శ్రితా నాంభయహృత్ ఆధాయికృతః ప్రసిద్ధంచశంకరనామాం కితప్రాకృతమంత్రస్యసర్పవిషహారిత్వం సేయంసుగురోః శ్రీశంకరస్యగిరాం ధారాకస్య కవేర్ముదంనకలయతికింతుసర్వస్యాపిముదం ప్రయచ్ఛతీత్యర్థః॥౯౬॥పరగురోః శ్రీశంకరస్యగిరాంధారాకల్పవృక్ష కుసుమానాంధారాతస్యాధారాయా అర్థపఙ్క్తిశ్చింతామణిలక్షణాంగనాయాః కిరణ లక్షణాయావేణ్యాః కేశబంధస్యగుణనికాన్యత్యరూపా॥ ని॥భవేద్గుణనికాన్యత్యేష్వాన్యాం కైపాఠనిశ్చితావితివిశ్వప్రకాశః - అభంగోయోవ్యంగ్యానాంవ్యంజనా

తభయాహృదాధాయిసుగురోర్గిరాంధారాసేయంకలయతిక
వేఃకస్యనముదమ్॥౯౬॥గిరాంధారాకల్పద్రుమకుసుమధారా
పరగురోస్తదర్థాళీచింతామణికిరణవేణీగుణనికా । అభం
గవ్యంగ్యౌఘస్సురసురభిదుగ్ధోర్మిసహభూర్నవంభవ్యైః కావ్యై
రిహసృజతినశ్శంకరగురుః॥౯౭॥వాచామోచాఫలాభాశ్శ్రమశ
మనవిధౌతే సమర్థాస్తదర్థావ్యంగ్యం భంగ్యంతరం తత్ఖలుకిమ
పిసుధామాధురీసాధురీతిః। మన్యేధన్యానిగాఢంప్రశమికులప
తేః కావ్యగవ్యానిభవ్యాన్యేకశ్లోకోపియేషు ప్రథితకవిజనానంద
సందోహకందః ॥౯౮॥ వాగ్గుంభైఃకురువిందకందళనిభైరానం

వృత్యాగమ్యానామోఘస్సముదాయస్సురసురభిదుగ్ధోర్మిః సహభూరేవ కామధేనుదుగ్ధతరంగసదృశః అతో విదుషాంశంకర గురుర్భవ్యైః కావ్యైర్నవంసృజతి ॥౯౭॥యేషు వాచామోచాఫలాభాః కదళీఫలతుల్యాయేషు చతేత్రాసాంవాచామర్థాః శ్రమ శమనవిధౌ సమర్థాః యేషుచకిమప్యనిర్వాచ్యంభంగ్యంతరం విలక్షణంసురభిప్సృతరూపాదపిచారుతరరూపాంతరాస్పదంతత్ప్రసిద్ధంవ్యంగ్యంయేషుచ సుధావన్మాధురీసాధురీతి స్తానికావ్యలక్షణానిభవ్యానిగవ్యానిగోదుగ్ధానిగాఢమత్యంతంధన్యానిమన్యేయేషుకావ్యే[illegible]ష్వేకశ్లోకోపికవిజనానామానందసమూహస్యకందోమూలం - సః॥

౯౮॥ శంకరగురోర్భణవ్యో౽థో౯యేషాం తేషాం కావ్యా నామావళిః ప
ఙ్క్తిః వాచాం గుంభైరర్థాః స్థైర్యం గాఢ్యశ్చ కస్యాముదం న దదాతి వా
గ్గుంభాస్వాశీనష్టి కురువిందోముస్తకః॥ని॥ కురువిందో మేఘనామా ముస్తా ముస్త
కమస్త్రియామిత్యమరః-తస్యకందళనిర్భిన్న వాంకురతుల్యైస్సతామానంద
స్యకందైర్మూలైః-అర్థార్థాఘా స్వాశీనష్టి అరవిందబృందస్య కమలసము
దాయస్యచ్ఛిద్రేభ్యస్స్యన్దమానమకరందః స్రవన్మకరంద స్తద్వదుజ్జ్వలైరథవ్యంగ్యా
స్వాశీనష్టి కల్పవృక్షస్య ప్రఫుల్లసుమనస్సుగంధిభిర్గర్భీకృతైః॥౯౯॥ యతిశే
ఖరేణోద్ధృతముపనిషద్భాష్యం తత్రాప్యుక్తతథాభూతప్రభావం నిశమ్యాగం

దకం వైస్సతామర్థైస్తు రరవిందబృంద కుహరస్పందన్మకరందోజ్జ్వ
లైః। వ్యంగ్యైః కల్పతరుప్రఫుల్లసుమనస్సౌరభ్యగర్భీకృతైర్వర్త్రైక
స్యాముదం న శంకరగురోర్భణవ్యార్థకావ్యావళిః॥ ౯౯ ॥ తత్రా
ప్యుద్ధృతిశేఖరోద్ధృతనిషద్భాష్యం నిశమ్యైవ్యయా కేచిద్ద్వైవన
దీతటస్థవిదుషామత్యాంఘ్రి పత్కశ్రితాః। మాశ్వాశ్వఖండయి
తుంప్రయత్నమనుమానైకేసుణావిషుమాశ్చకుర్భాష్యవిచా
ర్యచిత్రకిరణంచిత్రాః పతంగా ఇవ॥౧౦౦॥ నిఘర్షణచ్ఛేదనతాపనా
ద్యైర్యథా సువర్ణం పరభాగమేతి। వివాదిభిస్సాధువిమథ్యమానం
తథాము నే భాష్యమదీపిభూయః॥ ౧౦౧॥ సభాష్యచంద్రో

గాతటస్థవిదుషాం మధ్యే కేచిద్ద్వైతమవత్సుం శ్రితాః భేదవాదినో౽నుమానమే
కం ప్రధానమీశ్వణం జ్ఞానసాధనం యేషాం తే విషమాః తుమా వినిమర్త్రా
ఈశ్వ్యయామాత్సర్యేణభపిప్యాదవిచార్యఖండయితుం ప్రయత్నం చక్రుః చి
త్రకిరణం చిత్రభానుమగ్నిం చిత్రాః పతంగా ఇవ-శా,॥౧౦౦॥ త్రైః ఈశ్వర్యమా
ణం తదీయం భాష్యం న దుష్టతామగాత్ప్రత్యుతాతిశయేన రరాజేతి సదృష్టాం
తమాహ నిఘర్షణేతి నిఘర్షణాదిభిర్యథా సువర్ణం పరముత్కృష్టం భాగం భా
గ్యం ప్రాప్నోతి తథా వివాదిభిరతిశయేన మథ్యమానం మునేర్భాష్యమత్యం
తమద్యుతత-ఉపేంద్రవజ్రా,॥౧౦౧॥ సఇతి॥ సభాష్యలక్షణశ్చంద్రముని

తు.శ్లాత్ క్షీరసముద్రాదుత్థాయపండితలక్షణేభ్యో దేవేభ్యో మోక్షలక్షణ మమృతందాస్యన్వాగ్లక్షణైః కిరణైః కుమతలక్షణాంధకారాన్ప్రకంప్య దూరీకృత్యవిప్రాణాంముముక్షుబ్రాహ్మణానాంమనోలక్షణాంశ్చకోరా నతర్పయత్-ఉ,॥౧౦౨॥ఇదానీంభాష్యంసుధారూపేణవర్ణయతి ॥ అ నాదీతి॥యతిలక్షణస్యచంద్రస్యభాష్యలక్షణాసుధాఅనాదిభూతవేదవాగ్ల క్షణాత్సముద్రాదుత్థితాధికక్ర్భాతాదుష్టశత్రవఃకామక్రోధాదయఅంతరా బాహ్యాశ్చవాదినోయైస్తైఃపండితలక్షణైర్దైవైస్సేవ్యాపునశ్చజరామరణరహి తత్వంసంపాదయంతీవిబిద్యుతేఽతిశయేనబభాసే॥౧౦౩॥ఇదానీంభాష్యం

మునిదుగ్ధసింధోరుత్థాయవాస్యన్నమృతంబుధేభ్యః । విధూయ
గోభిః కుమతాంధకారాన తర్పయద్విప్రమనశ్చకోరాన్॥
౧౦౨॥అనాది వాక్సాగరమంథనోత్థా సేవ్యాబుధైర్ధిక్కృతదు
ష్టపక్షైః । వినాశయంతీవిజరామరత్వం విబిద్యుతేభాష్య
సుధాయతీంద్రోః ॥౧౦౩॥ సతాంహృదబ్జానివికాసయంతీత
మాంసిగాఢానివిదారయంతీ । ప్రత్యర్థ్యులూకాన్ప్రవిలాప
యంతీభాష్యప్రభాభాష్కరపర్యభానోః॥ ౧౦౪॥ న్యాయమంద
రవిమంథనజాతాభాష్యనూతనసుధాశ్రుతిసింధోః । కేవలశ్రీ

ప్రభారూపేణవ్యతిశతామితి॥సతాంహృల్లక్షణానికమలానివికాసయం తీగాఢానిబాహ్యప్రభాభిర్నివారయితుమశక్యాన్యజ్ఞానలక్షణానితమాంసి విదారయంతీప్రతివాదిలక్షణానులూకాన్ప్రకర్షేణవిలాపయంతీయతిశ్రే ష్ఠలక్షణస్యసూర్యస్యభాష్యలక్షణాప్రభాఽభాత్ అద్యుతత॥౧౦౪॥ ప్రసిద్ధ సుధాయాభాష్యసుధాయాంవ్యతిరేకందర్శయతి॥న్యాయేతి ॥ వ్యాసోక్త న్యాయలక్షణేన మందరాచలేనవిశేషేణ మంథనాత్ శ్రుతిలక్షణాత్సము ద్రాజ్జాతాభాష్యనూతనసుధాశ్రవణమాత్రాద్విబుధేభ్యఃపండితేభ్యఃఅత్ర దేవభ్రమో యాంచిత్రంప్రసిద్ధామృతవిలక్షణమమృతత్వంమోక్షరూపంవిత రతిప్రయచ్ఛతిసాతునైవంవిధా-స్యా॥౧౦౫॥ఇదానీంగంగాతఃభాష్యస్య

త్రైర్వ్యతిరేకాన్దర్శయతి పాదాదితి॥ గంగా పద్మనాభస్య విష్ణోః పాదాదాసీత్
భాష్యసూక్తిస్తు శంభోర్గురోర్ముఖాదాసీదిత్యేకో వ్యతిరేకః, ఆద్యా గంగా లోకా
న్మజ్జయంతీ దృశ్యతే అన్యా భాష్యసూక్తిస్సంసారసాగరే మగ్నానుద్ధరతీత్యేష
ద్వితీయో వ్యతిరేకః-శా,॥౧౦౬॥ సూత్రైః కలితా న్యాయస మూహరత్నా
నామావలీర్మాలా వ్యాసో దర్శయతి స్మ యథా శిల్పివరేణ గ్రథనం కృత్వా ప్రద

వణతో విబుధైశ్శ్రిత మిత విత రత్నస్యాప్యనత్వమ్॥౧౦౭॥ పాదా
దాసీత్పద్మనాభస్య గంగా శంభోర్వక్త్రాచ్ఛాంకరీ భాష్యసూ
క్తిః । ఆద్యాలోకాన్మజ్జయంతీ త్యన్యామగ్నానుద్ధర
త్యేష భేదః ॥౧౦౬॥ వ్యాసో దర్శయతి స్మ సూత్రకలిత న్యా
యౌఘరత్నావళీ రథాలాశ్శవశ్యాన్యైర్ బుధైరేతా గృ
హీతాశ్చిరమ్ । అథాఖ్యాసులభాభిరాభిరధునా తేమండి
తాః పండితా వ్యాసస్య [illegible] ఫలతాం యతిపతేర్నాదాస్య
మాశ్చర్యకృత్ ॥౧౦౭॥ పుష్పప్రాలతపస్సులంతు విపద్ధూపమిల్ల
మల్లీసజాస్సదైవయ్యాసికసూత్రముగ్ధమధురాగస్యాతిపుణ్యో
దయమ్ । వాగ్దేవీచిరభోగ్యభాగ్యవిభవప్రాగ్భారణౌ శాలయం
భాష్యం తేసి బంతిహంతసపునర్వ్యాషాంభవేసంభవః॥౧౦౮॥ మం
థానాద్రి ధురంధరాత్ శ్రుతిసుధాసింధోర్గృహీత్వా పత్తైర్గ్రంథా
నాం ఫణితిః పరావరవిహామానందసందాయినీ । ఇంథానైః కు

ర్శితా రత్నమాలాస్తదోగ్యథనాలాభాత్కేఽపిసగృహ్యాస్తితథార్గాలాభవశా
దేతా మాలాశ్చిరకాలం కైరపిపండితైర్న గృహీతా ఇదానీంతు యతిపతేస్స
కాశాదర్థనాప్రాప్త్యాసులభాభిరాభిర్మాలాభిస్తైః పండితా అలంకృతా వ్యా
సశ్చాపికృతార్థతాం ప్రాప అతో యతిపతేః శ్రీశంకరస్యౌదార్యమాశ్చ
ర్యకృత్-శా,॥౧౦౭॥ విదుషాం సమూహస్య తపసః ఫలంత్విత్యలక్షణాయా
వధ్వా ధమిల్లస్య కేశబంధస్య మాలతీస్రజం సద్వైయాసికసూత్రలక్షణసుం

పరమిత్రస్యమధురస్యాగణనీయస్యాతిపుణ్యస్యోదయభూతం వా ద్దైవ్యా
యానిచిరభాగ్యభాగ్యానితేషాంవిభవాతిశయభూతార్థసంభూతస్యాల
యంభాష్యంతేనితరాంపిబంతికైఇత్యాపెక్షాయామాహమేషాంసంసారే
పునర్జన్మనాస్త్రిహంతేతిహాషే॥ ని॥ముగ్ధస్తుసుందరేమూఢే మధురాశత
పుష్పయోః-మిత్రే పాతెగిరిభిదాః-కోశోఽస్త్రీకుడ్మలేపాత్రేదివ్యేఖడ్గపిధా
నకే-జాతీకో శేఽర్థసంభూతఇతి మేదినీ॥౧౦౭॥ శ్రుతిలక్షణస్యసుధాసింధోః
క్షీరసముద్రస్యమంథానాద్రిస్ఫురంధృతీతితథాభూతాయతిరాజస్యగ్రం
థానాంసూక్తిఃపరేబ్రహ్మోదయోఽపరేపరమాత్మానంవిదంతీతి తథాకా

మతాంధకారపటలైరంధీభవచ్చక్షుషాంపంథానంస్ఫుటయత్య
కాండకమభాత్తర్కాకర్ణవిద్యోతితైః॥ ౧౦౯॥ ఆసీతానాథసే
తుస్థలకృతసలిలద్రైవశేముద్రాస్యముద్రాదారుద్రాకర్షణా
ద్రాగవనతశిఖరాద్భోగసాం[illegible]స్నగంప్రాత్ । ఆచప్రా
చీనభూమీధరముకుటతటావాతటాత్పశ్చిమాద్రేరశైవతాద్యా
పవర్గాజయతియతివరేణోద్ధృతాబ్రహ్మవిద్యా॥ ౧౧౦॥...*

ఇతి శ్రీమాధవీయేతద్బ్రహ్మవిద్యాప్రతిష్ఠితిః।
సంక్షేపశంకరజయేషష్ఠస్సర్గఉపారమత్॥

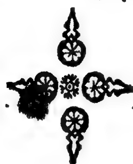
ర్యకారణవిదో వాస్థూలసూక్ష్మవిదో వాతత్త్వం పదార్థవిదో వా తేషామా
నందమాధాయినీఇంధానైర్దీప్తింకుర్వద్భిస్తర్కలక్షణార్కప్రకాశైః కు
మతాంధకారసమూహైరంధీభవచ్చక్షుషాంమార్గంస్ఫుటయంతీ అకాం
డకమభాత్ నతురహసిఅకాణ్డకమనుత్సితంయథాస్యాత్తథాభాదితివా॥ ని॥
కుతి తేరహసిస్తంబేకాండమితివిశ్వప్రకాశః॥ ౧౦౯॥ సీతానాథస్యసేతా
రామేశ్వరస్తస్యసముద్రాత్స్థలకృతంసేతు బంధనేన యత్సలిలంతేనద్రైవ
తముద్రాయత్ర తత్పర్యంతం పునశ్చరుద్రేణ త్రిపురసంహారసమయేయ
దాకర్షణంతస్మాద్వాగ్ ఝటితిఅవనతానినమ్రీభూతానిశృంగాణి యస్య

భాగ్రైస్సాందా)క్షునీ భూతాన్న.గం ద్రాత్సమె రో స్తత్పర్యంతంత థోదయాచలగిరి మకుటతటపర్యంతంతథాస్త్రాద్రిస్తటపర్యంతమద్వైతాద్వైతశూన్యఆద్యోకార్య భూతోఽపవర్గో యస్యాస్సాయతి వరేణ యతిరాజేనోద్ధృతాబ్రహ్మవిద్యా విజయతేసర్వోత్కర్షేణ వర్తతే-

స్రగ్ధరా,॥ ౧౧౩॥ ... ...

ఇతి శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యబాలగోపాల
తీర్థశ్రీపాదశిష్యదత్తవంశావతంస రామకుమా
రసూనుధనపతిసూరికృతేశ్రీశంకరాచార్య
విజయడిండిమేషష్ఠస్సర్గః.

శ్రీగణేశాయనమః.

శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే * సవ్యాఖ్యానే.

సప్తమసర్గప్రారంభః.

ఏవం సపరికరాం బ్రహ్మవిద్యాప్రతిష్ఠితిముపవర్ణ్య వ్యాసదర్శనాదికం వర్ణయితుముపక్రమతే। స ఇతి॥ స శ్రీశంకరః కదాచిత్ ఖనదీగంగాతత్సమీపే శారీరకసూత్రభాష్యం పాఠయన్ శిష్యపఙ్క్తిం శంకాశ్శమయన్ ఉవాస- యావత్కాలం సూర్య ఆకాశస్యమధ్యమితః ప్రాప్తః॥ ఉపజా,॥౧॥ శ్రాన్తైరధీత్య శ్రాంతేషు శిష్యేషు సత్సు యావదేష ఆచార్యశ్శనైరుత్తిష్ఠతి తావద్వృద్ధరూ

> సజాతుశారీరకసూత్రభాష్యమధ్యాపయన్భాస్వరిత్సమీపే।
> శిష్యానశంకాశ్శమయన్నువాస యావన్నభో మధ్యమితో వివస్వాన్ ॥౧॥
> శ్రాంతేష్వథాధీత్యశనైర్వినేయేష్వాచార్య ఉత్తిష్ఠతి యావదేషః। తావద్ద్విజః కశ్చన వృద్ధరూపః కస్త్వం కిమధ్యాపయసీత్యపృచ్ఛత్॥౨॥
> శిష్యాస్తమూచుర్భగవానసౌ నో గురుస్సమస్తోపనిషత్స్వతంత్రః। అనేనదూరీకృతభేదవాదమకారి శారీరకసూత్రభాష్యమ్॥ 3 ॥
> సచాబ్రవీద్భాష్యకృతం భవంతమేతేవదం

పః కశ్చన బ్రాహ్మణస్త్వం కః కిం పాఠయసీతి పృష్టవాన్॥ ఇంద్రవజ్రా,॥౨॥ గురుస్సమస్తోపనిషత్స్వతంత్రం బ్రాహ్మణం శిష్యాః ప్రశ్నద్వయస్యోత్తరమూచుః తత్ర ప్రథమప్రశ్నస్యోత్తరం భగవానితి ద్వితీయస్యోత్తరమాహుః అనేనదూరీకృతో భేదవాదో యస్మిన్ తత్ శారీరకసూత్రభాష్యమకారి కృతం తదేవ పాఠయతీత్యర్థః,। 3 ॥ ఏవం శిష్యోక్తం నిశమ్య స చ బ్రాహ్మణో భాష్యకారమభాషత ఏతే త్వాం భాష్యకారం వదంతి ఏతదద్భుతమాస్తాం తిష్ఠతు- హేయతేయ

దిత్వం పరమర్షిణా వేదవ్యాసేన ప్రోక్తం సూత్రమర్థతో జానాసి తద్వ్యా
కమపి తే తత్సూత్రం చోచ్చారయ తదర్థ వ్యాఖ్యానాయైకస్య సూత్రస్యోచ్చార
ణం కుర్విత్యర్థః॥ ౪ ॥ ఏవముక్తో భాష్యకారస్తం బ్రాహ్మణం శ్రేష్ఠం వా
చమువాచ-సూత్రార్థవిద్భ్యో గురుభ్యో నమోఽస్తు సూత్రజ్ఞతాఽభి
మానో మద్యపి మమ నాస్తి తథాపి యత్పృచ్ఛసి తద్బ్రవీమి॥ ౫ ॥ అథ భాష్య
కారోక్త్యనంతరం స బ్రాహ్మణో యతీశం ప్రపచ్ఛ-యత్పృష్టవాన్ తదా
హ తృతీయమధ్యాయమధికృత్య తృతీయాధ్యాయ ఆరంభగతం తదంతరప్ర
తిపత్తౌ రంహతి సంపరిష్వక్తః ప్రశ్ననిరూపణాభ్యామితి సూత్రమస్తి ఏత
స్యార్థం యది త్వం జానాసి తర్హి బ్రూహి ॥ ౬ ॥ ఏవం పృష్టస్స భాష్య

త్యద్భుతమేతదాత్తమ్। అత్రైకముచ్చారయ పారమర్షం యదె
థతస్త్వం యది వేత్థ సూత్రమ్॥ ౪॥ తమబ్రవీత్ భాష్యకృదగ్ర్య
వాచం సూత్రార్థవిద్భ్యోస్తు నమో గురుభ్యః। సూత్రజ్ఞతా
హంకృతిరస్తి నో మే తథాపి యత్పృచ్ఛసి తద్బ్రవీమి॥ ౫॥ పప్రచ్ఛ
సోఽధ్యాయమథాధికృత్య తృతీయమారంభగతం యతీశమ్। తదం
తరేత్యాదికమస్తి సూత్రం బ్రూహ్యేతదర్థం యది వేత్థ కించిత్॥
౬ ॥ స ప్రాహ జీవః కరణైః స సార్ధం సంవేష్టితో గచ్ఛతి భూతసూ
క్ష్మైః। తాండిశ్రుతౌ గౌతమజైమినీయప్రశ్నోత్తరాభ్యాం ప్రతి

శారడుక్తసూత్రస్యార్థం ప్రోక్తవాన్ జీవః కరణానామింద్రియాణామప
సాదెమరణసమయే దహాంతరప్రతిపత్తౌ దేహబీజైర్భూతసూక్ష్మైస్సంప
రిష్వక్తస్సంవేష్టితో రంహతి గచ్ఛతీత్యవగంతవ్యం కుతః ప్రశ్ననిరూపణా
భ్యాం తాండిశ్రుతౌ గౌతమజైమినీయప్రశ్నప్రతివచనాభ్యాం ప్రశ్నస్తావ
త్ * వేత్థ యథా పంచమ్యామాహుతావాపః పురుషవచసో భవంతీతి ప్రతి
వచనం చ అసావపర్జన్యః పృథివీ పురుషో యోషిత్స పంచస్వగ్నిషు శ్రద్ధా సోమవృ
ష్ట్యన్నరేతోహవాఃపం చాహుతీరుక్త్వా * ఇతి తు పంచమ్యామా
హుతావాపః॥*॥ పురుషవచసో భవంతీతి తస్మాదాభ్యాం ప్రశ్నప్రతివచ

॥*॥ అష్టాదశస్సర్వోపమేన ... నా ... ష్టా ...

నాభ్యామయమర్థః ప్రథితః ॥ ౬॥ ఇత్యేవం ప్రకారేణ తేనోక్తం సూత్రా
ర్థం శ్రుత్వా స వావదూకోऽతివక్తా బ్రాహ్మణః శతధా వికల్ప్య పండితకుం
జరాణాం మధ్యే విస్మయమాదధానోऽఖండయత్ ఖండితవాక్ తథాహి
వ్యాపినాం కరణానామాత్మనశ్చ దేహాంతరప్రతిపత్తౌ కర్మవశాద్వృత్తి
లాభస్తత్ర భవతి యద్వా కేవలస్యైవాత్మనో వృత్తిలాభస్తత్ర భవతీంద్రి
యాణి తు దేహవదభినవాన్యేవ తత్ర తత్ర భోగస్థానముత్పద్యన్తే యద్వా మ
న ఏవ కేవలం భోగస్థానమపి ప్రతిష్ఠతే యద్వా జీవ ఏవాత్మన్యుజ్ఝ్య దేహాద్దేహాం
తరం ప్రతిపద్యతే శుక ఇవ వృక్షాద్వృక్షాంతరం కించ దేహాంతరప్రతిపత్తౌ క
రణానాం జీవేన సహ గమనం శ్రుతివిరుద్ధం తథా చ శ్రుతిః "యత్రాస్య పురుష
స్య మృతస్యాగ్నిం వాగప్యేతి వాతం ప్రాణశ్చక్షురాదిత్యం మనశ్చంద్రమసం
దిశశ్శ్రోత్రమిత్యాద్యా" అపి చ ప్రథమేऽగ్నావపాం శ్రవణాభావాత్ పం

తోऽయమర్థః ॥ ౭ ॥ ఇత్యుక్తమర్థం నిశమయ్య తేన స వావదూక
శ్శతధా వికల్ప్య । అఖండయత్ఖండితకుంజరాణాం మధ్యే మహా
విస్మయమాదధానః ॥ ౮ ॥ అనూద్య సర్వం ఫణితం తదీయం సహస్ర

చమ్యామాహుతావాపః పురుషవచసో భవంతీతి నిర్ధారయితుం న శక్యతే అ
త్ర హి ద్యులోకప్రముఖాః పంచాగ్నయః శ్రద్ధాదీనాం పంచానామాహు
తీనామాధారత్వేనాధీతాః తత్ర ప్రథమేऽగ్నౌ శ్రుతాం శ్రద్ధాం పరిత్య
జ్యాశ్రుతానామపాం పరికల్పనం సాహసమాత్రం శ్రద్ధాయాః ప్రత్యయ
విశేషత్వప్రసిద్ధేః కించ అస్తు వాऽపాం శ్రద్ధాదిక్రమేణ పంచమ్యామాహుతౌ
పురుషాకారప్రతిపత్తిస్తథాపి తత్పరిష్వక్తస్య జీవస్య గమనం తు న వాచ్యం త
ద్గమనస్యాశ్రుతత్వాదిత్యేవమాదినా శతధా వికల్ప్య ఖండితవానిత్యర్థః ॥
౮ ॥ తదీయభాషితం సర్వమనూద్య శాస్త్రకారః శ్రీశంకరస్సహస్రధా
చ ఖండనతావత్సాంఖ్యబౌద్ధవైశేషిక దిగంబరాణాం కల్పనా ఆదర్తవ్యా
ఉపాహ్యాః శ్రుతివిరోధాత్ స చాష్టబ్రహ్మశ్రవణసామర్థ్యాత్ప్రశ్న ప్రతివచ
నాభ్యాం కేవలాధిరన్యస్సంపరిష్వక్తో రంహతీతి వాచ్యం తాసాం భూయ
స్త్వావేశయాస్ప ప్రసంగా విరోధాత్ - నహి కేవలానామపాం

దేహారంభకత్వం సంభవతి త్రివృత్కరణశ్రుతేః త్రయాణామపి తేజోఽబన్నానాం దేహే కార్యోపలబ్ధ్యా తస్య త్రయాత్మకత్వాచ్చ నను పార్థివో ధాతుభూయిష్ఠో దేహేషూపలక్ష్యత ఇతి చేన్నైష దోషః ఇతరాపేక్షయాఽపాం బాహుళ్యసంభవాత్ తస్మాదప్శబ్దేన సర్వేషామేవ దేహబీజానాం భూతసూక్ష్మాణాముపాదానం యుక్తం కించ ప్రాణానాం దేహాంతరప్రతిపత్తౌ గతిః శ్రావ్యతే *తముత్క్రామంతం ప్రాణోఽనూత్క్రామతి ప్రాణముత్క్రామంతం సర్వే ప్రాణా అనూత్క్రామంతీత్యాది శ్రుతిభ్యస్సా చ ప్రాణానాం గతిరాశ్రయమంతరేణ న సంభవతీత్యతః ప్రాణగతిప్రయుక్తా తదాశ్రయాణామపామపి భూతాంతరోపసృష్టానాం గతిరర్థాదవగమ్యతే నహి నిరాశ్రయాః ప్రాణాః క్వచిద్గచ్ఛంతి తిష్ఠంతి వా జీవతోఽదర్శనాత్ వాగాదీనామగ్న్యాదిగతిశ్రుతిస్తు గౌణీ లోమసు కేశేషు చాదర్శనాత్ ఓషధీర్లోమాని వనస్పతీన్ కేశా ఇతి హి తత్ర తత్రామ్నాయతే న చ తే

ధాలీర్ణకంశ్చఖండ . తయోస్సురావాక్యఫణీంద్రవాచోర్దినా

సాముఖ్యవృత్త్యా తేషు గమనం సంభవతి న చ జీవస్య ప్రాణోపాధిప్రత్యాఖ్యానసంగమనముపకల్ప్యం తేనాపి ప్రాణైర్వినా దేహాంతర ఉపభోగ ఉపపద్యతే తతస్మాద్వాగాద్యధిష్ఠాత్రీణామగ్న్యాదిదేవతానాం వాగాద్యుపకారిణీనాం మరణకాలే ఉపకారనివృత్తిమాత్రమపేక్ష్య వాగాదయోఽగ్న్యాదీన్ గచ్ఛంతీత్యుపచర్యతే యత్తు ప్రథమేఽగ్నావిత్యాది తదపి న దోషావహం యతస్తత్రాపి ప్రశ్నే అగ్నౌ తావదపాం శ్రద్ధాశబ్దేనాభిప్రేయంతే ఏవం హి సత్యాం ప్రశ్నావసానసంగాదనాకులమేతదేకం వాక్యముపపద్యతేఽన్యథా పునః పంచమ్యామాహుతావపాం పురుషవచస్త్వప్రకారేప్సితే ప్రతివచనావసరే ప్రథమాహుతిస్థానే యద్యపో నాప్యద్రవ్యాం శ్రద్ధాం నామావతారయేత్తతోఽన్యథా ప్రశ్నోఽన్యథా ప్రతివచనమిత్యేకవాక్యతా న స్యాత్ న చ శ్రద్ధాఖ్యః ప్రత్యయో మానసో జీవస్య వా ధర్మస్సన్ ధర్మిణో నిష్కృష్య హోమాయోపాదాతుం శక్యతే పశ్వాదిభ్య ఇవ హృదయాదీని తస్మాదాప ఏవ శ్రద్ధాశబ్దేనోపాదేయాః శ్రద్ధా వా ఆపః ఇతి వైదికప్రయోగద

ర్మనాదపి శ్రద్ధాశబ్దస్యాప్సూపపత్తిః గచ్ఛంతీనామపాం బీజరూపతయా
సూక్ష్మత్వగుణయోగేన మాణవకే సింహశబ్దఇవ తాసు శ్రద్ధాశబ్దఏవోపప
న్నః శ్రద్ధాపూర్వకకర్మసమవాయాచ్చాప్సు శ్రద్ధాశబ్దఉపపద్యతే పురుషే
షు మంచశబ్దఇవ ఆపోహాస్మై శ్రద్ధాం సన్నమంతే పుణ్యాయ కర్మణ ఇతి శ్రు
తేః శ్రద్ధాహేతుత్వాచ్చ తాసు శ్రద్ధాశబ్దోపపత్తిః- యద్యప్యత్ర జీవానాం
శ్రవణం నాస్తి తథాపి య ఇష్టాపూర్తాదికారిణః పితృయానేన గంతారః శ్రు
తాస్త ఏవేహాపి ప్రతీయంతే- ఇత్యాద్యనేక ప్రకారేణ ఖండితవాక్ బృహస్ప
తి శేషనాగతుల్యవాచోస్తయోర్వాక్కలహో ఆదినాష్టకం జజృంభే-ఉ,॥ ౯ ॥

ష్టకం వాక్కలహో జజృంభే॥౯॥ ఏవం వదంతౌ యతిరాడ్ద్విజేంద్రౌ
విలోక్య పార్శ్వస్థితపద్మపాదః। ఆచార్యమాహేతి మహీసురో
యం వ్యాసో హి వేదాంతరహస్యవేత్తా॥౧౦॥ త్వం శంకరశ్శంక
ర ఏవ సాక్షాద్వ్యాసస్తు నారాయణ ఏవ నూనమ్ తయోర్వివాదే స
తతం ప్రసక్తే కింకింకరోహం కరవాణి సద్యః॥౧౧॥ ఇతీదమాకర్ణ్య
వచో విచిత్రం సభాష్యకృత్సూత్రకృతం దిదృక్షుః। కృతాంజలి
స్తం ప్రయతః ప్రణమ్య బభాణ వాణీం నవపద్యరూపామ్॥ ౧౨ ॥
భవాం స్తటిచ్చారుజటాకిరీటః ప్రవర్షుకాంభోధరకాంతికాం
తః। శుభ్రోపవీతీకృతకృష్ణచర్మా కృష్ణో హి సాక్షాత్కలిదోష

ఏవం ప్రకారేణ వదంతౌ యతిరాడ్ద్విజేంద్రౌ విలోక్య పార్శ్వస్థితః పద్మ
పాదః ఆచార్యమితీదమాహ అయం బ్రాహ్మణో వేదాంతరహస్యవేత్తా వ్యా
సః హి రవధారణే-ఉ,॥౧౦॥ తథా చ యువయోశ్శివవిష్ణ్వోర్వివాదే ప్రవృత్తే
కింకరేణ మయా కిమనుష్ఠేయమిత్యాహ స్వామితి ॥౧౧॥ ఇతీదం విచిత్రం పద్మ
పాదవచో నిశమ్య సభాష్యకారస్సూత్రకారం దిదృక్షుః ప్రయతస్సావధా
నః కృతాంజలిస్తం ప్రణమ్య నవపద్యరూపాం స్తుతివృత్తరూపాం వాణీం జగా
ద-ఉపేంద్ర,॥౧౨॥ యదువాచ తదాహ భవానితి విద్యుద్వచ్చారుజటాకిరీటేన
ప్రవర్షకాంభోధరస్య కాంతిరివ యా కాంతిస్తయా కాంతశ్శుభ్రముప
వీతం యస్య సః కృతం కృష్ణచర్మ యేన సః కలిదోషహంతా కృష్ణద్వైపాయనో

వ్యాసఏవసాక్షాత్స్మృత్యన్యః కశ్చనబ్రాహ్మణ ఇత్యర్థః-ఉ, ॥౧౩॥ భవదీయసూత్రైః ప్రతిపాద్యస్యతాదృశస్యనిర్విశేష సవిశేషార్థస్యప్రతిపాదకం అద్వైతభాష్యం తవసత్సమీచీనం సమ్మతంచేత్తర్హి మమాపవాదం క్షమిత్వాశీఘ్రం మమాగ్రే ప్రత్యక్షోభవ-పారాశరభావత్క-సూత్రం ప్రతిపాద్యతదర్థస్యకార్యకారణాత్మకస్యతాదృక్ పరావరార్థప్రతిపాదక మిత్యర్థః॥౧౪॥ఏవంవదః సః అధానం తరమయం శ్రీశంకరః కృష్ణమారాద్దూరాదవలోకితవాన్ తంవిశినష్టిచామీ కరవ్రతతయ స్సువర్ణామయ్యోలతా స్తద్వత్ సుందరాణాంజటానాం కలాపోయస్య విద్యుల్లతుంల

హంతా॥౧౩॥భావత్కసూత్రంప్రతిపాద్యతాదృక్పరావరార్థ ప్రతిపాదకంసత్। అద్వైతభాష్యంతవసమ్మతంచేత్సోఽధ్వా మమాగః పురతోభవాశు॥ ౧౪ ॥ఏవంవదన్నయమథైక్షతకృష్ణ మారాచ్చామీకరవ్రతతిచారుజటాకలాపమ్ । విద్యుల్లతావల యావేష్టితవారిదాభంచిన్ముద్రయాప్రకటయంతమభీష్టమర్థమ్॥ ౧౫ ॥ గాఢోపగూఢమనురాగజుషారజన్యాగహరః పదంవిదధతంశరదిందుబింబమ్ । తాపింఛరీతతనుకాంతిఝరీపరీతంకాంతేందుకాంతఘటితంకరకందధానమ్॥ ౧౬ ॥సప్తాధికాచ్ఛదర వింశతి మౌక్తికాఢ్యాం సత్యస్యమూర్తిమివబిభ్రతమక్షమా

తావలయేనవేష్టితేనమేఘేనతుల్యంచిన్ముద్రయాజ్ఞానముద్రయాఽభీష్టమర్థంప్రకటయంతం-వసంతతిలకా, ॥౧౫॥పునస్తమేవపంచభిర్విశినష్టిఅనురాగజుషారజన్యాఽత్యంతమాలింగితంశరచ్చంద్రబింబంనిందాస్పదంకుర్వంతంయతః తాపింఛస్తమాలస్తత్తుల్యాస్వశరీరకాంతిఝరీభిర్వ్యాప్తంకాంతోయశ్చంద్రకాంతమణిస్తేననిర్మితంకరకంకమండలుందధానం॥౧౬॥ సప్తాధికైరచ్ఛదరైః స్వచ్ఛచ్ఛిద్రైః విం౧శతి సంఖ్యాకైర్మౌక్తికైరాఢ్యామక్షమాలాంసత్యస్యమూర్తిమివబిభ్రతంతత్తాదృశస్యప్సపతివంశస్యచంద్రవంశస్యాఽర్థనాత్ప్రాగుపగతాం తారావళీ మశ్విన్యాది నక్షత్రమాలాంభవత్పతివంశంపర్ణ యుష్మాయమిత్యనుసంధుంకతః మివేత్యుత్ప్రే

ష్టాద్వయం॥౧౭॥ శార్దూలచర్మోద్వహనాదినా శంభోరర్ధాసనాధ్యాస
నస్యసఖ్యస్య పాత్రం-ఇంద్ర.॥౧౮॥ అద్వైతవిద్యాలక్షణస్యాంకుశస్యతీక్ష్ణ
యాధారయావశీకృతోఽహంకారలక్షణో గజేంద్రో యేనతం స్వశాస్త్ర
మద్వైతశాస్త్రం తల్లక్షణే శంకౌ స్థాణావుజ్జ్వలసూత్రలక్షణదామభిర్ని
యంత్రితమకృత్రిమాణాం శ్రుతిలక్షణగవాం సహస్రం యేనతం-ఉ.॥౧౯॥
తత్రాద్యశామత్యుజ్జ్వలకీర్తిశాలినాం శిష్యాణాం పఙ్క్తిభిః సంశోభితః పా
ర్శ్వభాగౌ యస్య తం కటాక్షేణాభిపిష్టాలక్షణయాఽమృతధారయా నివా

లావ్ । తత్రాద్యశస్స్వశివంశవివర్ధనాత్ప్రిక్తారావళీముప
గతామివచాసునేతుమ్॥౧౭॥ శార్దూలచర్మోద్వహనేనభూతే
రుద్ధూళనేనాపి జటాలతాభిః రుద్రాక్షమాలావలయేన శంభో
రర్ధాసనాధ్యాసనసఖ్యపాత్రమ్॥౧౮॥ అద్వైతవిద్యాసృణితీ
క్ష్ణధారావశీకృతాహంకృతికుంజరేంద్రమ్। స్వశాస్త్రశంకూ
జ్జ్వలసూత్రదామసంయంత్రితాకృత్రిమగోసహస్రమ్॥ ౧౯ ॥త
త్రాద్యగత్యుజ్జ్వలకీర్తిశాలిశిష్యాళిసంశోభితపార్శ్వభాగమ్। క
టాక్షపీష్టామృతవర్షధారానివారితాశేషజనానుతాపమ్॥౨౦॥
విలోక్యవాచంయమసార్వభౌమం సశంకరో శంకితదర్శనం తమ్।
గురుం గురూణామపి హృష్టచేతాః ప్రత్యుద్యయౌ శిష్యగణైస్సమే
తః॥౨౧॥ అత్యాదరాచ్ఛాత్రగణైస్సహాసౌ ప్రత్యుద్గతస్తచ్చరణౌ
ప్రణమ్య । యత్యగ్రగామీ వినయాత్ప్రహృష్ట ఇత్యబ్రవీత్సత్యవ

రితోఽశేషజనానామాధ్యాత్మికాదిరూపోఽనుతాపో యేనతం సర్వజనా
నుతాపోన్మేనేతివా ॥ ౨౦ ॥ వాచంయమానాం నియంత్రితసర్వేంద్రి
యాణాం మునీనాం రాజానమశంకితమసంభావితం దర్శనం యస్యతం గు
రూణామపి గురుం విలోక్య ప్రహృష్టచేతాః సశంకరః శిష్యగణైః సంయుక్తః
ప్రత్యుద్యయౌ। ౨౧ ॥ అత్యాదరాచ్ఛిష్యగణైస్సహ ప్రత్యుద్గతోఽసౌ శం
కరస్తస్య వ్యాసస్య చరణౌ ప్రణమ్య యత్యగ్రగామీ వినయయుక్తః ప్రహృష్టః
సన్ శ్రీశంకరః సత్యవతీపుత్రమునిం సమువాచ - ఇంద్రవజ్రా॥౨౨॥ యమువాచ

తదాహ హే ద్వైపాయన స్వాగతం తుభ్యమస్తు భవంతం దృష్ట్వా మయా సర్వే పురుషార్థాశ్చరితాః తదేతదస్మదాదేః సర్వార్థసంపాదకత్వం, త్వయి యుక్తం తత్ర హేతుమాహ సర్వేషు కాలేషు పరోపకారవ్రతదీక్షితత్వాత్-ఉ,॥ ౨౩ ॥ పరోపకారవ్రతినా త్వయా కృతస్య లేశోఽప్యన్యేన కర్తుమశక్య ఇత్యాశయేనాహ హే మునే" ॥ బ్రాహ్మం పాద్మం వైష్ణవం చ శైవం లైంగం సగారుడం- నారదీయం భాగవత మాగ్నేయం స్కాందసంజ్ఞితం-భవిష్యం బ్రహ్మవైవర్తం మార్కండేయం సవామనం-వారాహం మాత్స్యం కౌర్మ్యంచ బ్రహ్మాండాఖ్యమితి త్రిషట్యుక్తాన్యష్టాదశపురాణాని సాత్వి

తీసుతం సః ॥ ౨౨ ॥ ద్వైపాయన స్వాగతమస్తు తుభ్యం దృష్ట్వా భవం
తం చరితా మయార్థాః । యుక్తం తదేతత్త్వయి సర్వకాలం ప
రోపకారవ్రతదీక్షితత్వాత్ ॥ ౨౩ ॥ మునే పురాణాని దశాష్ట సా
ష్టాచ్ఛ్రిత్యర్థగర్భాణి సుమష్కరాణి । కృతాని పద్యద్వయ
మద్య కర్తుం కో నామ శక్నోతి సుసంగతార్థమ్ ॥ ౨౪ ॥ వేదార్ణ
వం వ్యతియుతం వ్యదధాశ్చతుర్ధా శాఖాప్రభేదనవశాదపి తాన్వి
భక్తాన్ । మందాః కలౌ కిల సుగా జనితా గవే తే భేదాస్తు హీనమ
లసా ఇతి చింతయిత్వా ॥ ౨౫ ॥ ఎష్యద్విజానాసి భవంతమస్థం గతం
చ సర్వం న స వేత్సి యత్తత్ । నో చేత్కథం భూతభవద్భవిష్యత్క-

చ్ఛ్రిత్యర్థగర్భాణ్యాన్యైః సుమష్కరాణి త్వయా కృతాని అత్రాస్మిన్ లోకే సుసంగతార్థం శ్లోకద్వయమపి కర్తుం కః శక్నోతి-వియో ॥ ౨౪ ॥ కించ వ్యతియుతం వ్యామిశ్రితం వేదసముద్రం ఋగ్యజుస్సామాథర్వణ లక్షణైశ్చతుర్భిః ప్రకారైర్వ్యక్తం త్వం వ్యదధాః కృతవానసి కలౌ మందప్రజ్ఞా ఎతే బ్రాహ్మణా వేదార్థగ్రహీతుమలసా జనితార ఉత్పత్స్యంత ఇతి చింతయిత్వా శాఖాప్రభేదనవశాదపి తాన్ వేదాన్ విభక్తాన్ వ్యధాః విహితవానసి-వసంతతిలకా, ॥ ౨౫ ॥ ఎష్యత్ భవిష్యత్ విజానాసి తథా భవంతం వర్తమానం గతమతీతం చ సర్వం జానాసి యత్త్వం న వేత్సి న జానాసి తన్నాస్త్యేవ నో చేత్ యది నైవ జానాసి తర్హ్యాగ్ జానన్ భూతభవద్భవిష్యత్క-

ప్రబంధౌ కథం రచయేః కథం రచితవానసి-ఆఖ్యానకీవృత్తం॥ ౬౬ ॥ అంతరమంగం సర్వాంతరమాత్మానమస్తమూర్తిః శివావయవం తచ్ఛరీరం వా భాసయన్ స్థూలం కార్యం సూక్ష్మం కారణం బహిర్జగన్మిథ్యాత్వాజ్ఞానమంతరం ప్రత్యగభిన్న పరమాత్మాజ్ఞానమాంధ్యం తమో ఽపానుదన్నాంతరతలక్షణో ఽపూర్వశ్చంద్రో భగవత్పయోధిస్తత్తః క్షీరసముద్రాదభూత్ ప్రసిద్ధచంద్రస్తు బాహ్యం శివశరీరం తచ్ఛిగోలక్షణావయవం వా ప్రకాశయన్ స్థూలం బాహ్యం తమో నాశయతి యద్వా బహిః స్థూలం కార్యరూపమంతరం సూక్ష్మం కారణరూపం అథవా స్థూల మధ్యాజ్ఞానం సూక్ష్మం ధర్మాధర్మ

తావప్రబంధౌ ప్రచయేరజస్రం ॥ ౬౬ ॥ ఆభాసయన్నంతరమంగమాంధ్యం స్థూలం చ సూక్ష్మం బహిరంతరం చ । అపానుదన్నాంతరశీతరశ్మిరభూదపూర్వో భగవత్పయోధేః ॥ ౬౭ ॥ వేదాష్టాదశకం నిఖిలం చ శాస్త్రం మహాస్మృతిః భారతవారిరాశిః । తత్త్వత్రః పురాణాని చ సంబభూవుః స్వప్నే త్వదీయం ఖలు వాఙ్మయాఖ్యమ్ ॥ ౬౮ ॥ త్వత్పేటిత్వ చిత్సముదయన్నృతమేవ ధామ శాఖాసహస్రసచివం శుకసేవ్యమానః । ఉల్లాసయత్యహహ యస్త్రిలకో మునీనామైహ్యంఫలాని సుదృశాం నిజపాదభాజామ్ ॥ ౬౯ ॥ ధన్యే సదా త్రిశమినాయ హ్యవాగిరీశం గోపాయ నేధి వదనం చ చిరంతనీగాః । మోక్షో ऽపి సరకం చ దయార్ద్ర దృష్ట్యా కస్తైగుణాత్

జ్ఞానం బహిఃకామాజ్ఞానమంతరం మోక్షజ్ఞానమిత్యర్థః-ఉ, ॥ ౬౭ ॥ ౬౮ ॥ ద్వైపాయనని ఉక్తిం వృత్తరూపకేణాహ-ఋతమేవ ధామ సత్యస్వప్రకాశరూపం పరబ్రహ్మైవ త్వచిద్వ్యపే సముదయన్ వేదశాఖానాం సహస్రం సచివో యస్య శుకేన సేవ్యమానః కల్పవృక్షరూపీ యో మునీనాం త్రిలకస్సు వృష్టీనాం స్వీయచరణభాజాముచ్చైఃఫలాని ఉత్కృష్టాని మోక్షాదిరూపాణి ఫలాన్యుల్లాసయతి అహహేత్యాశ్చర్యే ఽతి ప్రసిద్ధో వా సత్యం తదృతం ధామైవేతి వా - ఇంద్రః ॥ ౬౯ ॥ హే ఽద్య సుతే కృష్ణ తే గుణాన్ వక్తుం కశ్శక్తో న కో ఽపి సమర్థః-ఆద్య శత్వమాహా స్వేప్సామూర్తిః శమనాయ గిరీశం మహాదేవం స

ద్వైవహ్యాదాధత్వేనసతుర్గోపాదీనామేవాతిః.శాంతయేగోవర్ధనసంజ్ఞంపర్వ
తంసప్తదినంహస్తేనధృతవాన్ పునశ్చవిరంతసీగాఢః శ్రుతీరధివదనంఘుష్టి
పాలయసిసతుప్రసిద్ధాఃనవీనాగాఃవనే పాలితవాన్ పునశ్చదమ్యూర్ధ్వ)దృ
ష్ట్వైవనరకందూరీకరోషిసతుయుద్ధేనరకాసురంమారీకృతవాన్ అతస్త్వా
ద్భుతకృష్ణత్వమిత్యర్థః-వ,॥౩౦॥ కింబహునాసర్వశ్రుతిప్రతిపాద్యఃపర
మాత్మాత్వమేవేత్యాహ॥యమితి॥*॥నాసదాసీన్నోసదాసీత్-అనంతరమ
బాహ్యంసత్యంజ్ఞానమనంతంబ్రహ్మవిజ్ఞానమానందంబ్రహ్మప్రజ్ఞానఘనఇ
త్యాదిశ్రు)తయోయంతత్త్వంపదయోర్లక్ష్యార్థమామనంతిసకారణావివిల
క్షణస్సచ్చిదానందఘనఃపురాణఃపురుషఃపరమాత్మానారాయణస్త్వమేవన
రశ్చైవస్థావరజంగమాత్మకంశరీరజాతముచ్యతేతత్రనిత్యసన్నిహితాచ్చిదా

గదితుమద్భుతకృష్ణశక్తః॥౩౦॥యమామనంతిశ్రుతయఃపరార్థం
నసన్నచాసన్నబహిర్నచాంతః।సనచ్చిదానందఘనఃపరాత్మా
నారాయణస్త్వంపురుషఃపురాణః॥ ౩౧ ॥ఇతిస్తుతస్తేనయథావి
ధానమాసేదివాన్శిష్టగిరామృషీశః ద్వైపాయనఃప్రశ్రయనమ్ర
పూర్వకాయంయతీశానమిదంబభాషే। ౩౨।త్వమస్మదాదేఃపర
మంగతోఽభూఃకరఖండపాండిత్యమబోధయన్మే।శుకర్షిణాపత్రి)తిక

థాసాటీవానరాఇతినిరుక్త్యాంనేపామయనమాత్రయోర్ధిష్ఠానంనారాయ
ణఃపూర్ణత్వాత్పురుషోఽభివృద్ధ్యాదివికారశూన్యత్వేననిర్వికారత్వాత్పురా
ణఃయద్వాయంతత్త్వంపదయోర్వాచ్యార్థంలక్ష్యార్థంచామనంతిత్వార్థః
తత్రపరమాత్మేత్యంతంలక్ష్యార్థప్రతిపాదనం నారాయణస్సర్వాంతర్యా
మీతత్పదవాచ్యార్థఃపురుషఃనారాయణస్త్వంపదవాచ్యఃపురాణత్వమనా
దిత్వముభయోర్విశేషణం-ఉ,॥ ౩౧ ॥ ఇత్యేవంప్రకారేణతేనశ్రీశంకరేణ
స్తుతఃఅత్మవిన్నో ద్వైపాయనో వేదవ్యాసో యథావిధానమాసన ఆసేది
వాన్ ఉపవిష్టవాన్ *విభాషాయాం సదసస్రు)పఇతిక్వసుఃప్రశ్రయేణన
మ్రఃపూర్వకాయోఽగ్రభాగో యస్యతంయతీశమిదంవక్ష్యమాణము
వాచ॥ ౩౨॥ యదువాచతదాహాఽస్మదాదేఃపదపీంత్వంగతోఽభూఃపూర్వ

మత ప్రాప్తః తేఽఖండపాండిత్యమబోధయం జ్ఞాతవానస్మి స్వపుత్రవత్ప్రీ
తికరోసి యతో విద్వాన్ తస్మాదయం వాదాయాగత ఇతి శిష్యైస్సహ త్వాం పూ
ర్వం యథా భ్రమం ప్రాప్తస్తథా మా భ్రమీః భ్రమం మా గాః ॥ ౩౩॥
త్వయా భాష్యం కృతమితి శివస్య సంబంధిని సభాంకణే కస్యచిత్సిద్ధస్య ముఖా
చ్ఛ్రుత్వా ప్రహృష్టేన హృదా తవ దర్శనేచ్ఛయా హే ప్రశమిన్ తే నేత్రపథ
చరోఽహం జాతోఽస్మి ॥ ౩౪॥ ఏవంభూతస్య మునీంద్రస్య వేదవ్యాసస్య వచ
నస్య శ్రవణాదుత్థితరోమాంచపూరవ్యాజేన బహిరుత్ప్లవత్యాగచ్ఛంతం హ
ర్షం ధారయన్ శుకాచార్యమతలక్షణ సముద్ర ప్రవర్ధనే పూర్ణచం

ద్రోఽసి విద్వాన్ పురేవ శిష్యైస్సహ మా భ్రమీస్త్వమ్॥ ౩౩॥ కృతం త్వ
యా భాష్యమితీందుమౌళేస్సభాంకణే సిద్ధముఖాన్నిశమ్య। హృదా
ప్రహృష్టేన దిదృక్షయా తే దృగధ్వనీనః ప్రశమిన్నభూవమ్॥ ౩౪॥
ఇత్థం మునీంద్ర వచసశ్శ్రవణోత్థహర్షం రోమాంచపూరమిషతో
బహిరుత్ప్లవంతమ్। ఏభిస్తమభ్రరుచిమూర్ధ్వదదభ్రశక్తిం శ్రీ
శంకరశ్శమతాన్నవపూర్ణవంద్రః॥ ౩౫॥ సుమంతుపైల ప్రథమా
మునీంద్రా మహానుభావాననుయస్య శిష్యాః తృణాల్లఘీయాన
పి తత్ర సోఽహం తథాపి కారుణ్యమపాంగదీనః ౩౬॥ సోఽహం సమస్తా
ర్థనిరూపకస్య సూత్రావళేస్త్వత్సహస్రరశ్మేః। భాష్యప్రదీపేన మ
హర్షిమౌల్యే నీరాజనం కృష్ణతయా న లజ్జే॥ ౩౭॥ అకారియత్నా

ద్రః శ్రీ శంకరోఽనవమేఘకాంతి మనల్పశక్తిం తం శ్రీ వ్యాస మాఖ్యాత్ ప్రో
క్తవాన్ ॥ ౩౫॥ తవ వ్యాఖ్యాము పాహాంతిత్రిభిః సుమంతు పైల వైశంపాయ
నాద్యా మునీంద్రా మహానుభావాః ప్రభావో యేషాం తేఽనుయస్య తే
శిష్యాస్తస్మిన్ స్వయి తృణాదప్యతిశయేన లఘుభూతోఽహం కః యద్యప్యే
వం తథాపి దీనము కారుణ్యం దర్శితవానసి ॥ ౩౬॥ సోఽహం లఘీయాన
పి తవ కారుణ్యపాత్రతాం గతస్సర్వేషాముపనిపద్గతానామర్థానాం నివే
శకస్యాయుష్మ సూత్రాణి సూత్రితోఽర్థోఽయం నతివివిచ్య ప్రగస్ప కస్య భవదీయసూ
త్రలక్షణస్య సహస్రరశ్మేః సూర్యస్య భాష్యలక్షణేన ప్రదీపేన నీరాజనమా

కాలి(క)కం కృత్వా హా మహాశ్చర్యమస్య భాష్యే నైనల జ్ఞేతిఃఇదు) ॥ ౩౭ ॥
యద్యప్యేవం తథాపి భక్త్యా కృతం ప్రదీపేన నీరాజనం యథా సవితా స్వీకరో
తి తథా భవతా స్వాత్రేణ స్వీకృత త్వాత్ మత్కృతం భాష్యం త్వం శోధయితుమర్హ
సీత్యాశయేనాహ భవత్ప్రశిష్యవ్యపదేశపాత్రేణనుయాయా యత్స్వహాసం స్వ
బుద్ధ్యా కృతం తద్విచార్య సూక్తిజాలమిదం సమం కర్తుం కృపాళు స్త్వం
యోగ్యోసి - ఉ, ॥ ౩౮ ॥ ఇత్థముక్త్వా పరతస్స్వయం తూష్ణీం స్థితస్య శ్రీశంకరస్య
హస్తాత్స వేదవ్యాస ఆదరేణ హస్తద్వయేన భాష్యమాదాయా సౌ వ్యాసః ప్ర

హాసమాత్మ బుద్ధ్యా భవత్ప్రశిష్యవ్యపదేశభాజా ; విచార్య తత్స్వ
క్తిదురుక్తిజాలమహాన్ సమీకర్తుమిదం కృపాళుః ॥ ౩౮ ॥ ఇత్థం ని
గద్య పరతస్య హస్తే హస్తద్వయేనాదరతస్స భాష్యమ్ । ఆదా
య సర్వత్ర నిరైక్షత తా సౌ ప్రసాద గాంభీర్యగుణాభిరామమ్ ॥
౩౯ ॥ సూత్రానుసారి మృదువాక్యనివేదితార్థం స్వీయైఃపద్యైస్స
హ నిరాకృత తద్వ్యపక్షమ్ । సిద్ధాంతయుక్తివినివేశితతత్స్వరూ
పం దృష్ట్వాభినంద్య పరితోషవశాదవాచత్ ॥ ౪౦ ॥ స సాహాసం
తాత భవాన్ సకాశాద్యస్మాత్ర భాష్యం గురుణా వినీతః । విచార్య
తాం సూక్తదురుక్త మత్రేత్యేతన్మహాత్స్వహాసమిత్యవైషి ॥ ౪౧ ॥
మీమాంసకానామసి ముఖ్యభూతో వేదాఖిలవ్యాకరణాన్ సవిద్వాన్ ।
వినిస్సరేత్తైవ వదనాద్యతీందో [illegible] ప్రతి

సాద గాంభీర్యగుణైరభిరామం సర్వత్ర సమ్యక్ విచారపూర్వకం దృష్టవాన్ ।
౩౯ ॥ పునస్తద్విశేషం సూత్రానుసారిభిర్మృదువాక్యైర్నివేదితోర్థో యే-
యేనస్వీయైః పద్యైర్నిరాకృతాః పూర్వపక్షా యేన సిద్ధాంతయుక్తిభిర్నివేశి
తం తస్య సిద్ధాంతస్య స్వరూపం యత్ర తథాభూతం భాష్యం స వేదవ్యాసః
దృష్ట్వాఽభినంద్య పరితోషవశాదవోచదుక్తవాన్ - వ, ॥ ౪౦ ॥ గురుణా
వినీతో భవాన్ యస్మాత్ర భాష్యమకృత తత్స్వహాసం సత్కృతవాన్ సూక్తదు
రుక్తమత్ర విచార్య తాం ఇత్యేతన్మహాత్స్వహాసమిత్యవైషి జానాసి - ఉవ, ॥
౪౧ ॥ తత్ర హేతుమాహ - మీమాంసకానామసి [illegible] ॥

కించనప్రాకృతస్త్వంకింతుసర్వార్థదర్శీకశ్చిన్మహానుభావఃపురుషోఽసి త
త్రహేతుమాహ యఇతి పర్యవ్రాజీఃసన్న్యాసంకృతవాన్ అనాయాసేనవి
షయనివారణేదృష్టాంతోయథాసూర్యోఽంధకారాన్నివార్యగచ్ఛతితద్వత్॥
౪౩ ॥ మత్సూత్రభాష్యకరణాదపిత్వంప్రాకృతోనభవసీత్యాశయేనాహ
బహవోఽర్థాగర్భేయేషాంనిగూఢా భావాయేషాం పునశ్చలఘూనిమ
త్కృతానియానిసూత్రాణితాని త్వాం విహాయఏవం ప్రకారేణసమ్యక్
కోఽపివివరీతుంవివరణంకర్తుంసమర్థస్సనాస్తి ॥ ౪౪ ॥ కించసూత్రకృ
త్పరిశ్రమతుల్యఏవైషాంవ్యాఖ్యాతుఃపరిశ్రమఇతిదేవాః పండితాశ్చవదం

నప్రాకృతస్త్వంసకలార్థదర్శీమహానుభావఃపురుషోఽసికశ్చిత్ ।
యోబ్రహ్మచర్యాద్విషయాన్నివార్యపర్యవ్రజస్సూర్యఇవాం
ధకారాన్॥ ౪౩॥ బహ్వర్థగర్భాణిలఘూనియానినిగూఢభా
వానిచమత్కృతాని। త్వామేవమిత్థంవిరహయ్యనాస్తియస్తానిస
మ్యగ్వివరీతుమీష్టే॥౪౪॥నిసర్గదుర్జ్ఞానతమానికోవాసూత్రా
ణ్యలంవేదితుమర్థతస్సన్ । క్లేశస్తుతావాన్వివరీతురేషాంయా
వాన్ప్రణేతుర్విబుధావదంతి॥౪౫॥ భావంమదీయమవబుధ్యయ
థావదేవంభాష్యంప్రణేతుమనలంభగవాన్కపీశః।సాంఖ్యాదినా
విమథితం శ్రుతిమూర్ధవర్త్మోద్ధర్తుంకథం పరశివాంశమృతే

త్యాహ నిసర్గాత్స్వభావాదేవాతిశయేన దుర్జ్ఞానానిసూత్రాణియ
థాభూతార్థతోజ్ఞాతుంకోవాఽలంనకోఽపిసమర్థః హేసన్ యతఏషాం
సూత్రాణాంప్రణేతుర్యావాన్ క్లేశస్తావానేవైషాంవివరణకర్తుఃక్లేశ
ఇతిశేషజ్ఞాదేవాశ్చవదంతి ॥ ౪౫ ॥ ఏవంయథాత్వయామదీయోభావో
ర్థస్తథాతంయథావదవిజ్ఞాయఐశ్వర్యయుక్తోఽపికర్తుమకర్తుమన్యథాక
ర్తుంసమర్థోఽపికశ్చిద్భాష్యంప్రణేతుమలం సమర్థోనభవతియథావ
దేవంభాష్యమితివాయతఏవమతఃపరశివాంశంవినాసాంఖ్యాదినావిపరీత
తాంప్రాపితంవేదాంతమార్గ ముద్ధర్తుం కథంప్రభుస్సమర్థస్స్యా
దిత్యర్థః - వసం, ॥ ౪౬ ॥ యత్తుధత్సఇత్యాద్యుక్తంతత్రాహద్యుతిశ్వం

కరస్త్వంవర్ణయితుంనశక్యోఽద్భుతత్వందర్శయతిరోషస్యసంబంధలేశే
నాపిరహితస్సతురోషానుషంగేణముక్తోనభవతిఏవంభూతోవ్యాధిమానసం
మనసిసకలాఅకలాధత్సే సతుశిరస్యేకామేవశశికలాం బిభర్తిపునశ్చస
ర్వాత్మభావేనగిరి జయావేదాంతవాదిజాత యా బ్రహ్మవిద్యాలతయా
పార్వత్యాయుక్తంస్వరూపం యస్యసతథా శరీరేణపార్వత్యాయుక్తస్వ
రూపఇత్యర్థః ॥ ౪౫ ॥ యదుక్తంలజ్జాసంపాదకంకర్మకృత్వాపిధృష్ట
తయాహంనలజ్జఇతితత్రాహపూర్వమేతన్మదీయంసూత్రజాతమసంఖ్యా

పరిభూస్స్యాత్ ॥౪౬॥రోషానుషంగకలయాపిసుదూరముక్తోధత్సే
ధిమానసమహోసకలాఃకలాశ్చ । సర్వాత్మనాగిరిజయోపహిత
స్వరూపశ్శక్యోనవర్ణయితుమద్భుతశంకరస్త్వమ్॥ ౪౭ ॥వ్యా
ఖ్యాప్యసంఖ్యైః కవిభిఃపురైతద్వ్యాఖ్యాస్యతేకైశ్చిదితః పరం
చభవానివాస్మద్ధృదయంకిమేతేసర్వజ్ఞవిజ్ఞాతుమలంనిగూఢమ్ ॥
౪౮॥వ్యాఖ్యాహిభూయోనిగమాంతవిద్యాం విభేదవాదాన్వి
దుషోవిజిత్య। గ్రంథాన్భువిఖ్యాపయసానుబంధానహంగమి
ష్యామియథాభిలాషమ్॥ ౪౯ ॥ఇత్యుక్తవంతంతమసావవాచ

తత్కృతానిభాష్యాణ్యపిపాఠితాని। ధ్వస్తాఃసమ్యక్కుమతానిహై
తైఃకవిభిర్వ్యాఖ్యాతంఇతఃపరంచకైశ్చిత్కవిభిరేతద్వ్యాఖ్యాస్యతేపరంతు
భవానివనిగూఢమస్మదభిప్రాయం విజ్ఞాతుంకిమేతేవ్యాఖ్యాతారోఽలం
మర్థాన్నైవశక్తాస్సర్వజ్ఞస్యతవైవైతద్విజ్ఞానే శక్తిః తత్వన్యస్యాల్పజ్ఞస్యే
త్యాశయవానాహ హే సర్వజ్ఞేతి-ఉ, ॥౪౮॥ ఏవంసూత్రభాష్యంస్తు
తిభాష్యకరణాదాప్తేరయన్ స్వగమన మామంత్రయతివ్యాఖ్యాహీ
తి - వేదాంతవిద్యాముపనిషదంవిభేదవాదాన్పండితాన్ విజిత్యవిషయప్ర
బంధప్రయోజనాదిభిర్వ్యాఖ్యానబంధయుక్తాన్ గ్రంథాన్ ఆఖ్యాపయ
ఉ, ॥ ౪౯ ॥ ఇత్యుక్తవంతంతం శ్రీవ్యాసమసౌ శ్రీశంకరోఽవోచత్ భ
వత్త్వదాజ్ఞా మయాపూర్వమేవసంపాదితేతిదర్శయతి నిగమాంతభాష్యా

---

* గిరి- వాదిజయోనోపహితంస్వరూపంయస్యేత్యాచార్యపరతాయా
ముఖత్వస్సువచః

(శ్రీ రాజశ్యామలా కృష్ణాఖ్యానే:)

ప్రపన్నానాం ప్రార్థితానివ ఫలతి స్వస్వభావానుసారేణ యథా ఋత్విక్ నాశితానివ స్వా
తత్ప్రపంచం కించిదపేక్షితం వ్యాఖ్యాస్యామి ॥ ౫౦ ॥ భ్రుతవివక్షులోకా పాసత్వేన లక్షితా
ధ్యాయం మణికర్ణికాయాం స్వామీప్యం విధేహి ఏతదర్థం మహావిద్యారాధ్య
త్వం గోమి పరమాయుష స్తవ సమీపే ఉద్యాయా వర్ధయం వపుశ్శరీరం త్య
జామి తావదిత్యర్థః ప్రాపరమ ఆయుషో ఏవసమాప్తావితి భావ ఉక్తం ॥
౫౧ ॥ తేషాముదారవిద్యానాం జయాయ మాహేశ్వరాధిక్యద్యోతిత తత్త్వరాభవ
హేతుభూతానాం గ్రంథా ప్రత్యయా రచితా స్తధాపి కతిపయ వస్తూని త్వయా
గ్రాన్యాదిత్యః పరం కింకరణీయమస్తి ॥ ౫౨ ॥ మహాత్మ మాత్రం మ
ణికర్ణికాయాం విధేహి సర్వస్వలస్వ భాసమ్ । ఆరాధ్య తేహం
పరమాయుషోంతే త్యజామి యావత్ పురత్ర హాయమ్ ॥ ౫౩ ॥ ఇతి
గణానాం వ్యాఖ్యాన విచింత్య సంకల్ప పాశహారిణ్యం నైవమ్ । అ
నన్య విశ్వం శివనుం న గాయక్యాయాణధాః తేషాముదారవి
ద్యా ॥ ౫౪ ॥ యాయాం పాంకశ పశు నానావ స్తవ్యమేవస్థిరధీ
స్తవ హాకి ॥ నాచేష్ట్యం ముఖ ఘ సమ్పర్థా నాస్తి త్రిధామా
త్ర్యధుత స్యబాహ్య ౫౫ కర్మస్థం భవత్ప్రణీత ప్రబంధసం
గధ నవం ప్రహర్ష శ్రీ త్వాహయత్యాత్మవిహామ్యసినాంవ
రోయ్యావి శ్రీ సుమసుందరగ ౫౬ । అస్తావయాం పిధినాత వవత్స
దత్త స్వవ్యావిచార నేల బాసుధి మూర్ధానాని । భూయో ప్యుపోడశ
భవాంతు స వాజ్ఞయా నెమో మూర్ఛా భాష్యమిదమాపిపం ద్రతా
పివ స్తవ్య మేవవిప క్రేశోభము హానో దెవిలయ ధాబాల్యే మాత్సకహీతస్య
స్థితిం ఆలభాత ద్వాన్మాత్మవద సౌకేనత్వయా రహితా మోక్ష బ్బాదుర్ల
బ స్యాత్ ఉ, ॥ ౫౭ । ఆయుషః సమాప్తిం పిబాక్యవదానాయాహ హో
యాత్మవిచాం బుధినాం వర్యోవ ప్రసన్న గంభీరాణాంభవత్ప్రణీతానాం
ప్రబంధానాం సందర్భేణ భవోజన్మయస్మిన్న ప్రహర్షః ఆవిర్భుతం
స్వప్రణీతం మానాం ప్రీత్యా హృయతి ॥ ౫౮ ॥ వయాం నిబస్తానిభవక్య శివ
స్తావనాయా వరాంతే జదామపప్రతి సంధ్యావ్యామాపిచంధప్రీత్యా స్వత్వ

[illegible]యావత్పార్యాదిస్థితిస్తావద్భవత్విత్యర్థః - వ, ॥ ౫౪ ॥ [illegible]
శమన[illegible]పరిమితాయుషా మయా కిం కర్తవ్యమిత్యాకాంక్షాయా మాహ [illegible]
[illegible]ను నేనాయుషాన్యానద్వైతవిద్యాపరిపంథినః స్వవాక్యైః ప్రత్యక్షోక్షేప ను
[illegible] కురుష్వ వాక్యాని విశినష్టి విరోధివాదినాం గర్వస్య సమూలోన్మూలనే జా
గరూకైః సావధానైః - వ, ॥ ౫౬ ॥ ఇత్యేవం కథవం కుర్వంతం వేదవ్యాసం [illegible]
తిలోకః పశంకరః ప్రతివచనమువాచ యద్యపి మదీయం భాష్యం ప్రచార
గంతుం యోగ్యం న భవతి తథాపి త్వత్తోऽత్ర సంబంధవశాత్ హే విద్వన్ ప్రచా

రమ్ ॥ ౫౫ ॥ త్వమాయుషానేన విరోధివాదిగర్వాంధకారోన్మూలన
జాగరూకైః । వాక్యైః కుమృష్ట్వోజ్ఝిత భేదబుద్ధీనద్వైతవిద్యాప
రిపంథినోన్యాన్ ॥ ౫౬ ॥ ఇతీరయంతం ప్రతివాచమూచే స శంక
రః పావితసర్వలోకః । త్వత్తోऽత్ర సంబంధవశాన్మదీయం భాష్యం
ప్రచారం భువి యాతు విద్వన్ ॥ ౫౭ ॥ ఇతీరయిత్వా చరణౌ వవందే
యతిర్ముకుందస్య విదో మహాత్మా । ప్రదాయ సంభావ్య వరం ము
నీశో ద్వైపాయనోऽంతరధాద్యతాత్మా ॥ ౫౮ ॥ ఇత్థం నిగద్యాబు
షి వృష్టిరోహితే తస్మిన్నంతర్వై వేకనిధిర్వ్యథవిద్యథేసః । హృత్తా
పహారినిరుపాధికృపారసానాం తాదృశాం కథమహో విరహో
విషహ్యః ॥ ౫౯ ॥ తత్పాదపద్మనిజచిత్తపద్మే పశ్యన్ కథం చిద్విర
హం విషహ్య । యతిక్షితీశోऽపి గురోర్నియోగాన్మనోదధే దిగ్విజ
యప్రచారం గచ్ఛతు స్వలాఘవోక్తిరియం ॥ ౫౮ ॥ సంభావ్య వరమవశ్యం భా
వరం - వరం ప్రదాయ సంపూజ్యేతి వా ॥ ౫౮ ॥ ఇత్థం సంభాష్యాస్మిన్ ఋషి శ్రే
ష్ఠే వేదవ్యాసేऽంతర్ధానం గతే అర్థానంతరమంతర్వివేకనిధిః కవిసః శ్రీశంక
రో విద్యథేవ్యథాం ప్రాపత్ తత్ర హేతుః హృత్తాపస్యహారీనిరుపాధికృపా
సా యేషాం తత్తాదృశాం వ్యాసప్రభృతీనాం విరహః కథమహో విషహ్యః
కథమపి విషహ్యో న భవతీత్యర్థః - వ, ॥ ౫౯ ॥ [illegible]
విషహ్యాథ దిగ్విజయే మనో దధే ఇత్యాకాంక్షాయా [illegible]
[illegible]యతిక్షితీశో గురోర్నియోగాదనుశాసనాత్ - డి, ॥ ౬౦ ॥ అథ దిగ్విజయే మనస్తు [illegible]

[illegible]రంకుమారిలేనభట్టేనభాష్యస్యవార్తికం మాదరాత్[illegible] [illegible]ద్రః వంధ్యవదాచరత్ నిష్ఫలః మదోగర్వో యస్య తథాభూతో వింధ్యాచలో యేన తేన వాచంయమేన అగస్త్యేన మునినాచరితాందక్షిణాం హరితందిశం ప్రతి ప్రతస్థే ప్రస్థానంకృతవాన్ - వ, ॥ ౬౧ ॥ తతఃప్రస్థానానంతరం వేదాంతరహస్యవేత్తా సమ్మతానామనభిమతానాంమతానాం ప్రసహ్య ఝటితి వా భేదనకర్తా సశ్రీశంకరః సాధితకర్మకాండంకుమారిలం ప్రథమం జేతుమిచ్ఛుః ప్రయాగం తీర్థరాజమాగచ్ఛత్ ప్రథమం ప్రయాగమితి వా సంబంధః-ఉ, ॥ ౬౨ ॥ అథానంతరంఅమజ్జతాంపుం

మైమసీష్ట॥౬౦॥ భాష్యస్య వార్తికమథైష కుమారిలేన భట్టేన కారయితుమాదరవాన్మునీంద్రః। వంధ్యాయమాసమదవింధ్యమహీధరేణ వాచంయమేన చరితాం హరితం ప్రతస్థే॥౬౧॥ తతస్స వేదాంతరహస్యవేత్తా భేత్తా మతానాం తదసమ్మతానామ్। ప్రయాగమాగాత్ప్రథమం జిగీషుః కుమారిలం సాధితకర్మజాలమ్॥౬౨॥
అమజ్జతాం కిల తనూను సితాం సితాం చ కర్తుం కళిందసుతయా కలితానుషంగామ్। అహ్నాయ జహ్నుతనయామథ నిహ్నుతాఘాం మధ్యేప్రయాగమగమన్మునిరర్థమార్గమ్॥౬౩॥ గంగాప్రవాహైరుపరుద్ధవేగా కళిందకన్యాస్తిమితప్రవాహా। అపూ

సాంతనూనాం శరీరమసితాం కృష్ణాం విష్ణుస్వరూపాం సితాం శ్వేతాం శివస్వరూపాం చ కర్తుం కళిందాఖ్యగిరిపుత్ర్యా కాళింద్యా యమునయా సంప్రాప్తో ఽనుషంగస్సంబంధో యయా నిహ్నుతాని నాశితాన్యఘాని యయా తాం జాహ్నవీమహ్నాయ ఝటిత్యర్థానాం చతుర్విధపురుషార్థానాం మార్గం మధ్యేప్రయాగం ప్రయాగస్య మధ్యమపశ్యత్ ॥ ౫ ॥ పారేమధ్యే షష్ఠ్యా వేతిసమాసః ఏదంతత్వనిపాతనం చ-వ, ॥ ౬౩ ॥ గంగాప్రవాహైరుపరుద్ధో వేగో యస్యాస్సా విచిత్రజలా కళిందకన్యా యమునా యత్ర ప్రయాగమధ్యే ఽపూ[illegible]అజ్ఞాతయా స్తిమితో ఽచంచలః ప్రవాహః ప్రవృత్తి[illegible] తేవాధికంభాతి॥ని॥ ప్రవాహస్తు ప్రవృత్తౌ స్యాదపిపా[illegible]

హారిణీతి మేదినీ-ఊ, ॥ ౬౪ ॥ కుహచిత్క్వచిదమల కాంతిలక్షణసంప్ర
దాయమధ్యే హంసమిషేణ సద్భిశ్శ్వైత్యైర్మరాళైః హంసైరాశ్రితలాంఛ
యస్యాస్తాం తరత్రాన్యత్ర నలినీసహవాసలక్షణసౌఖ్యసంశీలనాశ్రితశ్చం
ద్రద్వయేన సంవ్యాప్తాం భాగీరథీం విగాహ్యేతి వ్యవహితేనాన్వయః॥ నిశా
నలినీ రాత్రిర్హరిద్రాజతుకాసు చేతి మేదినీ-వ, ॥౬౫॥ తామేవ వర్ణయతి
యత్రేతి యస్యాం యమునయా సంగతాయాం గంగాయాం మాప్లుతా దివ్యశరీ
రభాజః పునశ్చ వ్యాధికథానభిజ్ఞాస్సంతః దివిభవం భోగసముదాయం సమ్య
గ్భుంజతే నన్వత్ర కింప్రమాణమితి చేత్తత్రాహ ఇమమర్థం సాక్షాచ్ఛ్రుతి

ర్వసక్ష్యాగతలజ్జయేవ యత్రాధికం భాతి విచిత్రపాథాః॥౬౪॥ అం
తేవసద్భిరమలచ్ఛవిసంప్రదాయమధ్యే తు మాశ్రితజలాంకుహ
చిన్మరాళైః। చక్రద్వయేన రజనీసహవాససౌఖ్యసంశీలనాయకిల
సంవళితాం పరత్ర॥౬౫॥ యత్రాప్లుతా దివ్యశరీరభాజ ఆచంద్ర
తారం దివిభోగజాతమ్। సంభుంజతే వ్యాధికథానభిజ్ఞాః ప్రాహే
మమర్థం శ్రుతిరేవ సాక్షాత్॥౬౬॥ అజ్ఞాతసంభవశిరోధికయా
పివాణీయస్యాస్సితాసితతమైవ గృణాతి రూపమ్ భాగీరథీం య
మునయా పరిచర్యమాణామేతాం పిగాహ్య ముదితో మునిరిత్యభా
ణీత్॥౬౭॥ సిద్ధాపగే పురవిరోధిజటాపరోధకుద్ధా కుతశ్శతమధ
స్సదృశా స్వధత్సే। బద్ధా న కేన్నుభవితాసి జటాభిరేషామద్ధా జడ

రేవ ప్రాహితథా చ శ్రుతిః-స్సితాసితే సరితే యత్ర సంగతే తత్రాప్లుతాసో
దివముత్పతంతీత్యాద్యా-ఇందిరే, ॥౬౬॥ కించ వాణీ శ్రుతిరపి అజ్ఞాతసంభ
వస్యజన్మన స్త్రిరోధ స్త్రిరోధాసస్య చకథాయయా సాయ స్యాయమునయా
సంగతాయాం గంగాయాస్సితాసితతమైవ రూపం వర్ణయతి తథాభూ
తామేతాం యమునయా పరివర్యమాణాం భాగీరథీం విగాహ్య ముదితో ము
నిః శ్రీశంకర ఇతి వక్ష్యమాణమభాణీదుక్తవాన్-వ, ॥౬౭॥ హే సిద్ధాప
గే త్రిపురవిరోధినశ్శివస్య జటాభిరుపరోధేన రుద్ధా శతమమువ్య శివస్యపద్
శ్చాక్ కుతశ్శతకిమర్థం స్వే ప్రాంత్వయా రచితానాం జటాభిః కిం సు సబద్ధాభ

[illegible]కత్వాన్ సభవిష్యన్ [illegible] వ్యాస్యైవ ఏవమాహ ప్రస్యాయమ [illegible]
[illegible]కృతయో భవిష్యన్ జానంతి జల ప్రవాహయాస్త్రీ [illegible] వాక్యే
[illegible]త్రిర్వ్యాఖ్యాస్తుతిర్న్యాం దాస్త్రాభ్యాం స్తుతిసందర్భోరిత్యర్థః ॥ [illegible]
[illegible]సురాపగేస త్వం గంగా నపరాపి త్వం సత్యమపవితా [illegible] అస్థీని కిమస్థ
[illegible] తే పాపస్వయమేవ సమాధత్తే హి జడితవ హృదయమాజ్ఞాతం తే
[illegible] యో బద్ధస్తవ జలే కృతం మజ్జనం యైస్తేషాం సజ్జనానాం ప్రాయః ప్ర
సాధనకృతే శివరూపాణాం తేషామలంకారార్థమాదదాసీత్యర్థః జీవ [illegible]
[illegible] పూర్వకత్వాత్ పరస్త్రైపద ప్రయోగో న దోషావహః ఆచో వా నాస్య
విహారణే [illegible] జగ్ధ్ర హణాత్ జ్ఞాపకాత్ తథా చ లోకోపకారాయ యద్యోక్తా

ప్రకృతయో న విదంతి భావి॥౫౮॥ సన్మార్గవర్తనపరాపి సురా
పగే త్వమస్థీని నిత్యమశుచీని కిమాదదాసి। ఆజ్ఞాతమంబ హృదయం
తవ సజ్జనానాం ప్రాయః ప్రసాధనకృతే కృతమజ్జనానామ్॥౫౯॥ స్వ
పానుషంగజడతాధిధృతాన్ జనౌఘాన్ స్వాపానుషంగజడతావి
ధురాన్ విధత్సే। దూరీభవద్విషయరాగహృదోపి తూర్ణం ధూ
ర్తావతంసయసి దేవి క ఏష మార్గః॥ ౬౦ ॥ ఇతి స్తువన్ తాపసరా
ట్ త్రివేణీం శాట్యా సమాచ్ఛాద్య కటిం కృపీటే। దోర్దండయు
గ్మోద్ధృతవేణుదండో ఘమర్షణస్నానమనా బభూవ ॥ ౬౧ ॥

తవ ప్రవృత్తిరిత్యర్థః॥౫౯॥ స్వాపానుషంగేణ నిద్రానుషంగేణ యా జడ
తా తయా భరితాన్ నిద్రానుషంగజడతా విధురాన్ విధత్సే దూరీభవద్విష
యరాగో యస్మాత్ తథాభూతం హృద్యేషాం తాంస్తు ముఖాది ముండనేన
ధూర్తావతంసయసి ధూర్తశిరోమణీన్ కరోషి తథా చైష కో వా మార్గః
తే తథా దూరీభవద్విషయరాగహృతో ధూర్తో ధత్తూరపుష్పం తదవతంసః శి
వః స్తదూప్యాన్ కరోషీతి శ్లేషేణ స్తుతిః॥౬౦॥ ధూర్తం తు [illegible] ధత్తూ
[illegible] ప్రియేతి మేదినీ॥౬౦॥ ఇత్యేవం త్రివేణీం స్తుత్వా [illegible] తాపస
[illegible] శాట్యా కటిం సమ్యగాచ్ఛాద్య భుజదండయుగ్మేనోద్ధృత [illegible]
[illegible] మనస్కః కృపీటే జలే ॥ [illegible] ॥ కృపీటం పయః [illegible]

స్తా [illegible] ష్యస్య తథా భూతా బనౌ ॥ ౬౧ ॥ [illegible]
దక్షారదయాళుంద భూరి అసోఢ సామా తాప్యత్ [illegible]
ద్రాగిగ్ ఘటితి అనుష్ఠితమనుష్ఠానం అవసాయ్యాసమాస్యకల్పా [illegible]
రుప సేవ్యమానః తమాలశాలినీ రేవి క్రమం కృతవాన్ అత్రా [illegible]
వాతాన్ అహూ)యత-ఉ, ॥ ౬౩ ॥ తామేవ వర్ణయతి గిరేరితి-యస్యా [illegible]
గతిః పర్వతాదవప్లుత్య వెనగిరాం ప్రామాణ్యమవాపీత్ ॥ ౬౪ ॥ సాయం [illegible]

నసోప్నవప్రియాగె సహశిష్యసంఘైస్స్వయం ప్రలాభో జనసంగ్ర
హార్థీ । అస్మాదివాతాపిచ సాపుహాషదధారయాదుఃఖనుసో
షభూతి॥ ౬౨ ॥ అనుష్ఠితం ప్రాగవసాయ్యవానైః కల్పాక శిష్యైరుప
సేవ్యమానః । తీరే విశ్రాన్తమాలశాలిన్యా తాన్తరేహూ)య
తలోకవాతాన్ ॥ ౬౩ ॥ గిరేః ప్లుత్యగతిస్సతాం యః ప్రా)మా
ణ్యమామ్నాయగిరామవాపీత్ యస్య ప్రసాదాత్త్రి)దివౌకసా
విప్రపెదికె ప్రాక్తనయజ్ఞభాగాన్ ॥ ౬౪ ॥ సాయం గురోరుష్మథ
నప్రసక్తం మహోత్తరంపోషమపాకరిష్ణుః । అశేషవేదార్థవిదా
స్తికత్వాత్తుషానలం ప్రావిశదేషధీరః ౬౫ । అయం ప్యాధీతా
ఖిలవేదమంత్రః కూలంకషాలోడితసర్వతంత్రః । నితాంతదూ
రీకృతదుష్టతంత్రస్త్రైలోక్యవిఖ్యాతకీర్తిరయంత్రః ॥ ౬౬ ॥ ప్ర
త్యేతితాం సత్వరమేష గచ్ఛన్ వ్యాలోకయత్తం తుషరాశిసంస్థం ।
ప్రభాకరాద్యైః ప్రథితప్రభావైరుపస్థితం సాశ్రుముఖైర్వినే

భట్టపాదః గురోరుష్మథనాత్ప్రసక్తం ప్రాప్తం మహోత్తరం దోషమపాకరి
ష్ణుస్స్వవేదార్థజ్ఞ ఏష ధీర ఆస్తికత్వాత్తుషాగ్నిం ప్రావిశత్ ॥ ౬౫ ॥ అయం
భట్టపాదః హి ప్రసిద్ధమధీతాఖిలవేదమంత్రః పునశ్చ కూలంకషం యథా
తథా లోడితాని అవగాహితాని సర్వశాస్త్రాణి సర్వసిద్ధాంతా [illegible]
నితాంతం దూరీకృతాని దుష్ట తంత్రాణి యేనాతఏవ విఖ్యాతకీర్తి [illegible]
[illegible] యంత్రం యేన సః ఏయో ॥ ౬౬ ॥ ఇతి తాం [illegible]
[illegible] దృష్టవాన్ [illegible]

…హుతాగ్నినా౽శేషేవపుషిసందహ్యమానేపిసందృశ్యమానేనముఖే
…బాష్పాత్తకమలస్యశ్రియమాదధానం॥౭౭॥ బాష్పమోక్షో౽శ్రు ఇత్యమ
…॥౭౮॥ కటాక్షభంగ్యాదూరేవిధూతాన్యఘానియేనతందృష్టిమా
ర్గావతీర్ణం దేశికం శ్రీశంకరంజ్వలదగ్నితుల్యో భట్టపాదో దదర్శయో
జితారిర్వేదమార్గంజుగోప॥౭౯॥ అదృష్టపూర్వం శ్రుతపూర్వంవృ
త్తంచరితంయస్యతం శ్రీశంకరందృష్ట్వాభట్టో౽తిహర్షంజగామతతశ్చశి
ష్యగణైఃపూజాంకృతవాన్ తాం సపర్యామనపేక్షితామపిదేశికేంద్రస్స్వీచ

మ్యైః॥౭౭॥ధూమాయమానేతుషానలేసందహ్యమానేపివపు
ష్యశేషే। సందృశ్యమానేనముఖేనబాష్పపరీతపద్మశ్రియమాద
ధానమ్॥౭౮॥దూరేవిధూతాఘమపాంగభంగ్యాతందేశికం
దృష్టిపథావతీర్ణమ్। దదర్శభట్టోజ్జ్వలదగ్నికల్పోజుగోపయోవే
దపథంజితారిః॥౭౯॥అదృష్టపూర్వంశ్రుతపూర్వవృత్తందృ
ష్ట్వాతిమోదంసజగామభట్టః।అచీకరచ్ఛిష్యగణైస్సపర్యాముపా
దదేతామపిదేశికేంద్రః॥౮౦॥ ఉపాత్తభిక్షుఃపరితుష్టచిత్తఃప్రద
ర్శయామాససభాష్యమస్మై। సర్వోనిబంధో౽ప్యమలో౽పిలోకేశి
ష్టైషితస్సంచరణంప్రయాతి॥౮౧॥దృష్ట్వాభాష్యంహృష్టచే
తాఃకుమారఃప్రోచేవాచంశంకరందేశికేంద్రమ్। లోకేత్వల్పో
మత్సరగ్రామశాలీసర్వజ్ఞానోనాల్పభావస్యపాత్రమ్॥౮౨॥అష్టా
సహస్రాణివిభాంతివిద్వన్సద్వార్త్తికానాంప్రథమేత్రభాష్యే।

కృతవాక్॥౮౦॥ ఉపాత్తాభిక్షో యేనపరితుష్టచిత్తస్సశ్రీశంకరో౽స్మైభట్ట
పాదాయభాష్యందర్శయామాసనను కిమర్థం దర్శయామాసేత్యపేక్షా
యామాహసర్వఇతి॥౮౧॥ తత్రహేతుమాహ- హియస్మాల్లోకే౽ల్పః
క్షుద్రోమత్సరగ్రామశాలీసర్వజ్ఞానస్సర్వజ్ఞస్తు మాత్సర్యాదిలక్షణస్యక్షు
ద్రభావస్యపాత్రంనభవతీత్యర్థః॥ ౮౨ ॥ యదువాచతదాహ॥అష్టా
వి॥హేవిద్వన్నత్రాస్మిన్గ్రంథే ప్రథమే౽ధ్యాయే భాష్యేసద్వార్తి
కానామష్టాసహస్రాణిభాంతితహి కర్తవ్యాస్మీతిచేత్తత్రాహాంయ

గృహీతదీక్షస్స్యాంతవ్యాస్యభాష్యస్యసునిబంధంవిధాస్యే-ఉ. ||౫౩||
లిప్సశ్చేతద్భవద్దర్శనంత్వతిదుర్లభం మయాలబ్ధ మిత్యాహ-భవాదృశా ఇతి-
ఉపేం, || ౫౪ || యతోభవాదృశాంసంగతిరేవసంసారాదుద్ధరణోపా
యఇత్యాహ-సారేతి-తదుద్ధారవిధౌసంసారోత్తరణవిధౌ-ఉ,|| ౫౫ || భ
గవంతహే-పూర్వందర్శనేచ్ఛాతవహితో నోత్పన్నేతిచేత్తత్రాహ-చిర
కాలమారభ్యేత్థందర్శనమిచ్ఛమిపన్నంత్వద్య దృష్టిమార్గేత్వంగతోసి

అహంయదిస్యామ్యసృహీతదీక్షో ధ్రువం విధాస్యేసునిబంధన
స్య||౫౩||భవాదృశాందర్శనమేవలోకేవిశేషతోస్మింత్సుమమేదు
రాపమ్ | పురార్జితైఃపుణ్యచయైఃకథంచిత్త్వమద్యమేదృష్టిప
థంగతోభూః||౫౪||అసారసంసారపయోధిమధ్యేనిమజ్జతాంస
ద్భిరుదారవృత్తైః'భవాదృశైస్సంగతిరేవసాధ్యానాన్యస్తదుత్తా
రవిధావుపాయః||౫౫||చిరందిదృక్షేభగవంతమిత్థంత్వమద్యమేదృ
ష్టిపథంగతోభూః | నహ్యత్రసంసారపథేనరాణాంస్వేచ్ఛావి
ధేయోభిమతేనయోగః|| ౫౬ || యునక్తికాలఃక్వచిదిష్టవస్తునా
క్వచిత్త్వనిష్టేనచనేదవస్తునా | తథైవసంయోజ్యవియోజయత్య
సౌసుఖాసుఖేకాలకృతేప్రవేక్ష్యతః || ౫౭ || కృతోనిబంధోనిర
ణాయిపంథానిరాసినైయాయికయుక్తిజాలమ్ | తథాన్యభూ
వంవిషయోత్థజాతంనకాలమేనంపరిహర్తుమీశే||౫౮||నిరాస్య
మీశంశ్రుతిలోకసిద్ధంప్రతేస్స్వతోమాత్వముదాహరిష్యన్ |నని
న్వేవంతహీకిమితిస్వాభిలషితంత్వయానసంపాదితమితి చేత్తత్రాహాన
హీతి|| ౫౬ || తహీకోవాయునక్తీతిచేత్తత్రాహ-యునక్తీతిఅతఃకార
ణాత్సుఖదుఃఖేకాలకృతేఅహంవిజానామి-ఉ,||౫౭||అహంతుసర్వంకర్తవ్
యంకృతవానేవేత్యాహ||కృతఇతి||పునశ్చకర్మమార్గోనిర్ణీతః పునశ్చ
నైయాయికయుక్తిజాలం నిరస్తంవిషయోత్థం సుఖదుఃఖజాతం చాన్యభూ
తంనత్వీశంభూతస్త్వమేనంకాలంకిమితినపరిహర తత్రాహ-నా
సమర్థోస్మి నభవామి || ౫౮ | ననుకిమర్థమేతంవిధానం ప్రవృత్తోసిఇతి

[illegible] మధ్వేశ్వరనిరాసనమధ్యో) హలక్షణయోః పావయోః (ప్రా) [illegible]

[illegible] తనం ప్రవృత్తో శ్రీతి ధర్మయిత మపక్రమతే నిరాస్యమితి [illegible]

ధర్మతవ్యస్యేత్యాదిను) తెలోక కాచ్చసిద్ధమితం నిరాకృతవాక్ [illegible]

[illegible] తత్తతా) హవేదస్యప్యతః (ప్రా) మాణ్యముపాహరిష్యక్ షైవిత్యాక్

జాతుకదాచిత్ప) పంచరాజగత్యేవ నాస్తాఖ్యాయనకల్పతేయోగ్యోనభవతి

తమిశంసేశ్చు వెళ్లైవాదలపాసి త్తి మే ధేమదధిపా) యోనాక్షిత్యర్థః॥

టీకా ఏవమేకం పాషం ప్రదర్శ్య — ద్వితీయం దర్శ్యయతి తద్దాగత్రైస్సుగత్రై

తాకా) ంతమ్మశేషంసత్వమనూత్ లేసచసవైదిక... ధావిరళీబభూవేతిష

త్ప్పా వెయేనపినా ప్రపంచస్యాఖ్యాయకల్పేతనజాతువిద్యాక్ ॥

టీకా ॥ తద్దాగతాకా) ంత మభూదశేషం సవైదికోద్యావి

ళీబభూవ । [illegible] విజయాయమార్గం (ప్రా) వర్తిత

నంతా) యమనాశిమ [illegible] ॥ కాం । సరిష్యస [illegible] ప్రవి

తంతిర్గాఢ్యాంగెప [illegible] రాజామదీయో

జిరవ [illegible] వేదమార్గం [illegible] ॥ వే

[illegible] ప్రమాణంబల [illegible] హ్యాహావాచర త్వా

త్ ఏవం [illegible] దసాం ప్రవర్తిరాసీత్॥

కాం । [illegible] దెతు మబుధ్య

[illegible] జయా [illegible] నం ప్రా) తుమనాలహం

ప్రవృత్తః । కాం ॥ [illegible] రాక్షోగేహం ప్రవిశంతి

[illegible] రాజామదీయస్తథాజనవిపయోదేశో

[illegible] ద్రియద్వంయద్వా [illegible] తస్మాదస్మదీయామతి

[illegible] శాస్త్ర) [illegible] వేదమార్గ మితి వదంతో వి

[illegible] ॥ సిరిజంప్రా) నిక [illegible] విషయేదడ్లు కేసిల

[illegible] ॥ వేదో [illegible] ప్రమాణంబహుల [illegible] ప్రత్యక్షాదిప్రమాణేవ

[illegible] త్వాచ్చ వ్యావరివద [illegible]

[illegible] ప్రతిక్రియానాసీత్ [illegible] ॥ కా ॥

...ఘాతదత్తైస్తైర్వాదిషం వాదం కృతవాన్ పరం తు తదీయసిద్ధాన్తరహ స్యానభిజ్ఞ బుధ్యమానస్తాన్ జేతుం నాశకం హి యతో నిషేధ్యస్యాజ్ఞానాన్నిషే ధ్యస్య బాధో భవతి నాన్యథేత్యర్థః-ఉ, ౯౩ ॥ తదానీం తదీయం శరణం ప్ర పన్నోఽనుద్ధతాత్మా తదీయం సిద్ధాన్తమశ్రౌషం జాతు కదాపి తీక్ష్ణబుద్ధి ర్గతో వైదికమేవ మార్గమదూదుషత్ ॥ ౯౪ ॥ ....

తదా సహసా మేఽశ్రుబిన్దురపతత్ తచ్చాశ్రుపతనమన్యైః పార్శ్వనివాసి మానః । తదీయసిద్ధాన్తరహస్యానభిజ్ఞో నిషేధ్యబోధాద్వినా

నిషేధ్యబాధః ॥ ౯౩ ॥ తదా తదీయం శరణం ప్రపన్నః సిద్ధాన్తమశ్రౌ

షమనుద్ధతాత్మా । అదూదుషద్వైదికమేవ మార్గం తథాగతో జాతు

కుశాగ్రబుద్ధిః ॥ ౯౪ ॥ తదాపతన్మే సహసాశ్రుబిన్దుస్తచ్చావిదుః

పార్శ్వనివాసినోఽన్యే । తదాప్రభృత్యేవ విశేషశంకామయ్యత్ర

భావం పరిహృత్య తేషామ్ ॥ ౯౫ ॥ విపక్షపాతీ బలవాన్ ద్విజాతిః

ప్రత్యాదవద్దర్శనమస్మదీయమ్ । ఉచ్చాటనీయః కథమప్యపాయైస్త్వ

తాదృశః స్థాపయితుం హి యోగ్యః ॥ ౯౬ ॥ సమ్మన్త్ర్య చేత్థం కృ

తనిశ్చయాస్తే యే చాపరే హింసనవాదశీలాః । వ్యపాతయన్మాం చ

తరాత్ప్రమత్తం మామగ్రసౌధాద్వినిపాతభీరుమ్ ॥ ౯౭ ॥ పతన్పత

న్సౌధతలాన్మహీరుహాం యది ప్రమాణం శ్రుతయో భవన్తి తత్ ।

జీవేయమస్మిన్పతితే సమస్తమేవ జీవనేతచ్ఛ్రుతిమానతాగతిః ॥ ౯౮ ॥

యదీతి ఫం దేహ పదస్య యోగా ద్వ్యాజేన శాస్త్రశ్రవణాచ్చ

నాఽవిదుస్తదా ప్రభృత్యేవ మయ్యత్ర భావం పరిహృత్య స్థితానాం తేషాం శంకావిశేషః ॥ ౯౫ ॥ దర్శనం శాస్త్రం ॥ ఉ, । ౯౬ ॥ ఇత్థం సమ్మన్త్ర్య కృ తనిశ్చయాస్తే యే చాన్యేఽహింసనవాదశీలాః వినిపాతభీరుం వినిపాతాత్ భయశీలం ప్రమత్తం మాముచ్చతరాత్ శ్రేష్ఠసౌధాద్వ్యపాతయన్ ॥ ౯౭ ॥ సౌధతలాత్పతన్పతన్ అరూరుహాం ప్రమాణభూతా రారూఢః యది శ్రుతయః ప్ర మాణం భవన్తి తత్తర్హ్యస్మిన్ విషమస్థలే పతితః జీవేయం యతః శ్రుతిప్రా మాణ్యస్యాయుజ్జీవనే నైసర్గికః ॥ ౯౮ ॥ ఇహ వేదప్రామాణ్యే యదీతి పదం సహ

పాదకస్య ప్రయోగాద్వ్యాక్తైనకతబెనశా ప్రస్యశ్రిదనాత్స హేతో మచ్చ్యదేశాత్పతతో మమతదేకంచతుర్వ్యసంశీత్ కించ సాచతుర్థస్యానాశ్రి గచ్ఛత్యైవివిధేద్వైవస్యకల్పనా ॥౯౯॥ ఏకాక్షరస్యాపిప్రదాతా గురుర్భవతి శాస్త్రప్రదేష్టా సభవతీతికిమువక్తవ్యం అహంతు సర్వజ్ఞాత్సుగతాత్ ॥ని॥ సర్వజ్ఞస్సుగత ఇత్యమరః - గురోరధీత్య తేనాధీతేనగురోర్మహాంహః ప్రత్యాదిశే ప్రత్యర్పితవాన్ ॥ ౧౦౦ ॥ మహాపరాధమేవాహ తదేవమనేనప్రకారేణసుగతాదధీత్యతస్యసుగతస్యకులమేవాదౌ ప్రాఘాతయం జైమినిరుపజ్ఞా ఆద్యజ్ఞానం యత్ర ॥ని॥ ఉపజ్ఞాజ్ఞానమాద్యం స్యాదిత్యమరః తస్మిన్ శా

హేతోః। మమోచ్చదేశాత్పతతో వ్యసంశీత్తదేకచతుర్విధికల్పనా సా॥౯౯॥ ఏకాక్షరస్యాపిగురుః ప్రదాతా శాస్త్రప్రదేష్టా కిము భాషణీయమ్। అహం హి సర్వజ్ఞగురోరధీత్య ప్రత్యాదిశే తే సగురోర్మహాంహః।౧౦౦॥ తదేవమర్థం సుగతాదధీత్య ప్రాఘాతయం తత్కులమేవ పూర్వమ్ జైమిన్యుపజ్ఞైర్నివిష్టచేతాః శాస్త్రైర్నిరాస్థం పరమేశ్వరం చ॥౧౦౧॥ దోషద్వయస్యాస్య చికీర్షురహం యథోదితాం నిష్కృతిమాశ్రయాశమ్। ప్రావిక్షమేషా పునరుక్తభూతా జాతా భవత్పాదనిరీక్షణేన॥ ౧౦౨॥ భాష్యం ప్రణీతం భవతేతి యోగిన్నాకర్ణ్య తత్రాపి విధాయ వృత్తిమ్। యశోऽధిగచ్ఛే

శాస్త్రైర్నివిష్టం చేతో యస్య సః అహం పరమేశ్వరం చ నిరాస్థం నిరస్తవాన్ ॥ ౧౦౧ ॥ అస్యోదాహృతస్య దోషద్వయస్య యథోక్తాం నిష్కృతిం చికీర్షుః సన్ అహం ఆశ్రయాశం పావకం ప్రావిశం ప్రవేశం కృతవానస్మి ॥ ని ॥ ఆశ్రయాశో బృహద్భానుః కృశానుః పావకోऽనల ఇత్యమరః - తవ పాదనిరీక్షణస్య నిష్కృతిరూపత్వాదేషా నిష్కృతిస్తవ పాదనిరీక్షణేన పునరుక్తభూతా జాతా సంపన్నా ॥ ౧౦౨ ॥ నను శాబరభాష్యవదస్మద్భాష్యేऽపి త్వయా వార్తికం కర్తవ్యం స్థితమితి చేత్తత్రాహ భాష్యం భవతా ప్రణీతమితి శ్రుత్వా హే యోగిన్ భవత్ప్రణీతే భాష్యే వృత్తిం విధాయ యశోऽధిగచ్ఛేయం ఇతి వాంఛా పురాऽస్థితా పరంతు సంప్రతి తదుక్త్యా కిం నిష్ఫలత్వాత్ సైతి

పాదపూరణే॥ ౧౦౩॥ ఆర్యాణామర్థేజాతమార్యాణామర్థే సముద్ధా
రాయ సాక్షాత్తథాభూతమితి వా ఆర్యజనార్థం జాతమితి వా పునశ్చ త్వత్ర్యాసన
తుణ్డాయ విహితోఽవతారో యేన తథాభూతం భవన్తమహం జానామి
తో యది తుషానలప్రవేశాత్ప్రాగేవ పావకమయాయ మమనేత్రమార్గం
కృతార్థేయేధాః స్పష్టోహోయతే ఈదృశం ప్రాయశ్చిత్తం నాచరిష్యం-స
సం,॥ ౧౦౪॥ అధునాతు ప్రాయోగురుద్రోహేశ్వరనిరాసప్రభవాఘ
శాన్త్యర్థమాత్తదీక్షస్తుషానలం హే ఆర్య ప్రాప్తం మమభాగ్యా సుదయా

యమితిస్మవాంఛాస్థితాపురాసంప్రతికింతదుక్త్యా॥ ౧౦౩॥ జా
నే భవంతమహమార్యజనార్థజాతమద్వైతరక్షణకృతేవిహితావ
తారమ్। ప్రాగేవచేన్నయన వర్త్మగస్యలాభర్యేధాః పా
వకమయాయ బత ఈదృశమాచరిష్యమ్॥ ౧౦౪॥ ప్రాయోఽధునాత
దుభయప్రభవాఘశాంత్యై ప్రాప్తిక్షమార్యతుషపావకమాత్త
దీక్షః। భాగ్యం న మేఽజని హి శాబరభాష్యవర్త్త్వద్భాష్యేక్షికించనవి
లిఖ్యయశోధిగంతుమ్॥ ౧౦౫॥ ఇత్యూచివాంసమథభట్టకుమారి
లంతమీషద్వికస్వరముఖాంబుజమాహహాసీ। శ్రుత్యర్థకర్మ
విముఖాన్సుగతాన్నిహంతుంజాతంగుహంభువిభవంతమహం
తుజానే॥ ౧౦౬॥ సంభావనాపిభవతోఽసహిపాతకస్యసత్యంవ్ర
తంచరసిసజ్జనశిక్షణాయ। ఉజ్జీవయామికరకాంబుకణోక్షణేన

మేవభవద్భాష్యవార్తికకారణాద్వానమిత్యాహభాగ్యమితి॥ ౧౦౫॥ ఏవం
భట్టపాదోక్తముదాహృత్య శ్రీశంకర వాక్యముదాహర్తుమాహ ఇత్యేవ
ముక్తవంతం భట్టం కుమారిలమీషద్వికస్వరముఖకమలమథతదుక్త్యనంతరం
మహాసీ శ్రీశంకర ఉవాచ యద్యప్యహం జానామి తథాపి శ్రుత్యర్థాత్కర్మ
ణో విముఖాన్సుగతాన్నిహంతుం భువిజాతం స్కందం భవంతమహంతు
జానే॥ ౧౦౬॥ దోషద్వయనివృత్త్యర్థంతుషానలం ప్రాప్తవిత్యుక్తంతత్ర
త్రాహ॥ సంభావనేతి॥ తథాపి సజ్జనానాం శిక్షణాయ సత్యవ్రతం చరసి యు
తవేవ్రతిః కమండలుజలకణసించనేన భవంతముజ్జీవయామి ననుకిమర్థంజీవ

తత్రాహం గహోభట్టకుమారిలస్య భాష్యేపి భవ్యం వార్త్తికమకర్షం ౧౦౬ ॥ ఇత్యాది వాంసం దేవశిఖామణిం పండితశతసేవితం శ్రుత్యు పాంసు శ్యేశ్రేష్ఠతమం శాంతిధనేషు యతిష్వగ్రగణనీయం శ్రీశంకరతీర్థ దృష్ట్వా విద్యాధనస్సభట్టపాదస్స ప్రశ్రయం యథాతథా వాచం ప్రోవాచ ॥ ౧౦౭ ॥ యదుక్తం శ్రుత్యర్థేత్యాది తత్రాహ నైతిశుద్ధమపి లోకవిరుద్ధం కృత్యం కర్తుం యోగ్యో న భవామి హే స్తుత్య మయ్యాతిథ్యస్త్రీయం తు హితోక్తిస్తవ యోగ్యా అజానానతస్స్వభావతో తికుటిలేపి జనే మహాంతస్తు గుణమారోపయంతి తత్ర దృష్టాంతో యథా జానతో తికుటిలేపి ధనుషి గుణా

భాష్యేపి మే రచయ వార్తికమంగభాష్యమ్ ॥ ౧౦౬ ॥ ఇత్యూచి వాంసమ్ అవిభావతం నంసధర్మ విద్య ప్రిష్ఠాం వాంచ రేణ్యామ్ । విద్యాధనశ్శాంతిధనాగ్రిగణ్యం సప్రశ్రయం వాచముపాచభూయః ॥ ౧౦౮ ॥ నాహం విశుద్ధమపి లోకవిరుద్ధకృత్యం కర్తుం మయీ శ్యమహితోక్తిరియం తవార్హా । అజానతోతికుటిలేపి జనే మహాంతస్త్వారోపయంతి హి గుణం ధనుషీవ శూరా ॥ ౧౦౯ ॥ సంజీవనాయ చిరకాలమృతస్య చత్వం శక్తోసి శంకర దయో గ్మిళదృష్టిపాతైః । ఆరబ్ధమేతదధునా ప్రతమాగమోక్తం ముంచ న సతాం న భవితాస్మి బుధావినింద్యః ॥ ౧౧౦ ॥ జానే తవాహం భగవన్ప్రభావం సంహృత్య భూతాని పునర్యథావత్ । సృష్టుం సమర్థో సి తథా విధో మాముజ్జీవయేచ్చేదిహ కిం విచిత్రమ్ ॥ ౧౧౧ ॥ నాభ్యుత్సహే

హేగుణం జ్యామారోపయంతి తద్వత్ - ౧౦౯ ॥ హే శంకర యద్య చిరకాలం మృతస్యాపి దయాలత్వో ర్మిళ దృష్టిపాతైశ్శంకరేత్యాద్యే సంపాదం సంజీవనాయ త్వం శక్తో సి తథాప్యధునారబ్ధం వేదోక్తమేతద్వ్రతం త్యజ న సతామవినిన్ద్యోనభవితాస్మి ఏతజ్జ్ఞాతుం యోగ్యోసీతి జ్ఞాపనాయ సంబోధయతి హే బుధేతి ॥ ౧౧౦ ॥ కిం చ సమస్తభూతాని సంహృత్య పునర్యథావత్స్రష్టుం సమర్థస్య తవ తచ్చిత్రమిత్యాహ జానామీతి ఇంద్రు ॥ ౧౧౧ ॥ యద్యప్యేవం తథాపి హే యతిరాజ సంకల్పితమిదం వ్రతాగ్ర

శ్రుత్వాంశాధ్యన్న హ- యద్యహమవశ్యమధునా ప్రియస్య సహాదం అధీహి
త్యాహ- తత్రస్మిన్ హ దేశికత్తారకం కాశ్యాముపదిశ్య షాసరంబ్రహ్మ
మత్యాధుపదిశ్యకృతార్థయేథాః ॥ ౧౧౨ ॥ అద్వైతయోగాపరిణ
నాయమానం జేతుమయమాగతఇతి విజ్ఞాయాహ- అయంచేతి దిశామంతవి
శ్రాంతయశో యస్య॥ ౧౧౩॥ సచాయోగస్యకర్మయోగస్యపదంసాం
ప్రతంనాశ్రయ్యంవదన్నవిశ్వరూపో భూతలేప్రథితః- ఉ, ॥౧౧౪॥ కించని
వృత్తిశాస్త్రేనకృతాదరః స్వయంతస్మాత్సమండనః కేనాప్యుపాయేన వ

కింతుయతితీతీంద్రంసంకల్పితంహాతుమిదంవ్రతాగ్ర్యమ్ । త
త్తారకం దేశికవర్యమస్యామాదిశ్య తద్బ్రహ్మకృతార్థయేథాః ॥
౧౧౨ ॥ అయంచపంథాయదితేప్రకాశ్యస్సుధీశ్వరో మండనమి
శ్రశర్మా । దిగంతవిశ్రాంతయశా విజేయో యస్మిన్జితే స్యాదిదం
జితంస్యాత్ ॥ ౧౧౩ ॥ సచావదన్ యోగపథంచసాంప్రతంసవి
శ్వరూపః ప్రథితో మహీతలే । మహాగృహీ వైదికకర్మతత్పరః
ప్రవృత్తిశాస్త్రే నిరతస్సుకర్మఠః ॥ ౧౧౪ ॥ నివృత్తిశాస్త్రే నకృ
తాదరస్స్వయం కేనాప్యుపాయేనవశంసనీయతామ్ । వశంగతే
తత్రభవేన్మనోరథః తదంతికంగచ్ఛతుమాచిరంభవాన్ ॥ ఉంబేకఇ
త్యభిహితస్యహితస్యలోకైరుంబేతిబాంధవజనైరభిధీయమానా ।
హేతోః కుతశ్చిదిహవాక్సురుషాభిశప్తా దుర్వాససా జనివధూ
ద్వయభారతీతి ॥ ౧౧౬ ॥ సర్వాసుశాస్త్రసరణీషుసవిశ్వరూ

శంసనీయతాంతత్రితస్మిన్ వశంప్రాప్తే భవన్మనోరథో భవేదతస్తత్సమీపం
శీఘ్రంభవాన్ గచ్ఛతు-ఉ, ॥౧౧౫॥ ఉంబేకఇతిలోకైరభిహితస్య తస్యామం
డనస్యవధూరుంబేతిబాంధవజనైరభిధీయమానాకుతశ్చిద్ధేతోర్వాక్ సరస్వ
తీదుర్వాససాసురుషాభిశప్తాద్వయభారతీతిజనిప్రసిద్ధా తావత్తస్యాం
బేకఉంబా ఇతిమండనపరస్యత్యోః ప్రాకృతనామకథితమితిబోధ్యం - ఉ,
౧౧౬॥ కించసర్వాసుశాస్త్రసరణీషుసవిశ్వరూపో మత్తోఽధికః మహాశ్రీ
వేదమహామసోఽప్యేషు నధ్యాప్రయతమశ్చతస్మాత్ హేశమధనంద్రతస్య ప్రీ

[illegible]నికయేనప్రియాంశసహస్యతీత్యా[illegible]
[illegible]దేవిజిత్యావశగంవిధేహి ॥ ౧౧౬ ॥ తేనైవతావకకృతి[illegible]
[illegible]హాపరివ్రాట్ప్రవరమ ॥ ౨ ॥ భిక్షుఃపరివ్రాట్[illegible]
విలంబంమాకురుత్వంవిశ్వనాథఇవమేసమయేసమాగా [illegible]

పోమత్తోధికఃప్రియతమశ్చమదాశ్రవేషు । తత్ప్రియస్సీంశఘుధ
నేంద్రవిధాయసాక్ష్యైవాదేవిజిత్యతమిమంవశగంవిధేహి ॥
౧౧౬॥ తేనైవతావకకృతిష్వపివార్తికానికమర్ణాదివర్యతమకా
రయమావిలంబమ్ । త్వంవిశ్వనాథఇవమేసమయేసమాగా ప్రత్యా
రకంసముపదిశ్యకృతార్థయేథాః ॥౧౧౭॥ నిర్వ్యాజకారుణ్యాము
హాఖాత్రమాత్రమత్రత్వయాభావ్యమహంతుయావత్ । యోగీం
ద్రహృత్పంకజభాగ్యమేతత్త్యజామ్యసూక్రూపమవేక్షమాణః
౧౧౮॥ ఇత్యూచివాంసమిమమిద్ధసుఖప్రకాశం బ్రహ్మోపదిశ్యబ
హిరన్తరపాస్తమోహమ్ । తస్మాస్టయానిధిరసౌతరసాభ్రమార్గా
ధ్రీమండనస్యనిలయంసఇయేషగంతుమ్ ॥౧౨౦ ॥ అథగిరముప
సంహృత్యాదరాద్భట్టపాదశ్శమథనపతినాసౌబోధితాద్వైత
తత్త్వః । ప్రశమితమమతస్సం స్తత్ప్రసాదేనసద్యోవిదళదఖిలబం
ధోవైష్ణవంధామపేదే ॥ ౧౨౧ ... ...

ఇతి శ్రీమాధవీయే తద్వ్యాససందర్భచిత్రగః ।
సంక్షేపశంకరజయేసర్గోసౌసప్తమోభవత్ ॥

మూ॥సం॥౧౮౦

వ్యాగుపదిశ్యకృతార్థయేథాః-వ॥౧౧౭॥ హేనిర్వ్యాజకారుణ్యముహా[illegible]
త్రమాత్రంత్వయాఽత్రభవితవ్యమహంతుయావత్ యోగీంద్రహృత్ప[illegible]
మల్లభాగ్యమేతత్తవరూపమవేక్షమాణోఽసూం స్త్యజామి-[illegible]॥ ౧౧౮ ।
ఇత్యూచివాంసమిమంభట్టపాదంపంద్ధిష్టసుఖప్రకాశాత్[illegible]బ్రహ్మోపది
శ్యబహిరంతరపాస్తమోహంకుర్వన్ దయానిధిరసౌ[illegible]
[illegible]మండనస్యనిలయంగంతుమియేష-వ॥౧౨౦॥ అథో[illegible]

[illegible]

[illegible] భట్టపాదాగ్రముపసంహృత్య శమధనానాం యతివ

రాజామధీశం బోధితమద్వైతతత్త్వం యస్మై శమితా [illegible] నసకథా

భూతస్సః తస్య శ్రీశంకరస్య ప్రసాదేన సద్యోదళితాఖిలబంధా వైష్ణవం

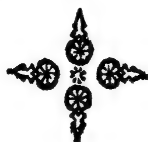
ధామ ప్రాపేత్యర్థః. మాలినీవృత్తం॥ ౧౩౧ ॥ ... ...

ఇతి శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యబాలగోపాలతీర్థ

శ్రీపాదశిష్యదత్తవంశావతంసరామకుమారసూను

ధనపతిసూరికృతే శ్రీశంకరాచార్యవిజయడిండిమె

సప్తమస్సర్గః. వ్యా - సం - 33X-

శ్రీగణేశాయనమః.

శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే * సవ్యాఖ్యానే.

అష్టమసర్గప్రారంభః.

నమశ్శర్వాయశాంతాయవిముక్తాయజటాదిభిః। నిరస్తవామమార్గాయయతీంద్రాయకృపాళవే॥ ఏవంవ్యాసదర్శనాదికంనిరూప్యాచార్యమండనసంవాదంసపరికరంవర్ణయితుముపక్రమతే - అథభట్టపాదంప్రతిబ్రహ్మాపదిశ్యతస్యవైష్ణవపదప్రాప్తేరనంతరంసభగవాన్ యోగీంద్రఃమండనపండితంజేతుంశీఘ్రంప్రయాగాత్తీర్థరాజాత్ప్రతస్థేప్రస్థానంకృతవాన్ - తతఃఆకాశమార్గేణగచ్ఛన్ సమండనేనమండితామలంకృ

అథప్రతస్థేభగవాన్ ప్రయాగాత్తన్మండనంపండితమాశు
జేతుమ్। గచ్ఛన్ ఖసృత్యాపురమాలులోకేమాహిష్మతీంమండన
మండితాంసః॥౧॥ అవాతరద్రత్నవిచిత్రవప్రాంవిలోక్యతాం
విస్మితమానసోసౌ, పురాణవత్పుష్కరవర్త్మనీతఃపురోపకంఠస్థ

తాంమాహిష్మతీంపురంతన్నామకనగరంఆలులోకేఆసమంతాదవలోకితవాన్ ॥ఉ,॥౧॥ రత్నచితవప్రాం విచిత్రరత్నైర్హీరకాదిభిర్వ్యచితాః వప్రాఅట్టాలికాయస్యాంతాంమాహిష్మతీంవిలోక్యవిస్మితంవిస్మయంప్రాప్తంమానసంమనోయస్యసఃఅసౌయోగీంద్రఃమనోజ్ఞేఽతిరమ్యేపురోపకంఠస్థవనేపురసమీపస్థవనేపురాణవత్పురాణఃపురాణపురుషోవిష్ణుస్తద్వత్పుష్కరవర్త్మనీతఃఆకాశమార్గాదవాతరదవతీర్ణః॥౧॥ వ్యోమపుష్కరమంబరం-సరణిఃపద్ధతిఃపద్యావర్త్మస్యాత్పదవీతిచేత్యమరః - ఉ.కాండ౩, ॥౨॥

తస్మిన్ప్రఫుల్లకమలవనేవిహారీవిహరణశీలః తరంగేభ్యోరింగంతోనిస్సరం
తోయేకణశీకరాఅతిసూక్ష్మాంబుకణాః ॥౨॥ కణోతిసూక్ష్మధారాణాం శీ
కరంశబలేవాతస్య తాంబుకణయోఃక్రమాదితిమేదినీ-తైరార్ద్రః రేవామ
రుత్కంపితాస్సాలానాంవృక్షవిశేషాణాంమాలాఃపంక్తయోయేనస
శ్రమాపహారకః-భాష్యకారంసిషేవేసేవితవాన్ ॥ఉ, ॥3॥ తస్మిన్వనే
శ్రీశంకరోవిశ్రమ్యవిశ్రమంకృత్వాకృతమాహ్నికర్తవ్యం యేన తథా
భూతస్సన్ మధ్యాహ్నకాలేయత్రిసూర్యఆయాతితత్స్వస్తికం సిద్ధాంతశి
రోమణ్యాదౌ ప్రసిద్ధంతదారోహణశాలినిఇనేసూర్యే సత్యసౌమండనపం
డితస్యౌకోగృహంప్రతిగచ్ఛన్ తదీయామండనపండితస్యదాసీఃమార్గేద

వనేమనోజ్ఞే ॥౨॥ ప్రఫుల్లరాజీవవనేవిహారీతరంగరింఖత్కణశీక
రార్ద్రః। రేవామరుత్కంపితసాలమాలశ్శ్రమాపకృద్భాష్య
కృతంసిషేవే ॥3॥ తస్మింత్సవిశ్రమ్యకృతాహ్నికస్సన్ సస్వస్తికా
రోహణశాలినీనే । గచ్ఛన్నసౌమండనపండితౌకోదాసీస్తదీ
యాస్సదదర్శమార్గే ॥ ౪ ॥ కుత్రాలయోమండనపండితస్యే
త్యేతాస్సపప్రచ్ఛజలాయగంత్రీః। తాశ్చాపిదృష్ట్వాద్భుతశంకరం
తంసంతోషవత్యోదదురుత్తరోక్తీః ॥ ౫ ॥ స్వతః ప్రమాణంపరతః
ప్రమాణంకీరాంగనాయత్రగిరంగిరంతి । ద్వారస్థనీడాంతరప

దర్శ ॥ ఇంద్ర, ॥ ౬ ॥ దృష్ట్వాచకింకృతవానిత్యపేక్షాయామాహ ॥ కు
త్రేతి ॥ మండనపండితస్యాలయోవాసస్థానంకుత్రేత్యేతాస్తస్యదాసీః జ
లానయనార్థంగంత్రీఃగమనకర్త్రీః సభాష్యకారః పప్రచ్ఛ తాశ్చాపి అ
ద్భుతశ్చాసౌశంకరశ్చేత్యద్భుతశంకరస్తం-అద్భుతత్వంచశంకరత్వాదితిపేక
వక్త్రద్వినేత్రాదిమత్త్వంయచ్చాఽద్భుతమనిర్వాచ్యంశంసుఖంకరోతీతి
తథాతందృష్ట్వాఽవలోక్యసంతోషవత్యఉత్తరం ప్రతివచనందదుః-అతిశ
యితాద్భుతశంకరదర్శనంసంనికృష్టానామపి సుఖజనకమాసీత్కిముతోత్కృ
ష్టానామితిసూచితం ॥ ౫ ॥ తాభిర్దత్తముత్తరముదాహరతిత్రిభిః ॥ స్వతఇ
తి ॥ వేదవాక్యంస్వతఃప్రమాణముతపరతః ప్రమాణమితివిచారాత్మికాం

…పంజరత్ర మండనాలయే కీరాణాం శుకాది పక్షిణామంగనా అపి ద్వారస్థస్య నీడస్య పంజరాదిరూపస్యాంతరే మధ్యే సమ్యక్ నిరుద్ధాః గిరంతి ఉచ్చారయంతి తత్తాదృశం మండనపండితస్యౌకః గృహం జానీహి ॥ ౬ ॥ సుఖదుఃఖాదిఫలప్రదం కర్మ కిం వా ఽజో జన్మశూన్యః స్వరూపశక్తిస్సర్వజ్ఞః పరమాత్మేతి విచారాత్మికాం సమానమన్యత్ ॥ ౭ ॥ కించ జగత్ ధ్రువం ప్రవాహరూపేణ నిత్యం నకదాప్యసీదృశం స్యాత్ కిం వా ఽధ్రువమనిత్యం స్యాదితి విచారాత్మికామిత్యర్థః ॥ ౮ ॥ తాభిర్దత్తం ప్రతివచనం శ్రుత్వా భగవాన్ వ్యాఖ్యాతృరూపో యత్కృతవాంస్తదాహ ॥ పీత్వేతి ॥ తాసాం దాసీనాముక్తవచనాని కర్ణాభ్యాం నిపీత్వా అవధార్య తస్య మండనస్య గేహాద్బహిర్గతః

స్నిరుద్ధా జానీహి తన్మండనపండితౌకః ॥ ౬ ॥ ఫలప్రదం కర్మ ఫల
ప్రదోఽజః కీరాంగనా యత్ర గిరం గిరంతి। ద్వారస్థనీడాంతరసన్ని
రుద్ధా జానీహి తన్మండనపండితౌకః ॥ ౭ ॥ జగద్ధ్రువం స్యాజ్జగద
ధ్రువం స్యాత్కీరాంగనా యత్ర గిరం గిరంతి। ద్వారస్థనీడాం
తరసన్నిరుద్ధా జానీహి తన్మండనపండితౌకః ॥ ౮ ॥ పీత్వా తదుక్తీర
థ తస్య గేహాద్గత్వా బహిస్సద్మకవాటగుప్తమ్ దుర్వేశమాలో
చ్య స యోగశక్త్యా వ్యోమాధ్వనా వాతరదంగణాంతః ॥ ౯ ॥ తదా
స తేజోంద్ర నికేతనాభం స్ఫురత్సుగుచ్ఛం చలకేతునాభం। సమగ్రమా

త్వా కవాటైర్గుప్తం రక్షితం దత్తకవాటం దుష్ప్రవేశం మత్వా అర్గలితః ప్రవేశో యస్మిన్ తాదృశం తస్య సద్మభవనమవలోక్య స యోగీంద్రః యోగశక్త్యా వ్యోమాధ్వనా ఆకాశమార్గేణాంగణాంతశ్చత్వరమధ్యే అవాతరత్ ॥ ౯ ॥ తతశ్చ యద్వృత్తం తదాహ ॥ తదేతి ॥ తదా తస్మిన్నవతరణకాలే స యోగీంద్రః భూతలమండనస్య భూలోకాలంకారస్య మండనస్య నివేశనం వాసస్థానం సమగ్రమాలోకత దృష్టవాన్ నివేశనం విశినష్టి తేజోభిః దేవానాం ॥ తే జోభిరధికైరుదగ్రాః ఇత్యమరః తేషామింద్రస్య యన్నికేతనం గృహం తస్య ఆభా కాంతిః ప్రకాశో యస్య తత్ దేవేంద్రగృహతుల్యమిత్యర్థః స్ఫురతా మనోహరేణ సువర్ణాయునా చంచలస్య కేతనస్య కేతోః రాభా యస్మిన్ స్తత్ ॥ని॥ కేతనం తుని

[illegible]త్రైః-సృష్ట్వా శ్రీతాం తం కృత్యవేత్తి షిదిని ॥ [illegible]
స్యాగ్రేణాగ్రభాగేనసంఛన్నం నభః ప్రదార్య [illegible]
ద్మ పరివిశ్యక వేశ్మండనస్య సకాశం సమీపం ప్రాప్య తం కన్నిం [illegible]
విశినష్టి - విద్యాయావిశేషాత్సర్వత ఆధిక్యాదార్తః పరి [illegible]
శోయంతం పద్మజేసబ్రహ్మాసనమం । ఆ, ॥ ౧౧ ॥ పునస్తం విశినష్టి - స[illegible]
వత్యాస్తనూజమాత్మజం వ్యాసం జైమినినా సహ వర్తమానం తపో[illegible]
తపోమాహాత్మ్యనైవ శ్రాద్ధవిధౌ యథావిధి నిమంత్ర్య తయో[illegible]
మున్యోః పాదకమలాన్యవనేజయంతం పరిక్షాళయంతం ॥ ౧౨ ॥ [illegible]
దృశం మండనం దృష్ట్వా యత్ప్రాతర్వాక్ తదాహ - తత్ర తస్మిన్ మండనస్య

లోకాభిమండనస్యాభివేశనం భూతలమండనస్య ॥ ౧౦ ॥ సో ఽ గ్రసం
ఛన్ననభోవకాశం పరివిశ్య తత్ప్రాప్యకవేశ్మకాశమ విద్యావి
శేషాత్తయశః ప్రకాశం పదర్శత పద్మజసన్నికాశం ॥ ౧౧ ॥ త
పో మహిమ్నైవ తపోధనాంస్తం జైమినిం సత్యవతీ తనూజమ్ । య
థావిధి శ్రాద్ధవిధౌ నిమంత్ర్య తత్పాదపద్మాన్యవనేజయంతమ్ ।
౧౨ ॥ తత్రాంతరే ఽఙ్ఘ్యాదవతీర్య యోగి పర్యన్తమాగవ్య యథాహ
మేషః సై ద్వైపాయనం జైమినిమప్యథాభ్యాం తాభ్యాం సహర్షం
ప్రతినందితో ఽ భూత్ ॥ ౧౩ ॥ అథద్యుమార్గాదవతీర్ణ మంతి

మున్యోర్ప్రేషితం జ్ఞానశిఖోపవీతినం సన్న్యాసినా విత్యవగత్యాసౌ భ
హాంబరాదాకాశాదవతీర్య వ్యాసం జైమినిం చైషో యోగిశ్రేష్ఠో యథా
యోగ్యం సమాగమ్య తాభ్యాం చాభ్యాం సహర్షం యథాస్యాత్తథాభినం
దితో ఽ భూత్ ఇం, ॥ ౧౩ ॥ అథానంతరం సః మండనః ఆకాశమార్గాదవతీ
ర్ణం మున్యోర్వ్యాసజైమిన్యోరంతికే సమీపేస్థితం జ్ఞానమేవ శిఖా ఉపవీ
తం చాస్యాస్తీతి తం శిఖోపవీతవివర్జితమితి యావత్ అసౌ సన్న్యాసీత్యవ
గత్యబుద్ధ్వా ప్రవృత్తిశాస్త్రైకరతో ఽపి కోపనః కోపయుక్తో ఽభవత్ ॥ ౧ ॥ అ
క్రోధనైశ్చ పరైస్సృతం బ్రహ్మచారిభిః భవితవ్యం [illegible]
శ్రాద్ధకర్మణి [illegible] ప్రవృత్తిశాస్త్రైః శ్రాద్ధాదికర్మణి కోపస్య [illegible]

[illegible]తపథిరతత్వేనకోపాయోగ్యోస్తీత్యభిప్రాయః ॥ ౮ ॥ ౧౩ ॥ తదా
[illegible]నీం-తిగృహస్థాశ్రమిణస్యేశితురీశ్వరస్యమండనస్యాతిక్రుద్ధస్య [illegible]
శ్వరస్యచకోపరహితస్యాపికుతూహలంకౌతుకంభృతః ధారయతః ఏవంతిల
వక్ష్యమాణప్రకారేణబుధశ్రేష్ఠయోస్తయోరథక్రమేణోత్తరోత్తరంప్ర
శ్నోత్తరాణిఆసుబభూవుః ॥ వంశ, ॥ ౧౪ ॥ ప్రశ్నోత్తరాణ్యుదా
హరన్నాదౌమండనకర్తృకంప్రశ్నముదాహరతి ॥ కుతఇతి ॥ ముండీకు
తః గృహద్వారాణాంకవాటైః పిహితత్వాన్ముండీశ్రాద్ధకర్మణి ద్రష్టుమ
యోగ్యోభవాన్ కేనమార్గేణప్రవిష్టః-ఏవంమండనోక్తంశ్రుత్వా తద్వ
చనస్యకింపర్యంతంభవాన్ముండీత్యర్థంప్రకల్ప్యాహ-భగవాన్ ఆగళాత్
గళపర్యంతంముండీమత్ప్రశ్నార్థఏతేననబుద్ధఇత్యవగత్య మండన ఆహ

తత్ప్రవృత్తిశాస్త్రైకరతోపికోపనః॥౧౪॥ తదాతిరుష్టస్యగృహా
శ్రమేశితుర్యతీశ్వరస్యాపికుతూహలంభృతః। క్రమాత్త్రికాలైవం
బుధశ్చ తయోస్తయోః ప్రశ్నోత్తరాణ్యాసురథోత్తరోత్తరమ్॥
౧౫॥కుతోముండ్యాగళాన్ముండీపన్థాస్తేపృచ్ఛ్యతేమయా। కిమా
హపంథాస్త్వన్మాతాముండేత్యాహతథైవహి॥౧౬॥పంథా
నంత్వమపృఛస్త్వాంపంథాః ప్రత్యాహమండన । త్వన్మాతే

పంథాః మార్గస్తేతవమయాపృచ్ఛ్యతేనతుకింపర్యంతంభవాన్ ముండీతి-ఏ
వముక్తస్తద్వచనస్యతవపంథానంప్రతిమయాప్రశ్నః కృతఇత్యర్థంపరిక
ల్ప్యాహ-భగవాన్-కిమాహ-పంథాస్త్వయాపృష్టః-పంథాస్త్వాంప్రతి
కిమాహకిముక్తవాన్ ఏవంవిపరీతంశ్రుత్వాకుపితస్సన్మండనఆహ త్వ
న్మాతేతి-మయాపృష్టఃపంథాస్త్వన్మాతాముండాఇత్యాహఏవమాపృష్టో
భగవానువాచ-తథైవేతి త్వయాపృష్టేసపథాత్వాం ప్రతిత్వన్మాతాముం
డేతియదుక్తంతత్తథైవ-హీయస్మాత్త్వంపంథానం ప్రతిత్వమపృచ్ఛస్త్వాం ప్ర
ష్టారం ప్రత్యేవపంథాస్త్వన్మాతాముండేత్యాహ హేమండనేతిసంబోధ
యన్పండితశిరోమణిస్త్వమిదంజ్ఞాతుంయోగ్యోసీతిసూచయతితస్మాత్త్వ
న్మాతేత్యత్ర [illegible]ంత్వచ్ఛబ్దః మామపృచ్ఛకంనబ్రూయాత్ మద్వాచకోన

మిత్యర్థః॥ వక్రోక్తిః శ్లేషకాకుభ్యామపరార్థత్వకల్పనమిత్యలంకారః॥ ఏవ మాశ్రితపక్షస్సన్మండన ఆహ- అహోనాకిముసురామదిరాక్షితా కింత్వయా ప్యపావం కృతం అన్యథా విపరీతభాషణం కథం స్యాత్ ఏవముక్తశ్శ్రోతృ జనః తద్వచనస్య సురాక్షిముపీతాపీతవనేత్యర్థం ప్రకల్ప్యాహ నైవేతి సురాపీతాపీతవనా నైవభవతి- యతః కారణాత్ శ్వేతా శ్వేతవర్ణా త్వం స్వానుభూతమప్యర్థం కుతో నస్మరసీత్యాశయేనాహ స్మరస్మరణం కురు కేతికిం చిత్వాన్తః - ఏవముక్తో మండన ఆహ కిమితి తస్యాః సురాయావర్ణ త్వం యతిః కింజానాసి తద్వర్ణజ్ఞానం యతేస్తవాత్యంతానుచితమిత్యర్థః - ఏవమాక్షిప్తో భగవానువాచాహం వర్ణం జానామి భవాంస్తు రసం జానాతి తథాచ తద్వర్ణజ్ఞానవానప్యహం సప్రత్యవాయో త్వంతు తద్రసానుభవి

త్యత్ర శబ్దాయం నహాం బ్రూయాదపృచ్ఛకమ్॥౧౭॥ అహోపీ తాకిముసురా నైవశ్వేతాయతిస్మర। కింత్వం జానాసి తద్వర్ణ మహం వర్ణం భవాన్రసమ్।౧౮।మత్తో జాతః కలంజాశీ విపరీతా నిభాషతే।సత్యం బ్రవీతి పిత్రాప త్త్వత్తో జాతః కలంజభుక్ ॥౧౯॥ కంథాం వహసి దుర్బుద్ధే గర్దభేనాపి దుర్వహామ్।శిఖాయజ్ఞోప

తా ప్రత్యవాయో హానిః ససురాం పిబేదితి నిషేధేన పానస్య ప్రత్యవాయజ నకత్వబోధనాత్ సతు తద్వర్ణజ్ఞానస్యేతి భావః ।౧౮॥ ఏవం విపరీతాని వ చనాని శ్రుత్వా ఇతి రుష్టో మండన ఆహ॥ మత్త ఇతి॥ కలంజం విషలిప్తబాణే నహతస్య మృగస్య మాంసం కలంజం న భక్షయేదితి వాక్యేన నిషిద్ధమపి తుం భో క్తుం శీలమస్యేతి స కలంజాశీ అభక్ష్యభక్షణశీలో మత్త ఉన్మత్తో జాతః యతో భ వాన్విపరీతాని భాషతే ఏవముక్త్యాకుపితో భగవాంస్తద్వాక్యస్య మత్తో మత్స కాశాజ్జాతః కలంజాశీ విపరీతాని భాషత ఇత్యర్థం ప్రకల్ప్యాహ సత్యమితి యథా పితా త్వం కలంజాశీ విపరీతాని భాషసే తథా త్వత్తస్త్వత్సకాశాజ్జా తః ఉత్పన్నః కలంజభుక్ విపరీతాని బ్రవీతి భాషత ఇతి సత్యం యథార్థమేవేత్య ర్థః॥ ౧౯॥ ఏవం పునః పునర్విపరీతం భగవద్వాక్యం శ్రుత్వా ప్రకారాం తరేణాక్షిపతి కంథామితి-గర్దభేనాపి దుర్వహాం అనుచితాం కంథాం

సీతభ్రాచాలిభారభూ తోంకంథాం వాధుంవమథ కస్య

పవీతాభ్యాంకోభారోభవిష్యతీసకోపీత్యర్థః-స్వల్పభారభ

తవాహకస్యతవా హెూదుర్బుద్ధితెలిసూచయన్ సంబోధయతి హెూదుర్బుద్ధి

తిరి" ౨౦॥ఏవమాక్షిప్తోభగవానపికౌతుకాదాక్షేవం ప్రతిక్షిపన్ శిఖా

జ్ఞోపవీతాభ్యామిత్యాదెరుత్తరమాహ-కంథామితి-తవపిత్రాపి దుర్భరాతి

స్త్రీధి స్త్రీరక్ష్యా తెనపునశ్చ తాస్వేవ ప్రీతిమతాగదర్భేనతవపిత్రాపిదుర్వ

హాంకంథాంశిఖాయజ్ఞోపవీతెవిహాయవహామి-యతస్తాభ్యాం*పరిత్యలా

కాన్ష-మదచితాః బ్రాహ్మణోనిర్వేదమాయాత్ యదహరేవ విరజేత్తద

హరేవప్రవ్రజెత్ బ్రహ్మచర్యాద్వా గృహాద్వావనాద్వాసంన్యస్య శ్రీవ

ణంకుర్యాత్-నకర్మణానప్రజయాధనేనత్యాగేనైకేఅమృతత్వమానశుః

వీతాభ్యాంకస్తైభారోభవిష్యతి॥౨౦॥కంథాంవహామిదుర్బుద్ధేత

వపిత్రాపిదుర్భరామ్।శిఖాయజ్ఞోపవీతాభ్యాంశ్రుతేర్భారోభ

విష్యతి॥౨౧॥త్యక్త్వాపాణిగృహీతింస్వాంమశక్త్యాపరిరక్షణే ।

శిష్యపుస్తకభారేచ్ఛావ్యాఖ్యాతా బ్రహ్మనిష్ఠతా॥౨౨॥గురుశు

శ్రూషణాలస్యాత్సమావర్త్య గురోఃకులాత్। స్త్రియశ్శుశ్రూ

అథపరివ్రాడ్వివణ వాసాముండోఽపరిగ్రహఇత్యాదిశ్రుతేర్భారోభవి

ష్యతిసచవైదికేనావశ్యమపాకరణీయఃపాతాస్తరెతువిధినిషేధాత్మకాశ్రు

తిర్భారోభవిష్యతీత్యర్థః - అతస్తద్భారపిమోక్షణాయకంథావాహకస్య

మమ సుబుద్ధిత్వ మవిదిత్వా దుర్బుద్ధిత్వం వద తస్తవా హెూ.దుర్బుద్ధితెతి

ధ్వనయన్ సంబోధయతి- హెూదుర్బుద్ధెఇతి॥౨౧॥ సన్న్యాసంవినాబ్రహ్మ

నిష్ఠతానసిద్ధ్యతీతిశిఖాయజ్ఞోపవీతెమయాత్యక్తెఇతిబోధకంభగవద్వాక్యం

శ్రుత్వామండనఆహ-త్యక్త్వేతిస్వాంస్వీయాంపాణిగృహీతింభార్యాం

పరిరక్షణేఽశక్త్యావిహాయశిష్యపుస్తకభారేచ్ఛాస్తవయా బ్రహ్మనిష్ఠతా

సావ్యాఖ్యాతాఽహెూలోకెప్రథితా ॥౨౨॥ ఏవమాక్షిప్తం ప్రత్యాక్షి

పతిగురుశుశ్రూషణే ఆలస్యాద్గురోఃకులాత్ సమావర్త్యసమావర్తనవిధా

స్త్రియశ్శుశ్రూషణాస్యతవయాకర్షణే ష్ఠతాసావ్యాఖ్యాతా॥

[illegible]యోషితాం స్త్రీ)తాం గర్భే స్థితోపి తాభిరేవ వివర్ధితః కృతఘ్నం త్వా
ఏవ కథం నిందసీత్యహో హే మూర్ఖ తాదృశ స్త్రీ)కృతో పకార [illegible]
తవ కృతఘ్న త్వా ॥ ౨౪ ॥ భగవానువాచ యాసాం యోషితాం స్తన్యం [illegible]
తం త్వయా పీతం యాసాం చ యోనితో జాతోసి తాసు స్త్రీ)షు హే
మూర్ఖతమ పశువత్కథం రమసే ॥ ౨౫ ॥ మండన ఆహ ॥ వీరేతి ॥ గార్హ [illegible]త్యా
హవనీయదక్షిణాఖ్యాన్ వహ్నీన్ యత్నతః ప్రయత్నేనోద్వాస్య వీరఘ్నం
ద్రిస్యహత్యామవాప్తోసి తథా చ శ్రుతిః ॥ * ॥ వీరహా వా ఏష దేవానాం యోగ్ని
ముద్వాసయత ఇతి ఏవమాక్రుష్టో భగవానువాచ పరం పదం పరమాత్మస్వ
రూపమవిదిత్వా ఆత్మహత్యామవాప్తః ప్రాప్తః - అసన్నవసథవతి - అసద్భ్రి

షమాణస్య వ్యాఖ్యాతా కర్మణి స్థితా ॥ ౨౩ ॥ స్థితోసి యోషితాం
గర్భే తాభిరేవ వివర్ధితః । అహో కృతఘ్న తా మూర్ఖ కథం తా
ఏవ నిందసి ॥ ౨౪ ॥ యాసాం స్తన్యం త్వయా పీతం యాసాం జాతో
సి యోనితః । తాసు మూర్ఖతమ స్త్రీ)షు పశువద్రమసే కథమ్ ॥
౨౫ ॥ వీరహత్యామవాప్తోసి వహ్నీనుద్వాస్య యత్నతః । ఆత్మహ
త్యామవాప్తస్త్వమవిదిత్వా పరం పదమ్ ॥ ౨౬ ॥ దౌవారికాన్ స్వంచ
యిత్వా కథం స్తేనవదాగతః । భిక్షుభ్యోన్నమదత్వా త్వం స్తేనవ
ద్భోక్ష్యసే కథమ్ ॥ ౨౭ ॥ కర్మకాలే న సంభాష్య అహం మూర్ఖే

హ్నేతి వేద చేత్ అసూర్యా నామ తే లోకా అంధేన తమసావృతాః తాంస్తే
ప్రే)త్యాభిగచ్ఛంతి యే కే చాత్మహనో జనాః ॥ * ॥ అస్యాథాసంతమాత్మానం యో
స్యథా ప్ర)తిపద్యతే కిం తేన న కృతం పాపం చోరేణాత్మాపహారిణా ॥ ఇత్యా
ది శ్రు)తిస్మృతిభ్యః ॥ ౨౬ ॥ ఏవం వాక్యచాతుర్యేణ ప్ర)తిబద్ధో మండనో ప్ర)
కారాంతరేణాక్షిపతి - దౌవారికాన్ ద్వారపాలాన్ వంచయిత్వా చోరవ
త్కథమాగతః - ప్ర)త్యాక్షిపతి భగవాన్ భిక్షుభ్యోన్నం [illegible]మాగమద
త్వా స్తేనవత్కథం భోక్ష్యసే ॥ ౨౭ ॥ ఏవం ప్రత్యుత్తరైః [illegible]
మత స్తన్నమండన ఆహ - సంప్రతీదానీం కర్మకాలే [illegible]మూర్ఖేణ త్వ
[illegible]సంభాష్యోభాషణ యోగ్యో న భవామి ఏవముక్తో భగవానాహ [illegible]

[illegible]శ్చైతిభంగేన భేదనవిసంధినాభాషణ కర్త్రా త్వయా [illegible] ప్రకటితం॥ ౨౮॥ మండన ఆహ యతే స్తవ భంగే ప్రవృత్తస్య మమ [illegible] యతిభంగో న దోషభాక్ దోషయుక్తో న భవతీత్యర్థః- ఏవముక్తో భగవా నువాచ యతిభంగే ప్రవృత్తస్యేత్యత్ర యతేః సకాశాద్భంగ ఇతి పంచమ్యం తం సమస్యతాం నతు షష్ఠ్యంతం తథా చ యతేస్సకాశాద్భంగే జయవిపర్యయే సతి ప్రవృత్తస్య యతిభంగో దోషభాఙ్న భవతీతి త్వద్వాక్యార్థః॥ ౨౯॥ మం డన ఆహ క్వేతి ॥ ౩౦ ॥ భగవానువాచ క్వ స్వర్గ ఇతి ॥ ౩౧ ॥ ఉపసంహ రతి- ఇత్యాది దుర్వాక్యగణం సాహంకృతి విశ్వరూపే రోషేణ బ్రువాణే [illegible]

జనసంప్రతి। అహో ప్రకటితం జ్ఞానం యతిభంగేన భాషిణా॥ ౨౮॥
యతిభంగే ప్రవృత్తస్య యతిభంగో న దోషభాక్। యతిభంగే ప్రవృ
త్తస్య పంచమ్యంతం సమస్యతామ్॥ ౨౯॥ క్వ బ్రహ్మ క్వ చ దుర్మేధాః
క్వ సన్న్యాసః క్వ వా కలిః। స్వాద్వన్నభక్ష్యకామేన వేషోऽయం యోగి
నాం ధృతః॥ ౩౦॥ క్వ స్వర్గః క్వ దురాచారః క్వాగ్నిహోత్రం
క్వ వా కలిః। మన్యే మైథునకామేన వేషోऽయం కర్మిణాం ధృతః॥ ౩౧॥
ఇత్యాది దుర్వాక్యగణం బ్రువాణే రోషేణ సాహంకృతి విశ్వ
రూపే । శ్రీశంకరే వక్తరి తస్య తస్యోత్తరం చ కౌతూహలతశ్చ
చార ॥ ౩౨ ॥ తం మండనం సస్మిత జైమినీశితం వ్యాసో బ్ర
వీజ్జల్పసి వత్స దుర్వచః । ఆచారణా నేయమనిందితాత్మనాం జ్ఞా

[illegible]రేచ తస్య తస్య వచనస్యోత్తరం చారు సుందరం కౌతుకాదేవ నతు [illegible] పాత్ప్రోక్తరిసతి తం మండనం వ్యాసోऽబ్రవీదితి పరేణాన్వయః ఆదిప [illegible] [illegible]ర్దేహే భాతి కేనచిదాత్మని - కిమభాగ్యాసీయత్యచా [illegible] ఉద్యాదిత్యాత్- కిం దూషయసి కోపేన దూషితో జాయతే నరః - [illegible] పీడితః - అపా [illegible] సమాయాతో గృహం [illegible] భాగ్యావశాద్విష్ణురూపానుత్ [illegible] [illegible]హ్యం ॥ ఉపజాతివృత్తం , ॥ ౩౨ ॥ సత్ర [illegible] తం మండనం వ్యాసః [illegible] సంజ్ఞాతం [illegible]

శ్రుతమాత్మతత్త్వంయేనతంధుతాఽవిగతాః శ్రుతిర్దారతోఽకేనప్రాయుక్త
త్తంయమినంప్రతియద్దుర్వచఃజల్పసిఇయమనిందితాత్మనామాచారకో అచా
రోనభవతి-ఇం ద్ర,॥౩౩॥తథాచానిందితాత్మత్వమేవంకర్తుంయోగ్యోసి
త్యాహఅసౌయతిఃస్వయమేవవిష్ణురాగతఇతిమత్వాజ్ఞాతాత్మతత్త్వంధుతే
షణంయమినమిమమాశుశీఘ్రంత్వంసమ్మంత్రయఇత్యేవంప్రకారేణాశ్రీ
వంవచనస్థితం॥ని॥ అత్రవాంగీకృతౌక్తేశేనాన్యవద్వచనస్థితఇతిమేదినీ జ్ఞాత
విధింప్రతీతం ప్రఖ్యాతంతంమండనంసుధ్యగ్రణీముఃనిర్వ్యాసఃసాధు
యథాస్యాత్తథాఽశిషత్ శిక్షణంకృతవాన్-ఇం,॥౩౪॥అథవ్యాసకృతశ్రీ

శాత్మతత్త్వంయమినంధుతేషణమ్॥౩౩॥ అభ్యాగతోఽసౌస్వయ
మేవవిష్ణురిత్యేవమత్వాశునిమంత్రయత్వమ్।ఇత్యాశ్రవంజ్ఞాతవి
ధింప్రతీతంసుధ్యగ్రణీస్సాన్వశిషన్మునిస్తమ్॥౩౪॥ అథోపసం
స్పృశ్యజలంసశాంతస్ససంభ్రమంమండనపండితోఽపి। వ్యాసా
జ్ఞయాశాస్త్రవిదర్చయిత్వాన్యమంత్రయద్భైక్షకృతేమహ
ర్షిమ్॥౩౫॥సచాబ్రవీత్సౌమ్యవివాదభిక్షామిచ్ఛన్భవత్సన్నిధి
మాగతోఽస్మి। సాన్యోన్యశిష్యత్వపణా ప్రదేయానాస్త్యాశరః
ప్రాక్తనభక్తభైక్ష్యే॥౩౬॥మమనకించిదపేక్షితంశ్రుతి
శిరఃపథవిస్తృతిమంతరా।అపహితేనమఖేష్వవధీరితస్సభవతాథ

తోఽనంతరంసమండనపండితోఽపిశాంతస్సన్జలం ఉపసంస్పృశ్యాచమనా
దికంకృత్వావ్యాసాజ్ఞయాస్వయంచశాస్త్రవిత్ మహర్షింశంకరాచార్య
మర్చయిత్వాభైక్ష్యకృతేభైక్షార్థంన్యమంత్రయత్-ఇం,॥౩౫॥ఏవంభై
క్ష్యకృతేమండనేననిమంత్రితోమహర్షిః కిముక్తవానిత్యత అహ సచమహ
ర్షిరబ్రవీత్ హేసౌమ్యప్రియదర్శనవివాదభిక్షామిచ్ఛన్ భవత్సన్నిధి
మాగతోఽస్మి సాన్యోన్యశిష్యత్వపణా ప్రదేయా
కృతాస్మైభైక్ష్యమహాదరోనాస్తి॥౩౬॥ [illegible]
స్యకించనాపేక్షితమస్తి [illegible]
[illegible]తేత్రరాత్రిహ।మమేతిశ్రుతిశిరసాంవేదాంతానాంపంథామార్గ

[illegible]ప్రవృత్తిం విస్తారం వినా మమ కించిదపి ధృతిః [illegible]
[illegible]భవతి తథా చ సవ్యాఖ్యాత్వాద్వ్యర్థం వాదాద్యాశ్రయణం [illegible]
[illegible]దాహృత వాక్యం న తూక్త ప్రయోజన వాదాశ్రయణ నిషేధపరం [illegible]
కృతవాదస్య లోకోపకారకత్వాత్ స పంథాః భవ ఏవ తాపః దుఃఖం సంసా
రతం బాధ్యాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికలక్షణం దుఃఖమితి వా తస్య హిమ
ద్యుతిశ్చంద్రః ఔష్ణ్యనివృత్తిపూర్వక శైత్యజనకహిమద్యుతివత్ నిఖిలదుః
ఖనివృత్తిపూర్వక పరమానందప్రాప్తికర ఇత్యర్థః మఖేషు యజ్ఞేష్వవ
హితేషు సావధానేన భవతా ऽవధీరితస్తిరస్కృతః-దురిత,॥౩౬॥ అతో దేశో
వేదాన్తమార్గో భవదాదిభిరవధీరితస్తమహం సమస్తవివాదినం సమ్యగభి

భవతాపహిమద్యుతిః॥౩౬॥ జగతి సంప్రతి తం ప్రథయామ్యహం సమ
భిభూయ సమస్తవివాదినం। త్వమపి సంశ్రయ మే మతముత్తమం వివద
వా వద వాస్మి జితస్త్వితి॥౩౭॥ ఇతి యతిప్రవరస్య నిశమ్య తద్వచనమ
ర్థవదాగతవిస్మయః। పతిభవేన న వేన మహాయశాః స్వనిజగౌ నిజ
గౌరవమాస్థితః॥ ౩౮ ॥ అపి సహస్రముఖే ఫణినాయకే న విజిత
స్త్వితి జాతు ఘణత్యయమ్। న చ విహాయ మతం శ్రుతిసంమతం ముని
మతే నిపతేత్పరికల్పితే ॥ ౪౦ ॥ అపి కదాచిదుదేష్యతి కోవిదస్సరస
వాదకథాపి భవిష్యతి। ఇతి కుతూహలినో మమ సర్వదా జయము

[illegible]భూయ తిరస్కృత్య జగతి ప్రథయామి సర్వోత్కృష్టత్వేన ప్రకటీకరోమి తస్మా
త్త్వమపి మే మతం వేదాన్తసిద్ధాన్తత్వాదుత్తమం సంశ్రయ వివద వా యద్వా
వివాదం కురు జితస్త్వితి జితో ऽస్మీత్యేవం వావద॥౩౭॥ ఇతి యతిప్రవరస్య
తత్త్రావృతమర్థవద్వచో ऽర్థయుక్తం వచనం నిశమ్య శ్రుత్వా [illegible]
[illegible] సంజాతవిస్మయః ప్రాప్తవిస్మయస్స మండనో నిజగౌరవమాస్థి
తో నిజగౌ జగాద॥౩౮॥ సహస్రముఖే ఫణినాయకే శేషనాగపత్యౌ స్వయం [illegible]
[illegible] వాచి ద్వాజిత ఇతి [illegible] నైవ వదత్యాలోయం [illegible]
[illegible] పరికల్పితే [illegible] ॥ ౪౦ ॥ [illegible]
[illegible]షిత ఏవ సిద్ధమిత్యాశయేనాహ అపి కదాచిత్ కశ్చన కోవిదః [illegible]

ఇత్యతిశయేన నహితాసరసాసాదాసౌ వాదకథాతసాసికరావిద్యాయ తిష్ఠతిసుమహావినోదమహాహోయముద్యాయంజయమహోజయో స్వయమే వమాగతః॥౪౧॥తస్మాత్త్వం ప్రతివాదిభావయోర్వాదకథాభవతు సంప్రతి యాచవాదకథయాశాస్త్రపరిశ్రమఃఫలతుసఫలోభవతు ధనార్జనా మారభ్యాభిలాషాస్పదామృతతుల్యావాదకథాగృహీతుం యోగ్యావేత్యా శయేనాహస్వయమేవోప నతాసమీప మాగతా నవానవీనా అననుభూ తపూర్వాసుధావసుధాభవనేనభూమినివాసినామర్త్యేనకింనగృహ్యతే పితుగృహ్యాతఏవేత్యర్థః॥౪౨॥స్వగౌరవంద్యోతయన్ స్వస్మిన్వాదాత్మకలి సుకలహం ప్రార్థయతేఅయమహంమండనకియమస్య మృత్యోర్హంతాపి

హాయమహోస్వయమాగతః॥ ౪౧ ॥ భవతుసంప్రతివాదక
థావయోః ఫలతుపుష్కలశాస్త్రపరిశ్రమః। ఉపనతాస్వయమే
వనగృహ్యతేనవసుధావసుధావసథేనకిమ్॥ ౪౨ ॥ అయమహం
యమహంతురపిస్వయంశమయితామయితావకసద్గిరామ్।సుకల
హంకలహంసకలాభృతాందిశ సుధాంశుసుధామలసత్తనో ॥
౪౩॥ అపితుదుష్కృతదయస్మయకాననక్షితికరోరకుఠారధురంధ
రా। నపటుతామమమెత్రవణాంతికంననుగతానుగతాఖిలదర్శ

శ్వరస్యాపిశమయితా ఈశ్వరస్యయమహంత్వీశ్వరంతు మృత్యుర్యస్యోపసేచ నమితిశ్రుతిసిద్ధంనిరీశ్వరవాదిమీమాంసకత్వాదీశ్వరో నాస్తీతిస్థాపనేనత స్యాపిహ్యాయంశమనకర్తాపితావృశేమయి కలహంసానాం కలాబిభ్రతితి తాస్తాసాంకలహంసకలాభృతాం తావకసద్గిరాంసుకలహందిశదేహి ఎతస్మిన్ యోగ్యోసీతిసూచయన్సంబోధయతిసుధాంశోశ్చంద్రస్యేవసు ధామతద్వల్లసంతీద్యోత్యమానాతనూర్యస్యతస్యసంబోధనంహేసుధాం శుసుధామలసత్తనో ఇతి ॥ ౪౩॥మమవాక్ప్రాతుర్యమజ్ఞాత్వైవమనసాకథం తాఘదిత్యసీతిసూచయన్నాహ - అపితుదుష్కృతదయస్మయకా శుభకాననంవనంతస్యక్షతౌ ఛేదనేకఠోరకుఠారధురంధరాకఠోరకుఠార

[...]అనుగతాన్యనుస్యూతాన్యఖిలదర్శనాని సర్వశాస్త్రాణియస్యయా
తాన్యఖిలదర్శనానియస్యాసావితివా ఏవంవిధామమపటుతాచాతురీనసునిశ్చ
యేనతేతవశ్రవణస్యకర్ణస్యాంతికంసమీపంనగతానప్రాప్తాయతోమత్తో
వాదభిక్షాంయాచసఇత్యర్థః ॥ ౪౪ ॥ కించాత్యల్పమితి హే మునేయదితత
వాదవిత్సుతా వాదదానేచ్ఛుత్వంతర్హి వాదభైక్ష్యం ప్రకుర్వఇత్యేతద్భవ
తాఽత్యల్పమీరితంకథితంయతోఽహం శ్రితాయావాద వార్తాతస్యై
వయాచనాంవినైవవాదంకర్తుంగతోద్యమః ప్రాప్తోద్యమః ఇదంకుతఇత్య
తఆహయతఇయంవాదవార్తాచిరేప్సితాచిరకాలాదాప్తుమిష్టాతర్హి
కిమితి కేన చిద్వాదోనకృత ఇతితత్రాహ వదితా వాద కర్తాఽనకశ్చనకోపి
సమిళితఇత్యర్థః - ఉ, ॥ ౪౫ ॥ వాదంకరిష్యామిఅత్రవాదకరణేనసంది

నా॥ ౪౪ ॥ అత్యల్పమేతద్భవతేరితంమునేభైక్షంప్రకుర్వేయ
దివాదదిత్సుతా । గతోద్యమోహంశ్రితవాదవార్తయాచిరే
ప్సితేయంవదితానకశ్చన॥ ౪౫ ॥వాదంకరిష్యామినసందిహేత్ర
జయాజయానౌవదితానకశ్చిత్ । సకంఠశోషైకఫలోవివాదోమి
థోజిగీషాకురుతస్తువాదమ్॥ ౪౬ ॥వాదేహివాదిప్రతివాదినౌ
ద్వౌవిపక్షపక్షగ్రహణంవిధత్తః। కానౌప్రతిజ్ఞావదతోశ్చతస్యాం
కింమానమిష్టంవదకస్స్వభావః॥ ౪౭ ॥ కఃసాక్షికోహంగృహ
మేధిసత్తమస్త్వంభిక్షురాజోవదతామనుత్తమః'జయాజయానౌ

హేసందేహంనకరోమిపరంతునౌఅవయోఃజయాపజయౌఅయంజయం
ప్రాప్తఃఅయంతుపరాజయమితివదితాకశ్చిన్మధ్యస్థోసభవతి చేన్నేత్యాహ
యతఆవయోర్వివాదఃకంఠస్యశోషఏవైకంఫలంయస్యసకంఠశోషైకఫలో
నభవతితుశబ్దోహ్యర్థఃహియస్మాత్పరస్పరంవిజిగీషావివాదంకురుతఃఅత
ఇత్యర్థః ॥ ౪౬ ॥ వాదరీతిందర్శయతిహియస్మాత్ వాదేవాది ప్రతివా
దినౌద్వౌవిపక్షపక్షయోర్గ్రహణంవిధత్తఃఇతిరీతిస్తస్మాన్నౌఆవయోర్వ
దతోఃప్రతిజ్ఞాకాతస్యాం ప్రతిజ్ఞాయాంమానం ప్రమాణంకిమిష్టంస్వ
భావఃస్వీయోభావోఽభిప్రాయః ॥ ౪౭ ॥ కఃసాక్షికస్సమీక్షస్థోమధ్య

ష్ఠితే కిలేతి సర్వం వద కించాహం గృహమేధిసత్తమస్త్వంతథా వద [illegible] యత్ర
మోఘితూ రాజస్తస్మాదాదానౌ జయాజయానవహౌ విధీయతాం తత్సకలం
ద్వావపి సుస్మితౌ వదావ వాదం కరవావ ॥ ౪౭ ॥ ఏవం ప్రాగల్భ్యపూర్వ
కముక్త్వా నమ్రీభూయ పూర్వకమాహ-అద్యాహమతిధన్యోస్మి యద్యుష్మత్పాద్య
పాదో భవాన్మయా సహ వివాదమభ్యర్థయతే ప్రార్థయతే ॥ ౪౮ ॥ వా
దకథా శ్వ ఏవ భవిష్యతి తథేతి తథైవ స్మితయుక్తేన శంకరేణ సుష్ఠూక్తే సతి హేము

సవనౌ విధీయతాం తతః పరం సాధు వదావ సుస్మితౌ ॥ ౪౭ ॥
అద్యాతి ధన్యోస్మి యదార్య పాదో మయా సహాభ్యర్థయతే వి
వాదమ్। భవిష్యతే వాదకథా పరేద్యు ర్మధ్యాహ్నికం సంప్ర
తికర్మ కుర్యామ్॥౪౮॥ తథేతి సూక్తే స్మితశంకరేణ భవిష్యతే వా
దకథా శ్వ ఏవ। తత్సాక్షిభావం వ్రజతాం మునీంద్రా విత్యర్థ
యద్బాదరి జైమినీ సః॥ ౫౦॥ విధాయ భార్యాం విదుషీం సదస్యాం
విధీయతాం వాదకథా సుధీంద్ర। ఇత్థం సరస్వత్యవతారతాజ్ఞౌ
తద్ధర్మపత్న్యాస్తమభాషిషాతామ్॥౫౧॥ అథానుమోదా
భిహితం మునిభ్యాం స మండనార్యః ప్రకృతం చికీర్షుః। అనర్చ
ద్వైవోపగతాన్మునీంద్రానగ్నీనివ త్రీన్మునిశేఖరాంస్త్రీన్॥౫౨॥
భుక్త్వోపవిష్టస్య మునిత్రయస్య శ్రమాపనోదాయ తదీయశిష్యౌ।
అతిష్ఠతాం పార్శ్వగతావబుద్ధౌ సచామరౌ వీజనమాచరంతౌ॥
౫౩॥ అథ క్రియాం తే కిల సూపవిష్టాస్త్రయ్యంతవిద్యార్థవిద

నీంద్రౌ తస్య వివాదస్య సాక్షిభావం వ్రజతమితి వ్యాసజైమినీ సః మునీ ప్రా
ర్థయత్ ॥౫౦॥ తస్య మండనస్య ధర్మపత్న్యై స్వ సరస్వత్యవతారతాం జ్ఞాప
యన్ సరస్వత్యవతారభూతేత్యభిజ్ఞౌ హే సుధీంద్ర విదుషీం భార్యాం సద
స్యాం విధాయ వాదకథా విధీయతామిత్యనేన ప్రకారేణ తం మండనమభా
షిషాతాముక్తవంతౌ ॥ ౫౧ ॥ మునిభ్యాం వ్యాసజైమినిభ్యాం ॥ ౫౨॥ వీజ
నం చామరసంచాలనమాచరంతౌ స్థితవంతౌ॥ ౫౩॥ ఋగ్యజుస్సామాఖ్యవే

త్రయ్యాఅంతఉపనిషద్భాగస్తేనతత్రవావేద్యమర్థం పరపురుషార్థస్వరూపం పరమాత్మానం జానంతీతి త్రయ్యంతవేద్యార్థవిదోఽమీత్రయో వ్యాసజైమినిశంకరాః క్రియాయాః పూర్వోక్తాయాఅంతేసూపవిష్టాఃప రస్పరం ప్రహృష్టాస్తేముహూర్తమాత్రంచారుకిమప్యమంత్రయన్ ॥౫౪ ద్విజేంద్రోః మండనస్యగృహాన్నిర్గతానాం మధ్యేద్వౌవ్యాస జైమినీశి ష్యాణాం అదర్శనం ప్రాప్తతుస్తృతీయశ్శంకరాచార్యః రేవాయానర్మదా యాస్తటేరమ్యాఃకదంబాస్సాలాశ్చ యస్మిన్ తస్మిన్ స్థితేదేవాలయేఽవ

స్థిరోఽమీ!అమంత్రయంశ్చారుపరస్పరంతేముహూర్తమా
త్రంకిమపిప్రహృష్టాః॥౫౪॥తేషాంద్విజేంద్రోర్గృహనిర్గతానా
మదర్శనంజగ్మతురంజసాద్వౌ। రేవాతటేరమ్యకదంబసాలేదే
వాలయేఽవస్థితవాంస్తృతీయః॥౫౫॥ఇతిసయతివరేణ్యోదైవ
యోగాద్గురూణామితరజనదురాపం దర్శనంప్రాప్యహృష్టః।త
దుదితవచనానిశ్రావయన్నాత్మశిష్యాననయదమృతతుల్యాన్యాత్మ
విత్త్రాం త్రియామామ్॥౫౬॥ప్రాతశ్శోణసరోజబాంధవరుచిప్ర
ద్యోతితేవ్యోమనిప్రఖ్యాతస్సవిధాయకర్మనియతం ప్రజ్ఞావతా
మగ్రణీః।సాకంశిష్యవరైః ప్రపద్యసదనంసన్మండితం మాండనం

స్థితవాన్ ॥ ౫౫ ॥ ఇత్యేవం ప్రకారేణయతిశ్రేష్ఠః గురూణామితిబహు వచనమాదరార్థం వ్యాసజైమిన్యోర్దర్శనమితరజనైఃప్రాప్తుమశక్యందై వయోగాత్ప్రాప్యహృష్టస్తైర్గురుభిరుదితానివచనాన్యమృతతుల్యానిస్వ శిష్యాన్ శ్రావయన్ తాంత్రియామాం రాత్రిమాత్మవిదనయత్-మాలినీ,॥ ౫౬॥ప్రాతఃకాలేశోణసరోజానాంరక్తకమలానాంబాంధవస్యసూర్యస్య రుచ్యాకాంత్యాప్రద్యోతితేవ్యోమన్యాకాశేసతియతిప్రవరః ప్రజ్ఞావతా మగ్రణీర్నియతంనిత్యంకర్మస్నానాదివిధాయశిష్యవరైస్సాకంమండన స్యైతన్మాండనం సదనంభవనంసద్భిర్మండితం ప్రపద్య ప్రాప్యాధ్యాసం ప్రత్యాజానాతీతిధ్యాయవిన్మునిఃపండితసభామధ్యేవాదాయఉపవివేశ ప

శ్రాంత, రేతుమండనం ప్రతీతి వ్యాఖ్యేయం-శార్దూల, ॥ ౪౬ ॥ తతశ్శ్రుత్వాను
ధ్యేవా దార్థం యతేరుపవేశనస్యానంతరం సమండన పండితో౽పి సధర్మి
ణీం భార్యాం శారదాం సరస్వతీం నామప్రసిద్ధాం సమస్తవిద్యావిశార
దాం కుశలాం సదస్యతాయాం సభానాయకతాయాం సమాదిశ్య వాదకృ
తిసముత్సుకస్సమ్యగుత్కంఠితో౽భూత్-ఉపేం, ॥ ౪౭ ॥ సా శారదాపతి
దేవతా సుహృదంతవతీ సదస్యభావే పత్యా నియుక్తా చ కా శతయోర్యతిమణ్డ
నయోః శ్రుతస్య తారతమ్యం వివేక్తుం సమాగతా సంసది భారతీవ ॥ ౪౮ ॥ తద
నంతరం భగవాన్ భాష్యకారః కిం కృతవా నిత్యపేక్షాయామాహ తదీయా

వాదాయోపవివేశ పండితసభామధ్యే మునిర్ధ్యేయవిత్ ॥ ౪౬ ॥ త
తస్సమాదిశ్య సదస్యతాయాం సధర్మిణీం మండనపండితో౽పి । స
శారదాం నామసమస్తవిద్యావిశారదాం వాదసముత్సుకో౽భూత్ ॥
౪౭ ॥ పత్యా నియుక్తా పతిదేవతాసౌ సదస్యభావే సుదతీ చ కా శే । త
యోర్వివేక్తుం శ్రుతతారతమ్యం సమాగతా సంసది భారతీవ ॥ ౪౮ ॥
ప్రవృద్ధవాదోత్సుకతాం తదీయాం విజ్ఞాయ విజ్ఞః ప్రథమం యతీం
ద్రః । పరావరజ్ఞస్స పరావరైక్యపరాం ప్రతిజ్ఞామ కరోత్స్వకీ
యామ్ ॥ ౫౦ ॥ బ్రహ్మైకం పరమార్థ సచ్చిదమలం విశ్వప్రపంచా
త్మనా శుక్తీరూప్య పరాత్మనైవ బహుళాజ్ఞానావృతం, భాసతే ।

ప్రవృద్ధాయా వాదోత్సుకతాం తాం విజ్ఞాయ విజ్ఞః పరాభిప్రాయజ్ఞః పరం కా
రణమవరం కార్యం యద్వా పరం భవిష్యదవరం భూతం తే పరావరే జానా
తి పరావరజ్ఞః యద్వా పరే బ్రహ్మాదయో౽వరే యస్మాత్తం పరమాత్మానం
జానాతీతి తథా పరావరావీశజీవావభేదేన జానాతీతి వా అత ఏవ తాదృశస్స
యతీంద్రః ప్రథమం పరావరయోరీశజీవయోరైక్యపరాం స్వకీయాం ప్రతిజ్ఞా
మకరోత్ ॥ ౫౦ ॥ తామేవోదాహరతి బ్రహ్మైకం పరమార్థసచ్చిదానందమమ
లం బహుళేన నిబిడేనానాదిసిద్ధేనాజ్ఞానేనావృతం సత్ సకలప్రపంచాత్మనా
భాసతే శుక్తిర్యథా రూప్యపరాత్మనా రూప్యాత్మకపరస్వరూపేణ భాసతే
తద్వత్ తస్య పరావరైక్యస్యాజ్ఞానాన్నిఖిలప్రపంచస్య [illegible]

[illegible]లయోర్బాధోయస్యామితివా ఏవంవిధోయాసావ్యక్తిర్నిర్వ్యవస్థావ్య
[illegible]తిస్సావరంనిర్వాణంజనిముక్తంజన్మవినిర్ముక్తమభ్యుపగతంఅస్యాం
ప్రతిజ్ఞాయాంప్రమాణంశ్రుతిమస్తకంవేదాంతాఃప్రమాణమిష్టమి త
[illegible]దశ్రుతిమస్తకం॥*॥ఏకమేవాద్వితీయం సత్యంజ్ఞానమనంతంవిజ్ఞాన
[illegible]నందంబ్రహ్మ-సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ- వాచారంభణంవికారోనామధే
యంమృత్తికేత్యేవసత్యం-తరతిశోకమాత్మవిత్-తత్రకోమోహఃకశ్శోకఏక
త్వమనుపశ్యతఃబ్రహ్మవేదబ్రహ్మైవభవతి- నచపునరావర్తతేనచపునరావ
ర్తతఇత్యాది-శ్రు,॥౬౧॥తత్రపణందర్శయతి॥బాధమితి॥దృఢేప్యస్మజ్జయో

తజ్జ్ఞానాన్నిఖిలప్రపంచవిలయాత్సా వ్యక్తిర్వ్యవస్థాపరంనిర్వా
ణంజనిముక్తమభ్యుపగతంమానంశ్రుతేర్మస్తకమ్॥౬౧॥బాధం
జయేయదివరాజయభాగహంస్యాంసన్న్యాసమంగపరిహృత్య
కషాయచైలమ్। శుక్లంవసీయ్యవసనంద్వయభారతీయ్యం వాదే
జయాజయఫలప్రతిదీపికాస్తు॥౬౨॥ఇత్థంప్రతిజ్ఞాంకృతవత్యు
దారాంశ్రీశంకరేభిక్షువరేస్వకీయామ్।సవిశ్వరూపో గృహమే
ధివర్యశ్చక్రేప్రతిజ్ఞాంస్వమతప్రతిష్ఠామ్॥౬౩॥వేదాంతానప్ర
మాణంచితివపుషిపదేతత్రసంగత్యయోగాత్పూర్వోభాగఃప్ర
మాణంపదచయగమితేకార్యవస్తున్యశేషే।శబ్దానాంకార్యమా

[illegible]యదివరాజయభాగహంస్యాంతర్హి అంగహే మండనకషాయవస్త్రం
సన్న్యాసంపరిత్యజ్యశుక్లంవస్త్రంవసీయఆచ్ఛాదనార్థమంగీకుర్యాం ప్ర
[illegible]తే వాదేజయాజయఫలస్యప్రతిదీపికాఇయముభయభారతీఅస్తు-వ,॥
[illegible]॥ విశ్వరూపోమండనస్స్వమతేప్రతిష్ఠాయస్యాస్తథాభూతప్రతి
[illegible], ॥౬౩॥ మండనకృతాంప్రతిజ్ఞాముదాహరతి॥వేదాంతానితి॥
[illegible]తివపుషిచిత్స్వరూపేపదేపరమాత్మనివేదాంతాః ప్రమాణంనభవంతి
ప్ర[illegible]సిద్ధవస్తునికార్యాన్వయేనసంగత్యుక్తేరయోగాద్వేదాంత
[illegible]పూర్వోభాగఃపదచయసప్తపద సముదాయాత్మకేనవాక్యేనగమితే
[illegible]శేషే కార్యవస్తుని ప్రమాణం అభ్యున్నతానాం ప్రసిద్ధానాం[illegible]

...నయోశ్చాదికానాంశబ్దానాంకార్యమాత్రం ప్రతిశక్తిస్సమధిగతా... త్వశ్చముక్తిరిష్టా అభిమతాతత్కార్త్స్న్యమిహాస్మిన్ లోకేతనుభృతాం... తాంజీవానామాయుషో జీవనస్య సమాప్తిస్సమాప్తి పర్యంతమిత్యర్థః... యావజ్జీవమగ్నిహోత్రంజుహుయాదితివచనాత్ సమాప్తిరితి... త్రస్మాదిహాస్మిన్కార్త్స్న్యజితనుభృతామాయుషస్సమాప్తిస్స్యాదితి... యం-సిద్ధ, । ౬౪ ॥ పణందర్శయతిఅస్మిన్నావేక్ష్య తేసతియది మేజయా... స్యాః పరాజయస్యాస్త్యత్రహి త్వయోదితాత్త్వదుక్తాద్విపరీతభావత్వం... సనంగృహాణ ప్రమంవిహాయకషాయవస్త్రపరిధానంస్యాశ్చేయముభయ...

త్రం ప్రతిసమధిగతాశక్తిరభ్యున్నతానాంకర్మభ్యో ముక్తిరిష్టా తదిహతనుభృతామాయుషస్స్యాత్సమాప్తేః॥ ౬౪ ॥ వాదేక్ష్యతే స్మిన్యది మేజయాన్యస్త్వయోదితాత్స్యాద్విపరీతభావః। మేయం త్వయా భూద్గదితా ప్రసాక్ష్యే జానాతిచేల్లాభవితావధూ మే॥ ౬౫ ॥ జేతుః పరాజితఇహాశ్రమ మాదదీతేత్యేతామిథఃకృతపణౌ యతివిశ్వరూపౌ। అంబాముదారధిషణామభిషిచ్య సాక్ష్యే జల్పంవితేనతురథో జయదత్తదృష్టి॥ ౬౬ ॥ ఆవశ్యకం పరిసమాప్య దినేదినే తౌ వాదంసమంవ్యతనుతాంకిలసర్వవేదౌ । ఏవంవిజే తుమనసోరుపవిష్టయోస్తాంమాలాంగళే న్యధితసాభయభారతీయమ్॥ ౬౭ ॥

మాలాయచామలినభావముపైతికంఠేయస్యాపితస్య రతి ప్రసాక్ష్యేత్వయాకథితాభూత్ సైవేయంవధూర్మే ప్రసాక్ష్యేభవి... విష్యతి-ఉవ,॥ ౬౫ ॥ ఇహాస్యాంసభాయాం వాదేవాపరాజితః జేతురా... మంగీకుర్యాదితి కృతపణౌ యతిమండనౌ ఉదారబుద్ధిమంబాం సరస్వ... సాక్ష్యేఽభిషిచ్యాథో అనంతరంజయదత్రాస్థాపితాదృష్టిర్యాభ్యాం... ల్పంవిజిగీషుకథాంవితేనతుర్విస్తారితవంతావిత్యర్థః - వస-తతిలక... త్తం ॥ ౬౬ ॥ సర్వవేదౌసర్వజ్ఞౌ తౌసమంమిథః వాదంవ్యతనుతాం... వంతౌ ఏవంవిజేతుమనసోరుపవిష్టయోర్యతిమండనయోర్గళే తాం... స్థాపుష్పనిర్మితామేకైకాంమాలాం సేయముభయభారతీన్యధిత...

౬౬ ॥ తయోర్గళే ఏకైకం మాలాం నిధాయ యదుక్తవతీ తదాహ ॥ ఉభ-
యాయ దేతి ॥ యదా యస్మిన్ కాలే యస్య గళే మాలా మలినభావముపై-
ష్యతి ప్నుయాత్ తస్య తదా విజయేతరస్య పరాజయస్య నిశ్చయః స్యాదిత్యు-
క్త్వా గృహం గతవతీ యతౌ గృహకర్మణి సక్తా అపి చ భిక్షాశనం భోజనంచ
భిక్షాశనే చరితుం గృహిణే గృహస్థాయ మస్కరిణే యతయే భిక్షాం
సమర్పయితుమిత్యర్థః ॥ ౬౭ ॥ సాక్ష్యే స్థాపితాయాః కృత్యముక్త్వా వాదికృ-
త్యమాహ తౌ యతిమండనౌ అన్యోన్యసంజయాత్మకే ఫలే విహితాదరౌ వా-
దం జల్పాత్మకమాతనిష్ఠాం విస్తారితవంతౌ తస్మిన్ కాలే బ్రహ్మాదయోపి సుర

విజయేతరనిశ్చయస్స్యాత్ ఉక్త్వా గృహం గత వతీ గృహకర్మణి స-
క్తా భిక్షాశనే పిచరితుం గృహిమస్కరిభ్యామ్ ॥ ౬౭ ॥ అన్యోన్యసం-
జయఫలే విహితాదరౌ తౌ వాదం వివాదపరినిర్ణయమాతనిష్టామ్ ।
బ్రహ్మాదయస్సురవరా అపి వాహనస్థాః శ్రోతుం తదీయసదనం
స్థితవంత ఊర్ధ్వమ్ ॥ ౬౮ ॥ తతస్తయోర్గా సమహాన్వివాదస్సదస్యవి-
శ్రాణితసాధువాదః । స్వపక్షసాక్షీకృతసర్వవేదః పరస్పరస్యాపి
కృతప్రమోదః ॥ ౭౦ ॥ దినేదినే చాధిగతప్రకర్షో ఘూకీభవత్పండిత
సన్నికర్షః । అన్యోన్యభంగాహితతీవ్రతర్కస్తథాపి దూరీకృతజ-
ల్పమర్షః ॥ ౭౧ ॥ దినేదినే వాసరమధ్యమే సా బ్రూతే పతిం భోజ

నే ప్రస్థావాసానస్థాస్సంతః వివాదస్య పరినిర్ణయం శ్రోతుం తదీయం సదనం
భవనమూర్ధ్వమంతరిక్షే స్థితవంతః ॥ ౬౯ ॥ తతో వాదవిస్తారానంతరం
బ్రహ్మాదేః స్థిత్యనంతరంచ తయోర్యతిమండనయోర్మహాన్ వివాద ఆసీ
త్తం వివాదం విశినష్టి సదస్యైస్సభ్యైః విశ్రాణితో దత్తస్సాధువాదో యస్మై
స స్వపక్షే సాక్షీకృతాస్సర్వే వేదా యేన స పరస్పరస్యాపి కృతః ప్రమోదః
సంతోషో యేన ఉక్తః, ॥ ౭౦ ॥ పునర్వివాదం విశినష్టి దినేదినే చాధిగ
తః ప్రకర్షో యేన స ఘూకీభవతాం పండితానాం సన్నికర్షస్సాన్నిధ్యం యస్మి
న్ సః అన్యోన్యభంగేన వివదతోరంతః కరణే హితః స్థాపిత స్తర్కో జల్పాభి
మానస్తథాపి దూరీకృతో జల్పస్య వితండాయుద్ధస్య మర్షో యస్మాత్సః ॥ ౭౧ ॥ భోజనం

హార్యపరీవాదేనసంయుగేజనకైపురవిరితివిశ్వప్రకాశః - ఉక్తేం,॥౭౮॥ ...
యథాతిథిప్రతిదినంమధ్యాహ్నే సమాగత్యపతింభోజనకాలమేవ ...
శ్రీశంకరంభైక్ష్యంసమయంచవదతిఇత్యేవం ప్రకారేణ పంచషాణి పంచ
...షడ్వాదినానిఅభూవన్ ॥ ౭౨ ॥ దృఢతయా బద్ధమాసనంయాభ్యాం
తౌస్మితేనమందహసితేనవికాసయుక్తేముఖకమలేయయోస్తౌయతిమండనౌ
ప్రగల్భముత్తరమన్యోన్య మఖండయతాం ఖండితవంతౌ పునశ్చ స్వేదః ప్ర
స్వేదః గగనేక్షణం ఉత్తరాప్రతిభానే ఆకాశం ప్రతినిరీక్షణం స్వేదకంప
గగనేక్షణశాలినౌన బభూవతుః నవానిరుత్తరాభ్యాం క్రోధేనవాక్ఛలం
క్రోధవాక్ఛలంఅవాదికథితం-వ,॥౭౩ ॥ తతో బహుకాలపర్యంతం వా...

నకాలమేవ । సమేత్యభిక్షుంసమయంచ భైక్ష్యేదినాన్యభూవని ప్రతి
పంచషాణి॥౭౨॥అన్యోన్యముత్తరమఖండయతాం ప్రగల్భంబద్ధా
సనౌస్మితవికాసిముఖారవిందౌ । నస్వేదకంపగగనేక్షణశాలినౌ
వానక్రోధవాక్ఛలమవాదినిరుత్తరాభ్యామ్॥ ౭౩ ॥ తతోయతి
క్ష్మాభృదవేక్ష్యదాక్ష్యంత్వోదకమంతస్స్వవిచక్షణస్య । చిక్షేపతం
త్వోభితసర్వపక్షంవిద్వత్సమక్షం ప్రతిభాతకక్షమ్॥ ౭౪॥తతస్వసి
ద్ధాంతసమర్థనాయ ప్రాగల్భ్యహీనోపిసభ్యముఖ్యః। జగాద
వేదాంతవచఃప్రసిద్ధమద్వైతసిద్ధాంతమపాకరిష్ణుః॥౭౫॥భోభో
యతిక్ష్మాధిప తేభవద్భిర్జీవేశయోర్వాస్తవమైకరూప్యమ్।విశుద్ధ

ప్రవృత్త్యనంతరంయతిక్ష్మాభృత్ యతిరాజస్తస్య విచక్షణస్య మండనస్య
త్వోదంవిచారాత్మకంపేషణంతుమతేనసహతఇతిత్వోదకమందాక్ష్యంకుశ...
తామవేక్ష్యత్వోభితాస్సర్వేపక్షాయేనతథాభూత మపివిదుషఆచార్యస్య
మక్షేసమ్ముఖేఽప్రతిభాతాః కక్షాః...యస్యసతాదృశంతంచిక్షేప
...త్వ్యంతమచ్యతామితిపునఃప్రేరితవాన్-ఉ, ॥ ౭౪॥ తదనంతరం
మండనోయతక్ష్మాభృతవాంస్తబాహతతస్స్వసిద్ధాంతసమర్థనాయ ప్రాగల్భ్య
హీనోపిసభ్యముఖ్యస్సన్మండనః వేదాంతవచోభిః ప్రసిద్ధమద్వైతసిద్ధాంత
మపాకరిష్ణురువాచ-విప, ॥ ౭౫ ॥ యమువాచతదుదాహరతిభోభో ...

ప్రమేవ ప్రాప్య యతిత్వాధిపతే యతిరాజ జీవేశ్వరయోరాత్మా స్తవమైకరూ
పం విశుద్ధం యద్భవద్భిరంగీక్రియతే తత్ర ప్రమాణం వయం న ప్రతీమ ఇతి
జానీమః తత్ర ప్రమాణం నాస్తీత్యర్థః అయంభావః నహి శ్రుతిమస్తకమాత్రా
ర్థం ప్రమాణంభవితుమర్హతి శుద్ధబుద్ధ్యా దాసీనతయోపేక్షణీయం బ్రహ్మ
భూతమభిదధత స్తస్యాపురుషార్థోపదేశినోఽప్రయోజనత్వప్రసంగా
త్ కించ యథాలౌకికవాక్యాని ప్రమాణాంతరావగతార్థబోధకానినస్వ
తః ప్రమాణం తథాభూతార్థానువాదకత్వేన శ్రుతిమస్తకస్యానపేక్ష్య
త్వం ప్రామాణ్యం వ్యాహన్యేత తథాచ ప్రత్యక్షాది విషయస్యపరిని
ష్ఠితవస్తునః ప్రతిపాదనాసంభవాత్ప్రతిపాదనేచ హేయోపాదేయర
హితే పురుషార్థాభావాచ్ఛ్రుతి మస్తకస్య తత్ర ప్రమాణత్వాభావేనభ
వత్సిద్ధాంతే వయం ప్రమాణం న ప్రతీమ ఇతి-ఉ, ॥ ౭౬॥ ఏవంమండనకర్తృ

మంగీక్రియతే హి తత్ర ప్రమాణమేవం న వయం ప్రతీమః॥౭౬ ॥ స
ప్రత్యవాదీదిదమేవమానం యచ్ఛ్వేతకేతుప్రముఖాన్స్వనేయాన్ ।

కమాక్షేపముదాహృత్య భాష్యకృతః తత్పూర్వకముత్తరముదాహర్తుమాహ
సభగవాన్ భాష్యకారః ప్రత్యవాదీత్ప్రత్యుత్తరం దత్తవాన్ ఇదమేవప్ర
మాణం యచ్ఛ్వేతకేతుప్రభృతీన్ శిష్యాన్ ఉద్దాలకాద్యాః మహాంతో గుర
వః ఉపదేశం పరమాత్మానమాత్మతయా గ్రాహయంతి ॥*॥ తత్త్వమసి శ్వేతకే
తో ఇతి ఆద్యప్రముఖపదాభ్యాం జనకయాజ్ఞవల్క్యాదయో గృహ్యంతే తథా
చాహ జనకం ప్రతి యాజ్ఞవల్క్యః ॥*॥ అభయం వై జనక ప్రాప్తోసి తదాత్మా
నమేవ వేదాహం బ్రహ్మాస్మీతి తస్మాత్తత్సర్వమభవత్తత్ర కో మోహః కః శోక
ఏకత్వమనుపశ్యత ఇత్యాది - అయమభిసంధిః పుం వాక్యదృష్టాంతేన భూతా
ర్థతయా సాపేక్షత్వేనాప్రామాణ్యాపత్తిమభిప్రేత్య ప్రత్యగభిన్నబ్ర
హ్మణి ప్రమాణం న వయం ప్రతీమః ఇతి వదతా త్వయా వక్తవ్యం కిం పుంవా
క్యానాం సాపేక్షత్వం భూతార్థత్వేనోత పౌరుషేయత్వేన ఆద్యే ప్రత్య
క్షాదీనామపి భూతార్థతయా సాపేక్షత్వేనాప్రామాణ్యప్రసంగాద్వితీ
యేతు అపౌరుషేయాణాం వేదాంతానాం ప్రత్యక్షాదీనామివ భూతా

థాఽనామపినాప్రామాణ్యం తథాచ బ్రహ్మాత్మభావస్య పరినిష్ఠితవస్తుస్వ రూపత్వేపితత్త్వమసీత్యాది శాస్త్రమంతరేణానవగమ్యమానతయాప్ర త్యక్షాదివిషయత్వాభావేనానధిగతగంతృత్వవతాం వేదాంతానాంప్ర త్యగభిన్నేబ్రహ్మణి ప్రామాణ్యమవశ్య మాస్థేయం నాపి హేయోపాదే యరహితత్వాదపురుషార్థత్వం హేయోపాదేయశూన్యబ్రహ్మాత్మావగ మాదేవసర్వక్లేశనివృత్తిపూర్వకపరమానంద ప్రాప్త్యాపురుషార్థసిద్ధేః ద్వివిధంహ్యుపాదేయంకించిదప్రాప్తంయథా గ్రామాదికించిత్పునః ప్రా ప్తమపివిభ్రమవశాదప్రాప్తమివావగతం యథాస్వగ్రీవావసక్తం గ్రైవే యకం ఎవం హేయమపిద్వివిధంకించిదహీనం యథావ్యావహారికసర్పాది కించిత్పునర్హీనంయథాచరణాభరణేనూపురాదావారోపిత సర్పాది రేవంచబ్రహ్మాత్మభావస్యాహ్యహేయోపాదేయత్వాభావేపి అవిద్యాప

ఉద్దాలకాద్యాగురవో మహాంతస్సం గ్రాహ యంత్యాత్మతయా
పరేశమ్॥౭౭॥ వేదావసానేషుహితత్త్వమాదివచాంసిజప్తాన్యఘ
మర్షణాని హుంఫణ్ముఖానీవవచాంసియోగిన్ సైషాంవివక్షా
స్తికుహస్విదర్థే॥౭౮॥ అర్థాః ప్రతీతౌకిలహుంఫడాద్యైర్జపోప

మారోపితశోకాదేస్తత్త్వమస్యాదివాక్యజనితతత్త్వజ్ఞానాదవగతి పర్యంతా నివృత్తౌ ప్రాప్తమప్యానందరూపమప్రాప్తమివ ప్రాప్తంభవతీత్యుక్తమే వశోకాద్యత్యక్తమివత్యక్తంభవతీతితస్య పరమపురుషార్థత్వసిద్ధిరితి॥౭౭॥ ననుభూతార్థతయా వేదాంతానా మపౌరుషేయత్వాసిద్ధ్యా వేదాం తాః పౌరుషేయాః వాక్యత్వాత్ భారతాదివదిత్యనుమానస్యాప్రత్యూహ ముత్పత్తేః పౌరుషేయత్వస్యదుర్వారత్వా ద్వేదాంతవచసాం కస్మింశ్చిద ర్థే వివక్షానాస్తి కింతు జప్తానితాన్యఘమర్షణానీత్యభ్యుపగంతవ్యమి త్యాశయవాన్మండనఆహ వేదావసానేషు వేదాంతేషుహియస్మాత్ హుం ఫణ్ముఖానివచనానియథాజప్తాన్యఘమర్షణానితథాతత్త్వమస్యాదివచాంసి జప్తాని పాపనివర్తకానీతస్మాత్ హేయోగిన్నేషాంతత్త్వమస్యాదివచ సాంకుహస్విదర్థే కస్మింశ్చిదర్థే వివక్షానాస్తీత్యర్థః॥ ౭౮॥ ఏతద్దూష

భగవాన్ అర్థస్యాప్రతీతావప్రతిభానేకిల ప్రసిద్ధం పఠుం(?) ఫడా దేజ్ఞ
పోపయోగిత్వం విజ్ఞైరభాణిభాషితం। అత్ర తత్త్వమస్యాదివచనేషు స్పష్టం
యథా స్యాత్తథాఽర్థస్యప్రతీతౌ సత్యామేషాం జపార్థతైవకథం భవె
తే-నాపిప్రకారేణనభవతీత్యర్థః-ప్రాజ్ఞస్త్వం దృష్టాంతవైషమ్యం కథం
నజానాసీతిసూచయన్సంబోధయతి హేప్రాజ్ఞేతి-ఆ,॥ ౭౯॥ ఉక్తం పక్షం వి
హాయ పక్షాంతరాలంబనాయమండనఆహ ఆపాతత ఇతి- హేయతీశయ
ద్యపిజీవేశయోరభేద స్తత్త్వమసీతివాక్యాదాపాతతః ప్రతీయతే తథాపిమ
ఖాదికర్తృప్రశంసయా-ఈశాభిన్నోఽయం మఖాదికర్తేతిస్తుత్యా తయోర
భేదః విధిశేష ఏవేత్యర్థః అయంభావః వేదాంతవచసాం తత్తద్విహితకర్మా
పేక్షితకర్తృదేవతాదిప్రతిపాదనపరత్వేనైవక్రియార్థత్వ మభ్యుపేయం
కార్యస్యాపూర్వస్య మానాంతరాగోచరతయా అత్యంతానను భూత

యోగిత్వమభాణివిజ్ఞైః। అర్థప్రతీతౌ స్ఫుటమత్రసత్యాం కథం భ

వేత్ప్రాజ్ఞ జపార్థతైవ॥ ౭౯॥ ఆపాతత స్తత్త్వమసీతివాక్యాద్య

తీశజీవేశ్వరయోరభేదః। ప్రతీయతేఽథాపిమఖాదికర్తృ ప్రశం

సయాస్యాద్విధిశేష ఏవ॥ ౮౦ ॥ క్రత్వంగయూపాదికమస్యమాది

పూర్వస్యతత్త్వేన సమారోపేవా పురుషబుద్ధావనారోపాత్ తదర్థానాం
వేదాంతానాం కార్యపరత్వాంగికారస్యావశ్యకత్వాత్ తథాచ జైమినినా
పిఆమ్నాయస్య క్రియార్థత్వాదానర్థక్యమతదర్థానామితి సూత్రేణ
అక్రియార్థానామర్థవాదానామానర్థక్యం పూర్వపక్షం కృత్వావిధి
నాత్వేకవాక్యత్వాత్ స్తుత్యర్థేనవిధ్యర్థీనాస్యురితి అక్రియార్థానామా
నర్థక్యం పూర్వపక్షోక్తమంగీకృత్యైవార్థవాదానాం విధ్యేకవాక్యత
యాప్రామాణ్యం ప్రతిపాదితం నచాక్రియార్థత్వేపి వేదాంతానాం బ్ర
హ్మరూపవిధిపరత్వస్వీకారేణ నసిద్ధాంతసూత్రవిరోధ ఇతివాచ్యం సర్వే
షాం విధీనామనాగతోత్పాద్యభావనావిషయత్వేనపరినిష్ఠిత వస్తుస్వరూపవి
ధిత్వసంభవాదితి-ఉ, ॥ ౮౦ ॥ వేదాంతానాం కార్యపరత్వస్వీకారేణా
పాద్యమేయత్వం ప్రతిపాద్యతాత్పర్యావక్తవ్యం కింతత్కార్యంయదత

క్యర్థపురుషేణజ్ఞాతుమపూర్వమితిచేత్ మానాంతరానవగతసంగతిగ్రహ
యోగాత్ లిఙాదీనామబోధకత్వప్రసంగః-స్వర్గకామపదసమభివ్యాహార
సంఖ్యాతతదాకాంక్షానుగృహీతవేదాదేవక్రియాలక్షణాపూర్వే లిఙాదీనాం
సంగతిగ్రహాద్బోధకత్వమితిచేత్ చైత్యవందనాదివాక్యేష్వపి స్వర్గకా
మఇత్యాదిపదసంబంధాదపూర్వకార్యత్వప్రసంగేన తేషామప్యాశక్యారచన
తయాఽపౌరుషేయత్వప్రసంగః స్పష్టేన పౌరుషేయత్వేన తేషామపౌరు
షేయత్వప్రతిషేధఇతిచేత్ వాక్యత్వాదిలింగేన వేదానామపిపౌరుషేయ
త్వానుమానాదపూర్వార్థతా న స్యాత్ స్మర్యమాణకర్తృకత్వేనవాక్యాది
సోపాధికమితిచేత్ యథా వేదాంతానాం కార్యాన్వయత్వపక్షే తేషాంపౌరు
షేయత్వానుమానంకర్తృస్మరణోపాధినానిరస్యతే తథా తేషాంసిద్ధార్థ
త్వపక్షేపితన్నిరసనస్యసమానత్వాత్తేషాంకార్యార్థత్వకల్పనమప్రయో
జకంతస్మాద్వేదాంతానామపౌరుషేయత్వసంపాదనాయక్రియార్థత్వం

దేవాత్మనా వాక్యగణః ప్రశంసకః । శేషః క్రియాకాండగతో యది

నైవార్థ్యపేక్షం ॥ సదేవసోమ్యేదమగ్రఆసీత్-ఏకమేవాద్వితీయం ఆత్మా
వాఇదమేకఏవాగ్రఆసీత్ తదేతద్బ్రహ్మాపూర్వమనపరమనంతరమబాహ్య
మయమాత్మాబ్రహ్మసర్వానుభూః బ్రహ్మైవేదమమృతంపురస్తాదిత్యాదివా
క్యేషూపక్రమోపసంహారాదిషడ్విధతాత్పర్యలింగైర్బ్రహ్మాత్మభావప్రతిపా
దకత్వేనసమనుగతేషుస్థితానాంపదానాంప్రత్యగభిన్నబ్రహ్మస్వరూపఏవ
యేనిశ్చితేసమన్వయేవగమ్యమానేఽర్థాంతరకల్పనాయాశ్శ్రుతహాన్యశ్రు
తకల్పనాప్రసంగాయుక్తత్వాత్ యత్రత్వస్యసర్వమాత్మైవాభూత్తత్కే
నకంపశ్యేదిత్యాదిక్రియాకారకఫలనిరాకరణశ్రుతేః ప్రకరణాన్తరపఠితవే
దాంతవాక్యానాంకర్త్రాదిప్రశంసయా విధిశేషత్వాసంభవాచ్చేత్యాశ
యవాన్ ఆహ-క్రత్వంగయూపాదికమిత్యాది ఆదిత్యోయూపః యజమానఃప్ర
స్తరఇత్యాదివాక్యగణఃక్రత్వంగయూపప్రస్తరాదికం ఆదిత్యయజమానా
ద్యాత్మనాప్రశంసకః క్రియాకాండగతత్వాత్ శేషోయదిస్యాత్తర్హిఉపనిష
త్సునామతథాపిశాంతిదాంతత్వైజ్ఞానకాంక్షితప్రత్యక్తత్త్వమస్యహం బ్రహ్మాస్మి

త్యాదివాక్యగణో విధిశేషః కథం భవేత్-ఇంద్ర, ॥ ౮౧ ॥ ఏవముక్తో మండ నఆహ-హే అర్వాక్ యద్యేవం తర్హి తత్త్వమస్యాది వాక్యగణో జీవేశ్వర యోరాత్మదృష్టివిధాయకోఽస్తు కిమర్థమితి చేత్తత్రాహ కర్మసమృద్ధయే తత్ర దృష్టాంతో యథా మనో బ్రహ్మేత్యుపాసీత అన్నముపాస్వ ఆదిత్యో బ్రహ్మేత్యాదేశః వాయుర్వావ సంవర్గః ప్రాణో వావ సంవర్గ ఇత్యాది వాక్యగణః కర్మణాం సమ్యగభివృద్ధయే అబ్రహ్మణి మనఆదౌ బ్రహ్మధియం విధత్తే తద్వత్తథాచారోపితబ్రహ్మభావస్య జీవస్యోపాస్తిపరా వేదాంతా న తస్య బ్రహ్మాత్మత్వే ప్రమాణమితి భావః-అ, ॥ ౮౨ ॥ ఏతద్దూషయతి భగవాన్ అన్యత్ర మనో బ్రహ్మేత్యుపాసీతేత్యాదివాక్యే యథా బ్రహ్మవిభావనాయవిధాయకో లిఙాది శ్రూయతే తథాఽత్ర తత్త్వమస్యాది వాక్యే లి

స్యాత్కాండాంతరస్థోఽపి భవేత్కథం సః ॥౮౧॥ తథ్యాస్తు జీవే
పరమాత్మదృష్టివిధాయకః కర్మసమృద్ధయేఽర్వాక్ । అబ్రహ్మణి
బ్రహ్మధియం విధత్తే యథా మతోఽన్నార్కనభస్వదాదౌ ॥౮౨॥
సంశ్రూయతేఽన్యత్ర యథా లిఙాదిర్విధాయకో బ్రహ్మవిభావ
నాయాః । తథా విధేరశ్రవణాన్మనీషిన్ సంఘటీత్యత్ర కథం వి
ధానమ్ ॥౮౩॥ యద్వత్ప్రతిష్ఠాఫలదర్శనేన విధిర్యతీనాం వరరా

ఙాదిరూపస్య విధేరశ్రవణాత్ విధానం కథం సంఘటీతి కేన ప్రకారేణ ఘటతే న కేనాపీత్యర్థః-మనీషిన్ కథమేవం భాషస ఇతి సంబోధనాశయస్తథా చ విధ్యభావేనారోపితబ్రహ్మభావస్య జీవస్యోపాస్తిపరత్వం వేదాంతానాం న సంభవతీతి తస్య బ్రహ్మాత్మత్వ ఏవ వేదాంతాః ప్రమాణమితి భావః-ఉ, ॥ ౮౩ ॥ నను సంతు వేదాంతా బ్రహ్మాత్మత్వే ప్రమాణం పరంతు జ్ఞానవిధిద్వారా తత్ర విధిః కల్పయితుం శక్యత్వాదితి మన్వానో మండన ఆహ-యద్వత్ప్రతిష్ఠాఫలదర్శనేన హే యతీనాం మధ్యే శ్రేష్ఠేతి సంబోధనేనాధ్వరమీమాంసానధ్యయనం సూచయతి రాత్రిసత్రే విధిః ప్రకల్ప్యతే తద్వదిహాపి బ్రహ్మాత్మైకత్వేఽపి ముక్తిఫలశ్రుతేస్స విధిః కల్పయితుం యుక్తః - అయమర్థః ప్రతితిష్ఠంతి హ వా య ఏతా రాత్రీరుపయంతీతి శ్రూయతే తత్ర రాత్రిశబ్దేనా

యుజ్యోతిషేత్యాదివాక్యవిహితానామయాగవిశేషాః ఉభ్యాంతేఽత్రియ ద్యాసిప్రతితిష్ఠంతీతివర్తమానాపదేశాత్ సిద్ధరూపైవప్రతిష్ఠాప్రతీయతే నసాధ్యరూపాతథాపిశ్రుతాయాఏవప్రతిష్ఠాయావిపరిణామేనఫలకల్పన స్యాత్త్వంతాశ్రుతస్యస్వర్గస్యఫలత్వకల్పనాపేక్షయావరత్వాత్ యత్రతో ర్వ్యత్యాసేనయోజనయాప్రతితిష్ఠంతీత్యత్రసనర్థాంతరాభావేనచ యేప్రతి తిష్ఠాసంతితేఏతారాత్రీరుపేయురితివాక్యవిపరిణామేన యథారాత్రివిధిః ప్రకల్ప్యతేతథేహాపి॥బ్రహ్మవేదబ్రహ్మైవభవతీతిముక్తిఫలశ్రుతేః బ్రహ్మ బుభూషుర్బ్రహ్మవేదనంకుర్యాదితివిధిఃకల్పయితుంయుక్తః॥ తథాచాత్మా వారేద్రష్టవ్యః యఆత్మాఽపహతపాప్మాసోఽన్వేష్టవ్యస్సవిజిజ్ఞాసితవ్యఆత్మే త్యేవోపాసీతఆత్మానమేవలోకముపాసీతబ్రహ్మవిద్బ్రహ్మైవభవతీత్యాది షువిధానేషుసత్సుకోవాఆత్మాకింబ్రహ్మేత్యాకాంక్షాయాంతత్స్వరూప సమర్పణేననిత్యస్సర్వజ్ఞస్సర్వగతోనిత్యతృప్తోనిత్యశుద్ధబుద్ధముక్త స్వభావోవి

త్రిసత్రే । ప్రకల్ప్యతేతద్వదిహాపిముక్తిఫలశ్రుతేఃకల్పయితుంస
యుక్తః॥౨౪॥తథాహిక్రియాజన్యతయావిముక్తిస్స్వర్గాదివద్ధ్రువం

జ్ఞానమానందంబ్రహ్మేత్యేవమాదయస్సర్వేవేదాంతా ఉపయుక్తాస్తదుపా సనాచ్ఛాస్త్రదృష్టోఽదృష్టమోక్షోభవిష్యతీతికర్తవ్యవిధ్యనుప్రవేశేతు వస్తుమాత్రకథనేహానోపాదానాసంభవాత్ సప్తద్వీపావసుమతీరాజాసౌ గచ్ఛతీత్యాదివాక్యవద్వేదాంతవాక్యానామానర్థక్యమేవస్యాత్ కించవే దాంతానాంప్రవృత్తినివృత్త్యబోధకత్వేశాస్త్రత్వమేవనస్యాత్ తత్ఫల స్యైవశాస్త్రత్వబాధనాత్ యథాహుః॥ ప్రవృత్తిర్వానివృత్తిర్వానిత్యేన కృతకేనవా।పుంసాంయేనోపదిశ్యేతతచ్ఛాస్త్రమభిధీయతఇతి-అపిచరజ్జుర్న యంనాయంసర్పఇత్యాదిశ్రవణేనయథాభయకంపాదినివర్తతేనతథాసం సారిత్వభ్రాంతిబ్రహ్మస్వరూపశ్రవణేననివర్తతేశ్రుతబ్రహ్మస్వరూపస్యా యథాపూర్వంసుఖదుఃఖాదిసంసారధర్మదర్శనాత్ ॥ * ॥ మంతవ్యోనిది ధ్యాసితవ్యఇతిశ్రవణోత్తరకాలయోర్మనననిదిధ్యాసనయోశ్శ్రవణాచ్చేతి ॥౨౫॥ తద్ధ్యానపరత్వాభిధగశాం సహి మోక్షస్యోపాస్తిరూపక్రియాఫల

[illegible]విము క్తిర్వినశ్వరా స్యాత్ క్రియాజన్యత్వాత్స్వర్గాదివదితి-అయమ
[illegible]శతః ప్రవిధిశేషత్వేనాత్రోపదేశో న యుక్తస్స్వర్గాదివన్ముక్తేస్స్యాని
త్యత్వసాతిశయత్వయోరనిష్టయోరాపత్తేః-ననుజ్ఞానస్యాపి మానసక్రియా
త్వాదభ్యుపస్థితేఽపి విము క్తేరనిత్యత్వం కుతో న స్యాదిత్యాశంక్య జ్ఞానస్య మాన
సత్వేఽపి యథాభూతవస్తువిషయప్రమాణజన్యత్వేన కర్తుమన్యథా వా కర్తు
మశక్యత్వాత్కేవలవస్తుతంత్రత్వేన చోదనాతంత్రత్వాభావాత్ పురుష
తంత్రత్వశూన్యత్వాచ్చాస్మన్మతే నోక్తదోష ఇత్యాశయేనాహ-ఉపాసనే
తి-యథా యస్యై దేవతాయై హవిర్గృహీతం స్యాత్తాం ధ్యాయేద్వషట్క
రిష్యన్ ధ్యాయం మనసా ధ్యాయేదిత్యేవమాదిషు ధ్యానం చింతనం మానసం
పురుషతంత్రత్వాత్కర్తుమన్యథా వా కర్తుం శక్యం తథా మనసః క్రియోపాస
నైవ కర్తుమకర్తుమన్యథా వా కర్తుమర్హా న తు జ్ఞానం తథా చ తజ్జన్యాపి ముక్తేర

గవినశ్వరా స్యాత్ । ఉపాసనా కర్తుమకర్తుమన్యథా వా కర్తు
మర్హా మనసః క్రియైవ॥ ౮౪ ॥ మా భూదిదం తత్త్వమసీతి వా
క్యముపాసనాపర్యవసాయి తావత్ । కింత్వస్య జీవస్య పరేణ సా

నిత్యత్వం స్పష్టమేవేత్యర్థః । తస్మాత్తద్విషయే విధాదయశ్శ్రూయమాణా అ
వ్యవహితాజ్ఞవిషయత్వాత్కుంఠీభవన్తో విచ్ఛాయారూపత్వాత్ స్వాభావిక
ప్రవృత్తివిషయవిముఖీకరణార్థాః అన్యథా ఽతీయం తే చాస్యకమాణిత
స్మిన్ దృష్టే పరావరే-ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్న బిభేతి కుతశ్చన-అభ
యం వై జనక ప్రాప్తోసి తదాత్మానమేవ వేదాహం బ్రహ్మాస్మీత్యాద్యాః శ్రు
తయో బ్రహ్మవిద్యానంతరం మోక్షం ప్రదర్శయంత్యో మోక్షస్య జ్ఞానజన్యా
పూర్వజన్యత్వం వారయంత్యో నోపపద్యేరన్ బ్రహ్మావగతేస్సత్యాం సర్వక
ర్తవ్యతాహానేః కృతకృత్యతాయాశ్చాస్మాకమలంకారత్వాత్ మననాదిస
హకృతసశ్రవణేన బ్రహ్మస్వరూపసాక్షాత్కారే సంసారిత్వనివృత్తేశ్శ్రుతిస్మృ
త్యనుభవసిద్ధత్వాద్విధిశాసనే నైతత్తత్ప్రతిపాదకస్య ముఖ్యశాస్త్రత్వా
చ్చ నక్రౌఽపి దోష ఇతి॥ ౮౫॥ ఏవముక్తో మండనస్తత్త్వమస్యాదివాక్యస్యోపా
సనాపర్యవసానాభావమంగీకృత్య ప్రకారాంతరేణాక్షిపతి ఇదం తత్త్వమ

తివాక్యము పాసనాపర్యవసాయియథేష్టం మాభూత్ తథాప్యైక్యప్రతి
పాదకంనాస్తికింత్వస్యజీవస్యపరమేశ్వరేణసాదృశ్యస్యప్రతిపాదకంహే
సత్తమబోధవీతుభవతు॥ ౫౬ ॥ ఏతద్వికల్ప్యదూషయతిభగవాన్ ॥ కిమితి
త్త్వమసీతివాక్యంకించేతనరూపేణసాదృశ్యంప్రవదతి కింవాసార్వజ్ఞసా
ర్వాత్మ్యసర్వశక్తిత్వప్రభృతిభిర్గుణైస్సామ్యం వివక్షితంఅథచేతనత్వేనసా
మ్యస్యప్రసిద్ధత్వాదుపదేశానర్థక్యాంద్వితీయేజీవస్యపరమాత్మస్వరూపా
పత్త్యాభేదో నాస్తీతిస్వసిద్ధాంతవిరుద్ధతాస్యాత్ · తస్మాదైక్యప్రతిపాదకతో
క్తవాక్యమభ్యుపేయమిత్యర్థః॥ఇంద్రే, ॥ ౫౭ ॥ ఏవముక్తోమందపన

వ్యాప్రత్యాయకంసత్తమబోధవీతు॥ ౫౬ ॥కించేతనత్వేనవివక్షి
సామ్యంసార్వజ్ఞసార్వాత్మ్యముఖ్యైర్గుణైర్వా । ఆద్యేప్ర
సిద్ధంనఖలూపదేశ్యమంతేస్వసిద్ధాంతవిరుద్ధతాస్యాత్॥ ౫౭ ॥స
త్యత్వమాత్రేణ మునేపరాత్మ గుణోపమానైస్సుఖబోధపూ
ర్వైః।గుణైరవిద్యావృతితోఽప్రతీతైస్సామ్యంబ్రవీత్వస్యతతోన
దోషః॥ ౫౮ ॥ యద్యేవమేతస్యపరత్వమేవప్రత్యాయయత్వత్ప్ర
దురాగ్రహాకః। త్వన్మైవతస్యాఃప్రతిభానశంకావిద్వన్నవిద్యా
వరణాన్నిరస్తా॥౫౯ ॥భోశ్చేతనత్వేనశరీరిసామ్యమావేద్యతా
మస్యజగత్ప్రసూతేః । చిదుత్థితత్వేనపరోదితస్యాప్యణుప్రధా

ఆహనిత్యత్వమాత్రేణపరమాత్మగుణసదృశైస్సుఖ బోధానంత్యాదిభిరవి
ద్యావరణాదప్రతీతైరస్యజీవస్యపరేణసామ్యముక్తవాక్యంప్రాహునేబ్రవీ
తుతస్మాన్నోక్తదోషః-ఉ, ॥ ౫౮ ॥ ఏవముక్తోభగవానాహయద్యేవంత
హ్యేతస్యజీవస్య పరమాత్మత్వమేవోక్తవాక్యం బోధయతుఅత్రతవ్యాపర
త్వేదురాగ్రహాకఃనన్వేవంతహ్యేతస్యపరత్వం కుతోనప్రతిభాసతఇతి
చేత్తత్రాహతస్యసుఖబోధానంత్యరూపస్య పరత్వస్యప్రతిభానశంకాతు
అవిద్యావరణాత్త్వయైవనిరస్తావిద్వాన్సత్ కథమేవంభాషసఇతిసంబో
ధనాశయః ॥ ౫౯ ॥ ఏవముక్తోమందపసః ప్రకారాంతరమాలంబ్యాహ-
హేయతిశాస్యజగత్కారణస్య చేతనత్వేనజీవేన సామ్యమావేద్యతాంతః

థాచ చితశ్చేతనాజ్జగత ఉత్థితత్వాత్ పరైస్సాంఖ్యాదిభిరుదితస్య ప్రధానప
రమాణ్వాదేర్ని రాసో౽పి సిధ్యతీత్యర్థః ॥ ౯౦ ॥ ఏవముక్తో భగవానాహ
హంత హే మండన నైవం చేత్తదా త్వన్మతే తజ్జగత్కారణం త్వత్సదృశమ
స్తీతి ప్రయోగస్స్యాత్ - త్వమసీతి న స్యాత్ జడత్వశంకాయాస్తు తదైక్షత
బహుస్యాం ప్రజాయేయేతీక్షణశ్రవణాత్ త్వమసీతి జగత్కారణస్య చేతనా
భేదప్రతిపాదనేన చ వ్యావర్తనాత్పునరత్ర చోద్యాభావాత్ప్రధానాదేర్ని
రాసో నైవం న వాచ్యమిత్యర్థః ॥ ౯౧ ॥ ఏవం సర్వతః ప్రతిరుద్ధో మండన ఇమ
మపి పక్షముపేత్య పునస్తత్త్వమస్యాదివాక్యస్య జపోపయోగిత్వాలమ్బనాయ
పరపక్షే ప్రత్యక్షవిరోధమాపాదయతి - నన్వేవం సామ్యాప్రత్యాయకత్వే
ప్యస్యోక్తవాక్యస్యైక్యపరత్వం నాహమీశ్వర ఇతి ప్రత్యక్షాత్మికాయా శ్చే

న ప్రభృతేర్నిరాసః ॥ ౯౦ ॥ హంత్వైవమస్తీతి తదా ప్రయోగస్స్యా
త్తన్నస్త్వేత త్త్వమసీతి న స్యాత్ । తదైక్షతేత్యత్ర జడత్వశంకావ్యావ
ర్తనాచ్చాత్ర పునర్న చోద్యమ్ ॥ ౯౧ ॥ నన్వేవమప్యైక్యపరత్వమ
స్య ప్రత్యక్షపూర్వప్రమితిప్రకోపాత్ । న యుజ్యతే తజ్జపమాత్ర
యోగి స్వాధ్యాయవిధ్యాశ్రితమభ్యుపేయమ్ ॥ ౯౨ ॥ అక్ష్ణేన చే
ద్భేదమితిస్తదా స్యాదభేదవాదశ్రుతివాక్యబాధః । అసన్నికర్షా

షప్రమాయాః ప్రకోపాన్న యుజ్యతే తతస్స్వాధ్యాయో౽ధ్యేతవ్య ఇతి విధి
నాశ్రితముక్తవాక్యం జపోపయోగ్యభ్యుపేయమితి ॥ ౯౨ ॥ ఏతద్దూషయతి భ
గవాన్ అక్ష్ణేనేంద్రియేణ చేత్ భేదమితిర్భేదప్రమా యది స్యాత్తదా౽భేద
వాదిశ్రుతివాక్యస్య బాధస్స్యాత్ అక్షస్య భేదేనాసన్నికర్షాద్భేదప్రమైవ న
హి భవేత్తేన కారణేనాస్య వాక్యస్య కుతో విరోధో న కేనాపి విరోధో౽స్య ప్రత్య
క్షస్య కస్మాద్ధేతోర్విరోధ ఇతి వా అయమర్థః ఇంద్రియం భేదేన ప్రమాణం తదస
న్నికృష్టత్వాన్నభోవత్ నను హేత్వసిద్ధిరితి చేదింద్రియస్య భేదేన సంయోగస
మవాయతాదాత్మ్యానామన్యతమసన్నికర్షస్తదన్యాభావాఖ్యేన తావత్సమ
వాయో౽సంభవాత్తదసిద్ధేశ్చ నను ఘటో మృద్ఘట ఇతి ప్రత్యయస్య సంయో
గానవగాహిత్వాత్ప్రసిద్ధేః సాత్మ్యసమవాయ ఏవ సిద్ధ్యతీతి చేన్న గుణగుణినోరస

యవావయవినోశ్చాత్యంతభేదే తత్సంబంధస్యచ తథాత్వేదండపురుషా
దావివశుక్లోఘటోమృద్ఘట ఇతి సమానాధికరణ ప్రత్యయానుపపత్తేః కించ
సమవాయిభ్యాంసంబద్ధస్సమవాయోవిశిష్టప్రత్యయనియామకః తాసంబ
ద్ధః-నాద్యస్తస్యతస్యాన్యోఽన్యస్సంబన్ధః కల్పయితవ్యఇత్యనవస్థాపాతాత్
ననుసమవాయిభిర్నిత్యసంబద్ధ ఏవాయంగృహ్యతేఽతోనోక్తదోషఇతి చే
త్తర్హి సంయోగోపిసంయోగిభిర్నిత్యసంబద్ధత్వాత్సంబంధాంతరంనా
పేక్షత్వర్థాంతరత్వాదపేక్షత ఇతిచేత్తర్హి సమవాయోపితథాత్వా
త్తతోనాపేక్షతేసంయోగోగుణత్వాత్తథేతి చేన్న గుణపరిభాషాయా
అతంత్రత్వాదపేక్షాకారణస్యచతుల్యత్వాత్ నాంత్యోఽతిప్రసంగాత్ కిం
చసఃఅనేకఏకోవా-ఆద్యేఽపసిద్ధాన్తోగౌరవంచ- ద్వితీయే రూపజ్ఞానాదిస

న్నభవేద్ధిభేదప్రసన్నైవతేనాస్యకుతోవిరోధః॥౫౩॥ భిన్నోహమీ
శాదితిభాసతేహి భేదస్యజీవాత్మవిశేషణత్వమ్। తత్సన్నికర్షో
స్త్యథసంప్రయోగాభావేప ... ంద్రియయోర్మనీషిన్॥౫౪॥
అతిప్రసక్తేర్న ... విశేష ... త్వాస్య ...
దాత్రవియహీం ... యమ్ ...

మవాయస్యవాయుఘటాదిష్వ ... సమవాయా ... వాయుశ్ఘటో
జ్ఞానవానితిప్రతీతిప్రసంగః నచతత్రయా ... భావాన్నేష్టప్రతీతిరితి
వాచ్యం-తద్వృత్తిత్వప్రయోజకసంబంధసత్త్వేసభావవ్యవహారస్యవ్యాహ
తత్వాత్తస్మాన్న ... సమవాయస్సిద్ధ్యతి అవయవావయవ్యాదీనాంసం
బంధస్తుతాదాత్మ్యంతచ్చభేదాభేదాభిన్నత్వంవిరుద్ధయోర్భేదాభేదయోరే
కత్రసంబంధాదపితుభిన్నత్వేసత్యభిన్నసత్తాకత్వం తచ్చాన్యత్రద్రష్టవ్యం -
నాపిసంయోగతాదాత్మ్యేతదభావస్యసుప్రసిద్ధత్వేనద్వితీయస్తదన్యస్సన్నికర్ష
స్యకోప్యప్రసిద్ధేరితి॥౫౩॥ నను భేదస్యాన్యోన్యాభావరూపత్వాదభావేచవి
శేషణతాయాస్సన్నికర్షత్వాదస్య సన్నికర్షసిద్ధిరితిమండనశ్శంకతేహీయ
స్మాదీశాదహంభిన్న ఇతి భేదస్యజీవాత్మవిశేషణత్వంభాసతే అథతస్మాద్ధేమనీ
షిన్ భేదేంద్రియయోస్సంయోగసంప్రయోగాభావేపితత్సన్నికర్షోవిశే

...తాసన్నికర్షో౽స్తు-ఇం,॥౯౪॥ పరిహరతిభగవాన్ కేవలస్యవిశేషణత్వే
స్యవిశేషణతామాత్రస్యతత్సన్నికర్షత్వంనైవాభ్యుపేయన్తత్ర హేతురతిప్ర
సక్తేః-భిత్త్యాదివ్యవహితభూతలాదినిష్ఠఘటాద్యభావేపివిశేషణతామాత్రే
స్యసత్త్వేనప్రత్యక్షత్వప్రసంగాత్తస్మాద్భేదాశ్రయేహీంద్రియసన్నికృష్టే
సతివిశేషణతాయాస్సన్నికర్షత్వమభ్యుపేయంనచసన్నికృష్టత్వమిహేం
ద్రియఆత్మనోస్తివస్తుతస్త్వధికరణేంద్రియసన్నికర్షో౽పినకారణంపరమ
తేకర్ణవలయావచ్ఛిన్ననభసఏవశ్రోత్రేంద్రియత్వాత్తస్యైవస్వగ్రాహ్య
శబ్దాభావాధికరణత్వాత్తేన స్వస్యాసన్నికర్షాదధి కరణేంద్రియసన్ని
కర్షాభావేనశబ్దాభావప్రత్యక్షత్వంనస్యాదితిధ్యేయం-ఉ,॥ ౯౫ ॥ఏత
దసహమానోమండనఆహ భేదాశ్రయస్యాత్మన ఇంద్రియేణసన్నికర్షో౽

౯౫॥భేదాశ్రయాత్మేంద్రియసన్నికర్షోనేత్యుక్తమేతచ్చతురం
నయస్మాత్ । చిత్తాత్మనోర్ద్రవ్యతయాద్వయోరప్యస్త్యేవసం
యోగసమాశ్రయత్వమ్॥ ౯౬ ॥ఆత్మావిభుస్స్యాదథవాణుమా
త్రస్సంయోగితానోభయథాపియుక్తా। దృష్టాహిసాసావయవ
వ్యలోకేసంయోగితాసావయవేనయోగిన్ ॥౯౭॥ మనోక్షమిత్య
భ్యుపగమ్యభేదాసంగిత్వముక్తంపరమార్థతస్తు। సాహాయ్య

నాస్తీతిత్వయోక్తమేతన్నసమీచీనంయస్మాత్ చిత్తాత్మనోర్ద్రవ్యత్వేనో
భయోరపిసంయోగసమాశ్రయత్వమస్త్యేవ-ఇం ద్ర,।౯౬॥ఏవమాక్షేప్తోర్భ
గవాన్ వికల్ప్యాక్షేపం ప్రతిక్షిపతి-ఆత్మావిభుస్స్యాదథవాణుమాత్రః పక్ష
ద్వయేపిసంయోగితానయుక్తాహియస్మాత్సావయవస్యసావయవేనసాసం
యోగితాలోకేదృష్టాతస్మాదిత్యర్థః॥భార్యాదియోగిత్వమనుభూతమపల
పితుమనర్హో౽సీతి కటాక్షేణ సంబోధయతి హేయోగిన్నితి॥ ౯౭ ॥కిం
చమనఇంద్రియమిత్యంగీకృత్యభేదేనాస్యాంగిత్వముక్తంవస్తుతస్తుమనోనేం
ద్రియంచక్షురాది సహకారిత్వాత్ దీపవత్॥*॥ఇంద్రియేభ్యఃపరాహ్య
ర్థా అర్థేభ్యశ్చ పరంమనఇత్యాదిశ్రుత్యామనసో౽నింద్రియత్వావగ
మా దేవేత్యుక్తం మనష్షష్ఠానీంద్రియాణీతి వచనంతునమనస ఇంద్రియత్వే

న్య్)ష్టూణాంయజమానపంచమానివాంభక్షయంతి- వైద్యానభ్యా...
నమహాభారతపంచమానిత్యాదివదనింద్రియేణాపి మనసాథత్వ్వ...
పూర్ణతాత్వసంభవాత్ ఇంద్రియాణాంమనశ్చాస్మీతి వచనమపి నతు...
ణామహంశశీతివత్ నమనసఇంద్రియత్వేప్రమాణమితి- ఉ. ॥ ౯౮ ॥ ప
వంనిరుద్ధోమండనఆహ భేదప్రమేంద్రియజానచేత్తహి సాక్షీస్వరూపాస్త్ర
వాస్తుతథాపి హేయోగిన్ తయాసాక్షీ స్వరూపయాభేదప్రమయా విరో
ధాత్పరమాత్మజీవయోరభేదంబోధయితుంకథంప్రమాణంతత్త్వమస్యాది
వాక్యమితిశేషః॥ ౯౯ ॥ మండనోక్తమంగీకృత్యవిషయభేదాద్విరోధంపరి
హరతి భగవాన్ సాక్షిస్వరూపంప్రత్యక్షంజీవాత్మపరమాత్మనోరవిద్యా

కృల్లాచనపూర్వకస్యపీపాడిపన్నేంద్రియమేవచిత్తమ్॥ ౯౮ ॥
భేదప్రమానేంద్రియజాస్తుతర్హి సాక్షీస్వరూపాసైవతథాపి యో
గిన్ ।తయావిరోధాత్పరమాత్మజీవాభేదంకథంబోధయితుంప్ర
మాణమ్॥ ౯౯ ॥ ప్రత్యక్షమాత్మేశ్వరయోరవిద్యామాయాయుజో
ర్ద్యోతయతిప్రభేదమ్ । శ్రుతిస్తయోః కేవలయోరభేదంభి
న్నాశ్రయత్వాన్నతయోర్విరోధః॥ ౧౦౦ ॥స్యాద్వావిరోధస్త
దపి ప్రవృత్తం ప్రత్యక్షమగ్రేఽబలమేవబాధ్యమ్।ప్రాబల్యవత్యా

మాయాయుక్తయోః ప్రభేదంద్యోతయతిశ్రుతిస్తుతద్వినిర్ముక్తయోఃశుద్ధ
యోస్తయోర్జీవేశ్వరయోరభేదంద్యోతయతీత్యేవం శ్రుతిప్రత్యక్షయో
ర్భిన్నాశ్రయత్వాన్నవిరోధః॥౧౦౦॥విరోధమంగీకృత్యాపిపరిహరతి స్యా
ద్వావిరోధఃతదప్యగ్రేప్రథమంప్రవృత్తంబలహీనంభేదప్రత్యక్షమేవప్రా
బల్యవత్యాభేదవాదిశ్రుత్యాచరమప్రవృత్త్యాబాధ్యం అపచ్ఛేదన్యాయేనో
క్తయారీత్యాఽపచ్ఛేదనయఇతివాతథాచపాఠ్యంపారమర్షంసూత్రంపౌ
ర్వాపర్యేపూర్వదౌర్బల్యంప్రకృతివదితిజ్యోతిష్టోమే బహిష్పవమానార్థం
హవిర్ధానాన్నిర్గచ్ఛతాంఋత్విగ్యజమానానాం అధ్వర్యుంప్రస్తోతాఽ
న్వారభతేప్రస్తోతారముద్గాతోద్గాతారం ప్రతిహర్తేత్యాదినాఽన్వారం
భణంవిహితంతద్విచ్ఛేదనిమిత్తంప్రాయశ్చిత్తంశ్రూయతే యద్యుద్గాతా

ఖచ్ఛిద్యేతాదకేణంతంయజ్ఞమిష్ట్వాతేన పునర్యజేతఅత్ర తద్ధద్యాత్ యత్ ప్రాగ్వాస్మిన్స్వదాస్యత్స్యాత్ యదిప్రతిహర్తాపచ్ఛిద్యేత సర్వవేదసందద్యాదిఅత్ర తోద్గాతృప్రతిహర్త్రోః క్రమేణవిచ్ఛేదేవిరుద్ధప్రాయశ్చిత్తయోః సముచ్చయాసంభవాత్ కింపూర్వంకార్యముతపరమితివిశయేఽనుపజాతవిరోధితయాపూర్వమితిప్రాప్తేరాద్ధాంతః పౌర్వాపర్యేపతి నిమిత్తయోః పూర్వస్యనైమిత్తికస్యదౌర్బల్యముత్తరస్యపూర్వనిరపేక్షస్య తద్బాధకతయోదితత్వాత్ పూర్వోదయకాలేఉత్తరస్యాప్రాప్తత్వేనపూర్వేణబాధ్యత్వాయోగాత్ తదుక్తం॥ * ॥పూర్వంపరమజాతత్వాదబాధిత్వైవజాయతే। పరస్యానన్యథోత్పాదాన్నత్వబాధేససంభవః తత్రదృష్టాంతః ప్రస్తుతివత్ యథాప్రకృతౌకృతోపకారాః కుశాః ప్రథమమతిదేశేన విధృతానుపకారాకాంక్షేభ్యాం ప్రాప్తాః శల్పోపకారపరమభావిభిరపిశరైర్నబాధ్యంతేదక్షిణాచయథాపూర్వమనుప్రవృత్తం దుర్బలం

పరమప్రవృత్త్యాప్రబల్యంపూర్వపక్షేదనయోస్తథాత్వాత్॥౧౦౧॥

సన్నేవపమస్యాస్త్యనుమానబాధో। వత్రత్రైతన్నయమిచప్రవర్తిక।

ఘటాదివదప్రహ్మనిరూపితోభేదయుక్తోయమసర్వవిత్త్వాత్॥

పూర్వనైమిత్తికమేవపశ్చాత్ప్రవృత్తేనప్రబలేనోత్తరేణనైమిత్తికేన బాధ్యంతద్వద్వ్యథోత్పత్తిర్మిథ్యాత్వమేవయథోత్పత్త్యాబాధ్యం హిశబ్దోలోకప్రసిద్ధింద్యోతయతి యథాపూర్వంప్రవృత్తరజతజ్ఞానమేవపశ్చాత్ప్రవృత్తేనశుక్తిజ్ఞానేనబాధ్యమన్యథాతదనపబాధనేతదపబాధనాత్మకస్య తస్యోత్పత్త్యనుపపత్తేస్తద్వదిత్యర్థః ఇం,॥ ౧౦౧॥ ఏవముక్తోమండనోఽయంజీవోబ్రహ్మనిరూపితభేదవాన్ అసర్వజ్ఞత్వాత్ ఘటాదివదిత్యనుమానేనశ్రుతేర్బాధంశంకతే సన్నేవంప్రత్యక్షేణాభేదశ్రుతేర్బాధాభావేపిహేసంయమివర్యప్రవర్తిన్నిత్యనేనతదర్థానధికారంద్యోతయతిఅనుమానేనాభేదశ్రుతేర్బాధోఽస్తి తదేవదర్శయతి ఘటాదివదితి ఉపలక్షణమేతత్ప్రబ్రహ్మధర్మికభేదప్రతియోగిత్వస్యాపి - అసర్వజ్ఞత్వాదితి పదార్థప్రావల్యస్యావ్యుత్పలక్షణంపదంబ్రహ్మతదన్యత్వాత్తచ్ఛేషత్వాత్తన్నియ

ష్యత్వాదితివా- ఈ, ॥౧౦౨॥ మండనోక్తమనుమానం వికల్ప్యదూషయతి భగవాన్ భాష్యకారః కిమేష బ్రహ్మనిరూపితో భేదః పరమార్థ ఉతాహో ప్రసాధ్యతే ఉత వా కాల్పనికః ఆద్యే దృష్టాంతహానిః ఘటాదేరుక్తభేదవత్త్వాభావాత్ ॥ బ్రహ్మయోగిత్వయోరభావాత్ అంత్యే తు స్వీకృతో ఽస్మాభిర్న సాధనీయః పరస్పర ప్రతియోగిక కాల్పనిక వ్యావహారిక భేదస్యాస్మాభిరప్యంగీకృతత్వాత్సిద్ధసాధనమిత్యర్థః ఏతేన జీవస్య బ్రహ్మణో భేదాభావే తన్నియమ్యత్వానుపపత్తిరపి ప్రత్యుక్తా నియమ్యత్వాదేస్స్వసమాన సత్తాకనియంత్రాది భేద సాపేక్షత్వాభావస్య వస్వీకారాత్ ॥ ౧౦౬ ॥ ఏవముక్తో మండన ఆహ బ్రహ్మనిరూపితస్వజ్ఞానాబాధ్యభేదవత్త్వం సాధ్యం తచ్చ ఘటాదావస్తి ఆత్మజ్ఞానేన ఘటాదిగతభేదస్యాబాధ్యత్వాత్ హే యోగిన్ ఆత్మజ్ఞానేన నబా

౧౦౭ । కిమేష [illegible] ప్రసాధ్యతే కాల్పనికోఽథ వాద్యే దృష్టాంతహానిస్స్యాదంతే తు విద్వద్భిరస్మాభిరసాధనీయః ॥ ౧౦౩ స్వప్రత్య[illegible]బాధ్యవిదా [illegible] మత్వం సాధ్యం ఘటాదావస్తి [illegible] త్వం [illegible] బోధ [illegible] బాధ్యత్వనభ్యుపేతో [illegible] ॥ ౧౦౮ [illegible] సుఖాది [illegible] వివక్షితస్త్వి [illegible] వా [illegible] సతు సాధ్యసంతే దృష్టాంతహాని [illegible] స్యాత్ । ౧౦౯ । [illegible] భేద

ధ్యాభిధాత్వయా ఽనస్య [illegible] ఆత్మజ్ఞానాబాధ్య భేదస్త్వయానాంగీకృతస్సనాస్మాభిస్సాధనీయ ఇతి హేతో [illegible] ఽపి దృష్టాంతహాన్యాదిరూపో దోషః ॥ ౧౦౮ ॥ ఏతదపి వికల్ప్య దూషయతి భగవాన్ ననుస్వశబ్దేన సుఖాదిమాన్ జీవపదవాచ్యః శరీరాదిరూప ఆత్మా వివక్షితోఽథ వా సుఖాదిరహితః ఆద్యే సుఖదుఃఖాదిమతశ్శరీరిణః ప్రత్యయేనాబాధ్యస్య వ్యావహారికానిర్వచనీయ భేదస్యాస్మదిష్టత్వాత్సిద్ధసాధ్యం* అంతే దృష్టాంతహానిః పునరేవ తే స్యాత్ ఘటాదేస్సుఖదుఃఖాదివిధురాత్మస్వజ్ఞాన విలసితత్వేన తద్బోధబాధ్యత్వస్వీకారాత్తద్బోధాబాధ్యస్య భేదస్యకాప్యనభ్యుపగమాత్

---

* స్వజ్ఞానబాధ్యభేదవత్త్వాత్-

[illegible]దావపి వ్యాప్త్యభావేనవ్యాప్యత్వాసిద్ధేః ॥ ౧౦౪ ॥ ఏవము
[illegible]మండనఆహ ॥ హేయోగిన్ అనౌపాధికభేదవత్త్వ మిహాస్మిన్ననుమా
నైవివక్షితం ననుజీవేశభేదస్యనిరుపాధికత్వేపిఘటాదిభేదవన్మిథ్యాత్వోప
పత్తేః సిద్ధసాధనతాతా)పితద వస్థేత్యాశంక్యాహ !త్వదితి జీవేశభేద
స్యనిరుపాధికత్వేతత్త్వజ్ఞానాదవిద్యాదేర్నివృత్తావపితత్కార్యఘటాదిభేదవ
త్తత స్తన్నివృత్తేరయోగాత్తత్సత్యత్వసిద్ధిభియాపాధికస్యేశ్వరజీవభేదస్యత
వేష్టత్వాదస్మాభిశ్చానౌపాధికభేదవత్త్వస్యసాధ్య మానత్వాత్ నసిద్ధసాధ
నంనాపిదృష్టాంతహానిస్తత)నిరుపాధికభేదస్యతవేష్టత్వాదిత్యాహ ఘటే
శభేదఇతి- వియోగినీ ॥౧౦౫॥ పరిహరతిభగవాన్ ఘటేశభేదేప్యవిద్యా
యాఉపాధిత్వేనానౌపాధికస్యతస్యతతా)నంగీకారాద్దృష్టాంతహానిరే
వేత్యర్థః॥కించతవానుమానేషుజడత్వముపాధిరేవఘటాదేర్జడత్వేనదృ

శ్యత్వంవివక్షితంసాధ్యమిహత్వదిష్టః। ఔపాధికస్త్వీశ్వరజీవభే
దోఘటేశభావోనిరుపాధికశ్చ॥౧౦౫॥ఘటేశభేదేప్యుపధిర్హ్యవి
ద్యాతవానుమానేషజడత్వమేవ । చిత్త్వాదభిన్నః పరవత్పర
స్మాదాత్మేతివాత్రప్రతిపక్షహేతుః ॥ ౧౦౬ ॥ధర్మిప్రమాబా

ధ్యశరీరిభేద స్త్వసంస్కృతౌ బ్రహ్మణిసాధ్యమిష్టమ్ । త్వయేష్యతే
శ్యతయామిథ్యాత్వాత్ తద్గోచరజ్ఞానస్యఘటతద్భేదహేతవజ్ఞాననివృత్త్య
యోగ్యత్వాత్తత) స్వజ్ఞానబాధ్యభేదవత్త్వంజాడ్యప్రయుక్తమితిజడత్వ
[illegible]క్తసాధ్యవ్యాపకంసాధనవతిస్వప్రకాశాత్మన్య భావాత్సాధనావ్యాప
కంతతశ్చసోపాధికత్వాదయంహేత్వాభాస ఇత్యర్థః॥నను ప్రమేయత్వా
దిరిక్తజడత్వాభావాత్తస్యచ కేవలాన్వయిత్వాత్సాధనవ్యాపకత్వాదినా
నోపాధిత్వమితిచేన్నతస్యాస్స్వప్రకాశస్యాత్మనఃస్వప్రకాశత్వస్యచశ్రు)తి
న్యాయసిద్ధత్వాత్పదార్థత్వాదితిప్రతిపక్షహేతుఃప్రతిపక్షందర్శయతిఆత్మా
శరఫ)తియోగికభేదశూన్యఃచిత్త్వాత్తత)దృష్టాంతఃపరవదితిప్రతిపక్షస్సా
[illegible]సాధకోహేతుర్యస్యసతథవహేతుస్సత్ప్రతిపక్షఇత్యర్థః- ౬,॥
[illegible]ఏతదు క్తోమండనోబ్రహ్మవక్షుకానుమానంప్రయుంజన్సిద్ధసాధ్యత్వా

తిపరిహారం శంకతే ధర్మిప్రమాఽబాధ్య శరీరభేదోఽపి బ్రహ్మణి సాధ్యత్వముక్తం
హేయబ్రహ్మాత్మసంసృతిశూన్యే-బ్రహ్మజీవప్రతియోగికధర్మిజ్ఞప్రమాఽబాధ్య
భేదవత్సంసృతిశూన్యత్వాద్ఘటాదివదిత్యేవమస్మదిష్టత్వాదాత్మప్రతియోగి
కభేదస్యచ బ్రహ్మజ్ఞానేనబాధ్యత్వస్యత్వదిష్టత్వాదస్మాభిశ్చతద్విపరీతస్యసా
ధ్యమానత్వాన్న సిద్ధసాధనం నాపిదృష్టాంతహానిర్ఘటాది ప్రమయాతద్ధా
భూతభేదస్యాబాధ్యతాయాస్త్వయాపీష్టత్వాదిత్యాహత్వయేతి॥ ౧౦౮॥ తి
తద్వికల్ప్యదూషయతిభగవాన్ కింసభేదస్సమస్తధర్మిప్రమయానబాధ్యః
కింవాయత్కించనధర్మిబోధాన్నబాధ్యః తత్ర ఘటగత జీవభేదస్యాపిస్వ
ధర్మిబ్రహ్మజ్ఞానబాధ్యత్వస్వీకారేణయావద్ధర్మిజ్ఞానాబాధ్యత్వస్యా
సంప్రతిపత్త్యాదృష్టాంతహానే రాద్యపక్షాసంభవమభిప్రేత్యద్వితీయందో

బ్రహ్మధియాత్మభేదో బాధ్యో ఘటాది ప్రమయాత్వ బాధ్యః ॥
౧౦౮॥ కింకృత్స్నధర్మి ప్రమయానబాధ్యః కింవాసయత్కించ
నధర్మిబోధాత్। ఘటాదికే బ్రహ్మణిచాత్మభేదస్యైక్యాత్త్వన
స్వాన్నముపూర్వఘటాస్య॥ ౧౦౯ ।కింవాగుణో వాసగుణోమనీ
షిభిర్వివక్ష్యతేధర్మిపదేననాంత్యః। భేదస్యతద్బుద్ధ్యవిబాధ్యతేష్టే
నాద్యశ్చతతోభయథాపిదోషాత్।౧౧౦ ॥ కింసివిశేషం

షమాహపునః పూర్వోక్తస్సిద్ధసాధన లక్షణోదోషస్స్యాత్ తత్ర హేతు
మాహ ఘటాదావితి స్వరూపాతిరిక్త భేదవాదిమతే ఘటాదౌబ్రహ్మణి
చాత్మభేదస్యైక్యాత్తద్ధర్మిఘటజ్ఞానాబాధ్య జీవభేదస్యబ్రహ్మణ్యస్మాభి
రపిస్వీకృతత్వాదిత్యర్థః॥ ౧౦౯ ॥ పునః ప్రకారాంతరేణవికల్ప్యదూష
యతి కించేతి హేమనీషిభిర్ధర్మిపదేన కింవేదాంతతాత్పర్యగోచరస్సత్య
జ్ఞానాదిరూపోనిర్గుణో వివక్ష్యతే కింవా బ్రహ్మశబ్దాదిపదవాచ్యోఽనవ
చ్ఛిన్నత్వసర్వజ్ఞత్వాదివిశిష్టస్సగుణోనద్వితీయోభేదస్యతత్ప్రమాఽవిబా
ధ్యతాయాఇష్టత్వేన సిద్ధసాధనత్వాత్ నచాద్యపక్షఉభయ థాపిప్రమిత
త్వాప్రమితత్వలక్షణ పక్షద్వయేపివక్ష్యమాణ విధయాదోషస్యసత్త్వాది
త్యర్థః॥ ౧౧౦ ॥ ఉభయథాపిదోషాదిత్యుక్తంవివృణోతి కింసగుణం

శ్రుతిస్మృత్యప్రమితం సత్ప్రతుః కిం వా౽ప్రమితం ద్వితీయే ప్రాప్తాశ్రయాసిద్ధి
ర్ఘాద్యపక్షే బ్రహ్మాదిపదలక్ష్యస్యాద్వయానందస్య ప్రత్యగ్రూపేధాత్మజీవా
భేదే నిర్ధారిత తాత్పర్యైస్తత్త్వమస్యాది వేదాంతైః జీవాత్మభేదేన
పరమాత్మనః సిద్ధౌ ధర్మిగ్రాహక వేదాంత ప్రమాణస్య ప్రకోపః ప్రా
ప్నోతి తథా చ జ్యోతిష్టోమో న స్వర్గఫలః క్రియాత్వాన్మర్దనక్రియా
వదిత్యనుమానం జ్యోతిష్టోమేన స్వర్గకామో యజేతేతి వేదబాధితవిషయ
త్వాద్యథాభాసరూపం తద్భేదమపీతి భావః ॥ ౧౧౧ ॥ ఏవం సర్వతః ప్ర
తిరుద్ధో మండనో౽నుమానవిరోధం స్థాపయితుమశక్తః శ్రుతివిరోధముద్భా
వయతి భో ఇతి ॥*॥ ద్వా సుపర్ణా సయుజా సఖాయా సమానం వృక్షం పరిషస్వ
జాతే- తయోరన్యః పిప్పలం స్వాద్వత్త్యనశ్నన్నన్యో అభిచాకశీతీతి శ్రుతిః

ప్రమితం స వా౽ంత్యే ప్రాప్తాశ్రయాసిద్ధికథా౽ద్యకల్పే। శరీర్యభేదే
సపరస్య సిద్ధేః ప్రాప్నోతి ధర్మిగ్రహమానకోపః ॥ ౧౧౧ ॥ భో
ద్వా సుపర్ణా సయుజా సఖాయే- త్యాదిశ్రుతిర్భేదముదీరయంతీ।
జీవేశయోః పిప్పలభోక్త్రభోక్త్రోస్తయోరభేదశ్రుతిబా
ధికా౽స్తు ॥ ౧౧౨ ॥ ప్రత్యక్షసిద్ధాం ఘటపటాత్మభేదప్రతీతిం నో౽నయ
విత్ప్రమాణం। స్యాదస్య బాధా౽నుమతత్పరో౽పి న్యాయో౽ర్థధర్మ

కర్మఫలభోక్త్రభోక్త్రోర్జీవేశయోర్భేదముదీరయంతీ తయోర్జీవేశయో
రభేదశ్రుతేర్బాధికా౽స్తు ॥ ౧౧౨ ॥ పరిహరతి భగవాన్ ప్రత్యక్షసిద్ధే
విషయేస్వర్గాపవర్గాఖ్యఫలశూన్యే మృత్యోః స మృత్యుమాప్నోతి య ఇహ నానేవ ప
శ్యతీతి శ్రుత్యుక్తానర్థప్రదే పంచభేదే మోక్షప్రదే శ్రుతిః ప్రమాణం న స్యాదత్ర
భేదప్రత్యక్షప్రతిపన్నమంగీక్రియతే తత్ర శ్రుతిప్రామాణ్యవారణాయ
న హి తత్ర ప్రమాణం తదసంభవస్యోక్తత్వాత్సిద్ధాంతే శుక్తిరూప్యవత్తస్యా
నుభవమాత్రసిద్ధత్వస్వీకారాదజ్ఞాతేర్థే శ్రుతిప్రమాణస్య న్యాయేన నిర్ధారి
తత్వాజ్జైమినే న్యాయాభిజ్ఞస్య తవైవం కథనం న శోభనమితి ధ్వనయన్నా
హ పౌనయ విత్ తథా చ భేదస్యాన్యతః సిద్ధావపూర్వత్వాభావాన్న శ్రుతి
తాత్పర్యగోచరతా యేన వాక్యేన యత్ర ప్రతీత్యుత్పాదనేన మానాభావ ప్ర

యుక్తాపత్తి శంకానివర్తతే తస్యతత్ర తాత్పర్య మన్యథాతస్యతదర్థత్వ
యోగాత్ యత్పరశ్శబ్దస్సశబ్దార్థః ఇతిన్యాయాత్ విపక్షేఽపసిద్ధాంతదం
డంపాతయతి అన్యథాస్వార్థేఽతత్పరోప్యర్థః వాదస్సకలోపిప్రమా
ణంస్యాత్ ఎతజ్జ్ఞాతుంయోగ్యోసీతిసూచయితుమాహ హేవిద్వన్నితి. ॥
౧౧౩ ॥ ఎవముక్తోమండనఆహ క్షేత్రజ్ఞంచాపిమాంవిద్ధిసర్వక్షేత్రేషు
భారతే త్యాదిస్మృతిప్రసిద్ధస్యార్థస్యవిబోధకతత్త్వమస్యాదిశ్రుతివాక్యం
మూలతయాయథా ప్రమాణమిష్యతే తథానశ్రుత్యక్షేణ సిద్ధోఽర్థోఽయ
స్యతథాభూతంవాక్యం ప్రత్యక్షస్యమూలతయాప్రమాణంస్యాత్తథాచ
వేదస్యప్రత్యక్షాదిప్రవృత్తేః ప్రాగపూర్వలాయానిరపేక్షశ్రుతిప్రమే

వాదస్సకలోపివిద్వన్ ॥౧౧౩॥ స్మృతిప్రసిద్ధార్థ విబోధివాక్యం
యథేష్యతేమూలతయాప్రమాణమ్। ప్రత్యక్షసిద్ధార్థకవాక్య
మేవం స్యాన్నవతన్మూలతయా ప్రమాణమ్॥౧౧౪॥ శ్రుతిస్స్మృతే
ర్థేయదివేదవిత్స్ఫురేన్నతన్మూలతయా ప్రమాణమ్। కథంభవే
ద్వేదకథానభిజ్ఞైస్తేపినైజేపరజీవయోస్సా॥౧౧౫॥ జీవేశ్వరా
సావదతీన్యుపేత్యప్రోవాచమేతత్పరమార్థతస్తు । వివిచ్యసత్వా
త్పురుషంసమస్తసంసారరాహిత్యమముష్యవక్తి॥ ౧౧౬ ॥ యది

యుక్త్యాచ్ఛ్రుతేస్తత్ర తాత్పర్యోపపత్తిరితిభావః ॥ ౧౧౪॥ పరిహరతిభగ
వాన్ యదివేదవిత్స్ఫురేస్స్మృతేరర్థే శ్రుతిస్తన్మూలతయాప్రమాణంనభ
వేత్ కింత్వనధిగతగంతృత్వేనైవ వేదవిత్స్ఫురేద్యమానార్థస్య తతస్సర్వజ్ఞా
నత్వాత్తర్హి వేదకథానభిజ్ఞైరపిపరజీవయోర్భేదజ్ఞాతేసాక్షిశ్రుతి స్తన్మూ
లతయా ప్రమాణంకథంభవేన్నకేనాపిప్రకారేణేత్యర్థః తథాచవేదక
థానభిజ్ఞైర్నిరపేక్షతయాప్రక్రమప్రవృత్తేః ప్రత్యక్షాది భిజ్ఞాతే భేదేశ్రు
తి ప్రమేయత్వాభావాన్నతస్యాస్తత్ర తాత్పర్యమితిభావః॥ ౧౧౫ ॥ కిం
చ సాక్షిశ్రుతిర్జీవేశ్వరావదతీత్యంగీకృత్యైతత్ప్రోవాచ పరమార్థత
స్తుకర్మఫలభోక్తృస్సత్వాద్బుద్ధేః పురుషంవివిచ్యసాక్షిశ్రుతి రముష్యపురుష
స్యసమస్తసుఖదుఃఖభోక్తృత్వలక్షణస్యసంసారస్యరాహిత్యంవక్తి॥౧౧౬॥

క్తమ్ ఇత్యర్థమసహమానో మండన ఆహ యదీయం శ్రుతిః పరజీవౌ విహాయాథ సత్వ జీవౌ వక్తీతి హి ప్రత్యక్షవిరుద్ధం జడస్య సత్త్వస్య భోక్తృత్వ ముదాహరంతీ హే౽హన్ ప్రామాణ్యం కథమశ్నువీత కేన ప్రకారేణ ప్రాప్నుయాత్ ప్రత్యక్షవిరుద్ధార్థప్రతిపాదకత్వే వ యజమానః ప్రస్తరణ ఇత్యాది శ్రుతివత్స్వార్థే ప్రామాణ్యానుపపత్తేః॥౧౧౭॥ అస్య మంత్రస్య పైంగ్యరహస్య బ్రాహ్మణేనైవమేవ వ్యాఖ్యాతత్వాన్నైవమితి పరిహరతి భగవాన్ అత్రాస్మిన్నర్థే త్వయా వయం న శంకనీయా యత స్తయోరన్యః పిప్పలం స్వాద్వత్తీతి సత్త్వమనశ్నన్నన్యో అభిచాకశీత్యనశ్నన్నన్యో౽భిపశ్యతి జ్ఞస్తావేతౌ సత్త్వక్షేత్రజ్ఞావితి పైంగ్య రహస్యమేవేమం మంత్రం వివృణోతీత్య

యమాఖ్యాత్యథ సత్వజీవౌ విహాయ సర్వజ్ఞ శరీరభాజౌ। జడస్య భోక్తృత్వముదాహరంతీ ప్రామాణ్యమర్హేన్నను కథమశ్నువీత॥

౧౧౭॥ స చోదనీయా వయమత్ర విద్వన్యత స్త్వయా పైంగ్యరహస్యైవ। అత్తీతి సత్త్వే త్వభిపశ్యతిజ్ఞ ఇతి స్మ సమ్యగ్వివృణోతి మంత్రమ్॥౧౧౮॥ శారీరవాచీ నను సత్త్వశబ్దః క్షేత్రజ్ఞశబ్దః పరమాత్మవాచీ। తత్రాప్యతో నాన్యపరత్వమస్య వాక్యస్య పైంగ్యాదితవ త్మనా నాపి॥౧౧౯॥ తదేతదిత్యాదిగిరాపిహి చిత్తే ప్రదర్శితా సత్త్వపదస్య వృత్తిః। క్షేత్రజ్ఞశబ్దస్య చ వృత్తిరుక్తా శారీర కేద్రష్టరి తత్ర

థః విద్వాంస్త్వమేతజ్జ్ఞాతుం యోగ్యోసీతి సంబోధనాశయః॥౧౧౮॥

ఉక్తబ్రాహ్మణస్యాపి శారీరక్షేత్ర ప్రతిపాదకత్వాద్ద్వాసుపర్ణేతి వాక్యస్యానాన్యపరత్వమితి మండనశ్శంకతే-నను తత్ర పైంగ్యరహస్యబ్రాహ్మణేపి సత్త్వశబ్దః శారీరవాచీ క్షేత్రజ్ఞశబ్దః పరమాత్మవాచీ అతః కారణాత్ పైంగ్యరహస్యోక్తమార్గేణాప్యస్యబుధ్యాత్మపరత్వం నాస్తీత్యర్థః॥౧౧౯॥ సత్త్వక్షేత్రజ్ఞశబ్దయోరంతః కరణ శారీరపరతయా ప్రసిద్ధత్వాత్తత్రైవ వ్యాఖ్యాతత్వాచ్చ మైవమిత్యుత్తరమాహ భగవాన్ తత్ర పైంగ్యరహస్యేత దేతత్సత్వం యేన స్వప్నం పశ్యత్యథ యో౽యం శారీర ఉపద్రష్టా స క్షేత్రజ్ఞస్తావేతౌ సత్త్వక్షేత్రజ్ఞావితి గిరా సత్వపదస్య వృత్తిశ్చిత్తే ప్రదర్శితా క్షేత్రజ్ఞ

శబ్దస్యచశారీరకేద్రష్టరివృత్తిరుక్తా-హీతి ప్రసిద్ధార్థకో నిపాతః ॥ ౧౨౦॥ ఉదాహృత పైంగ్యరహస్యగిరాపిజీవ పరమాత్మానావేవసిధ్యత ఇతిమండనశ్శంకతే యేనేత్య నేనహితతో ద్రదాహృతగిః స్వప్న దర్శన క్రియాయాః కర్తోచ్యతే సకర్తా జీవఏవతథా క్షేత్రజ్ఞశబ్దాభిహితస్స్వప్నద్రష్టా ఈశ్వరోపిస్యాద్యతో హి యోగీ స సర్వజ్ఞ ఇత్యర్థః ॥ ౧౨౧॥ కర్తృకథస్యతిజ్ ప్రత్యయేనాభిహితత్వాత్ శారీరఇతి విశేషణాచ్చ మైవమితిభగవాన్పరిహరతిఅత్ర గిగితిజ్ ప్రత్యయేనకర్తోక్తస్తస్మాత్కరణే తృతీయాస్వీకర్తవ్యా-నభిహితఇత్యధికారాత్ ద్రష్టాచ శారీరఇతిశారీరత్వేనవిశేష్య

విద్వాన్ ॥౧౨౦॥ యేనేతిహిస్వప్నదృశిక్రియాయాఃకర్తోచ్యతే
తత్రసజీవఏవ। క్షేత్రజ్ఞశబ్దాభిహితశ్చయోగీ స్యాత్స్వప్నదృ
క్సర్వవిదీశ్వరోపి॥౧౨౧॥ తిజ్ప్రత్యయేనాభిహితోత్ర కర్తా త
తస్తృతీయా కరణేభ్యుపేయా। ద్రష్టాచశారీరతయామనీషిన్
విశేష్యతే తేనసనేశ్వరస్స్యాత్ ॥౧౨౨॥ వృత్తిశ్శరీరేభవతీత్యము
ష్మిన్నర్థే హి శారీరపదస్య యోగీ । తస్మిన్భవన్సర్వగతో
మహేశః కథం న శారీరపదాభిధేయః ॥ ౧౨౩ ॥ భవన్శరీరాదితర
త్రచేశః కథన్ను శారీరపదాభిధేయః సఘన్నేరేపిభవత్యథాపిన
కేపిశారీరమితీరయంతి॥౧౨౪॥ యద్వ్యేషమంత్రోనభిధాయజీవ

తేతేన హేతునాసద్రష్టా ఈశ్వరోనస్యాదిత్యర్థః మనీషిణాత్వయైవం నవక్తవ్యమితిసంబోధనాశయః॥౧౨౨॥ ఏవముక్తోమండనస్సత్వపదస్యజీవేవృత్తింప్రతిపాదయితుమశక్తశ్శారీరపదస్యపరమాత్మనివృత్తిందర్శయతిశరీరేభవతీత్యస్మిన్నర్థే హియస్మాత్ హి యోగీ శారీరపదస్యవృత్తిస్తస్మాత్సర్వగతత్వాత్తస్మిన్ శరీరేభవన్మహేశశ్శారీరపదాభిధేయః కథంసభవేదపితుభవేదేవ॥౧౨౩॥ పరిహరతిభగవాన్ సర్వగత్వాదీశశ్శరీరాదితరత్రాపిభవన్ శారీరపదాభిధేయఃకథంతత్రదృష్టాంతో యథాకాశంవ్యాపకత్వాచ్ఛరీరేపిభవతితథాపిశారీర పదాభిధేయం కేపినకథయంతితద్వదిత్యర్థః॥౧౨౪॥ ఏవంతర్హిమంత్రస్యప్రామాణ్యంబాధ్యేతేతిశంకిత

[illegible]ణ్డనః స్మారయతి యద్యేవమంతర్జీవేశావనభిధాయ బుద్ధిజీవావదేత్ బు
ద్ధిశ్చాచేతనాయా అస్తీతిభోక్తృత్వం వదేత్తర్హి ప్రమాణం కథం ప్రమా
ణం నభవేదిత్యర్థః-ఇం,॥౧౨౫॥ పరిహరతి భగవాన్ అదాహకస్యాపి లో
హపిండస్య వహ్నిస్తాదాత్మ్యాద్యథా దాహకత్వమాస్తే తథైవ చైతన్యానుప్ర
వేశాదచేతనాయా బుద్ధేరపి భోక్తృత్వం స్యాత్తథా చాయో దహతీతి వాక్య
వదస్తీతి వాక్యమపి సుఖదుఃఖాదివిక్రియావతి సత్వే భోక్తృత్వమప్య ప్రవృ
త్తం ప్రమాణమేవ నహీయం శ్రుతిరచేతనస్య సత్వస్య భోక్తృత్వం వక్తుం
ప్రవృత్తా కింతు చేతనస్య క్షేత్రజ్ఞస్యాభోక్తృత్వం బ్రహ్మస్వభావతాం
చ వక్తుం ప్రవృత్తేతి భావః-వి,॥౧౨౬॥ ఏవముక్తో మండనః॥*॥ ఋతం పిబం

ప్రాజ్ఞావదేద్బుద్ధిశరీరభాజౌ। అస్తీతిభోక్తృత్వమచేతనాయా
బుద్ధేర్వదేత్తర్హి కథం ప్రమాణమ్ ॥౧౨౫॥ అదాహకస్యా
ప్యయసః కృశానోరాశ్లేషణాద్దాహకతా యథాస్తి। తథైవభో
క్తృత్వమచేతనాయా బుద్ధేరపిస్యాచ్చిదను ప్రవేశాత్ ॥౧౨౬॥
ఛాయాతపౌ యద్వదతీవభిన్నౌ జీవేశ్వరౌ తద్వదిరిబ్రువాణా।
ఋతం పిబంతావితి కాఠకేషు శ్రుతిస్త్వభేదశ్రుతిబాధికాస్తు॥
౧౨౭॥ భేదం వదంతీ వ్యవహారసిద్ధం న బాధతేఽభేదపరశ్రుతిం సా।
ఏషా త్వపూర్వార్థతయా బలిష్ఠా భేదశ్రుతేః ప్రత్యుత బాధికా

తాసుకృతస్య లోకే గుహాం ప్రవిష్టౌ పరమే పరార్ధ్యే- ఛాయాతపౌ బ్రహ్మవి
దో వదంతి పంచాగ్నయో యే చ త్రిణాచికేతా ఇతి కఠవల్లీస్థా శ్రుతిరభేదశ్రు
తేర్బాధికాస్త్విత్యాహ ఋతం సత్యఫలం పిబంతౌ పానప్రయోజ్యప్రయో
జకావితి కాఠకేషు శ్రుతిస్తు ఛాయాతపౌ యద్వదతీవభిన్నౌ జీవేశ్వరౌ తద్వ
దితి బ్రువాణాఽభేదశ్రుతేర్బాధికాఽస్తు-ఉ,॥౧౨౭॥ ఇయమపి శ్రుతి
ర్న బాధికా ప్రత్యుత బాధ్యేతి పరిహరతి భగవాన్ వ్యవహారసిద్ధం భేదం వ
దంతీ సా భేదశ్రుతిస్తదసిద్ధాభేదపరాం శ్రుతిం న బాధతే ప్రత్యుతాపూర్వా
ర్థతయాస్యాస్తత్తయాఽపూర్వార్థబోధకతయా బలిష్ఠా ఏషాభేదశ్రు
తిర్భేదశ్రుతేర్బాధికా స్యాత్ ॥౧౨౮॥ ఏవముక్తో మండన ఆహ క్రమా

మానాంతరేణ ప్రత్యక్షేణోపోద్బలితోపబృంహితా భేదశ్రుతిర్హి యమి నాం వరేణ్యా బలిష్ఠా తత్తస్మాత్ సా భేదశ్రుతిః ప్రత్యక్ష ప్రమాణబాధితా ర్థామభేదశ్రుతిం బాధితుం ప్రభవతి న త్వభేదశ్రుతిర్భేదశ్రుతిమిత్యర్థః॥ ౧౨ ॥ పరిహరతి హే బుధాగ్రియా యుక్త ప్రమాణాంతరం శ్రుతీనాం ప్రాబల్యం నాపాదయతి కింతు గతార్థతాదానముఖేన తాసాం శ్రుతీనాం దౌర్బల్యసంపాదకమేవ బుధాగ్రియాయిన స్తవేయముక్తిరశోభనేతి సంబోధనాశయః ॥౧౩॥ ఉపసంహరతి ఇతీతి అస్య శ్రీశంకరస్యాత్యాద్యాదృఢయుక్తిశ్శృణుభే ఆద్యపదేన ముక్తోఽశ్నుతే కామగణాన్ సహేశేత్యే వం వదంతి ఖలు తైత్తిరీయాశ్శ్రుతిర్హి నాభేదమబాధ్యమర్థం ద్ధినా సతీ సత్త్వమ

స్యాత్ ॥౧౨॥ మానాంతరోపోద్బలితా హి భేదశ్రుతిర్బలిష్ఠా
యమినాం వరేణ్యా । తద్బాధితుం సా ప్రభవత్యభేదశ్రుతిం ప్రమా
ణాన్తరబాధితార్థామ్ ॥ ప్రాబల్యమాపాదయతి శ్రుతీనాం మా
నాంతరం నైవ బుధాగ్రియా యుక్ । గతార్థతాదానముఖేన
తాసాం దౌర్బల్యసంపాదకమేవ కింతు ॥౧౩॥ ఇత్యాద్యాదృఢ
యుక్తిరస్య శుశుభే దత్తానుమోదా గిరాం దేవ్యా లోద్వృశవిశ్వరూ
పరభసావష్టంభముష్టింధయా । భర్తుర్న్యాసపిలష్యసూక్తిజననీ

ముక్త్యవాప్తిః. ౧ = మైవం యతోఽజ్ఞాననివృత్తితోఽయం సత్యామితానందచి దాత్మభావం గతోఽశ్నుతే సోఽస్య స సర్వకామాంస్తదంతరస్థానితి సా బ్రవీ తి. ౨ = ద్రష్టవ్య ఆత్మేతి పదైః పరాత్మనః కర్మతా త్వకర్తృతా త్వమిదం హి వక్తి. సందర్శనే తోయతి రాజభేదస్సతోఽస్యథా స్యాచ్ఛ్రుతిరప్రమాణం. ౩ = । నేయం శ్రుతిస్తాత్త్వికభేదగా స్యాదద్వైతశ్రుతేర్వేదవిదాం వరేణ్యా- విరోధతో బ్రహ్మపరత్వతోఽస్యాస్తాత్పర్యగత్యా కిల మానభావః. ౪ = న సర్వాస్త్వభేదశ్రు తిరేవ యోగిన్ ప్రకల్పితాభేదపరేతి మైవం- ప్రాతీతికో వా వ్యవహారసిద్ధో భే దో న వై భేదమితి ప్రకోపాత్. ౫ = అథాస్తు భేదో యతిశేఖరాథార్ప త్తిర్న చైవం నను సత్యభేదం- వినోపపత్త్యా రహితో న చార్థస్తస్మాదభేదార్థ శ్రుతిర్బలిష్ఠా. ౬ = స్యాచ్చేద్భేదోఽస్య పరాత్మనా ముక్తే తథైవ్యానుపలబ్ధ్యా

తనచోపలభ్యతే-తస్మాదసౌనాస్తితతోయతే భిర్దాపష్టప్రమాణస్యతుగ
మ్యతాంగతా.౭ = యథావృతోనైవఘటః ప్రదృశ్యతేతథావృతోఽసా
వపినైవభాసతే- అవిద్యయాతత్త్వవిదామనావృతఃప్రకాశతేతోనభిదాం
త్యహానగా.౮ = ఇత్యాదిదృఢయుక్తిజాతంగ్రాహ్యాం తాంవిశినష్టి గి
రాందివ్యాఽధిష్ఠాతృదేవతయా సరస్వత్యాదత్తోఽను మోదోయస్యైత
యానుమోదితేతియావత్ తథా తాదృశస్యవిశ్వ రూపస్యమండనస్యయో
రభసావష్టంభోవేగస్యహర్షస్యవా స్తంభస్తస్యముష్టింధయానిప్విద్యసా
రాకర్షకాతయా భర్తున్యాసస్యసంన్యాసస్య విలక్ష్యేణసంవ్యానేన
యాసూక్తిస్తస్యాజననీసరస్వత్యేవసాక్షిత్వకుక్షింభరిస్సాక్షిత్వవతీయస్యా

సాక్షిత్వకుక్షింభరిస్సశ్లాఘోద్ధృతపుష్పవృష్టిలహరీసౌగంధ్యపా
ణింధయా॥ ౧౩౧ ॥ఇత్థంయతిక్షితిపతేరనుమోద్యయుక్తింమా
లాంచమండనగృహేఽపినామవేష్యా।భిక్షార్థముచ్చలతమద్యయు
వామితీమాంప్రాచిష్టతంపునరువాచయతీంద్రమంబా ॥ ౧౩౨॥
కోపాతిరేకవశతశ్శపతాపురామాం దుర్వాససాతదవధిర్విహి
తోజయస్తే । సాహంయథాగతముపైమిశమిప్రవీరేత్యుక్త్వాస
సంభ్రమమముంనిజధామయాంతీమ్॥౧౩౩॥ బబంధనిశ్శంకమర
ణ్యదుర్గామంత్రేణలాంజేతుమనామునీంద్రః। జయోపితస్యా

స్తథాశ్లాఘయాసహావర్తమానాయాపుష్పవృష్టిలహరీతస్యాస్సౌగంధ్య
స్యపాణింధయతిపాస్తంపిబతీతితథా - శార్దూల, ॥ ౧౩౧ ॥ ఇత్థమేవం
ప్రకారేణయతిరాజస్యయుక్తిమనుమోద్యమాలాంచమండనగృహేమలినామ
వేష్యాద్యయువాంభిక్షార్థముచ్చలతమితిమాంశంకరమండనౌ ప్రాచిష్టోవా
చాంబాసరస్వతీతంయతీంద్రంపునరువాచ॥౧౩౨॥పురాకోపాతిరేకవశతో
మాంశపతాదుర్వాససాతవజయస్తస్యావధిర్విహితస్తస్య జాతత్వాత్సా
హంహేశమిప్రవీరయథాగతముపైమ్యనుగచ్ఛామీత్యేవమముంససంభ్రమ
ముక్త్వానిజధామయాంతీంబబంధేత్యన్వయఃససంభ్రమంయాంతీమితివా॥
౧౩౩॥నిశ్శంకమరణ్యదుర్గాఖ్యమంత్రేణవనదుర్గామంత్రేణమునీంద్రశ్శ్రీశంకర

బంధ కిమర్థమిత్యపేక్షాయామాహ తాంసరస్వతీంజేతుమనాః నను యతీంద్రస్యతస్యతజ్జయ సిద్ధమానేన కిమిత్యాశంక్యాహ తస్యాఃసరస్వత్యాజయోపిస్వమతైక్యసిద్ధ్యైనతుస్వస్యసర్వజ్ఞతానిమిత్తకమానపూజాది సిద్ధ్యర్థం.- ఉ, ॥౧౩౪॥ మంత్రేణబధ్వాకిముక్తవానిత్యపేక్షాయాంతద్వచనముదాహరతి దేవస్యవిధాతుబ్రహ్మణో భార్యాంత్రిపురసంభేదకస్యమహాదేవస్యసగర్భ్యాంసహోదరాం ఉపాత్తంలక్ష్మ్యాదీనాం విచిత్రరూపంయయాతథాభూతామిమానాసీంప్రపంచస్యగతుణార్థంకృతావతారాం,దేవీంభవతీం సరస్వతీంత్వామహంజానామి ॥౧౩౫॥

స్వమతైక్యసిద్ధ్యైసావర్జ్ఞతస్యస్వస్యనమాన హేతోః॥౧౩౪॥జానామిదేవీంభవతీంవిధాతుర్దేవస్యభార్యాంపురభిత్సగర్భ్యామ్।
ఉపాత్తలక్ష్మ్యాదివిచిత్రరూపాంగుప్త్యైప్రపంచస్యకృతావతారామ్॥౧౩౫॥వ్రజజననితదాత్వంభక్తచూడామణేస్తేనిజపదమనుదాస్యామ్యభ్యనుజ్ఞాంయథోక్తమ్।ఇతినిజవచనేస్మింఛ్ఛారదా సంమతేసౌ మునిరథ ముదితోభూన్మాండనం హ్యాదృబ్భుత్సుః॥౧౩౬॥ ... ...

ఇతిశ్రీమాధవీయేతన్మండనాఖ్యాకథావర్ణనసం
క్షేపశంకరజయేసర్గోఽష్టమోభవత్॥

తస్మాత్ హేజనని తేభక్తచూడామణేరహం యదానిజస్థానమేతుంగంతుమభ్యనుజ్ఞామథిదాస్యామితదాత్వంనిజపదంవ్రజ-ఇత్యేవంభూతేనిజవచనేశారదయాసరస్వత్యాసంమతేసతిమాండనంహృన్మండనస్యాభిప్రాయంజ్ఞాతుమిచ్ఛురసౌమునిఃశ్రీశంకరోముదితోఽభూత్.-మాలినీ,॥౧౩౬॥ ...

ఇతి శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యబాలగోపాలస్వామి శ్రీ
పూజ్యపాదశిష్యదత్తవంశావతంస రామకుమారసూను
ధనపతికృతే శ్రీశంకరాచార్యవిజయడిండిమేఽష్టమస్సర్గః.
టీ, సం, ॥ ౯౨౫ ॥

—※—

శ్రీగణేశాయనమః

శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే * సవ్యాఖ్యానే

నవమసర్గప్రారంభః

ఏవంమండనాచార్యసంవాదంసపరికరంనిరూప్యసర్వజ్ఞోపాయం సప్రపంచంనిరూపయితుముపక్రమతే అథాచార్యయుక్తీనాంసరస్వతీకృతానుమోదనస్యస్వగళస్థమాలాయా మలినీభావస్యచానంతరం సంయమిరాజస్యశ్రీశంకరస్యవేదార్థనిర్ణయకర్త్రైః పునశ్చన్యాయసహితైర్వచనైర్జైమినిఆగ్రహాయస్యసతథాభూతోపిసపదితత్రకృతసంశయఃపుపరవో

అథసంయమిక్షితిపతేర్వచనైర్నిగమార్థనిర్ణయకరై
ర్జైమినైః। శమితాగ్రహోపిపునరవ్యవదత్కృతసంశయస్సపది
కర్మజడః॥ ౧ ॥యతిరాజసంప్రతిమమాభినవాన్న విషాదితో
స్మ్యపజయాదపితు । అపిజైమినీయవచనాన్యహహోపాన్యథితాని
హంతిభృశమస్మికృశః॥ ౨ ॥సహివేత్త్యనాగతమతీతమపిప్రియకృత్స

తత్ యతఃకర్మజడః॥ప్రమితాక్షరావృత్తం॥ప్రమితాక్షరాసజసైరుదితేతి అను తాత్ ॥౧॥యదువాచతదాహ హేయతిరాజసంప్రతిమమాభినవాదప జయాద్విషాదంనప్రాప్తోస్మి అపితుజైమినీయవచనాని అహహేతినిపాతాశ్చర్యాతిశయార్థావత్యంతఖేదార్థావాఽన్మథితానీతికారణాదత్యంతకృశోస్మి॥ ౨ ॥హేయస్మాత్సజైమినిర్భవిష్యద్భూతంచ జానాతిపునశ్చజగతఃప్రియకరణార్థం వేదస్యవేదార్థస్యవా ప్రవర్తనవిధావధికృతస్తథాచైవంభూతస్తపసాంనిధిస్సకథంవితథాసూత్రప్రవదో వితథానివ్యర్థానిసూత్రపదానియస్యవితథసూత్రేషువ్యవసాయోవాయస్యతథాభూతః

ఉభయభారతీమండనమిశ్రౌ

సౌధం

శ్రీశంకరాచార్యః

శ్రీజగద్గురుభ్యోనమః-

గురుబ్రహ్మాగురుర్విష్ణుగురురుదేవోమహేశ్వరః।గురుస్సాక్షాత్పరబ్రహ్మాతస్మై
గురవేనమః ॥ * ॥ అఖండమండలాకారం వ్యాప్తంయేనచరాచరమ్ । తత్పదందర్శితం
నతస్మైశ్రీగురవేనమః ॥ * ॥ అజ్ఞానతిమిరాంధస్యజ్ఞానాంజనశలాకయా । చక్షు
తంయేనతస్మైశ్రీగురవేనమః ॥ * ॥ నారాయణంపద్మభవంవసిష్ఠంశక్తించతత్
రాశరంచ । వ్యాసంశుకంగౌడపదంమహాంతంగోవిందయోగీంద్రమథాస్యశిష్యమ్
శంకరాచార్యమథాస్యపద్మపాదంచహస్తామలకంచశిష్యమ్ । తంతోటకంవార్తిక
మన్యానస్మద్గురూన్సంతతమానతోస్మి॥ఓంనమఃపరమఋషిభ్యోబ్రహ్మేభ్యోబ్రహ్మ
సంప్రదాయకర్తృభ్యోవంశఋషిభ్యోనమోగురుభ్యోనమోమహద్భ్యః॥ ... .

స్తంభవేదిత్యర్థః ॥ ౩ ॥ ఇత్యేవంసందేహం ప్రస్తువంతంతంమండన
మనసా శ్రీశంకరోఽవోచత్ జైమినామునాక్ ఈషదపి అవనయోఽస్యాయో
నహి కింతువయమేవా నభిజ్ఞతయా మునేరభిప్రాయం యథావన్న ప్రమి
మీమహే ప్రమాతుంనశక్నుమః ॥ ౪ ॥ ఏవంశ్రుత్వాత్యుత్సుకో మండనఅ
హాయదికవిజనైరప్యవిదితం మునేర్హార్దమభిప్రాయో విద్యతేతి తర్హి
హాస్మదగ్రే వర్ణయ ననుమున్యభిప్రాయవిత్త్వాభిమానవతాం భవద్విధా
నామగ్రే తద్వర్ణనంనిష్ఫల మిత్యాశంక్యాహ యది భవతాఽత్రాస్మిక్
హృదయవర్ణనే ప్రసక్త్యుక్తం కథితం తర్హి దళితాహంకృతయస్సం

మస్తజగతోఽధికృతః ।నిగమప్రవర్తనవిధౌ సకథంతపసాంనిధిర్వి
తథసూత్రపదః ॥ ౩ ॥ ఇతిసందిహానమవదత్తమసౌసహిజైమినా
వపనయో స్మిమనాక్ । ప్రమిమీమహేనవయమేవమునేర్హార్ద
యంయథావదనభిజ్ఞతయా ॥౪॥ యదివిద్యతే కవిజనావిదితంహృ
దయంమునేస్తదిహావర్ణయభో । యదియుక్తమత్ర భవతా కథి
తంహృదికుర్మహే దళదహంకృతయః ॥ ౫ ॥ అభిసంధిమానవి
పరేవిషయప్రసక్తమృలేననుజిఘృక్షురసౌ తదవాప్తిసాధనతయా
సకలంసుకృతంస్యాహపయదితిస్మ పరమ్ ॥ ౬ ॥ వచనంతమేతమి
తిధర్మచయంపిదధాతిబోధజపిహేతుతయా । తదపేక్షయైవ

తోవయంతత్ హృదికుర్మహే ॥౫॥ ఏవం ప్రార్థితస్స శ్రీశంకరో జైమిన్యభి
ప్రాయమావిష్కరోతి పరే బ్రహ్మణ్యభిప్రాయవానపి విషయేషు ప్రవాహి
కృతబుద్ధీన్ తత్రానధికారమాలోచ్య తత్రాధికారాయ తాననుగృహీతు
మిచ్ఛురసౌ మునిః పరబ్రహ్మప్రాప్తిసాధనతయా పరం కేవలం సుకృతం ప్ర
త్యాంకమార్ణాతిశయేననిరూపతవాన్ నతుపరంబ్రహ్మేత్యర్థః ॥ ౬ ॥ నన్వి
దంభవద్భిః కథం జ్ఞాతమితి చేత్ శ్రుత్యర్థనిర్ణాయకస్య శ్రుత్యనురూ
పాభిప్రాయవత్త్వాభావనిశ్చయా దిత్యాశయేనాహ వచనమితి తమేతం
వేదానువచనేన బ్రాహ్మణా వివిదిషంతి యజ్ఞేన దానేన తపసానాశకేనేతి వ
చనంపరబ్రహ్మావగతిజన్మహేతుతయా బ్రహ్మచర్యాదికమః సముదామ్నం

ఖితధాతి యద్యపి ప్రత్యయార్థప్రధానతాపత్తేస్సనర్థేచ్ఛాజనిహే
తుతయాతద్విధాయకం తథాప్యశ్వేనజిగమిషతీతివత్ప్రకృత్యర్థప్రధాన
తాశ్రమేణైవముక్తం తద్వచనాపేక్షమేవ సచమోక్షపరో జైమినిధర్మ
నిచయం నిరధారయత్ నాన్యథేతి వయం మన్మహ ఇత్యధ్యాహారః॥౭॥ నను ఆ
మ్నాయస్య క్రియార్థత్వాదానర్థక్యమతదర్థానామితి సూత్రయన్
వేదస్యసిద్ధవస్తుపరతాం కథం మనుత ఇతి మండనశ్శంకతే శ్రుతయః క్రియార్థ
కతయాసఫలా అక్రియార్థకాని తు వచాంసి వృథా ఽనర్థకానీతి సూత్ర
యన్ మునిరాడ్వేదవచసాం సిద్ధవస్తుపరతాం ననుకథం మనుత ఇత్యర్థః ॥ ౮॥

సచ మోక్షపరో నిరధారయన్న పరథేతి వయమ్। ౭॥ శ్రుతయః క్రి
యార్థకతయా సఫలా అతదర్థకాని తు వచాంసి వృథా । ఇతి
సూత్రయన్ననుకథం మునిరాడపి సిద్ధవస్తుపరతాం మనుతే ॥ ౮॥
శ్రుతిరాశిరద్వయపరోఽపి పరంపరయాత్మబోధఫలకర్మణి చ ।
ప్రసరత్కటాక్ష ఇతి కార్యపరత్వమసూచి తత్ప్రకరణస్థగిరామ్॥
౯॥ నను సచ్చిదాత్మపరతాభిమతా యది కృత్స్నవేదనిచయస్య ము
నేః ఫలదాతృతామపురుషస్య వదన్ కథం నిరాహ పరమేశమపి ॥
౧౦॥ నను కర్తృపూర్వకమిదం జగదిత్యనుమానమాగమవచాం
సి వినా। పరమేశ్వరం ప్రథయతి శ్రుతయస్త్వనువాదమాత్రమి

త్యుక్తసూత్రస్య కర్మకాండాభిప్రాయత్వాన్నైవమితి పరిహరతి భగవాన్
శ్రుతిరాశిః పరంపరయా ఽద్వితీయబ్రహ్మపరోఽపి ఆత్మబోధః ఫలం యస్య
తస్మిన్ కర్మణి ప్రసరత్కటాక్షః ప్రవాహీకృతదృష్టిరిత్యతః కర్మప్రకరణ
స్థగిరాం కార్యపరత్వమసూచి సూత్రితవాన్ ॥౯॥ నన్వేవం తర్హి ఫలదాతృ
త్వం కర్మణస్స్వీకృత్యాపరేశం కిమర్థం నిరాహేతి మండనశ్శంకతే నను కృత్స్న
వేదకదంబస్య సచ్చిదాత్మపరతా యది మునేరభిమతా తర్హి పురుషాత్పర
మాత్మనో భిన్నస్య కర్మణః ఫలదాతృత్వం వదన్ మునిః పరమేశ్వరమపి క
థం నిరాకృతవానిత్యర్థః ॥౧౦॥ అనుమానగమ్యం తం నిరాకృతవాన్న తు వే
దనిశ్చయగమ్యమితి పరిహరతి భగవాన్ నన్వితి ఇదం జగత్ కర్తృపూర్వకం

కార్యత్వాత్ ఘటాదివదిత్యనుమానం వేదవచాంసి వినాపరమేశ్వరంసాధ యతిశ్రుతయస్తు అనుమానసిద్ధార్థస్యానువాదమాత్రమితికాణభుజాః కాణాదాః॥౧౧॥ ఔపనిషదముపనిషదేకగమ్యంబృహంతం పురుషమవేద విత్ కథంచిదపినమనుతేనవిజానాతీతి వేదవచః పరమాత్మనోఽవేదగోచర తాంకథయతితథాచశ్రుతిః,తంత్వౌపనిషదంపురుషం పృచ్ఛామినావేదవి న్మనుతేతంబృహంతమితి-తస్మాదిదం కాణాదోక్తమనుమానంతంకథంగమ యేదితిభావమితిపరోన్వయః। ౧౨॥ ఇత్యుక్తంభావమాత్మనిబుద్ధౌనిధా యసమునిస్త్రీణ్యయుక్తిశతైరీశ్వరపరమనుమానం నిరాకరోత్ తథేశ్వరాత్

తికాణభుజాః॥౧౧॥సకథంవిదౌపనిషదంపురుషంమనుతేబృహం
తమితివేదవచః। కథయత్యవేదవిదగోచరతాంగమయేత్కథం
తమనుమానమిదమ్। ౧౨ ॥ ఇతిభావమాత్మనినిధాయమునిస్సని
రాకరోన్నిశితయుక్తిశతైః।అనుమానమీశ్వరపరంజగతః ప్రభవం
లయంఫలమపీశ్వరతః॥ ౧౩ ॥ తదిహాస్మదుక్తవిషయానిషదా
నవిరుద్ధమప్యపిమునేర్గదసి।ఇతిగూఢభావమనవేక్ష్యబుధాః స్తమ
నీశవాద్యయమితిబ్రువతే ॥ ౧౪ ॥ కిముతావతైవననిరీశ్వరవా
ద్యభవత్పరాత్మవిదుషాంప్రవరః నిశాటనాహితతమఃక్వచిద
ప్యహసిప్రభాంమలినయేత్తరణేః॥౧౫॥ ఇతిజైమినీయవచసాం

జగతఃప్రభవంప్రలయం ఫలంచనిరాకరోత్ ॥ ౧౩॥ తత్తస్మాదిహాస్మిన్ మునేఽౌపనిషదస్మదుక్తవిషయానిషదాఽహస్యాన్యాపివిరుద్ధంనభవతితథా ఽప్యుక్తంగూఢభావమనవేక్ష్యబుధాస్తంజైమినిమనీశ్వరవాద్యయమితికథ యంతి॥౧౪॥ పరమేశ్వరపరానుమానఖండనమాత్రేణతస్యానీశ్వరవాది త్వంనసంభవతీత్యాహ కిముతావతైవ నపరాత్మవిదుషాంప్రవరః నిరీశ్వ రవాదీఅభవత్ నిశాటనైర్ఘూకాదిభిరాహితంస్థాపితంతమోదివసేతరణేః సూర్యస్యప్రభాంక్వచిదపినమలినమేత్ నైవమలినాంకుర్యాత్॥౧౫॥ ఇత్యే వంప్రకారేణయతిసింహేనకథితం జైమినీయవచసాం హృదయంనిశ మ్యసకవిర్లాట్మండనోమనసాఽత్యంతంసందర్శార్థదయాసహావర్ణయన్

శ్చసభానాయకాస్తథైవసనందః॥౧౬॥ యతిరాజోఽప్యవిదితాభిప్రా
యోఽపిసమండనఃపరివర్తితవర్తమానోమనాగీషద్విశయఃసంశయో యస్య
సఃఅస్యజైమినేర్వచసాపితమభిప్రాయమవగంతుంమనసాజైమినింప్రాప
తస్యధ్యానంకృతవాన్సచజైమినిఃకవేఃమండనస్యసమీపమవాప॥౧౭॥ జై
మినిఃశృణ్వత్యతదచ్ఛహేసుమతేభాష్యకారేశ్రీశంకరేఏతేనోక్తఏవమునే
రాశయఉతాన్యఇతీమంసంశయంపరిత్యజ।యతోమమ సూత్రతతేర్హృ
దయమేషఃఅవోచత్తదేవమమహృదయంనాన్యథా॥౧౮॥ కించనకే

హృదయంకథితంనిశమ్యయతికేసరిణా । మననాసనందకవిరా
ణ్మితరాంసహశారదాశ్చసదస్పతయః॥ ౧౬ ॥ విదితాశయో
ఽపిపరివర్తిమనాగ్విశయస్సజైమినిమవాపహృదా। అవగంతుమ
స్యవచసాపిపునస్సచసంస్మృతస్సవిధమాపకవేః॥౧౭ ॥ అవద
చ్ఛృణ్వతిసభాష్యకృతిప్రజహీహిసంశయమిమంసుమతే। యద
వోచదేషమమసూత్రతతేర్హృదయంతదేవమమనాపరథా ॥
౧౮ ॥సమమైవవేదహృదయంయమిరాడపితుశ్రుతేస్సకలశాస్త్రి
తతేః। యదభూద్భవిష్యతిభవత్తదపిహ్యయమేవవేదనతథాఽప
రః॥ ౧౯ ॥గురుణాచిదేకరసతత్పరతానిగదాయిహిశ్రుతిశిరో
వచసామ్। కథమేకసూత్రమపితద్విమతంకథయావ్యహారితదుప
సాదితధీః॥ ౨౦॥ అలమాకలయ్యవిశయంసుయశశ్శృణుమేరహ
స్యమిమమేవపరమ్ । త్వమవేహిసంస్మృతినిమగ్నజనోత్తరణేగ్ర

వలంమమైవహృదయంయమిరాట్ జానాతిఅపితుశ్రుతేస్సర్వశాస్త్రతతే
శ్చహృదయంవేదయచ్చభూతంభవిష్యత్ వర్తమానంతదప్యయమేవవేద
నరస్తునతథావేద ॥ ౧౯ ।తథాహైతదుక్తఏవమమాశయోవ్యాసశిష్యస్యమ
మతద్విరుద్ధకథనాసంభవాదిత్యాహ గురుణాశ్రీవేదవ్యాసేనవేదాంతవచ
సాంచిదేకరసతత్పరతానిగదాయితద్విరుద్ధమేక సూత్రమప్యహంకథంకథ
యామియతస్తత్ప్రాప్తప్రతిపాదితబుద్ధిః ॥ ౨౦ ॥ తస్మాత్ హేసుయశఃసంశ
యమలమాకలయ్యాలంకృత్వావిముచ్యమమవచనాద్రహస్యంశృణుసంస్మృ

తిసాగరనిమగ్నజనోత్తరణార్థం గృహీతవిగ్రహం తం పరం పురుషం పరమా త్మానం శివమేవ త్వం జానీహి యద్వా త్వమేవ పరం పురుషమవేహి నను నిర్విగ్రహస్య తస్య కథం తద్వత్తేత్యాశంక్య సహాంస్మృతీతి ॥ ౧ ॥ నను కుత ఏతజ్జ్ఞాతమితి చేత్తత్రాహ యత ఆద్యే కృతయుగే సత్త్వమునిః కపిలాఖ్యస్సతాం జ్ఞానం ప్రయచ్ఛతి ద్వితీయే త్రేతాసంజ్ఞకే యుగే దత్తో ద్వాపరనామకే తు సుమతిర్వ్యాసః కలౌ శంకర ఇత్యేవమస్య మహిమా శైవపురాణే స్ఫుటం యథా స్యాత్తథా యతః కథితస్తస్మాత్త్వమస్య మతే హే సుమతే త్వమతతరన్ ప్రవిష్టస్సన్ సంసారసముద్రం తరేస్తీర్ణో భవ, శార్దూలవిక్రీడితం వృత్తమ్॥ ౨ ॥ తతః కిం వృత్తమిత్యపేక్షాయామాహ ఇత్యేవం బోధితో ద్విజవరో

హీతవపుషం పురుషమ్ ॥ ౧ ॥ ఆద్యే సత్త్వమునిస్సతాం వితరతి జ్ఞా
నం ద్వితీయే యుగే దత్తో ద్వాపరనామకే తు సుమతిర్వ్యాసః కలౌ
శంకరః । ఇత్యేవం స్ఫుటమీరితోఽస్య మహిమా శైవే పురాణే యత
స్తస్యాత్త్వం సుమతే మతే త్వవతరన్ సంసారవార్ధిం తరేః ॥ ౨ ॥ ఇతి
బోధితద్విజవరోఽంతరధాన్మనసోపగుహ్య యమినామృషభమ్ । స
యాయజూకపరిషత్ప్రముఖః ప్రణిపత్య శంకరమవోచదిదమ్ ॥
౩ ॥ విదితోఽసి సంప్రతి భవాన్ జగతః ప్రకృతిర్నిరస్తసమతాతిశ
యః । అవబోధమాత్రవపురప్యబుధోద్ధరణాయ కేవలముపాత్త

మండనోఽమేనసజైమినిర్యమినాం ఋషభం మనసా ఆలింగ్యాంతర్ధానమగాత్ స చ యాయజూకానాం ఇజ్యాశీలానాం సదసి ప్రముఖశ్శ్రేష్ఠో మండనశ్శంకరం ప్రణిపత్యేదం వక్ష్యమాణమవోచత్ - ప్ర, ॥ ౩ ॥ సంప్రతి భవాన్ విదితోఽసి కోఽసావహమితి తత్రాహ జగతః ప్రకృతిః కారణమత ఏవ నిరస్తసమతాతిశయః జగత్కారణస్య అనేకత్వే ఏకస్య సిసృక్షాయామపరస్య జిహీర్షా ఉపరస్య జిహీర్షాయామన్యస్య సిసృక్షేత్యనవస్థితత్వాపాతాత్ నను సాంఖ్యాద్యభిమతం ప్రధానాదిరూపం మాం జానాసీతి చేత్తత్రాహావబోధమాత్రవపుర్నను విగ్రహవంతం మాం కథమేవం జానాసీతి చేత్తత్రాహైవంభూతోఽప్యస్మాదృశాజ్ఞజనోద్ధరణాయ కేవలం గృహీతవిగ్రహోఽసాన

...స్తత్ర స్తద్వానిత్యర్థః॥౭౪॥ అబుధోద్ధారశ్చ త్వయా సంపాదిత ఏవేత్యా
...ంత వేదస్థాపనాదిత్యాశయేనాహ॥ ఆత్మా వా ఇదమేక ఏవాగ్ర ఆసీత్
బ్రహ్మ వా ఇదమగ్ర ఆసీదేకమేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆసీదేకమేవాద్వితీయమిత్యా
దిభిః ఋగ్యజుస్సామాఖ్యవేదత్రయీమస్తకైర్యదేకం పదం కథితం తస్యార్థ
పదస్యార్థ స్త్వమస్యయుధ స్త్వం పరం కేవలం పరిపాలకో౽సి అన్యథా గళి
తోపమథనైః ప్రభ్రష్టామేసౌగతాద్యైః ప్రలపితలక్షణస్యాంధకూపస్యాంత
రే౽ద్యపతత్ తత్పదం కథమివ ప్రలయం నావత్స్యత్ పితుః ప్రపత్స్యత ఏవ-
పృథ్వీ॥౭౫॥ కించ యథా కశ్చన మూఢస్స్వప్నే శ్రమం ప్రాప్య సుప్తః ప్రబు

తేను॥౭౬॥ యదేకముదితం పదం యతివర త్రయీమస్తకైస్తద
స్యపరిపాలకస్త్వమసి తత్త్వమస్యాయుధః। పరం గళితసౌగతప్రల
పితాంధకూపాంతరే పతత్కథమివాస్యథా ప్రళయమద్య నావ
త్స్యత॥౭౭॥ ప్రబుద్ధో౽హం స్వప్నాదితి కృతమతిః స్వప్నమపరం
యథా మూఢస్స్వప్నే కలయతి తథా మోహవశగాః। విముక్తిం
మన్యంతే కతిచిదిహ లోకాంతరగతిం హసంత్యేతాన్ దాసాస్త
వ గళితమాయాః పరగురో॥౭౮॥ ముహుర్ధిగ్ధిగ్ద్వైతప్రలపితవిము
క్తిం యదుదయే౽ప్యపారస్సంసారో విరమతి న కర్తృత్వముఖరః।
భృశం విద్వన్మోహే స్థిరతమవిముక్తిం త్వదుదితాం భవాతీతామే

ద్యః ప్రబోధరూపమపరం స్వప్నమేవాహం స్వప్నాత్ప్రబుద్ధ ఇతి కృతబుద్ధిః కల
యతి మన్యతే తథేహలోకే కేచిదవివేకవశవర్తినో బంధరూపామేవ లోకాం
తరగతిం విముక్తిం మన్యంతే తే తవ పరగురో దాసాస్తు విగళితమాయా ఏతాన్
హసంతి॥౭౮॥ తస్మాద్ద్వైతవాదిప్రలపితవిముక్తిం ముహుర్ధిగ్ధిక్ యతో
యస్యాముదయే౽పి కర్తృత్వప్రముఖో౽పారసంసారో న శామ్యతి త్వదు
క్తాం ...నాం విముక్తిం మోహేను మోహే యతస్సర్వానర్థనివృత్తిపూర్వక
పరమానందప్రాప్తిరూపేత్యాహ సేయం త్వదుక్తా స్వరూపరూపా ఏవం
భూతాయా అపి నాశవత్త్వే౽నుపాదేయత్వం స్యాదిత్యతః స్థిరతమేత్యుక్తం॥
౭౯॥ కించావిద్యాలక్షణయా రాక్షస్యా గళితమఖిలేశం హే పరగురో అస్యా

వందముదకంభిత్వానకభసంయధాస్యా స్తథా మున్మాదుదరాత్సకా
శాదుదహార్యఆహృతవానసితథాచరష్టాంయువతిభిస్సృతాంనతుగిలితా
న్నత్రాప్యాముస్యాఖిలేశస్యరామచంద్రస్యప్రియతమాంసీతాంనతుతంతత్ర
దివశ్యకన తరకోయువతి నాశేనాహాతే హనూమాంకా లోకేద్యఎవ
భూతస్యతవతుమహాత్మాయస్యాత్తేహ్యాపనిమాణంనా స్వశ్యఫలాని౨౮
ఎవంస్తుత్వాసమ్మూర్ఛ్యత్వా సయతి హే గవానిహా ఊద్ధృత
దింశ్యంమహిమానం ప్రాన్వన ధా మదహ పన్నాగ్యూ(ఫ) ౨౯
యంనివధిచి నాసం ౨౮ విద్యాగా న్యాశితం శీతే
శంప గా పిచండంథి స్వాన్య ఏ స్వాదుదహారసిప్ప
తాంకృ ఇ యువగిథి స్య్ప్ర
లోకేద్య స్వసంతియతి హ్యాహితా॥౨౮॥ ఇగి వాతిపా
నవగమ్యాఘ నాముహిహానసి కృశను విం ్గామపా। యదహ
పురాణివమ హంప్రశమప్యాణిలవస్వకరుణాల॥౨౯॥
కపిలాక్షపాదక భ్యు మునా అపి మోహా మ ఘురమిగవ
థా సు విథావసిమిణాపితర్కప్రభవేత్స్య పంపకసేవాం
శమృతే। ౩౦॥ సమైత్రై త్రైకేం పిలకణభుగౌతమవచ స్తమసా
మైశ్చేతోమలినిమసమారంభంపన్నైః। సుధాధారో ్గా పచ
రభగవత్పాదవదన ప్రరోహ ద్వ్యాహారామృతకిరణ ఘం పజ
వంతత్సర్వం క్షమస్వాగసాం హాకరుణాసముద్ర॥౩౧॥ఏవం క్షమాప్య
ప్రసాద్య అపరిమితప్రతిభావిలగౌతమ కణాదప స్వత-ూపి ప్రతిభా
వనిజ యవిధ్ మోహం పా స్తా త్ర పకసేవాంశంత్వాంపినాన్యాసిక
సంప్రభవేత్॥౩౦॥ తథాపేదానీం తేషాం వచ స్తమఃపుంజాత్కించి
త్ప్రాప వేత్యాహాస మైత్రైకిసుధాధారో ాకవ్రచురాద్భగవత్పాదముఖ
క్షణాచ్చంద్రాత్ప్రరోహంతో వ్యాహారలక్షణా అమృతకిరణా స్తేషాం
ం జెవిజయునిసతిమనసోమలిని మ్నా మాన్య స్యసమారంభ ణేనచ శ్చై
త్రైప్రతికరేణైః కపిలాదివచ స్తమస్తో ి లి శైకపి కింస్వకార్యకస్తా

...ప్ప్రాతుమప్యశక్తత్వాత్ – ప్ర,॥౩౧॥ దుర్వాదిభిర్వ్యాప్తాముర్వీమాలో
చ్యోద్భూతాంచింతాందర్శయతి దేవంపరమాత్మలక్షణాద్దేవప్రతిమాం
భిందానైః తద్భేదనపరైర్మోహాహ్వమదేనమత్తైః ఉత్తైరుపలభ్యమానైర్వాది
లక్షణాభినవయవనైః శ్రుతిలక్షణాసద్గోభంజనోత్సుకైస్సర్వేయం భూమి
ర్వ్యాప్తాతతశ్చజగతిఏవంవిధాః సేవతాంకస్మిన్ దేశేకస్మిన్ కాలేవా
ముక్తిప్రసక్తిః కైవకాపికాపినాస్తీతినరాచార్య శిష్యాణాలోచ్యాయ
ద్వ్యాసద్వ్యాదీభవాః రాజామేషా నైవిజిత కలిమలావిప్లుతత్వానురక్తావశీ
కృతచిత్తాభవచ్ఛిష్యాదిశిదిశిసమంతాద్విజృంభంతే ఇతస్త్వయాచింతయామ
మకిన్నకిమపీత్యర్థః-ప్ర,॥౩౨॥ కించఅల్పబుద్ధీనాంయావివృతయో వ్యాఖ్యా

యని ॥ ౩౧ ॥ భిందానైర్దేవమేనైరభినవయవనైస్సద్గవీభంజ
నోత్కైర్వ్యాప్తాసర్వోరుముర్వీక్వజగతిభజతాం కైవ ముక్తిప్ర
సక్తిః। యద్వ్యాసద్వ్యాదిరాజావిజితకలి మలావిప్లుతత్వానురక్తాః
విజృంభంతేసమంతాద్దిశిదిశికృతినః కింతయా చింతయామే॥౩౨॥
కథమల్పబుద్ధివివృతిప్రచయప్రబలోరగక్షతిహతాః శ్రుతయః।
నయవిత్త్వదుక్త్యమృతసేకధృతా విహరేయు రాత్మవిధృతాను
శయాః ॥ ౩౩ ॥ భవదుక్తసూక్త్యమృతభానుకరానచరేయు
రార్యయదికశ్శమయేత్। అతితీవ్రదుస్సహభవోష్ణకరప్రచురా
తపప్రభవతాపమిమమ్॥ ౩౪॥ బతకమజాయంత్రమధిరుహ్యాతపః

స్తాసాంప్రచయాః ప్రచారస్సఏవప్రబలోరగస్తత్కృతక్షతిత్యాహతాః
శ్రుతయోయదిత్వదుక్తిలక్షణామృతసేకేనధృతా నస్యుస్తర్హ్యాత్మసిక్య
తాభిప్రాయాః కథంవిహరేయుః జీవనంలబ్ధ్వా విహారంకుర్యురిత్యర్థః-
ప్ర,॥౩౩॥ కించభవదుక్తసూక్తిలక్షణస్యామృతభానోస్సుధాకిరణస్యచం
ద్రస్యభానవోంశవోహే ఆర్య యదినవిచరేయుస్తర్హ్యతితీవ్రస్యాతఏవ
దుస్సహస్యభవలక్షణస్యోష్ణభానోస్సూర్యస్యప్రచురాతపాత్ప్రభవోయ
స్యతథాభూతమిమమనుభూయమానన్తాపం కశ్శమయేత్ అతితీవ్రోదుస్స
హోభవోష్ణకరప్రచురాతపప్రభవస్తాపస్తమిమమితివా॥౩౪॥ అతఏవైషం

ధో ప్యహంత్వయోద్ధృతో౽స్మీత్యాహ బత ఖేదేహ షేవాకా కర్మణా యంత్రి
తభిరుప్యాతపఆదిభిరతిరూఢాభిరూనేనభరితో వ్యా త్రస్సంసారమాఖభిః శే
పతితో౽హంతస్మాత్ భవతోద్ధృతో౽స్మి ॥ ౩౫ ॥ స న్వేకస్యోద్ధరణే౽పరస్యో
ద్ధరణేనైవస్యాం మమస్యాదితిచేత్ తత్కృత సుకృతదుష్కృతానుసారి
త్వాత్తవనేత్యాహ౽హంపూర్వజన్మసునిశ్చయేనాసుకరమతికష్టసాధ్యంబహు
పో౽చరంనా చేదధునాఅస్మిన్ జన్మనికరుణానిధినాజగదీశ్వరేణభవతాస
మమాత్యంతాయోగ్యస్యకథాకథంఘటతే। ౩౬ ॥ అతో౽సంఖ్యాన్లైరేవపు
ణ్యైః సుగురో స్తవగిరాంపరిచయంలబ్ధవానస్మీతంవిశినష్టి శా స్త్రిరూపేణప

ప్రిత గేహదారసుతభృత్యధనైః అతిరూఢమానభరితః పతితో
భవతోద్ధృతో౽స్మి భవకూపవిలాత్ ॥ ౩౫ ॥ అహమాచరం బహుత
పో౽సుకరంననుపూర్వజన్మసున చేదధునా। జగదీశ్వరేణకరుణాని
ధినాభవతాకథామమకథంఘటతే ॥ ౩౬ ॥ శాంతిపాత్రిస్సుకృ
తాంకురందమసముల్లాసోల్లసత్పల్లవం వైరాగ్యద్రుమకోరకంప
హనతావల్లీప్రసూనోత్కరమ్। ఏకాగ్రీ సుమనోమరందవిస్మృతిం
శ్రద్ధాసముద్యత్ఫలంవిందేయం సుగురోగిరాం పరిచయంపు
ణ్యైరగణ్యైరహమ్ ॥ ౩౭ ॥ త్రిదివౌకసామపిపుముక్షకర్మిహసంస
రజ్జనవిముక్తికరీమ్। కరుణోర్మిశాంతవకటాక్షఝరీమవగాహతే

ణతస్యపాత్రికృతస్యసుకృతస్యబీజమాతస్యాంకురం దమసముల్లాసస్యోల్ల
సత్తం పల్లవం వైరాగ్యద్రుమస్య వైరాగ్యలక్షణపారిజాతస్యకోరకంకలికా
నూతం తితిక్షావల్ల్యాః ప్రసూనోత్కరం పుష్పనిచయం ఏకాగ్రీసుమనసస్స
మాధానపుష్పస్య మరందవిస్మృతింమకరందవిస్తారం శ్రద్ధాయాః స్సముద్య
త్ఫలంతథావశాంత్యాదిమతాధి కారిణాలభ్యంత మహామసంఖ్యాతైః పు
ణ్యకృతైః పుణ్యైః ప్రాప్తవానస్మీత్యాచార్యామద్భాగ్యమాహాత్మ్యమితిభా
వః-శా, ॥ ౩౭ ॥ అతో౽త్రాస్మిన్ లోకే తవకటాక్షఝరీంధన్యా తిమోఽ
వగాహతే తాం విశినష్టి దేవానామపి చతుర్విధపురుషార్థకాంక్షిణాం భవసంస
క్తాంజనానాం విముక్తికరీం కరుణాలక్షణోర్మిభిర్వ్యాప్తాం ॥ ౩౮ ॥ సను

క్రీడాలీలాసులోలాశయానాముక్తయుర్భ్యవగాహనా సంభ్రాత్క-
థమహాసంసరతాంవిమోతుకరత్వంతస్యా ఇత్యాశంక్యాహ కేచిజ్జాతజ్ఞ
యిణశ్చంచలేలోచనేయాసాంతాసామంగనానాం కుచతటీ వస్త్రై)కద
శోచ్చాలనాది రూపాసులీలాసు చంచలాంతః కరణాస్సంతిచేత్ సంతు త
థాప్యమీవశీకృతచిత్తాఅప్రతిమయశసాంకోశాదయః పాత్రమంజూషా
దిరూపాః శ్రీగురోస్తవవ్యాహారేభ్యః క్షరితస్యానిస్సృతస్యామృతస్యయో
ద్ధిస్తస్యలహరీలక్షణాసుదోలాసుఖేలంతితత్రిద్రాక్పరిరంభలఘుటితిఆలిం
గనసంభ్రమస్త్వరయాకాలేభూషాస్థానవిపర్యయః కలాశిల్పనైపుణ్యం

త్రిఖలుధన్యతమః॥ ౩౮ ॥ కేచిచ్చంచలలోచనాకుచతటీచేలాం
చలోచ్చాలనస్పర్శనద్రాక్పరిరంభసంభ్రమకలాలీలాసులోలా
శయాః। సంత్వేతేకృతినస్తునిస్తులయశఃకోశావయశ్శ్రీగురువ్యా
హారక్షరితామృతాబ్ధిలహరీదోలాసుఖేలంత్యమీ॥ ౩౯ ॥ చింతా
సంతానతంతుగ్రథితనవభవత్సూక్తిముక్తాఫలౌఘైరుద్యద్వైశ
ద్యసద్యఃపరిహృతతిమిరైర్హారిణోహారిణోమీ। సంతస్సంతో
షవంతోయతివరకిమతోమండనంపండితానాం విద్యాహృద్యా
స్స్వయంతాఇష్టతమఘముఖరాన్వారయంతీవృణీతే॥ ౪౦ ॥ సం
తస్సంతోషపోషందధతుతవకృతామ్నాయశాఖైర్యశోభిస్సారా

ప్రియానుకరణంలీలావాగ్భిర్గత్యాచేష్టయాశార్దూల, ॥ ౩౯ ॥ కించవై
ద్యాద్వైశద్యసహో)ద్యద్వ్యక్తతాలక్షణేనశౌక్ల్యేనసద్యఃపరిహృతమజ్ఞానల
క్షణంతిమిరంయైఃచింతాయావిచారస్యసంతానలక్షణైస్తంతుభిగ్రంథి
తానాంనవీనానాంభవత్సూక్తిలక్షణముక్తాఫలానాంసమూహైః చామీక
రవంతో౽హారిణోయుద్ధరహితాహారిణోమనోజ్ఞాఇతి వాఅమీసంతోభవ
చ్ఛిష్యాస్సంతోషవంతస్సంతిఅతోహేయతివరపండితానాంమండనమతః
పరంకిమయమేవపండితానామలంకారోనత్వన్యో౽తఏవాతిరమ్యావిద్యా
బ్రహ్మవిద్యాలక్షణాంగనాపురందరప్రముఖాన్ వారయంతీఏతాన్వృణీతే
స్మ,॥ ౪౦॥ కించతవకృతామ్నాయస్యోపదేశస్య శోభాయైషుతైర్యశోభిః।

సంతాపసంతోషస్యపోషం పుష్టిం ధారయంతు అహో సూర్య సంబంధ్యాలో
కైరులూకా ఇవ ఖైర్నిఖిలఖలా మోహం వహంతు వయంతు ధీరాశ్చ తే శ్రీశం
కరార్యప్రణతేః పరిణత్యా ప్రణామస్య పరిణామేన భ్రశ్యదంతర్దురంతరంత
మో యేషాం తాదృశాః సంతః ప్రచురతరనిజానందసాగరే నిమగ్నాః ధీరశ్చా
సౌ శ్రీశంకరశ్చేతి వా ॥౪౧॥ కించ తే చిన్తసంసర్వాభిలషితసంపాదకత్వాత్క
ల్పవృక్షస్తథా తే పదకమలయోర్వందనం నందనం తథా త్వద్విషయకా మన
సి సంకల్ప ఆరాధనాదిచ్ఛా కల్పవల్లీ తథా తవ గుణస్తు గీర్వాణానా ఇయం స్వ

లోకా హైరులూకా ఇవ నిఖిలఖలా మోహమాహోవహంతు। ధీరశ్రీ
శంకరార్యప్రణతిపరిణతిభ్రశ్యదంతర్దురంతధ్వాంతాస్సం
తో వయంతు ప్రచురతరనిజానందసింధౌ నిమగ్నాః ॥౪౧॥ చింతా
సంతానశాఖీ పదసరసిజయోర్వందనం నందనం తే సంకల్పః కల్పవ
ల్లీ మనసి గుణనుతేర్వర్ణనా స్వర్ణదీయమ్। స్వర్గోఽదృగ్గోచర
స్త్వత్పదభజనమతస్సంవిచార్యైవమార్యా మన్యంతే స్వర్గమన్యం
తృణవదతిలఘుం శంకరార్యత్వదీయాః ॥ ౪౨ ॥ తదహం విసృజ్య సుత
దారగృహం ద్రవిణాని కర్మసంగ్రహావిహీతమ్। శరణం వృణో
మి భగవచ్చరణౌ వను శాధి కింకరమముం కృపయా ॥ ౪౩ ॥ ఇతి సూ
నృతోక్తిభిరుదీర్ణగుణస్సుధియాత్మవానన జిష్ణుత్సుకసా। స
ముదైక్షతాస్య సహధర్మచరీం పవితాశయా మునిమహోచతసా ॥
౪౪ ॥ యతిపుండరీకతవ వేద్మి మనో నను పూర్వమేవ విదితం చ మ

ద్గదీ గంగా తథా స్వర్గస్తు దృగ్గోచరః కటాక్షవిషయోఽతో హే శంకరార్య ఇ
దమేవం విధం త్వత్పదభజనం విచార్య త్వదీయాః పణ్డితా అస్యం స్వర్గం సుపక్వ తృణ
వదతిలఘుం మన్యంతే ॥ ౪౨ ॥ తత్తస్మాదహం సుతాదిసర్వం పరిత్యజ్య భవచ్చర
ణౌ శరణం వృణోమి అతోఽముం కింకరం శాధి ఆజ్ఞాపయ ॥ ప్ర. ॥ ౪౩ ॥ ఇ
త్యేవం సుబుద్ధిర్మండనేన సూనృతోక్తిభిరుదీర్ణగుణ ఆత్మవాన్ సశ్రీశం
కరస్తమనుగృహీతుమిచ్ఛుస్తస్య మండనస్య సహధర్మచారిణీం పత్నీం సముదైక్ష
త విదితాశయో మునిరాశయోవిశ్వయా సా సరస్వతీ మునిమవోచత ॥ ౪౪ ॥ యదు

వాచ తదాహ హేయతి వ్యాఖ్యా ॥ ని ॥ పుండరీకం సితాంభోజం సితచ్ఛత్రే చ కోశ జె । కోశ కారాంతరే వ్యాఘ్రే పుండరీకోగ్ని దిగ్గజేఇతి విశ్వః శ్రావకః అహంతవ మనోగతం వేద్మి పూర్వమేవ చేహాస్మిన్ స్వజన్మ నియతస్వకాలం భవిష్యత్ తాపసముఖాన్మయా విదితం తదుదీర్యతె సభ్యజనైస్స హాత్వం శృణు ॥ ౪౫ ॥ ఏవం తాపసముఖాద్విదితం వృత్తాంతం శ్రావయితుమభిముఖీకృత్య తం శ్రావయతి జాతుకదాచిత్ మాతురుపకంఠజుషి మాతృసామీప్యం సేవమానాయాం మయి సత్యాం ప్రభయా విద్యుత్ప్రతిభటా జటా యస్య సితభూత్యా శ్వేతభస్మనా రుషితా లిప్తా తనుశ్శరీరం యస్య స అపరసూర్య ఇవ కశ్చిత్త

యా । ఇహ భావి తాపసముఖాదఖిలం తదుదీర్యతే శృణు ససభ్యజ

నః ॥ ౪౫ ॥ మయి జాతు మాతురుపకంఠజుషి ప్రభయా తటిత్ప్ర

తిభటోచ్చజటః । సితభూతిరూషితసమస్తతనుః శ్రమణో ద్వయా

దపరసూర్య ఇవ ॥ ౪౬ ॥ పరిగృహ్య పాద్యముఖయార్హణయా రచి

తాఞ్జలిర్నమితపూర్వతనుః । జననీ తదాత్తవరివస్యమముం మునిమ

న్వయుఙ్క్త మమ భావ్యఖిలమ్ ॥ ౪౭ ॥ భగవన్ వేత్సి దుహితుర్మమ

మ భావ్యఖిలం చ వేత్తి తపసా హి భవాన్ । ప్రణతే జనే హి సుధి

యః కథయంత్యపి గోప్యమార్యసదృశాః కృపయా ॥ ౪౮ ॥ కియదా

యురాప్స్యతి సుతా నను తేఽతివాదయితృం కథం విధముపైష్యతి చ । అ

థ చక్రతామనపి కరిష్యతి మే దుహితా ప్రభూతధనధాన్యవతీ ॥ ౪౯ ॥

పస్వీ అభ్యయాత్ ॥ ౪౬ ॥ తదా పాద్యార్ఘ్యయా పూజయా మునిం పరిగృహ్య రచితాంజలిః నమితా పూర్వతనుశ్శిరోభాగో యయా సా జననీ అత్తా వరివస్యా పూజా యేన తమముం మునిం మమ భవిష్యదఖిలమన్వయుఙ్క్త పృష్టవతీ ౪౭ ॥ హే భగవన్ స్వదుహితుర్భవిష్యదహం న జానామి భవాన్ హి తపసా వేత్తి ఆర్యసదృశాః సన్తో జనే గోప్యమపి కృపయా కథయంత్యేవ ॥ ౪౮ ॥ ఏవం తం సమ్ముఖీకృత్య గుహ్యాం పృచ్ఛతి మే దుహితా కియదాయుః ప్రాప్స్యతి సుతాన్ కతి వా ప్రాప్స్యతి పతిం కీదృశముపైష్యతి తథా ప్రభూత ధనధాన్యవతీ సతీ యజ్ఞానపి కరిష్యతి ॥ ౪౯ ॥ ఇత్యేవం తపస్వినమాజననాన్యాపృష్టః భావి

చరితం యస్మై స ప్రసూనమాత్రమీలితే విలోచనే ఏవ విలోచనకే యస్య సః క్రమేణ సకలం కథయన్ ఇదమస్య పరమతిగోప్యమపి జగాద ॥ ౫౦ ॥ వేదబాహ్యం మతం యేషాం కర్మతద్ధారయోర్వా ప్రబలైశ్చతైర్బాహ్యమతైర గమితైః వేదమార్గే అధిక్షితి భూమావఖిలత్వే భిన్నే సతి ద్రుహిణో బ్రహ్మా వేదమార్గముద్ధర్తుమిచ్ఛుర్మండనకవీంద్రవ్యాజేనావతీర్య ఖలు భాతి ప్రకాశతే ॥ ౫౧ ॥ పర్వతసుతా పార్వతీ రుద్రమివ సముద్రసుతా లక్ష్మీ విష్ణుమివ సా తవ సుతా తం ద్రుహిణావతారమనురూపం మండనమవాప్య

ఇతి పృష్టభావిచరితః ప్రసూనమాత్రమీలితనిలోచనకః సకలం క్రమేణ కథయన్నిదమస్య పరం జగాద సురహస్యమపి ॥ ౫౦ ॥
నిగమాధ్వని ప్రబలబాహ్యమతైర్గమితైరధిక్షితి ఖిలత్వమిహ ద్రుహిణః పునరుద్దిధీర్షురవతీర్య ఖలు ప్రతిభాతి మండనకవీంద్రమిషాత్ ॥
౫౧ ॥ తమవాప్య రుద్రమివ సాద్రిసుతా ద్రుహిణాత్మజా తవ వా చ్యుతమివాబ్ధిసుతా । అనురూపమాప్య తనయా సమస్తమఘనాశనసుతా భవిష్యతి చిరం ముదితా ॥ ౫౨ ॥ అథ నష్టమౌపనిషదం ప్రబలైః కుమతైః కృతాంతమిహ సాధయితుమ్ । ననుమానుషం వపురుపేత్య శివస్సమలంకరిష్యతి ధరాం స్వపదైః ॥ ౫౩ ॥ స హి తేన వాదముపగమ్య చిరం దుహితుః పతిస్తు యతివేషజుషా విజితస్తమేవ శరణం జగతాం శరణం గమిష్యతి విసృష్టగృహః ॥ ౫౪ ॥ ఇతి గాముదీర్య స మునిః ప్రయయౌ

యా సకలం యథాతథమభూచ్ఛమమ భవదీయశిష్యాపదమస్యాక ప్యాహృతాః సర్వే సుఖాయజ్ఞాయయా సుతైస్సహ వర్తమానా చ సతీ చిరకాలం ముదితా భవిష్యతి ॥ ౫౨ ॥ అథానంతరమిహాస్మిన్ లోకే ప్రబలైః కుమతైర్నష్టమౌపనిషదం కృతాంతం సిద్ధాంతం సాధయితుం ననుశివో మానుషం వపురవాప్య స్వచరణన్యాసైర్భూమిమలంకరిష్యతి ॥ ౫౩ ॥ తేన యతివేషజుషా శ్రీశంకరేణ సహ తవ దుహితుః పతిర్వాదం ప్రాప్య తేన విజితః సర్వపరిత్యక్తగృహో జగతాం శరణం తం శరణం గమిష్యతి ॥ ౫౪ ॥ ఇతి వాచముదీర్య స మునిః ప్రయయౌ మమ సర్వం భవిష్యత్ యథా తేనోక్తం తథైవా

ఖ్యాతః తస్మాదస్య మమ పశ్య భర్తా వదీయశిష్యపదం మనో వర్తే వచసి కథమసత్యం ఖ్యాపయిష్యతి ॥ ౫౫ ॥ యద్యప్యేవం తథాపి మదవిజయేన సకలస్యాపి రాజ్ఞి త త్వాస్మాం విజిత్యైవ న శిష్యం కుర్విత్యాహాపి తు కింతు ప్రథితానామగ్రణీర్మమ పతిరద్య త్వయా సమగ్రో జితో న భవతి తథా యద్యస్మాదహమస్యార్ధాంగం శరీరం న జితా ఆత్మనోర్ధం పత్నీతి శ్రుతేః ఏతజ్జ్ఞాతుం యోగ్యాసి ఇతి సా చ యతిం సంబోధయతి హే మతిమన్నితి తస్మాన్మాం విజిత్యైవ నం శిష్యం కురు ॥ ౫౬ ॥ నను మత్స్వరూపాభిజ్ఞా మయా సహవాదం కథమిచ్ఛసీతి చేత్త

దం వితథం భవిష్యతి మునేర్వచసి ॥ ౫౫ ॥ అపి తు త్వయాద్య న సమగ్రజితః ప్రథితాగ్రణీర్మమ పతిర్యదహమ్ । వపురర్ధమస్య న జితా మతిమన్నపి మాం విజిత్య కురు శిష్యమిమమ్ ॥ ౫౬ ॥ యదపి త్వమస్య జగతః ప్రభవో నను సర్వవిచ్చ పరమః పురుషః । తదపి త్వయైవ సహవాదకృతే హృదయం బిభర్తి మమ తూత్కలికామ్ ॥ ౫౭ ॥ ఇతి యాయజూకసహధర్మచరీకథితం వచోర్థవదగర్వమిదమ్ । మధురం నిశమ్య మునిరస్తతరాం ప్రతివక్తుమైహత యతిప్రవరః ॥ ౫౮ ॥ యది వాదివాదకలహోత్సుకతాం ప్రతిపద్యతే హృదయమిత్యబలే । తదనాం ప్రతం న హి మహాయశసో మహిళాజనేన కథయంతి కథామ్ ॥ ౫౯ ॥ స్వమతం ప్రభేత్తుమిహ యో యతతే సవధూజనోస్తు యది వాస్త్వితరః । యతితవ్యమేవ ఖలు తస్య జ

తాహ యద్యప్యస్య జగతస్త్వం కారణం సర్వజ్ఞశ్చ పరమః పురుషస్తథాపి త్వయైవ సహవాదార్థం మమ తు హృదయముత్కలికాం ధారయతి ॥ ౫౭ ॥ ఇత్యేవం యాయజూకశీలస్య పత్న్యా కథితమర్థవదనిందితపదం మధురం వచో నిశమ్యాత్యంతం ముదితో యతిశ్రేష్ఠః శ్రీశంకరః ప్రతివక్తుమైచ్ఛత్ ॥ ౫౮ ॥ హృదయం వాదకలహోత్సుకతాం ప్రతిపద్యత ఇతి త్వయా యదుక్తం సోऽబలే తదయుక్తం హి యస్మాన్మహాయశసః వధూజనేన కథాం న కథయంతి ॥ ౫౯ ॥ స్వమతరక్షణాయ పరిస్ఫూర్తైనత్వమతమేతన్న వాచ్యమిత్యాశంక్య న స్వపక్షస్త్యాజ్య ఇత్యాహ అస్మిన్ లోకే స్వమతం ప్రభేత్తుం యః ప్రయత్నం కరోతి

శివపూజనాత్ స్త్రీస్వాత్మానం స్తుతస్య జయే హే భగవన్ త్వపి షట్పురుషత్వం పైర్యం
శుశ్రూషితశ్చ వ్యాపకత్వం మమ నిశ్చితం ॥ ౬౦ ॥..................
తత్ర త్రైవంవిధౌ వృత్తాననుదాహరతి అతఏవ గార్గ్యాఖ్యయా బ్రహ్మవాదిన్యా స
హ యాజ్ఞవల్క్యాఖ్యమునిరాట్ కలహమకరోత్ తయోస్సంవాదో బృహదా
రణ్యకే ఉక్తః తథా జనకస్సులభయా బలయా సహ కలహమకరోదితి మోక్ష
ధర్మేషూక్తం యదుక్తం మహాభారతే ఇతి తాత్పర్యం కిమేతావతా
మీ యాజ్ఞవల్క్యాదయో యశోనిధయో న భవంత్యపి తు భవంత్యేవ ॥ ౬౧ ॥

యోగిజనపక్షపాతిన్ ఉపైభగవన్ ॥ ౬౦ ॥ అతఏవ గార్గ్యాభిధ
యా కలహం సహ యాజ్ఞవల్క్యమునిరాడకరోత్ । జనకస్తథా
సులభయా బలయా కిమమీ న భవంతి స యశోనిధయః ॥ ౬౧ ॥ ఇతి యు
క్తిమద్గదితమాకలయన్ముదితాంతరః స్మృతిసద్విబుధిః । స తయా
వివాదమపి దేవతయా వచసామియేష విదుషాం సదసి ॥ ౬౨ ॥ అ
థ సా కథా ప్రవవృతే స్మ తయోరుభయోః పరస్పరజయోత్సుక
యోః । మతిచాతురీరచితశబ్దఝరీస్ఫుటితాఖిలపటుతయోః
౬౩ ॥ అనయోర్విచిత్రపదయుక్తిభరైః శమయ్య సంకథనమాక
లితమ్ । న ఫణీశముఖ్యాతులయన్నరవింగురుం కవిం కిము పరం జగతి ॥
౬౪ ॥ న దివా న నిశ్యపి చ వాదకథా విరరామ నిత్యయమికర్కాలమ్బ్య
తే । ఇతి జల్పతోస్సమమనల్పధియోర్దివసాశ్చ సప్తదశ చాత్యగ

చ్ఛత్యేవం యుక్తియుక్తం తయా కథితమాకర్ణయన్ముదితాంతరః స్మృతిలక్ష
ణానాం నదీనాం సముద్రస్స శ్రీశంకరో వచసామధిష్ఠాత్ర్యా దేవతయా సర
స్వత్యా విదుషాం సదసి వాదమియేష ఇచ్ఛతి స్మ ॥ ౬౨ ॥ అథానంతరం ప
రస్పరజయోత్సుకయోశ్శ్రుత్యా శ్రవణేన విస్మయీకృతా విచక్షణా యా
భ్యాం తయోర్ద్వయోశ్శంకరసరస్వత్యోర్వాదకథా ప్రవవృతే తాం విశి న
ష్టి బుద్ధిచాతుర్యారచితా శబ్దఝరీ యత్ర సా ॥ ౬౩ ॥ విచిత్రపదయుక్తిభరై
ర్వ్యస్తమనయోః కథితం శ్రుత్వా ఫణీశం శేషమపి నాతులయత్ నాపి సూ
ర్యం నాపి బృహస్పతిం నాపి శుక్రం జగత్యపరం నాతులయన్నితి కిం వక్తవ్యం

...యుక్తకాలం సంధార్య కందర్పాదిష్వనియామకత్వా...విహా ॥ ౬౫ ॥ అథశారదాకృతకవాక్ప్రముఖేష్వనాదిసిద్ధవేదవాక్ప్రభృతిష్వఖిలేషు శాస్త్రసమూహేషు తం పరం మునిం జేతుమశక్యమాత్మని విచింత్య పునరపి దంపత్యోర్మానం ఘటేత్యచింతయత్ ॥ ౬౬ ॥ యదచింతయత్తద్దర్శయతి అతిబాల్యఏవకృతం సన్న్యాసనం యేన నియమైః పరైరవిధురో వికలశ్చ సదాకదాపి నియమవినిర్ముక్తో నభవతీత్యర్థః అతః కామాగమేష్వయమకృతబుద్ధిస్తత్తస్మాదనేన మదనాగమేనేదానీమహం జయేయం ॥ ౬౭ ॥ ఇత్యేవము

ముక్ ॥ ౬౫ ॥ అథశారదాకృతకవాక్ప్రముఖేష్వఖిలేషు శాస్త్రనిచయేషు పరమ్ । తమజయ్యమాత్మని విచింత్య మునిం పునరప్యచింతయదిదం తరసా ॥ ౬౬ ॥ అతిబాల్యఏవకృతసన్న్యసనో నియమైః పరైరవిధురశ్చ సదా । మదనాగమేష్వకృతబుద్ధిరసౌ తదనేన సంప్రతి జయేయమహమ్ ॥ ౬౭ ॥ ఇతిసంప్రధార్య పునరప్యమునా కథనే ప్రసంగమథ సంగతితః । యమినం సదస్యముమపృచ్ఛదసౌ కుసుమాస్త్రశాస్త్రహృదయం విదుషీ ॥ ౬౮ ॥ కలాః కియంత్యో వద పుష్పధన్వనః కిమాత్మికాః కించ పదం సమాశ్రితాః । పూర్వేచ పక్షే కథమన్యథా స్థితిః కథం యువత్యాం కథమేవ పూరుషే ॥ ౬౯ ॥ నేతీరితః కించిదువాచ శంకరో విచింతయన్నత్రచిరం విచ

క్షణః । తాసామనుక్తౌ భవితాల్పవేదితా భవేత్తదుక్తౌ మమ ధర్మ

మునా కథనేప్రసంగం సంప్రధార్య అథ ప్రసంగాత్సదస్యముం యమినం కామశాస్త్రస్య రహస్యమసౌ విదుషీ సరస్వత్యపృచ్ఛత్ ॥ ౬౮ ॥ యదపృచ్ఛత్తదుదాహరతి పుష్పధన్వనః కామస్య కలాః కియంత్య ఇతి సంఖ్యావిషయకః ప్రశ్నః కిమాత్మికా ఇతి స్వరూపవిషయకః కిం స్థానమాశ్రితా ఇతి స్థానగోచరః పూర్వస్మింశ్చ పక్షే ఽన్యథా కృష్ణపక్షే యా స్థితిస్తస్యా విపర్యయేణ తస్యాః కేన ప్రకారేణ స్థితిరితి పక్షద్వయేపి తస్యాః స్థితిప్రకారవిషయః కథం యువత్యాం పురుషే చ కథమితి స్త్రీపురుషయోర్వైలక్షణ్యేన తస్యాః స్థితివిషయః ॥ ౬౯ ॥ ఇతీరితో ఽస్మిన్నర్థేవిచింతయన్ విచక్షణః శ్రీశంకరః కించిదపి నోవాచ

నమాహాత్మ్యానాంకలానామకథనేమహాత్మ్యజ్ఞతాభవిష్యతీత్యాశంక్య ఆహ
ముహ్యతేఽధనే హృత్యస్యసంశయః ॥ ౬౦ ॥ ఇత్యేవం శిష్యైం సమ్మంత్ర్య
విదితశాస్త్రాగమోఽపి జగతివ్రతినాంకామ శాస్త్రే తథ్యా పాదిప్రజ్ఞ
తాం పరమహంస పరివ్రాజకానాం నియమం రక్షయితు మిచ్ఛు స్తస్మిన్
కాలేఽనవబుద్ధకామశాస్త్రఇవసన్ జగాద॥ ౬౧ ॥ యదువాచతదాహ
హేశిష్యాః కలాదినం కథనే మాసమాత్ర మవధిః క్రియతాం మిత్యుక్తా శిష్య
వస్యగణా వాదిభిరనుమన్య తే తథా చ మాసానంతరం భోస్సుదతి కామశా
స్త్రనిపుణత్వమపి ఇత్యత్ర్యసి ॥ ౬౨ ॥ తథేతి తయా సరస్వత్యా స్వీకృతే సతి మో
సంశయః ॥ ౬౦ ॥ ఇతిసంవిచింత్యసహృదాశుచిదానవబుద్ధరు
క్తః శరదాత్ర ఇవ। విదితాగమోపిసురిరక్షయిషుర్నియమంజగా
దజగతివ్రతినామ్ ॥ ౬౧ ॥ ఇహమాసమాత్రమవధిః క్రియతా
మనుమన్యతేహిదివసస్యగణః । తదనంతరంసుదతిహాస్యసిభోః కు
సుమాస్త్రశాస్త్రనిపుణత్వమపి ॥ ౬౨ ॥ ఉరరీకృతేసతితథేతి త
యాక్రమతేస్మయోగిమృగరాడ్గగనమ్ । ధృతవిగ్రహః స్ఫురతని
నైయయుతోదధదభ్రచారమథయోగదృశా॥ ౬౩ ॥ సదదర్శకం
చ్రచిదమర్త్యమివ త్రిదివచ్యుతంవిగతసత్వమసౌ।మనుజేశ్వరంప
రివృతం ప్రలపన్త్రిమదాభిరార్తమదమాత్యజనమ్ ॥ ౬౪ ॥అ
థోనిశాఖేటవశాదటవ్యాం మూలేతరో మోహవశాత్పురా
గిరాట్ శ్రీశంకర ఆకాశమాక్రమతేస్మ అథానంతరం ధృతఃవిగ్రహస్స్వ
రూపం యస్యస ప్రఖ్యాత విగ్రహస్తథాత్రు తైవిన నైమైర్గ్నితైశ్వర్యసస్య
యోగదృష్ట్యాఽభ్రచారమాకాశగమన మదధత్ ॥ ౬౩ ॥ సకస్మింశ్చిద్దేశే
విగతజీవమపిస్వర్గాత్పతితం దేవమివ ప్రలపంతీభిః ప్రమదాభిః పరివృతం
ఆర్తామార్తఅమాత్యజనాయస్యతంనరేశ్వరందదర్శ ॥ ౬౪॥ అథోనిశా
యాం రాత్రౌమృగయావశాత్ ॥ని॥ ఆఖేటోమృగయాస్త్రియామిత్యమరః-
అటవ్యాంవనేమృతస్యమూలేమోహేమూర్ఛనం తస్యవశాత్పురాసుమ
త్యాత్రింతప్రాణంతమమరకసంజ్ఞం రాజానంవీక్ష్యసంయమీంద్రః సన్నం

[illegible]తత్కృత్వా నైవవివేక్తుం కృతిసమర్థా ఇత్యర్థః ॥ ౮౫ ॥ కింకార్యస్మదీయమత
[illegible]మహాత్మ్యం కస్య భేదమలినం ధ్యాంతం కామశాస్త్రాంతరమతిగర్హ్యం తదీయశైవయదిహ్య
నైవ ప్రవృత్తిం జగ్తో జగదనవస్థితమేవభవేత్ తథాచోక్తం — యద్యదాచరతి
శ్రేష్ఠస్తత్తదేవేతరో జనః ॥ సయత్ప్రమాణం కురుతే లోకస్తదనువర్తత ఇతి.
॥ ౮౬ ॥ ఇదంనమయా విదితం జ్ఞాపితం సర్వజ్ఞత్వా త్తవకిం స్వప్రణోదితమి
త్యాహ శిథిలయిమం యతిధర్మం భూమౌ ప్రకటయితుం ధృతకంకణస్యాగ్రహీ
తప్రతిజ్ఞస్య భవతో౽ విదితం కిమస్తి నకిమపి తథాపి హే భగవన్ మయేదమది
దంమయోక్తం ॥ ౮౭ ॥ ఏవం పద్మపాదవాక్యముదాహృత్యాచార్యస్యాతదు

రితో ప్రతఖండనేన। కింనాదయోతిచాల్బిషముల్బణం తే కృత్యం భ
వానైవకృతీవివేక్తుమ్ ॥ ౮౮ ॥ ప్రతమస్మదీయమతులం క్వమహాత్మ్య
శక్యాఖశాస్త్రమతిగర్హ్యమిదమ్ । తదశిష్యతే భగవతైవయదిహ్యా
నవస్థితం జగదిహైవ భవేత్ । ౮౯ ॥ అధిమేదిని ప్రథయితుం శిథిలం
ధృతకంకణస్య యతిధర్మమిమమ్ । భవతః కిమస్త్యవిదితం తదపి ప్ర
ణయాన్మయోదితమిమం భగవన్ ॥ ౯౦ ॥ సనిశమ్య పద్మచరణస్య గి
రం గిరతిస్మ గీష్పతిసమప్రతిభః అవిగీతమేవ భవతా ఫణితం శృణు
సౌమ్య వచ్మి పరమార్థమిమమ్ ॥ ౯౧ ॥ అసంగినో న ప్రభవంతి కా
మాహ శౌరి వా భీరవధూసఖస్య । వజ్రోలియోగప్రతిభాస్సపేష
క్షత్వా వకీర్ణత్వవిపర్యయోనః ॥ ౯౨ ॥ సంకల్ప ఏవాఖిలకామమూ

లాహర్తుమాహ పద్మపాదస్య వచః శ్రుత్వా వాచస్పతితుల్యప్రతిభా యస్య
సశ్రుత్వాన్ యద్యపి త్వయా౽ నిందితమేవ కథితం తథాపి హే సౌమ్య శ్రోతుం
స్త్వా వధానో భవ పరమార్థమిదం కథయామి ॥ ౯౨ ॥ కింతదిత్యపేక్షాయా
మాహ అసంగినః ఆసక్తివినిర్ముక్తాస్తస్య కామాః న ప్రభవంతి తత్ర దృష్టాంతః
[illegible]స్య శ్రీకృష్ణస్యేవ కించయథా వజ్రోలిసంజ్ఞకయోగ ప్రతిభా వి
[illegible]నైష్ఠికస్యా౽స్మాకమవకీర్ణత్వస్య దోషః తేనేనమత ప్రతక్యస్యా
[illegible]తదభావః తస్మాదేత అకరణాత్ సామర్థ్యాత్ సంపాదయిత్వాహేతుః,
[illegible]

[illegible]భ్రాంతేర్ద్వైతసంసారదోషదృష్టః [illegible] సకలశ్రుత్య
[illegible]త్వాంభవపాశనాశస్స్యాత్ ॥ ౯౧ ॥ సర్వవర్ణాశ్రమవిధిప్రతిషే
ధశాస్త్రం నిష్ఫలం స్యాదితి చేత్ తత్రాహ యస్త్వితి [illegible]
[illegible] నాత్మత్వమవిచార్యాహమిత్యహం ప్రత్యగ్రూపం [illegible]
త్మానం సముద్ధృతమభిమన్యతే జడబుద్ధిస్తమబుద్ధతత్త్వమధికృత్య సర్వో[illegible]
ప్రతిషేధశాస్త్రం సఫలం స్యాత్ ॥ ౯౨ ॥ ఏవమజ్ఞస్యాధికారిణస్సర్వో[illegible]
ధిప్రతిషేధశాస్త్రసాఫల్యముక్త్వా తత్త్వవిదో అధికారాభావ[illegible]
తాసంపాదితా మహావాక్యజన్యాధీర్యేన సత్త్వాత్ప్రమాది [illegible]
త్మానమాత్మత్వేనావగత్య వేదాంతప్రతిపాద్యస్వరూపతత్త్వాన్నిగమస్యమూ[illegible]

లం స ఏవ మే నాస్తి సమస్య విఘ్నః । తన్మూలహానాద్భవపాశనా
శః కథం న సస్యాత్ స్ఫుటదోషదృష్టేః ॥ ౯౧ ॥ అవిచార్య యస్తు వపు
రాద్యహమిత్యభిమన్యతే జడమతిస్సుదృశమ్ । తమబుద్ధతత్త్వమధికృ
త్య విధిప్రతిషేధశాస్త్రమఖిలం సఫలమ్ ॥ ౯౨ ॥ కృతధీస్త్వనాత్మ
మమవర్ణమజాత్యవబోధమాత్రమజమేకరసమ్ । స్వతయావగ
త్య నభశ్శ్ని వసన్నిగమస్య మూర్ధ్ని న విధికింకరతామ్ ॥ ౯౩ ॥ కలశాది
మృత్ప్రభవమస్తి యథా మృదమంతరా న జగదేవమిదమ్ । పరమాత్మ
జన్యమపి తేన వినాసమయత్ర యేప్యసమస్తి ఖలు ॥ ౯౪ ॥ కథమబ్జ్యా [illegible]

ధ్ని వసన్విధికింకరతాం సభజేత విధిగ్రహణం ప్రతిషేధస్యాప్యుపలక్ష
ణార్థం ॥ ౯౩ ॥ అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభం నాభుక్తం
క్షీయతే కర్మ కల్పకోటిశతైరపీత్యాదివచనైః కర్మఫలభోగస్య [illegible]
వగమాత్కథం తేన తత్త్వవిదో సంబంధ ఇత్యాశంక్య [illegible]
రో నామధేయం మృత్తికేత్యేవ సత్యమితి శ్రుత్యుక్తదృష్టాంతేన శా[illegible]
స్యాత్మవ్యతిరిక్తప్రపంచస్యాభావవిచారేణ తస్యాప్యభావ [illegible]
త్యాహ ఘటాద్యం మృత్ప్రభవం వస్తు [illegible] మృదం వినా నాస్తి [illegible]
మాత్మజన్యమిదం జగదపి పరమాత్మానం వినా కాలత్రయేఽపి నాస్తి [illegible]
[illegible] ఇతి న్యాయాత్ [illegible] అధిష్ఠానానతిరిక్తత్వం ప్ర

[illegible]త్వర్థః ॥౯౪॥ తథా చైవం ప్రకారేణ సర్వేషాం అగ్నిష్టోమాదీనాం
[illegible]ధానాదిసమర్థకలైర్న కేనాపి ప్రకారేణ లిప్యతే యః పాత్రత్వవర్ణనా
కృతం సుకృతం దుష్కృతం చ సమస్తం సాక్షాద్ధిహానితత్వాత్ కదాచిదపి ఫలాయ న భ
వతి ॥౯౫॥ తత్త్వం ప్రాదయమశ్వమేధశతాని కరోతు అథవా అసంఖ్యాతాని వి
ప్రహననాని కరోతు తథాపి పరమార్థవిత్సుకృతైర్దురితైశ్చ న లిప్యతే లేశ
కారణస్యాకృతత్వస్య నివృత్తత్వాదితి హేతుమాహ అస్తంగతకృత్యమేతి ॥
౯౬॥ అశ్వమేధశతాని బ్రహ్మహననాని వా కరోతు తథాపి దురితైర్న లిప్యత ఇ
త్యస్తంగత ప్రకృతకాంక్షాయాం త్రిశీర్షాణం త్వాష్ట్రమహన్నరు
న్ముఖాన్యతీన్ సాలావృకేభ్యః ప్రాయచ్ఛత్తస్య మే తత్ర లోమాపి న మీయతే స

దశేషమిదం కలయన్ స్మృతేతిహ్యాదికర్మఫలైః సకలాయమిహాస్వ
ఘనకాలకృతం సుకృతాదిజాతత్వం స్మృతబద్ధిహాతమ్ ॥ ౯౫ ॥ తద
శ్వంకరోతు హయమేధశతాన్యమితాని విప్రహననాన్యథవా ।
పరమార్థవిన్న సుకృతైర్దురితైః పరిలిప్యతే స్తమితకృత్యతయా ॥
౯౬॥ అవధీత్త్రిశీర్షమదదాచ్చ యతీన్ వృకమండలాయ కుపితః శత
శః । బత లోమహానిరపి తేన కృతా న శతక్రతోరితి హి బహ్వృచగీః ॥
౯౭॥ బహులక్షితిపో జగతః [illegible] బుధా న తపశ్చ యదసంఖ్యాధ

యో మాం వేద సహైవైతస్య కేన చన కర్మణా లోకో మీయతే న స్తేయేన న
భ్రూణహత్యయేతి శ్రుతిరేవ కర్తృత్వేన [illegible] త్వష్టృపుత్రం విశ్వరూప
మిమాం త్రిశీర్షాణం అదితి తథా [illegible] యథార్థం శబ్దతత్త్వవిదుద్వైతాంతవాక్యం
[illegible] నాస్తి [illegible] అరుర్ముఖాన్ శతశః యతీన్ సాలావృకసమూహా
[illegible] అదాత్ తథాపి శతక్రతోరింద్రస్య తేన కర్మణా లోమహాని
[illegible]కృతేతి బహ్వృచానాం వాగిత్యర్థః । హయమేధశతాని కరోతు తథాపి
[illegible] ఇత్యత్రాపి ప్రమాణమాహ జనకో బహుదక్షిణైః క్రతుభిర్
[illegible] తథా అసంఖ్యాన్ నైగతిత్వయశః తథాపి కేవలం సర్వ భయ[illegible]
[illegible] దససేయో మోక్షం ప్రాప్తవతు తత్ఫలభోగాయ దేహాసంబ
[illegible]కాప్యానాం వచనం తద్వాచశ్రుతిః । శ్రుతిర్జనకో హ వై దేహో బహు

శ్రీ తేనయుక్తేనదేహేనఅభయంలబ్ధ్వా జనకః ప్రాప్తవానిత్యాహ॥ ౯౭॥ లలితమారా ంతథాచత త్త్వవిద్యా త్రిపురీంద్ర స్తద్వాత్ దురితైర్న హీయతేతత్రాపి కేన స్సకృతైశ్చనవధ్యతేకించన తత్త్వవిదహం దురితంకిమకార్షం మశరకాంక్షా ధుకమాచకిమకరం నాకరవమితి తాపమపిన ప్రాప్నోతీత్యర్థః శ్రుతౌ త శ్రుతి స్తత్సుకృతదుష్కృతేవిధూనుతేపతగ్ంహ వావనతపతికిమహసాధు నాకరవంకిమహం పాపమకరవమిత్యాద్యా॥ ౯౯॥ త త్త్వస్య ద్యాద్యతికారు శాస్త్రపరిశీలనం హేనాపాప్యానేవైవకారణేన వపుషాప్రత మపిచబాలస్య త్ తథాపిశిష్టసరణి పరిపాలనాసక్తమన్యాకశరీరం ప్రాప్యయత్నంకరోతీతి

నైః జనక స్తథాప్యభయమాపపరంనతు దేహయోగమితి కార్యోపప చః॥౯౮॥సహిహీయతేహితిషువద్ధ్రితైనచవధ్యతేజనకపత్నీ ప్రత్య నైః। ననుతాపమేత్యకరవంధురితంకిమహంచసాధ్వకరవంత్విత్యేవ ౯౯॥తదనంగశాస్త్రపరిశీలనమస్యామునైవసౌమ్యకరణేనకృతమ్॥ నహి దోషకృ త్తదపి శిష్టసరణ్యవనాయ మస్యావశా రేత్యయుతే। ఇతిపత్కథాస్సకథనీయయశోభవభీతిభంజనకీర్తనయుజా। సు దురాసదంచరణచారిజైర్గిరిశృంగమేత్యసరేవజగౌ॥ ౧౦౧॥ అథహాసుపశ్యతవిభాతిగుహాగ్ర తశ్శిలాసమతలావిపులా। సరసీ చతత్పరిసరేఽచ్ఛజలాఫలభారనమ్రితరురమ్యతటా॥ ౧౦౨॥ఏవ పాల్యతామిహవసన్నిరిదంవపురప్రమాదమస్య పద్యగుణాః।అ ౧౦౦॥ఇత్యేవంభవభయభంజనకరఃసత్కథాశ్శథయశఃకథనీయంయశోయ స్యసచరణచారిజనైరతి దుష్ప్రాపమగ్రిశృంగం ప్రాప్యాథగిరిశృంగపా ప్త్యనంతరంసశ్రీశంకరోభూయోప్యువాచ॥ ౧౦౧॥ యదుపాంచతిదుర్భా హారతి గుహాయాఃపురతఃసమంతలంయస్యాస్సా విపులాశిలావిభాతిత తస్యాగుహాయాఃపరిసరేప్రాంతభూమౌస్వచ్ఛజలాపునశ్చఫలానాంభారే ణనమ్రైర్వృక్షైస్తైః రమ్యంతటంయస్యాస్సాసరసీవిభాతి హేవిశ్వేయాః పశ్యత ॥ ౧౦౨ ॥ తథాచయావత్కాలమకలాజ్ఞానాయోచితంశరీరమ స్థితో ఽహంవిషమేషు కలామనోభవా మితోవదన్యాం శిలాయాం వస

పోష్యాః ఉనవద్యగుణా ఇదంచమద్వపురప్రమాదంయథాస్యాత్తథా పరి
పాల్యతామిత్యర్థః॥౧౦౩॥ఇత్యేవంశిష్యవర్గమనుశాస్యగుహాయాంత్య
క్తదేహఉరుయోగబలఆతివాహికేనజ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియప్రాణమ
నోబుద్ధిరూపేణలింగశరీరేణయుతోయమినాంప్రవరఃశ్రీశంకరోఽమరకా
భిధస్యక్షితిపస్యకాయమవిశత్॥౧౦౪॥కథంవిసృష్టదేహస్తచ్ఛరీరం ప్రవిష్ట
వానిత్యపేక్షాయాంతత్ప్రకారందర్శయతి స్వశరీరస్యాంగుష్ఠమారభ్య
దశమద్వారపర్యంతంప్రాణవాయుంనయన్ సన్ శిరోరంధ్రమార్గాద్బ
హిర్గత్యమృతస్యరాజదేహస్యచరణాగ్రపర్యంతంకరంధ్రమార్గేణశ

హమాస్థిత స్తదుచితం కరణంకలయామియావదసమేషుకలామ్॥
౧౦౩ ॥ఇతిశిష్యవర్గమనుశాస్యయమిప్రవరోఽపివిసృష్టకగణోఽధి
గుహామ్।మహీపస్యసునామ్నిగురుయోగబలాద్విశదాతివాహికశరీ
రయుతః॥ ౧౦౪॥అంగుష్ఠమారభ్యసమీరణంనయన్ కరంధ్రమా
ర్గాద్బహిరేత్యయోగవిత్।కరంధ్రమార్గేణశనైఃప్రవిష్టవాన్
మృతస్యయావచ్చరణాగ్రమేకధీః॥౧౦౫॥గాత్రంగతాసోర్వసు
ధాధిపస్యశనైస్సమాస్యందతహృత్ప్రదేశే తతోదమీలన్నయ
నంక్రమేణతథోదతిష్ఠత్సయథాపురైవ॥౧౦౬॥ఆదౌతదంగము
దయన్ముఖకాంతిపశ్చాన్నాసాంతనిర్యదనిలశ్శనైఃపరస్తాత్
ఉన్మీలదంఘ్రిచలనంతదనూర్ధ్వదృష్టి వ్యాకోచ ముత్థితముపాత్త

నైఃప్రవిష్టవాన్ ఏవంసత్యేవైకబుద్ధిర్గవాఢ,।౧౦౫।తతఃకింవృత్తమిత్యపే
క్షాయామాహ మృతకస్యభూమిపతేగాత్రంహృత్ప్రదేశేశనైస్సమా
స్పందతసమ్యక్ప్రచలితంతథాహస్తాదిచలనక్రమేణనయన ముదమీలయ
త్తథాసరాజాయథాపూర్వమేవోదతిష్ఠత్॥౧౦౬॥క్రమేణేత్యుక్తంతత్ర
క్రమేణేత్యాకాంక్షాయాంక్రమంనిరూపయతిఆదౌతస్యాంగంగాత్ర
ముదయంతీముఖకాంతిర్యస్మిన్ తథాభూతంపశ్చాన్నాసాంతర్నిర్గచ్ఛ
న్ప్రాణవాయుర్యస్మిన్ శనైః పశ్చాదున్మీలచ్చరణయోశ్చలనంయస్మిన్ తత
ఃపశ్చాదస్యన్నేత్రయోర్వ్యాకోచో వికాసాకౌచ స్సంకోచయస్మిన్

త్యేవం క్రమేణోపాత్తబలం సదుత్థితం॥వ, ॥౧౦౮॥తంపా)ప్తజీవంపతిము
పలభ్య ప్రభూతో హర్షయా యుక్తశ్శుభ్రాయా సాంప్రముదితాని ముఖకమలా
నియాసాం తానార్యోవిరేజుః తత్ర దృష్టాంతః అరుణోదయేనసంప్రఫుల్లా
నికమలానియాసు తాః సారసానాంశబ్దైనసహితాః పుష్కరిణ్య ఇవ॥౧౦౯॥
తాసాంవామేక్షణానాముదితంహర్షం వీక్ష్యనృపతిమపి ఆత్తప్రాణంవీ
క్ష్యమహామాత్య ప్రముఖ్యాః ప్రహృష్టాస్సంతః శంఖాన్ పూరితవతః పణ

త్తబలం క్రమేణ"౧౦౮॥తంపా)ప్తజీవమూపలభ్యపతిం ప్రభూత
హర్షస్వనాః సముదితాననపంకజాస్తా''నార్యోవిరేజురరుణో
దయసంప్రఫుల్లపద్మాస్ససారసరవాఇవవారిబిన్యః॥౧౦౯॥హ
ర్షం తాసాముదితమతులం వీక్ష్యవామేక్షణానా మాత్తప్రాణం
నృపమపిమహామాత్యముఖ్యాః ప్రహృష్టాః దధ్ముశ్శంఖాన్పణవప
టహాన్ దుందుభీంశ్చాభిజఘ్నుస్తేషాంఘోషస్సపదిబధిరీచక్రిరే
ద్యాంభువంచ॥౧౧౦॥ ....❋

ఇతిశ్రీమాధవీయేతత్సావశేషోపాయగోచరః।
సంక్షేపశంకరజయేసర్గోఽయంనవమోభవత్॥

మూలగ్రంథసంఖ్యా---౧౧౫॥

వాదీన్యాద్యవిశేషాంశ్చాభిజఘ్నుస్తేషాంశంఖాదీనాంశబ్దైః ద్యాం భూమించ
బధిరీచక్రిరే॥మందాక్రాంతావృత్తం,॥౧౧౦॥........ ....❋

ఇతిశ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యబాలగోపాల
తీర్థశ్రీపాదశిష్యసత్తవంశావతంస రామకుమార
సూనుధనపతికృతే శ్రీశంకరాచార్యవిజయ
డిండిమే నవమస్సర్గః.

❋॥ టీకసంఖ్యా---౩౨౫.

శ్రీరస్తు.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

శ్రీమచ్ఛంకరవిజయే * సవ్యాఖ్యానే.

దశమసర్గప్రారంభః.

ఏవంసార్వజ్ఞోపాయంసప్రపంచంనిరూప్యకామకలాతత్త్వంసపరికరంప్రపంచయితుమారభతే అథానంతరంకృతశాంతికకర్మభిః పురోహితాదిభిర్యథోచితంవిహితమాంగలికఃఆస్థితోమంగలగజోయేననరపతిఃనగరంయయా॥ద్రుతవిలంబితం,॥౧॥ పురంసమధిగమ్యపరిసాంత్వితఃప్రియజనాయేననృపతిభిరాదృతంశాసనంయస్యసఅధిరాట్ సమ్మతైస్సచివైస్సహ,

అథపురోహితమంత్రిపురస్సరైర్నరపతిః కృతశాంతికకర్మ
భిః।విహితమాంగళికస్సయథోచితంనగరమాస్థితభద్రగజోయ
యా ॥ ౧ ॥ సమధిగమ్యపురేపరిసాంత్వితప్రియజనస్సచివైస్స
హసంమతైః। భువమపాలయచాదృతశాసనోన్నృపతిభిర్దివ
మింద్రఇవాధిరాట్॥ ౨ ॥ ఇతినృపత్వముపేత్యవసుంధరామవ
తిసంయమిభూభృతిమంత్రిణః। తమధికృత్యపరంకృతసంశయా
ఇతిజజల్పురనల్పధియోమిథః॥ ౩ ॥ మృతిముపేత్యయథాపునరుత్థి
తః ప్రకృతిభాగ్యవశేనతథాప్యయమ్।నరపతిః ప్రతిభాతినపూర్వ

దివమింద్రఇవభువమపాలయత్॥౨॥ ఇత్యేవంనృపత్వంప్రాప్యయతిరాజే శ్రీశంకరేభూమిమవతిసతితంపరమధికృత్యతస్మిన్పురస్మిన్ననల్పబుద్ధయోమంత్రిణఃకృతసంశయాస్సంతఃపరస్పరమూచుః॥౩॥జల్పనమేవాదాహరతిమృతిముపేత్యప్రజాభాగ్యవశేనయథాపునరుత్థితస్తథైవప్రకృతిభాగ్యవశేనైవాయంనపూర్వవత్ప్రతిభాతికింతుసముదితానామఖిలానాందివ్యగుణానాము

దయో యస్మింస్తథాభూతః ప్రతిభాతీత్యర్థః ॥ ౪ ॥ గుణానేవోపవర్ణయతి ॥ అ
ర్థినే యయాతివద్ధనం దదాతి తథా ఽయమర్థవిత్ వాచస్పతివద్గిరం వదతి ప్రతి
రాజ్ఞో ఽర్జునవజ్జయతి సర్వమపి మహాదేవవజ్జానాతి ॥ ౫ ॥ అనుసవనం సర్వ
దాపి సరణశీలైరపూర్వైః దాతృత్వాదిభిరన్యేష్వసులభైర్గుణైరేష
భూమిపతిరాద్యః పరః పుమానివ పరమాత్మేవ విభాతి - పుష్పితాగ్రావృత్తం
౬ ॥ కించ వృక్షా అనృతుషు సుపుష్పితాగ్రాః గోమహిష్యశ్చ బహుతరదుగ్ధదు

వత్సముదితాఖిలదివ్యగుణోదయః ॥ ౪ ॥ వసు దదాతి యయా
తివదర్థినే వదతి గీష్పతివద్గిరమర్థవిత్ । జయతి ఫాల్గునవత్ప్ర
తిపార్థివాన్సకలమప్యవగచ్ఛతి శర్వవత్ ॥ ౫ ॥ అనుసవనవిస్ప
త్వరైరపూర్వైర్వితరణ పౌరుష శౌర్య ధైర్య పూర్వైః ।
అనితరసులభైర్గుణైర్విభాతి క్షితిపతిరేష పరః పుమానివా
ద్యః ॥ ౬ ॥ అనృతుషు తరవస్సుపుష్పితాగ్రా బహుతరదుగ్ధదు
ఘాశ్చ గోమహిష్యః । క్షితిరభిమతవృష్టిరాఢ్యసస్యా స్వహితధ
ర్మరతాః ప్రజాశ్చ సర్వాః ॥ ౭ ॥ కాల స్త్రిష్వస్స్వదోషాకరో
పి త్రేతామత్యేత్యద్య రాజ్ఞః ప్రభావాత్ । తస్మాదస్మద్రాజవత్స్వః
ప్రవిశ్య ప్రాప్తైశ్వర్యశ్శాస్తి కశ్చిద్ధరిత్రీమ్ ॥ ౮ ॥ తదయం గుణవా
రిధిర్యథా ప్రతిపద్యేత న పూర్వకం వపుః । కరవామ తథేతి నిశ్చయం
కృతవంతస్సచివాః పరస్పరమ్ ॥ ౯ ॥ అథ తే భువి యస్య కస్యచిద్విగ
తాసోర్వపుర స్తి దేహినః । అవిచార్య తదాశు దహ్యతామితి భృ

ఘాః క్షితిశ్చాభిమతా వృష్టిర్యస్యాం సా ఆఢ్యసస్యా ప్రజాశ్చ సర్వాః స్వహి
తధర్మరతాః ॥ ౭ ॥ కిం బహునా అద్య రాజ్ఞః ప్రభావాత్సర్వదోషాకరో ఽపి క
లికాలస్త్రేతామతిక్రామతి తత ఉత్కృష్టో భవతి తస్మాత్ప్రాప్తైశ్వర్యః క
శ్చిదస్మద్రాజ్ఞశ్శరీరం ప్రవిశ్య పృథివీం శాస్తి - శాలి ॥ ౮ ॥ తత్తస్మాదయం గు
ణసముద్రో యథా పూర్వం శరీరం న ప్రాప్నుయాత్తథా కరవామేత్యేవం
సచివాః పరస్పరం నిశ్చయం కృతవంతః - వియోగినీ ॥ ౯ ॥ అథైవం నిశ్చయకర
ణానంతరం యస్య కస్యచిన్మృతస్య దేహినః శరీరం భూమావస్తి తదవిచా

ర్యాశుదహ్యతామిత్యేవభృత్యానేకాంతేన్యయోజయత్ ॥ ౧౦ ॥ఏవంమం
త్రిణాంజల్పనాదినిరూప్య రాజ్ఞశ్చరితంవర్ణయితుముపక్రమతే అథ రాజదే
హప్రవేశాద్యనంతరంభూమిపఃపరమాప్తేషుమంత్రిషు రాజ్యభారం నివే
శ్యవిలాసినీసహాయోఽన్యభూమిపాలానాందుర్లభాన్ విషయాన్ బుభుజే
॥౧౧॥జ్యోత్స్నావచ్ఛుభ్రేస్ఫటికఫలకేమనోజ్ఞానిశిరో గృహాణి ఉపబర్హణా
నియస్మిన్ తస్మిన్ దురోదరకేళిషుద్యూతకారక్రీడాసు అక్షైర్దీవ్యన్
సన్ రాజ్ఞామిథోజయేఅధరదశనంబాహ్వావాహం భుజేనోద్వహనం మ
హోత్పలేనతాడనంరతివిపర్యయంగ్లహంపణమకార్షీత్-హరిణీవృత్తం

త్యాన్ రహస్యేయోజయత్ ॥౧౦॥అథ రాజ్యధురంధరాధిపఃపర
మాప్తేషునివేశ్యమంత్రిషు । బుభుజేవిషయాన్విలాసినీసచివోఽన్య
క్షితిపాలదుర్లభాన్ ॥౧౧ ॥స్ఫటికఫలకేజ్యోత్స్నాశుభ్రేమ
నోజ్ఞశిరోగృహేవరయువతిభిర్దీవ్యన్నక్షైర్దురోదరకేళిషు ।
అధరదశనంబాహ్వావాహంమహోత్పలతాడనంరతివినిమయం
రాజాకార్షీత్గ్లహంవిజయేమిథః ॥ ౧౨ ॥ అధరజసుధాశ్లే
షాదుచ్చైస్సుగంధిముఖానిలవ్యతికరవశాత్కామం కాంతా
కరాత్తమతిప్రియమ్ ।మధుమదకరంపాయంపాయంప్రియాస్స
మపాయయత్సకచషకైరిందుచ్ఛాయాపరిష్కృతమాదరా
త్ ॥ ౧౩ ॥ మధుమదకలంమందస్విన్నంమనోహరభాషణంనిభృ
తసయుగహాసైఃస్మేరాస్యాగోపదాహరిణీశచ్ఛేకిలతుష్టాత్ ॥౧౨॥అధరా
జ్జాతాయాఃసుధాయాఃశ్లేషాదుచ్చైస్సముఖవాయోర్వ్యతికరవశాత్సం
కర్షవశాత్సుగంధికాంతానాంకరేభ్యఃప్రాప్తమతఏవాతిప్రియం మదక
మిందుచ్ఛాయయాచంద్రప్రతిబింబేనపరిష్కృతంమధుమద్యం కామంయ
థేష్టంపీత్వాపీత్వాప్రియాఃసమపాయయత్ ॥౧౩ ॥మధుమదేనకలమవ్యక్త
మధురంమందస్విన్నమీషత్స్వేదయుక్తంమనోహరంభాషణంయస్మిన్ నిభృ
రోమాంచంసీత్కారాద్యంకమలస్యసౌరభవత్సౌరభంయస్యవిస్మృతత్వదః
క్షణశీలోమన్మథోయత్రఏవంవిధంకాంతాముఖంనిపీయనృపఃకృతకృత్యో

భూత్ ॥౧౪॥ వివృతేఆవరణరహితేజఘనేయస్మిన్ సందష్టోఽధరోష్ఠోయ
స్మిన్ ప్రణున్నౌప్రకర్షేణపీడితౌ స్తనౌయస్మిన్ ప్రసృతంమణితంరతి
కూజితంయస్మిన్ ప్రోత్తడత్సహేలాయస్మిన్ రణంతీమణిమేఖలాయస్మిన్
నిభృతమాసాదితంకరణంక్రియాభేదఃసంవేశనంవాయస్మిన్ ॥ ని ॥ కరణం
హేతుకర్మణోః క్రియాభేదేంద్రియక్షేత్రకాయసంవేశనేషుచేతిమేదినీ
నృత్యంతిగాత్రాణియస్మిన్ గతాఇతఽస్యభావనా యస్మాత్తథా భూతం
వాచామగమ్యంకిమప్యతిశయితంసుఖం ప్రాదుర్భూతమిత్యర్థః ॥౧౫॥ త
త్రాపిబ్రహ్మానందమేవాస్వభూదిత్యాహమనసిజేతి ॥ శ్రద్ధాప్రతీరతిస్త్వేవ

రతపులకంసీత్కారాఢ్యంసగౌరవసాఙ్గతమ్ముదమ్ముకుళితాక్షిష •
ల్లజ్జంవిస్పష్టాగమస్సౌఖ్యంప్రచరదలకంకాంతావక్త్రంపిబత్కృ
తీనృపః ॥ ౧౪ ॥ వివృతజఘనం సందష్టోష్ఠంప్రణున్నపయోధరం
ప్రసృతమణితంప్రోత్ప్రేడత్సహేలారణన్మణిమేఖలనిభృతకరణం
నృత్యద్గాత్రంగతేతరభావనంప్రసృమరసుఖంప్రాదుర్భూతం
కిమప్యవనిభుజా ॥ ౧౫ ॥ మనసిజ ... తత్త్వాధీ మనోజ్ఞవిచేష్టి
తస్సకలవిషయవ్యాపారైస్సదసత్స్వ ... స్మృతిమదగురూ
పాస్తాత్మ్యంతదనుసృతమిమాసనాసీనవసపదబ్రహ్మానందంసక
లమస్వదరాట్ ॥ ౧౬ ॥ ... మహాకృత్సభూ
గిరీభిస్సహితో ... సుగతః ప్రాప్తైర్యా
వృత్తిక్షీతేఃస్వస్సోఽపి ... మాసి
సీపసిత్రైవక్లిష్టయా ... మదనా ... గేషు సర్వ
శః ... సమాప్రిత్యా ... పాపేగుల్ఫితథా ... భగ
నాభౌకువెహ్యాదికష్టేరం ... తాపపి ॥ అలా ఓచశి
రోడా శివసేతా ... మ స్థితప్రమాత్ పక్షేప ... ప్రియాం వా మెసుస్సైకృష్ణావి
పర్యాయఇత్యుక్తప్రకారేణమనసిజస్యకామస్య ... స్వభిజ్ఞో మనోజ్ఞంవిచేష్టి
తంయస్యసకలవిషయేషువ్యాపారయుక్తానీంద్రియాణి యస్యసదా ... సుస్మృ
తాః ప్రమదోత్తమాయేనస్య ... కుచలక్షణగుణాంపాసనాతయా ... త్యం

తంసునిర్వృతమంతఃకరణంయస్యసనిర్గళంనిరాబాధంనిధువనంమైథునం॥ని॥ మైథునంనిధువనంరతమిత్యమరః-తత్రవరోయాఃబ్రహ్మానంద స్త్రమనుధావత వాక్-హారిణీ॥౧౬॥సమహీభృత్సురేవభాగినీభిః ప్రమదాభిస్సహితోభో గాక్ బుభుజే వాత్స్యాయనప్రవీణైఃసహితశ్చకామశాస్త్రైరనుగతోఽ రంస్త తచ్చకందర్పశాస్త్రంస్వయంసాక్షాద్దృష్టవాక్-ఉ,॥ ౧౭ ॥ తద్దృ ష్ట్వాఃబంధమేకంచకారేత్యాహ వాత్స్యాయనేనప్రోదితం త్రివర్గప్రతి ప త్తిఃవిద్యాసముద్దేశఃనాగరికంవృత్తంనాయక సహాయదూతీకర్మఃమ ర్మః ప్రమాణకాలభావేభ్యోరత్యవస్థాపనంప్రీతివిశేషాఃఆలింగనవిచారాః చుంబనవికల్పాః నఖరదశనజాతయఃదశనచ్ఛేద్యవిధయః దేశ్యాఉపచారా స్సంవేశనప్రకారాఃచిత్రరతాని ప్రహరణనియోగాఃతదుక్తాశ్చసీత్కారో.

త్స్యాయనేతచ్చనిరైక్షతాద్ధా॥ ౧౭॥ వాత్స్యాయనప్రోదిత
సూత్రజాతంతదీయభాష్యంచనిరీక్ష్యసమ్యక్ స్వయంవ్యధత్తాభి
నవార్థగర్భంనిబంధమేకంనృపవేషధారీ॥ ౧౮ ॥ పారాశర్య
వనిభృతిప్రవిశ్యరాజ్ఞోవర్ష్మైవంవిహరతితద్విలాసినీభిః। దృ
ష్ట్వాతత్సమయమతీతమస్యశిష్యారక్షంతోవపురితరేతరంజజల్పుః॥
౧౯ ॥ ఆచార్యైరవధిరకారిమాసమాత్రంసోఽతీతఃపునరపిపం

పక్రమాఃపురుషాయితంపురుషోపసృప్త్యాని ఔపరిష్టకంరతారంభావసా నికం రతవిశేషాఃప్రణయకలహాఇత్యాదిసమాసవ్యాసాత్మకం సూత్రజా తంతదీయంభాష్యంచసమ్యక్ నిరీక్ష్యాభినవార్థగర్భమేకంనిబంధమమర కాఖ్యనృపవేషధారీవ్యధత్తేత్యర్థః॥ ౧౮॥ ఏవంరాజదేహప్రవేశానం తరంకృతంతదీయంచరితంనిరూప్యతచ్ఛిష్యచరితంవర్ణయితుముపక్రమతే పరాశరేణప్రోక్తంభిక్షుసూత్రమధీతఇతిపారాశరీయతిః॥సి॥పారాశర్యపి మస్కరీత్యమరః-తేషామవనిభృతిరాజ్ఞి శ్రీశంకరేరాజ్ఞశ్శరీరంప్రవిశ్యైవం తద్విలాసినీభిర్విహరతిసతితస్యాగమనకాలంతత్సంకేతం మాస మాత్రం వ్యతికాంతందృష్ట్వాఅస్యశిష్యాశ్శరీరంరక్షంతఃపరస్పరంజజల్పుః-ప్ర హ్లాదనీ॥౧౯॥ తజ్జల్పనముదాహరతిఆచార్యైర్మాసమాత్రమవధిఃకృత

ప్సేఽతీతః పునరపి పంచషట్వా దినాని వ్యతీతాని అద్యాపి స్వశరీరం ప్రవిశ్యా ప్మాన్స్వనాథాః కథం తస్య మనసి గురుకౌనజాయతె ॥ ౨౦ ॥ తస్మాత్కింకుర్మః క్వగచ్ఛామః నతు క్వాపి దృష్టః కశ్చన ప్రష్టవ్య ఇత్యాశంక్యాహుః జానన్ సన్ ఇహవసతీతి నః అస్మభ్యం కః అభిదధ్యాత్ ననుసముద్రపర్యంతం క్షితితలమన్విష్యాస్వయమేవ విజ్ఞాయ ఇతి తత్రాహుః ఆసింధుభూమితలం విచింత్యాన్విష్యాపి మంగురుం విజ్ఞాతుం కిం సమర్థా భవామో యతోఽన్యశరీరే గూఢం ॥ ౨౧ ॥ తథా కరుణాసింధిః పునరపి యది సన్నిధింసవిధాస్యతీతి హ్యాహస్మాకం కాపి గతిర్నాస్తీత్యాశయేనాహుః కరుణాసింధినా గురుణాపి

చ పాశ్చ్యభుస్సాధి' అద్యాపి స్వకరణమేత్యాసిస్సనాథాస్కుతునాం
తన్మనసినజాయతేఽనుకంపా ॥ ౨౦ ॥ కింకుర్మః క్వనుమృగయామ
మహే క్వయామః కో జానన్నిహవసతీతి నోఽభిదధ్యాత్ । విజ్ఞాతుం
కథమిమమీశ్వరం హి విచింత్యాప్యాసింధుక్షితితల మన్యగాత్రగూ
ఢమ్ ॥ ౨౧ ॥ గురుణా కరుణానిధినాప్యధునా యది సంనిహితా వి
హితాస్త్యజితా జగతిక్వగతిర్భజతాం త్యజతాం స్వపదం విప
దంతకరంతనిదమ్ ॥ ౨౨ ॥ నిశ్శేషేంద్రియజాడ్యహృన్నవనవాహ్లా
దంముహుస్తన్వతే నిత్యాశ్లిష్ట రజోయతీశ చరణాంభోజాత్ర
యాత్ శ్రేయసీ నిష్ప్రత్యూహవిజృంభమాణ వృజినస్యోద్వాసనా

య ఇత్యుక్త్వా వయమధునా సన్నిహితా విహితా స్త్యజితా విపదంతకరం తస్యైవ పదం భజతాం పునశ్ఛేదం సర్వం త్యజతాం జగతిక్వగతిర్న క్వాపీత్యర్థః ॥ తో ॥ ఇహ తోటకమంబుధిసైః ప్రథితం ॥ ౨౨ ॥ నన్వేవంభూతగురువిరహవతాం భవతాం కథం జీవనమితి తత్రాహుః సర్వేంద్రియజాడ్యహృద్ధ్యాన వినవీనాహ్లాదస్తం ముహుర్వితన్వతీపునశ్చ నిత్యామశ్లిష్టమస్పృష్టం రజోయాభ్యాం తే రజోగుణలక్షణపాంసువినిర్ముక్త యతీశస్య చరణకమలే అత్ర తయోస్య అతఏవ శ్రేయసీ అతిశ్రేష్ఠా ఘనశ్చ నిష్ప్రత్యూహం నిర్విఘ్నం యథా స్యాత్తథా విజృంభమాణస్య వృజినస్యోద్వాసనా వినాశకౌ నిరవధిరూపావాసనా నా హృదయేన కల్పితాలింగనాచిరం భావ్యేతే తథా చ గురుచరణావాస

ణాభావనమేవజీవనసాధనమితిభావః - శా, ॥ ౨౩ ॥ తత్ర కేచిదాత్మన్యక్య మావిష్కుర్వంత ఆహుఃసత్వపాదపైర్వ్యవసాయరూప వృక్షైఃఫలితైరివ యోగసంపదాంపరిణామైరివవైదికక్రియాంసమయైర్భాసైరివ॥ని॥సమయ శ్చపఞ్చభాసస్సంపదోరితివిశ్వప్ర కాశః-తత్వనిర్ణయైశ్చనీరవద్భిరివనిజలాభ వైభవాత్సదనైరివ ఉపశాంతి లక్షణయా కాంతయాకళత్రసహితైరివతే భ్యోన్యస్యాభాసతయాసకలాత్మకైస్తైర్జోభిఃకదానుగృహ్యాయఅనుగృహీ తాభూయాస్మేతిద్వయోరర్థః॥వియోగినీ,॥ ౨౪ ॥ ౨౫ ॥ తత్రకశ్చిదతీ వదుఃఖితఆచార్యఎవమమగతింవిధాస్యతీత్యాహాసతామవినయంవినయన్

వాసనా నిస్సీమాహ్లాదయేనకల్పితపరిరంభా చిరంభావ్యతే ॥

౨౩ ॥ ఫలితైరివసత్వపాదపైఃపరిణామైరివయోగసంపదామ్।

సమయైరివవైదికక్రియాంసకగ్రైగైఃవతత్వనిర్ణయైః॥ ౨౪॥ సధ

నైర్నిజలాభవైభవాత్సకుటుంబైరుపశాంతికాంతయా। అతదన్య

డతయాఖిలాత్మకైరనుగృహ్యేయకదానుధామభిః॥ ౨౫॥అవిన

యంవినయన్సతాంసతామతిరయంతిరయస్వపాపవకస్ । జ

యతియోయతియోగభృతాంవరోజగతిమేగతి మేషవిధాస్యతి॥

౨౬॥విగతమోహతమోహతిమాన్వయం విధుతమాయతమా

యతయోభవన్। అమృతదస్యతదస్యహృదస్స్పృతావవతగేమతరె

మశుగన్నవమ్॥ ౨౭॥ శుభాశుభవిభాజకస్యకారగృష్టిముష్టింధయః దూరీకుర్వన్సతామతివేగవంతంసంసారాగ్నింతిరయన్ అపగతంకరిష్యన్ యోయోగభృతాంవరోజగతిజయతిఏషమమగతింవిధాస్యతి-ద్రు,॥ ౨౬॥ కేచిత్తుతద్దర్శనేనైవ శోకసాగరస్యతరణంమత్వాఆహుర్యం విగతామో హాలక్షణతమసాంసంహతిర్యస్మాన్నిరావరణతత్వజ్ఞానవంతంప్రాప్యయ తయోవిధుతమాయతమా అతిశయేన విధుతా కంపితామాయాయైస్త థాభూతాఅభవన్ తస్యాస్యామృతప్రదస్య చక్షుషోమాగేయదాఽవ తరేమతదాశోకసముద్రంతరేమ॥ ౨౭ 'సకలానర్థనివర్తకమద్వయానంద ప్రాపకంతదీయముపదేశంస్మరన్ కశ్చిదాహ పునఃపునర్మేఽనాగ్య

విద్యోతమానవిద్యుజ్జ్యాగలిత కైతవమద్వయం పదముదంచయన్ప్రకాశయ
న్పుణ్యాపుణ్యవిభాజకస్ఫురణదృష్టిముష్టింధయస్సారాక్షసః రాత్ర్యం
ధకారాత్మకేషు తేషు పాంథానాం మధ్యేయేమమ సుఖకాస్తేషాం దంభ
స్యకుటుంభిభిర్భర్తుః కః కదా భవసి పృథ్వీ,॥ ౨౮॥ కశ్చిత్త్వాతివిహ్వలస్సన్నవశ్యం
దర్శనం దేహీత్యాశయేనాహ హే ఆచార్య్యోహ జీవద్దశాయామేవ కింతు
ర్వాణం కింకరతాం ప్రాప్తం నిర్వాణం యస్యాస్తయా యయా వాచా నిజ
పాదపద్మజుషాం మర్త్యానాం బుద్ధికల్మషం సమూలం రుంధానస్త్వం కి

ము పాంథమత పాంథదుష్టఖకదంభకుటుంభిభిః । కదా భవసి మే
పునఃపునరనాద్యవిద్యోతమఃప్రవృద్ధ్యగలితద్వయం పదముదంచ
యన్నద్వయమ్॥ ౨౮॥ మర్త్యానాం నిజపాదపంకజజుషామా
చార్యవాచాయయారుంధానోఽసి కల్మషం త్వమిహ కింకువాణ
ణనిర్వాణయా। దాక్షిణ్యాయాస్యసి చేత్సుధీకృతపరీహాసస్య దా
సస్య తే దుఃఖాంతో నభవేదితి త్వ్యాస పునర్జానీహి మే నీహి మా ॥
౨౯ ॥ ఇతి ఖేదముపేయుషి మిత్రజనే ప్రతిపన్నయతిక్షితిభృన్మ
హిమా। శుచమక్షీవతాశమయన్వచసా నిజగాద సగౌరవహాసా
దఇదమ్ ॥ ౩౦ ॥ పర్య్యాప్తం నః క్లైబ్యముపేత్యార్త్రిసఖాయః కృ
త్వాత్త్వాసహం భూమిమశేషామపిధానాత్। అన్వేష్యామో భూ
వివరాణ్యథ చ ద్యాం యద్వద్దేవం దేవమనుష్యాదిషు గూఢమ్ ॥

ఘ్రిం నాయాస్యసి చేత్తర్హి సుబుద్ధిభిః కృతః పరిహాసో యస్య తస్య తే దాస
స్య మే దుఃఖాంతో న భవేదితి హే స్తుత్య స పునస్త్వం జానీహి మాం మా మీనిహి
నఘాతయ - తా ,॥ ౨౯ ॥ ఇత్యేవం మిత్రజనే ఖేదముపేయుషి సతి ప్రతిష్ఠా
తో యతిరాజస్య స్వగురోర్మహిమా యేన స పరమహంసో భవతా వచనే
నశోకం శమయన్నిదం వక్ష్యమాణమువాచ - తా ,॥ ౩౦॥ యదువాచ తదా
హ నోఽస్మాకం క్లైబ్యం పర్య్యాప్తమలం హే సఖాయ ఉపేత్యమిలిత్వా ఉ
త్సాహం కృత్వా సర్వాం భూమిమపిధానాత్ తిరోధానాదేవ అన్వేష్యా
మో ఽథానంతరం భూవివరాణి పాతాళాని తదనంతరం దివం దేవ

నుపశ్యేరగాదిగూఢంమహాదేవమివ - వైద్యైరంధ్రైర్మృగ్యమాణసారాతత్త్వ
యూరం, ॥ ౩౧ ॥ ఏవముక్తేపిదుస్సాధమాలోచ్యాత్మహామనుష్వణ్ణ ఆ
లబ్ధ్వాహానివిర్విణ్ణంనిర్వేదరహితంచిత్తంయస్యసయత్నంసమ్యగాస్థాయ
సుదుష్ప్రాపమప్యర్థమవశ్యంప్రాప్నోతిహియస్మాన్ముహుర్విఘ్నజా
లైర్హన్యమానాఅపిసురాఅనిర్విణ్ణచిత్తాఅతిదుర్లభామపిసుధాంప్రా
పుఃహియస్మాదనిర్విణ్ణచిత్తాఅతఏవంభూతాఅపిదేవాస్సుధా మప్యవా
పురితివా - భుజంగప్రయాతంభవేద్యైశ్చతుర్భిః, ॥ ౩౨ ॥ యద్యప్యస్య
గాత్రప్రచ్ఛన్నరూపత్వాన్నాస్మాకంగురుర్దురన్వేషణస్స్యాత్తథాపి

౩౧॥ అనిర్విణ్ణచేతాస్సమాస్థాయయత్నంసుదుష్ప్రాపమప్య
ర్థమాప్నోత్యవశ్యమ్। ముహుర్విఘ్నజాలైస్సురాహన్యమా
నాస్సుధామప్యవాపుర్హ్యనిర్విణ్ణచిత్తాః॥ ౩౨॥యదప్యస్యగా
త్రప్రతిచ్ఛన్నరూపోదురన్వేషణస్స్యాద్గురుర్నస్తథాపి । స్వభా
నూదరస్థశ్శశీవప్రకాశైస్తదీయైర్గుణైరేవవేత్తుంనశక్యః॥ ౩౩॥
ఇత్యుచాపాగమాపేక్షయానిర్గతోవస్మృతస్యోచితం కృష్ణవ
ర్త్మద్యుతి। విభ్రమాణాంపదంసుభ్రువాంభూపతేఃప్రాప్త
మహత్యకామాగ్రణీస్సంయమీ ॥ ౩౪ ॥ నిత్యతృప్తాగ్రయా
యాత్రితేనివృతాఃప్రాణినోరోగశోకాదినానేక్షితాః । ద

యథారాహూదరస్థోపిచంద్రఃస్వీయైఃప్రకాశైర్విజ్ఞాతుంశక్యస్తద్వత్తదీ
యైర్గుణైరేవసగురుర్వేత్తుంశక్యః ॥ ౩౩ ॥ ననుతథాపిక్వగతోయత్రా
న్వేష్యఇతిచేత్తత్రాహ ఇత్యుధన్వనఃకామస్యాగమాపేక్షయాయతిశరీరా
న్నిర్గతఃసుభ్రువాంవిభ్రమాణాంపదంకామశాస్త్రస్యోచితం రాజ్ఞశ్శ
రీరంప్రాప్తమహతికామాగమాపేక్షయైవగతోనతుతజ్జన్యసుఖేచ్ఛయే
తిబోధయితుమాహ కామవినిర్ముక్తానామగ్రణీః- రైశ్చతుర్భిర్వృత
స్రగ్విణీసమ్మతా, ॥౩౪॥నన్వేవమపిరాజ్ఞాంబహుత్వాత్కథమస్యదేశస్య
జ్ఞశ్శరీరేప్రవిష్టఇతివిజ్ఞేయమితిచేత్తత్రాహ నిత్యతృప్తాగ్రగామినాఽస్య
ధృష్టాత్రితేజశేతానిన అనందితాయత్రరోగశోకాదినానావేక్షితాః

తత్స్వరపీడావినిర్ముక్తాస్స్వస్వధర్మేతరతాశ్చస్యుః స్వరాదింద్రః కాలవ
షీస్యాత్ భూమిశ్చకామసూఃస్యాత్ ॥ ౩౫ ॥ తత్రస్మాదస్మిన్నాకాలేతి
అస్యాంవిహాయా నాద్యనంతసంసారసముద్రస్య సేతుం దేశిక వరచరణారవిం
దంవిచేతుంగచ్ఛామోఽస్మిన్ దేశే వృథాకాలంననయామః - మాత్రేస
మకంనవమోలాంతం ,॥౩౬॥ ఇత్యేవంపద్మపాదస్యవచనంనిరాకృతగర్వే
మనసిసర్వేనిధాయ కాంశ్చిదుదారంగురు శరీరంరక్షితుంతస్మిన్ స్థానేనివ

స్యుపీడోజ్ఝితాస్స్వస్వధర్మేతరతాఃకాలవర్షీస్వరాద్యేదినీకా
మసూః ॥ ౩౫ ॥ తదిహాలస్యముపాస్యవిచేతుంనిరవధిసంస్మృతిజల
ధేస్సేతుమ్ । దేశికవరపదకమలంయామోనవృథాఽనేహాసమ
త్రనయామః॥ ౩౬ ॥ ఇతిజలరుహపదవచనంసర్వేమనసినిధా
యనిరాకృతగర్వే । కాంశ్చిత్తత్రనివేశ్యశరీరంరక్షితు మన్యేనిర
గురుదారమ్॥౩౭ ॥ తేచిన్వంతశ్శైలాచ్ఛైలంవిషయాద్విషయం
భువమనువేలమ్ । ప్రాప్తుర్దీకృతవిబుధనివేశాన్స్ఫీతానమర
కన్నపతేర్దేశాన్॥౩౮ ॥ మృత్వాపునరప్యుత్థితమేనంశ్రుత్వా
వైన్యదిలీపసమానమ్ । త్యక్త్వావిరహజదైన్యమమందంమత్వా
చార్యంధైర్యమవిందన్॥ ౩౯ ॥ తేచజ్ఞాత్వాగానవిలోలంతరు
ణీసక్తంధరణీపాలమ్ । వివిశుస్స్వీకృతగాయకవేషానగరంవిది
తసమస్తవిశేషాః॥౪౦॥ రాజ్ఞాజ్ఞాపితవిద్యాతిశయాస్తైతత్సంగ్ర
హావిధృతాతిశయాః । రమణీశతమధ్యగమవనీంద్రందదృశుస్తా

త్యాస్సైనిర్గతాః ॥ ౩౭ ॥ తేపర్వతాత్పర్వతం దేశాద్దేశం భూమిం మనిశం
చిన్వంతోఽధికకృతా దేవానాంనివేశాయైస్తాన్ స్ఫీతానమరకన్నపతేర్దేశా
న్ప్రాపుఃప్రాప్తవంతః ॥ ౩౮ ॥ మృత్వాపునరప్యుత్థితమమరకసంజ్ఞం నృ
పంపృథుదిలీపతుల్యంశ్రుత్వాచార్యంమత్వాఽమందం విరహాజన్యందైన్యం
హిత్వాధైర్యంప్రాపుః॥ ౩౯॥ తేచతరుణీషుసక్తం గానవిలోలంభూపా
లంజ్ఞాత్వాస్వీకృతగాయకవేషానగరంవివిశుర్యతోవిదితసమస్తవిశేషాః ॥
౪౦॥ రాజ్ఞాజ్ఞాపితగానవిద్యాతిశయాః యతస్తస్యరాజ్ఞస్సం గ్రహణా

ష్ఠిభ్యాం లలితయోః పార్శ్వయోస్తాభిరావృతం చంద్రమివ తరుణీమధ్యగం తం భూమీంద్రం దదృశుః ॥౮౧॥ భూమీంద్రం విశినష్టి వరచామరకరాణాం తరుణీనాం కంకణై రజితో రంజితో మనోహరః పశ్చాద్భాగో యస్య తం పునశ్చ గీతిగతిజ్ఞైరుద్గీతేన శ్రవణసుఖేన తానేన సముల్లసదగ్రిమదేశో యస్య తం ॥ ౮౨ ॥ పునశ్చ ధృతశ్చామీకరో హిరణ్మయో దండో యస్య తథాభూతేన సితేనాతపవారణేన ఘనేన రంజితం రత్నకిరీటం యస్య తం స్వీకృతవిగ్రహం రతిపతిమనంగమివ యద్వా శ్రితభూమిమంతఃపురసహితం దేవేశం పురందరమివ ॥౮౩॥ ఏవంభూతం రాజానం దృష్ట్వా యత్కృతవంతస్తదాహ రుచిరవేషాః తాం సంసదం సమాసాద్య నయనసంజ్ఞయా దత్తాసనా రాజ్ఞా సమ్యగాజ్ఞప్తా మూర్ఛనాపదవిదస్తే సభాం మోహయంతః సుస్వరం జగుః మూర్ఛనాలక్షణంతు

రావృతమివ చంద్రమ్ ॥ ౮౧ ॥ వరచామరకరతరుణీకంకణరజిత
మనోహరపశ్చాద్భాగమ్। గీతిగతిజ్ఞోద్గీతశ్రుతిసుఖతానసముల్లస
దగ్రిమదేశమ్ ॥ ౮౨ ॥ ధృతచామీకరదండసితాతపవారణరంజి
తరత్నకిరీటమ్। శ్రితవిగ్రహమివ రతిపతిమాశ్రితభువమివ సాం
తఃపురమమరేశమ్ ॥౮౩॥ రుచిరవేషాస్సమాసాద్య తాం సంసదం
నయనసంజ్ఞావిదీర్ణాసనా భూభుజా। సమతిసృష్టాస్తతస్సుస్వ

॥*॥ క్రమాత్స్వరాణాం సప్తానామారోహశ్చావరోహణం సా మూర్ఛేత్యుచ్యతే గ్రామస్థా ఏతాస్సప్త సప్త చేతి। తత్ర స్వరాః శ్రుతిభ్యస్స్యుః స్వరాః షడ్జర్షభగాంధారమధ్యమాః పంచమో ధైవతశ్చాథ నిషాద ఇతి సప్త తే ఇత్యుక్తాః సప్త సామాన్యతః స్వరస్వరూపం తు శ్రుత్యనంతరభావీ యః స్నిగ్ధోనురణనాత్మకః స్వతో రంజయతి శ్రోతృచిత్తం స స్వర ఉచ్యత ఇతి శ్రుతిర్నామ స్వరారంభకావయవవిశేషస్తదుక్తం ॥*॥ ప్రథమశ్రవణాచ్ఛబ్దః శ్రూయతే హ్రస్వమాత్రకః సా శ్రుతిః సంపరిజ్ఞేయా స్వరావయవలక్షణేతి అథ గ్రామలక్షణం యథా కుటుంబినస్సర్వే హ్యేకీభూతా భవంతి హి తథా స్వరాణాం సందోహో గ్రామ ఇత్యభిధీయతే షడ్జగ్రామో భవేదాదౌ మధ్యమగ్రామకస్తతః గాంధారగ్రామ ఇత్యేతద్గ్రామత్రయముదాహృతం నంద్యావర్తోఽథ జీ

మూతస్సుభగో గ్రామకాస్త్రయః షడ్జమధ్యమగాంధారాస్త్రయో గ్రామా
జ్జన్మహేతవ ఇతి తథాచైవంభూతగ్రామత్రయేపి ప్రత్యేకం సప్తసప్త మూ
ర్ఛనా ఇత్యేకవింశతిమూర్ఛనా భవంతి తథాభూతమూర్ఛనాపదవిదస్తేషు
స్వరం జగురిత్యర్థః- యచ్ఛందోనోక్తమత్రగాథేతి తత్సూరిభిః ప్రోక్తం ॥
౪౪ ॥ గానవ్యాజేన స్వగురుప్రతిబోధనం కృతవతాం తద్గానముదాహరతి
హేభృంగకులేతి సూత్రాదిలక్షణకుసుమమకరందాస్వాదనశీల తవ సంగతిం
సంగమమపాస్య విహాయోచ్చవృత్తవతి గిరిశృంగే సంగమం జుషి త్వదంగే తవ శ
రీరే సతి త్వచ్ఛరీరస్య రక్షణాయ రచితాస్సకలుషం దుఃఖయుక్తమంతరంగ
మంతఃకరణం యేషాం తే భృంగాః శిష్యాస్తవ సంగమార్థం భంగ ముప
యాంతి భేదం ప్రాప్నువంతీత్యర్థః ॥ *॥ ఇంమువనాధజస్వైస్స్వగురుయుక్తై ॥

రం మూర్ఛనాపదవిదస్తే జగుర్మోహయంతస్సభాం ॥ ౪౪ ॥
భృంగ తవ సంగతిమపాస్య గిరిశృంగే సుంగవిటపిని సంగమం జుషి త్వ
దంగే । స్వాంగరచితాస్సకలుషాంతరంగాస్సంగమార్థే భంగ
ముపయాంతి భృంగాః ॥ ౪౫ ॥ పంచశరసమయసంగయస్త్వ తే ప్రే
ష్ఠ్యముదంచన్ని వేహ సంచరసి ప్రపంచన । పంచజనముఖపంచ
ముఖమప్యనంచక త్వం చకితి కితికించ పేలవం చిత్తోసి ॥ ౪౬ ॥ సస

౪౫ ॥ పంచశరస్య కామస్య యః సమయః కలాదిరూపస్సంకేతః సిద్ధాంతో వా
తస్య సంచయార్థం ప్రాంచం శివగురూద్భవం ప్రపంచం శరగరం ముచన్ని
వేహాస్మిన్ రాజశరీరే స్థానే వా సంచరసి తథాచ హే పంచజనేషు మనుజే
షు ముఖ శ్రేష్ఠ యద్వా యస్మిన్ పంచ పంచజనా ఆకాశశ్చ ప్రతిష్ఠిత స్తమేవ
మన్య ఆత్మానం విద్వాన్ బ్రహ్మామృతోమృతమితి శ్రుత్యుక్తానాం సాంఖ్యగీత్యా
మూలప్రకృతిరవికృతిర్మహదాద్యాః ప్రకృతివికృతయస్సప్త షోడశకస్తు
వికారో న ప్రకృతిర్న వికృతిః పురుష ఇతి పంచవింశతి తత్త్వానాం ముఖశుద్ధా
త్మన్ పంచజనపదస్య పంచపంచజనపరత్వాశ్రయణాత్ సిద్ధాంతగీత్యా
పాశ్య శేషస్థానాం ప్రాణచక్షుశ్శ్రోత్రాన్నమనసాం పంచజనానాం ముఖా
ధిష్ఠాన ఇత్యర్థః- పంచాననముఖ్యాగచ్ఛన్ శివం స్వస్వరూపం మన్యనాప్నువన్.

[illegible]త్వమితి హేతోః కుతః ఖలు వంచితో౽సి- గా, ॥౮౬॥ కింభో [illegible] [illegible]ర్ణమాసీచంద్రముఖపూర్వం సర్వం శాంతిదాంత్యాదిక [illegible] గర్వం కుర్వన్ మానసమనుసృత్య స్మదీయవస్త్వితి కస్మాన్న స్మరసి తత్ [illegible] హేతుః స్మరో౽హమాస్మదుక్త్యా పరం స్వస్వరూపం సంస్మర తత్పరమితి [illegible] ॥ అస్మదుక్త్యా పరం స్మరేత్యుక్త్యా ఉద్ధాత ఆదేశో నేతి నేతి ॥ అస్థూలమనణ్వహ్రస్వమదీర్ఘమనంతరమబాహ్యమపూర్వమనపరమశబ్దమస్పర్శమరూపమవ్యయం తథా౽రసం నిత్యమగంధవచ్చ యత్ అనాద్యనంతం మహతః పరం ధ్రువం సచాప్యంతం మృత్యుముఖాత్ప్రముచ్యత ఇత్యాది శ్రుతి[illegible]స్తాం స్మారయంతి నేతి నేత్యాది నిగమవచనేన మూర్తామూర్తరాశిం సర్వాం నిషిధ్య సర్వాధిష్ఠానత్వాత్ నిరవధిబాధా యోగాత్ ప్రతిషేద్ధుః స్వ

శశిముఖ సర్వమపహాయ పూర్వం కుర్వదిహ గర్వమనుసృత్య హ
దపూర్వమ్ ॥ స్మరసి వస్త్వస్మదీయమితి కస్మాత్సంస్మర తదస్మరపర
మస్మదుక్త్యా ॥౮౬॥ నేతి నేత్యాది నిగమవచనేన నిపుణం నిషిధ్య మూ
ర్తామూర్తరాశిమ్ । యదశక్యనిహ్నవం స్వాత్మరూపతయా జా
నంతి కోవిదాస్తత్త్వమసి తత్త్వమ్ ॥౮౭॥ ....
ఖాద్యముత్పాద్య విశ్వ మను ప్రవిశ్య గూఢమన్నమయాదికోశతు

[illegible]వత్వేన ప్రతిషేధసాక్షితయా౽వస్థితత్వాత్సత్యస్యాపి సత్యం అస్తీత్యేవోపలబ్ధవ్యః అసన్నేవ స భవతి అసద్బ్రహ్మేతి వేద చేదిత్యాది శ్రుతేశ్చ నిషేద్ధుమశక్యం యదహం బ్రహ్మాస్మీతి స్వాత్మరూపతయా విద్వాంసో జానంతి తత్త్వం పరమార్థవస్తు త్వమసి ॥౮౭॥ ....

తథా పంచకోశవివేకేన కవయో యదాత్మత్వేన ప్రతిపద్యంతే తత్ త్వం త్వమసీతి స్మారయంతి ఆకాశాదికం విశ్వముత్పాద్యానుప్రవిశ్యాన్నమయప్రాణమయమనోమయవిజ్ఞానమయానందమయకోశలక్షణే తుషజాలే గూఢం యుక్తిలక్షణావఘాతేన కవయో వివిచ్య తండులవద్యాదాదదతి తత్ త్వం త్వమసి తథా చ శ్రుతిః తస్మాద్వా ఏతస్మాదాత్మన ఆకాశస్సంభూతః ఆకాశాద్వాయుః వాయోరగ్నిః అగ్నేరాపః అద్భ్యః పృథివీ పృథివ్యా ఓషధయః ఓషధీభ్యో౽న్నం

న్నాత్పురుషస్స వా ఏష పురుషోఽన్నరసమయ స్తస్మాద్వా ఏతస్మాదన్నరస
మయాదన్యోఽంతర ఆత్మా ప్రాణమయ స్తస్మాద్వా ఏతస్మాత్ప్రాణమయా
దన్యోఽంతర ఆత్మా మనోమయః తస్మాద్వా ఏతస్మాన్మనోమయాదన్యోఽంతర ఆ
త్మా విజ్ఞానమయ స్తస్మాద్వా ఏతస్మాద్విజ్ఞానమయాదన్యోఽంతర ఆత్మా ఆనందమ
యః సోఽకామయత బహుః స్యాం ప్రజాయేయేతి స తపోఽతప్యత స తప స్త
ప్త్వా ఇదగ్ం సర్వమసృజత యదిదం కించ తత్సృష్ట్వా తదేవాను ప్రావిశత్
తదను ప్రవిశ్య సచ్చ త్యచ్చాభవ దిత్యాద్యాయుక్తిస్త్రావ ద్వమతో దేహా
ఆత్మా న భవతి కార్యత్వాత్ ఘటవత్ నను విపక్షే బాధకాభావాదప్రయోజ
కోఽయం హేతురితి చెన్న శ్రుతాభ్యాగమశ్రుతవిప్రణాశాభ్యాం బాధకసద్భా
వాత్ తథా వివాదాస్పదః ప్రాణ ఆత్మా న భవతి జడత్వాత్ ఘటవత్ తథా మనో
మయ ఆత్మా న భవతి వికారత్వాద్దేహవత్ తథా విజ్ఞానమయ ఆత్మా న భవతి వి

షజాలేకవదయో। వివిచ్యాయుష్యవఘాతతోఽయ స్తండులవదావద
తితత్త్వమసితత్త్వమ్॥ ౪౯ ॥ విషమవిషయేషు సంచారిణోఽత్మా
శ్వాక్ దోపదశ... గాధిభూతితః నైకంసన్నివర్త్య స్వాంతర

లయాద్యవస్థావత్త్వాద్ఘటాదివత్ తథా సందమయూ ప్యాత్మా న భవతి కాదా
చిత్కత్వాద్దభ్రవ త్తస్మాదానంద ఏవాత్మా భవితుమర్హతి నిత్యత్వాత్ య
ఆత్మా న భవతి నాసౌ నిత్యో యథా దేహాదిః ఆత్మన ఆకాశస్సంభూత ఇత్యాది
శ్రుత్యా ఆకాశాదేరనిత్యత్వావగమాన్నా నైకాంతికతేతి నన్వాత్మ ఫలా
ద్వాదనాస్య విహరణే పతంజమానాద్ద దాతేరాత్మనే పదం స్యా దిత్యాఫ
కాశో దోనాస్య విహారః ఇతి సూత్రాదాదవత ఇతి భవితవ్యమితి చెన్న వి
షా మాదదాతీతి ప్రయోగవదా తజ్జీవ్విశిష్టస్యాకారస్యాగ్రహణే నాదదతీతి
ప్రయోగస్య సాధుత్వాత్పూర్వోక్తవిశిష్టాకారగ్రహణస్యాదివిశిష్టాదాకా
రాదుత్తరస్య దదాతేరాత్మనేపదాభావజ్ఞాపనార్థత్వాత్ ॥ ౫౦ ॥ స
ర్వేంద్రియాలంబనం తత్త్వం త్వమేవేత్యాశయంతి యథా విషమదేశేషు
స్వైరం సంచారిణోఽశ్వాః ... బహుస్సమ్యక్ ... కాబ
ధ్నంతి తథా విషమవిషయేషు ... దేశేషు స్వైరం సంచారిణ ఇంద్రియాణి

[illegible] యా...దోషదర్శనలక్షణకర్మాభిధానేన [illegible]
[illegible] ఆకాశాత్మస్వరక్షాత్మకత్వేన ధీమంతో బధ్నంతి తత్త్వంత్వమసి [illegible]
[illegible] స్మిన్నపరమాత్మని బుద్ధిమంతో [illegible] ఆత్మానంరథినంబుద్ధిశరీరంరథమేవతు బుద్ధింతుసారథింవిద్ధిమనః ప్ర
గ్రహమేవచ ఇంద్రియాణిహయానాహుర్విషయాంస్తేషుగోచరాన్ [illegible] యుక్తేనమనసా సదా తస్యేంద్రియాణి వశ్యాని [illegible]
[illegible] విజ్ఞానవాన్భవతి యుక్తేనమనసా సదా తస్యేంద్రియాణి వశ్యానిసద
[illegible] వసారథేరితి ॥ ౪౦ ॥ అథజాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యుపాధివిలక్షణంత
త్త్వంత్వమసీతిస్మారయంతిఆత్మాజాగ్రదాద్యుపాధిభ్యోఽన్యోవ్యావర్త
మానేషు తేష్వనుస్యూతత్వాత్పుష్పేభ్యస్సూత్రమివేత్యేవముపాధిత్రయ
పృథక్త్వేనయత్సారయోజానంతితత్త్వం త్వమసిస్పష్టంచేదంజనకయా
జ్ఞవల్క్యాదిసంవాదేనశ్రుత్యాప్రతిపాదితం॥ ౪౧ ॥కించపురుషఏవేదమి

వ్యావృత్తైర్విభిద్భిర్జాగ్రదాదిభిర్యాత్మాన్యః పుష్పేభ్యఇవసూత్రమ్।
జాగ్రదాదిష్వనుస్యూతం తేభ్యోఽన్యదివపుష్పేభ్యఇవసూత్రమ్।
ఇంద్రియపదార్థాదిత్రయపృథక్త్వేనవిదంతి సూరయస్తత్త్వ
మసితత్త్వమ్॥ ౪౧॥పురుషఏవేదమిత్యాదివేదేషుసర్వకారణత
యాయస్యాసావాత్మ్యంహాటకస్యేవముకుటాదితాదాత్మ్యం
సరసమామ్నాయతేతత్త్వమసితత్త్వం॥౪౨॥ యశ్చాహమత్ర

[illegible]యదుద్భూతంయచ్చభవ్యంసర్వంఖల్విదం బ్రహ్మతజ్జలానితి సదేవసోమ్యే
దమగ్రఆసీదేకమేవాద్వితీయమైతదాత్మ్యమిదంసర్వంయథాసోమ్యైకేనలోహమణి
నాసర్వంలోహమయంవిజ్ఞాతంస్యాద్వాచారంభణంవికారోనామధేయం
లోహమిత్యేవసత్యమిత్యాదివేదేషుసర్వకారణతయా సువర్ణస్యయథాకట
కముకుటాదితాదాత్మ్యంతథాయస్యసార్వాత్మ్యంసరసంయథాస్యాత్త
థాఽఽమ్నాయతే॥ఉపక్రమోపసంహారావభ్యాసోఽపూర్వతాఫలంఅర్థ
వాదోపపత్తీశ్చలింగాన్యేతానిషట్క్రమాదిత్యుక్తషడ్విధతాత్పర్యలింగైః
సర్వాత్మ్యస్యోపదిశ్యతేతత్తత్త్వంత్వమసి॥౪౨॥కించయశ్చాహమస్మిన్ శరీరే
[illegible]సౌరవిమండలస్థోఽస్తియస్సౌరవిమండలే విభాతిసోఽహమ
స్మీత్యేవంవ్యతిహారేణవేదవాదినః ప్రయత్నతో యత్తత్త్వమధ్యాపయంతి

తత్తత్త్వంత్వమసీతథాచశ్రుతిః॥*॥తద్యత్తత్సత్యంఅసౌసఆదిత్యోయఏషఏ
తస్మిన్మండలేపురుషోయశ్చాయందక్షిణేక్షన్పురుషస్తావేతావన్యోన్యస్మిన్ప్ర
తిష్ఠితావిత్యాద్యా॥౫౩॥ తంచవేదానువచనసత్రానయజ్ఞతపోఽహితమ
ధ్యాశనావిధమైః శ్రద్ధయాఽనుష్ఠితైః విద్యయోపాసనయాచయా క్షేత్ర
త్యంతనిర్మలాస్సంప్రియాయేషాంతే బ్రాహ్మణాయద్బ్రహ్మవివిదిషంతివే
దితుమిచ్ఛంతి తత్తత్త్వంత్వమసీతథాచశ్రుతిః *"తమేతంవేదానువచనేన
బ్రాహ్మణావివిదిషంతియజ్ఞేనదానేనతపసానాశకేన యద్విద్యయోపనిష
దాకరోతితదేవవీర్యవత్తరంభవతి దానాదేఃతత్త్వంతుభగవతోక్తం సాత్త్విక
త్వవేదానువచనాదేః ప్రజ్వలితాగ్నిశిరస్కస్య జలరాశిప్రవేశేచ్ఛాకస్య
వష్కరిణీభామిసాసాయోసావిభాతిరవిమండలేసోహమితి వేదవే
దినోవ్యతిహారతోయదధ్యాపయంతి యత్తత్ తత్త్వమసితత్త్వమ్॥
౫౩॥ వేదానువచనసత్రానముఖైర్ధర్మైః శ్రద్ధయానుష్ఠితైర్విద్య
యాయుక్తైః ।వివిదిషంత్యత్యంతవిమలస్వాంతాః బ్రాహ్మణా
యద్బ్రహ్మతత్త్వమసీతత్త్వమ్॥౫౪॥ శమదమోపరమాదిసా
ధనైర్ధీరాస్సర్వాత్మనాత్మనియదద్వయ్యాత్మకస్యాః అధిగతాధి
తసచ్చిదానందరూపాసర్వదిహ ఖిన్నాంతి తత్త్వమసితత్త్వమ్॥
తత్ర చ్ఛాప్రతీకగణత్వం నను హామన్యేచ్ఛాం ప్రతి అజాగళస్తనాయ
మానాయాస్తస్యాః పూర్వమేవసిద్ధత్వాత్ యద్వా జ్ఞేయజిగమిషతీత్యత్ర
గమనంప్రత్యక్షస్యైవజ్ఞానం ప్రత్యేవకరణత్వమస్తు"౫౪కించశమదమోప
రమక్షాంతిసమాధిశ్రద్ధాలక్షణైః సాధనైః సర్వాత్మనాపిశాత్మనిబుద్ధా॥*॥
యదద్వయ్యసాక్షాత్కృతం సత్యంజ్ఞానమనంతంబ్రహ్మ విజ్ఞానమానందం
బ్రహ్మేత్యాదిశ్రుతిప్రతిపాదితమఖండంలాదిస్వరూపంద్వైతస్ఫూర్తిశ్చాస్యంతః
పునరిహసంసారేజన్మమరణాదిలక్షణంఖేదం నాప్నువంతి తత్త్వమసి
తథాచశ్రుతిః*"శాంతోదాంత ఉపరతస్తితిక్షుస్సమాహితోభూత్వాత్మన్యేవా
త్మానంపశ్యేదితిశ్రద్ధావిత్తోభూత్వేతిచయత్తత్త్వరూపత్వేస్తాసాం స్వరూప
భిగుక్తాయుక్తితహోధ్యం॥౫౫॥ ఏవమ పితేమూర్తించవితం పరిత్రాణస్య స్తు

శ్రుత్వా అర్థో విషయః॥ ని॥ అర్థో విషయధనకారణవస్తుష్వితికోశః నిర్ణీతంకర్తవ్యంయేనసనృపతిఃపూరితా ఆశాయేషాంతానేతాన్ శిష్యాన్ విససర్జ॥ * ॥ ఆర్యాద్వితీయకే ఉ ద్ధేయద్గదితంలక్షణంతత్స్యాత్-యద్యుభయోరపిదళయోరుపగీతింతాంమునిర్బ్రూతే॥ ౫౬ ॥ సభాయాం తైఃపద్మపాదాదిభిరుద్బోధితో మూర్ధానమవలంబ్యపూర్వోక్తన్యాయేన రాజశరీరమావివేశసదేశికేంద్రః సంజ్ఞాంచేతనామవాప్యచపునరుత్థితో భూత్ - వ, ॥ ౫౭ ॥ నను రాజభృత్యవిసృష్టాగ్నినాదహ్యమానం శరీరం కథంవివేశేత్యాశంక్యాహ తస్మాత్ రాజతనుతోనిర్గమనా త్పశ్చాత్పూర్వదృష్టంగుహాచ్ఛిద్రమేత్యనరపతిభృత్యవిసృష్టపావకేనదహ్యమానంనిజశ

౫౫॥ అవిగీతమేవంనరపతిరాకర్ణ్య వర్ణితాత్మార్థమ్। విసస
ర్జపూరితాశానేతాన్నిర్ణీతకర్తవ్యః॥ ౫౬ ॥ ఉద్బోధితస్సద
స్యైరవలంబ్యమూర్ధానం నిర్గత్యరాజతనుతోనిజమావివేశ ।
గాత్రంపురోదితనయేనసదేశికేంద్ర స్సంజ్ఞామవాప్యచపునరేవ
సముత్థితోభూత్ ॥ ౫౭ ॥ తదనుగుహాం రమేత్యపూర్వదృష్టం నరపతి
భృత్యవిసృష్టపావకేన। నిజవపురవలోక్యదహ్యమానం ఝటితిస
యోగధురంధరోవివేశ। ౫౮ ॥ సపది దహనశాంతయే మహాంతం న

రీరమవలోక్యయతో యోగధురంధరో ఉతో ఝటితి వివేశ - పుష్పితాగ్రా,॥ ౫౮ ఏవమపిదహనం కసంశమితవానిత్యాకాంక్షాయామాహ సపదితత్ర నైతత్ర నిత్ప్రిధానశ్శ్రీశంకరాచార్యః దహనస్యశాంతయే మహాంతం శరణసాధుం నరసింహరూపమధోక్షజమధోక్షజస్యంజ్ఞానంయస్మాత్తంవిష్ణుం అధికం కలాభిర్గ్లసంతిపదానియాసు తాభిః స్తుతిభిః శీఘ్రమతోషయత్ తథాహి॥ * ॥ శ్రీమత్పయోనిధినికేతనచక్రపాణేభోగీంద్రభోగమణిరంజితపుణ్యమూర్తే గీవశాశ్వతశరణ్యభవాబ్ధిపోతలక్ష్మీనృసింహమమదేహికరావలంబం ॥ ౧॥ బ్రహ్మేంద్రరుద్రమరుదర్కకిరీటకోటిసంఘట్టితాంఘ్రికమలామలకాంతికాంత। లక్ష్మీలసత్కుచసరోరుహరాజహంస ల, ॥ ౨॥ సంసారఘోరగహనేచరతోమురారేమారోగ్రభీకరమృగప్రవరార్దితస్య ఆర్తస్యమ

మత్సరనిదాఘనిపీడితస్యచ, ॥౩॥ సంసారకూపమతిఘోరనిదాఘమూలం
సంప్రాప్యదుఃఖశతసర్పసమాకులస్య । దీనస్యదేవకృపణాపద మాగత
స్యచ , ॥౪॥ సంసారసాగరవిశాలకరాళకాలనక్రగ్రహాగ్రసితనిగ్రహవి
గ్రహస్య । వ్యగ్రస్యరాగరసనోర్మినిపీడితస్యచ , ॥౫॥ సంసారవృక్షమ
ఘబీజమనంతకర్మశాఖాశతంకరణపత్రమనంగపుష్పం । ఆరుహ్యదుఃఖఫ
లితంపతతోదయాళోచ, ౬।సంసారసర్పఘనవక్త్రభయోగ్రతీవ్రదంష్ట్రా
కరాళవిషదగ్ధవినష్టమూర్తేః। నాగారివాహనసుధాబ్ధినివాసశౌరేచ,॥౭॥
సంసారదావదహనాతురభీకరోరుజ్వాలావళీభిరతిదగ్ధతనూరుహస్య। త్వ
త్పాదపద్మసరసీశరణాగతస్యచ ,॥౮॥ సంసారజాలపతితస్యజగన్నివాస స
ర్వేంద్రియార్థబడిశార్థఝషోపమస్య । ప్రోత్ఖండితప్రచురతాలుకమ

రమ్యగరూపమఘౌఘజంతురణ్యాప్యస్తుతిభిరధికలాలసత్పదాభి స్త్వ
రితమతోషయదాత్మవిత్ప్రధానః॥౫౯॥ నరహరిస్స్వపయాఽతతః
ప్రశాంతే ప్రబలతరేసహుతాసనెప్రవిష్టః । నగముదచరెంద్ర
కందరాంతాద్విధురితపశ్చిలాద్విఘుంతుదస్య॥౬౦॥ తదనుశ
మననాథిపోవిస్సైన్యైస్సిరవిరహోదధివర్ధమానసహర్షైః సనకము
వవృతస్సనందనాద్యైర్యతిగణమిషు రాజనిమండనస్య గేహమ్॥౬౧॥

స్తకస్యచ ,॥౯॥ సంసారభీకరకరీంద్రకలాభిఘాతనిష్పిష్టమర్మవపుషస్సకలా
ర్తినాశ। ప్రాణప్రయాణభవభీతిసమాకులస్యచ ,।౧౦॥ అంధస్యమోహాది
వివేకమహాధనస్యచోరైఃప్రభోబలిభిరింద్రియనామధేయైః । మోహాంధ
కూపకుహరేవినిపాతితస్యచ,॥౧౧॥లక్ష్మీపతేకమలనాభసురేశవిష్ణోవైకుం
ఠకృష్ణమధుసూదనపుష్కరాక్ష। బ్రహ్మణ్యకేశవజనార్దనవాసుదేవ దే
వేశదేహికృపణస్యకరావలంబమితి॥౧౨॥౫౯॥తతశ్చనరహరిఃకృపయాప్ర
బలతరేహుతాశనే ప్రకర్షేణశాంతేసతితస్మిన్ గుహాయాం వా ప్రవిష్టః
పశ్చిశంకరో గిరీంద్రకందరా మధ్యాన్నిరగమత్ విధుంతుదతిహీనస్త్రీవి
ధుంతుదోరాహుస్తస్యముఖలక్షణాద్బిలాచ్ఛశీవ॥౬౦॥ తతఃపశ్చాద్విరహో
దధివర్ధమానసహర్షైస్సనందనాద్యైరావృతస్సనకఇవ శమధ

సాఽపి మండనస్య గేహం గంతుమిచ్ఛురాజని సమ్యగభవత్ ॥౬౧॥ తదనుగగ
నతః గగనాత్పూర్వదృష్టంమండనగేహమేత్య గళితక్రియాభిమానం యతో
విషయలక్షణవిషాన్నివృత్తాభిలాషంమండనమిశ్రముచ్చైరతీపాత్రమకృ
త॥౬౨॥ఆకాశాదవతీర్ణంతం శ్రీశంకరంసమ్యక్ పరప్రేమ్ణాదృష్ట్వాసచమం
డనః ప్రాంజలిఃపునశ్చ ప్రకర్షేణనమ్రీకృతఃపూర్వః విగ్రహశ్శిరోభాగో
యేనసయోగ్యాభిఃపూజాభి రభిపూజ్యానిమిషైరీక్షణైఃపిబన్నివతస్థివాన్ -
రథోద్ధతా॥౬౩॥గృహంశరీరంయచ్చాస్యన్మదీయంతత్సర్వంత్వవేతివాదీకిం
భయేనేత్యాహ ముదితో యతో మహాత్మా ఉత్కృష్టస్వభావస్సవిశ్వరూపః

తదనుసదనమేత్యపూర్వదృష్టంగగనపథాద్గళితక్రియాభిమానమ్।
విషయవిషనివృత్తతర్ష ముచ్చైరతనుతమండనమిశ్ర మతీపా
త్రమ్ ॥ ౬౨ ॥ తంసమీక్ష్యసఘనస్పృహంతంసచప్రాంజలిః ప్రణత
పూర్వవిగ్రహః।అర్హణాభిరభిపూజ్యతస్థివానాసీక్షణైరనిమిషైః
పిబన్నివ ॥ ౬౩ ॥ సవిశ్వరూపోబతసత్యవాదీపపాతపాదాంబుజ
యోర్యతీశః।గృహంశరీరంమమయచ్చసర్వంత్వవేతివాదీముదితో
మహాత్మా ॥ ౬౪ ॥ ప్రియసాప్రథమమర్చితంమునింప్రాప్త
విష్టరముపస్థితంబుధైః। ప్రశ్రయావనతమూర్తిరబ్రవీచ్ఛారదా
భివదనేవిశారదా ॥ ౬౫ ॥ ఈశానస్సర్వవిద్యానామీశ్వరస్సర్వదే
హినామ్ । బ్రహ్మణోధిపతిర్బ్రహ్మాస్వభావాన్నాస్తితౌత్సదాశివః ॥

యతీనీష్టఇతియతీట్ తస్యపదకమలయోఃపపాతబలేతిహర్షే-ఉపేంద్రవజ్రా
౬౪॥ ఏవంమండనకృతంసత్కారముపవర్ణ్యశారదావాక్యముదాహర్తుం
మాహ అతిప్రియేణపత్యాప్రథమంపూజితంప్రాప్తాసనంబుధైస్సహాస
మీపేస్థితంమునింప్రశ్రయేణప్రేమ్ణాప్రణతమూర్తిరభికథనే ఉ తికుశ
లాసరస్వతీఅబ్రవీత్ - రథో,॥ ౬౫ ॥తదుదాహరతి॥*॥ఈశానస్సర్వవిద్యా
నామీశ్వర స్సర్వభూతానాంబ్రహ్మాధిపతి రిత్యాదిమంత్రప్రతిపాదితః స
దాశివో హే బ్రహ్మన్నాస్తౌ ధ్రువానిత్యర్థః॥౬౬॥ననుకామశాస్త్రోక్తతత్
రాసుత్వాపుపర జిత్వా తద్విజ్ఞానార్థంయత్నంకృతవంతంమాంకథమే

పంవదసీతిచేత్తత్రాహ - యదసిమామవిజిత్యతథైవయత్కామశాస్త్రీయాస్తత్కలాః కామకలాస్తాస్వపితత్కలావబోధార్థం యత్నమాచరిత వానసి తన్మనుష్యచరితానుకరణమాత్రమిత్యర్థః-ద్రుత, ॥ ౬౭ ॥ స్వప్రరాజయస్త్వవయోర్లజ్జా హేతుర్నభవతీత్యాహ-త్వయాయదావాం విజితౌ తత్సర్వథాపిలజ్జాం నావహతి - నను బ్రహ్మణాసహితాయాస్సరస్వత్యాస్తత్త్రపావహం కథంనభవతీతి చేద్బ్రహ్మవిభిన్నసేస్తుత్యాత్వత్తః పరాజయోనతత్కారణ ఇత్యాహ- హే ఈడ్య త్త్వం పుతతస్త్వత ఆహ పరాత్మన్నితి తత్ర దృష్టాంతమాహ యథాసహస్రభానునాదివాకరేణ కృతాభిభూతి

౬౬ ॥ యదసి మామవిజిత్య తథైవ యన్మదనశాసన కామకలాస్వపి । తదవబోధకృతే కృతిమాచరస్తదిహమర్త్యచరిత్రవిడంబనమ్ ॥ ౬౭ ॥ త్వయా యదావాం విజితౌ పరాత్మన్నత్త్రపామావహతీడ్య సర్వథా । కృతాభిభూతిర్న హి భూధరశ్రియా నిశాకరో దేవ పకీర్తయోఖలు ॥

౬౮ ॥ ఆదావాత్మ్యాం ధాను కామం ప్రయాస్యామ్యహమచ్ఛం మామనుజ్ఞాతుమర్హసి । ఇత్యామంత్ర్య తతస్తాం యోగశక్త్యా పశ్యన్ దేవీం భావ్యకర్తా బభాషే ॥ ౬౯ ॥ జానామి త్వాం దేవి దేవస్య ధాతుర్భార్యామిష్టామష్టమూర్తేస్సగర్భ్యామ్ । వాచామాద్యాం దేవతాం విశ్వగుప్త్యై చిన్మాత్రామప్యాత్తలక్ష్మ్యాదిరూపామ్ ॥ ౭౦ ॥ తస్మాదభిభవశ్చంద్రాదేరపకీర్తయేనభవతీతి ప్రసిద్ధం తద్వదిత్యర్థః-ఉపేం, ॥ ౬౮ ॥ ఏవంస్తుత్వా బ్రహ్మలోకగమనాయానుజ్ఞాం ప్రార్థయతే ఆదావిత్యత్స్వచ్ఛం స్వీయం ధామతదవశ్యం ప్రయాస్యామి తస్మాత్ హే ఉహాన్మామనుజ్ఞాతుం యోగ్యాసి స్వాం డనధామవ్యాప్తత్యర్థః మాదావిత్యుక్తం ఇత్యామంత్ర్య తతః తాం దేవీం యోగశక్త్యా పశ్యన్ భావ్యకారో జగాద- శాలి, ॥ ౬౯ ॥ తదాహ హే దేవి త్వాం జానామి కథంభూతామిత్యత ఆహ దేవస్య ధాతుర్హిరణ్యగర్భస్య భార్యాం తత్రాపీష్టామతిప్రియాం పునశ్చాష్టమూర్తేశ్శివస్య సగర్భ్యాం సహోదరాం వాచామాద్యాం దేవతాం చిన్మాత్రామపి విశ్వరక్షణార్థం స్వీకృతలక్ష్మ్యాది

రూపా మేవం భూతాం త్వాం జానామీత్యర్థః॥ ౩౦ ॥ ఏవం స్తుత్యా౽భి ముఖీకృత్య ప్రార్థ్యమాహ తస్మాదృష్యశృంగాదికేషు క్షేత్రేషు అస్మన్ని ర్మితాని యానితవస్థానాని తేషు పూజ్యమానా శారదాఖ్యాత్వమిష్టానర్థాన్ వితరంతీ పునశ్చ ప్రాప్తం సతాం సన్నిధానం యథా స్యాత్తథా భూతా అ స్వ॥ ౩౧॥ తథా స్త్వితి ప్రతిజ్ఞాయ సా సరస్వతీ పితామహస్యాపి ప్రియం ధా మ ప్రాయాత్ తత్ర సంసది తస్యా అదర్శనం సమీక్ష్యాత్యంత మాకస్మికం విస్మయమాపుః॥ ౩౨॥ ఏవం సదస్యానాం పునోవృత్తం ప్రదర్శ్య మండన యతీశయో స్తదాహ యతీశేనజిత స్వభర్తుర్యతిత్వాజ్ఞాతాద్వైధవ్యా

దస్మత్కల్పితే ష్వర్శ్యమానాస్థానేషు త్వం శారదాఖ్యా దిశంతీ। ఇ ష్టానర్థాన్ ఋష్యశృంగాదికేషు క్షేత్రేష్వాస్వ ప్రాప్తసత్సన్నిధా నా॥ ౩౧॥ తథేతి సంశ్రుత్య సరస్వతీ సా పాప్రియాత్ప్రియం ధామపి తామహస్య। అదర్శనం తత్ర సమీక్ష్య సర్వే ఆకస్మికం విస్మయమీయు రుచ్చైః॥ ౩౨॥ తస్యా యతీశజితభర్తృయతిత్వజాత వైధవ్యసంభవ శుచా భువమస్పృశంత్యాః। అంతర్ధిమీక్ష్యముదితో౽జనిమండనోపిత త్పాదుపవీక్ష్యమునుముదేయతిశేఖరశ్చ॥ ౩౩॥.................*

మండనమిశ్రో ప్రైష విధిపూర్వం దత్త్వా విత్తం యోగ సర్వమ్। ఆ త్మా రోపిత శౌచి శిఖ్వౌ భేజే శంకరమస్తమితాశః॥ ౩౪ ॥ సన్న్యాస

త్వం భవేనశోకేన భువమస్పృశంత్యా స్తస్యాః స్వభార్యాయా అంతర్ధాన మీక్ష్య మండనోపి ముదితో౽భూత్ తత్పాదుసమీచీనం వీక్ష్య యతి శేఖరోపి ముదితో౽భూత్-వసంతతిలకం వృత్తం,॥ ౩౩ ॥ ....

తతః కిం వృత్తమిత్యపేక్షాయామాహ అథ శారదాంతర్ధానాద్యనంతరం మండనమిశ్రోపి విధిపూర్వం తద్దైకే ప్రాజా పత్యామేవేష్టిం కుర్వంతి ప్రా జాపత్యాం నిరూప్యేష్టిం సార్వవేదసదక్షిణాం ఆత్మన్యగ్నీన్స మారోప్య బ్రాహ్మణః ప్రవ్రజేద్గృహాదిత్యాది శ్రుతి స్మృత్యుక్తమార్గేణ సర్వం వి త్తం యాగదత్త్వా ఆత్మని ఆరోపిత శ్శౌచిశ్శై శౌ౽గ్ని హోత్రాగ్ని ర్యేనా స్త మితా స్తం గతా ఆశా యస్య స శంకరం భేజే సేవితవాన్-ఉ,॥ ౩౪॥ సన్న్యాద

సప్రతిపాదకగృహ్యాహూక్తవిధినాఽస్యవిదుషస్సర్వాణికర్మాణిఅహ్నా
యఅంజసాసమ్యక్ప్రర్వణ్ శ్రీ) శంకరగురుస్సర్వస్యాధ్యాత్మికాదిరూపస్య
సంసృతిదుఃఖస్యహానేఃకర్ణేజపంసూచకం ॥ని॥ కర్ణేజపస్సూచకఇత్యమరః-
కిమపితత్త్వమసీతివాక్యంకర్ణేజగౌ-వసంతతి, ॥ ౭౫ ॥ మండనోపిసన్న్యా
సపూర్వకంవిధివద్దీక్షాంయాచితవాన్ పశ్చాదాచార్యవర్యః శ్రీశంకరఃశ్రు
తిమస్తకస్థమాత్మతత్త్వముపదిష్టవాన్ కథమితితత్రాహతత్త్వమసివాక్యంత్ర
సరాబభాషే అర్థసహితముక్తవానిత్యర్థః-వ, ॥ ౭౬ ॥ తత్రాదౌత్వంపదా
ర్థమాహఇహదేహదేహ్యం దేహోనాసియస్మాత్త్వంఘటవదనాత్మా తస్మా
హేతవోరూపాదిమత్త్వాన్మనుష్యత్వాదిజాతిమత్త్వాత్ మమేదంశరీరమితి

గృహ్యవిధినాసకలాఃక్రియాస్సయశంకరగురుర్విదుషోస్యకు
ర్వన్। కర్ణేజగౌకిమపితత్త్వమసీతివాక్యంకర్ణేజపన్నిఖిలసంసృతి
దుఃఖహానేః ౭౫ ॥ సంన్యాసపూర్వకమవిధివచ్ఛిదీక్షేపశ్చాదుపాది
శదధాత్మతత్త్వమ్ ఆచార్యవర్యఃశ్రుతిమస్తకస్థంతదాదివాక్యం
ప్రసరాబభాషే ౭౬ ॥ త్వన్నాసిదేహోఘటవద్ధ్యనాత్మారూ
పాదిమత్త్వాదిహజాతిమత్త్వాత్। మమేతిభేదప్రథనాదభేదసం
ప్రత్యయంసిద్ధివిపర్యయోత్థమ్॥ ౭౭ ॥ లోకస్యహిలోకవ్యతిరిక్తలో
పకోద్రష్టాఘటాదిఃఖలుతాదృశోతనుః స్వస్యాస్వహేతోర్వ్యతిరేక

శేషప్రథనాచ్చాత్మనః॥ అశబ్దమస్పర్శమరూపమవ్యయం అగోత్రమిత్యాది
షు) త్యుక్తోహమితిప్రత్యయగోచరః సనుమనుష్యోహంస్థూలోహం కృశో
హమిత్యభేదసంప్రత్యయాద్దేహఆత్మాకుతోనస్యాదితితత్రాహఅభేదసం
ప్రత్యయంవిపర్యయాదన్యోన్యతాదాత్మ్యాధ్యాసాదుత్థితంవిద్ధి-ఉ, ॥ ౭౭ ॥
కించలోప్యోఘటాదిస్స్వవ్యతిరిక్తోదండాదిలోపకోయస్య తథాభూతోద్ర
ష్టాః శరీరంచతాదృశంస్వాతిరిక్తలోపకమేవప్రసిద్ధంతథాచలోప్యంయథా
స్వాతిరిక్తలోపకంతథాదృశ్యమపిస్వాతిరిక్తద్రష్టృకంతతశ్చేమంతందృశ్యం
స్వాతిరిక్తద్రష్టృకం దృశ్యత్వాద్ఘటవదిత్యనుమానం-మఃతత్తత్స్వాతిరిక్తకర్తృ
కంయథాలోప్యోఘటాదిఃస్వాతిరిక్తలోపకఇత్యాగమేనాహదృశ్యత్వహే

తానిమిత్తస్మాచ్ఛరీరా ద్వ్యతిరేకసాధనేనాప్యతిరిక్తద్రష్ట్రేకత్వబోధనేతు దృశ్యత్వహేతోశ్శరీరేఆత్మత్వావగతిః కేనాపిప్రకారేణనఘటత ఇత్యర్థః - ౩౮ ॥ ఏవందేహాదాత్మానంవివిచ్యేంద్రియేభ్యస్తంవివేచయతి నాపీంద్రియాణ్యాత్మా తేషాంసాధనత్వాత్ దాత్రాదివత్తస్మాదమీషుఇంద్రియేషు తదాత్మభావః కేనాపిప్రకారేణనోపపద్యతే తేషామనాత్మత్వేఽన్యదపిహేతుద్వయమాహచక్షురాదేర్ఘటాదివదనాత్మత్వమేవ చక్షుర్మదీయమిత్యాదిభేదావగతేఃస్వప్నసుషుప్తిభావేతత్సత్వేఽమీషాంవిరహాచ్చపశ్యామిశృణోమీత్యాదిప్రత్యయస్తుపూర్వవద్ద్రష్టవ్యః-వ,॥౩౯॥ఇంద్రియసముదాయ

సాధనత్వాత్తశ్శరీరేకథమాత్మతాగతిః॥౩౮॥ నాపీంద్రియాణిఖలు
తానిచసాధనానిదాత్రాదివత్కథమమీషుతదాత్మభావః। చక్షు
ర్మదీయమితిభేదగతేరమీషాంస్వప్నాదిభావవిరహాచ్చఘటాదిసా
మ్యమ్॥ ౩౯॥ యద్యాత్మతైషాంసముదాయగాస్యాదేకవ్యయే
నాపిభవేన్నతద్ధీః। ప్రత్యేకమాత్మత్వముదీర్యతేచేన్నస్యాచ్ఛరీరం
బహునాయకత్వాత్ ॥ ౪౦॥ ఆత్మత్వమన్యతమగంయదిచక్షురా
దేశ్చక్షుర్వినాశసమయేస్మరణంనహిస్యాత్ । ఏకాశ్రయత్వని
యమాత్స్మరణానుభూత్యోర్దృష్టశ్రుతార్థవిషయావగతిశ్చ
నస్యాత్॥౪౧॥ మనోపినాత్మాకరణత్వహేతోర్మనోమదీయం

ఆత్మాఉతప్రత్యేకమితివికల్ప్యాద్యంప్రత్యాహయద్యేషామింద్రియాణాం సముదాయగాఆత్మతాస్యాత్తర్హ్యేకస్యేంద్రియస్యనాశేసముదాయనాశాదాత్మతాబుద్ధిర్నస్యాత్ ద్వితీయముత్థాప్యనిరాచష్టేప్రత్యేకమాత్మత్వముచ్యతేచేత్తర్హిబహునాయకత్వేనవిరుద్ధాదిక్రియత్వావశ్యకత్వాచ్ఛరీరమేవనశ్యేత్-ఇం'౪౦॥కించయదిచక్షురాదేరన్యతమగోచరమాత్మత్వం స్యాత్తర్హిచక్షుర్వినాశసమయేస్మరణంనైవస్యాత్ । తత్ర హేతుఃస్మరణానుభవయోరేకాత్మాశ్రయత్వాత్ కించయోహం దృష్టవాన్సోహంశృణోమీతిదృష్టశ్రుతార్థవిషయప్రత్యభిజ్ఞాచనస్యాత్తస్మాదింద్రియాణ్యాత్మానభవంతీత్యర్థః-వ,॥ ౪౧ ॥ నన్వస్తుతర్హిమనఏవాత్మేతితత్రాహ మనో

ప్యాత్మానభవతి కరణత్వహేతోర్మదీయంమనోఽన్యత్రగతమభూదితి భేదప్రతీతేః సుషుప్తావ్యభిచారితాయాశ్చ చిన్మనసోర్వైలక్షణ్యం -ఉ,॥ ౭౨ ॥ ఉక్తంన్యాయంబుద్ధావతిదిశతి అనయైవదిశానిరాకృతత్వాత్ బుద్ధేరప్యాత్మతాస్పష్టంయథాతథానాస్తి స్ఫుటత్వమావేదయతిమదీయాబుద్ధిరన్యత్రాఽభూదితిభేదావగతేస్సుషుప్తావనన్వయాచ్చకరణాదావివబుద్ధిమప్యాత్మత్వేనమైవాంగీకురు-వియో,॥ ౭౩ ॥ అస్తుతర్హి అహంప్రత్యయగోచరోఽహంకారఏవాత్మేతితత్రాహ అహంకృతిరహంకారోప్యాత్మానభవతి తత్రహేతుశ్చరమేఽంత్యే కృతిరితిధాతుపదస్యప్రయోగాత్ తర్హిసుషుప్తావపిలయరహితః ప్రాణఏవాత్మాఽస్త్విత్రి తత్రాహ స

గతమన్యతోఽభూత్ ' ఇతిప్రతీతేర్వ్యభిచారితాయాస్సుప్తౌచత
చ్చిన్మనసావిదావి క్తరా॥౭౨॥అనయైవదిశానిరాకృతాసదబుద్ధేర
పీచాత్మతాస్ఫుటం!అపిభేదగతేరనన్వయాత్కరణాదావివబుద్ధి
ముజ్ఝభోః॥౭౩!నాహంకృతిశ్చరమధాతుపదప్రయోగాత్ప్రా
ణామదయాయితిలోకవాదాత్ । ప్రాణోపినాత్మాభవితుంప్ర
గల్భస్సర్వోపసంహారిణిసన్సుషుప్తౌ॥ ౭౪ ॥ఏవంశరీరాద్యవివి
క్తఆత్మాత్వంశబ్దవాచ్యోఽభిహితోత్రవాక్యే' తదోదితంబ్రహ్మ
జగన్నిదానంతథాతదైక్యంపదయుగ్మబోధ్యమ్ ॥ ౭౫॥ సర్వంత

వోపసంహారిణిసుషుప్తౌసన్నపిప్రగల్భఃప్రాణఆత్మాభవతితత్రహేతుమదీయాఃప్రాణాఇతిలోకవాదాత్ -వ,॥ ౭౪ । ఉపసంహరతిఏవంభూతోదేహాదివిలక్షణఆత్మాశబ్దవివిక్తస్స్వం పదవాచ్యస్తత్త్వమసివాక్యేఽభిహితస్త్వంపదార్థఉక్తస్తత్పదార్థమాహతథాతత్రవాక్యేతత్పదేనజగత్కారణంబ్రహ్మాఖండార్థమాహతథాఽత్రవాక్యేపదద్వయబోధ్యమైక్యముదితం-ఉ,॥ ౭౫॥ తత్త్వంపదార్థయోరైక్యంవాక్యార్థంశ్రుత్వాశిష్యఃడవాదసగ్గజ్ఞ సంమూఢపదాభిషిక్తయోస్తత్త్వంపదార్థయోస్త్వముక్తమైక్యంతత్త్వమసి వాక్యంకథంప్రతిపాదయేత్ స్తోయస్తాత్తపరిప్రకాశయోరేకతాపూర్వంనైవదృష్టాసదాష్ట

ణాదృశ్యతేతథాచాయం ప్రయోగ స్తత్త్వ మసివాక్యస్థత_త్త్వంపదార్థ యో రైక్యంనసంభవతివిరుద్ధధర్మవత్త్వా_త్తమః ప్రకాశ వదితి ననుహేతు రస్తుసాధ్యంమాస్తు నచతమః ప్రకాశయో రప్యైకతాప_త్తి స్తయోర్భా వాభావరూపతయాతదనుపప_త్తే స్తస్మాద్భావాభావరూపోపాధిసత్త్వాద ప్రయోజకత్వమస్యేతిచేన్నతమసోపి భావరూపత్వా_త్తమోఽభావరూప మితివాదీప్రష్టవ్యః కిమాలోకాభావమాత్రంతమః కింవారూపదర్శనా భావమాత్రంఆద్యేపికిమేకైకంతమ ఏకైకాలోకాభావః కింవాసర్వాలో కాభావః ఆద్యేపికింప్రాగభావఆహోస్విదన్యోన్యాభావః త్రితయమపి నసంభవతిసవితృకిరణసంతతెదేశేప్రదీపాలోకజన్మవినాశయోస్సతో ప్ర యాణాంసత్త్వేపితమోబుద్ధ్యదర్శనాత్ నను ప్రాగభావాద్య వస్థాసుత మోబుద్ధ్యభావోవిరోధ్యాలోకనిబంధనఇతిచే_త్తథాపి విరోధ్యభావసహి తప్రాగభావాదే_స్తమోబుద్ధ్యాలంబనత్వస్యా వశ్యకవ_క్తవ్యత్వేన విరోధ్య

ద్వైక్యంప్రతిపాదయేద్వచస్స్వగ్జ్ఞసంయూథపదాభిషితకయోః।

సహ్యైకతాసంతమసప్రకాశయోస్సందృష్టపూర్వా నచదృశ్య

భావగిరాప్రాగభావోక్తౌ ప్రధ్వంసేఽనుపప_త్తి స్తదుక్తౌప్రాగభావేఽ న్యోన్యాభావోక్తావాలోకసత్త్వేపితదభావస్యభావా_త్తమోబుద్ధిస్స్యాత్ ద్వి తీయేపికిమస్యసర్వేషామాలోకానాంసన్నిధానం నివర్తకముతైకైకస్యఆ ద్యేసర్వాలోకమంతరేణ తన్నివృ_త్తిర్నస్యాత్ ద్వితీయేప్యేకైకస్య సర్వా లోకాభావనివర్తకత్వాభావా_త్తమోబుద్ధ్యాప_త్తిః అంత్యేపి కిమేకైకస్య రూపస్యదర్శనాభావఃఉతసర్వస్యఆద్యేపికింరూపదర్శనమాత్రాభావఃఉత యత్రతమోబుద్ధి_స్తత్రత్యరూపదర్శనాభావఃనాద్యఃబహులాంధకారసం వృతాపవరకాంతరవస్థితస్యాపిబహీరూపదర్శనేనసహాపవరకాంత_స్త మోదర్శనాత్ నద్వితీయః ప్రాగభావాదివికల్పాసహత్వాత్ ననురూప వతోద్రవ్యస్యస్పర్శవ_త్త్వనియమాత్తద్రహితం తమఃకథంరూపవద్ద్ర వ్యమవగమ్యతే తథాచప్రయోగ_స్తమోనీరూపం స్పర్శవిధురత్వాదా కాశవదితిచేన్నవాయోరన్యత్రస్పర్శవద్ద్రవ్యస్యరూపవ_త్త్వనియమేఽ

రూపరహితస్యస్పర్శవతో వాయోరభ్యుపగమాత్తథాచయత్స్పర్శవత్తద్రూపవద్యథాఘటాదిరితివ్యాప్తే ర్యథా వాయౌభంగ స్తథాయద్రూపవత్తత్స్పర్శవదితివ్యాప్తే స్తమసిభంగో నచప్రమాణాభావః తమాలశ్యామలంతమఇత్యుపలంభాదితిసంక్షేపః॥౨౬॥ఏవముక్తోగురురాహాన్యథేయంవిరోధావగతిస్తు వాచ్యగాస్తి ఏవమర్థ మంగీకృత్యైక్యంకథం ప్రతిపాదయేదితియదుక్తంతత్రాహసోయంపుమానితివాక్యవదస్మిన్ వాక్యే విరోధ హానేన విరోధివాచ్యమాదాయ పదద్వయం తయోర్లక్ష్యైక్యబోధనపరమేవాస్తితినకోపివిరోధః అయమర్థః యథాసోఽయంపుమానితివాక్యేతచ్ఛబ్దార్థస్యతత్కాలవిశిష్టస్యపుంసః ఇదంశబ్దార్థస్య ఏతత్కాలవిశిష్టస్యపుంసశ్చైక్యాసంభవేపిసోయమితి పదద్వయంజహదజ

తెఽధునః॥ ౨౬॥ సత్యంవిరోధగతిరస్తిహివాచ్యగేయం సోయం
పుమానితివదత్రవిరోధహానైః । ఆదాయవాచ్యమవిరోధిపదద్వ
యంతల్లక్ష్యైక్యబోధనపరంననుకోపివిరోధః॥౨౭॥జహీహిదేహాది
గతామహంధియం చిరాజల్లక్షణశస్త్రయుక్త్యాజామ్।వి
వేకబుద్ధ్యాపరమే సంతతం ధ్యాయాత్మభావేనయతోవిముక్త

ర్లక్షణయావిరుద్ధ తత్కాలైతత్కాలవిశిష్టత్వాంశం విహాయపురుషసః రోధివాచ్యాంశమాదాయతల్లక్ష్యైక్యబోధపరం తద్వత్తత్త్వమసివాక్యంసర్వజ్ఞత్వసంపూర్ణత్వరూపస్యవిరోధినాంశస్యహానింకృత్వాఽవిరోధివాచ్యచిదంశమాదాయపదద్వయంతల్లక్ష్యైక్యబోధనపరమితిభావః॥ ౨౭॥ యస్మాదేవంతస్మాచ్చిరాజల్లం దేహాదిగతామహంబుద్ధింపరిత్యజకయాయుక్త్యేతితత్రాహ యుక్తవివేకబుద్ధ్యాయతః కర్మశస్త్రైరితి శమేనదుస్త్యజాం తస్యాహంమతిః క్వచిద్దేహేఽస్తితత్రాహసంతతంపరమాత్మానమేవాత్మభావేనచింతయకింతతఇతిచేత్తత్రాహయతః పరమేవాత్మభావేనచింతనాద్విముక్తతాలభ్యతఇత్యర్థః ॥ ఆత్మానంచేద్విజానీయాదయమస్మీతిపూరుషః కిమిచ్ఛన్కస్యకామాయశరీరమనుసంజ్వరేదితిశ్రుతేః - ౨౮,॥౨౯॥యత్రమమతాప్యయుక్తాతత్రాహంతాయాః కాకథేత్యాశయేనా

హ కాకాదేస్సాధారణత్వాద్వపుషిదుఃఖహేతుంమమతాం త్యజ తద్వహి
రర్థాన్విషయాంశ్చదుఃఖకారణభూతాంతాంపరిత్యజ తదుక్తంయావతః
కురుతేజంతుఃసంబంధాన్మనసః ప్రియాన్ తావంత ఎవఖస్యంతేహృదయే
శోకశంకవఇతినుమతా దుఃఖహేతుభూతేతిత్వం జానాసీత్యాశయేనాహ
హేవిద్వన్నితికర్తవ్యముపదిశతినిర్విశంకం సమస్తశంకాకళంకవినిర్ము
క్తంవిజాతీయప్రత్యయరహితంచిత్తంపరమాత్మనిస్థాపయ-వ, ॥ ౭౯ ॥న
నుజాగ్రత్స్వప్నసంచారిణస్తద్భిన్నత్వాత్తద్ధర్మకత్వాద్వా కథంపరమా
త్మాభేదేనచింతనీయత్వమితి చేత్తత్రాహ యథామహా మత్స్యస్తీరగాత్తీ
రంసంచరన్ తీరాద్భిన్నఎవనతద్ధర్మాన్నాపితేనతీరేణలిప్యతే ఏవమాధ్యా

తా ॥ ౭౮ ॥ సాధారణేవపుషి కాకసృగాలవహ్నౌ మాత్రాదిక
స్యమమతాంత్యజదుఃఖహేతుమ్ । తద్వజ్జహీహిబహిరర్థగతాం
చవిద్వన్ చిత్తంవిధానపరమాత్మని నిర్విశంకమ్ ॥ ౭౯ ॥ తీరా
త్తీరంసంచరన్నపిఘనమత్స్యస్తీరాద్భిన్నో లిప్యతేనాపితేన । ఏవం
దేహీసంచరన్ జాగ్రదాదౌ తస్మాద్భిన్నోనాపితద్ధర్మకోవా ॥
౮౦ ॥ జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిలక్షణమవస్థాత్రయంచిత్తనా
త్వవ్యావానుగలేమిథోవ్యభిచరద్ధీసంజ్ఞమజ్ఞానతః క్లృప్తంబ్రూద
వంశకేవసుమతిస్త్వాహిదండాదివత్తద్భ్రాంత్యాసితురీయముజ్ఝి

సిః సంబంధేనదేహీఆత్మాజాగ్రదాదౌసంచరన్ తస్మాద్భిన్నఎవనాపిజాగ్ర
దాదిగ్రూపధర్మవానపితథాచశ్రుతిః తద్యథామహామత్స్యఉభేకూలే
సంచరతిపూర్వంచాపరంచైవమేవాయం పురుష ఏతావుభౌసంచరతిస్వ
ప్నాంతంచబుద్ధాంతంచేతి-శా ౭౯, ౮౦ ॥ తథాపిసంభూయమానంజా
గ్రదాద్యవస్థాత్రయంకస్యేతిచేత్తత్రాహ జాగ్రదాదిలక్షణమివమవ
స్థాత్రయంవ్యభిచారంగచ్ఛత్ బుద్ధిసంజ్ఞకంచిత్స్వరూపేత్వవ్యావానుగ
తేకల్పితంతత్రేంద్రియజన్యజ్ఞానావస్థాజాగ్రదవస్థా ఇంద్రియాజన్యవిష
యాపరోక్షజ్ఞానావస్థాస్వప్నావస్థా అవిద్యాగోచరాఽవిద్యావృత్త్యవ
స్థాసుషుప్త్యవస్థాఅనువృత్తేన్యాన్యేనక్లృప్త మిత్యర్థస్తెన్మాంతసూక్ష్మ

రజ్జోరివమంశేఽనుస్యూతైర్వ్యావృత్తం భూమిచ్ఛిద్రసర్పదండాదియథా కల్పి తం తద్వత్ తస్మాదవస్థాత్రయపరత్వాత్తురీయం శివం చతుర్థమిత్యుక్తమ త ఏవ పరిత్యక్తాఖిలభయం బ్రహ్మాసి త్వం తత్పూర్వవత్ప్రియం మా గాః - శా ర్దూల, ॥ ౯౧ ॥ ఏవంభూతం స్వాత్మానం జనః కిమితి నావగచ్ఛతీతి సకలంకనీయ మాత్మతత్త్వం మహిమ్నాఽనిర్వచనీయత్వాదిత్యాశయేనాహ ప్రత్యక్త మం పారిశేష్యేనాసజ్జడదుఃఖాత్మకాహంకారాది విలక్షణతయా సచ్చి దానందాత్మత్వేనాంచతి ప్రకాశత ఇతి ప్రత్యగతిశయేన ప్రత్యగితి ప్రత్యక్త మం పరం పదం విదుషస్సమీపస్థం ప్రతిమూఢమతేర్జనస్య తదేవ దూరతమం పిధిం చైతన్యమంతర్బహిరస్తీతి ధ్యాయేత్ సర్వనాశుద్ధచిత్తో బహిర్బహిశ్చిత్స్వ

తథయం మాత్స్వం ప్రవేశ భూమిః ॥ ౯౧ ॥ ప్రత్యక్తమం పరం పదం వి
దుషాంతికస్థం మారంత దేవ పరిమూఢమతేర్జనస్య। అంతర్బహి
శ్చచితిరస్తీన వేత్తి కశ్చిచ్చిత్స్వప్రహిర్బహిర్గహో మహిమాత్మత
త్త్వే ॥ ౯౨ ॥ యథా ప్రపాయాం బహవో మిలంతే కుటేద్వితీయే బతభి
న్నమార్గాః। ప్రయాంతి తద్వద్బహునామభాజో గృహే భవం
త్యత్ర న కశ్చిదంతే ॥ ౯౩ ॥ సుఖాయ యద్యత్ర కృతిర్యదేవ వాసితం సు
ఖం న కించిద్బహుదుఃఖమేవ తత్ వినాస హేతుం సుఖం స్మదృశ్యతే
హేతుశ్చ హేత్వంతరసంసిద్ధో భవేత్ ॥ ౯౪ ॥ పరిపక్వమతేః సక

స్స వేత్తి అహో ఆత్మతత్త్వయం ప మహిమా - ప్ర, ॥ ౯౨ ॥ అథ తత్త్వజ్ఞానాయ వ్యభి చారిసాధనాయ వైరాగ్యాయాహ యథా జలపానశాలాయాం బహవో మి లంతి కుటేద్వితీయే భిన్నమార్గాః ప్రయాంతి తథా గృహే బహవో నామభా జో భవంతి అంతే మరణానంతరమత్ర గృహే కోపి న భవతి - ఉ, ॥ ౯౩ ॥ కించవి వాసితః సుఖాయ యద్యత్ క్రియతే తత్ తతః కించిదపి సుఖం న భవతి ప్రత్యుత తస్మాద్బహుదుఃఖమేవ యతః పుణ్యరూపం హేతుం వినా సుఖజన్మ న దృశ్యతే హేతుశ్చ జన్మాంతరీయ హేతోస్సిద్ధో భవేత్ । పుణ్యైః పుణ్యేన కర్మణా జాతి ష్ఠితేః పంశస్థం ॥ ౯౪ ॥ తస్మాదేవంభూతసంసారాద్విముక్తమిచ్ఛతా శ్రుతి వచసా ఆత్మసాక్షాత్కార ఏవ సంపాదనీయస్స చ పరిపక్వమతేస్సత్కృచ్ఛ్ర వ

తేఃమందమతేస్తుగురుపాదాబ్జనిషేవణాదినాశనైఃశనైరిత్యాశయేనాహ
ఋరితి-వియో,౫౩॥శనైశ్శనైరిత్యాదివివృణోతిప్రణవాభ్యాసస్యోక్తస్యత్రి
కాలస్నానాదిరూపస్యకర్మణఃకరణేనగురోర్విశేషేణశుశ్రూషణాచ్చ
మానసంమలంగచ్ఛతితతశ్చకథితంతత్త్వంక్షమతేధారణాయయోగ్యంభ
వతిఅథేవానీంయస్యదేవేపరాభక్తిర్యథాదేవేతథాగురౌ।తస్యైతేకథితా
హ్యర్థాఃప్రకాశంతేమహాత్మనః గురుప్రసాదాత్పరమాత్మలాభఃతద్వి
ధిప్రణిపాతేనపరిప్రశ్నేనసేవయేత్యాదిశాస్త్రమనుసృత్యగురుభక్తేస్త
త్త్వజ్ఞానాంతరంగసాధనత్వంబోధయితుమాగభతె అహర్నిశంమనోగు

చ్ఛ్రితంజనయేదాత్మధియంశ్రుతేర్వచః। పరిమృజ్యమతేఃశనైః
శనైర్గురుపాదాబ్జనిషేవణాదినా॥ ౫౪ ॥ప్రణవాభ్యసనోక్త
కర్మణోఃకరణేనాపిగురోర్నిషేవణాత్ ।అపగచ్ఛతిమానసం
మలంక్షమతేతత్త్వముదీరితంతతః॥౫౫॥ మనోనువర్తేతదివాని
శంగురోర్గురుర్హిసాక్షాచ్ఛివఏవతత్త్వవిత్ నిజానువృత్త్యాపరి
తోషితోగురుర్వినేయవక్త్రంకృపయాహివీక్షతే॥ ౫౬ ॥సా
కల్పవల్లీవనిశేష్టమర్థం ఫలత్యవశ్యంకిముకార్యమస్యాః। ఆజ్ఞాగు
రోస్తత్పరిపాలనీయాసామోదమానాయవిధాతుమిష్టా ౫౭ ॥
గురూపదిష్టానిజదేవతాకస్త్యైస్తదాపాలయితాగురుఃస్యాత్।

రావనువర్తేతాత్యావశ్యకతాబోధనాయలిజ్ ప్రయోగఃహియస్మాత్త
త్త్వవిద్గురుస్సాక్షాచ్ఛివఏవతదుక్తం-గురుర్బ్రహ్మాగురుర్విష్ణుర్గురుర్దేవో
మహేశ్వరఃగురుఃపితాగురుర్మాతా గురురేవ పరశ్శివఇతిననుశివస్వ
రూపగురోరనువృత్తిఃకిమర్థంకర్తవ్యేతిచేత్తత్రాహ హియస్మాత్స్వస్య
గురోరనువృత్త్యాపరితోషితోగురుశ్శిష్యముఖంకృపయావీక్షతే-వంశ,॥౫౬॥
కింతతఇతితత్రాహసాగురోరాజ్ఞాసమ్యక్ పరిపాలనీయాయతఃకల్పవల్లీ
వస్వేష్టమర్థమవశ్యంఫలతికిమసాధ్యమస్యాఅతస్సా ఆజ్ఞామోదమానా
యమహ్యంప్రాప్యవిధాతుమిష్టా-ఉ,॥కించేష్టదేవాదపిగురుర్గరీయాని
త్యాశయేనాహ గరూపదిష్టానిజదేవతాకస్యైచిత్తదాగురుఃపరిపాల

యితా స్యాత్ రుష్టే గురౌ తు పరిపాలయితా కశ్చిదపి నాస్తి తస్మాద్గురౌ కోపం కదాపి నోత్పాదయేత్ ॥ తదుక్తం (బ్రహ్మవైవర్తే॥ శివే రుష్టే గురుస్త్రాతా) గురౌ రుష్టే న కశ్చనేతి ॥ ౯౯ ॥ నను విహితానుష్ఠానాత్ ప్రతిషిద్ధవర్జనాచ్చేష్టలాభోఽనిష్టనివృత్తిశ్చ భవిష్యతః కిం గురుసేవయేత్యాశంక్యాహ - యద్యప్రతిషిద్ధసేవనాన్నివృత్తో విహితం భజన్పుమాన్సమగ్రం ఫలమేతి తథాపి విధినిషేధావస్య తౌ విజ్ఞాతుం శక్యౌ కిం త్వసౌ గురురేవ విధిం నిషేధం చ నివేదయతి తస్మాద్గురోరేవానిష్టవ్యుత్పత్తిరిష్టోత్పత్తిశ్చ - వంశ, ॥ ౧౦౦ ॥ నన్వారాధితం దైవతమేవేష్టమర్థం దదాతీత్యాశంక్యాహ - ఆరాధితం దైవతమర్థం దదాతీతి తథాప్యస్య దైవత

రుష్టే గురౌ పాలయితా న కశ్చిద్గురౌ న తస్మాజ్జనయేత కోపమ్ ॥
౯౯ ॥ పుమాన్సమగ్రం లభతేఽపి నో చేత్ విహితం భజన్నివృత్తః ప్రతిషిద్ధసే
వనాత్ । విధిం నిషేధం చ నివేదయత్యసౌ గురోరనిష్టవ్యుతిరిష్ట
సంభవః ॥ ౧౦౦ ॥ ఆరాధితం దైవతమిష్టమర్థం దదాతి తస్యా
ర్షమోఘగురోర్న స్యాత్ । నో చేదయం వేదితుమీశ్వరోఽయమతీంద్రి
యం దైవతమిష్టదం నో ॥ ౧౦౧ ॥ తుష్టే గురౌ తుష్యతి దేవతాగణో
రుష్టే గురౌ రుష్యతి దేవతాగణః । స ఆత్మభావేన సదాత్మదేవతాః
పశ్యన్నసౌ విశ్వమయో హి దేశికః ॥ ౧౦౨ ॥ ఏవం పురాణగురుణా
పరమాత్మతత్త్వం సంశిక్షితో గురోశ్చరణయోర్నిపపాత తస్య । ధన్యో
ఽస్మ్యహం తవ గురో కరుణాకటాక్షపాతేన పాలితతమోఽస్మి ఇతి భా

స్యత్ప్రాప్తిః గురోరేవ భవతి నో చేన్నాయం కమిష్టదమతీంద్రియం దైవతమయమజ్ఞో వేదితుం విజ్ఞాతుమీశ్వరః సమర్థః కథం స్యాన్న కేనాపి ప్రకారేణేత్యర్థః - ఉ, ॥ ౧౦౧ ॥ దేవగణస్య గురుతుష్ట్యాద్యనుతుష్ట్యాదిమత్త్వాత్స ఏవ ప్రయత్నేన తోషణీయ ఇత్యాశయేనాహ తుష్ట ఇతి - హి యస్మాత్స దైవతస్వరూపః ఆత్మదేవతా ఆత్మభావేన పశ్యన్నసౌ దేశికో విశ్వమయః ॥ ౧౦౨ ॥ ఏవం పురాణగురుణా శ్రీశంకరాచార్యేణ పరమాత్మతత్త్వం ప్రతిశిక్షితః హే గురో తవ కటాక్షపాతేన దూరీకృతాజ్ఞానోఽహం ధన్యోఽస్మీతి భాషమాణస్తస్య గురోశ్చరణయోర్నిపపాత - వ, ॥ ౧౦౩ ॥ తతః దిగంగనాభిస్సమం క్రీడ

మాణసఖ్యాంసర్వదిగ్వ్యాప్తాంసురేశ్వరాఖ్యాంసమాదిశ్య-తుచ్ఛీకృతంహి రణ్యగర్భసౌఖ్యాంయయాతాంభాష్యకారస్య ముఖ్యాం శిష్యతాంచావా ప-ఈ, ॥ ౧౦౪॥సురేశ్వరసంజ్ఞాంప్రాప్యవాసంక్వకృతవానిత్యా కాంక్షా యామాహనిఖిలవేదాంత చింతయాయావత్స్వపదంస్వస్యబ్రహ్మణోలో కాదప్యధికసౌఖ్యంయోనిర్విశంకంవిశంకారహితంనివిశేశ బహుకాలం సమర్దాం కౌతుకదాంతాంసమర్దాంనదీమభితోఽసౌనిమర్దమానాంమ మతారహితా నామింద్రః సురేశ్వరో మగధభూమావా సంనిమర్దమే- మా,॥౧౦౫॥అథాచార్యవృత్తాంతమాహ ఇత్యేవంవశీకృతో మండనపం

షమాణః॥ ౧౦౩ ॥ తతస్సమాదిశ్యసురేశ్వరాఖ్యాందిగంగనాభిః
ప్రియమాణసఖ్యామ్। సచ్ఛిష్యతాంభాష్యకృతశ్చముఖ్యామవాప
తుచ్ఛీకృతధాతృసౌఖ్యామ్ ౧౦౪ ॥నిఖిల నిగమచూడాచింతయా
హంతయావ స్స్వపదముధిసౌఖ్యంనివిశన్నివిశంకమ్। బహు
తిథమభితోసౌనమర్దాం సమర్దాంతాంమగధభువినివాసం
నిమర్దమేనిమర్దమేంద్రః ॥౧౦౫॥ఇతివశీకృతమండనపండితఃప్ర
ణతసత్కవితప్రియదండితః।సకలసద్గుణమండలమండితస్సనిరగా
త్కృతదుర్మతఖండితః॥౧౦౬ ।కుసుమితవివిధపలాశప్రమదళి
కులగీతమధురస్వనమ్।పశ్యన్నిపినమయాసీదాకాంక్షేనాశపాలితా
మేషః॥ ౧౦౭ ॥తతప్రమహారాష్ట్రముఖాన్ దేశాన్ గంధాన్ప్రచార

డితోయేనప్రణతానాంసతాం కరణత్రయందండితంయేనతతప్రమనఃపా త్రాయామాద్యుపదేశేనకమాడసిహెూ పదేశేన సర్వైస్సద్గుణమండలైర లంకృతఃకృతందుర్మతానాంఖండితంఖండసంయేన సనిరగాత్-ద్రుత,॥ ౧౦౬॥కామాశాంప్రతినిరగాదిత్యాకాంక్షాయామాహ కుసుమితేషువివి ధపత్రేషుభ్రమద్భిర్భమరకులైగీతైర్మధురశబ్దాయత్రతథాభూతంవ నంపశ్యన్ యమపాలితాందక్షిణాందిశమేషఃశ్రీశంకరోఽయాసీత్॥౧౦౭॥ఆ ర్యాశపలద్వితయంవ్యత్యయరచితంభవేద్యస్యాః। పాద్యతిః కిలకథితాతదప్స ద్యాప్యాంశసేపసంయుక్తా ॥ ౧౦౮॥ తస్యాంయుపహాశాయాంమహారాష్ట్ర

ప్రముఖే దేశే గ్రంథాన్ ప్రాజ్ఞతమశ్శమితోమతాంతరాభిమానో యోఽస
సనకోపమః శ్రీశైలం పర్వతమగమత్ ఆర్యాపూర్వార్ధం యదిగురుణా కేనాధి
కేననిధనేయుక్తం-ఇతరత్తద్వ్యస్నిఖిలం భవతి యదీయము దితేయమార్యాగీ
తిః॥౧౦౮॥ తం విశినష్టి-ప్రఫుల్లమల్లికానాం వనానాం ప్రసంగో యస్య సదా
స్తాసంగతానామసంఖ్యాతానాం ప్రకాండానాం శాఖానాం గంధేన బం
ధురస్సుందరః ప్రవాతస్తైః కంపితా వృక్షా యత్ర తం "ప్రకాండో విటపే శస్త
ఇతి విశ్వప్రకాశః, సదామదానాం గజాధిపానాం ప్రహారే శూరాణాం కేస
రిణాం సింహానాం సమూహో యత్ర తం-భుజంగభూషణస్య శివస్య ప్రియం
హిరణ్యగర్భస్య కౌశలమిత్యర్థః పురా లఘుగుర్వారుస్తతో భవేచ్ఛపంచ

యోగ్ ప్రాజ్ఞతమః। శమితమతాంతరమానశ్శనకైస్సనకోపమో
గమచ్ఛ్రీశైలమ్॥౧౦౮॥ ప్రఫుల్లమల్లికావనప్రసంగసంగతామి
తప్రకాండగంధబంధురప్రవాతధూతపాదపమ్ । సదామద
ద్విపాధిపప్రహారశూరకేసరివ్రజం భుజంగభూషణప్రియం
స్వయంభుకౌశలమ్ ॥౧౦౯॥ కలికల్మషభంగాయాం సోదరా
రాచ్ఛలత్తరంగాయామ్ అస్తోకతుంగాయాం సస్నౌ పాతా
ళగామిగంగాయామ్ ॥౧౧౦॥ సపక్షపార్శ్వంగం నభోలేఖచ్ఛృం
గం త్రుటత్ప్రపసంగం రటత్పక్షిభృంగం సమాశ్లిష్టగంగం ప్రహృ

ష్టామరం॥౧౧౧॥ అద్రిస్సమీపంచలంతస్తుంగాయుస్స్యాత్పుంసశ్చోర్ధ్వత
స్తుంగః పర్వతోయయా॥౭॥ తుంగః పున్నాగనగయోస్తుంగస్స్యాదున్నతేన్య
వదితి విశ్వప్రకాశః - తథాభూతాయాం కలికల్మషవినాశసమర్థాయాం
పాతాళగామిగంగాయాం స శ్రీశంకరః స్నానం కృతవాన్॥ ఆర్యాప్ర
సమదళోక్తం యది కథమపి లక్షణం భవేదుభయోః - దళయోః-కృతయతిశో
నాంతాంగీతింగీతవాన్భుజంగేశః ౧౧౧॥ తం తుంగమారుహ్య శివలింగంద
ర్శనోత్సుకం విశినష్టి-నమతాం మోహస్యభంగో యస్మాత్ గగనాస్వాద
శీలా నిశృంగాణి యస్య త్రుటత్ప్రపస్య సంగో యస్మాద్రటంతః పక్షిణో
భ్రమరాశ్చ యస్మిన్ సమ్యగాలింగితా పాతాళగామిగంగా యేన ప్రహృష్ట

మంతరంగంమనో యస్యేతిజడస్యసమనస్త్వమారోప్యేయముక్తిః క్రియావి
శేషణం వా-భుజం,॥౧౧౧॥తతశ్చప్రణమతాంసంసృతిబీజానామవిద్యాకా
మకర్మవాసనానాంభర్జనం పునశ్చ మోక్షలక్షణామృతస్యసంపాదకం భ్రమ
రాఖ్యాంబాసహాయం సతోఽర్జునో యస్మైతథాభూతం మల్లికార్జునసం
జ్ఞం పరమేశలింగం ప్రణిపత్య ప్రకర్షేణ మోదమవాప.వియో॥౧౧౨॥తతశ్చ
తీరరుహైరామ్రాదివృక్షైః శ్యామాయాస్తిరోహితముష్ణం యస్యాం యా
వా ఆవర్జితా తృట్ తృష్ణా చ యస్యా నిరస్తం కార్ష్ణ్యం యస్యాస్తథాభూతా
యా నద్యాః స్త్రీ రేవా ఆచార్యేంద్రోఽవాత్సీత్ గీతిః॥౧౧౩॥ తత్ర తస్మిన్తీరే పవి

ష్టాంతరంగం తమారుహ్యాతుంగం దదర్శేశలింగమ్ ॥౧౧౧॥
ప్రణమద్భవబీజభర్జనం ప్రణిపత్యామృతసంపదార్జనమ్। ప్ర
ముమోద స మల్లికార్జునం భ్రమరాంబాసచివం నతార్జునమ్॥
౧౧౨॥ తీరరుహైః కృష్ణాయాః స్త్రీ రేవా తిరోహితోష్ణాయాః।
ఆవర్జితతృష్ణాయా ఆచార్యేంద్రో నిరస్తకార్ష్ణ్యాయాః ॥
౧౧౩॥ తత్రాతిచిత్రపదమత్రభవాన్పవిత్రకీర్తిర్విచిత్రసుచ
రిత్రనిధిస్సుధీంద్రాన్ । అగ్రాహయత్కృతమసద్గ్రహనిగ్ర
హార్థమగ్ర్యాన్స్వసమగ్రసుగుణాన్మహదగ్రయాయీ॥౧౧౪॥
అధ్యాపయంతమసదర్థనిరాసపూర్వం కింత్వన్యతీర్థయశసం
శ్రుతిభాష్యజాతమ్। ఆక్షిప్య పాశుపతవైష్ణవవీరశైవమాహే

త్రికీర్తిర్విచిత్రాణాంసుచరిత్రాణాంనిధిర్మహదగ్రయాయీ అత్రభ
వాన్పూజ్యః శ్రీశంకరోఽతిచిత్రాణి పదానియస్మిన్ అసద్గ్రహాణాందు
రాగ్రహాణాంనిగ్రహోఽర్థః ప్రయోజనం వా యస్య తథాభూతంకృతంశా
రీరకాదిసుధీంద్రాన్సమగ్రాన్స్వగుణాశ్శాంతిదాంత్యాదయోయేషు తాన
గ్ర్యాన్శ్రేష్ఠానగ్రాహయత్-వ,॥౧౧౪॥తిరస్కృత్య తాన్యశాస్త్రయశసం శ్రు
తిభాష్యసమూహమసదర్థనిరాసపూర్వమధ్యాపయంతం భాష్యకారమా
క్షిప్య స్థితాః పాశుపతాదయస్స్వేశ్వరపద్మపాదాదిభిరాక్షిప్య విశేషేణ
జితాః॥౧౧౫॥తత్ర కేచిత్స్వీయం మతం పరిత్యజ్య విగతమత్సరాదిదోషాస్సం

తః అముష్య శ్రీశంకరస్య శిష్యత్వం ప్రాప్తాః అన్యే తు కోపవశంగత్వా యతో
మలినచిత్తా అస్య మరణం నిరీక్షమాణాః కాలం నిన్యుః ॥ ౧౧౫ ॥ తథా శ్రౌ
తం విధా వేదాంతీకృతా నీచానాం శూద్రాణాం వచాంసి యైః పునశ్చ ప్రా
పిష్టాః స్వకల్పనా ఏవ వేదః కృతః స్వం వేదాంతర ప్రతిపాద్యమాత్మానమపి కే
దత్రియాపథమపి ప్రాయో దహంతే నిఖిలాః స్నాతకాద్య ప్రహ్మణి శంకరే
స్పర్ధయా నిబద్ధాం బుద్ధిం శ్రీకృష్ణే మిథ్యావాసుదేవవద్విదధతి తే తద్వతిక్ర
మం త్యాం గతిం వినాశం మోహం వా సలభంతే అపితు ప్రాప్నువంత్యేవ - శా
శ్వరాశ్చ జితాహి సురేశ్వరాద్యాః ॥ ౧౧౪ ॥ కేచిద్విస్పృశ్యమతమా
త్మ్యమముష్య శిష్యభావం గతా విగతమత్సరమానదోషాః । అన్యే
తు మన్యువశమేత్య జఘన్యచిత్తా నిన్యుః క్షణం నిధనమస్య నిరీక్షమా
ణాః ॥ ౧౧౫ ॥ వేదా. శ్రుతీర్నిపశూద్రవచసా వేదస్స్వయం కల్పనాః
ప్రాపిష్టాస్స్వమపి త్రియాపథమపి ప్రాయోదహంతః ఖిలాః । స్నా
తాద్యప్రహ్మణి శంకరే వివదతే స్పర్ధానిబద్ధాం మతిం కృష్ణే పౌం
డ్రికవత్ప్రథా సచరపూం కిం తే లభంతే గతిమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ వాణీ
కాంభుజీవనైవగణితా లినాక్వచితాపి శ్రీనైషం చాశివ భావ
మేత్య జతేగపటీ పదం చాహత తమ్ దాగణం దుగణితిమతుత్రైతే
భుజిజః శిప్రస్థా తికౌ వైష్ణవం నిష్ఠాతేషు. గశినసూక్తిషు కథాకేళీ
కృతాసూక్తిషు ॥ ౧౧౭ ॥ తథాగతికథాగరాతిదసుయాయినై
యాయికంపచాజకినచాదితో వదతిజాతతా తాతితః । పికగ్గతి
మూణ, ౧౧౬ శంకరసూక్తిషు స్థితేష్వాహ్యవిసమేషు సత్సుకథాకేళీ
ప్రతాసునసుకథాత్వం ప్రాప్తాః సూక్తిషు మధ్యే కాణాదితు వాణీ నైవగణి
తా కాపిలీ సా తుక్వచిన్నా కృగతేత్యపి నజ్ఞాతా నైషం పాశుపతానాంతువ
చోఽ. శివత్వమాప్నోతి ఆర్హతం చతద్గృహ్యపదం భజతే దాఙంశాక్తానాంచత
న్ద్గోశివక్రతుతే వైష్ణవంతత్ప్రాలయితుం సవ ద్వాకోపిజనో నాస్తీత్యర్థః ॥ ౧౧౭ ॥
సిద్ధయుం యథాస్యాత్తథాపి సిద్ధాంతశీర్ణతాం ప్రాప్నువ విరుద్ధమ
తానాం సంకరో మే సతథాభూతే శంకరే సతత్థాగతానాం సుగతానాంక

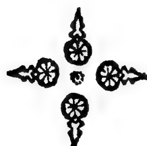
థాగతావిలయం ప్రాప్తానైయాయికవచ స్తదనుయాయితదనుగామ్యజని తదపిత శైవగతం తాం తాలితః కౌమారిలః చోదితః ప్రిరితోపినచవదతీతివున శ్చవిదితచాపలంకాపిలంవచోదర్గాపుష్టాస్థితావా ధీర్యస్యసనవిదగ్ధతినా భినందతినైవపుష్టాతీతివా తేనాపిత శైవవిలయంగతం-పృథ్వీ,॥౧౧౯॥ ...❋

టీ, సం, ॥౩౪౦॥

నదగ్ధధీవిదితచాపలంకాపిలంవినిదశాయవినిదశాలవ్విమతసంక రేశంకరే॥ ౧౧౯ ॥..............................❋

ఇతిశ్రీమాధవీయేతత్కలాజ్ఞత్వప్రపంచనమ్।సంక్షే పశంకరజయేసగోయందశమోఽభవత్॥ ౧౨౦ ॥

ఇతిశ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాల తీర్థశ్రీపాదశిష్య దత్తవంశావతంసరామ కుమారసూనుధనపతికృతే శ్రీశంక రాచార్యవిజయడిండిమే దశమస్సర్గః-

శ్రీరస్తు.

శ్రీశంకరగురుభ్యోనమః-

మాధవీయే ❋ శంకరవిజయే -

సవ్యాఖ్యానే ❋ ఏకాదశస్సర్గః -

శ్రీ౦॥ అథోగ్రభైరవనిర్జయం సపరికరం వర్ణయితుముపక్రమతే తత్రేతి తస్మిన్ దేశే ఏకదా ఆచ్ఛాదిత స్వీయదోషస్సీతాపహరణాయాగతరావణ, వత్కల్పితః సాధు వేషో యేన స్థితః కార్యస్య శేషో యస్య అనల్పాదోషా యస్మిన్ తథాభూతః కశ్చిదసౌ కాపాలికో మాయామానవినిర్ముక్తం మునిమ

శ్రీ ॥ తత్రైకదాచ్ఛాదితనైజదోషః పౌలస్త్యవత్కల్పితసా
ధువేషః। నిర్మాణమాయం స్థితకార్యశేషః కాపాలికః కశ్చిద
నల్పదోషః ॥ ౧ ॥ అసావపశ్యన్నరనాద్యవశ్యం వశ్యేంద్రియా
న్వేషిభిర్విమృగ్యమ్ । ఆదిశ్య భాష్యం సపది ప్రశస్యమాసీ
నమాశ్రిత్య మునిం రహస్యమ్॥ ౨ ॥ దృష్ట్వైవ హృష్టస్స చిరాదభీ
ష్టం నిర్ధార్య సంసిద్ధమివ స్వమిష్టమ్। మహద్విశిష్టం నిజలాభతు
ష్టం విస్పష్టమాచష్ట చ కృత్యశిష్టమ్ ॥ ౩ ॥ గుణాంస్తవాకర్ణ్య
మునే నవద్యాన్సార్వజ్ఞ్యసౌశీల్యదయాళుతాద్యాన్। ద్రష్టుం స

పశ్యదిత్యన్వయః-ఇంద్రి,॥౧॥ మునిం పిశిసప్టికామక్రోధాదీనాం వశ్యం స భవ తీతి తథా తం వశ్యేంద్రియాన్వేషిభిర్విమృగ్యం ప్రశస్యం భాష్యం సపది ఆదిశ్య రహస్యమేకాంతమాశ్రిత్యాసీనం-ఉ,॥౨॥ స కాపాలికశ్చిరాదభీష్టం దృష్ట్వా స్వమిష్టం సంసిద్ధమివ నిర్ధార్య హృష్టో మహద్భ్యో విశిష్టం శ్రేష్ఠం నిజలాభేన తుష్టం కృత్యశిష్టం స్వకర్తవ్యశేషం స్పష్టం యథా స్యాత్తథోక్తవాన్॥౩ తద్వచనముదాహరతి హే మునే ఽనవద్యాన్ సర్వజ్ఞతాద్యాన్ తవ గుణా

సాక్షాద్భవంతం ద్రష్టుం సముత్కంఠితా చిత్తప్రవృత్తిర్యస్య విదితా తవ ప్రవృత్తిర్యేన తాదృశోఽహమాగతవానస్మి ॥ ౪ ॥ స్వప్రయోజనసిద్ధయే ప్రాప్తోఽత్ర లోకే నిరస్తమోహస్త్వమేవైకః యతః పరాకృతో ద్వైతివచసాం సమూహో యేన స్వయం దూరీకృత దేహమానో యోజిత స్సర్వస్సమ్మానో యేన తథాభూత స్త్వమమానీ మానద ఇత్యుక్తిః శుద్ధాద్వయః పరమాత్మైవాభాసి ప్రాంతరే శుద్ధాద్వయమేవోపాశ్రితాని సర్వాణి ప్రమాణాని యేన స త్వమేకః పరోఽస్తి తమత్వేన ప్రకాశస ఇతి వ్యాఖ్యేయం ॥ అమర్త్యలోకేష్వింద్రాదిదేవలోకేష్వపి గీతా కీర్తిర్యస్య సః కటాక్షలేశేనాదృతా నాశితా సజ్జ

సముత్కంఠితచిత్తవృత్తిర్భవంతమాగాం విదితప్రవృత్తిః ॥ ౪ ॥
త్వమేక ఏవాత్ర నిరస్తమోహః పరాకృతద్వైతివచస్సమూహః ।
అభాసి దూరీకృతదేహమానశ్శుద్ధాద్వయో యోజితసర్వమానః ॥
౫ ॥ పరోపకృత్యై పరిగృహీతమూర్తిరమర్త్యలోకేష్వపి గీత
కీర్తిః । కటాక్షలేశాదృతసజ్జనార్తిస్సదుక్తిసంపాదితవిశ్వమూ
ర్తిః ॥ ౬ ॥ గుణాకరత్వాద్భువనైకమాన్యస్సమస్తవిత్త్వాదభిమాన
శూన్యః । విజిత్వరత్వాద్గళహస్తితాన్యస్సర్వప్రదత్వాచ్చ మ
హావదాన్యః ॥ ౭ ॥ అశేషకల్యాణగుణాలయేషు పరావరజ్ఞేషు భవా
దృశేషు । కార్యార్థినః క్వాప్యనవాప్యకామం నయాంతి దుష్ప్రా
పమపి ప్రకామం ॥ ౮ ॥ తేష్వన్యమహాత్మ్యమహం ప్రపద్యే

నానామార్తిః పీడా యేన స సదుక్తిభిస్సంపాదితా విశ్వస్య మూర్తిర్యేన- ఉపేం, ॥ ౬ ॥ విజిత్వరత్వాత్ విజయనశీలత్వాద్గళహస్తితాః హస్తేన గళే గృహీతా అన్యేవాదినో యేన మహావదాన్యోఽతిశయేన విశ్రాణనశీలః ॥ ౭ ॥ తథా త్వైవం విధేషు భవాదృశేషు కార్యార్థినోఽత్యంతం దుష్ప్రాపమపి కామమనవాప్య క్వాపి కస్యాంచిదప్యవస్థాయాం న గచ్ఛంతి కింతు ప్రాప్యైవ యాంతి ॥ ౮ ॥ ఏవం స్తుత్వాచార్యమభిముఖీకృత్య కథనీయమాహ యస్యాత్సర్వ ఏవ త్వయా నిష్పాదితం మహత్కార్యమాసాద్య కపాలినం భైరవం ప్రీణయితుం యత్నం కరిష్యే తతః కపాలిప్రీణనాదాత్మానం కృతార్థం

కరిష్యే - ఇం, ॥ ౯ ॥ సర్వవిదాత్వయానిగ్వర్తితమిత్యుక్తంతద్వివృణోతి
అనేనేతి(*)దుగ్రికపదీః శ్రీకంఠ ఇత్యపూర్వాదుగ్రింయుద్రిం-ఈ, ॥ ౧౦ ॥ ౧౦ ॥
తయోస్సర్వజ్ఞ కిపయోస్సంగమాస్తాఅకా మేనతత్రిత యోమధ్యే। ౧౨ ॥ దిష్ట్యాపి గంజాతం మేనుబంధి పర్వతస్యకార్యస్యానువర్తనం
సేత్స్యతి ॥ * దోషోత్పాదనుబంధిస్యగృహస్థానువర్తనఇత్యుక్తం
తంసర్వవిదాత్వయాప్యాకపాలినంబ్రియుమంయతిష్యేక్షితా
ధర్మాత్మానమతిః కరిష్యే ౯ ॥ అనేనమే హేమ సహిమవగంతుంకై
లాసమీశేనసమంచరంతు ॥ అథోమానుచరప్రపోభిరుగ్రంసు
దుష్కరైర్బ్దతంసంగమాత్ ౧౦ ప్రీతిర్బబ్న్యాంగిరిశః పుమర్థ
మభ్యస్తంపార్వత్యనిస్పృహోయూ - ము॥ మహోపిచేత్సర్వవి
దశ్చిరోవాహతాశనమోపధిపస్సోవా ॥ ౧౧ ॥ ఏతావదు
క్త్వాంతరధాన్మహేశ స్తదాహితత్సంగమహానేర్భృతాశః ॥ చ
రామ్యధాపివిపోలిపోసల్పానుస్వ్యాదిత్రియమయోపలబ్ధః ॥ ౧౨ ॥
దిష్ట్యాద్యలోకస్యహితోచరంశంస స్వ్యధుచరాధిమహం భవత
తము ॥ ఇతఃపరంసేత్స్యతిమేఽనుబంధఃసదర్శనాంతోహిజన
స్యబంధః ॥ ౧౩ ॥ మూర్ధాధిషి క్తస్యశివంకపాలంమునీశితుర్వా
మమసిద్ధిహేతుః అద్యంపునమేమనసాప్యలభ్యంతతఃపరంతత
భవాన్ప్రియూణమ ॥ ౧౪ ॥ సదానస్సృతిలాభ స్తవాపి
లోకేమవసిద్ధిలాభః ॥ ఆహ్యాచ్యదహస్యచనశ్వరత్వంయద్రోచ
తేసత్తమతత్కురుత్వమ్ ॥ ౧౫ ॥ తద్యాచిగుంసషుమతేమనోమేకొవే
రః-యతోజనస్యబంధోభవద్వర్శనావధిరేవ ॥ ౧౩ ॥ ఇతఃపరంమేనుబంధ
స్సేత్స్యతీత్యుక్తే తతఃపరంరాజాసద్వక్ష్యామిశిష్యసేత్యభిప్రాయంనాహ
దద్యాదిత్యాశయేనాహ, మూర్ధాభిషిక్తస్యాత్సర్వవిదిభవానేవపరంప్రిమా
ణం- ఆఖ్యా, ॥ ౧౪ ॥ తస్మాత్సర్వస్యమమచలాభం దేహస్యచనశ్వరత్వమా
లోచ్యశిరఃప్రదానముచితమేవేత్యాశయేనాహశిరఇతి-ఈ, ॥ ౧౫ ॥ నన్వే
వంయాచితుంమనస్త్రికుతఃసమతఇత్యాశంక్యభవతోవిరక్తత్వాదిత్యాహ

తచ్ఛిరోయాచితుంమనోమేనోత్సహతేయతఇష్టదాయిస్వశరీరం కోవాత్య జతుభవాంస్తువిరక్తత్వాన్న దేహ మానీసంప్రతి దేహధారణ మపిపరోప కారాయైవనత్వభిమాననిమిత్తమిత్యాహపరోపకారాయేతి॥ ౧౬॥ యద్యప్యేవంతథాపిత్వంపరక్లేశాపహంకర్మానుష్ఠాతుం కిమితి ప్రవృత్తోసీత్యాశంక్యాహసర్వేపిజనాఃపరక్లేశకథానభిజ్ఞాయతోదివానిశంస్వార్థతత్పరఆత్మాదేహేంద్రియాదిచిత్తంచయేషాంతత్రోదాహరణ మాహశత్రుంనిహంతుంవజ్రనిర్మాణాయేంద్రోదాధీచ మభిలషిత మస్థిస్వీకృతవాన్ తథాచయదాసా త్వికముఖ్యానామియం దశాతదాఽస్మద్విధానాం

ష్టదాయిస్వశరీరముజ్ఝతు। భవాన్విరక్తోసశరీరమానీపరోపకా
రాయధృతాత్మదేహః॥ ౧౬ ॥జనాఃపరక్లేశకథానభిజ్ఞానక్తంది
వాస్వార్థకృతాత్మచిత్తాః। రిపుంనిహంతుంకులిశాయవజ్రీదా
ధీచమాదాత్ఫలవాంఛితాస్థి॥ ౧౭ ॥ దధీచిముఖ్యాఃక్షణికంశ
రీరంత్యక్త్వాపరార్థేస్థ్మయశశ్శరీరమ్। ప్రాపుఃస్థిరంసర్వగతంజ
గంతిగుణైరనర్ఘ్యైః ఖిలరంజయంతి॥ ౧౮ ॥వపుర్ధరంతేపర
తుష్టిహేతోః కేచిత్ప్రశాంతాదయయాపరీతాః। అస్మాదృ
శాఃకేచనసంతిలోకేస్వార్థైకనిష్ఠాదయయావిహీనాః॥౧౯॥
పరోపకారంనవినాస్తికించిత్ప్రయోజనంతేవిధుతైషణస్య। అ
స్మాదృశాః కామవశాస్తుయుక్తాయుక్తేవిజానంతినహంతయో

కాక ఘేతిభావః-వి, ॥ ౧౭॥ వదాన్యైర్భవాదృశైస్తుస్థిరస్యసర్వగతస్యప్రాప్తయేక్షణికత్వాత్ శరీరమపిసుత్యాజ్యమేవేత్యాశయేనాహదధీచిముఖ్యా ఇతి-డు,॥ ౧౮ ॥ తథాచకేచిత్ప్రశాంతాదయయావ్యాప్తాః భవాదృశాఃపరతుష్టిహేతోశ్శరీరంధరంతేఽస్మాదృశాస్తుకేచనదయయావిహీనాః స్వార్థైకనిష్ఠాలోకేసంతి॥౧౯॥తస్మాత్పరోపకారిణాత్వయావశ్యంశిరోదేయమిత్యాశయవానాహపరోపకారంవినాకించిత్ప్రయోజనంతవనాస్తి యతఃపుత్రవిత్తలోకైషణావినిర్ముక్తోభవానిత్యాహవిధుతైషణస్యేతినను త్వయాపిమమేదంయుక్తం నవేత్యపివాచ్యవక్తవ్య మిత్యాశంక్యాహాస్మాదృ

శాస్త్రే హి యోగిణ్ కామవశత్వాద హోఽకష్టం యుక్తాయుక్తనవిజానంతి ॥
౨౦ ॥ స్వశరీరత్ర దానసదృశంయశస్సాధనంత్వ స్యస్యాస్త్యేవేత్యాహ జీ
మూతవాహోఽభ్యో నిజజీవనదాయీ దధీచిశ్చ హ్యాస్థిదాయీ ద్వావపి ప్రలయ
పర్యంతం నాశశూన్యం యశః ప్రాప్తాకర్ణపథం గతౌ హి ప్రసిద్ధం హి యా
ప్తాత్కర్ణపథం గతావితి వా ॥ ౨౧ ॥ నసు దేహస్యాప్యేయత్వం జానన్నేకే
ఽదమతినిందితం ప్రార్థనాయసేఇత్యాశంక్య నాద్యస్యైపంతథాపి పరమా
ర్థవిత్త్వాత్సస్వత్ర విరాగవతాం భవాదృశానాంకిమస్యాదేయం నాస్తీత్యా
లోచ్యప్రార్థనాంకరోమీత్యాహ యస్యేతి ॥ ౨౨ ॥ సత్స్వన్యైః కశ్చిద

గిరః ॥ ౨౦ ॥ జీమూతవాహోసుదధీచిదాయీ స్వాస్థీసుదా
దదానః ॥ ఆచంద్రతారార్కమపాయశూన్యం ప్రఖ్యాయశః
కర్ణపథం గతౌ హి ॥ ౨౧ ॥ యస్యాస్యదేయం నసు దేహవద్భిర్మ
యాస్థితం గహీతసేవసద్భిః ॥ తథాపి సద్భిర్విరాగవద్భిః కిము
స్వాదేయం పరమార్థవిద్భిః ॥ ౨౨ ॥ అథాంగసూర్యస్యకపా
లమాహాత్మ్యసంసిద్ధిసంసాధకపుంగవేభ్యః ॥ వినాభవంతం బహ
వో నసంతితద్వత్పుమాంసో భగవస్పృథివ్యాం ॥ ౨౩ ॥ ప్రయచ్ఛ
శీర్షం భగవన్నమస్తేదితీరయిత్వా పతితం పురస్తాత్ ॥ తమబ్రవీ
ద్వీక్ష్యసుధీరథస్తాత్కృపాళురాప్తస్సమనాస్సమస్తాత్ ॥ ౨౪ ॥
నైవాభ్యసూయామిచ తే త్వదీయం ప్రీత్యా ప్రయచ్ఛామి శి

ఠంవిధో ఽత్రవ్యప్రార్థనా ఇత్యాశంక్యాహ అథేతి అథస్యేశకోమపసిద్ధిహేతు
స్తథావిధో భవానేవ సత్స్విత్యాహ సర్గ ప్రశ్నే సంసిద్ధిదమఖం
డమాహాత్మ్యస్యాఖండితరేతస ఇకపాలమహాహతాన్నచ భవంతం వినా హి భ
గవం స్తథావిధవీర్యవంతః పుమాంసో బహవః పృథివ్యాం సంతి ॥ ౨౩ ॥ అ
తో ఽవశ్యంత్వమేవ శిరః ప్రయచ్ఛేత్యాహ ప్రయచ్ఛేతి పతితమథస్తా
ద్వీక్ష్యసుధీః కృపాళుస్సమస్తాదాప్తమనా అబ్రవీత్ ఉవాచ ॥ ౨౪ ॥ తద్వచన
ముదాహరతి నైవేతి యత ఇహలోకే బహునాశనిమిత్తవంతం స్వకాయం
జానన్నా ప్రార్థితమోఘీ హాత్ కస్స్యాత్ అపితు స్వాదేయ అస్యకాత

స్యవాత్రిజ్ఞతమత్వమేవకుతస్త్యమిత్యర్థః - ఇంద్ర,॥ ౨౫ ॥ యతో యత్నా
దపిరక్ష్యమాణంశరీరంకాలేనాకృష్యమాణంఅవశ్యం పతతితతోఽనేనవ
ర్ష్మణాపర ప్రయోజనంసిధ్యతిచేత్తర్హి సఏవమరణధర్మకస్యనరః పు
రుషార్థః-౮,॥ ౨౬ ॥ తస్మాత్ హేసిద్ధివిత్ యథావివిక్తేహ్యుపధిసమాధిస
మాధౌవర్తేతథామిత్రోంహసిసమాయాహితేఽభిమతంకరోమి యతోశి
రఃకపాలంప్రకటంచాపిఅహంనోత్సహేఅతోవిజనంసమాశ్రయ॥ ౨౭ ॥
యతఇతిచేత్తత్రాహశిష్యాఇత్యతశ్చింతంకార్యంజానంతితర్హిహే

గోఽస్మదీయమ॥కౌవాత్రిపాత్యాప్రజ్ఞాతమూర్ఖకాయరిజానన్న
కుర్యాద్విహాబాహ్యోపాయమ్ ॥ ౨౫ ॥ పతత్యవశ్యంహివికృష్య
మాణంకాలేనయత్నాదపిరక్ష్యమాణమ్ । వర్ష్మానేనాసిధ్యతి
చేత్పరార్థస్సఏవమర్త్యస్యపరఃపుమర్థః ॥ ౨౬ ॥ వశేఽపివి
క్తేఽధిసమాధిసిద్ధిన్నిర్జస్వమాయాహికరోమితేమతమ్ । నా
హంప్రకాశంవిలరీతుముత్సహేశిష్యాఃప్రబంధాంవిజనంసమాశ్రయ॥
౨౭ । శిష్యావిదంవిధాయబింబిలతార్ష్యమేతద్యోగీస్మచైకశరణా
విహతింవిదధ్యుఃకోవాసహేతవపురేతదపిహాతుంస్వంకోవా
తుమేతనిజనాథశరీరమోక్షమ్ ॥ ౨౮ తౌసంవిదంకృతనుతామి
తిసంప్రహృష్టోమోదగామముదితోనిలయంమనస్వీ ॥ శ్రీశంక
రోఽపినిజధామనిజోషమాసహారౌనకంవిదపిభావమసౌమనో
గమ్॥ ౨౯ ॥శూలీతిప్రుండ్రిప్రరతోవలోకైకంకాలమాలాకృత

యోగీవిహతింవిదధ్యుస్తవకార్యస్యవినాశంకుర్యుఃయతోమదేకశరణాః
స్వశరీరత్యాగవన్నిజరాఃశరీరమోక్షోవ్యసహ్య ఇత్యాహతత్స్వంశరీ
రంత్యక్తుంకోవాసహేతఃజనాథశరీరస్యమోక్షంచకోవాతుమేత - వ, ॥
౨౮ ॥ఇత్యేవంతౌ శ్రీశంకరకాపాలికౌసంవిదంవితనుతాంసంభాషణంసం
కేతంవాకృతవంతౌతతోయోగీమనస్వీముదితస్సన్జగామశ్రీ శంకరోఽపి
నిజధామనిజోషమాసతూష్ణీంబభూవ మనోఽగంభావమసౌ కించిదపినబో)
క్తవాన్॥ ౨౯ ॥కంకాలానాంశరీరాస్థీనాంమాలయాకృతాగాత్రభూషా

యేన - ఇంద్రః), ॥ ౩౦ ॥ శిష్యేషు శిష్యేషు స్నానాది కార్యాయ విదూర గమనవత్సు శ్రీదేశికేంద్రే తు సనందనాఖ్య శిష్యే దేహం గూఢమేవ వధా య విదిక్షు భాజి సతి యమావిత్యన్వయః ॥ ౩౧ ॥ తం ప్రైవాకారం కపాలిసంవీ క్ష్య శ్రీశంకరశ్శరీరం స్వక్తుం స్వయం మనోవ్యధాత్ సమాహితాంతః కర ణః ప్రసన్నవదనో యః కరణానాం సంహారణ ఆత్మానం స్వపదాంభోజ మాత్మని తత్పదాంభోజే [illegible] - ఉ, ౩౨ ॥ [illegible] వాకారః కాపాలికస్సతు

గాత్రే ధరాయాః సంక్రుద్ధ [illegible] యోగీయ
యథా దేశికవాసభూమిమ్ ॥ ౩౦ ॥ శిష్యేషు శిష్యేషు విదూరగేషు
స్నానాదికార్యాయ విదిక్షు హిత్వా శ్రీదేశికేంద్రం తు సనందనాఖ్యధీ
త్యాగసితే దేహం స్వవధాయ [illegible] ౩౧ ॥ తం ప్రైవాకారముదీక్ష్య
దేశికస్త్యక్తుం శరీరం వ్యధిత స్వయం మనః । ఆత్మానమాత్మన్యవధ
యుజ్య యోజయస్సమాహితాత్మా కరణాని సంహరన్ । ౩౨ ॥
తం ప్రైవాకారం లోకతలోకపూర్వం సమాధిసంస్థం సచ్ఛరీరం దేవరాజ్యమ్ ।
యోగాసనం సాధితసిద్ధికల్పం సంస్థం జాతిపద్మే సల్పమ్ । ౩౩॥
జత్రు ప్రదేశే చిబుకం నిధాయ న్యాస్యాస్యముత్తానకరం నిధాయ ।
జానూపరి ప్రేక్షితనాసికాంతం ప్రాంచమిష్టిం కాంతమ్ ॥
౩౪ ॥ ఆసీనముచ్చైః కృతపూర్వకాయం తం స్వస్తికాసనే శేషితబోధమా
త్రమ్ । చిన్మాత్రవిన్యస్తహృషీకవర్గం సమాధివిస్మారితవిశ్వ
సర్గమ్ ॥ ౩౫ ॥ విలోక్య తం హంతుమనాః స్తశంకస్సమభ్యాగాద్
జాతాదేస్సకాశాదసంపా-తి, ॥ ౩౩ ॥ అంససంధిప్రదేశే చిబుకమధరోష్ఠా
ధఃప్రదేశం నిధాయ వ్యాస్యాస్యం విస్తృతముఖం జానూపరి ఉత్తానకరౌ ని
ధాయ సానిఅక్షం కాంతం శోభంగం-ఉ, ॥ ౩౪ । ఉచ్చైః కృతముచ్చైః కృ
తం పూర్వగాత్రం శిరోభాగో యేన స్వస్తికాసనే పాదుపరివిన్యస్యసవ్యం గు
ల్ఫం తథోపరిగుల్ఫాంతరం చ విన్యస్య సిద్ధాస్వస్తికాసనం పిదురిత్యుక్తే ఆసీనం శే
షితం చిన్మాత్రమేన తత్రైవవిన్యస్తేంద్రియవర్గో యేన సమాధినా విస్మా
రితస్సర్వసర్గో యేన ॥ ౩౫ ॥ ఏవం తం శ్రీశంకరం విలోక్య హంతుం శంకః

స్వబుద్ధిపూర్వమర్జితస్తీవ్రః పంకః పాపంయేనప్రోద్యత్ఖడ్గస్స కాపాలి కోహంతుంయావత్సవిధంఆచార్యసమీపం ప్రాపపద్మపదోఽపితావద్విజ్ఞాతవాన్ ॥ ౩౬ ॥ త్రిశూలముద్యమ్యగురుంనిహంతు కామంకాపాలినం యతాత్మాఽనిసముదైక్షత దృష్ట్వాచ తత్రస్థితఏవ సపద్మపాదోజ్వలదగ్నికల్పశ్చకోపయతస్స్వగురోర్హితైషీ-ఉపేం, ॥ ౩౭ ॥ అథానంతరం స్మరతామార్తిహారణంప్రహ్లాదవశ్యం ప్రహ్లాదాధీనం నృహరేస్తత్పరమంస్వరూపభూతంమహస్తేజః స్మరన్నేష పద్మపాదోనృసింహాభూ

జితతీవ్రపంకః। ప్రాప్యాద్యతాసిస్సవిధం సయావద్విజ్ఞాతవా
న్పద్మపదోఽపితావత్ ॥ ౩౬ ॥ త్రిశూలముద్యమ్యనిహంతుకామం
గురుంయతాత్మాసముదైక్షతాంతః। స్థితశ్చకోపజ్వలితాగ్నిక
ల్పస్సపద్మపాదస్స్వగురోర్హితైషీ॥ ౩౭॥స్మరన్నథైవస్మరదా
ర్తిహారిప్రహ్లాదవశ్యంపరమంమహస్తత్।సమంత్రసిద్ధోనృహ
రేస్స్వసింహోభూత్వాదదర్శోగ్రదురీహచేష్టామ్॥౩౮॥స
తత్క్షణక్షుబ్ధనిజస్వభావఃప్రవృద్ధరుడ్విస్మృతమర్త్యభావః। అవి
షహ్యతాత్యుగ్రనృసింహభావస్సముత్పపాతాతులితప్రభావః॥
౩౯॥సటాచ్ఛటాస్ఫోటితమేఘసంఘస్తీవ్రారవత్రాసితభూతసం
ఘః। సంవేగసంమూర్ఛితలోకసంఘఃకిమేతదిత్యాకులదేవ
సంఘః॥ ౪౦ ॥ క్షుభ్యత్సముద్రం సముదూఢరౌద్రం రటన్ని

త్యాతస్యోగ్రాందురీహచేష్టాందదర్శయతోమంత్రసిద్ధః-వి, ॥ ౩౮ ॥ సపద్మపాదఃప్రవృద్ధరుట్ప్రవృద్ధరోషః-ఉ, ॥ ౩౯ ॥ సటానాంస్కంధరోమ్ణాంఛటయాసమూహేనస్ఫోటితోమేఘసంఘోయేనతీవ్రశబ్దేనత్రాసితోభూతసంఘోయేనసంవేగేనసంమూర్ఛితఃసంమోహితోలోక సంఘోయేనకిమేతదిత్యాకులోదేవసంఘోయస్మాత్ససముత్పపాతేతి పూర్వేణసంబంధః ॥ ౪౦ ॥ క్షుభ్యత్సముద్రమిత్యాదిక్రియావిశేషణంక్షుభ్యత్సముద్రోయస్యాంక్రియాయాంసముదూఢంరౌద్రమత్యంత భయానకంరటం [illegible]టాఘాతపాదయోర్యస్యాంజ్వలంతోదిశామంతాఃప్రాంతభాగాః

యస్యాంప్రచలమ్మాన్మేరంతో యస్యాంభ్రశ్యంతి అక్షాణిజనానామింద్రి
యాణియస్యాందళదంతరిక్షంయస్యాంతథాజవాదధిద్రుత్యేతిపరేణాన్వ
యః ॥ ౪౧ ॥ జవాదధిద్రుత్యేతితస్యరూగ్రాగ్నినస్వరుఃతీక్ష్ణం వజ్రాంతద్వ
దుగ్రైర్నఖాగ్రైఃపురాదైత్యేశ్వరస్యహిరణ్యకశిపోరివతీవ్రత్రిశూలస్యత
స్యకాపాలికస్యవక్షఃపిష్టప్రస్సురారివక్షో యేనసనృసింహోదదార ॥ ౪౨ ॥ త
తశ్చతత్రాదృగత్యుగ్రనఖాయుధానాంసింహానాంఅగ్ర్యాద్రిదంష్ట్రాంతరే
ప్రోతోదురీహస్యదుశ్చేష్టస్యకాపాలికస్యదేహశ్శామేనసనృహరిస్తదానీం

శాటంస్ఫుటదద్రికూటం [illegible] లద్విశ్వాంతంప్రచలద్ధరాంతంప్రభ్ర
శ్యదక్షందళదంతరిక్షమ్ ॥ ౪౧ ॥ జవాదధిద్రుత్యేతితస్యరూగ్రా
ద్రైత్యేశ్వరస్యేవపురానఖాగ్రైః । తీవ్రత్రిశూలస్యసతస్య
వక్షోదదారపిష్టప్రసురారివక్షః ॥ ౪౨ ॥ తత్రాదృగత్యుగ్రనఖా
యుధాగ్ర్యద్రిదంష్ట్రాంతరప్రోతదురీహదేహః । నిస్త్యాతదానీంనృ
హరిర్వివృణ్వన్ద్యుపట్టశాట్టాలికమట్టహాసమ్ ॥ ౪౩ ॥ ఆకర్ణ్య
యం స్తంభనినదం బహిర్గతానుపాగమన్నాకులచిత్తవృత్తయః ।
వ్యాలోకయన్భైరవమగ్రతోమృతం తతోవిముక్తంచగురుంసు
శోషితమ్ ॥ ౪౪ ॥ పాహ్లాదవశ్యోభగవాన్కథంవాప్రసాదితో
యన్నృహరిస్తవేతి । సవిస్మయైస్సిష్యజనైస్సపృష్టస్సనందన
స్సస్మితమిత్యవాదీత్ ॥ ౪౫ ॥ పురాకిలాహోబలభూధరాగ్రపు
ణ్యంసమాశ్రిత్యకిమప్యరణ్యమ్ । భక్త్యైకవశ్యంభగవంతమేనంధ్యా

విదీర్ణాద్యుపట్టానానాంస్వర్గసంగతానాం అట్టాలికాయేన తథాభూ
తంఅట్టహాసంవిస్తారితవాన్ ॥ ౪౩ ॥ బహిర్గతాస్సర్వేశిష్యాః స్తం
భశబ్దంఆకర్ణ్య ఆకులచిత్తవృత్తయః సమీపమాగతవంత ఆగత్యభా
గ్రతోమృతంభైరవసంజ్ఞం కాపాలికం తతోభైరవాద్విముక్తంచసుఖేనస్థి
తంగురుందృష్టవంతః ॥ ౪౪ ॥ సనందనఃపద్మపాదస్సస్మితంయథాస్యాత్త
థాఇతివక్ష్యమాణముక్తవాన్ ॥ ౪౫ ॥ తద్వచనముదాహరతి పూర్వంఖ
లుఅహోబలసంజ్ఞస్యపర్వతస్యాగ్రపుణ్యంకిమపివనంసమాశ్రిత్యభక్త్యైకవ

శ్యమేనంస్మృహరింభగవంతంధ్యాయ న్ననేకాన్ దివసానహంనీతవాన్॥
౪౬॥ హే వాచంయమాస్మిన్గిరిగహ్వరే కిమర్థమేక స్త్వంవససీతి కేనాపి
శాత యానాపురా శశ్వత్పృష్టో౾హ మితి వక్ష్యమాణప్రత్యుత్తర ముక్త
వాన్। ౪౭॥ తదాహ కంఠపర్యంతమత్యద్భుతానరమూర్తిర్యస్యాపరత
శ్చసింహాకృత్యాకశ్చిన్మృగోస్మిన్నవనేవసన్ హేమృగయో వ్యాధమ మాపీమా
న్నకదాపిసభవతి అహో౾ఽతికష్టం। ౪౮॥ ఇత్యేవం మయికథయత్యేవసతి
అయంవనేచరోవనమధ్యంతుణమాత్రేణప్రవిశన్ స్మృహరింలతాభిర్గాఢ

యన్ననేకాన్ దివసాననైషమ్। ౪౬॥ కిమర్థమేకో గిరిగహ్వరే
స్మిన్ వాచంయమత్వంవససీతి శశ్వత్। కేనాపిపృష్టో౾త్ర కి
రాతయూనా ప్రత్యుత్తరం ప్రాగహమిత్యవోచమ్॥ ౪౭॥ ఆ
కంఠమత్యద్భుతమర్త్యమూర్తిః కంఠీరవాత్మా పరతశ్చకశ్చిత్।
మృగోవనే౾స్మిన్మృగయోర్నసన్నైభవత్యహో నాకపదే౾పి॥
౪౮॥ ఇతీరయత్యేవమయిత్వనేన వనేచరో౾యం ప్రవిశన్వనాంతమ్।
నిబధ్య గాఢం నృహరింలతాభిః పుత్ర్యోరగ్ర్యోః పురతో న్యధాన్మే॥
౪౯॥ మహర్షిభిస్త్వంమనసాప్యగమ్యో వనేచరస్యైవకథం
వశో౾భూః। ఇత్యద్భుతావిష్టహృదామయాసౌ విజ్ఞాప్యమానో విభు
రిత్యవాదీత్॥ ౫౦॥ ఏనం కిరాతం చిత్తేనయథామునాహంధ్యాతస్తథా
ధ్యాతో న హి యోగిభిః పూర్వైర్నాపాలభేథాస్త్వమితీరయన్మేకృత్వాప్ర
సాదంకృతవాం స్తిరోధిమ్॥ ౫౧॥ ఆకర్ణ్య తాం పద్మపదస్యవాణీ

ధృఢంబద్ధ్వామేపుత్ర్యోరగ్ర్యోర్వామాగ్రే స్థాపితవాన్॥ ౪౯॥ అద్భుతేనా
శ్చర్యేణావిష్టంమనోయస్యతథాభూతేనమయైవంవిజ్ఞాప్యమానో౾సౌ
విభుర్నృహరిరితివక్ష్యమాణముక్తవాన్॥ ౫౦॥ తదుదాహరతియథా౾
మునాకిరాతేనయథా౾హంధ్యాతస్తథాపూర్వైర్బ్రహ్మాది
భిరపినధ్యాతో౾త స్త్వంనోపాలభేథా ఇతి కథయన్ప్రసాదంకృత్వాతిరో
ధానంకృతవాన్-ఇంద్ర,॥ ౫౧॥ పద్మపాదస్యతాంవాణీంశ్రుత్వా౾ఖి
లైరానందమగ్నైరభావిసర్వైఃప్యానందమగ్నా అభూవన్ అనల్పేనస్వతేజ

సాజ(ద్వా)ంపంద ళయన్ స్పృశింహోణగజిరవ - ధ్రు! ౫౧॥ తతస్త
స్యగర్జనానాదతంతస్యాస్వటెనసాహంకారనాదేన చలత్సమాధిగస్య
స్యాపస్య తాపసౌ త్యా-దేవోస్తమ్ధిలాః కాంశాచిత)యుడపాధయోయస్య
శ్రీశంకరో నతే ఉపస్త్రీ నాలవక్త్రం మానసప దాస్యం స్పృశి హంసవ
లోకయత్ । ౫౩ । తంపి స్ఫురపటుకంసవ్యశ స్వటాకజః టాటంవ్యా
త్తాం స్పృశి ... మశేష ... ప్రాగ్నిటాటంప స్వం యస్య సవిభాద్య
తం హూత్యసప ... కపోలట్ట
మానం ... జగదండభాం
డంశ్ఠాపస్యాస్వభావ ... యాప్యసం ... ౫౫ ॥ తతస్త
పా ... చలత్స ... ప్రధితత్యైపా
ధిః । ... నవపంవవ
... ౫౬ । ... తాతీయనె
... విభాసం విశ్వం డ
... ౫౭ ... పాలిపటుస్సలో
ష్పే ... పంకిలాంగమ్ ... వత్స ... జయం ... రత్న
సంస్ఫురిత ... ౫౮ ... సకరాళఘోరస్యా
కాంసారవ్యధితాండకోశమ్ దంష్ట్రా ... నవిశ్వదగ్ని జ్వా
లాలిసం ... సభోవకాశమ్ ౫౯ । స్వరోమ ... స్ఫులింగ
హాసాయస్యాతం । ౫౮ । వథాగ)... పాలివటుష్టనాదుష్ప
లచ్ఛో(దితస్యపంకిలవ్యాప్తస్యాంగాయస్యతంశ)వత్సనామకోష్ణమా
వతః - స్త్రైపయుక్తం దక్షిణం ... స్యాతం॥ వత్సైః ప్రభాసివహ యోః కత్తణ
కినారసిక్తంబమిని పవినీగశ్లేష్మైజయుంత్యా శ్రీవత్సైః కౌస్తుభమణినా చసంస్ఫు
రితనీతస్యకపాలింజలంతా)ణాం మాలాయస్యతం॥౫౫। దేవాసురతా)సక
రస్యాతిఘోరస్య వ్యాప్తకారస్య నాదేనబలేసవ్యధితాండకోశో యేన దంష్ట్రా
భిఃకరాళాస్యభాన్నిగచ్ఛ దగ్నిజ్వాలాలీఢస్సంలీఢః సమాసాప్యాదితోన భో
వకాశౌయెస్సతం ౫౬ ! స్వరోమకూపేభ్య ఉద్గతానాం విస్ఫులింగానాం ప్ర

చారేణసందీపితాస్సర్వలోకాయేనజంభమసురవిశేషంద్వేష్టీతిజంభద్విడిం
ద్రఃఉజ్జృంభితఉల్లసితఃశంభుర్మహాదేవ స్తయోర్దంభస్యత్స్మ్వపన కై
తవస్యాయత్స్తంభనంతస్యారంభకోదంతపేషోయస్య ॥ ౫౭ ॥ హే
మహాత్మన్ అసమయే ప్రలయోమాభూత్ అతఃకోపంనియచ్ఛేత్యేవంస
సాధ్వసైస్సగాత్రకంపైః ప్రాంజలిభిరాదరాస్తువద్భిర్బ్రహ్మాదిభిః ప్రార్థ్య
మానం॥ ౫౮ ॥ విద్యుద్వచ్చపలోగ్రజిహ్వమేవంభూతంనృహరింపురతోవి
లోక్యతదాసమీపంస్థితోపిభీతిరహితోహర్షాశ్రుభిఃపిహద్ధఃకంఠో యస్యస

ప్రచారసందీపితసర్వలోకమ్। జంభద్విడుజ్జృంభితశంభుదంభ
సంస్తంభనారంభకదంతపేషమ్॥ ౫౭ ॥ మాభూదకాలేప్రళ
యోమహాత్మన్కోపంనియచ్ఛేతిసృణద్భిరారాత్ ।ససాధ్వసైః
ప్రాంజలిభిస్సగాత్రకంపైర్విరించ్యాదిభిరర్థ్యమానమ్॥ ౫౮॥
విలోక్యవిద్యుచ్చపలోగ్రజిహ్వంయతిక్షితీశఃపురతోనృసింహమ్।
అభీతిరైడిష్టతదోపకంఠంస్థితోఽపిహర్షాశ్రుపిరుద్ధకంఠః।౫౯॥నర
హరేహరకోపమసగ్ధదంతవనిపుర్నిహతోభువివర్తతే।కురుకృ
పాంమయిదేవసనాతనీంజగదిదంభయమేతిభవద్భ్రమా ॥౬౦॥త
వవపుఃకిలసత్త్వముదాహృతంతవహికోపనమప్యపినోచితమ్।తది
హశాంతిమవాప్నుహిశర్మణేహరగుణంహరిరాశ్రయసేకథమ్॥
౬౧॥సకలభీతిషుదైవతమస్మరత్సకలభీతిమపోహ్యసుఖీపుమాన్।

యతిరాజఃశ్రీశంకరఃస్తుతవాన్-ఉపేం, ॥ ౫౯ ॥ హేనరహరేకోపము
పసంహర యతోఽ నర్థకం యద్దమావిప్రకృతస్సతుతవశత్రుర్నిహత
స్సన్ భువివర్తతేఽతో హేదేవసనాతనీంమయికృపాం కురుకించభవత్కో
పంద్దృష్ట్వాసర్వమిదంజగద్భయమేతి॥౬౦॥కించతవవిష్ణోఃవపుఃఖలుసత్త్వంఉ
దాహృతంహియతస్తవకోపనమప్యపినోచితంతత్తస్మాదస్మిన్ కాలేసుఖా
యశాంతింప్రాప్నుహితవైతన్నోచితమితిసాక్షేపమాహరుద్రగుణంతమ
స్సత్త్వగుణోవిష్ణుఃత్వంకథమాశ్రయసే॥౬౧॥ఏవంకోపశాంతింప్రార్థయి
త్వాస్తౌతిహే దేవతమసకలభీతిషుస్మరంసంసర్వభయమపోహ్యపుమాన్సుఖీ

వతి తవ దర్శనే సతి కిం ప్రవదామి స యద్భవతి న తద్వక్తుం శక్యమిత్యర్థః
స్మాత్తవదర్శనం పరమదుర్లభమేవ ॥౬౨॥ అథ కాపాలికస్య విమోక్ష
ణవ్యాజేనాహ తవ పాదకమలం స్మృతవతో మృతవతః పురుషస్య విముక్త
తా భవతి అయం తు భైరవస్తవ కరేణాభిహతస్సన్ మృతాత్ తస్సైన పునస్సం
సృతిం న ప్రాప్స్యతీత్యర్థః ॥౬౩॥ భర్తృరక్షణం తద్వచనపాలనం చ తవస్వ
నావపి వేత్యాహ దితిజస్య హిరణ్యకశిపోః పుత్రం ప్రహ్లాదం అముముదారగు
ణో భవాన్ సకృదరక్షత్ క్వాసావితి పిత్రా పృష్టేన తేనోదీరితం సర్వగత్వం శ్రీవా
స్తీతి సర్వగత్వమస్ఫుటం ప్రకటమేవ విధాతుమిచ్ఛుః పురా అగ్రే భవాన్ ప్రా

భవతి కిం ప్రవదామి తవేశ తే పరమదుర్లభమేవ తవేక్షణమ్ ॥
౬౨ ॥ స్మృతవతస్తవ పాదసరోరుహం మృతవతః పురుషస్య విము
క్తతా । తవ కరాభిహతో మృతశైవపో న హి స పునర్భవమే
ష్యతి ॥౬౩॥ దితిజసూనుమముం వ్యసనాదితం సకృదరక్షదుదార
గుణో భవాన్ । సకలగత్వముదీరితమస్ఫుటం ప్రకటమేవ విధిత్సు
రభూత్పురా ॥౬౪॥ సృజసి విశ్వమిదం రజసావృతః స్థితివిధౌ శ్రి
తసత్త్వ ఉదాయుధః । అవసి శర్వగతే తమసావృతో హరసి దేవత
దాహరసంజ్ఞితః ॥౬౫॥ తవ జనిర్న గుణాస్తవ తత్త్వతో జగదను
గ్రహణాయ భవాదికమ్ । తవ పదం ఖలు వాఙ్మనసాతిగం శ్రుతివ
దురభూత్ ॥౬౬॥ త్వమేవ బ్రహ్మరూపేణ సృష్ట్యాదికం కరోషీత్యాహ రజ
సావృతో విశ్వం సృజసి స్థితివిధౌ స్వీకృతసత్త్వః ఉద్యతాయుధః పాలయసి తస్య
హరణసమయే హే దేవ తమసావృతస్తదా హరసంజ్ఞితో హరసి ॥౬౫॥ వస్తు
తస్తు అజస్య జన్మ నిర్గుణస్య గుణాశ్చ నైవ సంతి తర్హి జన్మాదికం కిమర్థమిత్యత ఆహ
తవ జన్మాదికం జగదనుగ్రహణాయ యతస్తవ పదం వాఙ్మనసాతిగం యతో
వాచో నివర్తంతే అప్రాప్య మనసా సహేత్యాది శ్రుతేః తర్హి తం త్వౌపనిషదం
పురుషం పృచ్ఛామీతి కథం శ్రుతిగమ్యతేతి చేత్తత్రాహ శ్రుతివచశ్చకితం సత్త
ద్బాధకం అస్థూలమనణ్విత్యేవం నిషేధముఖేన లక్షణావృత్త్యా చ బోధయతి
న తు సాక్షాదిత్యర్థః ॥౬౬॥ యస్యాపి స్మరణాత్ పాపాదిక్లిష్టో నిముక్తస్స్యాత్తథా ని

హే నరహరే తవ నామపరిశ్రవణాత్ప్రమథాదయో౽పసరంతి దూరతరం గచ్ఛంతి హే విభో దైత్యనాయకాస్తు పురఃస్థితయే౽పి సమర్థా న భవంతి॥ ౬౭॥ తథా చ యతస్సర్గాదిహేతుః నియంతా ద్రష్టా చ త్వమేవాతస్త్వామేవ చిన్మాత్రమహం ప్రపద్యే ఇత్యాహ త్వమేవేతి - ఉ, ॥ ౬౮ ॥ ఏవం స్తుత్వా రోషశాంతిం పునః ప్రార్థయతే హీయస్మాదయం వరాకో హతో౽తః కోపం నియచ్ఛ హే భూమన్ తేన చ విశ్వస్యాభయం ప్రయచ్ఛ హీ యస్మాదేతే దేవాశ్శమం ప్రార్థయంతే నిరీత్యభీతాః ప్రతిఖేదం ప్రాప్నువంతి॥ ౬౯॥

చశ్చకితం తవ బోధకమ్॥ ౬౬॥ నరహరే తవ నామపరిశ్రవాత్ప్రమథగుహ్యకదుష్టపిశాచకాః। అపసరంతి విభో౽సురనాయకా న హి పురఃస్థితయే ప్రభవంత్యపి॥ ౬౭ ॥ త్వమేవ సర్గస్థితిహేతురస్య త్వమేవ నేతాస్య హరే౽ఖిలస్య। త్వమేవ చింత్యో హృదయేన వేద్యస్త్వామేవ చిన్మాత్రమహం ప్రపద్యే॥ ౬౮ ॥ హతో వరాకో హి రుషం నియచ్ఛ విశ్వస్య భూమన్నభయం ప్రయచ్ఛ। ఏతే హి దేవాశ్శమమర్థయంతే నిరీత్యభీతాః ప్రతిఖేదయంతే ॥ ౬౯ ॥ ద్రష్టుం న శక్యా హి తవానుకంపా హీనైర్జనైర్నిర్హ్నుతకోటిశంపామ్। మూర్తిం తదాత్మన్నుపసంహరేమాం పాహి త్రిలోకీం సమతీతసీమామ్॥ ౭౦॥ కల్పాంతోజ్జృంభమాణప్రమథపరివృఢప్రోథలాలాటవహ్నిజ్వాలాలీఢత్రిలోకీజనితచటచటాధ్వానధిక్కారధుర్యాః। మధ్యేబ్రహ్మాండభాండోదరకుహరమనైకాం

కించ హీ యస్మాత్ తవానుకంపా హీనైర్జనైర్ద్రష్టుం న శక్యాతస్తస్మాద్ధే ఆత్మన్నిమాం తిరస్కృతకోటివిద్యుతం మూర్తిముపసంహర తేతవ భయాత్ సమతిక్రాంతసీమాం త్రిలోకీం పాహి॥ ౭౦ ॥ అథేదానీం శ్రీనృసింహాట్టహాసం వర్ణయంస్తస్మాద్దురితశమం ప్రార్థయతి కల్పాంత ఉజ్జృంభమాణస్య ప్రమథపరివృఢస్య రుద్రస్య ప్రోథో యో లాలాటవహ్నిస్తస్య జ్వాలాభిరాలీఢాయాం త్రిలోక్యాం జనితస్య చటచటాశబ్దస్య ధిక్కారే ధుర్యాః పునశ్చ మధ్యే బ్రహ్మాండోదరకుహరం బ్రహ్మాండాత్మకపాత్రజఠరచ్ఛిద్రమధ్యే యో

నైకాంత్యేనావ్యభిచారేణదుస్థామఘటాఏకరూపేణస్థితిర్యస్యాః అనే
హపాంజన్మమరణాదిలక్షణావస్థాంప్రతిస్త్యానస్త్యానోఘనానలఘనోవ
ప్తమూర్తిః॥౧॥స్త్యానంస్నిగ్ధపిచఘనేత్యెనలాలన్యయోరపీతి మేదినీఏవం
ంతోయంశ్రీనృసింహాట్టహాసోమమదురితందళయతు-సగ్ధరా,॥౨౧॥కిం
మథ్యేవ్యానద్ధస్యసమ్యగ్బద్ధస్యవాతంథయోవాయుపోవాసుకిసంజ్ఞస్సర్పః
ల్లక్షణస్యగుణస్యవలనస్యావేష్టనస్యాధానంస్థాపనం యత్రసబాసౌమం
నాదిర్మందరాచలస్తేనయోమంథోమంథనంతేనక్షోభితఃక్షీరసముద్ర
స్యలహరీణాంయోమిథస్ఫాలనాచారస్తాడనాచారస్తద్వత్ ఘోరస్తస్మాత్

త్యదుస్థామవస్థాంస్త్యానస్త్యానాంమహాయంవలయతుదురితంశ్రీ
నృసింహట్టహాసః॥౨౧॥ మథ్యేవ్యానద్ధవాతంథయగుణవలనాధా
నమంథాసఘాభృన్మంథేనోత్క్షోభదుగ్ధోదధిల హరిమిథః స్ఫాల
నాచారఘోనః।కల్పాంతోన్నిద్రరుద్రోచ్చతరడమరుకధ్వాన
బద్ధాభ్యసూయోఘోషోయంకణ్ణఘోరః క్షపయతునృహరేరం
హసాంసంహితంనః॥ ౨౨ ॥ క్షుందానామంత్యకల్పావధిసమ
యసముజ్జృంభదంభోదగుంఫస్ఫూర్జద్దంభోళిసం ఘస్ఫుగదు
రురటితాఖర్వగర్వప్రరోహాక్రీడాక్రోడందర్ఘోణానసరథ
సవిసరఘోరఘూర్ఘురవశ్రీగంభీరస్తట్టహాసోహరహరనృహరే

ోరఇతినాక్రుతశ్చకల్పాంతఉన్నిద్రస్యరుద్రస్యోచ్చైఃడమరుకశబ్దేనబ
ాఽభ్యసూయాయేనతథాభూతోఽయంకణ్ణఘోరోనృహరేర్ఘోషోనోం
.హసాంపాపానాంసముదాయంక్షపయతు॥౨౩॥ కించకల్పాంతసమయే
ముజ్జృంభతాంఅంభోదానాంగుంఫేసమూహేస్ఫూర్జతాంమశనీనాం
ఘరంత్యాఉరుఘటితాయాబృహద్గర్జనాయా అనల్పంగర్వప్రరోహంమం
క్షః● దానఆశుచూర్ణీకుర్వాణఃపునశ్చక్రీడాయై యోవరాహేంద్రస్త
స్యనాసాయాస్సరథసంసవేగంవిసరంయోఘోరోఘూర్ఘురలక్షణశ్శబ్దస్తస్య
రివశ్రీర్యస్యసగంభీరః తేనృహరేరట్టహాసోహేహరహరేతిసంభ్రమేవిస్సా
రేననః పాపానిహన్యాత్ ॥౨౩॥ ఏవంవిశిష్టస్తుతిభిర్నృహరేః ప్రశాంతేస

సతి ఏష మునిః పద్మపాదస్స్వంభావమేత్య శాంతో బభూవ తతశ్చ శాంతమనాస్స్వప్నానుభూతిమివైనం స్వాత్మానం స్వగురవే ప్రకర్షేణ నతించకార

రం హసాం పహం సింహాన్యాత్ ॥ ౬౩॥ ఏవం విశిష్టనుతిభిర్నృహరౌ పరిశాంతే స్వంభావమేత్య మునిరేష బభూవ శాంతః। స్వప్నానుభూతిమివ శాంతమనాస్స్వమేనమాత్మానమాత్మగురవే ప్రణతించకార ॥ ౬౪॥ చారిత్ర్యమేతత్ప్రయతస్త్రిసంధ్యం భక్త్యాపఠేద్యః శృణుయాదవంధ్యమ్ । తీర్త్వాఽపమృత్యుం ప్రతిపద్యభక్తిం స భుక్తభోగస్సముపైతి ముక్తిమ్ ॥ ౬౫ ॥......................

ఇతి శ్రీమాధవీయే తదుగ్రభైరవనిర్జయః। సంక్షేపశంకరజయే సర్గ ఏకాదశోఽభవత్ ॥ ౬౬॥

మూలసంఖ్యా ॥౧౦౮॥

౯-వ, ॥ ౬౪ ॥ ఉక్తచారిత్ర్యపఠనాదేః ఫలమాహ చారిత్ర్యమితి ప్రయతః సావధానః అవంధ్యమనిష్ఫలం-ఉ, ॥ ౬౫ ॥ ....*

ఇతి శ్రీ పరమహంసపరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాలతీర్థ శ్రీపూజ్యపాదశిష్యదత్తవంశావతంస రామకుమారసూను ధనపతికృతే శ్రీశంకరాచార్యవిజయడిండిమే ఏకాదశస్సర్గః-

టీకాసంఖ్యా॥ ౧౬౧॥

శ్రీరస్తు.

శ్రీశంకరగురుభ్యోనమః-

మాధవీయే శ్రీశంకరవిజయే-

సవ్యాఖ్యానే ద్వాదశస్సర్గః-

శ్రీః ॥ అథసాప్తామలకాదిప్రసంగసహితకరంపర్ణాయితుమారభతే అథానంతరమేకస్మిన్ కాలే యతిచక్రవర్తీ శ్రీశంకరస్సర్వోస్సహసర్వాణి తీర్థాని చరన్ ఘోరాత్కలేర్గోపితో రక్షితో ధర్మమార్గో యేన తం అభ్యగ్రః అవిదూరః చలస్సముద్రస్యోఘో రయో యస్య తం గోకర్ణమాగాత్ అభ్యే శ్చావిదూరఇత్యనేనాదేర్నిష్ఠాయామిణ్ణిషేధః-ఉ, ॥ ౧ ॥ గత్వాచప్ర

అథైకదాసౌ యతిసార్వభౌమస్తీర్థాని సర్వాణి చరన్స తీ
ర్థ్యైః । ఘోరాత్కలేర్గోపితధర్మమార్గాద్గోకర్ణమభ్యగ్ర
చలాంబువాఘమ్ ॥ ౧ ॥ విరించినాంభోరుహనాభవంద్యం ప్ర
పంచనాట్యాద్భుతసూత్రధారమ్ । తుష్టావ వామార్ధవధూటిమ
స్తదుష్టావతేపం ప్రణమన్మహేశమ్ ॥ ౨ ॥ వపుస్స్మరారేః ప్రచనస్త్ర

ణమన్మహేశం తుష్టావ కథంభూతమిత్యత ఆహ విరించినా బ్రహ్మణా ॥ "విరించోఽథ విరించిశ్చ బ్రహ్మణ్యపి విరంచిస ఇతి విశ్వప్రకాశః - కమలనాభేన విష్ణునా చ వంద్యం యతః ప్రపంచలక్షణస్య నాట్యస్యాద్భుతసూత్రధారం కూటస్థత్వే సతి తత్కర్తృత్వేనాశ్చర్యరూపం నాటకాచార్యం యతో మాయాసచివమిత్యాహ వామార్ధే వధూటి ర్వధూ గ్యస్య తం తథా వ్యస్తోద్ధుష్టానాం కామక్రోధాదీనాం లేపో యస్మాత్తం ॥ ౨ ॥ కామారేర్వపుః స్మరామి క్వచన దక్షిణభాగే బలాహకేన మేఘేనాశ్రితస్యాం భేదస్యవదావదా వాదినీ శ్రీర్యస్మిన్ అన్యతో వామభాగతశ్చ విద్యుతా సాధి తస్యా మేఘావినాభావా

విరూపస్య సంప్రదాయస్య సమర్థనాయాం దేశికం గురుం ॥ ౩ ॥ కించ వామాం
గలక్షణే సీమ్ని క్షేత్రే సీమాఘటస్థితి క్షేత్రేష్వండకోశేపి చ స్త్రియామితి మేది
నీ- అంకురంత్యాం రోహంత్యాం కిరణలక్షణాయాం తృణ్యాం యాం తృణస
మూహే చంచన్మృగేణ స్ఫురత్తరో దక్షిణహస్తో యస్య తత్తథా సవ్యాన్యస్య
దక్షిణభాగస్య శోభైవ కలమస్స్యం ॥ ౪ ॥ కలమః పుంసి లేఖన్యాం శాలౌ పాట
చ్చరేపి చేతి మేదినీ తస్యాగ్రిస్యభక్షణే సాకాంక్షః కీరశ్శుకో న్యకరే వామహ
స్తే యస్య తస్మై నమో హమస్మి తత్ర శివకరే మృగః పార్వతీహస్తే శుక ఇతి బో

రారేబలాహకాద్వైతవదావదశ్రీః । సౌదామినీసాధితసం
ప్రదాయసమర్థనా దేశికమన్యతశ్చ ॥ ౩ ॥ వామాంగసీమాంకు
రదంశుతృణ్యాచంచన్మృగాంచత్తరదక్షపాణి । సవ్యాన్యశోభా
కలమాగ్రభక్షసాకాంక్షకీరాన్యకరం మహోస్మి ॥ ౪ ॥ మహీధ్ర
కన్యాగళసంగతోపి మాంగల్యతంతుః కిల హాలహాలమ్ । యత్కం
ఠదేశే కృతకుంఠశక్తి మైక్యానుభావాదయమస్మి భూమా ॥ ౫ ॥ గుణత్రి
యాతీతవిభావ్యమిత్థం గోకర్ణనాథం వచసార్చయిత్వా । తిస్రః
స్వరాత్రిస్త్రిజగత్పవిత్రే క్షేత్రే ముదా తత్ర పతిస్స కాలమ్ ॥ ౬ ॥ వై
కుంఠకైలాసపివర్తభూతం హరన్నఘం హరిశంకరాఖ్యమ్ ।
దివ్యస్థలం దేశికసార్వభౌమస్తీర్థప్రవాసీ నచిరాదయాసీత్ ॥
౭ ॥ భ్రమాపనోదాయ భిదావదానామద్వైతముద్రామిహ దర్శ

ధ్యాం ॥ ౪ ॥ కించ ధరాధరస్య హిమాచలస్య కన్యాయా గళేన సంలగ్నోపి
మాంగల్యతంతుస్సౌభాగ్యసూత్రం యస్య కంఠదేశే హాలాహలం కంఠశక్తి
మకృత సోయం భూమా ఐక్యానుభవాదహమేవాస్మి ॥ ౫ ॥ గుణాతీతైర్విభా
వ్యం విభావనీయం గోకర్ణనాథమిత్థం వచసార్చయిత్వా తిస్రః రాత్రీస్త్రిజగ
త్పవిత్రే క్షేత్రే సైష ముదా కాలం క్షపితస్స ॥ ౬ ॥ తతశ్చ వైకుంఠకైలాసయోర్వి
వర్తభూతం స్వాతిరిక్తాకారేణ వర్తనం వివర్తస్తద్రూపం తయోరూపాంత
రం స త్వఘం హరత్ హరిశంకరాఖ్యం దివ్యం స్థలం తీర్థప్రవాసీ దేశికసార్వభౌ
మశ్శీఘ్రమేవాగాత్ ॥ ౭ ॥ భేదవాదినాం భ్రమాపనోదాయాస్మింల్లోకే అద్వై

తముద్రాందస్య యంతౌ హరిశంకరౌ దేవావారాధ్యస్య శ్రీశంకర ఇతి వక్ష్యమా
ణ ప్రకారేణ ద్వ్యర్థాభిర్వాగ్భిరర్చయతి స్మ ॥ ౮ ॥ తావేవోదాహరతి వంద్యం స
త్ప్రార్థ్యాదిభిర్వందనీయం మహాః తేజస్సోమస్య ప్రళయాబ్ధినీరస్య కలాభిరంశైః కలా
యాం ముహూర్తే వా విలాసః క్రీడాయస్య । ✽ ॥ సోమః కుబేరే పిత్రదేవతాయాం వ
సుప్రభే వేచ సుధాకరే చ దివ్యౌషధీ శ్యామలతా సమీరకర్పూరనీరేషు చ వానర
కేచేతి విశ్వప్రకాశః ॥ ✽ ॥ కలాస్యాస్స్యాల్లవైన్వర్ధా శిల్పాదావంశమాత్రకే ఇతి
మేదినీ సోమకస్య వేదాపహారకస్యాసురస్య లానీనాశకో లాసః క్రీడా యస్యేతి
వా తథాభూతమనాదిం సర్వకారణత్వాగ్ కారణం మైనం మాత్స్యం దివ్యమ
ప్రాకృతం కించనాచింత్యం తేజోంగీకుర్వన్ గాం గాం ధరాం రూపాం భూమిమా
దరేణాకలయన్ స్వీకర్షన్ విభురసంగశ్శక్తివ్యాపకో విభుర్మైకుశలాని కుర్యాత్
తథా చోక్తం ॥ ✽ ॥ రూపం స జగృహే మాత్స్యం చాక్షుషోదధిసంప్లవే । నా

యంతౌ ఆరాధ్య దేవౌ హరిశంకరౌ సద్వ్యథాభిరిత్యచయతి
స్మ వాగ్భిః ॥ ౮ ॥ వంద్యం మహః సోమకలావిలాసం గామాదరేణాక
లయన్ననాదిమ్ । మైనం మహః కించ దివ్యమంగీకుర్వన్ విభుమేష కు
శలాని కుర్యాత్ ॥ ౯ ॥ యో మందరాగం దధదాదితేయాన్ మథాభు

వ్యాలోప్య మహీమయ్యాము పాహ్యే వవస్వతం మనుమితి - అహం త్వామృషిభి
స్సాకం మహానావముదస్వతి వికర్షన్ విచరిష్యామి యావద్బ్రాహ్మీ నిశా ప్ర
భో ఇతి చ అనాదిభూతాం గాం వేదవాచమాదరాదాకలయన్ ప్రత్యాహ
రన్నితి వా తథా చోక్తం ॥ ✽ ॥ అతీతే ప్రళయాపాయే ఉత్థితాయన వేధసే
హత్వాసురం హయగ్రీవం వేదాన్ ప్రత్యాహరద్ధరిరితి వక్షే సోమస్య చంద్ర
స్య కలాయా విలాసో యస్మింస్తయా సహ విలాసో యస్యేతి వా సోమా
నాం హిమాలయోద్భవానాం దివ్యౌషధీనాం కలాభిరితి వా సోమస్య కర్పూ
రస్యేతి వా అనాదిభూతాం గాం శ్రుతిమాదరేణాకలయన్ విచారయన్ గాం
వృషభమాదరేణ ప్రేరయన్నితి వా మేనాయా హిమాచలభార్యాయా జా
తం కించన పార్వతీ లక్షణం మహోంగీ కుర్వన్నితి వ్యాఖ్యేయమితి - ఇం
ద్రవజ్రావృత్తమ్, ॥ ౯ ॥ ఏవం మత్స్యావతారమభిధాయ తథకమఠావ

తారం నిరూప యన్నాహ యోమంద రాఖ్య మచలందధత్ అదితే
యాన్ దేవాన్ సుధాభుజఆతనుతేస్మావిషాదీఖేదరహితస్సభవానద్రేర్మం
దరాచలస్యలీలాయాంభ్రమణాత్మవిలాసార్థం ముచితా యోగ్యాచారు
మూర్తిర్యస్యతస్యసంబోధనం హేఅద్రిలీలోచితచారుమూర్తే కృపాం
మూర్తే స్వామపారాంకృపాం విధత్తాంపక్షేయో మందరాగంమంద
రాఖ్యాపాదపందధద్విషాదీస్వయంవిషభక్షకో దేవాన్సుధా భుజోవ్యాత
నుతేస్మాద్రౌకైలాసే యాలీలావిలాసః తస్యాముచితా చారుమూర్తిర్య
స్యేతివ్యాఖ్యేయం॥*॥ అగస్త్యన్నగవత్పృథ్వీధరపాదపయోః పుమాన్
మందరస్తుపుమాన్ మంథశైలేమందారపాదపఇతిమేదినీ - ఉ, ॥ ౧౦ ॥
అథవారాహావతారంవర్ణయన్నాహ ॥ యఉచ్చైర్మహేభూర్మె

జస్యాతనుతేఽవిషాదీ । స త్వమద్రిలీలోచితచారుమూర్తే కృ
పామపారాంసభవాన్విధత్తామ్॥౧౦॥ఉల్లాసయన్యామహిమా
నముచ్చైస్స్ఫురద్వరాహీశకళేబరా భూత్ । తస్మైవిదధ్మః కర
యోరజస్రంసంసాయంతనాంభోగుహసామరస్యమ్॥౧౧॥సమావ
హన్ కేసరితాంవరాంయస్స్వరద్విషత్కుంజరమాజఘాన । ప్ర
హ్లాదముల్లాసితమాదధానం పంచాననస్తం ప్రణుమఃపురాణమ్॥

మానసంచిత్తోన్నతిముల్లాసయన్ స్ఫురన్ యోవరాహ్యస్యాకర్యాఈశో
వరాహీశస్తస్య-కళేబరస్తద్విగ్రహోఽభూత్॥*॥మానశ్చచిత్తోన్నతౌ
గ్రహాఙ్కతిపిశ్వప్రకాశః - పక్షేవరాహీశకళేబరశ్శేషవిగ్రహస్తస్మైవరా
హీశోవాసుకిః కళేబరేయస్యేతి వాహస్తయోర్ముకులితపద్మసామ్యామజస్రం
విదధ్మః॥౧౧॥అథనృసింహావతారంనిరూపయన్నాహ॥*॥తంపంచాస్యం
సింహంపరమాత్మానంపురాణంసదైకరసం ప్రణుమస్తంకమితి తత్రాహ
యోవరాంకేసరితాంనృహరితాం సమావహంత్స్వర ద్విషతాంకుంజరం
హిరణ్యకశిపుమాజఘాన తంపునఃప్రహ్లాదముల్లాసితమాదధానంపక్షేపం
చముఖంసదాశివంయఃకేసరిసరితాం నదీ నాంమధ్యేవరాం శ్రేష్ఠాంగం
గాంసమావహన్ సురశత్రుంగజాసురమాజఘాన ప్రకర్షేణాహ్లాదము

ల్లాసితమానధానమిత్యర్థః ॥ ౧౨ ॥ అథవామనావతారం వర్ణయన్నాహ
యోఽబలేస్సకాశాత్త్రైలోక్యాహరణాభిలాషస్సుందరం మృగచర్మవసా
నో వామనః ఉదీతఉదితోఽభూత్ కాంతయారహితః తపాంసి వ్యతానీత్సో
యమాశ్రమిణామాద్యో బ్రహ్మచారిణోఽస్థానవతాత్ పక్షే యో మనోహా
రిమనోజ్ఞమజినం వసానాదక్షాశ్వరాద్బలేరాహరణాభిలాషాఉదీతకాంత
యాసత్యా వి, ॥ ౧౩ ॥ అథపరశురామావతారం నిరూపయన్నాహ యే
నాధికం యథా స్యాత్తథోద్యత్తరేణ వారిణా బాలకేన పరశురామేణాజ్ఞ
నః కార్తవీర్యశ్శీఘ్రం సంగరరంగభూమౌ యుద్ధరంగభూమౌ జితః (౧) వా
రిర్వ్యాఘ్రజబంధన్యోః స్త్రీక్లీబేంబునిబాలకే, అజ్ఞానః కరుణే పాపే జ్ఞే కాలే,

౧౨ ॥ ఉదీతబల్యాహరణాభిలాషో యో వామనో హార్యజినం వ
సానః తపాంసి కాంతారహితో వ్యతానీదాద్యో వతాదాశ్రమి
ణామయం నః ॥ ౧౩ ॥ యేనాధికోద్యత్తరవారిణాశు జితోఽజ్ఞనస
స్సంగరరంగభూమౌ। నక్షత్రనాథస్ఫురితేన తేన నాథేన కేనాపి వ
యం సనాథాః ॥ ౧౪ ॥ విలాసినాళీః భవనే సదామ్నా కామం గ్రస
పంతం సదశాస్యమస్యన్। దేవో దగాపత్యకుచోష్మసంగీ దేయా
దమందాత్మసుఖానుభూతిమ్ ॥ ౧౫ ॥ ఉత్తాలకేతుస్థిగధర్మమయూ

ఖీర్యమయూరయోః। మాతురేకస్తేఽపి స్యాద్భవతోపునరస్యావదితి మేదినీ, నక్ష
త్రనాథవచ్చంద్రవత్స్ఫురితేన తేన కేనాపి నాథేన వయం సనాథాః సత్వేఽధి
కం శీగసివారిజలం యస్యాజ్ఞనః పాఫాగిః కృతో నాథేన స్ఫురితోన్యతో ఇత్య
ర్థః ॥ ౧౪ శ్రీరామచంద్రావతారం నిరూపయన్నాహ అలేలినోఽసతోఽర్థభ
ష్యస్సంపారో యస్మింస్తథాభూతే సవిలాసినాస్వధామ్నా స్వస్యోపహాయ
శిష్టం ద్విషంతం రావణమస్యన్ నిక్షిపన్ నాశయన్నథ రామామిత్రస్యాఽప
త్యం సీతా తస్యాః కుచయోరుష్మతాయాస్సంగీ సంగతో దేవోఽమం
దసుఖానుభూతిమమితబ్రహ్మానందానుభవం దేయాత్ పక్షే చ కేంద్రియాణి
ముఖానియస్య తథాభూతం ద్విషం తం కామమస్యన్ [illegible] త్వా
పాత్యతీతస్యాః కుచ [illegible] తిర్వ్యాప్య మం (౨) ధనోఽగినా కార్పాసటకః

కూర్మరాజే వస్వంతరేఽపి చేతి మేదినీ ॥౧౫॥ అథ బలరామావతారం వర్ణయ
న్నాహ, ఉచ్చతాలకేతుః స్థిరా ధర్మమయీ ధర్మయా వా మూర్తిర్యస్య
హాలాహలయోః సురాహాలయోః స్వీకరణే ॥*॥ హాలా సురాయామితి మేది
నీ. తథాపి శ్రేష్ఠకంఠో రోహిణీశేన వసుదేవేనానిశం చుంబ్యమానముత్త
మాంగం శిరో యస్య సకోఽపి భూమా అవాఙ్మానసగోచరో యత్ర నాన్యత్పశ్య
తి నాన్యచ్ఛృణోతి నాన్యద్విజానాతి స భూమా యో వై భూమా తత్సుఖమితి
శ్రుత్యుపలక్షితః పరమాత్మాఽవతు పక్షే ఉత్కృష్టతాలే గీతకాలే కేతుః రుక్
యస్య మోక్షధర్మమయీ మోక్షధర్మయా వా మూర్తిర్యస్య మోక్షధర్మస్య
మూర్తిః కార్యం తత్ప్రియస్యేతి వా హాలాహలస్య విషస్య స్వీకరణే నోశ్రే
ష్ఠో హాలాహలస్వీకరణేఽపి శ్రేష్ఠకంఠ ఇతి వా రోహిణీశశ్చంద్రః తాలః క
రతలేం గుష్ఠమధ్యమాయాం చ సంమితే గీతకాలక్రియామానే కరస్ఫాలే

తిర్హాలాహలస్వీకరణోగ్రకంఠః । సరోహిణీశానిశచుం
బ్యమాననిజోత్తమాంగోఽవతు కోఽపి భూమా ॥ ౧౬ ॥ వినాయకే
నాకలితాహితాపం నిషేదుషోత్సంగభువి ప్రహృష్యన్ । యః
పూతనామోహికచిత్తవృత్తిర్వ్యాదసౌ కోఽపి కలాపభూషః ॥

ద్రిమాంతరే (*) కేతుర్నా రుక్ప్రకారే గ్రహోత్పాతే మలక్ష్మణి । స్థిరా
భూః శాలపర్ణ్యోర్నా సనే మోక్షే బలే త్రిషు ॥*॥ మూర్తిః కాయకాఠిన్య
యోః స్త్రియామితి మేదినీ ॥ ౧౬ ॥ అథ శ్రీకృష్ణావతారం వర్ణయన్నాహ కలి
తం సమాసాదితమహితాపం యథా స్యాత్తథోత్సంగభువి సమీపస్థానే ని
షేదుషా నిషణ్ణేనోపవిష్టేన వినాయకేన గరుడేనోపలక్షితో యః పూతనా
యా మోహికా చిత్తవృత్తిర్యస్య కలాపః బర్హం భూషాలంకారో యస్య
సౌ కోఽపి వర్ణయితుమశక్యః ప్రహృష్యన్ సన్ వ్యాత్ సంస్కృతిలక్షణాదనర్థా
దవతు పక్షే ఆకలితాఽశ్శుండయా సమాసాదితాశ్శివశిరసి స్థాపితా అహో య
స్యాం క్రియాయాం తథాంకస్థానే నిషేదుషా వినాయకేన విఘ్నరాజేనోపల
క్షితో యః పూతం పవిత్రం నామ యస్యో హికేషు స్వచింతకేషు చిత్తవృత్తి
ర్యస్య తేషాం చిత్తవృత్తిర్యస్మిన్నితి వా కలాపస్థానం భూషా యస్యాసా వి

త్యర్థః॥౧౬॥ అథబుద్ధావతారంనిరూపయన్నాహపాఠీనకేతోః మీనకేతోః కామస్యజయినే॥ *॥మారజిల్లోకజిజ్జినః ఇత్యమరః ప్రథితః ప్రఖ్యాత స్సర్వజ్ఞ నామో యస్యతస్మై దయైకసీమ్నే ప్రాయః క్రతుషు యజ్ఞేషు ద్వేషో యేషాంతే షుకృతఆదరో యేనతైః కృత 'పరోయస్మిన్నితివా తస్మై బోధైకధామ్నే భూమ్నే స్పృహయామి ఏవంభూతం ప్రాప్తుమిచ్ఛామి; ప్రత్యేకం క్రతౌ సంకల్పే ద్వేషో యేషాం తేషుకృతఆదరో యేనదయావాదకక్రతౌ ద్వేషవత్సు నిర్భరదా ద్రిషుకృతావరాయేతివా న్యాసు సుంగ్రహః॥౧౭॥ కల్క్యవతారంవర్ణయన్నాహ, జనానాం చేతో విషయం వ్యతీత్య దుర్గమానాయా చింత్యవిగ్రహం స్త్రీకృత్య ప్రకాశమానాయకల్క్యాత్మతమోనిహంత్రే సతామావాసా

౧౬ ॥ పాఠీనకేతోర్జయినే ప్రథిత సర్వజ్ఞనామ్నే దయైక
సీమ్నే। ప్రాయః క్రతుద్వేషకృతాదరాయ బోధైకధామ్నే స్పృ
హయామి భూమ్నే ॥ ౧౭ ॥ వ్యతీత్య చేతో విషయం జనానాం వి
దుర్గమానాయ తమోనిహంత్రే। భూమ్నే సదావాసకృతాత
యాయ భూయాంసి నః సంతు నమాంసి ॥ ౧౮ ॥ వ్యపాక
పాయి పరయోస్స్వపద్యాం వాణీతిమోదాపనదైతత్త్వా ।
మునిప్రవీరో ముదితాత్మకామో మాయాకాంగినాయాస్స్వగసం ప్రే

యక్తః॥ ఆనందో మేఘనస్స్వస్త్యాయుగస్య గివా సతామాసవో యస్మింస్త థాభూతేకృతయుగే యో ప్రయోజ్యో జివాపరిచ్ఛిన్న తాంశాతయుగేథ స్నమమహా యాంసి నమాంసి నమస్కారాః అతిశయేన సంతు ప్రత్యేకం దేతోగా చరతయా ప్రకాశమానాయస్వప్రయం ప్రకాశాయాతఏవ చక్షుస్సహాకృత భానుపదన్యస్తాయ హృగ్గస్యత మోనిహంత్రే వ్యాహజ్ఞానలక్షణత మోనిహం త్రే ప్రసన్నప్రాణానాం సంగ్రహా పాయుపరబ్రహ్మణే సత్త్వైవాపాయకృత స్స ర్వాత్మాకర యోంతఃకరణం యేనస గామావా సేతాశ్యాదాకృతో భిప్రాయో యేనేతివా ॥౧౮॥ ఉపసంహరతిఇత్యేవమతిక్రాంతకదళీఫలగనయావా చాలక్ష్మీపార్వత్యర్థీశయోః పూజాంవితత్య ముదితశ్చ సావాత్మకామశ్చ ముదితాత్మకామా యేనేతివాసమునిప్రవీరోమాయాకాంబికాయాస్స్వదనం

ప్రతస్థే-వివ,॥౨౦॥ తత)జాతంవృత్తాంతమావేదయతివిగతప్రాణమాత్మ
జమంకేనిధాయహంతేత్యతికష్టేముహుఃప్ర)రుద్యమహావ్యాకులౌ యతిస్స
ఏవైకఃపుత్రో యయోస్తౌదంపతీదృష్ట్వాసశ్రీశంకరో దయాధీనతయాశు
శోచ-ఉ, ॥౨౧॥ఏవమస్మిన్ శ్రీశంకరే౽పారంశోకంగచ్ఛతిసతిఉచ్చైరశ
రీరవాచాఅభూయతాశరీరిణీవాగభూత్ తాముదాహరతిసంరక్షితుమత్ర
మస్యనరస్యదయాపరం కేవలందుఃఖాయైవజాయేతేత్యేవ మభూయతేత్య
ర్థః ॥ ౨౨ ॥ తామశరీరిణీంవాచమాకర్ణ్య సౌవిజ్ఞః శ్రీశంకర ఇతివ్యా

తస్థే॥ ౨౦ ॥ అంకేనిధాయవ్యసుమాత్మజాతంమహాకులౌ హం
తముహుః ప్రరుద్య । తదేకపుత్రౌ ద్విజదంపతీసదృష్ట్వాదయా
ధీనతయాశుశోచ ॥౨౧॥ అపారమంచత్యథశోకమస్మిన్నభూయ
తోచ్చైరశరీరవాచా । జాయేతసంరక్షితుమత్రమస్యజనస్యదుఃఖా
యపరందయేతి ॥ ౨౨ ॥ ఆకర్ణ్య వాణీమశరీరిణీంతామసావితి
వ్యాహరతిస్మవిజ్ఞః । జగత్త్రయీరక్షణదక్షిణస్యసత్యంతవైక
స్యతుశోభతే సా ॥ ౨౩ ॥ ఇతీరయత్యేవయతౌ ద్విజాత్మజస్సుతః సుఖం
సుప్తఇవోదతిష్ఠత్ । సమీపగాస్సర్వజనీనమస్యచారిత్ర్యమాలో
క్యవిసిస్మియేచ ॥ ౨౪ ॥ రమ్యోపశల్యంకృతమాలసాలరసాల
హింతాలతమాలశాలైః । సిద్ధిస్థలంసాధకసంపదాంతన్మూకాం
బికాయాస్సదనంజగాహే ॥ ౨౫ ॥ ఉచ్చావచానందజబాష్పము

హరతిస్మ తదాహేదళసత్యంజగత్త్రయీరక్షణకుశలస్యైవంవక్తుస్తవైవై
కస్యతుసాదయాశోభతేతథాదయయా సమర్థేనత్వయైతయోశ్శోకోపాకర
ణీయఇతిభావః ॥ ౨౩ ॥ ఇత్యేవంయతౌకథయత్యేవబ్రాహ్మణస్య సుతస్సు
ఖంసుప్తఇవోత్థితస్సర్వస్మైజనాయహితంసార్వజనీనమస్యశ్రీశంకరస్యచా
రిత్ర్యమాలోక్య సమీపగాస్సర్వే శేషేణ విస్మయశ్చప్రాప్తస్సర్వజనాదిభ్యః
రజ్ఞ ఖచ్చేతిఖః ॥ ౨౪ ॥ కృతమాలైస్సాలాదివృక్షవిశేషైః రమ్యముపశల్యంగ్రా
మాంతరంయస్యాః* ॥ గ్రామాంతముపశల్యంస్యాదిత్యమరః సాధకసంపదాం
సిద్ధిస్థలంతన్మూకాంబికాయాస్సదనంజగాహే. వ, ॥ ౨౫ ॥ ఉచ్చైబ్రహ్మ

లోకానందో ఽవచో ఽనీచో ఽయస్మాత్తథా భూతానందజన్యం బాష్పముచ్చై రుద్గీర్ణరోమాంచం చ యథాస్యాత్తథోదారభక్తిస్సన్ శ్రీశంకర ఇహలో కే ఽపారకృపావలంబామంబాం పూజయన్నిస్తులం నిరుపమం యథాస్యా త్తథాస్తుతవాన్ - ఇతిద్వి,॥ ౧౬ ॥ స్తుతిమేవదర్శయతి, పరార్ధస్యపరార్ధ సంఖ్యాయాః పారతామతిక్రాంతాయాస్తవచరణకమలభాసోమయూఖా స్తాపుషష్ట్యుత్తరం త్రిశతం తు భాసా వహ్నిసూర్యచంద్రాణాం విశ్వజగంత్యా లోకవంత్యాదధతే కుర్వంతి భాసస్తు అణిమాదిభిరావృతాం మయూఖైరి త్యాదివదశ్రీనాథేనోక్తా వేదితవ్యాః ॥ ౧౭ ॥ హే ఽపిమహంతో ఽబ

చ్చైరుద్గీర్ణరోమాంచముదారభక్తిః। అంబామిహాపారకృపా
వలంబాం సంభావయన్నస్తుతనిస్తుల - స్సః॥ ౧౬॥ పారేపరార్ధం
పదపద్మభాస్సుషష్ట్యుత్తరం తే త్రిశతం తు భాసః। అపివిశ్వవహ్న్యర్క
కసుధామరీచీనాలోకవంత్యాదధతే జగంతి ॥ ౧౭ ॥ అంతశ్చ
తుష్షష్ట్యుపచారభేదైర్గం తేవసతాం కాండపటప్రదానైః । ఆవా
హనాద్యైస్తవదేవి నిత్యమారాధనామాదధతే మహాంతః॥ ౧౮॥
అంభోపహారే ఽబ్ధిసింధుపష్టి శుద్ధాజ్యగోశ్శృంగిసమేకమేకమ్ ।
సహస్రపత్రే ద్వితయే చ సాధు తన్వంతి ధన్యాస్తవపూర్వహోతాః॥
౧౯ ॥ ఆరాధనం తే బహిరేవ కేచిదంతర్బహిశ్చైకతమేంతరే

తమఽనసి ఆవాహనాసనారోపణసుగంధతైలాభ్యంగమజ్జనశాలాప్రవేశ నాద్యైశ్చతుష్షష్ట్యుపచారభేదైస్తథాం తేవసతాం కాండపటప్రదానైరంతే వసతాం కాండపటానాం దూష్యాన్ లంబివాయుసంచారార్థానాం పటా నాం ప్రదానైర్హే శివిమహాంతో నిత్యమారాధనామాదధతే కుర్వంతి॥ *॥ అపటీకాండపటస్స్యాదితి వైజయంతీ॥ ౧౮॥ కించ హేంబ చతుష్షష్ట్యుపచా రేషుమధ్యే ఏకమేకముపచారం శుద్ధాజ్యయోర్ద్వితయే సహస్రదళేషు ద్విపమం డలసంక్షిప్తస్త్మైచ ధన్యాః పురుషాస్తవతోషార్థం సాధు సమ్యక్ తన్వంతి విస్తా రయంతి - ఉ, ॥ ౧౯ ॥ హేంబ కేచిత్ప్రాకృతాస్తవారాధనం బహిరేవకు ర్వంతి కతమే మధ్యమాస్త్వంతర్బహిశ్చైవాన్యే ఉత్తమాస్త్వంతరేవ

రైఽత్యత్రమా స్తత్త్వవిదస్తుహేఽంబకదాపినకుర్యుఃకుత ఇతిచే త్తత్రాహ యత స్త్వదైక్యానుభవైకనిష్ఠా స్త్వయాసహాస్వస్యావదైక్యాంత స్వానుభవేవి జ్ఞానేముఖ్యానిష్ఠాయేషాం తే-ఇంద్ర|',౩౦||హం ఆధారశక్తిః ౧ యంధూమ్రార్చిః ౨ రంఉష్మా ౩ లంజ్వలినీ ౪ వంజ్వాలినీ ౫ శంవిస్ఫులింగినీ ౬ షంసుశ్రీః ౭ సంసురూపాయా ౮ హంకపిలా ౯ హంకవ్యవాహా ౧౦ కంభంతఃసినీ ౧౧ స్వంవంతాపినీ ౧౨ గంఘంధూమ్రా ౧౩ షంపంమరీచీ ౧౪ డంవంజ్వాలినీ ౧౫ చంధంరుచిః ౧౬ ఛందంసుషుమ్నా ౧౭ జంథంభోగదా ౧౮ ఝంతంవిశ్వా ౧౯ ఞంణంబోధినీ ౨౦ టంఢంధారిణీ ౨౧ ఠండంసూక్ష్మా ౨౨ అంఅమృతా ౨౩ ఆంమానదా ౨౪ ఇంపుష్ట్యా ౨౫ ఈంతుష్టిః

వ । అన్యేవరేత్వంబకదాపికుర్యునైఽ పత్వదైక్యానుభవైకని
ష్ఠాః ॥ ౩౦ ॥ అష్టోత్తరత్రింశతియాఃకలాస్తాస్వధ్యాఽఃకలాః
పంచనివృత్తిముఖ్యాః । తాసాముపర్యంబతవాంఘ్రిపద్మంవి
ద్యోతమానంవిబుధాభజంతె ॥ ౩౧ ॥ కాలాగ్నిరూపేణజగంతి
దగ్ధ్వాసుధాత్మనాప్లావ్యసముత్సృజంతీమ్ । యేత్వామవంతీమ
మృతాత్మనైవధ్యాయంతితేస్మష్టికృతోభవంతి॥ ౩౨ ॥యేప్రత్య
గ్జ్ఞామతపారవిజ్ఞాధన్యాస్తుతేపా ,గ్వదితాంగురూక్త్యా।స్సైవా

౨౬ ఉంపుష్టిః ౨౭ ఊంరతిః ౨౮ ఋంధృతిః ౨౯ ౠంశశినీ ౩౦ ఌంచంద్రికా ౩౧ ౡంకాంతిః ౩౨ ఏంజ్యోత్స్నా ౩౩ ఐంశ్రీః ౩౪ ఓంప్రీతిః ౩౫ ఔంగదా ౩౬ అంపూర్ణా ౩౭ అఃపూర్ణామృతా ౩౮ ఇత్యేతాయాఅష్టోత్తరత్రింశతికలాస్తాసుపంచకలాబోధినీప్రముఖా నివృత్తిప్రధానాస్తాసాముపరిహేంఽబవిద్యోతమానంప్రకాశమానంతవచరణారవిందంవిబుధాఃదేవాఃపండితాశ్చభజంతె ॥ ౩౧ ॥ యత స్త్వదీయభజనంసృష్టికర్తృత్వాదిసామర్థ్యసంపాదకమిత్యాహ కలాగ్నిరూపేణజగంతిదగ్ధ్వాసుధాత్మనాప్లావ్యసముత్సృజంతీ,మమృతాత్మనైవచపాలయంతీంత్వాంయేధ్యాయంతితేస్పష్టికర్తారోభవంతీతియోజనా -ఉ,॥ ౩౨॥ తథాచయేసవిశేషాంత్వామేవంధ్యాయంతితేతఏవంభూతా భవ

తి యేతు నిర్విశేషాం త్వాం సుఖేనైవ జానంతి తేతు ధన్యా ఏవేత్యాహ యేతు గు
రూక్త్యావా విదితాం సమాధియోగాత్తే స్వాహమస్మీతి త్వాం ప్రత్యభిజ్ఞావిష
యం విదధ్యుస్తే సచ్చిదానందలక్షణం బ్రహ్మాహమస్మీతి ప్రత్యభిజ్ఞామతస్యా
స్త్యేతి మతస్య పారం జానంతీతి తేత ధామ్నా తాధన్యా ఇత్యర్థః - ఇంద్ర)॥
౩౩ ఇదానీం తత్త్వతో ధ్యానస్య ఫలం వర్ణయన్నాహ, ఐహికభోగలుబ్ధా హే
మనిభే చతుర్దలే మూలాధారసంజ్ఞే చక్రే తదాతస్మాదాధారచక్రాదుత్త
రస్మిన్ షడ్దళే విద్రుమాభే స్వాధిష్ఠానసంజ్ఞే ఆరాధయంతి యే తు దశదళే
ధూమ్రవర్ణే మణిపూరకాఖ్యే త్వాముపాసతే తేషాం తు వాసస్తవ నగరా

హమస్మీతి సమాధియోగాత్త్వాం ప్రత్యభిజ్ఞావిషయం విదధ్యుః ॥
౩౩ ఆధారచక్రే చ తత్ర స్వాధిష్ఠాన ఆరాధయంత్యైహికభోగ
లుబ్ధాః ఉపాసతే యే మణిపూరకే త్వాం వాసస్తు తేషాం నగరా
ద్బహిస్తే ॥ ౩౪ అనాహతే దేవి భజంతి యే త్వామంతఃస్థితిస్సన్న
గరే తు తేషాం । శుద్ధాజ్ఞయోర్యే తు భజంతి తేషాం క్రమేణ సామీ
ప్యసమానభోగాః ॥ ౩౫ సహస్రపత్రే ధ్రువమండలాఖ్యే సరోరుహే
త్వామనుసందధానాః చతుర్విధైక్యానుభవాస్తమోహాస్సాయు
జ్యమంబాం చలతి సాధకేంద్రాః ॥ ౩౬ శ్రీచక్రషట్చక్రయోః పు
రాఖ్యశ్రీచక్రమన్యోపి చింతితాఖ్యమ్ । చక్రస్య మంత్రస్య తత్ర స్త

ద్బహిరేవ భవతి-ఉ, ॥ ౩౪ ॥ హే దేవ్యనాహతసంజ్ఞే ద్వాదశదళే పింగల
వర్ణే చక్రే తు యే త్వాం భజంతి తేషాం తు త్వన్నగరే అంతఃస్థితిః షోడశద
ళే ధూమ్రవర్ణే విశుద్ధసంజ్ఞే చక్రే తు యే భజంతి తేషాం సామీప్యం సహస్ర
దళే కర్పూరవర్ణే ఆజ్ఞాచక్రే యే భజంతి తేషాం త్వత్సమానో భోగో భవ
తి ॥ ౩౫ ధ్రువమండలాఖ్యే సహస్రపత్రకమలే త్వామనుసందధానాః చతు
ర్విధైక్యానుభవేన నిరస్తో మోహో యైస్తే అత ఏవ సాధకేంద్రా హే౦౨.బ
సాయుజ్యం ప్రాప్స్యంతి ॥ ౩౬ అనుభవస్య చాతుర్విధ్యం వివృణోతి పుర ఆ
దా బిందుత్రికోణవసుకోణదశారయుగ్మమన్వస్రనాగదళసంయుతషోడ
శారం । వృత్తత్రయం చ ధరణీసదనత్రయం చ శ్రీచక్రమేతదుదితం పరదేవ

తాయాః॥ ❀॥చతుర్భిః శ్శివచక్రైశ్చశక్తిచక్రైశ్చపంచభిః। నవచక్రైశ్చ
సంసిద్ధంశ్రీచక్రంశివయోర్వపుః॥ త్రికోణమష్టకోణంచదశకోణద్వయంత
థా।చతుర్దశారంచైతానిశక్తిచక్రాణిపంచచ॥ బిందుశ్చాష్టదలంప
ద్మంతథాషోడశపత్రకమ్। చతురస్రంచతుర్ద్వారంశివచక్రాణ్యనుక్ర
మాత్॥ త్రికోణేబైందవశ్లిష్టమష్టారేష్టదలాంబుజమ్।దశారయోఃషోడ
శారంభూగృహంభువనాస్రకే॥ శైవానామపిశాక్తానాంచక్రాణాంచ
పరస్పరమ్। అవినాభావసంబంధంయోజానాతిసచక్రవిత్॥ త్రికోణరూ
పిణీశక్తిర్బిందురూపస్సదాశివః। అవినాభావసంబంధంతస్మాద్బిందుత్రి
కోణయోః॥ ఏవంవిభాగమజ్ఞాత్వాశ్రీచక్రంయస్సమర్చయేత్। నతత్ఫ
లమవాప్నోతిలలితాంనతుష్యతి॥ ఇత్యాదివచనైరుక్తస్యశ్రీచక్రస్యై

వైక్యంక్రమాదనుధ్యాయతిసాధకేంద్రః॥ ౩౭ ॥ఇతితాంవచనైః
ప్రపూజ్యభైక్షోదనమాత్రేణసతుష్టిమాన్ కృతార్థః। బహుసాధ
కసంస్తుతః కియంతంసమయంతత్రనినాయశాంతచేతాః॥ ౩౮॥
శ్రయతిస్మతతోగ్రహారకంశ్రీబలిసంజ్ఞంసకదాచనస్వశిష్యైః।
అనుగేహహుతాగ్నిహోత్రధూమప్రసరత్పావనగంధలోభనీ
యమ్॥ ౩౯॥యతోపవృత్త్యబర్హిరేవయాతిభ్రాంత్వాప్రదేశం

క్తచక్రషట్కస్యచచింతితంయోగిభిస్స్మృతమైక్యంసాధకేంద్రోఽనుధ్యా
యతి అథానంతరంశ్రీచక్రమంత్రయోరపిచింతితైక్యమనుధ్యాయతితత్త
దనంతరంచక్రస్యతత్త్వైక్యంమంత్రస్యచైక్యమిత్యేవంక్రమాదనుధ్యాయతి॥
౩౭॥ఉపసంహరతి॥ఇతీతి,కియంతంసమయంకాలంనినాయశీతవాక్-ఉ
పేం,॥ ౩౮ ॥తతఃకదాచిత్స్వశిష్యైస్సహ శ్రీశంకరశ్శ్రీబలిరితిసంజ్ఞాయస్య
తంద్విజగ్రామకంశ్రయతిస్మ తంవిశినష్టిప్రతిగృహంహుతాదగ్నిహో
త్రాదుద్గాత్ప్రసరతాపావనేనగంధేనలోభనీయంప్రార్థ్యం॥ ౦॥ విషమే
ససజాగురూసమేచేత్సభరాయశ్చవసంతమాలికాసా॥ ౩౯ ॥ పునస్తమే
వవర్ణయతిశనకైర్భ్రాంత్వానిజకర్మనిష్ఠాన్ దూరాన్నిషిద్ధంత్యజ
తఃప్రమాదశూన్యాన్ ద్విజాతీన్నరాన్ దృష్ట్వాప్రదేశమలబ్ధ్వాపఽవృత్త్య

ర్యస్మాద్బహిరేవ యాతి - ఉ, ॥ ౪౦ ॥ యస్మిన్ వ్యాహితాగ్నీనాం వేదపాఠ కానాం జనానాం ద్విసహస్రమవశ్యం వేదవిహితాసు క్రియాసు వత్తుం ప్రథిత ప్రభావం వసతి ॥ ౪౧ ॥ కించ గిరిజాసహాయః పినాకపాణిమర్ఘ్యవనస్య స్యభూషాం కరోతీతి తత్ర దృష్టాంతద్వయమాహ యథా హారస్య యష్టేర్ల తికాయాః తరళో మధ్యమణిః యథా భూషాం కరోతి ॥ ౪౨ ॥ తం లక్ష్యం చ తే ఖం గభాస్వరే పతిర్భింగకః హారమధ్యమణౌ పుంసి ఇతి మేదినీ - యథా వాగ్

వనక్షైకలక్ష్యా దృష్ట్వా ద్విజాతీన్నిజకర్మణి నిష్ఠాన్ మారాన్నిషిద్ధం త్యజతో జపరిమత్రాన్ ॥ ౪౦ ॥ యస్మిన్ సహస్రద్వితయం జనానామ గ్న్యాహితానాం శ్రుతిపాఠకానామ్ వసత్యవశ్యం శ్రుతిచోది తాసు క్రియాసు దక్షం ప్రథితానుభావమ్ ॥ ౪౧ ॥ యస్య వనస్య కరోతి భూషాం పినాకపాణిర్గిరిజాసహాయః యస్య స్వయష్టేస్త రళో యథా వైరాజ్యతే సంసర్గనాధిరూఢః ॥ ౪౨ ॥ తత్ర ద్విజః కశ్చన శాస్త్రవేదీ ప్రభాకరాఖ్యః పరిధీతానుభావః । పరివృత్తి శాస్త్రైకరతిస్సుబుద్ధిరాస్తే స్మ లోకే లితకీర్తి బృందః ॥ ౪౩ ॥ గా ర్హపత్యం ధరణీసమానః గాసమానం జనాన్ పృగస్య । సం త్యాగకిం తైర్నహితో పపక్షిః పరిత్యక్తధనస్య జనిమూర్ఖచేష్టః ॥ ౪౪ ॥ నవత్తికించిన్న శృతో పకరం విధ్యాయున్నవా స్త్రీమందచే ష్టః । రూపేషు మారో మహసా మహస్వాన్ ముఖేన చంద్రః శిఖను యామహీసమః ॥ ౪౫ ॥ గ్రహం గ్రహాతి - రాజవద్విచేష్టతే కిం వా

గనాధిరూఢశ్చందో రాత్రేర్భూషాం కరోతి తద్వత్ ॥ ౪౨ ॥ తత్ర తస్మిన్ గ్రామే శాస్త్రజ్ఞః ప్రభాకరసంజ్ఞః కశ్చనాస్తే స్మ తం వినేసన్తి పరివృత్తిక్రతుభిరుస్మిలితం కీర్తిబృందం యేన సః ॥ ౪౩ ॥ నైసర్గికైః సకైరపి హీయస్మాదే భిః సర్వైస్తోషానాస్తి తోషాభావే హేతుర్వ్యవస్థాపకస్య స్తోముగ్ధచేష్టో జని - ఇం ద్ర, ॥ ౪౪ ॥ తదీయాం తాం చేష్టామేవ దర్శయతి ॥ నేతి ॥ తదీయం రూపం వర్ణయతి రూపేషు మారః కామః మహసా తేజసా మహస్వాన్ సూర్యః - ఉ, ॥ ౪౫ । అధునా తస్య స్త్రియా చేష్టాం దర్శయతి । తత్పత్నీ త్యాహ త్యేపమసేకం

సంచింతయన్ ఆలోచయన్ సమాగతాన్ బహుశ్రుతాన్ ప్రష్టుమనాస్తిష్ఠతిస్మ॥౪౬॥ తతఃకదాచిద్బహుపుస్తకభారైశ్శిష్యైస్సహాతం గ్రామంప్రతిసమాగతంకంచనపూజ్యపాదంశుశ్రావ తతశ్చానిందితాత్మా సప్రభాకరస్తస్యపూజ్యపాదస్యనికటంపుత్రంనీతవాన్-ఆ,॥౪౭॥కింశూన్యహస్తఃస్వవగతౌనేత్యాహశూన్యహస్తఇతి- రిక్తహస్తస్సన్నోపేయాద్రాజానందైవతంగురుమితిశాస్త్రవిత్స్వయం సోపాయనో గురుంశ్రీశంకరంప్రాప కిం

స్వభావాదుతపూర్వకర్మణః। సంచింతయంస్తిష్ఠతితత్పితానిశం
సమాగతాన్ప్రష్టుమనాబహుశ్రుతాన్॥ ౪౬ ॥ శిష్యైఃప్రశి
ష్యైర్బహుపుస్తభారైస్సమాగతంకంచనపూజ్యపాదమ్। శు
శ్రావతంగ్రామమనిందితాత్మానినాయసూనుంనికటంసతస్య॥
౪౭ ॥ నశూన్యహస్తోనృపమిష్టదైవంగురుంచయాయాదితిశా
స్త్రవిత్స్వయమ్।సోపాయనఃప్రాపగురుంవ్యశిశ్రణత్ఫలంననా
మాస్యచపాదపంకజే॥ ౪౮ ॥అనీనమత్తంచతదీయపాదయో
ర్జడాకృతింభస్మనిగూఢవహ్నివత్।సనోదతిష్ఠత్పతితఃపదాంబు
జేప్రాయఃస్వజాడ్యంప్రకటంవిధిత్సతి॥౪౯॥ ఉపాత్తహస్తశ్శ
నకైరవాఙ్ముఖంతందేశికేంద్రఃకృపయోదతిష్ఠిపత్।ఉత్థాపితే
త్వేతనయేపితాబ్రవీద్వదప్రభోజాడ్యమముష్యకింకృతమ్॥౫౦॥
వర్షాణ్యతీయుర్భగవన్నముష్యపంచాష్టజాతస్యవినావబోధమ్।
నాధ్యష్టవేదానలిఖచ్చనార్ణాననచీకరంచోపనయంకథంచిత్॥

తదుపాయనమిత్యపేక్షాయామాహ-ఫలంవ్యశిశ్రణత్ ప్రాయచ్ఛత్ అస్యగురోఃపాదకమలేననామచ-ఉ,॥౪౮॥భస్మనాసిగూఢవహ్నివజ్జడతుల్యాకృతింతంపుత్రంచతదీయపాదయోరనీనమత్ భస్మనీతిభిన్నంవాపదంసపుత్రఃప్రాయస్స్వజాడ్యంప్రకటంవిధాతుంఇచ్ఛతి॥౪౯ ॥ ఉపాత్తోగృహీతస్తదీయహస్తోయేనసదేశికేంద్రశ్శ్రీశంకరఃఉదతిష్ఠయత్ ఉత్థాపితవాన్॥ ౫౦ ॥ తజ్జాడ్యమేవవర్ణయతి,వర్షాణీతిపంచాష్టత్రయోదశనాధ్యష్టనైవాధీతవాన్ అర్ణాన్ వర్ణాన్ యథాకథంచిదుపనయం కృతవానస్మి।

౧ ॥ ఏవం జాడ్యం ప్రదర్శ్యాద్భుతాం తస్యచేష్టాం వర్ణయతి క్రీడావత
తీతి ద్వాభ్యాం ॥ ౫౨ ॥ యద్యప్యేవం తథాపి రుష్టైనమమునా యం న తాడ్యతే ॥
౫౩ ॥ ఇత్యేవం కథయిత్వా ప్రభాకరే ఉపరతే సతి తం శంకరదేశికేంద్రః పప్ర
చ్ఛ ॥ ౫౪ ॥ కస్త్వమితి ప్రశ్నస్యోత్తరం వక్తుమారబ్ధమేవం జడవత్ప్రవృ
త్తః ఇత్యత్రాహ నాహం జడః కింతు మత్సన్నిధానే న జడః ప్రవర్తతే హే గురో
ఽస్మిన్నర్థే అహం న సందిహే తస్మాత్ శోకమోహక్షుధాపిపాసాజరా
మృత్యులక్షణషడూర్మిభిర్జాయతే అస్తి వర్ధతే విపరిణమతే అపక్షీయతే
నశ్యతీత్యుక్తషడ్భావవికారైశ్చ రహితం సుఖైకతానం పరం సన్మాత్రమం త

౫౧ ॥ క్రీడాపరః క్రోశతి బాలవర్గస్తథాపి న క్రీడితుమేష యాతి ।
బాలాన్సతాముగ్ధమిమం నిరీక్ష్య సంతాడయంతేఽపి న రోష
మేతి ॥ ౫౨ ॥ భుంక్తే కదాచిన్న తు జాతు భుంక్తే స్వేచ్ఛావిహారీ న క
రోతి చాజ్ఞామ్ । తథాపి రుష్టైన న తాడ్యతేఽయం స్వకర్మణా నావ
ధృతః పరేణ ॥ ౫౩ ॥ ఇతీరయిత్వోపరతే చ విప్రే పప్రచ్ఛ తం
శంకరదేశికేంద్రః । కస్త్వం కిమేవం జడవత్ప్రవృత్తస్స చాబ్రవీ
ద్బాలవపుర్మహాత్మా ॥ ౫౪ నాహం జడః కింతు జడః ప్రవర్తతే
మత్సన్నిధానేన న సందిహే గురో । షడూర్మిషడ్భావవికారవర్జి
తం సుఖైకతానం పరమస్మి తత్పదమ్ ॥ ౫౫ ॥ మమేవ భూమాయాదను

త్తా నహమహమస్మి పరం దేహేంద్రియాద్యతిరిక్తం ప్రత్యక్చైతన్యం తత్పదం
శోధితతత్పదార్థాభిన్నమితి వా ॥ ౫౫ ॥ హే విద్వన్ మమ సైవైషా ఽనుభూతి
ర్మనశ్చక్షురాదికస్య మాయాదిభిః నిరూప్యాస్యైద్వాదశభిః పద్యైర్విధు
తప్రపంచచిదాత్మతత్త్వం ప్రభాషేత గాహి ॥ నిమిత్తం మనశ్చక్షురాదిప్ర
వృత్తౌ నిరస్తాఖిలోపాధిరాకాశకల్పః । రవిర్లోకచేష్టానిమిత్తం యథా య
స్స నిత్యోపలబ్ధిస్వరూపోఽహమాత్మా ॥ ౧ ॥ యమగ్న్యుష్ణవన్నిత్యబోధస్వ
రూపం మనశ్చక్షురాదీన్యబోధాత్మకాని ప్రవర్తంత ఆశ్రిత్య నిష్కంప
మేకం స ని ॥ ౨ ॥ ముఖాభాసకో దర్పణే దృశ్యమానో ముఖత్వాత్పృథక్త్వేన నై
వాస్తి వస్తు । చిదాభాసకో ధీషు జీవోఽపి తద్వత్ స ని ॥ ౩ ॥ యథా దర్పణాభా

వత్ఛాభాసహీనో ముఖం విద్యతే కల్పనాహీనమేకం । తథాధీవియోగే నిరా
భాసకో యః-స, ॥ ౪ ॥ మనశ్చక్షురాదేర్వియుక్తస్స్వయం యో మనశ్చక్షు
రాదేర్మనశ్చక్షురాదిః, మనశ్చక్షురాదేరగమ్యస్వరూపః-స, ॥౫॥ య ఏకో
విభాతి స్వతశ్శుద్ధచేతాః ప్రకాశస్వరూపోఽపి నానేవ ధీషు। శరావోదకస్థో
యథా భానురేకః - స, ॥ ౬ ॥ యథాఽనేకచక్షుః ప్రకాశో రవిర్న క్రమేణ
ప్రకాశీకరోతి ప్రకాశ్యం అనేకా ధియో యస్తథైకః ప్రబోధః-స. ॥ ౭ ॥ వి
వస్వత్ప్రభాతం యథా రూపమక్షం ప్రగృహ్ణాతి నాభాతమేవం వివస్వాన్, త
థా భాత ఆభాసయత్యేకమక్షం - స, ॥ ౮ ॥ యథా సూర్య ఏకోఽప్యనేకశ్చ
లాసు స్థిరాస్వప్యనన్యద్విభావ్యస్వరూపః, చలాసు ప్రభిన్నాస్సుధీష్వేక ఏవ-

ఘూతిరేపామముముక్షువర్గస్య నిరూప్య విద్వాన్ । పద్యైః పరై
ర్ద్వాదశభిర్బభాషే చిదాత్మతత్త్వం విధుతప్రపంచమ్॥౭౬॥
ప్రకాశయంతే పరమాత్మతత్త్వం కరస్థధాత్రీఫలవద్యదేకమ్। శ్లో
కాస్తు హస్తామలకాః ప్రసిద్ధాస్తత్కర్తురాఖ్యాపి తథైవ వృత్తా॥
౭౭ ॥ వినోపదేశం స్వత ఏవ జాతః పరాత్మబోధో ద్విజవర్యసూ
నోః । వ్యస్మైష్ట సంప్రేక్ష్య స దేశికేంద్రో న్యధాత్స్వహస్తం కృప
యోత్తమాంగే॥౭౮॥ సుతే నివృత్తే వచనం బభాషే స దేశికేంద్రః

స, ॥ ౯ ॥ ఘనచ్ఛన్నదృష్టిర్ఘనచ్ఛన్నమర్కం యథా మన్యతే నిష్ప్రభం
చాతిమూఢః-తథా బద్ధవద్భాతి యో మూఢదృష్టేః-స, ॥ ౧౦ ॥ సమస్తేషు వ
స్తుష్వనుస్యూతమేకం సమస్తాని వస్తూని యం న స్పృశంతి. వియద్వత్సదా శుద్ధమ
చ్ఛస్వరూపః-స, ॥౧౧॥ ఉపాధౌ యథా భేదతా సన్మణీనాం తథా భేదతా
బుద్ధిభేదేషు తేఽపి- యథా చంద్రికాణాం జలే చంచలత్వం తథా చంచలత్వం
తవాపీహ విష్ణో॥౧౨॥ ఇతి ఉపదేశః। యదేకం పరమాత్మతత్త్వం తత్కరస్థా
మలకఫలవత్ప్రకాశయంతే అతస్తే శ్లోకాస్తు హస్తామలకా ప్రసిద్ధాస్తేషాం
కర్తురాఖ్యాపి తథైవ హస్తామలక ఇతి వృత్తా ప్రవృత్తా-ఉ, ॥౭౭॥ ఉపదేశం
వినా స్వత ఏవ ద్విజవర్యసూనోః పరాత్మబోధో జాత ఇతి సంప్రేక్ష్య విస్మ
యం ప్రాప్తో దేశికేంద్రో ద్విజవర్యసూనోశ్శిరసి స్వహస్తం న్యధాత్ ॥౭౮॥

ఉదాహృత పాద్యాన్యుక్త్వా సుతే నివృత్తే సతి ద్విజః కేంద్రస్తదీయం పితరం వ చనం బభాషే తదాహ భవతా సహాయం వస్తుం యోగ్యో న భవతి కించాము నా జడతాస్పదేన తవ కించిత్ప్రయోజనం నాస్తి ॥ ౫౯ ॥ నన్వేవం భూతేనాత నాపి కిం ప్రయోజనమిత్యాశంక్యాహ పురాభవస్య పూర్వజన్మనోఽభ్యాస స్యావశేన స తవ పుత్రః సర్వం జానాతి ॥ ౬౦ ॥ న వస్తుం యోగ్యో భవతా సహా యమిత్యత్ర హేతుమాహ అస్య గృహవిషయాసక్తిరాసక్తిర్నాస్తి తథా త్మీయదేహే భ్రమమాత్రాదాత్మ్యతాస్య న విద్యతే తథా దేహే ఽస్యాత్మ మమేతి

పితరం తదీయమ్। వస్తుం న యోగ్యో భవతా సహాయం తేఽము
నా స్యాజ్జడిమాస్పదేన ॥ ౫౯ ॥ పురాభవాభ్యాసవశేన సర్వం స వేత్తి
సమ్యఙ్న చ వక్తి కించిత్। నో చేత్కథం స్యాదుభయైకగమ్యపద్యాని
భాషేత నిగూఢరాస్యః ॥ ౬౦ ॥ న సక్తిరస్యాస్తి గృహాదిగోచరా నా
త్మీయదేహే భ్రమతోఽస్య విద్యతే। తాదాత్మ్యతాస్యాత్మమమేతి
వేదనం యదా న సాస్తి కిము బాహ్యవస్తుషు ॥ ౬౧ ॥ ఇతీరయిత్వా భ
గవాన్ ద్విజాత్మజం యయౌ గృహీత్వాఽశిమీప్సితాం ప్రసన్నః। విప్రా
ప్యనువ్రజ్య యయౌ స్వమందిరం కియత్ప్రదేశం స్థిరధీర్బహు
శ్రుతః ॥ ౬౨ ॥ తతశ్శతానందమహేంద్రపూర్వైస్సుపర్వబృందై
రుపగీయమానః। పద్మాంఘ్రిముఖ్యైస్సమహాప్తకామః క్షోణీప
తిః శృంగగిరిం ప్రతస్థే ॥ ౬౩ ॥ యత్రాధునాప్యత్తమహ్యప్యశ్చం

జ్ఞానమస్య న విద్యతే సా తాదాత్మ్యతా తయా వాస్వ దేహేనాస్తి తదా బా హ్యవస్తుషు సా నాస్తీతి కిముత వక్తవ్యం ॥ ౬౧ ॥ ఇతీరయిత్వా భగవాన్ ద్వి జాత్మజం గృహీత్వా ప్రసన్నీప్సితాం దిశం యయౌ ప్రభాకరసంజ్ఞో విప్రోఽ పి కియత్ప్రదేశమనువ్రజ్య స్వమందిరం యయౌ నను స్వపుత్రవియోగే వ్యాకు లతాం కిమితి న ప్రాప్తేత్యాశంక్యాహ స్థిరధీర్యతో బహుశ్రుతః ॥ ౬౨ ॥ తతస్త దనంతరం విష్ణుప్రముఖైర్దేవబృందైరుపగీయమానః పద్మపాదాదిభిస్స హాప్తకామో రాజా శృంగగిరిం ప్రతస్థే ॥ ౬ ॥ శతానందో మునౌ వేధే దేవకీ నందనేఽపి చేతి మేదినీ ॥ ౬౩ ॥ యస్మిన్ శృంగగిరావధునాపి ఆత్మకృతా

మంతరంగః ఋష్యశృంగద త్తమంతపశ్చరతి, యత్ర చ సంస్పర్శమాత్రేణ వి
తీర్ణం సమస్తం భద్రం కల్యాణం యయా సా తుంగభద్రాఖ్యా నదీ విద్యో
తతే ॥ ౬౪॥ యత్ర యే సంతో వసంతి తాన్ విశినష్టి అభ్యాగతానాం పూజ
యా ప్యల్పీకృతానాం కల్పవృక్షశాఖానాం కూలంకషాధీతా స్సర్వశాఖా
యైరిజ్యాశతై స్సమ్యగుల్లసంతశ్శాంతాంతరాయాశ్శాంతవిఘ్నాః - ఇం
ద్ర, ॥ ౬౫ ॥ తస్మిన్ పర్వతే మనీషిముఖ్యాన్ శ్రవణమాత్రేణ ప్రాప్యమ
హాపురుషార్థాన్ మోక్షో యైస్తాననుపదిష్టవిద్యాగ్రహణే సమర్థాన్ స శ్రీ
శంకరో భాష్యప్రముఖాన్నిజాన్ గ్రంథా నధ్యాపయామాస ఆకర్ణనేన

గస్తపశ్చరత్యాత్మభృదంతరంగః। సంస్పర్శమాత్రేణ వితీర్ణ భ
ద్రా విద్యోతతే యత్ర చ తుంగభద్రా ॥ ౬౪. అభ్యాగతార్చాల్పి
తకల్పశాఖాకూలంకషాధీతసమస్తశాఖాః। ఇజ్యాశతైర్యత్ర స
మ్యగుల్లసంతశ్శాంతాంతరాయా నివసంతి సంతః ॥ ౬౫॥ అధ్యాపయా
మాస స భాష్యముఖ్యాన్ గ్రంథాన్నిజాం స్తత్ర మనీషిముఖ్యాన్।
ఆకర్ణనప్రాప్యమహాపుమర్థానాదిష్టవిద్యాగ్రహణే సమర్థాన్ ॥
౬౬ ॥ మందాత్మనమ్రం కలయన్న శేషం పరాణుదత్ప్రాణి
తమప్యశేషమ్। నిరస్తజీవేశ్వరయోర్విశేషం వ్యాచష్ట వాచ
స్పతిరప్యశేషమ్॥ ౬౭॥ ప్రకల్ప్యతత్రాంచ ద్విమానకల్పం ప్రాసా
దమావిష్కృతసర్వశిల్పమ్। ప్రవర్తయామాస స దేవతాయాః
ప్రావిశ్య మహాపుమర్థాన్ యేభ్యస్తాన్ గ్రంథానితి వా ॥ ౬౬ ॥ శేషమనం
తం మందాన్ మనస్విపరమ్రం లజ్జయా నమ్రం కలయన్ కుర్వన్నివా శేషం యథా స్యా
త్తథా ప్రాణినామాంతరతమాంసి అజ్ఞానాని ప్రాణుదత్ అపాకరోత్ య
తో వాచస్పతి నాపి విశేషం యథా భవతి తథా నిరస్తం జీవేశ్వరయోర్విశేషం
వ్యాచష్టవాన్, ॥ ౬౭ ॥ తతశ్చ తస్మిన్ పర్వతే ఇంద్రవిమానసదృశమావిష్కృ
తసర్వశిల్పం ప్రాసాదం ప్రకల్ప్య జాడ్యైరపి పూజితాయా దేవతాయాః
పూజాం స ప్రవర్తయామాస అత్ర ప్రాంచః మఠం కృత్వా తత్ర విద్యాపీఠ
మప్యధికృత్వా భారతీసంప్రదాయం నిజశిష్యం చకార। * । యస్త్వద్వైతమ

తిష్ఠత్వాన్నారతీపరసంపకః । సమూతి ఎకర్ణ్పూరంయావదాభూతసంప్ల
వం॥కంచిద్భవ్యంసుదేశ్వరాఖ్యంపితాన్యషమకరోదితి॥ ౬౮ ॥సాదేవతాకే
త్యాకాంక్షాయామాహనేతి ॥ ౬౯ ॥ అథాత్రతేయద్వృత్తం తద్వర్ణ
తుమారభతేచిత్తానువర్తిని,తస్విసూమ్నావాస్వనూతిర్యాస్యసముంవభాషణ
ఇత్యర్థః దేశికస్యక్ప్రేష్ఠిప్రోజః। ౭౦ సనహైవకుసుకుమారిషణపంక్తి
త్యాహాపురాగురుస్నానాంప్రపం స్నానాప్రకరణవ వస్త్రపరిముక్తేను
పూజామజాన్యైపిపూజరాయ॥ ౭ । యూశరదాం ఎన్య
భిధాంవహంత్యాంవస్త్రతిష్యా ॥ లేపాంశుకం ॥ అన్యాప
శృంగేరిపురేవసంప్రాద్యోతస్పష్టవదాందిశంతి ॥ ౭౯ ॥ చిత్తా
నువర్తినినిజశ్రుతిబాహ్యానా ... నువాస్వసూరిస్వి
నైయోజిదేశికస్యయచ్ఛ్రీకాన్యాసునూహరంతి॥ ౭౦ ॥స్నా
త్వాపురాతిపతిసంబస్వవస్త్రసుశైల్యస్నానసంవృనుసమంస
దవాతిరిశ్యమ్ సంలక్ష్యవంతపరి ... కన్యాంబాహ్యాది
కంగతవతేసలిలాదికంచ॥ ౭౧॥ శ్రీదేశికానుగురవేతనుమాజనా
వస్త్రంవితీర్య ... యత్యనురిరంసిప ... పాదపద్మ
యుగమదర్శకరోవిదశ్చకాయేవ ... సుకృశమస్య మూద్యోః॥
౭౨॥గురోస్సమీపేవతుజాతుజ్ఞగభవేవనావయన్నావగతాని
షీదతి శ్రీపేవలేవాబహువాసభాషతే ... తోప్యస్య
స్థితి॥ ౭౩ ॥నిప్షగురౌతిష్ఠతిసంవ్రియాదేగవస్తున్ప్రవాదేప
చ్ఛాసనంవృదుకోమలంసమంసహాసం ప్రతిపరోతి తంతం కాలంసంల
క్ష్యైవనత్వాజ్ఞప్రోత్యందంతపరిశోధపరాస్తం అన్యాం వాస్త్రోపందదాతి
బాహ్యాదికంగతపతేజలపాక్షికాదికదదాతి-వ, ॥౭౧ విశ్రాంయత్రవయ
చ్ఛతిస్మయోసౌదేశికం ... మేవాస్వాచ్ఛ ౭౨ వక్తవ్యంనాపేక్షతే వా
బహువాసభాషతే ॥ వంశస్థంప్రపంచామిత్రితత్వానుపజాతిః ఇష్టాంకి
లాన్యాస్వామిత్రితాసుస్వరంతిజాతిష్విదమేవనామేత్యుక్తత్వాత్ ॥ ౭౩ ॥
చగురాతిష్ఠతిసతితిష్ఠతతస్మిన్ సంప్రయాతే గచ్ఛ బ్రువాణేపినరమే ...

ణ్వన్ సన్న కథ్యమానో౽పిహితంవిధత్తేయచ్చాస్యగురోరహితం తచ్చ నవిస్తారయతి-ఈ, ॥ ౭౪ ॥ ఏవంభూతే తస్మిన్ శిష్యవరే కదాచిత్స్వశాటీప్రక్షాళనాయాపవర్తనీ గాః నదీజలాని ప్రతిగతవతిసతి తస్యాగమన మీక్ష్యమాణో భక్తిషువత్సలతయా వ్యాఖ్యానాఖ్యే కర్మణివిలలంబే॥*॥ గౌస్సర్వగైశ్చ బలీవర్దైరశ్వాచకులిశేపుమాన్ । స్త్రీప్రసౌరభేయీవాగ్బాణదిగ్వాగ్భూమ్యప్సుభూమ్ని చేతిమేదినీ-వ, ॥ ౭౫ ॥ అథానంతరమసంఖ్యాతేషు శిష్యవరేషు శాంతిపాఠంకర్తుంఉద్యతేషు సత్సుసదేశికేంద్రః స్థిరయతాంగిరిరపి క్షణ

యేనశృణ్వన్ । అనుచ్యమానో౽పిహితంవిధత్తేయచ్చాహితం

తచ్చతనోతినాస్య॥ ౭౪ ॥ తస్మిన్ కదాచనవినేయవరేస్వశాటీప్ర

క్షాళనాయగతవత్యపవర్తనీగాః । వ్యాఖ్యానకర్మణితదాగ

మమీక్ష్యమాణోభక్తేషువత్సలతయావిలలంబఏషః॥ ౭౫ ॥ శాం

తిపాఠమథకర్తుమసంఖ్యేషూద్యతేషుసవినేయవరేషు । స్థీయ

తాంగిరిరపిక్షణమాత్రాదిత్యతీతి సముదీరయతిస్మ॥ ౭౬ ॥ తాంని

శమ్యనిగమాంతగురూక్తింమందధీరనధికార్యపిశాస్త్రే । కింప్ర

తీక్ష్యత ఇతిస్మహభీతిః పద్మపాదమునినాసమదర్శి ॥ ౭౭ ॥ తస్యగ

ర్వమపహర్తుమఖర్వంస్వాశ్రయేషుకరుణాతిశయాచ్చ । వ్యా

దిదేశసచతుర్దశవిద్యాస్సద్యఏవమనసాగిరినామ్నే ॥ ౭౮ ॥

సో౽ధిగమ్యతదనుగ్రహమగ్ర్యంతత్క్షణేనవిదితాఖిలవిద్యః ।

మాత్రాదేత్యతీతిగిరతిష్ఠ-స్వా, ॥ ౭౬ ॥ తాంవేదాంతరూపాంగురూక్తింనిశమ్యమందబుద్ధిత్వాత్ప్రీతిః కుడ్యతుల్యోజడశ్శాస్త్రే౽నధికార్యపికిము ధర్మంప్రతీక్ష్యత ఇతిస్మహపద్మపాదమునినాభీతిస్సముదశి॥ ౭౭ ॥ అథ గర్వమనల్పంతస్య పద్మపాదస్యగర్వ మపాకర్తుంస్వాశ్రయ మేవ ఆశ్రయోయేషాంతథాభూతేషుస్వభక్తేషుకరుణాయా అతిశయాచ్చ సశ్రీశంకరస్తత్క్షణ ఏవగిరినామ్నే చతుర్దశవిద్యామనసా ఆదిదేశ॥ సగిరిరయం అగ్ర్యంతస్యగురోరనుగ్రహమధిగమ్యతత్క్షణేనవిదితాఖిలవిద్యః॥*॥ భగవన్నుదధౌమృతిజన్మజలేసుఖదుఃఖఝషేపతితంవ్యథితం। కృపయాశరణాగతముద్ధరమామనుశా

శ్రీజగద్గురుభ్యోనమః

గురుబ్రహ్మాగురుర్విష్ణుర్గురుర్దేవోమహేశ్వరః । గురుస్సాక్షాత్పరబ్రహ్మతస్మైశ్రీ
గురవేనమః ॥ * ॥ అఖండమండలాకారంవ్యాప్తంయేనచరాచరమ్ । తత్పదందర్శి
తంయేనతస్మైశ్రీగురవేనమః ॥ * ॥ అజ్ఞానతిమిరాంధస్యజ్ఞానాంజనశలాకయా । చక్షురు
న్మీలితంయేనతస్మైశ్రీగురవేనమః ॥ * ॥ నారాయణంపద్మభవంవసిష్ఠంశక్తించతత్పుత్ర
పరాశరంచ । వ్యాసంశుకంగౌడపదంమహాంతంగోవిందయోగీంద్రమథాస్యశిష్యమ్
శంకరాచార్యమథాస్యపద్మపాదంచహస్తామలకంచశిష్యమ్ । తంతోటకం వార్తికకారమ
న్యానస్మద్గురూంత్సంతతమానతోస్మి ॥ ఓంనమఃపరమఋషిభ్యోబ్రహ్మాదిభ్యోబ్రహ్మవిద్యా

శాధ్యవసన్నమనన్యగతిః॥ ౧ ॥వినివర్త్యతరీంవిషయేవిషమాంపరిముచ్య
శరీరవిబద్ధమతిం।పరమాత్మపదేభవనిత్యరతోజహిమోహమయంభ్రమనా
త్మమతే॥౨॥విసృజాన్నమయాదిషుపంచసుతామయమస్మిమమేతిమతింసత
తం।శివరూపమనంతమజంవిగుణంహృదయస్థమవేహిసదాహమితి॥ ౩॥
జలభేదకృతాబహుతేవరవేఘటికాదికృతానభసోపియథా।మతిభేదకృ
తానుతథాబహుతాతవబుద్ధిదృశోవికృతస్యసదా॥ ౪॥ దినకృత్ప్రభ
యాసదృశేసదాజనవిత్తగతంసకలంచితా। విదితంభవతావికృతేనస
దాయతఏవమనోసిసదేవసదా॥ ౫ ॥ ఇత్యాదిభిర్గురుశిష్యసంవాదేన
పరతత్త్వప్యంజకైరిహతోటకనుంబుధిస్సైః ప్రథితమిత్యుక్తలక్షణైస్తోః

ఎష్టదేశికవరంపరతత్త్వవ్యంజకైలలితతోటకవృత్తైః॥ ౯౯ ॥ శ్రీ
మద్దేశికపాదపంకజయుగీమూలాశ్రయా తత్కారుణ్య
సుధావసేకసహితా తాతధ్బ్రక్తిసద్వల్లరీ।హృద్యంతోటకవృత్తవృత్త
రుచిరంపద్యాత్మకంసత్ఫలం లేభేభోగ్ధమనాతిసత్తమసుకైరా
ప్యాయమానంముహుః॥ ౧౦౦ ॥ మేనాన్నత్యమవాపితాకృశప
దాశాపుంకుమాయామియమ్ నిశ్శ్రేణీపదమున్నతంజిగమి
షోర్యోకామస్పృశంతీపరమ్।వంశ్యాకావ్యసరీకృతత్రిభువనత్రి

కవృత్తైస్సహదేశికవరంశ్రీశంకరంప్రత్యాగతవానిత్యర్థః-స్వా,॥ ౯౯॥
శ్రీమద్దేశికస్యపాదపంకజయుగళంమూలంయస్యాస్సాశ్రీశంకరఏవఏకఆశ్ర
యోయస్యాస్తస్యకారుణ్యసుధావసేకేనసహితా తస్యగిరౌనక్తిలతు
కాసద్వల్లరీ తోటకవృత్తలక్షణేనవృత్తేనప్రబంధేనహృద్యంసుందరంభో
క్తుంయోగ్యంసేమాంతైస్సగ్గుణలక్షణైశ్చకైర్ముహుర్ణాస్యాయ్యమానం ప
ద్యాత్మకంఫలంలేభే - శ్లా,॥ ౧౦౦ ॥ అత్రపిస్మరిమానకావ్యమిత్యాశయేనా
హ మేనాన్నత్యంప్రాపితాసతీ భూమావుదృష్టవంక్షణపదాలక్ష్మ్యాస్పదా
అధరీకృతత్రిభువనపత్నీః గుర్వ్యేశ్వ్రేర్గృహా గుహాంతాంసేనా ఉన్నతంపాపం
పదంమోక్షంగంతుమిచ్ఛోఃకాశీవంశోద్భవానిశ్రేణీ నిరోహిణీతస్యాయ

తీశితుగిరా కైస్త్రమోఽజ్ఞానంవిరళంకథంనకుర్వితి ॥ ౮౧ ॥ అథానంతరమ
యమజ్ఞాతాస్సవ్రిస్తావాయాంపతథాభూతాస్సూక్తయోయేసతథాభూ
తోఽపి ॥ ౯॥ పర్యక్లిష్టగహేఽగ్రింథాప్రస్తావేలక్షణాంతరఇతిమేదినీ-
గురోర్దణయస్మైవతోటకవృత్తపద్మజాతైస్త్రయీశిరసామర్థంస్ఫుటయ
న్సత్తైర్యఃగురోశ్శిష్యైర్విచక్షణైఃవిక్షీదృష్టః -విస్మయో,॥ ౮౨ ॥ అథానంత
రంతస్యవాక్యానాంసందర్భమమృతమాధురీధురీణం నిశమ్యపద్మపాదప్ర
ముఖాస్సతీర్థ్యవర్యాఃగర్వంపరిత్యజ్యసవిస్మయాబభూవుః॥ ౮౩ ॥ తోట

శిగురుణాంకథంసేవాతస్యయత్నేతునరవిరలంకువీరతగువీర
తమః॥ ౮౧॥అథతోటకస్యవృత్తస్యౌగ్రైయమజ్ఞాతసుపర్వసూ
క్తికోఽపి। దయస్మైవగురోస్త్రయీశిరోర్థంస్ఫుటయన్నైక్షీ
విచక్షణస్సతీర్థ్యైః॥ ౮౨॥అథతస్యబన్ధ్యవాక్యగుంఫంనిశమ
య్యామృతమాధురీధురీణమ్।జలజాంఘ్రిముఖాస్సతీర్థ్యవర్యాః
స్మయమస్తంనసవిస్మయాబభూవుః ౮౩॥ తోటకాద్యేన మార్గేణ త్రైవిధ
ఉపాయోత్స్యతద్యాస్యవంతోటకాఖ్యాసంతి । తస్మాదా
హుస్తోటకాచార్యమేనంలోకేశిష్టాఃశిష్టవంశ్యంమునీంద్రమ్ ॥
౮౪ ॥ అద్యాపితత్ప్రకరణంప్రథితంపృథివ్యాంతత్సంజ్ఞయా
లఘుమహార్థమనల్పనీతి।శిష్టైర్గృహీతమతిశిష్టపదానువిద్ధం
వేదాంతవేద్యపరతత్వనివేదనంయత్। ౮౫ ॥తోటకాహ్వయమ
హావ్యమహర్షేఃఖ్యాతిమాపసదిశాసుతదాదీ। పద్మపాదస్య
శాఖ్యపద్యాప్రదుర్భావఎవతదాఖ్యాప్రవృత్తేఃనిమిత్తమిత్యాహ।భక్తేః॥
యతోఽస్మాద్గిరస్సంతిసమీచీనానితోటకసంజ్ఞానిపద్యానిప్రాదురాసన్ త
స్మాదేనంశిష్టవంశ్య ప్రసూతంశిష్టా వేదాచారరతాః తోటకాచార్యమా
హుః-శాలి,॥ ౮౪ ॥ వేదాంతవేద్యపరతత్వనివేదనంయత్తత్ప్రకరణమ
ద్యాపి పృథివ్యాంతత్సంజ్ఞయాప్రథితంతద్విశిష్టిలఘు సన్మహార్థంతోఽగాధ
యస్మిన్ననల్పానీతయోయుక్తయోయస్మిన్నతిశ్రేష్ఠపదైరనువిద్ధంయుక్తంత
దతఏవశిష్టైర్గృహీతం-వ'౮౫ ॥మహర్షేఃశ్రీశంకరాత్తోటకాఖ్య

మహాప్యత దారభ్యాత్రాసుఖ్యాతిమాప — స్వా, ॥ ౮౬ ॥ హస్తామలకప ద్మపాదసురేశ్వరతోటకాఖ్యైః స్వాచార్యశిష్యేషు విబుధకృతవిమర్శం దర్శ యతి ధర్మార్థకామమోక్షాఖ్యాశ్చత్వారః కిముత ఋగ్యజుస్సామాథ ర్వణాఖ్యా వేదాః కింవా సాలోక్యప్రముఖాస్సాలోక్యసామీప్యసారూప్య సాయుజ్యాఖ్యా ముక్తయః అహోస్విద్బ్రహ్మణో ముఖానీతి విబుధా దేవాః వందితా వా చిరం విమృశ్య విచార్య హస్తామలకాదీన్ శంకరగురోశ్శి ష్యాన్ విమేనిరే ॥ ౮౭ ॥ స్ఫారద్వారాణాం విస్తీర్ణద్వారాణాం ప్ర ఘూర్ణమదాస్వాదపరోక్షే ... దానామైరావతప్రభృతీనాం గజానాం మ

చతురోపి భావాన్ముఖ్యాన్ శిష్యపదవీమపి లేభే ॥ ౮౬ ॥ ధర్మార్థాశ్చత్వా
రః కిముత నిగమా బుధ్న ప్రభృతయః ప్రభేదా వా ముక్తేర్విమ
లతరసాలోక్యముఖరాస్సుఖాన్యాహో ధాతుశ్చిరమితి విమృశ్యా
థ విబుధా విమేనిరే శిష్యాన్ హస్తామలకముఖరాన్ శంకరగురోః ॥ ౮౭ ॥
స్ఫారద్వారప్రఘూర్ణద్విరదమదసముల్లోలకల్లోలభృంగీసంగీతో
... భంగీముఖరితహరితస్సంపదాం కింవచోభిః । నిర్మాయం
... రాదధిగతభగవత్పాదసిద్ధాంతకాష్ఠాసిద్ధానందవద్విజ్ఞం
భద్ర్యగపధిసుఖరసాత్మలాభైకలోభైః ॥ ౮౮ ॥ సమింధా
నా ... జ్ఞానలమ్ ... సింధూదరభవస్సదా ... తరుదిని
... సా । నిరుంధానో ... పంథా

... ప్రపంచలేషు ... యాభృంగ్యస్తాసాం సంగీతస్యో
... తాపరిత ... యాసు తాస్సవర్గ
... భగవత్పాదసిద్ధాంతకాష్ఠాతస్యాం నిష్ఠాయాస్సంప
... సుఖరసస్యాత్మసలాభస్సైకాముఖ్యోలాభో యేషాం
తైరేకింవచనాత్మైః ... యంతే-స్వా ॥ ౮౮ ॥ మం
థాచలేన ... వంత్యాస్సుధాయాః ఫేనస్యాభావదాభాయ
స్స్వాన్యతకాంతిర్నిఫేనతస్తుత్యాస ... శసా దేదీప్యమానః స్వద్రుష్ట్యైవ
శంకిత్పృష్టం పరమస్యాం వాఙ్మసతాం నిరుంధానః పరైరధృష్యైశ్శిష్యైస్సహ

మునిరాట్ శ్రీశంకరోవిశేషేణారమత-శి, ॥ ౮౯ ॥...............*

నమసతాం పరార్ధ్యపైృశ్శిపైృరరమతవిశిష్టైృషముని

రాట్॥.....................................*౮౯॥

ఇతిశ్రీమాధవీయేతద్ధ స్తధా త్రాృదిసంశ్రయః । సం

క్షేపశంకరజయేసర్గోఽయంద్వాదశోఽభవత్ ॥ ౧౨ ॥

మూ,సం,౧౧౨,

ఇతిశ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యబాలగోపాలతీర్థశ్రీపాద

శిష్యగత్తవంశావతంస రామకుమారసూను ధనపతికృతె

శ్రీశంకరాచార్యవిజయడిండిమేద్వాదశస్సర్గః

సమాప్తిమబీభజత్-

శ్రీశంకరాచార్యాయభగవతేనమః

టీ,సం, ॥ ౨౪౦ ॥

శ్రీరస్తు.

శ్రీశంకరగురుభ్యోనమః-

శ్రీమాధవీయే ॥ శంకరవిజయే-

త్రయోదశసర్గప్రారంభః-

అథవార్తికాంతబ్రహ్మవిద్యాప్రవృత్తింసపరికరాంనిరూపయితు మారభతే తతఃకదాచిదాత్మోపదేష్టారంయద్వా ఆత్మవానామీశంగురుం

తతఃకదాచిత్ప్రణిపత్యభక్త్యా సురేశ్వరార్యోగురుమాత్మదేశమ్ । శారీరకేత్యంతగభీరభావేవృత్తింస్ఫుటంకర్తుమనాజగాద ॥ ౧ ॥ మమయత్కరణీయమస్తితత్వమిమంమామనుశాధ్యసంశయమ్ । తదిదంపురుషస్యజీవితంయదయంజేపతిభక్తిమాన్గురౌ ॥ ౨ ॥ ఇతీరితోశిష్యవరేణశిష్యంప్రోచద్గరీయానతిహృష్టచేతాః । మత్కస్యభాష్యస్యవిధేయమిష్టంనిబంధనంవార్తికనామధేయమ్ ॥ ౩ ॥ ద్రష్టుంసతర్కంభవదీయభాష్యంగంభీరవాక్యంనమమాస్తిశక్తిః । తథాపిభావత్కకటాక్షపాతేయతేయథా

భక్త్యాప్రణిపత్యసురేశ్వరార్యోఽత్యంతంగభీరోభావోయస్యతథాభూతేశారీరకభాష్యేవృత్తింస్ఫుటంయథాస్యాత్తథాకర్తుమనాబభాషే-ఉపజాతిః, ॥ ౧ ॥ యదువాచతదాహమమయత్ కరణీయమస్తితత్త్వమిమంమామసంశయమనుశాధిఆజ్ఞాపయ యతోయదయంగురౌభక్తిమాన్సన్జీవతి తదిదమేవపురుషస్యజీవితం-వియోగీ, ॥ ౨ ॥ మత్కస్యమదీయస్యభాష్యస్యవార్తికనామధేయమిష్టంనిబంధనంత్వయావిధేయం ॥ ౩ ॥ ఇత్యుక్తశ్శిష్యఉవాచతర్కయుక్తంగంభీరవాక్యంభవదీయభాష్యంద్రష్టుమపిమ

ముశక్తిర్నాస్తి తదావ్రతికవిధానసామర్థ్యం తు దూరనిరస్తం, యద్యప్యే వం తథాపి త్వదీయకటాక్షపాతే సతి యథాశక్తి నిబంధనార్థం యత్నం కుర్వే ॥ ౪ ॥ అస్త్వేవమిత్యార్యపాదాభ్యనుజ్ఞాం మూర్ధ్నా ఆదాయ స సురే శ్వరో ఽపి నిర్జగామ, అథానంతరం పద్మపాదస్య ప్రియాః సతీర్థ్యాః శిష్యాశ్చి త్సుఖాద్యాః స్తుతిం శ్రీశంకరాచార్యం రహస్యేనైవ వక్ష్యమాణప్రకారేణోచుః ॥ ౫ ॥ యో మాయయా స్వమతో హితాయ క్రియతే తుభ్యం హితాయ స భవతి కింత్వ యం అన్యం పి శేషేణ ఫలత్వేన సంభావనాయాం లోట్ ఇత్యేవం ప్రత్యేకం గు రవే నివేదయితుం ఇత్యన్వయః తదుదాహరతి స్వయం విద్వాన్ కర్మణి తత్పరశ్చ

శక్తిం విబంధనాయ ॥ ౪ ॥ అస్త్వేవమిత్యార్యపదాభ్యనుజ్ఞా మూ
దాయ సురేశ్వరో ఽపి నిర్జగామ । అథాంబుజాంఘ్రిర్ద
యితాః సతీర్థ్యాస్తం చిత్సుఖాద్యాః కిల తమూచుః ॥ ౫ ॥ యో మా
యయా స్వప్రియయా క్రియతే హితాయ హితాయ నాయం విఫలశ్చ న
స్యాత్ ప్రత్యేకమేవం గురవే నివేద్య బోద్ధా స్వయం కర్మణి తత్పర
శ్చ ॥ ౬ ॥ యస్య న లౌకికమపీశ్వరమీశ్వరాణాం ప్రత్యాదిదేశ బ
హుయుక్తిరుత్తరజ్ఞః కర్మైవ నాకనరకాదిఫలం దదాతి నైనం
పరం స్విలకో జగదీశితేతి ॥ ౭ ॥ ప్రత్యేకమస్య ప్రియం వదంతి పు
రాణవాక్యాని స తస్య కర్తా । వ్యాసో మునిర్జైమినిరస్య శిష్యస్త
త్పక్షపాతీ పరిలయావలంబీ ॥ ౮ ॥ గురోశ్చ శిష్యస్య చ పక్షభేదే

యత్రాపి పరే ఽసంబంధః ॥ ౯ ॥ యో మండనస్సర్వలోకప్రసిద్ధం ఈశ్వరాణాం బ్రహ్మాదీనాం ఈశ్వరమపి బహుయుక్తిభిరుత్తరజ్ఞః ప్రత్యాఖ్యాతవాన్ ఏవం విశేషనిర్దిష్టే ఇతి స్వవహితేనాన్వయః, కథమిత్యాకాంక్షాయామాహ-క ర్మైవ స్వర్గనరకాదిఫలం దదాతి న త్వేవంవిధో ఽన్యో జగదీశితాస్తీత్యేవం ప్రత్యాదిదేశ-వసంతతిలకా, ॥ న సు తస్య కో దోషో జైమినేరేవాభిప్రాయ స్తస్య స్యాత్తథావిధత్వాదిత్యాశంక్యాహుః అస్య ప్రత్యక్షాదిభిస్సన్నిధాయిత స్యానీశస్యాశయం ప్రత్యేకం పురాణవాక్యాని వదంతి తస్య పురాణవాక్యజా తస్య కర్తా వ్యాసో మునిః కర్తా జైమినిరస్య శిష్యో ఽతస్తత్పక్షపాతిత్వావశ్యం

ఽపి నప్రాశయావలంబిత్వాదాక్షిప్యాగంతవ్యం-ఉ,।౮।వివక్షితబాధక
మాహుః గురోశ్చశిష్యస్య చ పక్షద్వయసహితయోర్గురుశిష్యభావః కథంస్యాత్
ఇత్యాశంక్యాహుః యదిపక్షద్వయస్థితాపి స శిష్యపక్షః పూర్వపక్షస్సిద్ధాంత
స్తుగురోస్త్రైగుణ్యప్రతిపాదితపక్ష ఏవేత్యర్థః-కింపసఖిలుమండనః ఆజ
న్మకర్మణి యోజితాత్మా ఽఽనిమిషాంభో కేకర్మణ్యస్మిన్నేవావస్థితః - స
మాహితాశిప్రయత్నాన్ కుసుమతస్స్వర్గాదికం సుఖం ప్రాప్స్యత్యస్య వ్యర్థ
మాగేఽకిమితిపరాంశ్చ ... ౧౨ । తథా నైవం విగ్రహత్వదాజ్ఞా
మవలంబ్య భాష్యకేనాపి బంధసంక్రాంతమోహిత సభాష్యం కేవలం కర్మ
కథం తయోస్సన్నిర్గురుశిష్యభావ ఇతి పియుద్ధ్యస్తి స పూర్వపక్ష
సిద్ధాంతభావస్తు కుహా ... స్సత్వలు కర్మణాపి యోజి
తాత్మాదృశ్యస్య వస్తునఃపి సమవస్థితః ।ఙా।త్రేప రాంశ్చకరుతా
వహితాః ప్రయత్నాత్స్వర్గాదికం సుఖమవాప్స్యథ కింవృథా
శ్వే ॥ ౧౦ ।ఏవం విగ్రహ ... దాజ్ఞామవలం
బ్య భాష్యకే । భాష్యం ప్రకరణపఠనసమోస్యతే ... వ్యావి
మూలాదపిస్పష్టం ... ౧౨।స ... సముచ్చయ ... బుద్ధిపూర్వ
కం ప్యనత్రవా దేవపితృపశ్వా వ్యధాత్ ... స్నపి ... సపవంవి
భాతినోమాసీకరో ... బంధసంగుణో ॥ ౧౩ ॥ యుష్మ ... యాత్ర
మణావిధాతుమిష్టితం ... కపూర్వ ... విపరీతమిహాఽఽ తి' యు
వం యోక్ష్యతేత ... మిత్యుత్త్వా యామప్యాపి మా చ్యావి - । వ
స్యతిక్ష్ణ విధేయమేత్యగ్నిహోత్రం । ౧౩ ।నన్వ హానిం కస్స్వప్రతసన్న్యాస ... యం
ంభావనానాస్తిత్యాశంక్యాహ సన్న్యసమపితస్మాన్నాఽఽత్మకం విశ్వ
స్థానం నవిభాతి ... బంధ ... మాచీనకే నైవకారయ ॥
౧౪ ॥ భాట్టమతపక్షపాతిత్వాదయం యోగ్యఏ వేత్యాహుకిప్సితంకర్మణావి
గాతుం యశ్శక్నుయాత్ సోఽయం కర్మణేత్యుక్తం నాహాఽఽ తియదిసన్న్యా
సిధాదురాగ్రహేణాఽస్తితహ్యర్థముష్యసన్న్యాసవిశేషాత్ త్యం ధాదిభి
ర్నేషయత్వేవం భట్టమతానుసారిణోవదంతి అస్మాకమపి భట్టమత పక్షపాత

వాన్ ఏవంస్థితే యద్యోగ్యం తద్విధీయతాం అస్మాకం త్వత్ర కించన నిర్బంధన
మాగ్రహో నాస్తీత్యర్థః తథా చోక్తం భట్టైః ॥ ❁ ॥ తత్రైవం శక్యతేవ
క్తుం యే న్యాయం గ్వాదయో నరాః । గృహస్థత్వం న శక్యం తే కర్తుం తేషామయం
విధిః ॥ నైష్ఠికబ్రహ్మచర్యం వా పరివ్రాజకతాపి చ । తైరవశ్యం గృహీతవ్యా తే
నాదావేతదుచ్యతే ఇత్యాది - ఇంద్రవంశా, ॥ ౧౩ ॥ ౧౪ ॥ కేనతహీన్ వృత్తిర్వి
ధేయా ఇత్యపేక్షాయాం పద్మపాదేనేతి వక్తుం తద్యోగ్యతామావిష్క-

ద్యస్తి సన్న్యాసవిధావురాగ్రహో జాత్యంధమూకాదిరముష్య
గోచరః ॥ ౧౩ ॥ ఏవం సదా భట్టమతానుసారిణో బ్రువంత్యసౌ
తన్మతపక్షపాతవాన్ । ఏవంస్థితే యోగ్యమదోఽపిధీయతాం న
నోఽస్తి నిర్బంధనమత్ర కించన ॥ ౧౪ ॥ పురా కిలాస్మాసు సురాపగా
యాః పారేఽపరస్మిన్ విచరత్సు సత్సు । ఆకారయామాస భవాన శే
షాన్ భక్తిం పరిజ్ఞాతుమివాస్మదీయామ్ ॥ ౧౫ ॥ తదా తదాకర్ణ్య
సమాకులేషు నావార్థమస్మాసు పరిభ్రమత్సు । సనందనస్త్వేష వి
యత్తటిన్యా ధురీమభిప్రస్థిత ఏవ తూర్ణమ్ ॥ ౧౬ ॥ అనన్యసాధా
రణమస్య భావమాచార్యవర్యే భగవత్యవేత్య । తుష్టా త్రివర్త్మా
కనకాంబుజాని ప్రాదుష్కరోతి స్మ పదే పదే చ ॥ ౧౭ ॥ పదాని తే
షు ప్రణిధాయ యుష్మత్సకాశమాగాద్యదయం మహాత్మా । త
తోఽతితుష్టో భగవాంశ్చకార నామ్నా తమేనం కిల పద్మపాదమ్ ॥
౧౮ ॥ స ఏవ యుష్మచ్చరణారవిందసేవావినిర్ధూతసమస్తభేదః ।
అజ్ఞానసిద్ధోఽర్హతి సూత్రభాష్యవృత్తిం విధాతుం భగవన్న

క్వంతి ॥ పురేతి ॥ సురాపగాయా దేవనద్యా గంగాయాః ॥ ౧౫ ॥ తస్మిన్కాలే
తదాకారణమాకర్ణ్య సమాకులేషు నౌకార్థమితస్తతః పరిభ్రమత్సు అస్మా
సు ఏష సనందనస్తు వియన్నద్యా ధురీమాంశు అభిప్రస్థిత ఏవ ॥ ౧౬ ॥ త్రివర్త్మా
త్రిమార్గా గంగా ॥ ౧౭ ॥ తేషు తుష్టయా త్రిపథగయా ప్రాదుష్కృతేషు వ
రకమలేషు పదాని సంస్థాప్య భవత్సకాశం యతోఽయం మహాత్మా గతవాన్
తతోఽతిసంతుష్టో భవాం స్తమేనం నామ్నా ఖలు పద్మపాదం చకార ॥ ౧౮ ॥

ఆజానసిద్ధస్స్వభావత ఏవ సిద్ధః ॥ ౧౯ ॥ యద్వా యమానం గిరిస్సూత్రభాష్యవృత్తిం విధాతుమహాకాలి యస్యాగ్రిత వసా ప్రసన్నా సరస్వతీ భవ వభిప్రాయమనుసారివ్యాఖ్యానసామర్థ్యం వరం దదౌ ॥ ౨౦॥ హే గురో శంకర త్వానమతి దేవవిశ్వ ... తవకథం విశ్వాస పాత్రమవపద్యత త్వాత్మ భూమౌ జా ... త్యా న శంకరో సర్వత్ర రూప ... సనీయ త్వాత్మాపన్న పద్మ పాదపదటీకాం కరోతు ఇతి ... శ్రీ శంకరం శిష్యాః ... ॥ ౨౧ ... రేష ... పద్మాలస్సనందన

గాథే ॥ ౧౯ ॥ యద్వా సమాం ... ప్రసన్నా వక మేష్ట ... ॥ భవత్ప ... సంధి వ్యా ... ఖ్యానసామ ర్థ్యం వరం దదౌ ॥ ౨౦ ॥ కస్మై శంకర త్వానమతి ... కథం గురో ... విశ్వాస పాత్రమవ వృత ... ॥ భాష్యస్య వస్తు ... టీకాయిత్యాది ... ॥ ౨౧ ॥ అత్రాంత రే ... ఆచార్య హస్తామలకో ... ॥ ౨౨ ॥ యతః ... హస్తామలకా ... శేషం ... అ తో హ్యయ ... హస్తామలకాభిధః ... ॥ ౨౩ ॥ వాక్యం సమా ... బభాషే ॥ ... సహితం ... హిః ప్రవృత్తిః ॥ ౨౪ ॥ అయం ...

శ్లోకం వాక్య సముదాయ ... ఆచార్య ... వాక్య ... కం ... హస్తామలకో ... ॥ ౨౨ ॥ యత ... హస్తామలక దృశం సర్వం సిద్ధాంత మేవ జానాతి ... హస్తామలకా భిధానమవాయి-ఉ ॥ ౨౩ ॥ ... సమా ... వి ... తం య థాస్య ... భాష్యకారో ... హస్తామలకస్య ... ప్రజ్ఞామ మ ... సమాహిత ... ప్రవృత్త్యభావత-ఇం ॥ ౨౪ ॥ సమాహిత త్వాదిత్యా ... ఇంతు బాహ్య ... సాధ్యత ని

యోజితోఽప్యథ రాజీవపాఠతేనోపనీతోఽపి గురోస్సకాశాత్పరమార్థగ
ర్భాన్వేదాంశ్చాధీతవాన్-ఇ, ॥ ౨౫ ॥ నచిక్రీడ క్రీడాంనచకార ॥ ౨౬ ॥
ప్రకృతిస్వభావం తత్ర తస్మిన్ స్థానే సమేతస్సమ్మిళితః ॥ ౨౭ ॥ కస్త్వంశిశో
కస్యకుతోఽసి గంతా కిం నామ తే త్వం, కుత ఆగతోఽసి ఏతన్మయోక్తం వదచా
ర్భకత్వం సత్ప్రీతయే ప్రీతివిధానయోగ్యామిత్యుక్తః పృష్టః పద్మపాదాద్యైర్బోధి
ర్విస్మాపయన్నాత్మానమానన్దఘనస్వరూపమాచష్ట-ఉ సజాతః, ॥ ౨౮ ॥ త

స్మాదగమత్కుమారో ఽణి | సచోపనీతోఽపి గురోస్సకాశాదధ్యైష్టవే
దాన్పరమార్థగర్భాన్ ॥ ౨౫ ॥ బాలైస్స క్రీడనచాస్య భైక్ష్యచారు
వాద్యం హ్యవదత్క-చాపి | సశ్రీమ్యశ్రేష్ఠాఽప్యహాలంతి మేనమాని
స్యేకేఽస్య స్యాత్కటం కదాచిత్ ॥ ౨౬ ॥ అస్మాసమేతస్య పరమహంసః
ప్రణమ్య కృతాంజలయోఽప్రతిబాలకేఽస్మిన్ ఇమామపి ప్రాహర్తం
ప్రపృచ్ఛిపిలోక్య నిస్స్యమేతత్ప్రజ్ఞస్య మిళితః ॥ ౨౭ ॥ కస్త్వంశిశో
కస్యాసుతః కుతో వేత్యప్యాభిరాచకర్షప్రపృష్టః | ఆత్మానమాన
దఘనస్వరూపం విస్మాపయన్నిమైపమైచష్టచాబోధిః ॥ ౨౮ ॥ తదా
కదాచిత్సంప్రీతిగోచరం తదాకస్య చారుగ్రస్తమాత్రజస్య | ఏతా
ప్రదేశస్య పరం పరిహారం సప్రశ్రయం వాచమువాచవి
జ్ఞః ॥ ౨౯ ॥ జన్మైజన్మన్యోఽపి బ్రవీతి యన్న్యోపరాత్మ
తత్త్వమ్ | బ్రహ్మోన్నతానామపి దుర్విభావ్యం కింత్వహ్నోఽహాన్
భవతః ప్రభావః ॥ ౩౦ ॥ ఆజన్మనస్సంసృతిపాశముక్త్యై స్త్వ
యం విశ్వగురోస్తవైవ | ప్రఫుల్లరాజీవవనే సహాసకేంకమేతత్తు

స్మిన్కాలే కదాచిత్సంప్రీతిగోచరం ప్రత్యక్షతదావర్తకం రూపం అన్యేన అ
స్యాపితాపకం పరిహారం ప్రావిజ్ఞస్సప్రశ్రయం వాచమువాచ-విప, ॥
౨౯ ॥ తాముదాహరతి॥ జన్మైరితి ప్రజ్ఞయోన్నతానామపి దుర్విభావ్యం ప
రమాత్మతత్త్వం యద్వ్యపత్వాత్సమీపమాగతో బ్రవీతి ఏహి రహో ఽహాన్
భవతః ప్రభావః కిం వర్ణ్యతే - ఉ, ॥ ౩౦ ॥ తస్మాదాజన్మనో జన్మప్రభృతి
సంసృతిపాశముక్త్యై ఽయం విశ్వగురో స్తవైవ శిష్యోఽస్తు యతః ప్రఫుల్లపద్మ

వనేవిహారీహంసస్త్వంకేవనైకథంరమేత ॥ ౩౧ ॥ ఇతివిజ్ఞాప్యతస్మిన్ప్రభాకరే
విరతే సతి ॥ ౩౨ ॥ అయం విజ్ఞానం కథం లబ్ధవాన్ ఇతి సంభవాన్ సాధుసమ్యక్
బోధయతు ॥ ౩౩ ॥ ఏవం స్పృష్ట ఆచార్యః తస్యపార్థివీయం వృత్తాంతముక్త
వానిత్యాహ తానితి ॥ ౩౪ ॥ జాతుకదాచిత్తస్యసిద్ధస్యసమీపేకాచనవిప్ర
కన్యాద్వివర్షం బాలకం స్థాప్య హేద్విజకులమాతః ప్రబాలం పాలితుమ్ సో

రక్షేమరాళః ॥ ౩౧ ॥ విజ్ఞాప్యేతస్మిన్విరతే సతి వా ప్రభృ
త్యత్రవసత్యానాదిః । ఆస్తేశవాచాత్మవిసెసచేతాః కథంపరివర్త్త
తమహత్ప్రబంధే ॥ ౩౨ ॥ ప్రసన్నేతిపప్రచ్ఛముంవిసేయీః పార్వ
మీశ్వరైః క్రియవనోద్యు పాణ్యైః । అలబ్ధవిజ్ఞానముపౌంకథంవాభ
వానిదం సాధు విదాంకరోతు ॥ ౩౩ ॥ తానబ్రవీత్సంయమివర్యవ
తీర్ణాక స్విస్వరాయామునతీరవర్తీ । బభూవసిద్ధఃకెలసాధువృత్త
స్తాంసాధికెష్యస్సునరాంనిస్పృత్తః ॥ ౩౪ ॥ తస్యాంతికేకాచన
విప్రకన్యా ద్వివర్షయనం జాతుని వెశ్యబాలమ్ । ప్రణం ప్రసత్తిత్వస్వశి
శుంస్వైజెరసస్నాతుంసఖీభిస్సహానిజగామ ॥ ౩౫ ॥ అత్రాంత
రేదైవవశాత్సబాలశ్చంక్రమ్యమాణోసివపాతనద్యామ్ । మృ
తంతపాడాయశిశుంతదీయాశ్చక్రందుకస్త్రైః పురతోమహ
ర్షేః ॥ ౩౬ ॥ ఆర్ద్రీకృహాకన్యాజనుస్సతెపామత్యంతఖి
న్నోనిజయోగభూమ్నా । పాణ్యవిక్షదంగం పృథుకస్యతస్యసఏష
హస్తామలకస్తపస్వీ ॥ ౩౭ ॥ తస్మాదయంవేదపినావదెశంశ్రుతి
రతంతాస్సకలాన్స్మృతీశ్చసర్వాణిశాస్త్రాణిపదంచతత్త్వమ
జ్ఞాతమెతేననకించిదస్తి ॥ ౩౮ ॥ తత్రాద్యగాత్మాసబహిఃప్రస్పృ
శ్యక్త్వా సఖీభిస్సహస్నాతుం నిజగామ ॥ ౩౫ ॥ మహర్షేః పురతః
చక్రందురాక్రోశంచక్రుః ॥ ౩౬ ॥ తస్యపృథుకస్యబాలస్యాంగంశరీరంప్రవి
వేశసతపస్వీఏషహస్తామలకః ॥ ౩౭ ॥ యస్మాదేవంతస్మాదయముపదేశంవి
నైవానంతాంశ్రుతీస్సకలాస్స్మృతీశ్చసర్వాణిచశాస్త్రాణిపదంచతత్త్వం
జానాతికింబహునాఽనేనాజ్ఞాతంకించిదపినాస్తి ॥ ౩౮ ॥ తత్రస్మాత్తాద్యగా

త్వాఽయం హస్తామలకో బహిః ప్రవృత్త్యావతో భాష్యే వృత్తౌ నియోగం నా
ర్హతి స మండనస్త్వర్హతి యతో బుద్ధతత్త్వస్సరస్వతీసాక్షికం సర్వజ్ఞ
త్వం పదమస్య సః॥ ౩౯ ॥ ప్రమయాత్వాల్లబ్ధ ఏవంవిధస్సురోఽచేతచేత్తర్హి త
థాపి శోచనోఽదృశ్యస్సః ॥ ౪౦ ॥ స భవదభీష్టం చేత్తర్హి కారయితవ్య
మితి తత్రాహ ॥ అహమితి ॥ మహర్షే బంధో బహూనామభీష్టం కార్యం నకా
రయిష్యే కించ యత ఏకస్మిన్ కార్యే బహవః ప్రతికూలాః తతోఽత్ర సంశయో
మమోత్పన్న ఇత్యర్థః ॥ ౪౧ ॥ ఏవముక్త్వాపి నేయాన దృశ్యతేఽస్యేతి

త్తౌ నియోగమర్హత్యయమత్ర వృత్తౌ సమండనస్త్వర్హతి బు
ద్ధతత్త్వస్సరస్వతీసాక్షికసర్వవిత్త్వః ॥ ౩౯ ॥ తత్రాప్యశోత్య
జ్ఞైర్లిఖితా రాశిస్సమస్తశాస్త్రార్ణవపారదర్శీ । ఆసాదితోఽథ
మహాహితః ప్రాయతత్వాత్త్వసౌరో చేతసదృశ్యతేఽస్య ॥ ౪౦ ॥
అహం బహూనామపి కాంక్షితం సకారయిష్యేహమహర్షిబం
ధో । కింత్వత్ర సంశీతిరభూన్మమైతో యదేకకార్యే బహవః ప్రతీ
పాః ॥ ౪౧ ॥ ఇత్యస్య గిరాసన్ముంచనాగస్త్యభాష్యాబంధ
మీప్సితస్య । ... మోహితః ప్రతిషేధ వి
నీతో హిమసర్వత్రః ॥ ౪౨ ॥ ఇనం నందయితా జనానాం నిబంధ
మేకం దధాతు నాపి । గవా ... ప్రతిజ్ఞాం స్వధా
త్వ... ॥ ౪౩ ॥ అరి ... సంఘ...
...భాష్యే...

త్వస్త్రి మహ... భగవద్ధాతస్స నందన ఈప్సితం భా
ష్యనిబంధం కరిష్యతి యత్నశ్చాబహిష్టా ... కృతా ప్రశమో మతేః ప్రక
షో ... ॥ ౪౨ ॥ ఏవముక్తాఽచార్యవాచజ
నానాం నందయితానందనో భాష్యే నిబంధమేకం దధాతు సతు వార్తికం
త... ప్రతిజ్ఞాం ... హాయతస్స్వర్గతదీక్షుస్సురేశ్వ
... ౪౩ ॥ ఇత్థం శిష్యసంఘమాదిశ్యయతీం
ద్రో ... ప్రకారేః ప్రోవాచ

హోభిక్షో భాష్యేత్వం వార్తికం మాకృథాః యతో దుర్విదగ్ధా ఇమేశిష్యా న సేహిరే-ఇంద్ర,॥౪౪॥ శంకసూత్రైస్తైర్యదుక్తం తద్దర్శయతి గేహీధమేషు తవ తాత్పర్యం వీక్ష్య సాంప్రతం తత్సంస్కారం శంకమానాః ప్రాహుః భాష్యే వార్తికం కృత్వా స్వీయసిద్ధాంతశేషం భాష్యం సయోజయేత్ సంభావనాయాం లిఙ్-శా, ॥ ౪౫ ॥ కించ తుర్యాశ్రమో వేదే సిద్ధో నాస్త్యేవేతి మాండనస్సిద్ధాంతో భిక్షుమాణా ద్వారి ద్వాఃస్థైర్వార్యమాణాస్తే మండనస్య వేశ్మాంతః ప్రవేశం న లభంత ఇత్యాద్యాం లకింవదంతీం జనశ్రుతిం విది

మాకృథా వార్తికం త్వం సేమేశిష్యాస్సేహిరే దుర్విదగ్ధాః॥౪౪॥
తాత్పర్యం తే గేహీధమేషు పృష్ట్వా తత్సంస్కారం సాంప్రతం
శంకమానాః। భాష్యే కృత్వా వార్తికం యోజయేత్స భాష్యం ప్రా
హుస్స్వీయసిద్ధాంతశేషమ్॥౪౫॥ నాస్త్యేవాసావాశ్రమస్తుర్య
ఇత్థం సిద్ధాంతో౽యం తాపకో వేదసిద్ధః। ద్వారి ద్వాఃస్థైర్వారి
తా భిక్షమాణా వేశ్మాంతస్తే న ప్రవేశం లభంతే॥ ౪౬ ॥ ఇత్యా
ద్యాం తాం కింవదంతీం విదిత్వా తేషాం నాసీత్ప్రత్యయస్త్వ
య్యనల్పే। స్వాతంత్ర్యాత్త్వం గ్రంథమేకం మహాత్మన్ కృత్వా మ
హ్యం దర్శయాధ్యాత్మనిష్ఠమ్ ॥ ౪౭ ॥ విద్వన్నస్యాద్యత్ప్రత్యయ
స్స్యాదమీషాం శిష్యాణాం నో గ్రంథసందర్శనేన। ఇత్యుక్త్వైవం
వార్తికం సూత్రభాష్యే నాభూద్గాఢాహేత్యాప ఖేదం చ సంచిత్॥
౪౮॥ శిష్యైస్తైర్భిశ్శిథిలితాత్మమనోరథో౽సావేనం స్వతంత్రకృతిని

త్వా తేషామనల్పే అస్మద్విశ్వసితే ప్రత్యయో నాస్తి త్వహిం మయాకింకర్తవ్యమితి చేత్తత్రాహ। స్వాతంత్ర్యాత్త్వమధ్యాత్మనిష్ఠమేకం గ్రంథం కృత్వా మహ్యం దర్శయ। ౪౬ ॥ ౪౭ ॥ హే విద్వన్యథా గ్రంథసందర్శనేన నో౽స్మాకమమీషాం శిష్యాణాం ప్రత్యయస్స్యాదితి సురేశ్వర ముక్త్వాపి హాసూత్రభాష్యే వార్తికం నాభూదితి కించిత్ఖేదం ప్రాప ॥ ౪౮ ॥ ఏవం శిష్యైస్తైర్భిశ్శిథిలితస్స్వమనోరథో యస్యాసౌ శ్రీశంకర ఏనం సురేశ్వరం స్వతంత్రకృతినిర్మితయే న్యయుఙ్క్తాస చ నియుక్తో౽చిరాదేవ నైష్కర్మ్యాసి

గ్ధిం విదధత్ ఇతం యోగ్యాం సురేశ్వరదేశికాఖ్యామవిందత-వ, ॥ ౪౯ ॥
నిష్కర్మతత్త్వవిషయాఽవగతిః ప్రధానం యస్యామాద్యాదరాత్ పశ్యం
తం మనోజ్ఞపదబంధవతీమేవం భూతాం తాం పరితుష్టచేతా ఆచార్య ఆ
ద్యంతం సమ్యగైక్షత ॥ ౫౦ ॥ యథా యోఽస్తాదస్యాస్స ఏవం తత్త్వవిన్నాస్తీతి
తథా తేషామస్మిన్ ప్రత్యయశ్చాసీత్-శిష్యాః ॥ ౫౧ ॥ యత్ర గ్రంథేఽద్యా
పి యతీంద్రైర్నిష్కర్మత్వాత్ శ్రూయతే యత్ర నైష్కర్మ్యస్య మోక్షస్య

నిర్ణేతమస్య యుక్త్యా నైష్కర్మ్యసిద్ధిమచిరాద్విదధత్స చేత్థం
న్యాయ్యామవిందత సురేశ్వరదేశికాఖ్యామ్ ॥ ౪౯ ॥ నైష్క-
ర్మ్యసిద్ధిమథ తాం నిరవద్యయుక్తిం నిష్కర్మతత్త్వవిషయావ
గతిప్రధానామ్ । ఆద్యంతహృద్యపదబంధవతీముదారామా
ద్యంతమైక్షత తరాం పరితుష్టచేతాః ॥ ౫౦ ॥ గ్రంథం దృష్ట్వా
మోదమానో మునీంద్రస్తం చాన్యేభ్యో దర్శయామాస హృ
ద్యమ్ । తేషాం చాసీత్ప్రత్యయస్త్వదస్మిన్ వ్యాచార్యస్తత్త్వ
విన్నాపరోఽస్తి ॥ ౫౧ ॥ యత్రాద్యాపి శ్రూయతే మస్కరీంద్రై
ర్నిష్కర్మత్వాద్యత్ర నైష్కర్మ్యసిద్ధిః । తత్రామ్నాయం
వ్యపేతగ్రంథవర్యస్తన్మాహాత్మ్యాత్సర్వలోకాదృతోఽభూత్ ॥
౫౨ ॥ ఆచార్యవాక్యేన విధిత్సితేఽస్మిన్ విఘ్నం యదన్యే వ్యధురు
త్ససర్జ । శాపం కృతేఽస్మిన్ కృతమప్యుదారైస్తద్వార్తికం న
ప్రసరేత్పృథివ్యామ్ ॥ ౫౩ ॥ నైష్కర్మ్యసిద్ధ్యాఖ్యనిబంధమేకం
కృత్వాత్మపూజ్యాయ నివేద్య చోక్త్వా । విశ్వాసముక్త్వాథ పున

సిద్ధిః తస్మాన్నైష్కర్మ్యసిద్ధిరామ్నాయం గ్రంథపర్యేవ వ్యపేతస్తన్మా
హాత్మ్యాత్సర్వలోకైరాదృతోఽభూత్ ॥ ౫౨ ॥ ఆచార్యైర్విధిత్సమాన
త్వ్యాహో హేత్యుక్తం తద్దర్శయతి ఆచార్యవాక్యేనాస్మిన్ వార్తికవిధాతుమి
ష్టే సతి యతోఽన్యైర్విఘ్నం వ్యధురస్మిన్ కృతేఽస్మాస్విమితాత్సురేశ్వరాచ్ఛా
పముత్ససర్జ సూత్రభాష్యస్య వార్తికముదారైః కృతమపి పృథివ్యాం న ప్ర
సరేత్-ఇతి ॥ ౫౩ ॥ విశ్వాసం చ ప్రాప్య చార్యేత్యాద్యుక్త్వాథ పునరు

వాచ-ఉ, ॥౫౪॥ యదువాచ తదాహ-నేతి-ఇం, ॥౫౫॥ తాత్పర్యం తేన హి ధర్మేషు వృత్తేష్వేవేత్యుక్తం తత్రాహ॥ పూర్వం గృహీత్వాఽపి తత్స్వభావో గృహిస్వభావో న భవామి హి యతో యావత్స్థం బాల్యం నాస్తీతి తథావృద్ధం పురుషం యావత్సంస్థాప్య తద్వత్తథా ప్రవ్రజన్ గమనం కుర్వన్ పూర్వస్థితిం పరిత్యక్త్వైవ గచ్ఛేదిత్యన్వయః-ఉ, ॥౫౬॥ కించాత్రాస్మిన్లోకేఽహం గృహీతి న విచారణీయం యస్మాత్ పూర్వమిహ జన్మాంతరే వా గృహిణో న బభూవ పితా వసురేవ తస్మాత్ గృహిత్వే యతేర్వా మన ఏవ హేతుః న కేవలమేతావదేవాపి తు బంధే చ మోక్షే చ మన ఏవ హేతుః ॥ ❀ ॥ మన ఏవ మనుష్యాణాం

బంధభావే స విశ్వరూపో గురుమాత్మజస్య ॥౫౪॥ స భార్యాతిమో
తో న చలాభహేతోర్నాత్యాజనార్యపి హితః ప్రబంధనో
ల్లంఘనీయం వచనం గురూణాం నోల్లంఘనే హ్యస్య గురుశిష్యభా
వః॥౫౫॥ పూర్వం గృహీత్వాఽపి న తత్స్వభావో న బాల్యమస్తీతి
హి యావత్స్థమ్। స యావత్సంస్థాప్య సుతం ప్రవ్రజన్హి పూర్వ
స్థితిమాత్మన్యగచ్ఛేత్ ॥౫౬॥ అహం గృహీ నాత్ర విచారణీయం కిం
తేన పూర్వం మన ఏవ హేతుః। బంధే చ మోక్షే చ మనో విశుద్ధో
గృహీ న వేదాఽప్యతపస్వీ వా ॥౫౭॥ నాస్త్యేవ వేదాశ్రమ
ఉత్తమాదిః కథం చ తత్రాప్రవృత్తిగామీ। ప్రతిశ్రవానో కథ
మల్పకాలే స హి ప్రతిజ్ఞా భగవన్నిరుద్ధా ॥౫౮॥ సంభిక్షుమా

కారణం బంధమోక్షయోరిత్యుక్తత్వాత్-తస్మాద్విశుద్ధో గృహీ భవేద్వాపుస్కరీవా భవేముభయథాపి న్యూనాధిక్యం నాస్తీత్యర్థః ॥౫౭॥ నాస్త్యేవాసావాశ్రమస్తు ఉత్కృష్టమిత్యుక్తం తత్రాహ నాస్త్యేవేతి॥ హే ఉత్తమాదిరాశ్రమో నాస్త్యేవ చేత్ తత్ప్రవృత్తినివృత్తిగామినా నావయోః ప్రతిశ్రవాత్ అహం పరాజితః సన్న్యాసం ప్రాప్స్యామి అహం పరాజితస్తం హాస్యామి ఇత్యేవంరూపా సా కథం స్వస్తతా ప్రత్యల్పకాలే యది తుర్యాశ్రమో మమాభిమతో నాభూత్ తర్హి కా ప్రతిజ్ఞా మయా నిరుద్ధా ఽభూదిత్యాశయేనాహ న హీతి ॥౫౮॥ యచ్ఛద్వారిద్వాస్థసై-రిత్యాద్యుక్తం తత్రాహ సంభిక్షుమా నావి

తి॥ గురుణా భగవతా ప్రవేశనం కథం విహితం కథం చ మద్గృహేఽనుసూత్రమా భిక్షా విహితా యదాపి కిం వదంతీత్యాద్యుక్తం తత్రాప్యాహ లోకస్య ముఖ స్యాపిధాయకః కో నామ నకోఽప్యస్తీత్యర్థః ॥ ౫౯॥ యత్తు సన్న్యాసమప్యేవం నబుద్ధిపూర్వమిత్యాద్యుక్తవంతస్తత్రాహ॥ పూర్వం కృతాత్మా పశ్చాత్తత్త్వో పదేశాద్విదితాత్మతత్త్వోఽహం వైరాగ్యాత్సన్న్యాసనం వ్యధాం సతు పరాజి తో హి యస్మాద్వాదస్తత్త్వవినిర్ణయాయ॥ ౬౦॥ యత్తు భాష్యకృత్త్వేత్యాది తత్రాహ పురేతి॥ ఇతః పరం మే హ్యాశయం త్వదంఘ్రిసేవాం విలంఘ్యన

జ్ఞానలభ్యం తవ చెగ్గృహాః ప్రవేశం గురుణా ప్రవేశనమ్ । కథం
హి భిక్షా విహితానసూత్రమహో కో నామ లోకస్య ముఖాపి ధాయ
కః ॥ ౫౯॥ తత్త్వోపదేశాద్విదితాత్మతత్త్వో వ్యధామహం సన్న్యాస
నం కృతాత్మా । విరాగభావాన్న పరాజితస్తు నాదో హి తత్త్వ
స్య వినిర్ణయాయ॥ ౬౦॥ పురో గృహస్థైః సమయానుబంధాన్నైయా
యికాద్యైర్విహితో మహర్థః ॥ ఇతః పరం మే హ్యాశయం చికీర్షుః
త్వదంఘ్రిసేవాం న విలంఘ్య కించిత్ ॥ ౬౧॥ శ్రద్ధామద్వైతబ
ద్ధాదరబుధపరిషద్భేదమూషిస్సన్నిషణ్ణా మర్వాగ్దుర్వాదిగర్వాన
లవిపులతరజ్వాలమాలావలీఢామ్ । సిక్త్వా యా స్వామృతౌఘై
రహహ పరిహసజ్జీవయస్యద్య సద్యః కో వా సేవాపటుస్స్యాద
ఇతరగణఘోషసద్గురోర్వైప్రజాన ౬౨॥ ఇత్యుక్తో పరతే సురేశ్వర

కించిత్కర్తుమిచ్ఛ॥ ౬౧॥ తథా హైవం విధస్య సద్గురోస్తవ సేవా కేనాపి కథ మపికర్తుం న శక్యేత్యాహ॥ అద్వైతే వస్తుని ఆదరో యేషాం తథాభూతబుద్ధపరి షద్భేదముష్యా సన్నిషణ్ణాం అద్వైతబద్ధాదరాయా బుధసముదాయబుద్ధి స్తస్యాం సమ్యక్స్థితామితి వా అర్వాచీనానాం దుర్వాదినాం గర్వలక్షణ స్యానలస్య స్ఫురితతరజ్వాలాలక్షణయా మాలయా విపులయా జ్వాలామాల యా ఇతి వా అవలీఢామాస్వాదితాం శ్రద్ధాం సూక్త్యమృతౌఘైస్సిక్త్వా అహ హా వ్యసద్యః పరిహసజ్జీవయసి తతోఽరణం తరణవిధానసదృశాయామేవం భూతస్య సద్గురోస్తవ సేవాయాం కో వా పటుస్స్యాత్ -[స్ర]॥ ౬౨॥ ఇత్యుక్త్వా

మరేశ్వరగురావుపరతేసతి అహహేత్యత్యంతఖేదే తేనసురేశ్వరేణైవాత్ర శారీరకేవార్తికంనాసంభావి ఇతిప్రథంశోకాగ్నిం ధీరాగ్ర్యశ్శ్రీశంకరోవివేకపయసాశనైశ్శమయన్ వేదత్రయీభాష్యేసురేశ్వరేణవార్తికద్వయంకారయితుంసమునిబద్ధాదరోఽభూత్ - శా, ॥ ౬౩ ॥ భావానుసారిభిర్మృదుభిర్వాక్యైర్వినివేశితోఽర్థోయత్ర స్వీయైఃపద్యైర్నిరాకృతఃపూర్వపక్షోయత్ర సిద్ధాంతయుక్తిభిర్వినివేశితంతస్యసిద్ధాంతస్యస్వరూపంయత్ర తంతదీయంగ్రంథందృష్ట్వా అభినంద్యసశ్రీశంకరః పరితోషవశాదవోచత్ - వ, ॥ ౬౪ ॥ తదాహ హేవినయిన్ త్వంయదుక్తవాన్

> గురౌ తేనైవశారీరకేనాసంభావ్యహహేతి వార్తికమితిప్రథంశుగగ్నింశనైః ధీరాగ్ర్యశ్శమయన్ వివేకపయసాదేవేశ్వరేణత్రయీభాష్యేకారయితుంసవార్తికయుగంబద్ధాదరోఽభూన్మునిః ॥౬౩॥ భావానుకారిమృదువాక్యనివేశితార్థం స్వీయైః పద్యైస్సహనిరాకృతపూర్వపక్షమ్ । సిద్ధాంతయుక్తివినివేశితతత్స్వరూపందృష్ట్వాభినంద్యపరితోషవశాదవోచత్ ॥౬౪॥ సత్యంయదాత్థవినయిన్మమయాజుషీయాశాఖాతదంతగతభాష్యనిబంధఇష్టః । తద్వార్తికంమమకృతేభవతాప్రణేయంసచ్చేష్టితం పరహితైకఫలంప్రసిద్ధమ్ ॥౬౫॥ తద్వత్త్వదీయాఖలుకాణ్వశాఖామమాపితత్రాస్తితదంతభాష్యమ్ । తద్వార్తికంచాపివిధేయమిష్టంపరోపకారాయసతాంప్రవృత్తిః ॥ ౬౬ ॥ తత్రోభయత్రకురు

అసితత్సర్వంసత్యంమతోమమయాజుషీతైత్తిరేయీశాఖాతస్యా అంతగతోయోభాష్యలక్షణోమమేష్టోనిబంధస్తస్యవార్తికంమదర్థంభవతాప్రణేయం యతఃసతాంచేష్టితం పరహితైకఫలంప్రసిద్ధం ॥ ౬౫ ॥ తద్వత్త్వదీయాఖలుయాకాణ్వశాఖాతత్రాపిమమతదంతభాష్యమస్తి తస్యవార్తికమపీష్టంవిధేయం యతస్సతాంప్రవృత్తిఃపరోపకారాయేత్యర్థః ॥ ౬౬ ॥ అవశ్యకతాబోధనాయపునరాహ తత్రోభయత్రతావత్ప్రియ నిబన్ధనంవార్తికంకురుజితా కార్తికచంద్రికాయాః అభాయయాతథాభూ

శాంకిత్వంచ ప్రశ్నహీనసుపూర్వవదధునాపి వినేయవాక్యైరోధస్యా వశ్యంభావిత్వాత్కిమర్థం తత్కరణేమయా దీక్షా స్వీకార్యేతి శంకాత్వ యానకర్తవ్యాఇత్యాహ మాశంకీతి కుతఇతిచేత్తత్రాహమద్వాక్యమే వశరణమతస్తత్కరణార్థం గచ్ఛవిచారంమాకురు - వ, ॥ ౬౭ ॥ ఇత్థంభగ వత్పదేన శ్రీశంకరేణోక్తోవిదుషాంవరిష్ఠః సశ్రీసురేశ్వరో భాష్యద్వయస్య వార్తికేద్వేచకార హియస్మాద్గురూణామాజ్ఞాఽవిచారణీయైవ - ఉ, ॥ ౬౮ ॥ ఏతదేవవివృణోతి, గురోరాజ్ఞాఽనుచరైర్న హిలంఘనీయేత్యుక్త్వా

వార్తికమాలిహాదికీర్తిం చయాహిజితకార్తికచంద్రికా భామ్ । మాశంకిపూర్వమివదుశ్చరవాక్యరోధో మద్వాక్యమేవశ రణం వ్రజమావిచారీః ॥ ౬౭ ॥ ఇత్థంస ఉక్తో భగవత్పదేన శ్రీవిశ్వ రూపోవిదుషాంవరిష్ఠః । చకారభాష్యద్వయవార్తికే ద్వేహ్యా జ్ఞాగురూణాంహ్యవిచారణీయా ॥ ౬౮ ॥ ఆజ్ఞాగురోరనుచరైర్న హిలంఘనీయెత్యుక్త్వాతయోర్నిగమశేఖరయోరుదారమ్ । నిర్మా య వార్తికయుగంనిజదేశికాయనిస్సీమనిస్తులనధీరుపదాం చకా ర ॥ ౬౯ ॥ సనందనోనామగురోరనుజ్ఞయాభాష్యస్యటీకాంవ్యధితే రితః పరామ్ । యత్పూర్వభాగః కిలపంచపాదికాతచ్ఛేషగావృ త్తిరితిః ప్రథీయసీ ॥ ౭౦ ॥ వ్యాసర్షిసూత్రనిచయస్యవివేచనాయ టీకాభిధంవిజయడిండిమమాత్మకీర్తేః । నిర్మాయపద్మచరణోని రవద్యయుక్తిప్రఖ్యాతంప్రబంధమకరోద్గురుదక్షిణాంసః ॥ ౭౧ ॥ అ

వేదాంతయోస్తైత్తిరీయ బృహదారణ్యక సంజ్ఞయోస్తయోర్భాష్యయోరు దారంవార్తికద్వయం నిర్మాయసీమారహితా నిరూపమాధీర్యస్యససురే శ్వరోనిజదేశికాయఉపదాంచకారఉపాయనభూతంకృతవాన్ - వ, ॥ ౬౯ ॥ సనందనోనామగురోరనుజ్ఞయా ప్రేరితః పరాంభాష్యస్యటీకాంవ్యధాత్ యస్యాః పూర్వభాగః పంచపాదికాతచ్ఛేషగావృత్తిరితిప్రథీయసీప్రఖ్యా తా ॥ ౭౦ ॥ వ్యాసాఖ్యర్షిసూత్రకదంబస్యవివేచనాయాత్మకీర్తేర్విజ యడిండిమంయతోనిరవద్యయుక్తిభిః ప్రథితంటీకానామకం ప్రబంధం ని

పూజయన్ సపద్మపాదో గురుదక్షిణామకరోత్ - ప, ॥ ౬౧ ॥ అథానంతరం సూర్యాదిగ్రహాణాంగతిమాలోచయన్ సురేశ్వరసమాఖ్యమేకం తేషు శ్రీ శంకరో బభాషే హే వత్స ఇహలోకే పంచైవచరణాః ప్రథితాః సూరిహ టీకాయామితి వాతత్రాపి బాహుల్యేన సూత్రచతుష్టయమేవ ప్రథితం స్యాత్ ॥ ౬౨ ॥ ఏవం తద్దత్తశాపస్య సాఫల్యం ప్రదర్శ్య సూత్రభాష్యవృత్తికరణసంకల్పస్యాపి తత్త్వమాహ ప్రారబ్ధేతి భూమౌ వాచస్పతిత్వం ప్రాప్య భవ్యాం మమభాష్యటీకాం సమ్యక్ విధాస్యసి సనందనకృత టీకా స

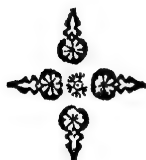
లోచయన్నథ తదానుగతిం గ్రహాణామాచే సురేశ్వరసమాహ్వ
ముపహ్వరే సః। పంచైవవత్స చరణాః ప్రథితా ఇహాస్యాం తత్రాపి
సూత్రయుగళద్వయమేవ భూమ్నా ॥ ౬౨ ॥ ప్రారబ్ధకర్మ
పరిపాక వశాత్పునస్త్వం వాచస్పతిత్వ మధిగమ్య వసుంధరా
యామ్। భవ్యాం విధాస్యసితమాం మమభాష్యటీకామాధాత
సంలయమధీక్షితి సా చ జీయాత్ ॥ ౬౩ ॥ ఇత్యేవముక్త్వాథయతీశ్వ
రోసావానందగిర్యాదిమునీన్సమాహూయ తాన్ । కురుధ్వమద్వైతపరా
న్నిబద్ధానిత్యన్వశాన్నిర్మమసార్వభౌమః ॥ ౬౪ ॥ తే సర్వే వ్యాసు
మతిమాప్య దేశికేంద్రోరానందాచలముఖరా మహానుభావాః ।
ఆతేనుర్జగతి యథాస్వమాత్మతత్త్వం భోజార్కా విశదత
రాన్ బహూన్నిబంధాన్ ॥ ౬౫ ॥ ....

వ్యం వారయతి ప్రళయపర్యంతం క్షితౌ సా చ జీవనం ప్రాప్నుయాదితి వరప్రదానం ॥ ౬౩ ॥ ఇత్యేవం సురేశ్వరముక్త్వా ఽథానంతరమసౌ యతీశ్వరః ఆనందగిర్యాదిమునీనాహూయాద్వైతపరాన్నిబంధాన్ కురుధ్వమితి స నిర్మమచక్రవర్తీ ఆజ్ఞప్తవాన్ - ఉపజాతివృత్తం, ॥ ౬౪ ॥ తే సర్వే ష్యానందగిరిముఖ్యా మహానుభావా దేశికేంద్రోరసుమతిమాప్య స్వమాత్మానమనతిక్రమ్య యథామతి ఆత్మతత్త్వం భోజాకార్కా విశదతరాన్నిబంధానాసమంతాద్విస్తారితవంతః - ప్రహర్షిణీ ॥ ౬౫ ॥ ....

इतिश्रीमाधवीयेतद्वार्तिककान्तप्रवर्तकः।संक्षे
पशंकरजयेपूर्णस्सर्गस्त्रयोदशः ॥ १३ ॥

मूलसंख्या, ११२ ,

इतिश्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यबालगो
पालतीर्थश्रीपादशिष्यदत्तवंशावतंस
रामकुमारसूनुधनपतिकृते
श्री शंकराचार्य विजय
डिंडिमे त्रयोदशस्सर्गः
समाप्तः-

శ్రీరస్తు.

శ్రీశంకరగురుభ్యోనమః

శ్రీమాధవీయే ॥ శంకరవిజయే.

చతుర్దశసర్గప్రారంభః -

అథపద్మపాదకృతాంతీర్థయాత్రాంనిరూపయితుముపక్రమతే అథానంతరంసపద్మపాదస్తీర్థయాత్రాంకర్తుమనా గురోరనుజ్ఞామయాచిష్టయాచ్ఞామేవాహ హేభగవన్ గురో అనుజ్ఞాదేయా బహుతీర్థయుక్తాన్ దేశాన్ద్రష్టుమిచ్ఛామి-ఉ,॥ ౧॥ ఏవంప్రార్థితో గురురువాచగు

అథాబ్జపాత్కర్తుమనాస్సతీర్థయాత్రామయాచిష్టగురో
రనుజ్ఞామ్। దేయాగురో మేభగవన్ననుజ్ఞాదేశాన్దిదృక్షేబహుతీర్థ
యుక్తాన్॥ ౧ ॥సక్షేత్రవాసోనికటేగురోర్యోవాసస్తదీయాం
ఘ్రిజలంచతీర్థమ్।గురూపదేశేనయదాత్మదృష్టిస్సైవప్రశస్తా
ఖిలదేవదృష్టిః॥ ౨॥ శుశ్రూషమాణేనగురోస్సమీపేస్థేయంననే
యంసతతోఽన్యదేశే। విశిష్యమార్గశ్రమకర్శితస్యనిద్రా
భిభూతస్యకిముచింతనీయమ్॥ 3॥ ద్విధాహిసన్న్యాసఉదీరితో

రోర్నికటేయోవాసస్సఏవక్షేత్రవాసః॥ ౨॥ యస్మాద్గురుసమీపేస్థితస్య దేశాంతరగమనప్రాప్త్యంసమస్తంప్రాప్తమేవాభూత్ శుశ్రూషమాణేనశిష్యేణగురోస్సమీపేస్థేయంగురుసమీపాదన్యదేశేనైవగంతవ్యంయతోఽన్యత్రగమనేసంన్యాసధర్మదౌర్లభ్యదుఃఖబాహుళ్యాదిత్వనిచ్యతెఇత్యాశయేనాహ అతిశయేనమార్గశ్రమేణకర్శితస్యనిద్రాభిభూతస్యకిమపిత్వంపదాదిచింతనీయంనసంభవతి॥3॥అయంసన్న్యాసశ్చద్వివిధావిద్వ

త్వం న్యాసాఽవిదిషాసన్న్యాసశ్చేతి ద్విప్రకారక ఉక్తస్తత్ర బుద్ధతత్త్వస్య విక్షేపనివృత్త్యా జీవన్ముక్తిసుఖార్థ ఆద్యస్తత్త్వబుభుత్సోస్తత్వంపదైక్యేతదర్థోఽయం భవదాదిభిరాశ్రితో ద్వితీయ ఉక్తః తస్మాత్తదర్థం త్వమర్థః ప్రయత్నాచ్ఛోధనీయః నతు తదపఘాతకం తీర్థాటనాది కర్తవ్యమితి భావః ॥ ౪ ॥ తీర్థయాత్రాయాస్తదభిఘాతకం స్ఫుటయన్నాహ సంభావ్యత ఇతి పాథో జలం ఇహామార్గే-వ, ॥ ౫ ॥ కించ యది చేజ్జ్వరాతిసారాదిరోగజాలం బాధేత తర్హి కోఽప్యుపాయో నాస్తి న పారయే తన్నైవ

యం విబుద్ధతత్త్వస్య చ తద్బుభుత్సోః । తత్త్వంపదార్థైక్యముదీరితో
యం యత్నాత్త్వమర్థః పరిశోధనీయః ॥ ౪ ॥ సంభావ్యతే క్వచ
జలం క్వచ నాస్తి పాథశ్శయ్యాస్థలం క్వచిదిహాస్తి న చ క్వచాస్తి । శ
య్యాస్థలీజలరిరీక్షుణసక్తచేతాః పాంథో న శర్మ లభతే కలుషీకృతా
త్మా ॥ ౫ ॥ జ్వరాతిసారాదిచరోగజాలం బాధేత చేత్తర్హి న కో
ప్యుపాయః । స్థాతుం చ గంతుం చ న పారయేత తదా సహాయోఽపి
విముంచతీమమ్ ॥ ౬ ॥ స్నానం ప్రభాతే న చ దేవతార్చనం క్వచో
త్క్రోశం క్వచ వాసమాధయః । క్వచాశనం కుత్ర చ మిత్రసంగతిః
పాంథో న శాకరలభతే క్షుధాతురః ॥ ౭ ॥ నాస్త్యుత్తరం గురుగిర
స్తదపీహ వక్ష్యే సత్యం యదాహ భగవాన్ గురుపార్శ్వే వాసః ।
శ్రేయానితి ప్రథమసంయమినామనేకాన్దోశానవీక్ష్య హృదయం
న నిరాకులం మే ॥ ౮ ॥ సర్వత్ర న క్వాపి జలం సమస్తి పశ్చాత్పురస్తా

శక్నుయాత్-ఉ, ॥ ౬ ॥ న చ క్వచేతి వా మధ్యమణిన్యాయేనోభయత్రసంబంధనీయం ॥ ౭ ॥ ఏవముక్తః పద్మపాద ఉవాచ యద్యపి గురువచస ఉత్తరం నాస్తి తథాపీహోత్తరం వక్ష్యే ఏవం ప్రతిజ్ఞాం విధాయ యత్సక్షేత్రవాస ఇత్యాద్యుక్తం తత్ర హ సత్యమితి గురుసమీపవాసశ్శ్రేయానితి భగవాన్యదాహ తత్సత్యం తథాపి ఆద్యా యే సంయమినస్తేషామనేకాన్దోశానవీక్ష్య మే హృదయమవ్యాకులం న భవతి హే సంయమినాం ప్రథమేతి వా-వ, ॥ ౮ ॥ సంభావ్యత ఇత్యాదియదుక్తం తత్రాప్యాహ సర్వత్రేతి, న విద్యతే సువ్య

వస్థాయస్యసయద్యప్యేవంతథాప్యధునాసుఖేన పుణ్యం క్వాపి నలభ్యతేఽత
స్తదర్థం దుఃఖమపిసోఢవ్యమిత్యర్థః-ఉ, ॥ ౯ ॥ యదపిజ్వరాతిసారాదీ
త్యుక్తం తత్రాప్యాహ జన్మాంతరార్జితంపాపం ఫలదానార్థం రోగా
త్మనాజన్మోపైతీత్యత్ర అస్మాకంవివాదోనాస్తి తథాపీహ వా పరదేశకే వా సా
ధారణాజ్జనిముపైతిహి యస్మాదభుక్తం కర్మ జంతు మనువర్తత ఏవ-వ, ॥
౧౦ ॥ కాలో మృత్యుస్స్వసమయ ఆగతశ్చేదిహస్థితం పరదేశేస్థితం వా నైవ
ముంచేత్ యత్తు తద్దేశగమనేన దేవదత్తో మృతవానిత్యాదికం జనానాం

దథవావిదిత్సు । మార్గ్గేఽహి విద్యేత న సువ్యవస్థస్సుఖేన పుణ్యం క్వ
సులభ్యతేఽధునా ॥ ౯ ॥ జన్మాంతరార్జితమఘం ఫలదానహే
తోర్వ్యాధ్యాత్మనాజనిముపైతి న నో వివాదః । సాధారణాదిహ చ
వా పరదేశకే వా కర్మ హ్యభుక్తమనువర్తత ఏవ జంతుమ్ ॥ ౧౦ ॥
ఇహస్థితం వా పరతః స్థితం వా కాలో న ముంచేత సమయాగతశ్చే
త్ । తద్దేశగత్యా మృత దేవదత్త ఇత్యాదికం మోహకృతం జనా
నామ్ ॥ ౧౧ ॥ మన్వాదయో మునివరాః ఖలు ధర్మశాస్త్రే ధ
ర్మాదిసంకుచితమాహురతిప్రవృద్ధమ్ । దేశాద్యవేక్ష్య నతు మ
త్సరణిం గతానాం శౌచాద్యతిక్రమకృతం ప్రభవేదఘం నః ॥ ౧౨ ॥
దైవేఽనుకూలే విపినం గతో వా సమాప్నుయాద్వాంఛితమన్నమే
షః । హీనేతు నశ్యేదపి వా పురస్థం తస్మిన్ప్రతీపే తత ఏవ సర్వమ్ ॥

వచస్తత్త్వవివేకకృతమిత్యాహ తద్దేశగత్యేతి-ఉ, ॥ ౧౧ ॥ యత్తుస్నాన
మిత్యాద్యుక్తం తత్రాహ మనుపరాశరాదయో మునివరాః కిల ధర్మశాస్త్రే
దేశాద్యవేక్ష్యేతి ప్రసిద్ధం ధర్మాదిసంకుచితమాహుస్తథాచ స్మృతిః ॥ * ॥
దేశకాలే తథాత్మానం ద్రవ్యం ద్రవ్యప్రయోజనం, ఉపపత్తిమవస్థాంచ
జ్ఞాత్వా శౌచం సమాచరేదిత్యాద్యా- తథాచ దేశాద్యవేక్ష్య తేషాం సరణిం
గతానామస్మాకం శౌచాద్యతిక్రమనిమిత్తమఘం న ప్రభవేత్-వ, ॥ ౧౨ ॥ య
త్తుక్వచాశనం ప్రాంథో న శాకం లభతే క్షుధాతుర ఇత్యుక్తం తత్రాహ దైవ ఇ
తి తస్మిన్దైవే ప్రతీపే ప్రతికూలేఽతస్తత ఏవ ప్రతిపాదనుకూలాద్వాదై

హాదేవ-ఉ,॥ ౧౩ ॥ కించగృహంపరిత్యజ్యవిదేశగ_స్తీర్థదృశ్వోనాప్నుయాత్ సుఖంయథాస్యాత్తథాసమాగచ్ఛతి గృహేస్థిత_స్తదాగమాత్పూర్వమేవ మరణంయాతీత్యత్రచకింనిమిత్తంతస్యపరదేశగమనాదేరభావాత్-ఉప,॥ ౧౪ ॥ యత్తుకిముచింతనీయంక్వచవాసమాధయఇత్యుక్తం తత్రాహ దేశ ఇతి,వస్తుతస్తాభ్యాందేశకాలాభ్యాం విముక్తంబ్రహ్మానందంపశ్యతాంత త్రతత్రదేశేకాలే చిత్తైకాగ్ర్యే విద్యమానేసతి సర్వత్రాసౌసమాధిః దుర్లభోనేతిమన్యే శా, ॥ ౧౫ ॥ కించసత్తీర్థసేవామనసోవిశోధినీ

౧౩ ॥ గృహంపరిత్యజ్యవిదేశగోనాసుఖంసమాగచ్ఛతితీర్థదృ
శ్వా। గృహంగతోయాతిమృతింపురస్తాత్తదాగమాదత్రచకింని
మిత్తమ్॥౧౪॥దేశేకాలేఽవస్థితంతద్విముక్తంబ్రహ్మానందంపశ్యతాంతత్రతత్ర। చిత్తైకాగ్ర్యేవిద్యమానేసమాధిస్సర్వత్రా
సౌదుర్లభోనైవమన్యే॥ ౧౫॥ సత్తీర్థసేవామనసఃప్రసాదినీదే
శస్యవీక్షామనసఃకుతూహలమ్। క్షీణోత్యనర్థాన్సుజనేనసం
గమస్తస్మాన్నకస్మైభ్రమణంవిరోచతే॥ ౧౬॥ అటాట్యమానో
పివిదేశసంగతింలభేతవిద్వాన్విదుషాభిసంగతిమ్। బుధోబుధా
నాంఖలుమిత్రమీరితంఖలేనమైత్రీనచిరాయతిష్ఠతి॥౧౭॥ సమీపవా
సోయముదీరితోగురోర్విదేశగోయద్హృదయేనధారయేత్। స
మీపగోప్యేషనసంస్థితోంతికేనభక్తిహీనోయదిధారయేద్హృది॥

దేశస్యాపూర్వస్యదర్శనంమనసఃకుతూహలంసుజనేనసంగోఽనర్థాన్నా శయతీతస్మాదేవంవిధంభ్రమణంకస్మైవిశేషేణనరోచతే-ఉ,॥ ౧౬॥ యద విద్యత్రచమిత్రసంగతిరిత్యుక్తంతత్రాప్యాహవిదేశేసమ్యగ్గతిమటమానఃకు ర్వాణోఽపివిద్వాన్విదుషాభిసంగతింలభేత్ బుధానాంబుధ ఏవఖలుమి త్రంకథితంయతోఖలేనమైత్రీచిరాయనతిష్ఠతి-వంశ,॥ ౧౭ ॥ యత్తుగురో స్సమీపేస్థేయమిత్యాద్యుక్తంతత్రాహ గురోస్సమీపేవాసోఽయంకథితో విదేశగోయదిహృదయేనగురుంధారయేత్ సమీపగోప్యేషసమీపేనస్థితో యదిభక్తిహీనోహృదితంనధారయేత్ ॥ ౧౮ ॥ సుజనసమాగమోఽపి

జనస్యైవ ఫలతీత్యాహ సుజనః సుజనేన సంగతః శనైస్తత్సంగేన బుద్ధిం వర్ధయతి పరిపుష్టమతివివేకవాన్సన్ హేయం గుణం దుఃఖాదిరజ ఆదివా విముంచతి - వి, ॥ ౧౯ ॥ ఏవముక్త్వా గురురువాచ యదీతి అత్ర తీర్థసేవారూపే పురుషార్థే చిత్తస్థైర్యావగతయే మయా నిషేధో విహిత ఏవమనుజ్ఞా వ్యాశిక్షణం కరోతి అతిదుఃఖహేతుర్విశేషగమనం మాభూత్ - వ, ॥ ౨౦॥ కించ యతో బహుజనపదక్షేత్రతీర్థాని గచ్ఛతా మే కో మార్గో న భవత్యతశ్చిరాధ్వానం పరిత్యజ సుఖం యథా స్యాత్తథా త్వన్యమార్గేణ గచ్ఛ

౧౮ ॥ సుజనస్సుజనేన సంగతః పరిపుష్టాతిమతిం శనైశ్శనైః। పరి
పుష్టమతివివేకవాన్సకలే హేయగుణం విముంచతి ॥ ౧౯ ॥
యద్యాగ్రహో౽స్తి తవ తీర్థనిషేవణాయాం విఘ్నో మయాత్ర
నఖలు క్రియతే పుమర్థే। చిత్తస్థిరత్వగతయే విహితో నిషేధో మా
భూద్విశేషగమనం త్వతిదుఃఖహేతుః॥ ౨౦ ॥ నైకో మార్గో బ
హుజనపదక్షేత్రతీర్థాని యాతాంశ్చిరాధ్వానం పరిహార
సుఖం త్వన్యమార్గేణ యాహి। విప్రాగ్ర్యాణాం వసతిః తతిర్య
త్రవస్తవ్యం నవ్యా చేత్స్వార్థం పరిచితజనైశ్శీఘ్రముద్దిష్టదేశమ్ ॥
౨౧ ॥ సద్భిస్సంగో విధేయస్స హి సుఖనిచయం సూయతే సజ్జనానా
మధ్యాత్మైక్యైకథాస్తాః ఘటితబహురసాః శ్రావ్యమాణాః పరి
శాంతైః। కాయక్లేశం బిభిద్యుస్సతతభయభిదః శ్రాంతవిశ్రాంత

కించ విప్రాణాం వసతివితతిర్నికేతనవిపులా యత్ర తత్రైవ స్తవ్యం తత్రాపి ప్రసన్నతు బహుకాలం విప్రాణాం వసతివితతిర్నాస్తి చేత్పరిచితజనైస్సహోద్దిష్టం దేశం శీఘ్రం యాహి - మంచా, ॥ ౨౧ ॥ కించ సద్భిః సంగో విధేయః - హి యస్మాత్తత్సంగస్సజ్జనానాం సుఖనిచయం జనయతి కుత ఇత్యత ఆహ యతస్తైః పరిశాంతైశ్శ్రావ్యమాణా అధ్యాత్మైక్యైకథాః కాయక్లేశం బిభిద్యుస్తాః పిశినష్టి ఘటితో బహురసో యాసు సతతం యాస్సభయం సంసృతిలక్షణం తద్భింధంతీతి తథా సతతం భయం భిందంతీతి వా తథా సంసృతిమార్గశ్రాంతానాం విశ్రామప్రదాః ప్రసన్నమనః శ్రోత్రాభిరామాః పరిమార్జితాత్స

త్వాంభాపిపాసాచయాభిః క్షోభితః క్షుల్లక్షణైః కలంకో యాభిస్తాః-సృ,
౨౨ ॥ యత్స్వస్యాంతేఽయం సంగ స్తపతి సంతాపయతి చ హేతౌ యతో
దుఃఖజాలం ప్రసూయతే యతో వియోగాత్పూర్వకాలే వాససమయే సం
గః సుఖదః ప్రసిద్ధ స్తథా చ లోక ఏకమపి వస్తు సతతవిమలం నిర్దోషం. ప్రా
యో నాస్తీ-మం, ౨౩ ॥ కించ బహుదివసాన్ మార్గే యాస్యన్ జలమాత్ర
స్యాపి సంగ్రహీనస్యాస్య తత స్తస్మాత్సంగ్రహాత్ స్వస్వాపహరణ రూపో దోష
స్స్యాత్తత స్తస్మాద్దోషాద్గంతుమిచ్ఛోర భిలషితపద ప్రాప్తివిఘ్నస్స్యాత్
వృక్షాః స్వాంత శ్రోత్రాభిరామాః పరివృషితతృషః క్షోభిత
క్షుత్కలంకాః ॥ ౨౨ ॥ సత్సంగో యం బహుగుణయుతో ప్యేక
దోషేణ దుష్టో యస్మాత్స్వాంతే యం తపతి చ పరం సూయతే దుఃఖజా
లమ్ । ఖల్వా సంగో వసతి సమయే శమకః దః పూర్వకాలే ప్రాయో
లోకే సతతవిమలం నాస్తి నిర్దోషమేకమ్ ॥౨౩॥ మార్గే యా
స్యన్న బహుదివసాన్ పాథసస్సంగ్రహీ స్యాత్ తస్మాద్దోషాజ్జిగ
మిషు పదప్రాప్తి విఘ్న స్తతస్స్యాత్ । ప్రాప్య స్విష్టం వసనిసంస
నంతత్రి కార్యస్యాసిద్ధిః మూలా ద్భ్రంశోఽభిలషిత పదప్రా
ప్త్యభావోఽన్యథా హి ॥ ౨౪ ॥ మార్గే చోరాస్సత్య వపుష
స్సంవసేయుస్సహైవ చ్ఛన్నాత్మానో బహువిధగుణైస్సంప్రతీష్యాః
ప్రియత్వాత్ । దేవాన్వస్త్రం లిఖితమథవా దుర్విధా నేతుకా
మా విశ్వాసో తో పరిచిత స్పృష్టుపో జ్జ్ఞానీయో న కార్యః ॥ ౨౫ ॥ మ
కించోద్దిష్టం దేశం ప్రాప్య తత్ర వసవాసం కురు అన్యథా మధ్యేవాసే క్రి
యమాణే కార్యస్య చిరసనం చాధఃసిద్ధమూలాత్ భ్రంశోఽభిలషిత పద
ప్రాప్త్యభావశ్చ స్యాత్ ॥ ౨౫ ॥ కించ మార్గే మాయయా సాధువపుషా బ
హుగుణై రాచ్ఛాదిత స్వస్వరూపాః దుర్విధాః ఖలాశ్చోరాస్సహైవ వసేయుః
తే ప్రియత్వాత్సమ్యక్ పరీక్ష్యా యత స్తైర్దుష్టా దేవాన్ వస్త్రం పుస్తకం వా నే
తుకామాః అతో అపరిచిత నరేషు ప్రకర్షేణ హేయో విశ్వాసః కదాపి న క
ర్తవ్యః ॥ ౨౫ ॥ కించ మార్గస్య మధ్యే తతో బహిర్యోజనాభ్యంతరే వా భి

శ్చవశ్చతిష్ఠేయుః తథా హితే౽భిగమ్యా యతః పూజ్యాః పూజాయోగ్యాః పూజనీయా యత స్తేషాం వ్యతిక్రాంతిరుగ్రా యతః శ్రేయసాం కార్యం నిష్ఫలీకర్తుం సమర్థాః - శాలినీ, ॥ ౫౬ ॥ ఉపదేశసారమాహ హేయేతి వర ఆపదామపదం సర్వానర్థశూన్యం వస్తు యస్మిన్ స్థితం తన్మతం సదా భజమితం పచాన్ కదర్యాః స్యాపరాన్మానసీమాః కృథాః పునశ్చ కషాయేణ కలుషస్యాశయస్య తు త్యాః శేషేణ ... స్మృతం యస్య తథా భూతః సుఖీ చరయతస్సుఖే౽చిరాత్స్వం కరాసంపత్తాం స్ఫురతి - వృ, ॥ ౫౭ ॥ ఇత్థం గురోర్ముఖా

ద్ధ్యేయమార్గం యోజనాభ్యంతరే వా తిష్ఠేయుశ్శిష్యా భవ స్తేభిగ
మ్యాః । పూజ్యాః పూజ్యాస్తద్వ్యతిక్రాంతిరుగ్రా శ్రేయస్సా
ర్థ్యం నిష్ఫలీకర్తుమీశాః ॥ ౫౬ ॥ యదాపదపదం సదా యతేవ
రస్థితం వస్తు తన్మతం భజమితం పరాన్మానసీమాకృథాః పా౦క్ష
తాన్ । కషాయకలుషాశయత్తువినివృత్తసన్మతస్సుఖీ చరసు
ఖే చిరాత్స్ఫురతి సంకతాసంపదా ॥ ౫౭ ॥ ఇత్థం గురోర్ముఖా
గురుమాదితవాక్సుధాం తాం పీయూషవృష్టహృదయస్స మునిప్ర
తస్థే ప్రష్ఠ్యాతం గురువరోఽపి సురేశ్వరాద్యైః కాలం కియంత
మనయత్సహశ్యం కకుప్రే ॥ ౫౮ ॥ అధ్యాసితత్వాదాత్మయోగశ
క్తేః నభావేన విద్యచాశ్రితేభ్యః । అఙ్కచిత తారకాపథో
సావచిరాదంతికమాససాదమాతః ॥ ౫౯ ॥ తతాత్రితురాం

ఖలక్షణాయా గురుణోదితాం వాక్సుధాం తాం పీయూష వృష్టహృదయః సముస్సిపద్మపాదప్రతస్థే తతః ప్రష్ఠాప్యగురువరోఽనంతరం సురేశ్వరాద్యైః సహ కియంతం కాలం వ్యపృంగాఖ్యే భగాధదేశే వసత్ - వ, ౫౮ ॥ తదాత్మయోగశక్తిరసుభావేన పాలపృష్టాంతమధిగమ్య శ్రేవేభ్యావచసస్థితేభ్యో యతిభ్యోఽపి వేద్యతం వృత్తాంతం విజ్ఞాప్యవాలంబితః తారకామార్గో గగనమార్గో యేనాసౌ శ్రీశంకరోఽచిరాన్మాతుః సమీపమాససాద - ఉపేం, ॥ ౫౯ ॥ నిదాఘేన గ్రీష్మసంతాపేనార్తస్స్వంత స్తః

अ, ३० ॥ हेऽम्ब अयं तव पुत्रः त्रिशुचं शोकं त्यज - ३१, ॥३१॥ अ
मयरहितं पुत्रं चिरात् दृष्ट्वा - ३२, ॥३२॥ आनुषंगिकं कृत्यमु
क्त्वा मुख्यं सूचयति, ननु नेदं सतां कृत्यमिति चेत्तत्राह हे सद्वृत्ते त
वाऽतितेजस्वित्वात् एतावता सद्वृत्तताभंगो नास्तीत्याशयः - ३२, ॥
३३॥ एवमुक्त्वा शंकरोऽन्तर्भूततसर्वलोकसुखं ब्रह्मानन्दं प्राप्य

मातरमैक्षत सा च नामतः स्यात् शङ्करोऽकृतात्मा। सा चैन
मुद्वीक्ष्य शरीरतापं जहावशाऽनिदाघार्त इवाम्बुदेन ॥ ३० ॥
असावसंगोपितदार्द्यचेता स्तामाह मोहान्धतमोपहर्ता। अम्बाऽयमस्म्यत्र शुचं जहीहि ब्रवीहि किं ते करवाणि कृत्यम् ॥ ३१ ॥ दृष्ट्वा चिरात्पुत्रमनामयं सा हृष्टान्तरात्मा निजगाद मन्दम्। अस्यां दशायां कुशली म
याऽऽत्वं दिष्ट्याऽसि दृष्टः किमतोऽस्ति कृत्यम् ॥३२॥ इतः परं पुत्र
कगात्रमेतद्वोढुं न शक्नोमि जरातिशीर्णम्। संस्कृत्य शास्त्रोदितवर्त्मनात्वं सद्वृत्त मां प्रापय पुण्यलोकान् ॥
३३ ॥ सुतानुगां सूक्तिमिमां जनन्याः श्रुत्वाऽथतस्यै सु
खरूपमेकम्। मायामयाऽशेषविशेषशून्यं मानातिगं
स्वप्रभमप्रमेयम् ॥३४॥ उपादिशद्ब्रह्म परं सनातनं
न यत्र हस्ताङ्घ्रिविभागकल्पना। अन्तर्बहिस्सन्निहितं
यथाऽम्बरं निरामयं जन्मतदादिवर्जितम् ॥ ३५ ॥ सौम्या
गुणे मे रमते न चित्तं रम्यं वद त्वं सगुणं तु देवम्। न बुद्धि

पथितं प्रवृत्त इत्याह सुत विषयां जनन्याः सूक्तिं श्रुत्वाऽन
न्तरं तस्यै सुखरूपमेकं परं ब्रह्मोपादिशदिति परेणान्वयः तद्विशि
नष्टि मायेति अत एव प्रत्यक्षादि प्रमाणातीतं तर्हि कथं भातीति चे
त्तत्राह स्वप्रभं स्वप्रकाशं अत एवाप्रमेयां फल व्याप्त्यभा
वात् ॥ ३४ ॥ ३५॥ एवमुपदिष्टा जनन्युवाच हे सौम्य निर्गुणे मे च
त्तं न रमते अतो रम्यं सगुणं तु देवं त्वं वद कुतो न रमते इति चेत्

త్రాహయదేకంస్థూలత్వాదినిర్ముక్తంతత్త్వమాత్రంతద్బుద్ధింనారోహ
తి యద్యస్మాదితివా॥౩౮॥ఏవంమాతుర్వచనంనిశమ్యదయాళుర్మునిఃశ్రీ
శంకరాచార్యోఽష్టమూర్తింమహాదేవం॥*॥భుజంగప్రయాతంభవేద్యై
శ్చతుర్భిరిత్యుక్తలక్షణైర్భుజంగప్రయాతాఖ్యైఃపద్యైర్భక్త్యాతుష్టా
వ తథాహి॥ *॥అనాద్యంతమాద్యంపరంతత్త్వమర్థంచిదాకారమేకంతు
రీయంత్వమేయం హరిబ్రహ్మమృగ్యంపరబ్రహ్మరూపంమనోవాగతీతం మ
హఃశైవమీడే ౧ స్వశక్త్యాదిశక్త్యంతసింహాసనస్థంమనోహారిసర్వాంగర
త్నాదిభూషం,జటాచంద్రగంగాస్థిసంపర్కమౌళింపరాశక్తిమిత్రంన
మఃపంచవక్త్రమ్ ౨ శివేశానతత్పూరుషాఘోరవామాదిభిర్బ్రహ్మభిర్హృ
న్ముఖైఃషడ్భిరంగైః, అనౌపమ్యషట్త్రింశతం తత్త్వవిద్యామతీతం పరం
త్వాంకథంవేత్తికోవా ౩ ప్రవాలప్రవాహప్రభాశోణమర్ధంమరుత్వ

మారోహతితత్త్వమాత్రం యదేక మస్థూలమ నన్యగోత్రమ్ ।

౩౮॥ నిశమ్యమాతుర్వచనందయాళుస్తుష్టావభక్త్యామునిరష్టమూ

ర్తిమ్ । వృత్తైర్భుజంగోపపదైః ప్రసన్నః ప్రస్థాపయామాస

న్మణిశ్రీమహఃశ్యామమర్ధమ్, గురుస్ఫూర్తిమేకంవపుస్త్వేకమంతఃస్మరా
మిస్మరాపత్తిసంపత్తిహేతుం ౪ స్వసేనాసమాయాతదేవాసురేంద్రానమ
న్మౌళిమందారమాలాభిషిక్తంనమస్యామిశంభోపదాంభోరుహం తే భవాం
భోధిపోతంభవానీవిభావ్యం ౫ జగన్నాథమన్నాథగౌరీశనాథప్రపన్నాను
కంపిన్ప్రపన్నార్తిహారిన్, మహఃస్తోమమూర్తే సమస్తైకబంధో నమస్తేనమ
స్తేపునస్తేనమోఽస్తు ౬ మహాదేవదేవేశ దేవాదిదేవస్మరారే పురారే యమా
రే హరేతి బ్రువాణః స్మరిష్యామిభక్త్యాభవంతంతతో మే దయాశీల దేవప్రసీ
ద ౭ విరూపాక్షవిశ్వేశవిశ్వాదికేశ త్రయీమూలశంభో శివత్ర్యంబకత్వమ్
ప్రసీదస్మరత్రాహిపశ్యావముక్త్యైక్షమాంప్రాప్నుహి త్ర్యక్ష పాహిత్రపామః ౮
త్వదన్యశ్శరణ్యఃప్రపన్నస్యనేతిప్రసీదస్మరన్నేవహన్యాస్తుదైన్యం,నచేత్తే
భవద్భక్తవాత్సల్యహానిస్తతో మే దయాళో సదాసన్నిధేహి ౯ అయం దా
నకాలస్త్వహం దానపాత్రంభవాన్నాథదాతాత్వదన్యంనయాచే భవద్భ

క్రిమేవ స్థిరాం దేహి మహ్యం కృపాశీల శంభో కృతార్థోఽస్మి తస్మాత్ ౧౦
పశుం వేత్సి చేన్మాం త్వమేవాధిరూఢః కలంకీతి వా మూర్ధ్ని ధత్సే త్వమేవ ద్వి
జిహ్వః పునస్సోఽపి తే కంఠభూషా త్వదంగీకృతాశ్శర్వ సర్వేఽపి ధన్యాః ౧౧
న శక్నోమి కర్తుం పరద్రోహలేశం కథం ప్రీయసే త్వం న జానే గిరీశ, తథా
హి ప్రసన్నోసి కస్యాపి కాంతాసుతద్రోహిణో వా పితృద్రోహిణో వా ౧౨
స్తుతిం ధ్యానమర్చాం యథావద్విధాతుం భజన్నప్యజానన్మహేశావలంబే
త్రసంతం సుతం త్రాతుమగ్రే మృకండోర్యమప్రాణనిర్వాపణం త్వత్పదా
బ్జమ్ ౧౩ అకంరేకళం కాదనం గేభుజా గాదపాహౌకపాలాదఫాలేనలా
క్షాత్ అనాళోకశశాంకాచవామేకళత్రాత్ సహం దేవమన్యం న మన్యే న మన్యే

సచస్వదూతాన్ ॥ ౩౭ ॥ విలోక్యాగ్రశూలపినాకహస్తాన్నై
వానుగచ్ఛామి ఇతి బ్రువంత్యామ్ । తస్యాం విసృజ్యానునయేన
తైర్వా నస్సం కథో మాధవమాదదే ॥ ౩౮ ॥ భుజగాధిపభోగ
తల్పభాజః కమలాంకస్థలకల్పితాంఘ్రిపద్మమ్ । అభివీజితమాదరే
ణ శ్రీ సుధాభ్యాం చలమానచామరాభ్యామ్ ॥ ౩౯ ॥ విహితాం
జలినా విసేవ్యమానం వినతానందకృతా గరుత్మతా ఘనః । ధృతమూ
ర్తిభిరస్త్రదేవతాభిః పరితః పంచభిరంచితోపకంఠమ్ ॥ ౪౦ ॥

౧ళఆది జమునా జివః స్తుత్యాప సన్నస్వమాతా స్వప్రియయామాస ॥ ౩౭ ॥
తా అగ్రహస్తాం స్త్రాన్ శివదూతాన్ దృష్ట్వాఽహ్యాస్త్రాహం నైవానుగచ్ఛా
మి ఇతి బ్రువంత్యాం తస్యాం జనన్యాం సత్యాం శివదూతాననునయేన విసృ
జ్య ఆగతః స్తుతవాన్ ॥ ౩౮ ॥ మాధవః విశిష్టభుజగాధిపస్య శేషస్య భో
గః తత్కం దేహః తత్కల్పం శయ్యా. భజతీతి తథా తం కమలాయా లక్ష్మ్యా అం
కస్థలే ఉత్సంగస్థలే కల్పితే స్థాపితే చరణకమలే యేన తం నీలావసుధాఖ్యాభ్యాం
స్త్రీభ్యాం భ్యాం చలమానాభ్యాం చామరాభ్యాం వీజితం వసంతమాకా ॥
౩౯ । విహితాంజలినా వినతానందకృతా గరుడేన రథెన నాగత్రితోసిసేవ్య
మానం ధృతమూర్తిభిః పంచభిః శంఖచక్రగదాధనుఃఖడ్గాఖ్యాస్త్ర దేవ
తాభిః పరితః ఉపకంఠం సమీపం ॥ ౪౦ ॥ ప్రాంజలీ యంతమాల

వక్షోమలమంగంయస్యాముకుళీకృతంరత్నసముదాయం మహోమహాయత తంఅతఏవశిశిరేతరభానురుష్ణగుస్సూర్యస్తైనశీలితాగ్రం శోభితాగ్రంఇం ద్రనీలమణిభూధరంహసంతం || ౪౧ || తత్రాదృశంనిజసుతోదితలోకమూలన యసంమాధవంచిత్తైవధారమ్మృతికాలడపాగతేచిత్తైసతంహృదిభావయం తీసా బలాయోగివద్దేహంతత్యాజ - వ, || ౪౨ || విచిత్రైఃకంపమానై ర్ధ్వజైరాఢ్యం-డ, ||౪౩|| విరాజమానంవిమానమారోప్యసాపై బహు

మహనీయతమాలకోమలాంగం సుకేతనచయం మహోమహా యంతమ్ । శిశిరేతరభానుశీలితాగ్రం హరినీలోపలభూధరంహ సంతమ్|| ౪౧ || తత్రాదృశం నిజసుతోదితమంబుజాక్షం చిత్తేన ధారమ్మృతికాలడపాగతేపి । చిత్తేనకంజయనంహృదిభావ యంతీ తత్యాజదేహమబలాకిలయోగివత్సా || ౪౨ || తతశ్చగశ్వం ద్రిమరీచికోవిలచిత్రపారిప్లవకేతనాఢ్యమ్ । విమానమాదా యమునాజ్ఞయా పంప్రాగుబంధభూమా ప్రసంస్థితాః || ౪౩ || వైమానికాంస్తాన్సమునాభిరామాన్ పిత్రాఖ్యహృష్టాప్రశశంసపు త్రమ్। విమానమారోప్యవిరాజమానమనాయితైస్సాబహుమాన పూర్వమ్ || ౪౪ || ఇయమర్చిరహర్వలక్షపక్షాన్ షడుద జ్ఞాసమాసిలాకచంద్రాన్ । చపలావరుణేంద్రధాతృలోకా కాన్క్రమశోతీత్యపరంపదంప్రపేదే || ౪౫ || స్వయమేవచికీర్షు రేషమాతుశ్చరమంకర్మసనాభవబంధూనాంకిమిహాస్తీయ తేస్త్వధికారితేత్యేనమమీసిసింయురుచ్చైః || ౪౬ || అనలంబ మానపూర్వమాసీత్ || ౪౪ || అర్చిరగ్నిరహర్దినంవలక్షపక్షః శుక్లపక్షః షడుదజ్ఞాసాఉత్తరాయణమాసాస్సమాసంవత్సరః ఇయంసతీఅర్చిరాద్య భిమానిదేవతాఃవాయుసూర్యచంద్రవిద్యుద్వరుణాదిలోకాంశ్చక్రమశో తీత్యపరంపదంవైకుంఠంప్రపేదే-వసంతమాలా|| ౪౫|| మాతురంత్యందా హాదికర్మస్వయమేవకర్తుమిచ్ఛుః బంధూన్సమాహూతవాన్ హే బాతే కితవవంచకాస్మిన్కర్మణితవాధికారః కిమస్తి ఇత్యేవమమీబంధవడుచ్చై

ర్విన్నిందః ॥ ౪౬ ॥ న కేవలం నిందామేవకృతవంతోఽపితు బహుధా
ప్రార్థితా పి తదీయా బంధుతా బతేతి ఖేదే ఆశ్చర్యే వా అగ్నిం నాదత్త అ
థానంతరం కోప వ్యాప్తాంతః కరణోఽసౌ నిర్మమేంద్రః శ్రీశంకరస్తాన్స
ర్వాన్ బంధూనశపత్ ॥ ౪౭ ॥ గృహసమీపే సుశుష్కవంతి కాష్ఠాని సంచి
త్య ధృతం జలపాత్రం యేన స మాతుర్దక్షిణే బాహౌ వహ్నిం మమంథ తేన
చ తాం మాతరం సంయుతాత్మా దదాహ- ఉ, ॥ ౪౮ ॥ అశపదిత్యుక్తం వివృ
ణోతి యద్యస్మాద్యాచితాః వహ్నిమస్మై నాదుస్తస్మాత్సదోషః స్వాన్ స్వీయజ

హు ధార్థితాపి తస్మై బత నాదత్త చ బంధుతా తదీయా । అథ కోప
పరీవృతాంతరోఽసావఖిలాన్స్వానశపచ్చ నిర్మమేంద్రః ॥ ౪౭ ॥
సంచిత్య కాష్ఠాని సుశుష్కవంతి గృహోపకంఠే ధృతతోయపా
త్రః । స దక్షిణే దోష్ణి మమంథ వహ్నిం దదాహ తాం తేన చ సంయ
తాత్మా ॥ ౪౮ ॥ న యాచితే వహ్నిమదుర్యదస్మై శశాప తస్మా
త్స్వీయజనాన్ సరోషః । ఇతః పరం వేదబహిష్కృతాస్తే ద్విజా య
తీనాం న భవేచ్చ భిక్షా ॥ ౪౯ ॥ గృహోపకంఠేషు చ వః శ్మశానమ
ద్యప్రభృత్యస్త్వితి తాంశ్చ శాప । అద్యాపి తద్దేశభవా న వేదమ
ధీయతే నో గమినాం చ భిక్షా ॥ ౫౦ ॥ తదాప్రభృత్యేవ గృహో
పకంఠేష్వాసీచ్ఛ్మశానం కిల హంత తేషామ్ । మహత్సు ధీపూర్వ
కృతాపరాధో భవేత్స నః కస్య సుఖాయ లోకే ॥ ౫౧ ॥ శాంతః

నాన్ శశాప ఇతః పరం తే ద్విజా వేదబహిష్కృతా భవంతు యతీనాం భిక్షా చై
షాం గృహే న భవేత్-ఉ పేం, ॥ ౪౯ ॥ వో యుష్మాకం గృహసమీపే చా
ద్యప్రభృతి శ్మశానమస్త్విత్యేవం తాన్ శశాప గ్రంథకృదాహ అద్యాపి తద్దేశ
భవా వేదాధ్యయనం న కుర్వంతి యతీనాం భిక్షా చ నాస్తి-ఉ, ॥ ౫౦ ॥ అత్ర వి
స్మయో న కార్యో యతో మహత్సు బుద్ధిపూర్వకం కృతోఽపరాధోఽపి లోకే
పుంసః కస్యాపి సుఖాయ న భవతి ॥ ౫౧ ॥ మహత్సు బుద్ధిపూర్వమపరాధో న కా
ర్య ఇతి బోధితమథ శాంతోఽపి న పీడనీయ ఇత్యాహ శాంతః పుమా న్నితి ॥

విప్రం ఋషిం తస్య శాంతస్య పీడనం న కార్యం ఇతి పుత్రం ధర్మం తత్ర ద్రష్టాం
తశ్శీతఇతి చందనద్రుమస్త్రీప్రస్యాబహుతాశస్యాగ్నేర్జనకః ॥ ౫౨ ॥ న
న్వస్యాః శ్రీరియమేతత్కర్మకేతి త్యాచార్యైరనుష్ఠితమిత్యాశంక్యాహ యద్య
ద్యస్యాః శ్రీయుతయా విభాతి తథాపి తేజస్వినాం కర్మానింద్యం న భవతీతి
దుక్తం ॥*॥ ధర్మవ్యతిక్రమో దృష్ట ఈశ్వరాణాం చ సాహసం, తేజీయసాం
న దోషాయ వహ్నేస్సర్వభుజో యథా, భార్గవస్య పరశురామస్య విని
ద్యం కృత్యం సమాతృకభ్రాతృహననరూపం యథాచ కేచిన్మునయో వృకా
య పుత్రాన్ దదుః భృగువంశ్యస్యైకస్య చిన్మునేరపత్యం ప్రార్థితావ్

పుమానితి స పీడనమస్య కార్యం శాంతోపి పీడనవశాత్ క్రోధముద్వ
హేత్సః శీతస్సుఖోపి మథితః కిల చందనద్రుః స్త్రీ వాప్రి బహుతాశజన
కో భవతీతి నైవ ॥ ౫౨ ॥ యద్యస్య శ్రీయుత యా విభాతి తేజస్వి
నాం కర్మ తథాప్యనింద్యమ్। వినింద్య కృత్యం కిల భార్గవస్యాదదుః
స్వపుత్రాన్ కతిచిద్వృకాయ ॥ ౫౩ ॥ ఇతి స్వజననీమసౌ మునిజనైరభి
ప్రార్థితాం పునః పతనవర్జితామతనుసౌఖ్యసందోహినీమ్। యతిక్షి
తిపతిర్గతిం పితమసంసపీత్వా తతస్తతోన్యమతశాతనే ప్రయతతే
స్మ పృథ్వీతలే ॥ ౫౪ ॥ అథ తత్సహాయజలజాంఘ్రియా పాగమేచ్ఛురభి
ప్సితే త్ర విలలంబ ఏష కః। జలజాంఘ్రిరప్యథపురా సిజాజ్ఞయాకృత
వానుదీచ్యబహుతీర్థసేవనమ్ ॥ ౫౫ ॥ ఆససాద శస్త్రైదిశం మునే

దానరూపం వినింద్యం దమరితివా - ఉ, ॥ ౫౩ ॥ ఇత్యేవం మునిజనైరభిప్రా
ర్థితాం పునః పతనవర్జితాం అనల్పసౌఖ్యస్య సందోహినీం తమోరహి
తాం గతిం సాఽసౌ యతిరాజః స్వజననీం నీత్వా పృథ్వీతలే తతస్తతోఽన్యమ
తనిబర్హణే ప్రయత్నం కృతవాన్ -వ్య, ॥ ౫౪ ॥ అథ తస్మిన్నస్య మతశా
తనే సహాయస్య పద్మపాదస్యోపాగమనమిచ్ఛ్యాభిలషితే తస్మిన్నేష శ్రీశం
కరో విలంబం చక్రే, అథ జలజాంఘ్రిరపి నిజాజ్ఞయా పూర్వం ప్రథమముదీ
చ్యబహుతీర్థసేవనం కృతవాన్ మంజుభాషిణీ ॥ ౫౫ ॥ మునేరదస్త్యస్య
దిశం దక్షిణాం వసుధాఘటేవృతుకుంభీ యస్య సా వృసిద్ధాతు తి శ్రవణం

సకలరోగనాశినీయచ్ఛ్రుతిరితివాపారః యస్సముద్రమేకబిందువదపిబత్ - తద్భో, ॥౪౬॥ తస్యాదిశిలింగసన్నిహితంశ్రీకాళహస్తీశ్వరం మునిరద్రా క్షీత్తంవిశినష్టి॥ సుభగనాహినాభూషితా తనుర్యస్య అనిశంచాంద్రీంక లాంమస్తకేదధానం కరుణారసేనాద్రేణ మనోయస్యాస్తయాపార్వ త్యాఆలింగితంప్రమోదస్థానమిందప్రముఖైర్దైవైర్జగ్ధయజ మిత్యాభాష్య మాణం-శా, ॥౪౭॥ సువర్ణముఖర్యానద్యాస్సలిలాశయేంతః స్నాత్వా

కర్యస్యజన్మవసుధాఘటీస్మృతా। సాశ్రుతిస్సకలరోగనాశినీయో
ఒపిబజ్జలధిమేకబిందువత్ ॥౪౬॥ అద్రాక్షీత్సుభగాహిభూషిత
తనుం శ్రీకాళహస్తీశ్వరంలింగేసన్నిహితందధానమనిశం చాం
ద్రీంకలాంమస్తకే। పార్వత్యాకరుణారసార్ద్రమనసాశ్లిష్టం
ప్రమోదాస్పదందేవైరింద్రపురోగమైర్జగ్ధయజయిత్యాభాష్య
మాణంమునిః॥౪౭॥ స్నాత్వాసువర్ణముఖరీసలిలాశయేంతర్గ
త్వాపునఃప్రణమతిస్మశివంభవాన్యా। ఆనర్చభావకుసుమైర్మన
సానునావస్తుత్వాచతంపునరయాచతతీర్థయాత్రామ్॥౪౮॥ ల
బ్ధ్వానుజ్ఞాంతద్జ్ఞరాట్కాళహస్తిక్షేత్రాత్కాంచీక్షేత్రమాగా
త్పవిత్రమ్।సంసారాబ్ధింసంతితీర్షోః ప్రసిద్ధంవృద్ధాఃప్రాహు
ర్యద్ధిలోకేవ్యాముష్మిక్ ॥౪౯॥ తత్రైకాంత్యాధీశ్వరం విశ్వనా
థంనత్వా..మ్యాంస్వీయభాగ్యాతిశీత్యా। దేవీంధామాంతర్గతా
మంతకాగేహోర్ద్రరుద్రస్యైవజిజ్ఞాసమానామ్ ॥౫౦॥కల్లాలే
శంద్రాక్తతోనాతిదూరేలక్ష్మీకాం తం సంవసంతంపురాణమ్।

పునర్గత్వాభవాన్యాసహితంశివంప్రణమతిస్మభావ పుష్పైరర్చయిత్వామ నసాస్తుతించకార-వ, ॥౪౮॥ ౪౯॥ స్వీయభాగ్యాతిశయేనప్రాప్యంధా మాంతర్గతామంతకస్యారేఃరుద్రస్యహార్దంజిజ్ఞాసమానామివస్థితాం దేవీంచనత్వా॥౫౦॥తతోఝుడితినాతిదూరేసంవసంతంకల్లాలేశాఖ్యంలక్ష్మీ కాంతందేవందృష్ట్వాఏకభక్త్యాతుతోషేతి పరేణాన్వయః స్వాంతంమనః ఆద్యంతరహితంఆద్యంతాదిసర్వవికారశూన్యం-శాలినీవృత్తమ్, ॥౫౧॥

ఆదిమా ఆద్యా ప్రకృతిః పార్వతీ రూపేణ పరిణతా నృత్యంతం శివం సదా వీక్షతే- ఇత్యర్థః, ॥ ౬౨ ॥ జన్మమృత్యుభయభేదకం దర్శనాన్నేత్రమానసవినోదకారకం తాండవం దివ్యచక్షురమలాశయో మునిజనోఽత్రానిశం వీక్షతే జన్మమృత్యుభయభేది యద్దర్శనం తస్మాదితి వా ॥ ౬౩ ॥ కించాత్ర తీర్థమితి వ్యాఘ్రపాదాదిభిర్భుగణైన పృష్టః కశ్చిచ్ఛివపదాంబుజసక్తచిత్తోఽబ్రవీత్ సంప్రార్థితో మహాదేవోఽత్ర గంగాం సస్మార తత్స్మరణానంతరం దివ్యసరిత్సురీ

కారుణ్యార్ద్రస్వాంతమంతాదిశూన్యం దృష్ట్వా దేవం సంతుతోషైకభక్త్యా ॥ ౬౧ ॥ పుండరీకపురమాయయా మునిర్యత్ర నృత్యతి సదాశివోఽనిశమ్ । వీక్షతే ప్రకృతిరాదిమా హృదా పార్వతీపరిణతిశ్చ విస్మితా ॥ ౬౨ ॥ తాండవం మునిజనోఽత్ర వీక్షతే దివ్యచక్షురమలాశయోఽనిశమ్ । జన్మమృత్యుభయభేది దర్శనాన్నేత్రమానసవినోదకారకమ్ ॥ ౬౩ ॥ కించాత్ర తీర్థమితి భిక్షుగణైన కశ్చిత్పృష్టోఽబ్రవీచ్ఛివపదాంబుజసక్తచిత్తః । సంప్రార్థితః కరుణయా స్మరదత్ర గంగాం దేవోఽథ సంవ్యధిత దివ్యసరిత్సుతీర్థమ్ ॥ ౬౪ ॥ శివాజ్ఞయాభూదితి తీర్థమేతచ్ఛివస్య గంగాం ప్రవదంతి లోకే । స్నానాదముష్యాం విధుతోరుపాపాశ్శైశ్శైస్సైన్త్రాండవమీక్షమాణాః ॥ ౬౫ ॥ శివస్య నాట్యశ్రమకర్శితస్య శ్రమాపనోదాయ విచింతయంతీ । శివేతి గంగాపరిణామగా భూత్తతోఽథ చైతత్ప్రథితం తదాఖ్యమ్ ॥ ౬౬ ॥ నృత్యత్త్రిరహాతస్థలజ్జలగతైః పర్యావర్తం సన్నిధాపితవతీ- వ, ॥ ౬౭ ॥ ఏతత్తీర్థం శివాజ్ఞయాఽభూదితి హేతో రేతత్తీర్థం శివగంగామితి లోకే ప్రవదంతి తానాం హముష్యాం గంగాయాం స్నానాద్విధుతోరుపాపాశ్శైశ్శైస్సైన్త్రాండవమీక్షమాణాః-ఉ, ॥ ౬౫ ॥ శివగంగానామ్న్యస్య ప్రవృత్తినిమిత్తమాహ నాట్యశ్రమకర్శితస్య శివస్య శ్రమాపనోదాయ విచింతయంతీ శివపార్వతీ గంగేతి పరిణామగాఽభూత్ తతోఽథవా శివగంగాఖ్యమేతత్తీర్థం ప్రథితం-ఉపేం, ॥ ౬౬ ॥ యజ్ఞహుస్నాకన్యావయోధూర్జటౌ నృత్యతి సతి ప్రశ్నితశ్చలతో జటామండలాద్గళితం తైసై

త్తీర్థమిదమన్యే విపశ్చిజ్జనాశ్శివజాహ్నవీతి కథయంతి ప్రేంఖజ్జటామండలువి
శీర్ణస్థిత్యా తాదీరేణహాతస్య స్థలతో జ. అస్యగతి త్యస్మిన్ స్వస్యావ సతేర్ని
కైత సాత క్షయోవిశీర్ణస్థి పార్శ్వే పర్యాఘతతః బిందు కాబిందవో యస్యా-
శ్శా॥౬౭॥తస్మాదస్మిన్ తీర్థవర్యే స్నాత్వా స్నాత్వా దేవపాదాబ్జయుగ్మం దృ
ష్ట్వా దృష్ట్వా మనశ్శోధయిత్వా శోధయిత్వా౽సౌ శుద్ధచిత్తో మానవ ఇదన్తాం
డవధీక్షేత. శాలి,॥౩౮॥ఏతచ్ఛుద్ధం పుణ్యం వర్ణయుతం శివాతిరిక్తో నక్షమఇ

త్యిందుకం పార్శ్వే స్వావసతేర్వినోదవశతో యజ్ఞహ్ను కన్యాప
యః। నృత్యంతస్వతిధూర్జటౌవిగళితం ప్రేంఖజ్జటామండలాత్తై
నైతచ్ఛివజాహ్నవీతి కథయంత్యన్యే విపశ్చిజ్జనాః॥ ౬౭ ॥స్నాయం
స్నాయం తీర్థవర్యే౽త్ర నిత్యం వీక్షం వీక్షం దేవపాదాబ్జయుగ్మమ్।
శోధంశోధం మానసం మానవో సౌ వీక్షేతే దంతాండవం శుద్ధచే
తాః॥౬౮॥శుద్ధం మహద్వర్ణయుతం త్వమేత పుణ్యం పురారిస్స్వ
యమేవ తస్య। నిమజ్య శంభుద్యుసరిత్యముష్యాం దాక్షాయణీనా
థమవీక్షతేయః॥౬౯॥ఇతీరితశ్శంకరయోజితాత్మా కేనాపి భిక్షు
ర్ముదితో జగాహే। తీర్థం తదా ప్లుత్యననామశంభోరంఘ్రిం
జితాత్మా భువనస్యగోప్తుః॥ ౭౦॥ రామసేతుగమనాయసందధే
మానసం మునిరనుత్తమః పునః। వర్త్మని ప్రయతమానసో వ్రజం
త్సం దదర్శసరితం కవేరజామ్॥ ౭౧॥ యత్పవిత్రపులినస్థలం పయ
స్సింధువాసరసికాయ విష్ణవే। అభ్యరోచత హిరణ్యవాససే పద్మ

త్యాశయేనాహ శుద్ధమితి యః అముష్యాం శంభుద్యుసరితి నిమజ్య దాక్షాయ
ణీనాథం వీక్షతే తస్య డ,॥౬౯॥ఇత్యేవం కేనాపి కథితశ్శంకరే యోజితమంతః
కరణం యేన సభిక్షుః పద్మపాదో ముదితో జగాహే౽వగాహనం కృతవాన్॥
౭౦ ॥ పునరనుత్తమో మునిః పద్మపాదో రామసేతుగమనాయ మనో దధే ప్ర
యతం మనో యేన స పథి గచ్ఛన్ కవేరజాం కావేరీం నదీం దదర్శ - రథో,॥
౭౧॥ యస్యాః పవిత్రపులినస్థలం పయః క్షీరసముద్రవాసరసికాయ పీతాంబ
రాయ హిరణ్యవాససే పద్మనాభాదినామ్నా శోభమానాయాభ్యరోచ

శ్లో॥ ౧౨ ॥ సహ్యపర్వతసుతాయా అతినిర్మలేనాంభసాక్షాళితభగవత్ప
దాంబుజేఆకలయ్యధ్యాత్వా బహుశిష్యసంవృతస్సఃఅభిరుచితస్థలాయప్ర
స్థితప్రస్థానంకృతవాన్-ఇత్యర్థః ॥ ౧౩ ॥ శిష్యైస్సహితం-శాలి॥ ౧౪ ॥
౧౫ ॥ ౧౬ ॥ అథానంతరంతందృష్ట్వాప్రమోదీజ్ఞాతిజనఊచే యతశ్చిరకా
లాత్త్వమక్షిమార్గంప్రాప్తోఽస్యతోజనతాతిస్నేహాత్త్వాందిదృక్షతేతథా

నాభముఖనామశాలినే ॥ ౧౨ ॥ సహ్యపర్వతసుతాతినిర్మలాం
భోభిషిక్తభగవత్పదాంబుజే । ఆకలయ్యబహు శిష్యసంవృతః
ప్రస్థితాభిరుచితస్థలాయసః ॥ ౧౩ ॥ గచ్ఛన్గచ్ఛన్నాగమ
ద్యోఽభియాతం గృహంభిక్షుర్మాతులస్యాజగామ । దృష్ట్వాశిష్యై
స్తంచిరేణాభియాతంమోదంప్రాపన్మాతులఃశాస్త్రవేదీ॥ ౧౪ ॥
శుశ్రావతంబంధుజనస్సశిష్యంస్వమాతులాగారముపేయివాం
సమ్। ఆగత్యదృష్ట్వాచిరమాగతంతంజహర్షహర్షాతిశయేన
సాశ్రుః॥ ౧౫ ॥రురోదకశ్చిత్సుముదేఽత్రకశ్చిజ్జహాసపూర్వాచరితంబ
భాషే । కశ్చిత్ప్రమోదాతిశయేనకించిద్వక్తుంనదీర్ఘఃప్రణనామక
శ్చిత్ ॥ ౧౬ ॥ఊచేఽథతంజ్ఞాతిజనఃప్రమోదీదృష్ట్వాచిరాయాక్షి
పథంగతోభూః । దిదృక్షతేత్వాంజనతాతి హార్దాత్తథాపి
శక్నోషినవీక్షణాయ ॥ ౧౭ ॥ పుత్రాస్సమిత్రాననబంధువ
గ్నానరాజబాధానచచోరభీతిః। కృతార్థతామూలపదంయతి
త్వంప్రసూనవంతంఫలితంమహాంతమ్॥ ౧౮ ॥ శాఖోపశాఖాం
చితమేవవృక్షంబాధంతఆగత్యనతద్విహీనమ్। యథాతథావాధ
నినందరిద్రాబాధంతఆగత్యదినేదినేస్మ॥ ౧౯ ॥ కుటుంబరక్షాగ

పిత్వంవీక్షణాయనశక్నోషితథాచస్నేహబాధాతవనాస్తీత్యర్థః॥ ౧౭ ॥కిం
చసర్వబాధావినిర్ముక్తత్వాత్ కృతార్థతామూల పదంయతిత్వమేవే
త్యాహపుత్రాఇతితేషామభావేతత్కృతాబాధానాస్తీత్యర్థఃధనినామే
వబాధానతునిష్కించనానామితిసదృష్టాంతమాహ పుష్పవంతంఫలితంమ
హాంతంవృక్షమితిపరేణాన్వయః॥ ౧౯ ॥శాఖోప శాఖాభిరంచితంవ్యాప్త

ణ్యకృతంవా తథాత్రైవ ॥ ౫౯ ॥ కించకుటుంబరక్షాగతమానసానాం స్వాంతంసుఖంనభవతితథాకదాచిన్నిద్రాపినాయాతి తథాచైవంవిధానాం నఃక్వదేవతార్చాది ॥ ౬౦ ॥ కస్మాచ్చిద్దేశాన్తోగృహమాగతాత్కస్మాచ్చిద్విప్రాదితివా-ఇంద్ర,॥౬౧॥తీర్థస్యహేతో స్త్వంగృహమాగతోఽసినతు మమతావశాద్యతేస్స్వీయత్వేనగృహపరిగ్రహఃభావాదిత్యా శయేన సదృష్టాంతమాహ యథాశకుంతాఃపక్షిణఃపరవర్ధితాన్వృక్షాన్ సుఖదాన్న

తమానపానాం నాయాతినిద్రాపిసుఖంనజాతు । క్వదేవతార్చా
క్వచతీర్థయాత్రా క్వవానిషేవామహతాంభవేన్నః ॥ ౬౦ ॥
అశ్రాన్తసన్న్యస్తకృతంభవంతంవిప్రాత్తు-తశ్చిద్గృహమా
గతాన్నః।కాలాత్యగాత్త్రైబహులద్యదైవాత్తీర్థస్యహేతోర్గృ
హమాగతస్త్వమ్॥ ౬౧॥ యథాశకుంతాఃపరవర్ధితాన్ద్రు
మాన్సమాశ్రయంతేసుఖదాంస్త్యజంత్యపి। పరప్రక్లృప్తాన్మఠ
దేవతాగృహాన్యతిస్సమాశ్రిత్యతథోజ్ఝతిధ్రువమ్॥౬౨॥యథా
హిపుష్పాణ్యభిగమ్యషట్పదాస్సంగృహ్యసారంరసమేవభుంజతే।
తథాయతిస్సారమవాప్నువన్సుఖంగృహాద్గృహాదోదనమేవభిక్ష
తే॥౬౩॥యతేర్విరజ్యాత్మగతిఃకళత్రం దేహంగృహంసంయతమే
వసౌఖ్యమ్। విరక్తిభాజస్తనయాఃస్వశిష్యాఃకిమర్థనీయంయతి
నామహాత్మన్॥౬౪ ॥ మనోరథానాంనసమాప్తిరిష్యతేపునఃపున
స్సంతమతేమనోరథాన్। దారానభీప్సన్యతతేదివానిశంతాన్ప్రా
ప్యతేభ్యస్తనయానభీప్సతి॥౬౫॥అనాప్నువన్దుఃఖమసౌసుతీవ్రం

సమాశ్రయంతే త్యజంత్యపి తథాయతిః పరప్రక్లృప్తాన్ దేవతాగృహాంశ్చసుఖదాన్సమాశ్రిత్యధ్రువముజ్ఝత్యపి-వ,॥ ౬౨ ॥ తత్రాపితద్గృహాయతేగర్వమనంభ్రమరవత్పీడాకరంనభవతీత్యాహ యథేతి సుఖంయథాస్యాత్తథా-ఉ, ॥ ౬౩ ॥ కించ యతేఃకిమపిప్రార్థనీయంనాస్తీత్యాహ యతేర్విరజ్యయాఆత్మాగతిస్సైవభార్యాహేమహాత్మన్ ॥ ౬౪॥ కామవశస్యతుదుఃఖమేవేత్యాహమనోరథానామితి ద్వాభ్యాంతేభ్యోవారేభ్యః ॥.

౧౫॥ దారాదీననాప్నువన్ దుఃఖమేవసుతీవ్రం ప్రాప్నోతిపునరిష్టైనచవియు
జ్యతే॥ ౧౬ ॥ విరక్తిశ్చభవద్విధానాంమహతాం సేవయా శుద్ధచేతసో భ
వతీత్యాహమనసో విశుద్ధిర్విరక్తేర్మూలమాహుః తస్యా అపివిశుద్ధేర్మూ
లంమహతాం సేవామాహుస్తేనకారణేనచభవాదృశాః పరోపకారాయ
దూరదేశేభూమిమటంతి ॥ ౧౭ ॥ యదృచ్ఛయోపనతంసమీపే ప్రాప్తం
భోగ్యంయేభ్యస్తే ॥ ౧౮॥ తీర్థాన్యపిలోకసంగ్రహార్థంచరంతి నతుస్వ
శుద్ధ్యర్థం యతశ్శుద్ధభావాః యతశ్శుద్ధాత్మవిద్యాక్షపితోరుపాపాః తద

ప్రాప్నోతిచేష్టైనవియుజ్యతేపునః। సర్వాత్మనాకామవశస్యదుః
ఖంతస్మాద్విరక్తిః పురుషేణకార్యా॥ ౧౬ ॥ విరక్తిమూలంమన
సో విశుద్ధింతస్యాశ్చమూలమాహుర్మహతాంనిషేవామ్। భవాదృశా
స్తేనచదూరదేశేపరోపకారాయరసామటంతి॥ ౧౭॥ అజ్ఞాతగో
త్రా విదితాత్మతత్త్వాలోకస్యదృష్ట్యాజడవద్విభాంతః। చరంతి
భూతాన్యనుకంపమానాస్సంతో యదృచ్ఛోపనతోపభోగ్యాః॥
౧౮॥ చరంతితీర్థాన్యపిసంగ్రహీతుంలోకంమహాంతోననుశు
ద్ధభావాః। శుద్ధాత్మభావాః క్షపితోరుపాపాస్సజ్జుష్టమంభోనిగదం
తితీర్థం॥ ౧౯ ॥ వస్తవ్యమత్రకతిచిద్దివసానివిద్వం స్త్వద్దర్శనంవిత
నుతేముదితాదిభవ్యమ్। ఏష్యత్యయోగచకితాజనతేయమస్తేదుః
ఖంగతే త్వయిభవిష్యతిభవత్యసంగే॥ ౨౦॥ కోశంక్లేశమలస్యలాస్య

ధిగమఉత్తర పూర్వాఘయోగ్శ్లేషవినాశౌతద్వ్య పదేశాదితిన్యాయాత్
తథాచైవంవిధైస్తైర్జుష్టంజలంతీర్థంనిగదంతితేషాంతత్ర గమనంలోకసం
గ్రహార్థమేవేత్యర్థః॥ ౧౯ ॥ ఏవంస్తుత్వాఽభిముఖీకృత్యప్రార్థయతే హేవిద్వ
న్నత్రకతిచిద్దివసానివస్తవ్యం యతో భవ్యంశుభం యోగ్యం వాభవద్దర్శ
నంముదితాదివితనుతే ఇయంజనతాతుఅసంగేభవతిత్వయిగతే సత్యత్రదుః
ఖంభవిష్యతీతివిచార్యైవాధునైవభవిష్యద్దుఃఖేనచకితాఆస్తే-వ, ॥ ౨౦॥
అత్రనివాసంవిధాయవయంత్వయాసంశోధ్యాఇతిబంధవస్సాక్రోశమా
హుఃక్లేశమలస్యకోశం పాత్రమపి చోత్కటతరం. హసామలిసాహసానా

ఆలయం పైశూన్యస్య పరదోషసూచకతాయా నిశాంతమోకః ॥ * ॥ నిశాం తమస్త్రీ మకాం తేస్యాత్క్లీబం తుభవనౌకసోరితి మేదినీ- ఉత్కటమ్మృషాభాషణస్య విశేషిణాశ్రయం భాషా విశేషాణామితి వా హింసయా మాంసలం వ్యాప్తం గ్యక్తుం యోగ్యం దుర్జనానాం సంగమో యత్ర తథాభూతం స్ఫురద్గృహమాశ్రితాః అత ఏవ ఘనీభూతయా ధనతృష్ణయా కూరాః ఘనాద్య ఘాధనాశంసా యేషామితి భిన్నం వా పదం ఘనధనస్యా శంసా యేషామితి వా సమాసః ఏవంభూతా వయం హే యతీంద్రో త్వయా కరుణయా శోధ్యా

గృహమప్యద్రింహసామాలయం పైశూన్యస్యనిశాంతముత్కటమ్మృషాభాషావిశేషాశ్రయమ్ । హింసామాంసలమాశ్రితాఘనధనాశంసానృశంసావయం వర్జ్యా దుర్జనసంగమం కరుణయా శోధ్యా యతీంద్రో త్వయా ॥ ౯౧ ॥ సంయునక్తివియునక్తి దేహినం దైవమేవ పరమం మనాగపి । ఇష్టసంగతినివృత్తికాలయోర్నిర్వికారహృదయో భవేన్నరః ॥ ౯౨ ॥ మధ్యాహ్నకాలే తు బుభుక్షితస్య ప్రాప్తః క్వమే న్నదాతేతి వదన్నుపైతి । యస్తస్య నిర్వాపయితా క్షుధార్తేః కస్తస్య పుణ్యం వదితుం క్షమేత ॥ ౯౩ ॥ సాయం ప్రాతర్వహ్నికార్యం వితన్వన్మజ్జం స్తోయే దండకృష్ణాజినీ చ । నిత్యం వర్ణీ వేదవాక్యాన్యధీయన్ క్షుధ్యాభిక్షుర్గేహినో గేహమేతి ॥ ౯౪ ॥ ఉచ్చైశ్చాస్త్రం భాషమాణో ఽపి భిక్షుస్తారం మంత్రం

ఇత్యర్థః-శా, ॥ ౯౧ ॥ ఏవముక్తః పద్మపాద ఉవాచ పరమం బ్రహ్మాదికం తృణ స్తంబాదికమపి దేహినం దైవమేవ సంయునక్తి వియునక్తి చ తస్మాదిష్ట సంగతినివృత్తికాలయోర్నరో నిర్వికారహృదయో భవేత్ ॥ ౯౨ ॥ యత్తు ప్రసవంతం ఇత్యాద్యుక్తం తత్రాహ మధ్యాహ్నకాల ఇతి-ఉ, ॥ ౯౩ ॥ కిం చాశ్రమత్రయోపజీవ్యత్వాదపి పుణ్యభాగ్గృహస్థ ఇత్యాశయేన బ్రహ్మచారిణస్తదుపజీవకతామాహ సాయమితి దండకృష్ణాజినే ఽస్య స్త ఇతి తథాభూతో వర్ణీ బ్రహ్మచారీ నిత్యం వేదవాక్యాని పఠన్ క్షుధ్యాతుం ధాంప్రాష్య భిక్షుర్గేహినో గేహమేతి-శా, ॥ ౯౪ ॥ అథయతిస్తామాహ ఉచ్చైరితి ॥

కారం ప్రణవం ఘ్నన్త్యాదిన స్యమద్యేఽపి న్దన్తి, ॥ ౯౫ ॥ తాసత్రస్థస్యతా
మాహ యస్యాన్నదానేన నిజం శరీరం పుష్ణన్నయం తపస్వీ సుతీవ్రం తపః కు
రుతే తపః కర్తుస్తస్య తపసోఽర్ధం తస్యాన్నం దదతోఽర్ధమితి స్మృతిః ప్ర
వృత్తేతి, ॥ ౯౬ ॥ న స్వేవమపి గృహస్థస్య గృహస్థస్య తీర్థాదిసే
వాజన్యం పుణ్యం తు దుర్లభమేవేతి చేత్తత్రాహ విచక్షణేన గృహస్థేన ప్ర
యాసాద్వినాపి ప్రయాసకర్త్రా నిషేవణేన పుణ్యం సంచేతుమలం శక్యతే తీర్థా

సంజపన్న్యాయతాత్మా । మధ్యేషు స్రంజాతరాగో న ప్రదీప్తైదండీ
నిత్యం గేహీ నాగహామేతి ॥ ౯౫ ॥ యదన్నదానేన నిజం శరీరం పు
ష్ణన్ తపోఽయం కురుతే సుతీవ్రమ్ । కర్తుస్తదర్ధం దదతోఽన్న
మర్ధమితి స్మృతిస్సంప్రవృత్తేఽనవద్యా ॥ ౯౬ ॥ పుణ్యం గృహస్థేన
విచక్షణేన గృహేఽషు సంచేతుమలం ప్రయాసాత్ । వినాపి తత్క
ర్తృనిషేవణేన తీర్థాదిసేవా బహుదుఃఖసాధ్యా ॥ ౯౭ ॥ గృ
హీ ధనీ ధన్యతరోఽమతో మేత స్యోపజీవంతి ధనం హి సర్వే । చౌర్యే
ణ కశ్చిత్ప్రణయేన కశ్చిద్దానేన కశ్చిద్బలతోఽపి కశ్చిత్ ॥ ౯౮ ॥ సంతో
షయేద్వేదవిదం ద్విజం యస్సంతోషయత్యేష స సర్వదేవాన్ । త
ద్వేదవిప్రే నివసంతి దేవా ఇతి స్మ సాక్షాచ్ఛ్రుతిరేవ ప్రాహ ॥ ౯౯ ॥ స్వ
ధర్మనిష్ఠా విదితాఖిలార్థా జితేంద్రియాస్సేవితసర్వతీర్థాః ।
పరోపకారవ్రతినో మహాంత ఆయాంతి సర్వే గృహిణో గృహాయ ॥
౧౦౦ ॥ గృహీ గృహస్థోపితదస్మై తే ఫలం యత్తీర్థసేవాభిరవా
ప్యతే జనైః । తత్తస్య తీర్థం గృహమేవ కీర్తితం ధనీవదాన్యః ప్రవ

ర్ధిసేవాయాః ప్రయాససాధ్యత్వం ప్రసిద్ధమేవేత్యాహ తీర్థాదితి ॥ ౯౭ ॥
న కేవలం బ్రహ్మచార్యాదయ ఏవ గృహస్థముపజీవంత్యపి తు సర్వ ఏవేత్యాహ
గృహీతి హి యస్మాత్ ॥ ౯౮ ॥ కించ యో వేదవిప్రం సంతోషయేత్ స ఏవ స
ర్వాన్ దేవాన్ సంతోషయతి తద్వేదవిప్రే వేదవిది బ్రాహ్మణే ॥ ౯౯ ॥ న ను
తథాపి స్వయమేవ ప్రవాసం కృత్వా పుణ్యం కుతో న సంపాదనీయమితి చేత్త
త్రాహ స్వేతి ద్వాభ్యాం ॥ ౧౦౦ ॥ తత్తస్మాత్తస్య గృహమేవ తీర్థం కీర్తితం త

మతోఽధనీవదానోఽయ దాతాస్యాన్నతుకశ్చనాపిప్రవాసంకుర్యాదిత్యర్థః॥
౧౦౧॥గృహిణస్సర్వశ్రేష్ఠత్వంపునరుపపాదయంతిఅంతఃస్థితమితి॥౧౦౨॥
కించ శరీరంమూలంయస్యతథావిధం పురుషార్థసాధనంతచ్చ శరీరమ
న్నంమూలంయస్యతత్తథాభూతమన్నాదేవఖల్విమానిభూతానిజాయంత
ఇతిశ్రుతేరవగమ్యతే ॥ ౧౦౩ ॥ ఏవముక్త్వాపునఃపరమహితోపదేశాయస
సాధనతామాపాదయతి బ్రవీమీతి,యుష్మాకంగృహాన్నాగతమాతురమతిథి
మాదరేణపూజయతేత్యాదరపదమత్రాప్యనుషంజనీయం కిమత ఇతిచేత్త

సైన్నకశ్చన॥౧౦౧॥అంతస్స్థితామూషకముఖ్యాజీవాబహిఃస్థితా
గౌమృగపక్షిముఖ్యాః।జీవంతిజీవాస్సకలోపజీవ్యాస్తస్మాద్గృహీ
సర్వవరోమతోమే॥ ౧౦౨ ॥శరీరమూలంపురుషార్థసాధనంత
చ్చాన్నమూలంశ్రుతితోవగమ్యతే।తచ్చాత్రమస్మాకమమీషుసం
స్థితంతంసర్వంఫలంగేహపతిద్రుమాశ్రియమ్॥౧౦౩॥బ్రవీమిభూయ
శ్శృణుతాదరేణవోగృహాగతంపూజయతాతురాతిథిమ్। సం
పూజితోవాఽతిథిరుద్ధరేత్కులంనిరాకృతాత్కింభవతీతినోచ్య
తే॥ ౧౦౪ ॥వినాభిసంధింకురుతశ్రుతీరితంకర్మద్విజానోజగతా
మధీశ్వరః। తుష్యేదితిప్రార్థనయాగతేనస్వాంతస్యశుద్ధిర్భవి
తాఽచిరేణవః॥౧౦౫॥ససంరంభశ్లిష్యత్సుఫణితివధూటీకుచతటీప
టీవత్పాటీరాగరవనవపంకాంకితహృదః।తథాప్యేతేపూతాయ

త్రాహ సంపూజితోఽతిథిర్వఃకులముద్ధరేన్నిరాకృతాత్తస్మాత్కింభవతీ
తిచేత్తదన్యంతమనిష్టత్వాన్మయానోచ్యతే॥ ౧౦౪ ॥ కించశ్రుతిచోదితంని
త్యాదికర్మఫలాభిసంధింవినాకురుతహేద్విజాజగతామధీశ్వరస్తుష్యేదితి
ప్రార్థనయాపినాకురుతతేనతథాభూతేనసిష్కారణకర్మణావోంతఃక
రణస్యశుద్ధిరచిరాదేవభవిష్యతి॥ ౧౦౫ ॥యదపిభవాదృశాఇత్యాద్యుక్తం
తత్రాహ ససంరంభంయథాభవతితథాశ్లిష్యంత్యోయాః సుఫణితివ
ధూట్యఃప్రియవాదిన్యోవధ్వస్తాసాంకుచతట్యాఃపటీవదాచరతాపాటీరే
ణచందనమయేనాగరవేణాగరుమయేన చనవేనపంకేనాంకితమంతబక్ష

హార్ద్రాంతఃకరణమేషాం యద్వా హ్యేవంభూతా ఏతే వయం తథాపి యతి
పతేశ్శ్రీశంకరస్య పదకమలయోర్భజనోత్సవేన క్షీణాః క్లేశా యేషాం భజన
క్షణ ఇతి వా ॥ ని ॥ కాలవిశేషోత్సవయోః క్షణ ఇత్యమరః. శి, ॥ ౧౦౬ ॥
ఉపసంహరతి సందిశ్యేతి-శ్లో, ॥ ౧౦౭॥ ఏవం శ్రుత్వా భాష్యగా టీకేతి బ్రు
వాణం పద్మపాదం తాం టీకాం దేహీతి మాతులః ప్రోవాచ పద్మపాదా
దత్తవాంశ్చ కించిత్ఖేదం చ ప్రాపత్ ॥ ౧౦౮ ॥ తస్యేత్యాదివివృణో
తి, ప్రేతి, వివేద ప్రాప ఖేదమిత్యాదిస్ఫోటయతి మతాంతరాణామితి-

తిపతిపదాంభోజభజనక్షణక్షీణక్లేశాస్పదయహృదయా భాష్యకృ
తినః॥ సందిశ్యేత్థం బంధుతాం ధిష్ణురాజోభీష్టాం చక్రే మాతుల
స్యైవ గేహే। పత్రస్యైనం మాతులో భుక్తవంతం కింస్విచ్ఛన్నం
పుస్తకం శిష్యహస్తే ॥ ౧౦౭॥ టీకావిద్వద్భాష్యకేతి బ్రువాణం
తాం దేహీతి ప్రోచిషె దత్తవాంశ్చ । అత్రాక్షీత్తాం మాతులస్త
స్యబుద్ధిం దృష్ట్వా సందీక్షితేదమాపచ్చ కించిత్ ॥ ౧౦౮॥ ప్రబంధ
నిర్మాణచిత్రనైపుణీం దృష్ట్వా ప్రమోదం స వివేద కించిత్ । మ
తాంతరాణాం కిల యుక్తిజాలైర్నిరుత్తరం బంధనమాలులో
చె॥ ౧౦౯ ॥ గుర్వోర్మతం స్వాభిమతం విశేషాన్నిరాకృతం
తత్ర సమత్సరోభూత్ । సాధుర్నిబంధోయమితి బ్రువాణస్తం
సాభ్యసూయోపీకృతాభినందః॥౧౧౦ ॥ సేతుం గచ్ఛామ్యాలయే
పుస్తభారం తేస్యాస్యేమం వర్తతే మేత్రజీవః । విద్వన్వద్వద్గోగృ

ఉ॥ ౧౧౧ ॥ కించ స్వాభిమతం ప్రభాకరమతం విశేషాత్తత్ర నిబంధే నిరాకృత
మాలులో చెలాలోకితవాంతత్రేతిపదద్వయం మధ్యమణిన్యాయేనోభయత్రా
పి సంబంధనీయం యత ఏవ మతస్తత్ర నిబంధే స మత్సరోభూత్ సాధుర్నిబం
ధోయమితి తం బ్రువాణస్సాభ్యసూయోతికృతాభినందోభూత్ ॥ ౧౧౦ ॥
థ పద్మపాద ఉవాచేమం పుస్తకభారం తవాలయే న్యస్య సేతుం గచ్ఛామీత్యత్ర
మేమనో వర్తతే స్థాపనస్య గత్యర్థత్వాత్సప్తమ్యా క్త్వయోరత్యాకార్యే త్యా
శయేనాహ హే విద్వన్నితి- తవేదం విదితమితి సంబోధనాశయః - శ్లో, ॥

గ౧౧ ॥ భవిష్యత్సూచనాయ కష్టంనిమిత్తంజాతం॥ ౧౧౨ ॥ కింతదిత్యపేక్షా
యామాహాస్య గంతుర్వామంనేత్రమస్పందత తథైవ వామో బాహురపి ప్రు
స్ఫురత్ తథాచవామఊరురపి హంత ఖేదే కశ్చిత్పురస్తాదుచ్చైశ్చుక్షావ తత్పు
తంకృతవాన్ తత్సర్వంసోఽగణయిత్వా ఝడితి జగామ ॥ ౧౧౩ ॥ అస్మిన్ప
ద్మపాదేగతే సతి అత్రాస్మిన్గ్రంథే దగ్ధే సతి గురుపక్షస్య మహాన్ప్రచారః న
నువాచైతన్మతంనిరాకర్తవ్యమిత్యాశంక్యాహ అవాక్త్యానిరాకర్తుం ప్ర

హాదాపరేషాం ప్రీతిః పూర్ణా న తథా పుస్తభారే॥ ౧౧౧ ॥ ఇత్యుక్త్వా
తే మాతులం మస్కరీశః శిష్యైః ప్రాయాత్ సేతుమేష ప్రతస్థే । ప్ర
స్థాతుః శ్రీపద్మపాదస్య జాతం కష్టం చైష్యత్సూచనాయైనిమిత్తమ్॥
౧౧౨॥ వామంనేత్రంగంతురస్పందతైవ బాహుః పుస్ఫోరాపి వా
మస్తథోరుః। చుక్షావోచ్చైర్హంత కశ్చిత్పురస్తాత్తత్సర్వం ప్రాక్
జ్ఞోఽగణిత్వా జగామ॥ ౧౧౩ ॥ గతే ప్రేమ్ణే నైలమాతులోఽస్య గ్రం
థే స్థితేస్మిన్ గురుపక్షహానిః । దగ్ధే త్రిజామేత మహాన్ప్రచారో
నోక్త్యానిరాకర్తుమపి ప్రభుత్వమ్॥ ౧౧౪ ॥ పక్షస్యనాశాద్గృ
హనాశ ఏవ నో వరం గృహే నైవ దహామి పుస్తకమ్। ఏవంనిరూప్యా
స్యదధాద్ధుతాశనం చుక్రోశ చాగ్నిర్దహతీతి మే గృహమ్ ॥
౧౧౫॥ ఇతిహ్యమాశ్రిత్య వదంతి చైవం తదేవ మూలం మమ భాష
ణేపి। యావత్కృతం తావదిహాస్య కర్తుః పాపం తతః స్యాద్ద్వి
గుణం ప్రవక్తుః॥ ౧౧౬ ॥ గచ్ఛన్స పుల్లమునేర్జగామ తమాశ్ర

భుత్వం నాస్తి ఇదమసంగతమిత్యుక్త్వాపీతి వా- ఉ, ॥ ౧౧౪ ॥ తస్మాత్స్వగృ
హేణ సహైవ పుస్తకం దహామి యతస్స్వపక్షనాశాద్గృహనాశ ఏవ నోఽస్మా
కం వరమితి స్వమనసి విచార్య గృహే వహ్నిం స్థాపితవాన్ గృహమగ్నిర్దహ
తీతి చుక్రోశ॥ ౧౧౫ ॥ నను గుప్తమేవమయా ప్రకాశితం యతో యావత్కృ
తం తావదేవేహ కర్తుః పాపం స్యాత్ప్రవక్తుస్తు తతః కర్తుస్సకాశాద్ద్విగు
ణం స్యాత్ అప్రకాశితప్రకాశకం కథనం ద్విగుణపాపావహమితి బోధనా
యపి శబః ॥ ౧౧౬ ॥ గచ్ఛన్స పద్మపాదః పుల్లమునేస్తం ప్రసిద్ధమాశ్ర

షుంజగామ యత్ర చ రామచంద్రో ఽశ్వత్థమూలే చాపంన్యధిత - స్స్వయం
కుశానాముపరిన్యషీదత్ ఉపవిష్టవాన్ - ఆ, ॥ ౧౧౬ ॥ సముద్రంతీ
ర్త్వార్జా నక్వాయద్దర్శనం తత్రో పాయ మనీక్షమాణః ప్లవంగావాన
రాభూమాప్రవణాః ప్లవనశీలా వారిరాశౌ ప్లవనం నక్షమంతే ఇతిసంచిం
తయన్కుశాసన సన్నివిష్టశ్శ్రీరామచంద్ర స్తదావిదూరగమేవకించిజ్జ్యోతి

మంయుతశ్చ రామచంద్రః । అశ్వత్థమూలేన్యధితస్వచాపంస్వ
యంకుశానాముపరిన్యషీదత్ ॥ ౧౧౬ ॥ తీర్త్వార్ణసముద్రంజ
నకాత్మజాయాస్సందర్శనోపాయమనీక్షమాణః । వసుంధరా
యాం ప్రవణాః ప్లవంగానవారిరాశౌ ప్లవనంక్షమంతే॥ ౧౧౮॥
సంచింతయన్నితికుశాసనసన్నివిష్టోజ్యోతి స్తదైక్షతవిదూరగమేవ
కించిత్ ।సంవ్యాప్నువజ్జగదిదంసుఖశీతలంయత్సంప్రార్థనీయ
మనిశంమునిదేవతాభిః॥ ౧౧౯ ॥ఆగచ్ఛదాత్మాభిముఖంనిరీక్ష్య
సర్వేతదుత్తస్థురుదారవీర్యాః । తతఃపుమాకారమదృశ్యతైతన్మ
హాప్రభామండలమధ్యవర్తి॥ ౧౨౦ ॥మధ్యేప్రభామండలమై
క్షతాంచితం శివాకృతింసర్వతపోమయంపునః । లోపాదిము
ద్రాసహితంమహామునిం ప్రాబోధికుంభోద్భవమాదరాజ్జనైః॥
౧౨౧ ॥ అగస్త్యదృశ్వారఘునందనస్తతస్స ఖేదమంతఃకరణో
త్థమత్యజత్ । ప్రాయోమహద్దర్శనమేవదేహినాం క్షిణోతిఖే
దంరవివన్మహాతమః॥ ౧౨౨ ॥ సభాగ్యమర్ఘ్యాదిభిరర్చయి
త్వారామ స్తచంఘ్రింశిరసానవామ । తూష్ణీంముహూర్తమ్

తిరైక్షత తద్విశినష్టి సంవ్యాప్నువదితి-ఉ, ॥ ౧౧౮ ॥వ, ॥ ౧౧౯॥ ఏతజ్జ్యో
తిః-ఉ,॥౧౨౦॥ప్రభామండలస్యమధ్యేస్ఫురత్ శివాకృతింతపోమయంజ్యో
తిరైక్షతపునఃలోపా ఆదిర్యస్యాస్తథాభూతయాముద్రయాలోపాముద్రే
తి యావత్తయాసహితంకుంభోద్భవమగస్త్యంజనైస్సహప్రబోధిజనైః
కరణైరితివా ॥ ౧౨౧ ॥ అగస్త్యదృశ్వా అగస్త్యందృష్టవాన్ తతో దర్శనా
నంతరంఅంతఃకరణోత్థంఖేదమత్యజత్ ॥ ౧౨౨ ॥ దుఃఖసాగరస్థోముహూ

[illegible]తూష్ణీంభూత్వాధృతింసమాస్థాయపునరువాచ ॥౧౨౩॥పితృవద్భవం
తందృష్ట్వాప్రమోదే యస్మాద్దుఃఖమహార్ణవస్థం మాంత్వమగా ఆగతవా
నసి అహమాత్మానంప్రాప్తకామంమన్యే ఏవంమునిమభిముఖీకృత్య స్వ
దుఃఖమావేదయతి మేమహాన్వంశస్తపనాదాదిత్యాత్ప్రవృత్తః నతత్రేతి
పరేణాన్వయః - ఇ, ॥౧౨౪॥ తస్మిన్స్వంశేమమసదృశోనాత్పత్స్యతేనాప్య

వ్యసనార్ణవస్థోధృతింసమాస్థాయపునర్బభాషే ॥ ౧౨౩॥ దృ
ష్ట్వాభవంతంపితృవత్ప్రమోదేయస్మామగాదుఃఖ మహార్ణవ
స్థమ్ । మన్యేమమాత్మానమవాప్తకామంవంశోమహాన్మేతపనా
త్ప్రవృత్తః ॥ ౧౨౪ ॥ నతత్రమాదృగ్జనితానజాతః పదచ్యుతో
హంప్రథమంసభార్యః।సలక్ష్మణోరణ్యముపాగతశ్చమారీచమా
యానిహతాంతరంగః ॥ ॥౧౨౫ ॥తతోపిభార్యామహృతచ్ఛ
లేనసరావణోరాక్షసపుంగవోమే । సాచాధునాశోకవనేసమా
స్తేకృశావియోగాత్సువ్రతవ్రతస్థా॥౧౨౬॥తీర్త్వా సముద్రంవిని
హత్యదుష్టంబలేనసీతాంమహతాహరామి।తథాతథోపాయ
ముదాహరత్వంనమేత్వదన్యోస్తిహితోపదేష్టా ॥ ౧౨౭ ॥ ఇతీరి
తోవాచమువాచవిద్వాన్స్మరామశోకస్యవశంగతోభూః। వంశ
జ్యామెసంతి నృపామహాంతస్సంప్రాప్య దుఃఖంపరిముక్తదుః
ఖాః ॥ ౧౨౮ ॥ త్వమగ్రణీర్దాశరథేధనుష్మతాంతవాను
జస్యాపిసమోనలక్ష్యతే । ప్లవంగమానామధిపస్యకోటిశోమా
ముంచమాముంచవచోవినాథవత్ ॥౧౨౯ ॥ సహాయసంపత్తి

రస్తిష్ఠుతఇతిచేదేవంవిధత్వాన్నమేత్యాహాదాసభార్యఃపదాద్రాజ్యాత్ప్ర
చ్యుతస్తత్రాప్యయోధ్యాయాంనస్థితఃకింతుసలక్ష్మణోవనముపాగతః తత్రా
పిమారీచమాయయానిహతాంతఃకరణః-ఉ,॥౧౨౫॥తత్రాపిరాక్షసపుం
గవోరావణోమేభార్యాంఛలేనాహృతతన్వీకృశాంగీ ॥౧౨౬ ॥ ౧౨౭ ॥
౧౨౮ ॥ యదుక్తంనతత్రమాదృగితితత్రాహ త్వమితితస్మాద్వినాథవద
నాథవద్దీనంవచోమాముంచమాముంచేతిసంభ్రమేవీప్సా ॥ ౧౨౯ ॥ జలా

ణాంనిధిఃసముద్రః॥ ౧౩౦॥ చారుస్సుందరశ్చాసౌబద్ధిశ్చతం చారుయద్ధా స్యాత్రైఖలిచా తేనపానేనాస్మిన్ సముద్రేశుష్కేసతిసాకీర్తిః ॥౧౩౧॥ యస్మాదేవంతస్మాత్సముద్రే సేతుంబంధయిత్వాదుష్టంజహిఘోషచార్యా త్రీతాహృతాఆసీత్ , శాలి, ॥ ౩౨ ॥ తుంగైరుచ్ఛ్రితైస్తైనసేతునాతంతా

రియంతవాస్తిహితోపదేష్టాప్యహమస్మికశ్చిత్ । వారాంనిధిః కింకురుతేతవాయంస్మరాధునాగోష్పదవాత్రమేనమ్॥ ౧౩౦ ॥ పురేవచార్వబ్ధిమహంపిబామి శుష్కేత్రతేన ప్రతియాహిలంకామ్ । ఎవంమయాకీర్తిరుపాజితాతా స్యాద్యద్వధతువాధౌతవసాజితాస్యాత్ ॥ ౧౩౧ ॥ సేతుంవార్ధౌబంధయిత్వాజహిత్వందుష్టంచార్యాద్యేనసీతాహృతాసీత్। ప్రాప్నోషిత్వంకీర్తిమాచంద్రతారంలేనాత్రాబ్ధింబంధయత్వంకపీంద్రైః॥ ౧౩౨॥ఇత్థంయత్రప్రేరితోఽగస్త్యవాచాసేతుం రామోబంధయామాసవార్ధౌ । తుంగైశ్శృంగైర్యానరైస్తైనగత్వాతంహత్వాజౌజానకీమానినాయ ॥ ౧౩౩ ॥ తత్రాద్యక్షేత్రతీర్థసభితుఃస్నాత్వాభక్త్యారామనాథంప్రణమ్య। తత్రశ్రద్ధోత్పత్రయోమానుషాణాంశ్రేష్ఠ్యభ్యస్తద్వైభవంసమ్యగూచే॥ ౧౩౪॥ తన్మాహాత్మ్యంవర్ణయంతంమునింతంపప్రచ్ఛైనంకశ్చిదేవంవిపశ్చిత్ ।రామేశాఖ్యాకింసమాసాపపన్నాప్రష్టస్తైరిధావోచదేవంసమాసమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ రఘూద్వహస్తత్పురుషంపరంజగౌశివోబహువ్రీహిసమాసమైరయత్ ।రామేశ్వరేనామనికర్మధారయంపరంసమాహుఃస్మసురేశ్వరాదయః॥ ౧౩౬ ॥ ఏవంనిశ్చిత్యోదితంతత్సమాసంశ్రుత్వాతత్రత్యోబుధోయోభ్యనందత్ ।

ణంఆజౌసంగ్రామే ॥౧౩౩॥౧౩౪॥ కెనసమాసేనాపపన్నా॥౧౩౫॥రామస్యేశఇతితత్పురుషం కేవలంశ్రీరామచంద్రో జగౌ శివస్తురామఈశోయస్యేతిబహువ్రీహిసమాసం కేవలముక్తవాన్ ఇంద్రాదయస్తు రామశ్చాసావీశ్వరశ్చేతికర్మధారయంపరంసమాహుస్స్మ,॥౧౩౬॥తస్యారామే

ఖ్యాయాః సమాసంత త్ర తత్త్వవిపశ్చిత్సముదాయః యోగిట్ యోగీశః-శాలి, ॥౧౩౬॥ స్నానేనాపాత్తం చిత్తనిర్మలత్వం యేన సతస్య గృహస్య పుత్త్రకేన సహ దాహం శ్రుత్వైవ రేణాన్వయః ॥ ౧౩౭ ॥ మత్వామత్వావదార్థస్వరూపం జ్ఞాత్వాజ్ఞాత్వా ధైర్యమాప్నవంతం మాతులసంబంధినో గేహస్య తీవ్రం దాహం శ్రుత్వా శ్రుత్వా కరుణాం విహితవాక్ తం మాతుల

అంభోజాంఘ్రిస్తైరథస్తూయమానః కంచిత్కాలం తత్ర యోగీ
డస్నైషీత్ ॥౧౩౬॥ తస్మాదార్యః ప్రస్థితో భూత్సశిష్యస్తీర్థస్నా
నాపాత్తచిత్తామలత్వః । పశ్యన్నేశాన్మాతులీయం జగాహే గేహం
దాహం తస్య పుత్త్రేణ సార్ధమ్ ॥౧౩౭॥ శ్రుత్వా కించిత్ఖేదమాపే
దివాంసం మత్వా మత్వా ధైర్యమాపేదివాంసమ్ । శ్రావం శ్రావం మా
తులె యస్య తీవ్రం దాహం గేహస్యానుకంపాం వ్యధత్త ॥౧౩౮॥ వి
శ్వస్య మాం నిహితవానసి పుస్తభారం తం చాదహద్ధుతవహః పతి
తః ప్రమాదాత్ । తావన్న మే సదనదాహకృతోనుతాపో యావాం
స్తు పుస్తకవినాశకృతో మమ స్యాత్ ॥౧౪౦ ॥ ఇత్థం బ్రువంతం తమ
థో న్యగాదీత్పుస్తంగతం బుద్ధిరవస్థితా మే । ఉక్త్వా సమారబ్ధపున
శ్చటీకాం కతుం సధీరో యతిబృందవంద్యః ॥ ౧౪౧ ॥ దృష్ట్వా బు
ద్ధిం మాతులస్తస్య భూయో భీతః ప్రాస్యద్భోజనే తన్మనోఘ్నమ్ ।
కించిద్ద్రవ్యం పూర్వవన్నత్వమీష్టటీకాం కతుం కేచిదేవం బ్రు
వంతి ॥ ౧౪౨ ॥ అత్రాంతరేఽన్యైర్నిజవచ్చరద్భిః స్వైస్తీర్థ
యాత్రాం దయితైః సతీర్థ్యైః । అథాగాదుపేత్యాశ్రమతః

ఆహేతి శేషః ఏవంభూతో పద్మపాదో విశ్వస్యైవ మాదిప్రకారేణ బ్రువంతం మాతులం ఇతి వా సంబంధః-ఇం, ॥౧౩౯॥ నిహితవానసి స్థాపితవానసి వర్తమానసామీప్యే లట్ తం చ ప్రమాదాత్పతితో హుతాశోఽదహత్-వ, ౧౪౦॥ న్యగాదీదుక్త్వా టీకాం కతుమారంభం కృతవాన్ - ఇం, ౧౪౧॥ ప్రాసత్ ప్రాక్షిపత్ నతుమీష్టసమర్థో నాభూత్-శాలి, ॥౧౪౨॥ అత్రాంతరే స్వవయం తీర్థయాత్రాం చరద్భిర్గదయుతైః స్వీయైస్సతీర్థ్యైర్దూరాశ్రమా

త్కనిష్ఠైశ్శిష్యైర్యదృచ్ఛయాపి అజ్ఞాతస్సఖేదైస్సమునిస్సమైక్షి సందృష్టః- ఇం,॥ ౧౪౩॥ అనేకకాలాయోగజన్యాదైక్యాత్ ఝడితి అన్యోన్యం నమాంసి నమస్కారాన్దదురాదదుశ్చ - శాలినీ, ॥ ౧౪౪॥ వాణ్యా నిర్జితాః శేషగురువాల్మీకయోర్యయా సా చేతసా మునేశ్శ్రీశంకరస్య చరణం బిభ్రాణా రేజే చరణం విశినష్టి వికచితవ్యంథవితవ్యమాపల్లవంపల్లవవత్ ధున్వంతం ప్రభయాని వారితతమమతిశయేన నివారితమాశంకానాం పదమాశ్చర్యభూతమజ్ఞానం యేన పునశ్చ కామదం పురుషార్థచతుష్టయప్రదం శిష్యాణాం సమ

కనిష్ఠైర్జ్ఞాతస్సఖేదైస్సమునిస్సమైక్షి ॥ ౧౪౩ ॥ దృష్ట్వైవ పద్మాంఘ్రిం క్రిమాత్రైప్రణేముస్తత్పాదాంభోజయరేణూన్దధానాః। అన్యోన్యం ద్రాగాదదుస్తేదదుశ్చానేకానేహాయోగజైక్యాన్నమాంసి॥ ౧౪౪ ॥ వాణీనిర్జితపన్నగేశ్వరగురుప్రాచేతసా చేతసా బిభ్రాణా చరణం మునేర్వికచితవ్యాపల్లవం పల్లవమ్। ధున్వంతం ప్రభయాని వారితమాశంకాపదం కామదం రేజేంతేవసతాం సమష్టిరసుహృత్తత్యాహితాత్త్యాహితా॥ ౧౪౫॥ శుశ్రూవసాం తేవసతాం సమష్టిస్స్వదేశకీయాం సుఖదాం సువార్తామ్। అర్థాత్సమీపాగతతః కుతశ్చిద్విజేంద్రతస్సేవితసర్వతీర్థాత్ ॥ ౧౪౬॥ అథ గురువరమనవేక్ష్యాతితాంతం వ్యధితహృదో మునివర్యవినేయాః। కథమపి విదితతదీయసువార్తాస్సమధిగతాః కిల కేరలదే

ష్టిం విశినష్టి అసుహృతాం ప్రాణహృతాం క్షుత్పిపాసాదీనాం తత్యాపజ్ఞ్యా- నిమిత్తభూతయా ఆహితం స్వీకృతమత్యాహితం జీవనాపేక్షం కర్మ యయా సా॥ ని॥ అత్యాహితం మహాభీతౌ జీవనాపేక్షకర్మణీతి మేదినీ- శా,॥ ౧౪౫॥ షాం తేవసతాం సమష్టిః కుతశ్చిద్దేశాదథాత్సమీపమాగతాత్సేవితసర్వతీర్థాద్ద్విజాత్ స్వదేశకీయాం సుసుఖదాం సువార్తాం శుశ్రావ - ఇం, ॥ ౧౪౬ ॥ అథానంతరం గురువరం శ్రీశంకరమనవేక్ష్యాత్యంతం వ్యధితం హృద్యేషాం కథమపి విదితా భగవత్పాదాః కేరళేషు సంతతి గురుసంబంధినీ వార్తా యైస్తే మునివర్యశిష్యాః కేరళాఖ్యదేశాన్ సంప్రాప్తాః॥ ✽ ॥ నవ మే భవతి గు

రాత్రుపచితా॥౧౪౬॥ఆకాశలంఘినోఽత్యంతతుంగాశ్శై (?)ష్ఠాః కేరాఖ్యా
వృక్షాయేషు తేషు కేరశేషుమ నిశ్చరన్నాస్తస్థితః-వః॥౧౪౭॥అథానంతరం
విష్వక్సర్వగోనిరుపమఃప్రభావోయస్యశ్రీశంకరః కేరశేషువిచరన్ననిజశి
ష్యాగమనంనిరీక్ష్యమాణస్తైర్యాపనమకుర్వాణోమహాసురాఖ్యసద్మశంశ్రి
విష్ణుంవినయేననమస్కుర్వన్ స్తుతింకృతవాన్.వసంతమాలికా॥౧౪౮॥స్తుతి
ముదాహరతి హేజగదీశసత్త్వాసత్త్వాభ్యాంవిముక్తయాఽనిర్వాచ్యయాప్ర
కృత్యామాయయాజడచేతనాత్మకమిదంవిచిత్రంజగల్లీలయాత్వంకురుషే

శాన్॥౧౪౬॥అత్రాంతరేయతిపతిఃప్రసువాంత్యకృత్యాం
కృత్వాస్వధర్మపరిపాలనసక్తచిత్తః।ఆకాశలంఘివరకేరమ
హీరుహేషుశ్రీకేరశేషుమునిరాస్తచరన్విరక్తః॥౧౪౭॥విచర
న్నథకేరలేషువిష్వఙ్ నిజశిష్యాగమనంనిరీక్ష్యమాణః। వినయేనమ
హాసురాలయేశంవినమన్స్తుతనిస్తులానుభావః॥౧౪౮॥సదస
త్త్వవిముక్తయాప్రకృత్యాచిదచిద్రూపమిదంజగద్విచిత్రమ్।
కురుషేజగదీశలీలయాత్వం పరిపూర్ణస్యనహి ప్రయోజనే
చ్ఛా॥౧౫౦॥రజసాసృజసీశసత్త్వవృత్తిస్త్రిజగద్రక్షసితామసః
క్షిణోషి। బహుధాపరికీర్త్యసేచసత్వంవిధివైకుంఠశివాభిధా
భిరేకః॥౧౫౧॥వివిధేషుజలాశయేషుసోయంసవితేవప్రతిబింబి
తస్వభావః।బహురూపమిదంప్రవిశ్యవిశ్వంస్వయమేకోఽపిభ
హియస్మాత్పరిపూర్ణత్వాత్తవప్రయోజనేచ్ఛానాస్తిలోకవత్తులీలాకై
వల్యమితిన్యాయాత్॥౧౫౦॥ననుబ్రహ్మసర్వంజగత్కురుతేఇతిచేత్తత్రాహ
హేఈశత్వమేవబ్రహ్మాసన్ రజసా సృజసిసత్వవృత్తిర్విష్ణుస్సన్ తమసా శివ
స్సన్అతశ్చసత్వమేవైకోవిధ్యాదిసంజ్ఞాభిర్బహుధాపరికీర్త్యసే॥౧౫౧॥
నకేవలమేతావదేవాపితుస్వయమేకోపిభవాన్ బహురూపమిదంవిశ్వంప్రవి
శ్యానేకోపి భాతీతిసదృష్టాంతమాహవివిధేషుజలాశయేషయథాసూర్యప్ర
తిబింబితస్వభావస్తథాశయేషు ప్రతిబింబితస్వభావస్సోయంభవానిత్యన్వ
యఃతథాచశ్రుతిః॥❁॥యథాహ్యయంజ్యోతిరాత్మావివస్వానపోభిన్నాబ

హుశ్రైకోనుగచ్ఛన్ ఉపాధినా క్రియతే భవ రూపో దేవః తైః తైః శ్వైవము జోయమాత్మా ఇతి ॥ ११-२॥ వవందఇతికర్మణిలిట్ తెతంశిగసావవంది రెఇత్యర్థః ॥ ११-३॥ కుశలినో భవంత ఇతికుశలప్రశ్నపూర్వకంసదయం యథాస్యాత్తథాసాంత్వితేషు శిష్యగణేషు మధ్యేసపద్మపాదో ఽజహద్గద్గదికంయథాస్యాత్తథాఽవాదీత్ ॥ ११-४॥ పూర్వాశ్రమమాతులేనస్వగేహంప్రతిబహుధావిహితానునయేనసనీతోఽబతేత్యత్యంతఖేదే॥११-५॥ భిద వాదీంద్రో రవ్యస్యాగ్రే మమమాతులోఽయమితిపూర్వవాసనానుబంధాద

వాన్విభాత్యనేకః॥११-२॥ఇతి దేవమభిష్టువన్విశిష్టస్తుతితోఽసౌసుర సద్మసన్నివిష్టః । చిరకాలవియోగదీవచిత్తైశ్శిరసాశిష్యగణైరథో వవందే॥११-३॥గురుణాకుశలానుయోగపూర్వంసదయంశిష్యగణేషుసాంత్వితేషు। అతిదీనమనాశ్శనైగవాదీదజహద్గద్గదికంసపద్మపాదః॥ ११-४॥ భగవన్నభిగమ్యరంగనాథంపథిపద్మాత్మమహంనివర్తమానః। బహుధావిహితానునీతినీతోఽబతపూర్వాశ్రమమాతులేనగేహే॥ ११-५॥ అహమస్యపురోఽభిదావదేంద్రో రపిపూర్వాశ్రమవాసనానుబంధాత్ । అపఠంభవదీయభాష్యటీకామజయంచాత్రకృతానుయోగమేనమ్ ॥ ११-६॥ దగ్ధముద్రముఖముద్రణమంత్రైర్ధ్వస్తతర్కగురుకాపిలతంత్రైః । వర్ణితోనిగమసార సుధాక్తైర్మాతులం తమ జయంతవసూక్తైః ॥ ११-७॥ ఖడ్గాఖడ్గివిహారకల్పితరుజంకాణాదసేనాముఖేశహంభవదీయభాష్యటీకామపఠం అస్యాంటీకాయాంకృతోనుయోగశ్చేద్యమోయేనతమజయం-వ,॥ ११-६॥అజయమిత్యనేనప్రాప్తంగర్వంవారయతితవసూక్తైర్వర్ణితుల్యైరహేతస్తమజయంనతుస్వసామర్థ్యేనేతిభావః తానివిశినష్టి దగ్ధాఃశప్తాశ్చకాద్రిముద్రామేషాంతేషాంముఖపిధాయకమంత్రైః పునశ్చధ్వస్తానిగౌతమాదిశాస్త్రాణియైః వేదసారలక్షణసుధాంచితైః-స్వా,॥ ११-७ ॥ కించ హేమునేయాక్తికలక్షణవంశమాక్తికమయ్యైస్తవసూక్తైర్వర్ణితఃకవచైరివరక్షితఃకాణాదసేనాముఖేఖడ్గాఖడ్గి

ధిషాకారేణకల్పితంరుజంనాపద్యతేతథాఅక్షపాదానాం గౌతమానాంపదే శస్త్రాశ్రిక్రకృతంశ్రమంచనాపద్యతే తథాకాపిలసైన్యాయష్టాయష్టిజన్యం ఖేదంచనాపద్యతే - శా, ॥ ౧౫౮ ॥ అథపరాజయానంతరంయథాపురం మామభినంద్యసంపాదితసత్క్రియస్యగూఢహృదయస్యాస్యసద్మనిభాష్యటీకాంనిధాయాహమశంకితఆయంగతవాన్ నిశాయామిత్యస్య పరేణాన్వయః-వ, ॥ ౧౫౯ ॥ నిశాయామధినిశీథమర్ధరాత్రావగ్నిరస్య ధామ్నా

ప్రాశ్రక్రకృతంశ్రమంచవిషమంపశ్యత్పదానాంపదే।యష్టాయష్టిభవంచకాపిలబలేఖేదంమునేతావకైస్సూక్తైరర్థ్యోక్తికవం శమాక్తికమప్యైనాపద్యతేవమీతః॥ ౧౫౮ ॥ అథగూఢహృదోయథాపురంమామభినంద్యాహితసత్క్రియస్యతస్య । అధిసద్మనిధాయభాష్యటీకామహమస్యాయమశంకితోనిశాయామ్ ॥ ౧౫౯ ॥ యుగపర్యయసృత్యదుగ్రఫాలజ్వలనజ్వాలకరాళకీలజాలః। దహనోఽధినిశీథమస్యధామ్నా బతటీకామపిభస్మసాదకార్షీత్ ॥ ౧౬౦ ॥ అదహత్స్వగృహంస్వయంహతాశోవిమతగ్రంథమసావిదగ్ధుకామః । మతిమాంద్యకరంగరంచభైక్షేవ్యధితాస్యేతివిజృంభతేస్మవార్తా ॥ ౧౬౧ ॥ అధునాధిషణాయథాపురంనోవిధునానావిశయంప్రసాదమేతి। విషమాపునరీదృశీదశానఃకిముయుక్తాభవదంఘ్రికింకరాణామ్ ॥ ౧౬౨ ॥ గురువరతవయాభాష్యవరేణ్యేవ్యరచిమయాలలితాకిలవృత్తిః। నిరతిశయో

షహాటీకామపిభస్మసాదకార్షీత్ దహనంవిశినష్టి యుగపర్యయేప్రలయే సృత్వరఉగ్రస్యమహోరుద్రస్యఫాలేలలాటేయోజ్వలనోవహ్నిస్తస్య శిఖావద్భయంకరంశిఖాజాలంయస్యసః॥ ౬౦॥ ఇత్యేవమస్యవార్తా విజృంభతేస్మ విలాఖంపాప్రి ॥ ౧౬౧॥ గరప్రభావశ్చజాతఇత్యాహాధునానోబుద్ధిఃదైవేనయథాపురాసంశయరహితంప్రసాదంనాప్నోతి విషమాపునరీదృశీదశా భవదంఘ్రికింకరాణామస్మాకంకిముయుక్తా ఉ పితునైవయుక్తేత్యర్థః ॥ ౧౬౨ ॥ అతిదుఃఖితస్సాక్రోశంపునరాహగురువరేతి. ఉపచితా ॥ ౧౬౩ ॥

ననుపునస్తథైవరచనీయేత్యాశంక్యాహ యదాబహుధాకృతప్రయత్న
స్తాంవిధాతుమహంప్రయతేహే భగవంస్తదాయథా పూర్వంతాఃపటు
యుక్తీర్మమబుద్ధిర్నోపక్రమతే॥ ౧౬౪॥కృపాసముద్రంతవచరణకోణా
గ్రంఅరణంశరణంయేషామస్తితేపూర్వం దీనాఅపిదూనాఃఖిన్నా అపిస
ర్వేశ్వరపదంకేకేనప్రాప్తాఅపితుసర్వేఽపిప్రాప్తాః హేగురోనమనంగు
రోఃకథంకర్మఖణ్డకఇవమంతురపరాధః॥*॥మంతుఃపుంస్యపరాధేపిమనుష్యే
పిప్రజాపతావితిమేదినీ-పాపాంశఇతిచేత్తర్హ్యసౌపాపాంశోగురుపద

జ్వలయుక్తియుతాసాపధికిలపశవిననాశకృశానా ॥ ౧౬౩ ॥
ప్రయతేహంపునరేవయదాతాం ప్రవిధాతుంబహుధా కృత
యత్నః। నయథాపూర్వముపక్రమతేతాఃపటుయుక్తిర్భగవ
న్మమబుద్ధిః॥ ౧౬౪ ॥కృపాపారావారంతవచరణకోణాగ్రమర
ణంగతాదీనాదూనాః కతికతినసర్వేశ్వరపదమ్। గురోమంతు
ర్నంతుఃకణ్వమమపాపాంశఇతిచేన్న్యపామాభాషిష్ఠాపదకమల
చింతావధిరసౌ॥ ౧౬౫ ॥ఇతివాదినమేనమార్యపాదఃకరుణా
పూరకరంభితాంతరంగః। అమృతాబ్ధిసఖైరపాస్తమోహైర్వ
చనైస్సాంత్వయతిస్మవల్గుబంధైః ॥ ౧౬౬ ॥ విషమోబతకర్మ
ణాంవిపాకోవిషమోహోపమదుర్నివారఏషః। విదితఃప్రథ
మంమయాయమర్థఃకథితశ్చాంగసురేశదేశికాయ ॥ ౧౬౭ ॥

పూర్వంశృంగత్స్మాధరేమత్సమీపేప్రష్ణాయాసౌ వాచితావం
కమలచింతనమేవావధిర్యస్యేతిన్మృపామాభాషిష్ఠాః - ౪, ॥ ౧౬౫॥కరుణా
పూరకేణాశ్లిష్టంఅంతరంగంయస్యసఆర్యపాదశ్శ్రీశంకరాచార్యఇత్యే
వంవాదినమేనం పద్మపాదంపీయూషసముద్రస్యైగపాస్తో నిరాకృతో
మోహాయైర్వల్గుస్సుందరోబంధోబంధనంగ్రంథనం యేషాంతైర్వచో
భిస్సాంత్వయతిస్మ - వసంతమాలికా,॥౧౬౬॥బతేతిఖేదే విషజన్మమోహ
తుల్యశ్చాసౌదుర్నివారశ్చైషఃకర్మణాంవిపాకఃవిషమోఽస్తిప్రథమమేవ
మయాయమర్థోజ్ఞాతస్సురేశ్వరాచార్యాయకథితశ్చ॥౧౬౭॥ అతోఽద్యాతె

ఙ్ఖ్యాయాతాత్ అవగచ్ఛతు శీఘ్రం తాం లిఖేత్యాస్యశ్శ్రీశంకరోవోచత్ శాలి,॥౧౬౭॥ అమునాప్రకారేణ పద్మపాదమాశ్వాస్య భాష్యకారస్తాం పంచపాదీం కృతిం పూర్వస్యామైవానుపూర్వ్యా యుక్తామాచఖ్యా చిత్రం మహ్యామానాప్రత్యాహావ్యాహతా జ్ఞానశక్తిర్యస్యతస్మిస్త్రిభువన గురౌసర్వవిద్యాప్రవృత్తైమూర్తౌ మహాపురుషేతచ్చిత్రంనభవతి-మం,॥౧౬౮॥ స పద్మపాదః ప్రసభం హఠేనపంచపాదీం విలేఖ్యపరమానందాతిశయేనోదతపాదీ । సామేకిత్తాన్నా పయాత్యద్య శోకో యాతాచ్ఛీఘ్రం

తాం లిఖేత్యాఖ్యాద్దార్యః ॥ ౧౬౭ ॥ ఆశ్వాస్యేత్థం జలజచరణం భాష్యకృత్పంచపాదీమాచఖ్యాతాం కృతిముపహితాం పూర్వ వ్రైవానుపూర్వ్యా । నైతచ్చిత్రం పరమపురుషే వ్యాహత జ్ఞానశక్తౌ తస్మిన్ స్వాత్రిభువన గురౌ సర్వ విద్యాప్రవృత్తైః ॥ ౧౬౯ ॥ ప్రసభం స విలిఖ్య పంచపాదీం పరమానందభరేణ పద్మపాదః । ఉదతిష్ఠదతిష్ఠదభ్యరౌదీత్పునరుద్గాయతి తుష్టునృత్యతి స్మ ॥ ౧౭౦ ॥ కవితాకుశలోఽథ కేరళక్ష్మాకమనః కశ్చన రాజశేఖరాఖ్యః । మునివర్యమముం ముదావితేనే నిజకోటీరనిఘృష్టపాదపద్మః ॥ ౧౭౧ ॥ ప్రథితే కిమునాటకత్రయీ సా త్యమునా సంయమినా తతో నియుక్తః । అయముత్తరమాదదే ప్రమాదాదనలే సా హుతితామువాగతేతి ॥ ౧౭౨ ॥ ముఖతః పఠితాం మునీందునా

తాం విలిఖన్నేష విసిస్మయే ఽథ భూపః । వద కింకరవాణి కింకరోఽహం తిష్ఠదూర్ధ్వమతిష్ఠత్పునస్సమమతిష్ఠత్పునరభ్యరౌదీదానందాశ్రూణ్యముంచత్ పునరుద్గాయతిస్మ తుపునర్నృత్యతిస్మ-వసంతమాలికా,॥౧౭౦॥కమనః కంటకః నిజకోటీరైః కిరీటసంబంధిగత్రైః నిఘృష్టం పాదనఖాగ్రం యస్య సప్రాదృశం అముం మునిం ముదం వితేనే-వి,॥౧౭౧ ॥ ఎవం ప్రసాదితేనా మునా సంయమినా సా నాటకత్రయీ ప్రథయతే ఇతి తతో నియుక్తః ప్రమాదాద్గ్నౌ సా హుతితాముపాగతేతీదముత్తరముపాదదే ॥ ౧౭౨ ॥ తాం నాటకత్రయీం హే వరద కింకరోఽహం కిం కరవాణీతి ప్రణమన్ విజ్ఞాపిత

వాక్ ॥ ౧౬౩॥ఏవంరాజశేఖరేణవిజ్ఞాపితోదేశికశ్శ్రీశంకరోనృపకాలటి
నామకేగ్రహారోయేషాంతేద్విజకర్మానధికారిణఇతిఅద్యాదానీంశప్తాభ
వతాపితథైవవిధేయాః యతఃపాపాఇతిరాజానమశిషత్ ॥౧౬౪॥ ఉపసం
హారతి,పద్మపాదేనష్టవిస్మృత్రింప్రతి పద్యాత్తుష్టైసతిపునః కేరళభూపాలో
యతిసార్వభౌమస్యసవిధంసమీపంప్రాప్యాంజసాఝడితిప్రణమ్యతస్యాము
వరదేతిప్రణమన్వ్యజిజ్ఞపచ్చ॥౧౬౩॥నృపకాలటినామకాగ్ర
హారాద్విజకర్మానధికారిణోద్యశప్తాః। భవతాపితథైవతేవిధే
యాబతపాపాఇతిదేశికోశిషత్తమ్ ॥౧౬౪॥ పద్మాంఘ్రిప్ర
తిపద్యనష్టవిస్మృతింతుష్టేపునఃకేరళక్ష్మాపాలోయతిసార్వభౌమ
సవిధంప్రాప్యప్రణమ్యాంజసా। లబ్ధ్వాతస్యాముఖాత్సనాటక
వరాణ్యానందపాథోనిధౌమజ్జంస్తత్పదపద్మయుగ్మమనిశంధ్యా
యన్ప్రతస్థేపురీమ్॥౧౬౫॥..........................*

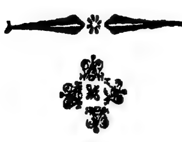
ఇతిశ్రీమాధవీయేతత్తీర్థయాత్రాటనార్థకః। సం
క్షేపశంకరజయేసర్గోజనిచతుర్దశః॥ ౧౪ ॥

మూలసంఖ్యా-౨౫౩

ఖాత్సనాటకవరాణిలబ్ధ్వానందజలధౌమజ్జంస్తస్యచరణకమలయుగ్మమని
శంధ్యాయన్పురీంప్రతస్థే-శా,॥౧౬౫॥..........................*

ఇతిశ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాలగోపాల తీర్థశ్రీ
పాదశిష్యదత్తవంశావతంస రామ కుమారసూను ధనపతి
కృతేశ్రీశంకరాచార్యవిజయడిండిమేచతుర్దశస్సర్గః-

టీకాసంఖ్యా,౩౪౧-

శ్రీరస్తు.

శ్రీశంకరగురుభ్యోనమః-

శ్రీమాధవీయే శంకరవిజయే-
పంచదశసర్గ ప్రారంభః-

అథదిగ్విజయకౌతుకంసపరికరం నిరూపయితుముపక్రమతే అథా నంతరంపద్మపాదహస్తామలకసమిత్పాణిచిద్విలాసజ్ఞానకంద విష్ణుగుప్తశుద్ధకీర్తిభానుమరీచికృష్ణదర్శనబుద్ధి విరించిపాద శుద్ధాంతానందగిరి ప్రముఖైస్సహస్రైశ్శిష్యవరైర్వృతః సుధన్వనారాజ్ఞానుయాతః సర్వాదిశో విజిగీషుస్సైవదాశరథిః శ్రీశంకరాచార్యః ప్రథమంసేతుంప్రతిప్రతస్థే- వసంతమాలికా, ॥ అత్ర ప్రాచీనానురోధేనమధ్యార్జునంప్రాప్యతత స్సర్వాఃకకుభో విజిగీషుః ప్రథమం సేతుంప్రతి ప్రతస్థఇతి వ్యాఖ్యేయం,

అథశిష్యవరైర్వృతస్సహస్రైరనుయాతస్సుధన్వనాచరాజ్ఞా।
కకుభావిజిగీషయైషసర్వాః ప్రథమంసేతుమసౌదాశరథీఃప్రతస్థే॥౧॥

తథాహి శ్రీశంకరాచార్యోమధ్యార్జునం-నామశివావిర్భూతస్థలవిశేషం ప్రాప, *॥మధ్యార్జునేశానమపృష్టపూర్వాంవిద్యాదిభిఃపూజితపాదపద్మమ్ బుధ్యోపచారైరభజత్పరేశం నిష్పాపతాంప్రాపఫలైకపాత్రమ్, తత్రకిల భగవాన్ శ్రీశంకరాచార్యస్సదాశివమేవమబ్రవీత్ స్వామిన్మధ్యార్జునస రోపనిషదర్థానసినర్వజ్ఞోసితస్మాన్నిగమాదితాత్పర్యగోచరంద్వైతమద్వై తంవేతిసంశయస్యసర్వేషాంపశ్యతాంనివృత్తింకుర్వితి ప్రార్థితోమధ్యా ర్జునేశోలింగాగ్రాత్స్వావయవరూపేణనిష్క్రమ్య మేఘవత్ గంభీరయా గిరాదక్షిణంహస్తముద్యమ్య సత్యమద్వైతంసత్యమద్వైతంసత్యమద్వైత,

జిలితిర్యుక్త్వాలింగాఽగ్ర్యాంతర్ఘతే తక్యతాం నరాణాం మయభావాద్భ్యుత్థా సీత్ తద్భక్తాశ్చతద్ద్వైతస్థితాశ్శ్రీశంకరమేవసద్గురుం కృత్వా మాగణపతేశా కాఽభ్యర్థితాచార్యవరాః ప్రాశ్రితస్నానాదివిశుద్ధాః పంచ యజ్ఞపరాయణా దాత్మ్యశ్రితసం చోదితాచారగాశ్శుద్ధాద్వైతపరాయణా బభూవుః ఏవం తద్ద్వైతస్థానద్వైతవాదినః కృత్వా ప్రమథైశ్శంకర ఇవ శిష్యసమేతో రామే శ్వరం ప్రతిజగామేతి ॥ ౧ ॥ తత్రకిలతస్య శాక్తైర్వివాదోఽభవత్తాన్విశిన ష్టి గిరిజాచార్యకపటాన్మధుప్రసక్తైర్వివాదంవిశినష్టి నికటస్థైషువితీర్ణా దత్తో బహుమోదో యాభిస్తాశ్చతాః స్ఫుటం యథాస్యాత్తథారింఖంత్యః స్ఫురంత్యో యాః పద్వ్యశ్చతురాయుక్తయుస్తద్వ్యాఖ్యాపదేతిక్వచిత్పాఠః ॥ ౨ ॥ తథాహి ॥ తత్రస్థాగురుశేఖరం యతివరం మూర్ధ్నాఽభివాద్యోచిరే స్వామి న్నస్మదిదం మతం శృణు సితం చిత్తం పరం పావనం, ఆద్యాశక్తిరశేషకార్యజ ననీ శంభోర్గుణైభ్యః పరా యన్మాయావశతో మహత్ప్రముఖరం సర్వం

అభవత్కిలతస్యతత్ర శాక్తైర్గిరిజాచార్యకపటాన్మధుప్రసక్తైః ని
కటస్థవితీర్ణభూరిమోదస్ఫుటరింఖత్పటుయుక్తిమాన్వివాదః ॥ ౨ ॥

జగజ్జాయతే, ౧, తస్యావాగాద్యగమ్యత్వాత్సేవాఽయోగ్యత్వహేతుతః, తదంశాయాభవాన్యాస్తుపాదసేవాపరావయమ్ , ౨ , స్వర్ణనిర్మిత తత్పాద్రైబద్ధగ్రీవాసుబాహవః , జీవన్ముక్త్యై తో విద్యోపాసకానాంఫ లంశ్రుతమ్ , ౩ , విద్యాంచావిద్యాంచయస్తద్వేదోభయంసహ , అవి ద్యయామృత్యుంతీర్త్వావిద్యయాఽమృతమశ్నుతే, ౪ , తస్మాత్కటాక్ష లేశేనముక్తిదాయాముముక్షుభిః , సేవనీయాప్రయత్నేనప్రకృతిః పురు షరూపిణీ , ౫ , ప్రకృతిశ్చేశ్వరశ్చేతిశ్రుతితస్తదభిన్నతా, సదేవేత్యాదివా క్యానితత్పరాణిమతానితు , ౬ , అకారాదేర్యథోత్పత్తిః ప్రణవస్థస్యసంమ తా , తచ్ఛక్తీనాంభవానీలక్ష్మ్యాదికానాంతథాస్తిహ , ౭ , సిద్ధాంతః సర్వదేవానాంకారణస్యప్రభోఃపరా, చంద్రస్యచంద్రికావంద్యారుద్ధో ద్భేదకరూపిణీ , ౮ , స్వాధీనవల్లభేయుక్తాశక్తిరుద్రస్యభాయతే , సై వాశ్రీఘంభవానీతిసిద్ధ్యైయెన్నయుతావయమ్ , ౯ , నిరస్తద్వైతభావస్త్వశ్శక్త

ర్వ్యాతచ్చిహ్నధారిణామ్ , నైవాసౌపాస్యాస్వమాతా ముక్తిర్ధాత్రీశ్వరీశ్వ
రీ, ౧౦, ఇత్యుక్త ఆచార్యవరో మహేశస్సంప్రహృష్టాన్సర్వ్యాన్ప్రత్యువాచ తథా
పి , శ్రీమత్యజ్ఞానాత్పురుషస్య ముక్తిస్సంప్రోదితత్వాత్సకలేపిశాస్త్రే, ౧౧,
ఆత్మానమాత్మనా ధ్యాత్వా ముక్తో భవతి నాన్యథా , తమేవేత్యాదివాక్యా
ని ప్రమాణాన్యత్ర కోటిశః , ౧౨ , అజామిత్యాదిమంత్రే౽పి స్వరూప
మభిధాయవై, తతస్తత్వం పరేశస్య ముక్త్యర్థం సంప్రకాశితమ్ , ౧౩ ,
కించాపి సాంఖ్యైః ప్రకృతేః పరస్యావికారహీనస్య సుబోధతస్యా, ఉక్తా తత ఈ
శస్య సుఖైకధామ్నో జ్ఞానాద్విముక్తిః పరమస్య భూమ్నః, ౧౪ , ఐక్యం చో
క్తం బ్రహ్మణో జ్ఞానినోపి బ్రహ్మజ్ఞో బ్రహ్మైవ నాన్యోస్తి కశ్చిత్ , బ్ర
హ్మైత్యాదౌ వేదవాక్యై తదేవజ్ఞానం సమ్యక్సాధనీయం భవద్భిః, ౧౫ ,
విద్యారూపా భవానీయా ప్రోక్తా సాద్వైతబోధినీ , తస్యాస్సంసేవనాదా
శు చిత్తశుద్ధిర్విజాయతే , ౧౬ , తస్మాత్తు కుంకుమపుండ్రాదిపరిత్యాజ్యత
థైవచ, హేమపాదాదిచిహ్నాని విద్యాయాం రతిమాగతాః, ౧౭, బ్రహ్మాహ
మితిరూపాయాం ముక్తో భవత నాన్యథా , ఏవముక్తాస్త్యక్తచిహ్నాస్సర్వఏ
వ పరం గురుమ్, ౧౮ , స్నానసంధ్యాపరాః పంచపూజాదినిరతాస్తథా ,
శుద్ధాద్వైతకృతశ్రద్ధాస్సచ్ఛిష్యత్వముపాగతాః , ౧౯ , మహాలక్ష్మ్యైభ
క్తాః పరమపురుషం శంకరమథోపసమేత్యోచుర్నత్వా నిఖిల ఫలదా సర్వజననీ ,
మహాలక్ష్మీరాద్యా ప్రకృతిగసదిత్యాదినిగమైస్సదైవేతి శ్రుత్యా పరమ పురు
షస్యామలతనోః, ౨౦ ॥ బ్రహ్మాదయోపి జాయంతే యస్యా యస్యాం పరేశి
తుః , అప్యంతర్భావ ఏవాస్తి సైవసేవ్యా ముముక్షుభిః , ౨౧ , లక్ష్మ్యాస్స
మారాధనతత్పరాణాం పద్మాక్షమాలాభిరలంకృతానాం , బాహ్వోశ్చ
కంజాంకవిభూషితానాం సుకుంకుమేనాంకిత మస్తకానాం , ౨౨ , హ
స్తస్థితా ముక్తిరతో భవద్భిరుపాసనీయా సకలేశ్వరేశ్వరీ , ఇత్యుక్త ఆహాద్య
తమేతదుక్తం మతం భవద్భిశ్శృణుతాపితత్వమ్ , ౨౩ , స్రష్టా పరాత్మా నతు
కశ్చిదన్య ఏకో ద్వితీయస్సదసత్స్వరూపః , తత్త్వం స ఆత్మేతిని బోధితశ్చ ప్ర
[illegible]వంగగణాసుభవతాం తే సదా , ౨౪ , ప్రకృతేస్తదధీనాయా మోచ

ర్త్యాంశసంగతమ్ , అహంబ్రహ్మేతియోధ్యాతా తస్యాముక్తిఃకరస్థితా,
౨౫ , అనేకోపాసకానాంతు లోకానాంస్థితిస్తథావిధా , అతోయాయం
పరిత్యజ్యపద్మకుంకుమధారణం , ౨౬ , శుద్ధామద్వైతవిద్యాంవైసమాశ్రి
త్యానుసాధవః , ముక్తాభవిష్యథేత్యుక్త్వాశిష్యతాంసముపాగతాః , ౨౭ ,
తతఆగత్యబాచార్యంశారదోపాసనేరతాః . పుస్తపుంద్రక చిహ్నానయు
క్తానతావభాషిరే , ౨౮ , స్వామిన్వేదస్యనిత్యత్వాచ్ఛారదానిత్యరూపిణీ
కారణంసర్వలోకానాం పరాత్పరతరామతా , ౨౯ , జగత్ప్రకృతిరిత్యని
త్యావాగితిచశ్రుతివాక్యతః , సైవాత్మబ్రహ్మవిష్ణ్వాదిశబ్దజాలైరుదాహృ
తా , 30 , గుణాతీతస్వరూపాచసేవ్యాసర్వైర్ముముక్షుభిః , వాగు
పాసనమేవాతఃకురుధ్వంసుప్రయత్నతః , 3౧ , నావేదేత్యాదివాక్యేన
వేదార్థజ్ఞానవర్జితః, తంపరంవాక్స్వరూపంనానవేదేతిప్రకాశనాత్
3౨ , వాక్స్వరూపానుసంధానంసర్వదానిశ్చయేనహి , వేదార్థజ్ఞా
నపూర్వంవైప్రకర్తవ్యంద్విజాతినా , 33, ఇత్యుక్తోభగవానాహకం
ఠతాల్వాదిసంగమాత్.సముద్భూతస్యవేదస్యనిత్యతాకథముచ్యతే, 3౪,
వర్ణమాత్రస్యనిత్యత్వంవర్ణానాంసంతతేరుత, నాద్యస్సర్వలయేతేషాం
లయసంభవహేతుతః , 3౫, యస్యనిశ్శ్వసితంవేదాఇతిజన్యత్వదర్శనాత్
యజ్జన్యంతదనిత్యంచేతిప్రమాణాన్నచాంత్యమః , 3౬ , మహర్షిభ్యో
రవిఃప్రాహసృష్టికాలేఖిలప్రభుః , యుగాంతేప్రళయంయాంతంవేదమంగ
సమన్వితం , 3౭ , ఇత్యుక్తంసూర్యసిద్ధాంతేవేదరాశేఃపరివర్తనం , గ
తస్యప్రళయంసూర్యాత్ శారదానిత్యతాకుతః, 3౮ ; అనిత్యత్వేపిదేవా
నాంబ్రహ్మణోనిత్యతామతా.నిత్యాసాశారదాతశ్చేన్నైవరమ్యమిదంమత
మ్ః 3౯, ఆద్యస్యజీవస్యచతుర్ముఖస్యనిత్యత్వశూన్యస్యముఖేస్థితాయాః,అ
నిత్యతాయాఃఖలుశారదాయాఃనసంశయోబుద్ధిమతోస్తికశ్చిత్ , ౪౦ , ప్ర
కృతిశ్శరమాసరస్వతీయామహదాదేస్సకలస్యకారణంసా , ఇతిచేన్నసమం
జసంయతోవైపరమాత్మవ్యతిరేకిణోప్యపాత్వమ్ , ౪౧ , వాగాద్యతీతశ్శవ
రూపస్వభూమాపదాదిబోధ్యఃప్రకృతిర్నవాచ్యా , పదాదిశబ్దైరతఏవతస్య

జ్ఞానం ను సమ్యక్పరిసాధయేయం, ౪౨, జ్ఞాత్వాత్మమేవ ఖలు ముక్తిపదం ప్రయాంతి మార్గో೭న్యదాస్యేతి వేదశిరసాం జగాద, శుద్ధాద్వయమేకమితి మేక రమాధవం తస్మాన్నాదికమహా పరమార్పణబుద్ధిమంతః , ౪౩ , తుర్యన్న సేకమరితా వ్యాపహాయధూరం శుద్ధిం గతాస్సుఖమనస్యావిబోధతో వై , ముక్తాభవిత్యథ కదాపి నకామ్యథాహిత్యుక్త్వా బభూవు సకలాయమినస్సుశిష్యాః , ౪౪ , వా మాచారాస్స మేత్యాహు స్తతో జ్ఞానవతాం వరం, సంవిత్స్వరూపమజ్ఞాయ పృథావేవధరో భవాన్ , ౪౫ , నిరతో೭ద్వైతవిజ్ఞానవంధ్యాపుత్రసమో యతః , అమేపి భేదసత్త్వాతో೭ద్వైతం నైవ కదాచన , ౪౬ , ఈశ్వరేపివి మతో೭ప్యై పృథగేవాస్తి సర్వదా . యయా వినాప రేశస్య క్రియాస్వల్పాపి దుర్లభా . ౪౭ . సా శక్తిర స్తీహ సదాస్వతంత్రా జగద్విధాత్రీ చ శివస్య విద్యాత్మికా తత్ర రతిం గతానాం ముక్తిః కరస్థాకిల నేతరేషాం , ౪౮ , విమర్శసంజ్ఞమవ్యక్తం బ్రహ్మభృగ్వాదయో జగుః , తత్పరాసత్త్వతో స్త్వ

సహాయ ముక్తిభరైర్విధాయ శాక్తాన్ ప్రతి వాగ్వ్యహరణేపి

తానశక్తాన్ । ద్విజజాతిబహిష్కృతాననార్యానక రోల్లోక

స్య తత్రో యద్యత్తు తద్వశమ్, ౪౯, తస్యాస్సేవానిరతమనసాం నో నిషేధో೭ధికారో నాస్త్యేవైవం విహితకరణే సిద్ధతామాగతానామ్, నిస్త్రైగుణ్యే పథి విచరతాం కో విధిః కో నిషేధో భృగ్వాదీనామమలమనసాం నప్రవృత్తిర్నిహానమ్ ॥ ౫౦ ॥ తస్మాద్భవంతో೭పి విహాయ సర్వం విద్యాం పరామాశ్రియతాత్తముక్త్యై. ఇత్యుక్తశాచార్యవాచమైవం యతేంద్రశిష్య త్వాది విబోధ శాలే, ౫౧, ఆత్మాతిరిక్తస్య నిషేధపక్షతస్తదానీం న విమర్శదేశః , న హ్యాస్తి నిత్యత్వమనాత్మనో నో ముక్తిస్సునిత్యా ప్రకృతేరుపాస్త్యా ॥ ౫౨ ॥ మాయాధిరింద్రాదిపురురూప ఈయత ఇత్యేవమస్యాభవతాం రూపతాశ్రుతా . తస్మాచ్చిదాత్మా ప్రకృతేః పరః ప్రభుస్తజ్ఞో యో స్తి మోహా త్వాయమముత్తుధీ ముక్తదా ॥ ౫౩ ॥ ఈశానో భూతభవ్యస్యేత్యాదిక శ్రుతిబోధతః । అకించిత్క రఇత్యుక్తిమాధ్యాదేవ నచాన్యథా . ౫౪ . కళంజాదనశీలానాం మరా మాంసాదిసేవనాత్ . బాహ్యానాం నా సియుపాకం కరుతాలో೭పి విప్రః—

౫౫॥ పృథుకతోతాడితో విష్ణుః కుంభజేనసరిత్పతిః. పీతః కథంనకథితాను స్త్రీ
త్రి స్త్రకథావిధా. ౫౬॥ తస్మాద్వయమథతాంత్యక్త్వా భిక్షైర్దారాభవ్యాం
జాతితః, ప్రాయశ్చిత్తమనుష్ఠేయమిత్యుక్త్వా స్తైవరం గురుమ్. ౫౭ ॥
త్యాగప్రాయశ్చిత్తమేవాశుకృత్వాశుద్ధాద్వైతేసంరతాః సాధువృత్తాః । త
త్ర మాస్థాపంచపూజాపరా స్తేజాతాశ్శిష్యాస్స వర్ణసందేహహీనాః.
౫౮॥ ౨॥ ఏతత్సర్వం సంగ్రహేణ దర్శయతి సహిశ్రీశంకరస్తానా
క్రాంత్వా ప్రతివాగ్వ్యాహరణేపియుక్త్యతిశయైరశక్తాః స్వధాయ కమలా సేతుమను
గౌత్ - తాన్స్వశిష్యద్విజేతి । ఆచార్యస్యవిజయోపి సస్వఖ్యాత్యా ద్వ్యధికం
తఖ్యాహ లోకహితాయేతి ॥ ౩ ॥ ....*

ఏవం సేతుం ప్రతిప్రస్థితేనతత్రప్రస్థానే తులాభవానీ నికటస్థానాం పరాజ
యం సంక్షేపేణ ప్రదర్శ్య రామేశ్వరప్రాంత దేశస్థానాంతం సంగ్రహేణ

హితాయ కమలా సేతుమ్ ॥ ౩ ॥ అభిపూజ్య స తత్ర రామనాథం
సహపాండ్యైస్స్వవశే విధాయచోళాన్ । ద్రవిడాంశ్చ తతో
జగామ కాంచీం నగరీం హస్తిగిరేర్నితంబకాంచీమ్ ॥ ౪ ॥

వర్ణయితుమాహాభిపూజ్యేతి. రామేశ్వరం వక్ష్యమాణప్రకారేణాభిపూజ్య
పాండ్యైస్సహచోళాన్ దేశవిశేషాన్ ద్రవిడాంశ్చవశే విధాయ తతో హస్తి
సంజ్ఞకస్య పర్వతస్య కటిమేఖలాభూతాం కాంచీం నగరీం జగామ ఇదమత్రాను
ధేయం ॥శ్లో॥ రామేశ్వరం రామకృతప్రతిష్ఠం కామేశ్వరీభూషితవామభా
గమ్ । మహేంద్రనీలోజ్జ్వలదుత్కిరీటం భీమేశ్వరం త్వామిహపూజయా
మి ॥ ౧ ॥ ఇతి గంగాజలైశ్శుద్ధై రర్చయామాస శంకరః । సుబిల్వైః పంకజైః
పుష్పైర్గన్ధైర్వన్యఫలైస్తథా ॥ ౨ ॥ తత్ర మాసద్వయం వాసం కృత్వ తత్ర శిష్యా
ర్యా ఆగతాః । అద్వైతద్రోహిణశ్శైవా లింగాంకితభుజద్వయాః ॥ ౩ ॥ స్థా
లశూలాంకితా రౌద్రా భక్తా లింగేన చిహ్నితాః । డమర్వంకధరా దాహా ॥
ద్వయే తూగ్రా స్తథాన్యాది ॥ ౪ ॥ శూలం శిరసి లింగం చ ధారిణో జంగమా
స్తథా । లలాటే హృదయే నాభౌ బాహ్వోర్వహ్నినా లింగ చిహ్నితాః ॥ ౫ ॥ గు
రుం పాశుపతానత్వాప్రోచుః కారణమీశ్వరః । శివో శక్తిః హన్సంయుక్తై

ర్ష్యశ్చ సనకాద్యైః ప్రాయుత్సత॥ ౬॥ ఋతంసత్యంపరంబ్రహ్మపురుషంకృష్ణపిం
గళమ్। ఊర్ధ్వరేతంవిరూపాక్షంవిశ్వరూపాయవైనమః॥ ౭॥ ద్యావాభూ
మ్యాదయస్యాస్య వేదాపదంతిష్ఠం వైనాభించంద్రసూర్యౌచనేత్రే। దిశశ్శ్రో
త్రే వాక్స్మృతాశ్చవేదాస్తంముముక్షుర్వైశరణమహం ప్రపద్యే॥ ౮॥ ఇ
త్యాదివచనైరుక్తైశ్శివైకత్వమతాం యతే। తస్యాలోకేభవేద్వ్యాసశ్శివచిహ్నాం
కితాత్మనామ్॥ ౯॥ కించకారణచింతాయాంశంభురాకాశమధ్యగః।
ప్రోక్తస్తథాసురైఃపృష్టఃకస్త్వమిత్యాహశంకరః॥ ౧౦॥ అహమేకః
పురాదేవా ఆసంమత్తో నచాపరః। ఇదానీమహమేవాస్మిసద్వయోజగదీశ్వ
రః॥ ౧౧॥ ఇతితస్మాచ్ఛివఃకర్తా నాసానాన్యైఃకథ్యదీరితః। సద్బ్రహ్మాద్యా
దికైశ్చద్బైరుపాదానతయాప్రభుః॥ ౧౨॥ వాసుదేవఃపురాహ్యాసీన్న
బ్రహ్మానచశంకరః। ఇత్యత్రవాసుదేవాఖ్యోమహాదేవఇతీరితః॥ ౧౩॥వ
సత్యస్మిన్జగత్సర్వంవాసస్తేనప్రకీర్తితః। సచాసౌదేవఇత్యుక్తోజగత్కర్తా
నామహేశ్వరః॥ ౧౪॥ శంసుఖంజీవనంయోఽసౌకరోత్యస్యసశంకరః।
పాలకోవిష్ణురాఖ్యాతస్సనాసీత్ప్రాకృతంలయమ్॥ ౧౫॥ పాల్యస్యాభా
వతోఽస్త్యత్రప్రమాణంకృష్ణభాషితమ్। రుద్రాణాంశంకరశ్చాస్మీత్యేవం
శివరహస్యకే॥ ౧౬॥ మహాదేవస్యవాక్యానిమునిందుర్వాసనంప్రతి। సా
వధానతయాతానిశ్రోతవ్యానియతీశ్వర॥ ౧౭॥అహమేకాత్మగః కర్తాప
రాత్పరతరశ్శివః। సదాత్మాబ్రహ్మవిష్ణ్వోశ్చలోకానామాదికారణమ్॥ ౧౮॥
పురాణఃపూర్వగఃపూర్వజ్యేష్ఠశ్శ్రేష్ఠోహమద్వయః। మదిచ్ఛారూపిణీశక్తి
ర్జగత్సంహారకారిణీ॥ ౧౯॥ ఉక్తామయ్యేవసాసృష్ట్వాపునస్సృష్టౌమ
యాంశభు। సామహత్తత్త్వముత్పాద్యత్రిగుణాంకురకారణమ్॥ ౨౦॥ అ
హంకారంసముత్పాద్యత్రిగుణ్యంపూర్వతత్త్వతః। గుణత్రయాత్మికానక్ర
త్వారుద్రానేకాదశాన్యయా॥ ౨౧॥ రాజసంసృష్టికర్తారంకారయా
మాసపాదరమ్। సాత్త్వికాన్పాలనపరాన్తామసాన్ప్రళయేశ్వరాన్॥
౨౨॥ క్రమాదవర్ణసంజాతమవర్ణాచ్చమవర్ణకః। తేషుముఖ్యాత
త్వాత్ప్రత్యేకం బ్రహ్మావిష్ణురుద్రాఇతిత్రిధా॥౨౩॥ అన్యోతజమువ్యత్రిష్టాపితమేకా

దశేశ్వరాః । తేషాంవినాశతయస్సర్వే దేవాలోకాశ్చరాఘవా ॥ ౨౪ ॥ పృ
థక్పృథక్త్వముగతాస్తత్తత్కర్మానుసారతః । తేసర్వే ప్రళయాత్ప్రాప్తే
నస్యైవలయంగతాః ॥ ౨౫ ॥ రాజసేనక్తతస్త్వైచసతుబ్రహ్మాసమస్తసృట్ ।
కృష్ణోనారాయణస్యైవ తేజస్యస్త్రోభవత్పురా ॥ ౨౬ ॥ రుద్రస్యాశుక్లవర్ణో
హ్యాస్తోనారాయణస్స్వయమ్ । సతురుద్రః ప్రకృత్యంతగతః తస్మాన్నైసతే
సా ॥ ౨౭ ॥ మదిచ్ఛాశుక్లవర్ణాసామయ్యేవవిలయంగతా । అతోఽస్మ్య
నంతస్సర్వాత్మావేదైరపినగోచరః ॥ ౨౮ ॥ వేత్తికశ్చిన్నమన్మాయాంజన్మ
స్థితిలయావహామ్ । అతోరుద్రాగ్ర్యనపరారుద్రసూక్తజపాశ్రితాః ॥ ౨౯ ॥
పంచాక్షరీజపపరారుద్రాక్షాభరణైర్యుతాః । భూతిభూషితసర్వాంగాస్స
దాధ్యానపరాయణాః ॥ ౩౦ ॥ ఈశ్వరంరుద్రమవ్యక్తంవ్యక్తరూపణక
ల్లమే । నేచ్ఛయాంతినకశ్రేష్ఠాస్తేషాంముక్తిఃకరేస్థితా ॥ ౩౧ ॥ అతస్త్వం
భూతిరుద్రాక్షధారణంకురుసర్వదా । కురునిత్యంమహాదేవపూజనంభక్తి
సంయుతః । దూర్వాసనేమునీంద్రాయహ్యేవముక్త్వాసవాశివః ॥ ౩౨ ॥
అంతర్దధేతదాచారసక్తోఽభూన్మునిసత్తమః । ఇత్యతఃపరమాత్మాసౌసే
వనీయోముముక్షుభిః ॥ ౩౩ ॥ నారాయణోకామయతాద్వితీయః ప్రజా
స్సృజామీతితతోమహాంతి । భూతాన్యజాయంతతథావిధాతాప్రజాపతి
శ్చాపిజనింప్రయాతౌ ॥ ౩౪ ॥ అతోఽపినారాయశబ్దవాచ్యోమహేశఏవా
స్తియతస్తునారమ్ । బ్రహ్మేంద్రవిష్ణ్వాదినృణాంసమూహఃస్థానంతదస్యా
ఖిలబుద్ధిగస్య ॥ ౩౫ ॥ అస్యైవాంశావిశ్వదేవాఃప్రమాణంత్వస్మిన్నర్థే
వేదఏవాస్తియోఽసౌ । యేభూమ్యాద్యాస్సంతిరుద్రానతిస్తేభ్యస్సర్వేభ్యో
స్త్యేవమాహాత్మియత్వాత్ ॥ ౩౬ ॥ కారణత్వేనజ్యేష్ఠత్వంతథాప్రాహ
కనిష్ఠతామ్ । కార్యాత్మనాయతోజాతాస్త్రిదేవాఇతిచశ్రుతిః ॥ ౩౭ ॥ స
త్యంజ్ఞానమనంతంయోగుహాయాంనిహితంప్రభుమ్ । వేదేత్యాదిశ్రుతి
ప్రోక్తస్తతోదేవోమహేశ్వరః ॥ ౩౮ ॥ నిర్గుణోఽప్యేషఏవేశశ్చిరంత
యిత్వాచిరంపురా । సృజామీత్యాత్మనస్తేజసానాస్యాకారేణసృష్టవాన్ ॥
౩౯ ॥ మనశ్చంద్రంతథాసత్త్వంభాగంసామ్యంతథాప్యయమ్ । సుఖజ్ఞాన

స్తేయాందేవగురుంశుక్రముదయంసితమ్ । ౪౦ ॥ నైకాత్మకంకరణంనైవంతథా
తపరమేశ్వరః। సూర్యాదిమండలానీశతేజసాభాంతినస్వతః ॥ ౪౧ ॥ నత
త్రసూర్యోభాతినచంద్రతారకంనేమావిద్యుతోభాంతికుతోయమగ్నిః।త
మేవభాంతమనుభాతిసర్వంతస్యభాసాసర్వమిదంవిభాతి ॥ ౪౨ ॥ ఇతిశ్రు
తైస్తతోదేవానారాయణపదాస్పదాత్ । బ్రహ్మాప్రజాపతిర్విష్ణుః ప్రజా
పాలనకృత్తథా ॥ ౪౩ ॥ ఆసీన్నారాయణఃపూర్వంనేశానోనవిధిస్తథా।
ఇతిశ్రుతౌవిష్ణురుక్తఈశానోనమహేశ్వరః ॥ ౪౪ ॥ సర్వాభావేపినా
భావఃపరేశస్యకదాచన । జగత్కారణభూతస్యవేదవాక్యప్రమాణతః॥
౪౫ ॥ కర్మణాజాయతేలోకఃకర్మణైవహిలీయతే । ఇతివాక్యాజ్జగద్బీ
జంకర్మైవాస్త్వితినోచితమ్ ॥ ౪౬ ॥ ఈశంవినాజడంకర్మఫలదానేక్ష
మంనహి। బ్రహ్మాభావవిధోనిందావేదఉక్తాతతోనసః॥ ౪౭ ॥ అసన్నేవసభ
వతిఅసద్బ్రహ్మేతివేదచేత్। అస్తిబ్రహ్మేతిచేద్వేదసంతమేనంతతోవిదుః॥
౪౮ ॥ ఇతితస్మాజ్జగత్కర్తుర్మహేశస్యపరాత్మనః । ఉపాసనంతథాత
స్యచిహ్నానాంధారణంసుసత్ ॥ ౪౯ ॥ ఇత్యుక్తఆచార్యవరోబభాషేసృష్టిం
స్థితింప్రళయంచైకఏవ। బ్రహ్మాదిరూపేణ కరోతిదేవో వేదార్థఏషోభిమ
తోమమాపి॥ ౧ ॥ మూలహీనంతులింగాదేర్ధారణంత్యాజ్యమేవహి ।స
ర్వదేవమయస్యాస్యతాపశ్చక్రియస్కరోనహి ॥ ౨ ॥ నాభేరూర్ధ్వం
సోమపాస్తునాభ్యధస్తాదసోమపాః। దేవాస్తిష్ఠంతివిప్రేంద్రే వేద వేదాం
గపారగే ॥ ౩ ॥ శిఖాశిరోలలాటంచకర్ణౌఘ్రాణంకపోలకమ్। జిహ్వా
స్యంచతథాచోష్ఠౌచిబుకంకంఠమేవచ ॥ ౪ ॥ అంసద్వయంభుజద్వంద్వం
బాహుహస్తద్వయంతథా । వక్షోనాభిఃకటిర్లింగంవృషణంచోరుజాను
కమ్॥ ౫ ॥ గుల్ఫౌపాదౌసమాశ్రిత్యమదాద్యాస్సర్వదేవతాః । పితరోమున
యశ్చైవస్నానాద్యాహారమిశ్రితైః ॥ ౬ ॥ నిత్యాదికర్మభిస్తృప్తాభవా
మోనాత్రసంశయః । ఇత్యేవంప్రోక్తవాన్ బ్రహ్మారుణకేతుం ప్రతీశ్వరః॥
౭ ॥ శ్రుతిస్తథాచైవసకలాహిదేవావసంతిదేహేఖలుభూసురస్య । తతో
హ్యతాపేతుకృతేసురాస్తేవలాయసంయాంతిశరీరతోస్య ॥ ౮ ॥ ఏవంశ్రుత్వా

పలాయంతేదేవాశ్శిపాషాదివాసినః । పతితోయంభవత్యేవతూద్రవచ్ఛిత
కాష్ఠవత్ ॥ ౯ ॥ వ్యాధింవినాకర్మయోగ్యవిప్రాంగేదిహ్నామిత్యప
లోకేశ్వరంభానుమీక్షేదథవాప్రదమావిశేత్ ॥౧౦॥ ఇత్యాదివాక్యానిబ
హూనిసంతియోన్యామితీయంశ్రుతిరేవసాక్షాత్। ఉపాసనంభేదయుతం
వినింద్యంబ్రూతేతథాన్యాశ్రుతిరేవమాహ॥ ౧౧ ॥ లోకాగ్నిహీనర్వ్యాక్ష
ఖలుకర్మణాంచితాన్నిత్యత్వహీనానవలోక్యభూసురాః।నిర్వేదమాయాన్న
కృతేనలభ్యతేమోక్షేతిఆత్మజ్ఞమనన్యమానసః ॥ ౧౨ ॥ వేదార్థజ్ఞంబ్ర
హ్మబోధాయగచ్ఛేదిత్యేవంతస్మాద్విమోక్షాయబోధ్యమ్ । బ్రహ్మైవా
స్యచ్ఛిహ్నసంధారణంతువ్యర్థంముక్తిఃకేవలంజ్ఞానతోస్తి ॥ ౧౩ ॥ తం
దుర్దర్శంగూఢమనుప్రవిష్టంగుహాహితంగహ్వరేష్ఠంపురాణమ్। అధ్యా
త్మయోగానుగతేనదేవంమత్వాధీరోహర్షశోకౌజహాతి ॥ ౧౪ ॥ నాయ
మాత్మాప్రవచనేనలభ్యోనమేధయానబహునాశ్రుతేన ।యమేవైషవృణు
తేతేనలభ్యస్తస్యైషఆత్మావివృణుతేతనూంస్వామ్ ॥ ౧౫ ॥ అశరీరంశరీరే
ష్వనవస్థేష్వవస్థితమ్। మహాంతంవిభుమాత్మానంమత్వాధీరోనశోచతి॥
౧౬ ॥ యదాచర్మవదాకాశంవేష్టయిష్యంతిమానవాః।తదాదేవమవిజ్ఞా
యదుఃఖస్యాంతోభవిష్యతి ॥ ౧౭ ॥ తస్మాదుపాశ్రిత్య పరాత్మవిద్యాం
ప్రాప్తాంగురోరేవకృపాకటాక్షాత్ । అభేదవాదామృతపానతృప్తాభవే
తిసంశ్రుత్యగురోర్ముఖాబ్జాత్ ॥౧౮॥ విద్వేషనీరనామావైకశ్చిల్లింగభృ
ద్గణిః । ఉవాచపరమప్రీతస్స్వామినంపరమంగురుమ్ ॥ ౧౯ ॥ స్వా
మింస్త్వమేవశరణంమమసర్వదాసిసంసారసర్పవిషదష్టతనుంనయాశు। మా
మద్యయుష్మదతినిర్మలవేదవాక్యైర్నష్టాభిదాస్మిశివఏవజగత్పవిత్రాహమ్॥
౨౦ ॥ మహాదేవస్యపూజాయాఃఫలంత్వమసిసత్తమ । అద్వైతామృతదా
తాత్వంగురుదాద్రదప్యుత్తమోత్తమః॥౨౧॥ఇత్యేవంస్తుతిపాత్రంతంస్తుత్వా
నత్వాముహుర్ముహుః । పీత్వాపాదోదకంసమ్యక్తదుక్తాచారతత్పరః॥
౨౨ ॥ స్వకులగ్రామదేశస్థాన్సర్వానద్వైతవర్తినః । కృత్వాగురుంనమ
స్కృత్యసుఖమాస్తశంకరమ్ ॥ ౨౩ ॥ తతోన్యేభూతిరుద్రాక్షధారిణో

...గదిష్టితాః । ప్రోచుర్విజయతఃకాలాద్యాదృష్టాన్స్వానమద్భుతం ॥
౨౪ ॥ మాయావేషధరః కస్త్వం ప్రామాణికమతాదముం । భ్రష్టం కృత్వా
ధునాగంతుం ప్రవృత్తోఽస్యతివంచకః ॥ ౨౫ ॥ బ్రహ్మణ్యాదుత్తమం ప్రో
క్తం వైష్ణవ్యం మునిపుత్తమ । వైష్ణవ్యాదధికం శైవ్యమిత్యజః ప్రాహ నార
దమ్ ॥ ౨౬ ॥ తస్మాదారాధపతనం కిమర్థం భవతా కృతమ్ । నమస్త ఇతి
వేదేన స్తుతస్సమ్యఙ్మహేశ్వరః ॥ ౨౭ ॥ సర్వాననశిరోగ్రీవస్సర్వభూతగు
హాశయః । సర్వవ్యాపీసభగవాంస్తస్మాత్సర్వగతశ్శివః ॥ ౨౮ ॥ ఇతి శ్వేతా
శ్వతర్యాయున్మాన్తముక్త్వోపసంహృతమ్ । తతస్తేనాపి సర్వాత్మా శివ ఏవ ని
రూపితః ॥ ౨౯ ॥ పత్న్యౌతే హ్రీశ్చలక్ష్మీశ్చపార్శ్వేఽహోరాత్రికే మతే ।
ఇతి వాక్యద్వయేనాపి శివ ఏవ నిరూపితః ॥ ౩౦ ॥ గంగా హ్రీః పార్వతీ లక్ష్మీస్త
త్పతిశ్శివ ఈరితః । సాకల్యం దేచయామశ్శైవతద్వాక్యాని మునేశ్శృణు ॥ ౩౧ ॥
హిమాగ్రాదపతన్మౌళౌ గంగా రుద్రస్య వేగతః । తదీయభారసంభ్రాంతో
హ్యవాదీత్తాం సదాశివః ॥ ౩౨ ॥ హ్రీమతీ భవ నాత్యర్థం గర్వితాస్సంప్రాప్య
మామిహ । పురుషం పురుషశ్రేష్ఠం బ్రహ్మవిష్ణ్వాది కారణమ్ ॥ ౩౩ ॥ పాతం న
త్వా మహాదేవం తదా ప్రభృతి భర్తితః । హ్రియా తమాశుమిళితా హ్రీరితి
ప్రోచ్యతే బుధైః ॥ ౩౪ ॥ తస్యాం కమలధునారూఢా శక్తిర్మాహేశ్వరీ పరా । మ
హాలక్ష్మీరితి ఖ్యాతా శ్యామా సర్వమనోహరా ॥ ౩౫ ॥ తస్యాస్తేజఃకణాజ్జాతా
లక్ష్మీవాక్కోటయః పురా । శివతేజస్సముద్భూతా హరిబ్రహ్మాదికోటయః ॥ ౩౬ ॥
క్రియంతే పునరేవైతే తత్ర తత్ర లయానుగాః । ఇతి తస్మాచ్ఛివస్యైవ తత్పతి
త్వం సునిశ్చితమ్ ॥ ౩౭ ॥ శుద్ధస్ఫటికసంకాశే దక్షిణే పార్శ్వకే మతమ్ । దినత్వం
రాత్రితా వామే భాగే దేవ్యా మతాయుతః ॥ ౩౮ ॥ శ్యామవర్ణాపి చాథర్వవేదే
సర్వాత్మరూపతామ్ । నిత్యానిత్యోహమిత్యాదినాహస్వస్యసురాంబికా
వః ॥ ౩౯ ॥ జగత్కారణభూతత్వం తథా శివరహస్యకే । ధ్యేయత్వాదికమా
ఖ్యాతం శివస్య పరమాత్మనః ॥ ౪౦ ॥ ధ్యాయత్యేతవసాక్షిణో మునిగణా జ్ఞాన
ప్రదం త్వాం సుకో వేద్యత్వేనిగమాస్స్వభక్తవిమతకాంతం కృత్వాం తాదయః ।
సత్యత్వే భగవన్నితా మహాశిరస్స్రగ్బృందమాద్యంతతో మాశ్యాన్యత్వే చ వ...

హాహారేసవపుషాపద్మాతుతద్మానసా ॥ ౪౧ ॥ ఏవం శ్రుతిషుసర్వాసు లింగశ్రావ
ణమీశ్వరః । రుద్రశ్చ క్తఇతి జ్ఞేయం నచైవాన్యా వివేకిభిః ॥ ౪౨ ॥ తత్తలింగా
దిరుద్రాక్షవిభూత్యాదికధారణాత్ । పీఠాద్యర్చనయా చైవరుద్రాధ్యా
యజపేనచ ॥ ౪౩ ॥ సర్వపాపవినిర్ముక్తః ప్రాప్నోతిశివరూపతామ్ । రు
ద్రకాండేయమర్థోఽపిసమ్యక్త్వేననిరూపితః ॥ ౪౪ ॥ స్తేయంకృత్వాగు
రుదారాంశ్చగత్వాసురాంపీత్వాబ్రహ్మహత్యాంచకృత్వా । భస్మచ్ఛన్నో
భస్మశయ్యాశయానోరుద్రాధ్యాయీముచ్యతేసర్వపాపైః ॥ ౪౫ ॥ కోటిజ
న్మార్జితైఃపుణ్యైశ్శివేభక్తిఃప్రజాయతే । బహునాత్రకిముక్తేన యస్యభ
క్తిశ్శివేదృఢా ॥ ౪౬ ॥ మహాపాపోపపాపౌఘకోటిగ్రస్తోఽపిముచ్యతే । ఇ
త్యుక్తంశివగీతాసుపునస్తత్రచకీర్తితమ్ ॥ ౪౭ ॥ ధర్మార్థకామమోక్షా
ణాంపారంయాస్యథయేనవై । మునయస్తత్ప్రవక్ష్యామివ్రతంపాశుపతా
భిధమ్ ॥ ౪౮ ॥ కృత్వాతువిరజాందీక్షాంభూతిరుద్రాక్షధారణమ్ । జపన్తు
వేదసారాఖ్యంశివనామసహస్రకమ్ ॥ ౪౯ ॥ సంత్యజ్యతేనమర్త్యత్వంశై
వీంతనుమవాప్స్యథ । తతఃప్రసన్నోభగవాన్ శంకరోలోకశంకరః ॥ ౫౦ ॥
భవతాందృశ్యతామేత్యకైవల్యంవఃప్రదాస్యతి । ఇతికాలాగ్నిరుద్రోప
నిషద్యపినిరూపితమ్ ॥ ౫౧ ॥ అవశ్యంబ్రాహ్మణైర్ధార్యా విభూతిరితివి
స్తృతమ్ । అతోవిభూతిమాహాత్మ్యంకేనవక్తుంసుశక్యతే ॥ ౫౨ ॥ శీర్షేకంఠే
కర్ణయోశ్చబాహ్వోరుద్రాక్షధారణాత్ । నీలకంఠోభవేన్మర్త్యోబ్రా
హ్మణశ్చేత్పరాత్పరః ॥ ౫౩ ॥ ఇత్యగస్త్యస్యసంప్రోక్తంసంహితాయాం
యతీశ్వర । అతస్త్వాత్మతనుర్దైవతద్ధామైతీతిమానతః ॥ ౫౪ ॥ లింగాంక
నమవశ్యంవైకర్తవ్యంమోక్షకాంక్షిభిః । ఇత్యుక్తఅహనైవాత్రవహ్నితా
పోవివక్షితః ॥ ౫౫ ॥ కింతుకృచ్ఛ్రాదికంతాపఃకృచ్ఛ్రచాంద్రాయణైశ్శ
శః । ఇత్యుక్తైర్నారదీయేనవిరోధాద్బృహతాత్తథా ॥ ౫౬ ॥ లింగాంకి
తతనుందృష్ట్వాశంఖచక్రాంకితంతథా । స్నానమేతదాకార్య[illegible]
సూర్యమీక్షయేత్ ॥ ౫౭ ॥ పతితంతప్తలింగాద్యంచక్రాంకితమథాపివా ।
వా[illegible] త్రైరాశినాశ్వేతపాషండాచారతత్పరమ్ ॥ ౫౮ ॥ తప్త[illegible]

[illegible]జ్యోత్యజీవచ్ఛవసమాకృతిః । తస్మైదత్తంచహవ్యంచకవ్యంచాపివృథా
భవేత్ ॥ ౫౯ ॥ తద్దర్శనాత్పరిత్యాజ్యమన్నంమంత్రాభిమంత్రితమ్। అపి
తు ప్రేక్షణాద్భ్యం జెల్లింగచక్రాంకితంవినా ॥ ౬౦ ॥ అపిచెన్నిగమాచారర
తో వేదాంగతత్పరః । లింగచక్రాంకమాత్రేణసద్యఃపతితో భవేత్॥
౬౧ ॥ ఇత్యుక్తంహిబృహన్నారదీయేకించప్రకీర్తితమ్। మార్కండేయపు
రాణేవైశ్రోతవ్యంతత్సమాహితైః ॥ ౬౨॥ బ్రాహ్మణానాంచగాయత్ర్యా
స్సంవాదోభూన్మహాన్పురా । అతస్త్వయాతిసంశప్తాఃపాషండాశ్చైవద్రై
వతాః॥ ౬౩ ॥ వేదోక్తకర్మహీనాశ్చతాంత్రికాచారతత్పరాః । యూ
యంకలౌభవంత్వేవమితితానాహసారుషా ॥ ౬౪ ॥ అతఃకలియుగేప్రా
ప్తేభవిష్యంతిద్విజాధమాః। వేదార్థహీనాఃపాషండాలింగచక్రాదిచిహ్న
తాః ॥ ౬౫ ॥ జ్ఞానకర్మపదాద్భ్రష్టాఃకామక్రోధాదిపీడితాః। దురాత్మా
నస్సత్యధర్మవర్జితాశ్పాపభాగినః॥ ౬౬ ॥ కలౌత్రింశత్సహస్రేద్రైపునర్న
ష్టాభవంతితే। నిశ్శేషతాంగతాఃపశ్చాదద్వైతార్థానుచింతకాః ॥ ౬౭ ॥
సత్యధర్మపరాభూయోభవిష్యంతినసంశయః । ఇతితస్మాన్నకర్తవ్యంలిం
గాదర్ధారణంనరైః ॥ ౬౮ ॥ యతో వాచోనివర్తంతెఅప్రాప్య మనసాస
హ।ఇతిసత్యాదిలక్ష్యస్యాప్యస్యగోచరతామతా ॥ ౬౯ ॥ తతోబహిష్కృ
తతారస్యశివస్యాపాసనంశ్రుతా। ప్రోక్తంతస్యనిరాసానాకర్తుంకేనాపి
శక్యతే ॥ ౭౦ ॥ భూతిరుద్రాక్షయోశ్చాపికర్తవ్యంధారణంనరైః। కింతు
లింగాదిచిహ్నానాంధారణెమానశూన్యతా ॥ ౭౧ ॥ తతఃప్రోవాచభక్తా
గ్రగణ్యస్తంపరమంగురుమ్ ।అసమర్థాఃపురాదెవాస్త్రిపురాసురనాశనే॥
౭౨॥ ఇమంతేకల్పయామాసుస్త్రిభిర్విష్ణ్వగ్నిచంద్రకైః। ఆదావగ్నిశ్శరీమ
ధ్యేవిష్ణురంతేప్రతిష్ఠితః ॥ ౭౩॥ తతోవిచారయామాసుఃకఇషుంధారయిష్య
తి । రుద్రోధారయితాకేచిత్ప్రోచుస్తత్రదివౌకసః ॥ ౭౪॥యతోరుద్ర
స్యవపుష్యాదితెజస్సకలమెవహి । తస్యనేత్రెగ్నిచంద్రాస్తోవిష్ణుస్సద్దేహాజః
స్మృతః॥౭౫॥సాత్వికాంశాత్సముద్భూతస్తస్మాద్భారోనతస్యవై। ఇతిదెవా
విచార్యాశుప్రార్థయామాసురీశ్వరమ్॥ ౭౬॥ప్రోబః[illegible]రమిచ్ఛామిదెవాః

శమితిచాబ్రువన్ । సోఽహాదాహం పశూనాం త్రప్రధానస్స్వ్యాంపతిః కిల ॥
౭ ॥ ఊచుర్దేవావయం సర్వే పశవః పద్మజాదయః । త్వమేకః పతిరస్మాకమి
త్యుక్త్వా తే సదాశివమ్ ॥ ౮ ॥ లింగశూలాదిచిహ్నాని ధారయామాసురీశ్వరః ।
తతో జ్యాం వాసుకిం కృత్వా మేరుం కృత్వా ధనుర్ధరామ్ ॥ ౯ ॥ రథం చంద్రద
వీచక్రే వేదానశ్వాన్విధాయ చ । బ్రహ్మాణం సారథిం కృత్వా స్తూయమానః శి
వో మరైః ॥ ౧౦ ॥ బాణేన తేన తాన్ దైత్యాన్దదాహ పరమేశ్వరః । తస్మాల్లింగా
దిచిహ్నానాం ధారణం యుక్తమేవ హి ॥ ౧౧ ॥ దర్శనాచ్చ తథా లోకే సేవ్య
సేవకయోర్జనే । అస్మాభిస్సేవకైశ్చిహ్నం సేవ్యస్య పరమేశితుః ॥ ౧౨ ॥ అవ
శ్యమేవ సంగ్రాహ్యమిత్యుక్తః ప్రాహ తం గురుః । మానహీనమిదం వా
క్యం యతో దేవాదిషు క్వచిత్ ॥ ౧౩ ॥ లింగాదేర్ధారణం నైవ ప్రసిద్ధం కింతు
తేషు వై । భూత్యాదిధారణం కిం చ కైవల్యోపనిషద్వచః ॥ ౧౪ ॥ శ్రద్ధా
భక్తిధ్యానయోగాదవైహీత్యేవం బ్రూతే నైవ శూలాదిచిహ్నమ్ । జ్ఞాన
స్యాంగం తేన నాస్త్యేవ తస్య జ్ఞానేప్సూనాం ధారణం భోః కదాపి ॥ ౧౫ ॥
నాన్యః పంథా విద్యతేఽకోఽపి ముక్త్యా ఇత్యాద్యైర్వై వేదవాక్యైర్ముముక్షోః ।
నాస్త్యేవ వార్థో దేహసంతాపనేన నిందా తస్య శ్రూయమాణా హి శా
స్త్రే ॥ ౧౬ ॥ లోకే రాజ్ఞశ్ఛత్రచ్ఛిహ్నం నరస్య దృష్టం శూలాదే
ర్హి సంధారణం చేత్ । యుష్మాకం కోఽప్యాగ్రహస్తర్హి లోహం స్వీకర్తవ్యం
తేన తద్భార ఏవ ॥ ౧౭ ॥ కించాస్యోక్తైన భుజాదిభూషణం సర్పాదికం
ధార్యమనన్యచేతసా । పరంతు నైతత్ఖలు పూజ్యతే న రే సర్వభ్రమేణాపి భవమే
వకంపిని ॥ ౧౮ ॥ తస్మాదిమాం పామరబుద్ధిమాశు విహాయ చిహ్నాంచ సమ
ర్ప్యైకమన్ । వేదోక్తమీశేపరజీవయోస్త్వైక్యస్యానుసంధానమనస్యచిత్తః ॥
౧౯ ॥ కుర్వన్నిబోధేన పరస్య తస్యాజ్ఞానస్య నాశేన భవిష్యసి త్వమ్ । ముక్తో
న చాన్యేన యథా కదాపీత్యుక్తస్స ఆచార్యవరం ప్రణమ్య ॥ ౨౦ ॥ చిహ్నాని
సంత్యజ్య స పుత్రబాంధవశ్శిష్యైర్బభూవాద్వయవాదతత్పరః । తత్రైవ కా
స్యాపి గురోః ప్రసాదతో బభూవురద్వైతపరాస్సుఖాధీనాః ॥ ౨౧ ॥ అ
నంతశయనం నామ ప్రదేశం ప్రాప్తవాంస్తతః । దేవస్య దర్శనం కృత్వా

భవాసనతత్రతః ॥ ౯౨ ॥ భక్తా భాగవతాశ్చైవ వైష్ణవాః పాంచ
రాత్రిణః । వైఖానసాః కర్మహీనాస్తద్వర్ధా వైష్ణవా మతాః ॥ ౯౩ ॥ తా
నాహ శంకరాచార్యః కిం వో లక్షణముచ్యతామ్ । భక్తాః ప్రథమమాహుస్త్వం
సర్వజ్ఞో జగదీశ్వరః ॥ ౯౪ ॥ వాసుదేవస్య రామాద్యానవతారాన్బిభర్త్యజ
జః । తదుపాస్త్యా వయం మాధాః ప్రాప్స్యామస్తత్సలోకతామ్ ॥ ౯౫ ॥
ఇతి ధ్యాయామః స త్వం కౌండిన్యమునినా ప్రభోః । ప్రసాదితస్య సేవా
మనంతస్య సదారతాః ॥ ౯౬ ॥ ఆచారో ద్వివిధోస్మాకం క్రియాజ్ఞానవిభ
దతః । కర్మణా బ్రహ్మగుప్తాద్యా విష్ణుశర్మాదయో వయమ్ ॥ ౯౭ ॥ జ్ఞా
నతో ప్రీణితో మామిత్యుక్తో జ్ఞానలక్షణమ్ । పప్రచ్ఛ విష్ణుశర్మాథ ప్రాహ తే
షు విచక్షణః ॥ ౯౮ ॥ అనంతభగవత్పాదకమలం శరణం పరమ్ । ఇ
తి మోక్షం స్థితిజ్ఞానం యతో నైవ తదాజ్ఞయా ॥ ౯౯ ॥ వినాత్మనా
శసంచారో భవతీత్యుక్త ఆహ తమ్ । జన్మనా జాయతే శూద్రః కర్మణా
జాయతే ద్విజః ॥ ౧౦౦ ॥ నిత్యం సంధ్యాముపాసీత ప్రత్యవాయ్యన్యథా
భవేత్ । ప్రాతరాదిషు కాలేషు హ్యగ్నిహోత్రాదికం బుధః ॥ ౧౦౧ ॥ కు
ర్వన్నైవ బ్రాహ్మణో విద్వాన్సకలం భద్రమశ్నుతే । ఇత్యాది శ్రుతివాక్యాని ని
త్యం కర్మ స్తువంతి హి ॥ ౧౦౨ ॥ అతస్సర్వైః శ్రుతిప్రోక్తం కర్తవ్యం క
ర్మ సర్వదా । వైధస్య తస్య సంత్యాగాద్దుఃఖస్యాప్తిం మనుర్జగౌ ॥ ౧౦౩ ॥
వర్ణకర్మపరిత్యాగం యః కరోతి నరాధమః । స మూఢో నరకం యాతి యావ
దాభూతసంప్లవమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ యతీనామపి కర్మాణి స్తి స్నాన దేవార్చనా
దికమ్ । బ్రాహ్మణ్యపూర్ణి రేవాతో భ్రష్టానాం స్వీయకర్మతః ॥ ౧౦౫ ॥ అ
ద్వైతకలితపన్మైరేవం స్థితిరిత్యుక్త ఆహ తమ్ । విష్ణుశర్మా ప్రభో సత్తమః పు
రుషోత్తమయా సమః ॥ ౧౦౬ ॥ కించిత్కర్మపరస్త్వస్యపి తాభూదితి వైష్ణవః
దాత్త్యమాయాతి సంప్రోక్తః ప్రాహ దూరం వ్రజాధునా ॥ ౧౦౭ ॥ ఏవముక్త
స్య తస్త్రైశాపూరితస్సగణస్తదా । ప్రణమ్యాజు డవద్భూమౌ తమసేవ్యత్యాహ
తం గురుమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ దృష్ట్వా తం శరణం ప్రాప్తం ప్రాహ శిష్యాన్దయానిధిః ।
ప్రాయశ్చిత్తవిధానార్థం తేషాం గుర్వోస్తథైవ హి ॥ ౧౦౯ ॥ ప్రా

త్రైనసంబుద్ధా విష్ణుశర్మాద్విజోపి తే । కర్మణాస్థాన్త్వమాత్మ్యం యథాన్యాయమాస్త్ర
శక్త్యైవయావ్రిభో ॥ ౧౧౦ ॥ బ్రాహ్మణ్యసిద్ధిరస్మాకం జాతా ముక్తిశ్చ
భవేత్ । ఇత్యుక్త ఆహ పరమో గురుః కరుణయాన్వితః ॥ ౧౧౧ ॥ బ్రహ్మా
చార దేవాస్సూర్యోరిశో విష్ణుర్వినేశ్వరః । ఉమా గణపతిశ్చైవ తేషాం పూజా
పరా నరాః ॥ ౧౧౨ ॥ బ్రహ్మార్పణధియా కామాం స్త్యక్త్వా కర్మాచరం
తి వై । ఏవం కృతే నిత్యకర్మణ్యమలే మనసి ప్రభో ॥ ౧౧౩ ॥ జీవస్య చ భిదా
భావో భవత్యేవ న సంశయః । మూలాజ్ఞానస్య తత్తస్మాన్నివృత్తిర్జ్ఞానకార
ణమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ తేన భగ్నే లింగదేహే ముక్తిర్భవతి నాన్యథా । ఇత్యాది
ష్టో విష్ణుశర్మా దండవత్ప్రణిపత్య తమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ సగణః కారయామాస
నిత్యం కర్మ గురుం స్మరన్ । స్మార్తాచారపవిత్రాంతః పంచపూజావిశా
రదః ॥ ౧౧౬ ॥ త్రిపుండ్రం భస్మనా కుర్వన్ చందనేన చ సువ్రతః । స్నాత్వా వ్యా
త్తికయా చోర్ధ్వపుండ్రం కుర్వన్ప్రయత్నతః ॥ ౧౧౭ ॥ ఏవం తేషు నిరస్తేషు బ్ర
హ్మగుప్తాదయస్తతః । సమాగత్య ప్రణమ్యాహుస్స్వామిన్ స్మార్తేన వర్త్మ
నా ॥ ౧౧౮ ॥ కుర్వంతో వయమాచార్య కర్మ బ్రహ్మార్పణధియా । కృత్వా
వయం వసామో హ్యేత్యుక్తస్స ప్రాహ తాన్ గురుః ॥ ౧౧౯ ॥ ఇతః పరం
పంచపూజాతత్పరాశ్శుద్ధమానసాః । భేదవాసనయా ముక్తా భవంత స్స్వా
త్మబోధతః ॥ ౧౨౦ ॥ లింగదేహేన నిర్ముక్తాస్సచ్చిదానందమద్వయమ్ । ప్రా
ప్నువంతీతి సంప్రోక్తా నత్వా తం స్వస్థమానసాః ॥ ౧౨౧ ॥ బభూవురథ కం
ప్రాహ సమాగత్య పరం గురుమ్ । కశ్చిద్భాగవతో విప్రస్స్వామిన్ శృణు
మతం మమ ॥ ౧౨౨ ॥ సర్వవేదేషు యత్పుణ్యం సర్వతీర్థేషు యత్ఫలమ్ ।
తత్ఫలం నర ఆప్నోతి స్తుత్వా దేవం జనార్దనమ్ ॥ ౧౨౩ ॥ ఇత్యాది వచ
నాద్విష్ణోః కీర్తనే హర్నిశం రతః । శంఖచక్రాదిసంచిహ్నైశ్చిహ్నిత
స్తులసీగళః ॥ ౧౨౪ ॥ ఊర్ధ్వపుండ్రవసోమ్యత్రిముక్తిర్నామకరేష్టితా ।
ఇత్యుక్త ఆహ మాచార్యో ద్వ్యంకనస్య వినిందనాత్ ॥ ౧౨౫ ॥ కించ ముఖ్యాతిర్ధ
ర్భగవతశ్చతుర్ధావర్తతే త్వణు । పరైకాకాశరూపాప్యద్వైతమనుప్య
గోచరా ॥ ౧౨౬ ॥ యతో వాచో నివర్తంతే అప్రాప్య మనసా సహ । ఇ

…వ్యాదిశ్రుతివాక్యేభ్యో ద్వితీయా వ్యూహసంజ్ఞితా ॥ ౧౨౭ ॥ సర్వలోకాధి
కారస్య విష్ణోశ్చిహ్నస్య ధారణమ్ । సమగ్రశ్చైతుకరుషావ్యవతత్తైనైకేన వా
దృఢమ్ ॥ ౧౨౮ ॥ శీర్షాదిపాదపర్యంతం దేహమంకయ నాశతః । తస్య
సేవ్యత్వతో వైష్ణవత్వం యద్దుర్లభం నృణామ్ ॥ ౧౨౯ ॥ విభూతిమూర్త
యస్తస్య మత్స్యాద్యాః పరికీర్తితాః । తప్తలోహమయీభిస్తై వతా
భిరంకయ దేహకమ్ ॥ ౧౩౦ ॥ కిమర్థం జడశంఖాదేః కర్తవ్యం చిహ్నధా
రణమ్ । విష్ణువల్లోహచక్రాదేర్ధారణం కురు వా సదా ॥ ౧౩౧ ॥ అర్చా
మూర్తేశ్శిలామయ్యాస్స్వరూపేణాథవాంకయ । శరీరం మూర్ధతస్తాత్త్వం
కర్తవ్యం చిహ్నధారణమ్ ॥ ౧౩౨ ॥ విష్ణోరితి విహాయాశు పాషండమతిమా
శ్రియ । స్వకర్మాణి ఫలం తేషాం సమర్పయ పరేశ్వరే ॥ ౧౩౩ ॥ తేన శుద్ధ
స్తతో ద్వైతవాదినం గురుమాశ్రయ । తస్యోపదేశతో నష్టకర్మబంధో విమో
క్ష్యసి ॥ ౧౩౪ ॥ నాన్యః పంథా విద్యతే ముక్తయే హీత్యుక్తం శ్రుత్యా తేన బో
ధితయత్నః । కార్యో మోక్షాకాంక్షిభిశ్శుద్ధచిత్తైరిత్యుక్త్వాసౌ విప్రదేవో య
తీశమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ సమ్యఙ్నత్వా ప్రాహ పుణ్యైరనేకైస్సత్త్వత్పాదాంభోజ
యోర్దర్శనం మే । జాతం తస్మాన్మాం కృతార్థం కురుష్వేత్యేవం తేన ప్రార్థి
తోऽసౌ బభాషే ॥ ౧౩౬ ॥ భో విప్రదేవాశు విహాయ చిహ్నకర్మాణి కు
ర్వన్ ఖలు కామహీనః । బ్రహ్మాహమస్మీతి విభావయ త్వం ముక్తో భవిష్యస్యవ
బోధతోऽద్ధా ॥ ౧౩౭ ॥ పునరన్యో గురుం ప్రాహ శార్ఙ్గపాణిరితి శ్రుతః । న
మో నారాయణాయేతి మంత్రముచ్చారయన్ పునః ॥ ౧౩౮ ॥ తస్య ముద్రా
దికైశ్శంఖచక్రాద్యైస్సుచిహ్నితః । సంసారబంధనాన్ముక్తో వైకుంఠం
వైష్ణవోత్తమః ॥ ౧౩౯ ॥ గమిష్యామి యతస్తత్ర తథాభూతా వసంతి తత్ । చి
హ్నస్య ధారణే మానం పురాణం శృణు భో మునే ॥ ౧౪౦ ॥ యే బాహుమూల
పరిచిహ్నితశ్శంఖచక్రా యే కంఠలగ్నతులసీనళినాక్షమాలాః । యే వా
లలాటఫలకే లసదూర్ధ్వపుండ్రాస్తే వైష్ణవా భువనమాశు పవిత్రయంతి ॥
౧౪౧ ॥ ఇత్యుక్త ఆచార్య ఉవాచ మైవం శ్రుతేరథావాక్యకథనీయమత్ర । అత
ప్తదేహో న సమశ్నుతే యం విమోక్షమేషా శ్రుతిరస్తి మానమ్ ॥ ౧౪౨ ॥ నై
వం యతః పాతకదగ్ధసనాథం మహత్తపః కృచ్ఛ్రముఖం స్వకర్ర । యద్వా

ఖాఖ్యానమధీశ్వరస్యప్రోక్తం శ్రుతౌ చిహ్నమతో న కార్యమ్॥౧౪౩॥ బ్ర
హ్మజ్ఞో యస్సోఽశ్నుతే మోక్షమిత్యాచార్యైర్వ్యాఖ్యాన్మోక్షస్య హేతుర్విబో
ధః। క్షీణేపుణ్యే మర్త్యలోకే విశంతీత్యాదేర్వాక్యాదస్యత్రస్సంసృతిస్స్యా
త్॥౧౪౪॥ పురాణేషు బృహన్నారదీయాదిషు నిషేధనమ్। దృశ్యతే తప్త
శంఖాదేర్ధారణస్య ప్రయత్నతః॥౧౪౫॥ చిహ్నానాం ధారణే నాహం భవి
ష్యామిహ రేస్సుఖః। ఇత్యేతత్తు మనోరాజ్యమాత్రం శూద్రో యథా నహి॥
౧౪౬॥ శిఖాయజ్ఞోపవీతాదిధారణాద్దేవసద్ద్విజః। బ్రహ్మాత్మబోధతస్త
స్మాత్తత్ప్రాప్తిః శ్రుతిమానతః॥౧౪౭॥ తస్మాద్బ్రహ్మాహమిత్యేవం చింతనం
సర్వదా కురు। తేన నష్టోభిదాగంధః జీవ ఏవ పరశ్శివః॥౧౪౮॥ శివశ్శివోఽహ
మస్మీతివాదినం యం చ కంచన। ఆత్మనా సహతాదాత్మ్యభాగినం కురుతే భృ
శమ్॥ ఇత్యుక్తం శివగీతాస్వీయుక్తో వైష్ణవ ఆహ తమ్। నమస్కృత్యత్వత్కృతార్థో
హం స్వామిన్ త్వదుపదేశతః॥౧౫౦॥ అధునాఽద్వైతనిష్ఠోఽహం భవిష్యామీతి
సోఽబ్రవీత్। స ననామ దండవద్భూమౌ తం ప్రాహ గురుసత్తమః॥౧౫౧॥ ము
క్తో భవతి సోఽప్యుక్తః స్మార్తాచారేషు తత్పరః। పంచపూజారతో నిత్యం
స్వదేశస్థాన్ జనానపి॥౧౫౨॥ తదాకరోత్తతః పాంచరాత్రాగమసుదీ
క్షితః। ఆహ భగవత్ప్రోక్తాదిమూలభూతోఽస్య దాగమః॥౧౫౩॥ త
స్మాద్యతేఽయమాచారోఽపి శ్రౌతైరఖిలైరపి। ఇత్యుక్తశ్శ్రీ గురుః
ప్రాహ యది వేదావిరుద్ధతా॥౧౫౪॥ అస్త్యాగమే తదా తస్యాచారో
గ్రాహ్యో న చాన్యథా। అస్యమంత్రగ్రహే తత్ర వైష్ణవత్వం ప్రకీర్తి
తమ్॥౧౫౫॥ గాయత్ర్యా ఉపదేశస్తు బ్రాహ్మణ్యాయాస్తి సర్వథా। ఏ
వం చ వైష్ణవత్వస్య భంగ ఏవ సమాగతః॥౧౫౬॥ తదభావేన విప్రత్వం వి
ష్ణుమంత్రశతైరపి। వైష్ణవత్వం కుతోఽస్త్యస్యాస్సత్వేన సుహరేరయమ్॥౧౫౭
శక్తిః శంఖాదివత్త్వస్య శ్రవణాదితి చేత్తదా। రుద్రస్య శక్తిరేవాస్తు చంద్ర
శేఖరతాదికమ్॥౧౫౮॥ శూద్రస్యాతేఽస్యాయతః పంచముఖత్వాద్వ్యం
చ దేహగమ్। అస్తు వా సర్వసంపూజ్యా శుభదా పరమేశ్వరీ॥౧౫౯॥ నను
మూర్త్యస్థితస్యాస్యాం ప్రాధాన్యం తేజసో యతః। నిహూయతే తతోఽపిష్ణో

క్తిశివయుతో హరిః॥ ౧౬౦॥ భానుమండలవర్తిత్వవర్ణ్యతే తత్ర తత్ర హి।
పంచాస్యతాపినో తస్మిన్ బహురూపే విరుధ్యతే ॥ ౧౬౧ ॥ ఇతి చేన్న యత
స్తస్యాస్సముత్పత్తిర్నిరూపితా । వ్యాహృతిభ్యః కిలాసాంతు ప్రణవాత్సామ
హేశ్వరాత్ ॥౧౬౨ ॥ అస్య ప్రోక్తాత ఏతస్య శక్తిర్నాన్యస్య కస్యచిత్ । నా
రాయణః శ్రుతౌ ప్రోక్తస్స్వరకర్తా మహేశ్వరః ॥౧౬౩॥ యో వేదాదౌ
స్వరః ప్రోక్తో వేదాంతే చ ప్రతిష్ఠితః । తస్య ప్రకృతిలీనస్య యః పరస్స మహేశ్వ
రః॥ ౧౬౪॥ అష్టమూర్తిర్మహేశస్య మూర్తిరాదిత్య ఈరితః। తస్మాత్తస్యై
వ శక్తిస్స్యాత్పంచవక్త్రాదిసంయుతా ॥ ౧౬౫ ॥ వైష్ణవేన త్వయైవం నో శి
వమూర్తిర్విభావసుః। సేవ్యోతో బ్రాహ్మణత్వస్య హానిరేవ తవాగతా ॥
౧౬౬॥ తదభావోస్తు కా హానిర్వైష్ణవోస్మీతి చేత్తదా । భ్రష్టోసి భాషణా
ద్యోగ్యా జీవన్నేవ మృతోసి భో ॥ ౧౬౭ ॥ తతస్తు మాధవః కశ్చిద్వైష్ణవః
ప్రాహ తం గురుమ్ । తప్తశంఖాదికం ధార్యం లోకం ప్రాప్నోతి వైష్ణవమ్॥
౧౬౮ ॥ పాంచరాత్రాగమే ప్రోక్తమిత్యేవం తస్య మానతా। త్వదుక్త్యై
నాశమాయాతీత్యుక్తః ప్రాహ పరో గురుః ॥౧౬౯ ॥ ఆగమాద్యుక్త ఆచా
రో గ్రాహ్యో వేదానుకూలతః । విరోధే తస్య న గ్రాహ్య ఉక్తం చేదం స్ఫు
టం కిల ॥ ౭౦ ॥ అతీంద్రియార్థవిజ్ఞానే ప్రమాణం శ్రుతిరేవ హి । శ్రు
త్యాచారస్మృతేఽగ్రాహ్యమాగమానాం ప్రసజ్యతే ॥ ౭౧ ॥ అతో వేదవిరు
ద్ధం యత్ర న మానం కదాచన। అతో బ్రాహ్మణ్యసిద్ధ్యర్థం స్వకర్మనిరతో
భవ ॥ ౧౭౨ ॥ తేన సమ్యగ్విశుద్ధస్సన్ తత్త్వజ్ఞానమవాప్స్యసి । ముక్తిస్తస్మాన్న
చాన్యస్మాదత్రార్థే త్వం శ్రుతిం శృణు ॥౧౭౩ ॥ సర్వభూతేషు చాత్మానం
సర్వభూతాని చాత్మని। సంపశ్యన్ బ్రహ్మ పరమం యాతి నాన్యేన హేతునా॥
౧౭౪ ॥ తస్మాత్త్వం పుండచిహ్నాని విహాయాద్వైతనిష్ఠతా । సంపాద్యా
మోక్షసిద్ధ్యర్థమిత్యుక్తస్స చ మాధవః ॥ ౧౭౫ ॥ స్వకులగ్రామదేశస్థైః
సహాద్వైతపరస్సదా । సంధ్యాగ్నిహోత్రముఖ్యాని కుర్వన్కర్మాణి
శుద్ధతామ్॥ ౧౭౬॥ ప్రాప శ్రీశంకరాచార్యప్రసాదాత్తత ఆగతః। వైఖాన
సమతాచారో వ్యాసదాస ఇతి శ్రుతః॥ ౧౭౭ ॥ ఉవాచ భ్రాయత్యే బ్రహ్మవిప్ర

త్పుతునివారణే । నసమర్థోఽయతోదేవః పరోనారాయణోమను ॥ ౧౭౯ ॥
తద్విష్ణోః పరమంధామెత్యాదివెదేనబోధితా । నారాయపదస్యైవశక్తి
తాముని సత్తమ ॥ ౧౮౦ ॥ తథానారాయణాద్బ్రహ్మాజాయతెరుద్రఎవ
చ । ఇత్యాదిశ్రుతిభిస్తస్యకారణత్వముదీరితమ్ ॥ తస్మాత్సర్వస్య దైవా
మంతర్యామీపరేశ్వరః । లక్షణంతస్యభక్తస్యప్రొక్తంవైఖానసేమతె ॥
౧౮౧ ॥ శంఖచక్రపవిత్రాంగఊర్ధ్వపుండ్ర ఇతిప్రభో । ఇత్యుక్తః
షాహ్రిహవిష్ణుస్తుపాలకోవాథబ్రహ్మవా ॥ ౧౮౨ ॥ అస్తుతత్రవివాదఃకః ష
దంత్వావృత్తివర్జితమ్ । లభ్యతెతత్వబోధేనవైవత్వాన్యేనహెతునా ॥ ౧౮౩
యదిత్వంవిష్ణుభక్తోసి తదాతత్ప్రితయెకురు । కర్మణానైవతు తత్సామ్యంచ
క్రాదీనాంవిధారణమ్ ॥ ౧౮౪ ॥ ప్రమాణాభావతోవెద విరుద్ధైనైవ
మానతా । ఆగమేవిప్రతానాశోనాచేత్స్యాదేవసర్వథా ॥ ౧౮౫ ॥
ఇత్యుక్తఆహతంవ్యాసదాసఃపూర్వయుగేమునె । దత్తాత్రేయఃపరోయో
గీపంచముద్రావిముద్రితః ॥ ౧౮౬ ॥ ఆసీత్తస్మాన్మహద్భిస్స్వీకృతోమార్గో,
ముముక్షుభిః । గ్రాహ్యఃకించపురాణేషుచక్రాదెధారణంశ్రుతమ్ ॥
౧౮౭ ॥ అన్యథావైష్ణవత్వస్య హానిరెవసమాపతేత్ । తస్మాద్భగవతశ్చి
హ్నంధార్యమిత్యుదితోగురుః ॥ ౧౮౮ ॥ ఉవాచభోవివెకస్తేకిమువాచ్యో
ఽతిబాలకాః । అపిజానంతిముద్రాభిరంకనేనప్రయోజనమ్ ॥ ౧౮౯ ॥ దత్తా
త్రేయస్యనైవాస్తియోగినస్తత్వదర్శినః । ముద్రయాంకితదేహోదత్తాత్రే
యోస్తీతికేనచిత్ ॥ ౧౯౦ ॥ శ్రుతంనైవతతోమూఢబుద్ధింత్యక్త్వాసుఖీభవ ।
పురాణేషుశ్రుతంచిహ్నధారణంత్వేతన్నోచితం ॥ ౧౯౧ ॥ ప్రహ్లాదస్యాపి
భీషణస్యగజరాజస్యధ్రువస్యాపితెద్రౌపద్యావ్రజ వాసీనాంచ శుకక
శ్వచక్రాంకనంరేఽకరోత్ । తస్మాన్మూఢమతింవిహాయసకలంపాషండబ
హ్నంత్యజబ్రహ్మాస్మీతివిభావనేనసుసుఖంగచ్ఛాశుమోక్షంపదమ్ ॥ ౧౯౨ ॥
అవశ్యంచెత్త్వయాకార్యంచిహ్నానాంధారణంతదా । కపోలయోర్గలే
చైవశీర్షేణగరుడేనచ ॥ ౧౯౩ ॥ అంకనంకురుకర్మేంద్రియ పాదానె
భుజద్వయె । కపోలద్వితయేచైవజ్ఞానేంద్రియసమీపగే ॥ ౧౯౪ ॥ చిహ్నా

శైవతుల్యత్వతుర్యాంయోగ్యోభవవిబంధనః। తథాచైవంవిధస్యాత్ర వైష్ణవస్య
స్వకర్మణా ॥౧౯౫॥హీనస్యశుభ్రభవస్త్రాణాంధారణంత్వవశిష్యతే।నతుక
ర్మాగ్నిహోత్రాదీత్యుక్తస్సంప్రాహసోగురుమ్॥౧౯౬॥ స్వామింస్తవ
ప్రసాదేనసవిశేషోస్మినాంకితః। కింతుమేగురురేవాసీత్తత్తేభగవంశ్ఛ్రు
తమ్॥౧౯౭॥తతశ్శుద్ధాద్వయస్థంమాంకురుష్వయతిశేఖర।ఇతివిజ్ఞాప్యతం
భూమౌదండవత్ప్రణిపత్యచ॥ కృతాంజలింసమాసీనమీషన్నమ్రంవిలోక్య
సః।కరుణానిధిరాచార్యఃప్రహసన్నిదమబ్రవీత్॥బ్రహ్మైవాహంనసంసారీ
ముక్తోహమితిభావయ।తస్మింస్తద్భావశక్తస్త్వంవాక్యమేతదుదీరయ ॥ ఇత్య
భ్యాసపరిత్యక్తద్వంద్వేషణవదూర్మికః ।విదిత్వాపరమాత్మానంముక్తోభవ
సినాన్యథా ॥ ఇతిసంబోధితశ్శిష్యఃకృతార్థోహమితీరయన్।బ్రహ్మాహమితి
సంజల్పన్ యయౌస్వకులసంయుతః॥౨౦౨॥ తతఆచార్యమాగత్యనామతీర్థో
ऽథ వైష్ణవః।కర్మహీనఇదంప్రాహభోఃస్వామింశ్శృణుమేమతమ్॥౨౦౩॥
శేషేణాప్యప్రకంప్యంవైసర్వంవిష్ణుమయంజగత్ । ఇత్యాదేశాద్యతోమో
క్షంగురురేవప్రయచ్ఛతి॥౨౦౪॥తదానీంభగవంతంసగురుఃప్రార్థయతే
ప్రభో।మచ్ఛిష్యంనిజపాదారవిందంప్రాపయసోऽప్యథ॥౨౦౫॥ఏవముక్తః
కరోత్యేవతథైవజగదీశ్వరః।తస్మాన్నమపునర్జన్మహేతుభావోయతీశ్వర॥
జీవన్ముక్తోహమేవంవైభవంతోపిముముక్షవః । కర్మహీనాస్సురేశంతంవి
ష్ణుంసర్వమయంప్రభుమ్॥సమాలంబ్యాంజసాముక్తాభవిష్యంతీతినిశ్చయః
ఏవముక్తోగురుఃప్రాహసత్యముక్తంత్వయామతమ్॥౨౦౮॥కర్మభ్రష్టోభ
వాన్జీవన్ముక్తఏవనసంశయః। నింద్యానింద్యవిహీనస్సన్ప్రవృత్తోసిపిశాచ
వత్॥౨౦౯॥వేదోక్తసర్వకర్మాణికృత్వాతేషాంఫలార్పణమ్। కర్తవ్యం
బ్రహ్మణీత్యేవంజ్ఞానమార్గోऽయమీరితః॥౨౧౦॥ ఫలార్థంకర్మకరణం
కర్మమార్గస్తతద్విధా। భ్రష్టస్త్వందండనీయోసివిష్ణుభక్తోపినోభ
వాన్॥౨౧౧॥నచలతినిజవర్ణధర్మతో యస్సమమతిరాత్మసుహృద్విపక్షప
క్షే। నజహాతినచహంతికించిదుచ్చైస్సితమనసంతమవైహివిష్ణుభక్తమ్॥
ఇతిస్మృతిమమైవాజ్ఞైతేనుల్లంఘ్యప్రవర్తతే । ఆజ్ఞాభంగీమమద్రోహీ

మద్భక్తో౽పి న వైష్ణవః ॥ ౧౩ ॥ ఆజ్ఞాచ్ఛేదీ మమ ద్రోహీ స యాతి నరకం స
దా । ఇత్యాదివచనేభ్యో౽యం తః కర్మత్యాగో న శస్యతే ॥ ౧౪ ॥ బ్రాహ్మ
ణః కర్మ కుర్వీతేత్యాదివాక్యాన్న కర్మణః । త్యాగో దేవాంతరత్యాగో
బ్రాహ్మణానాం న చాస్తి హి ॥ ౧౫ ॥ అగ్నిర్దేవో ద్విజాతీనామితి వాక్యా
త్తతస్తుభిః । బ్రహ్మచార్యాదిభిస్సర్వైః కర్మ త్యక్తుం న శక్యతే ॥ ౧౬ ॥ సం
ధ్యాత్రయాతిక్రమదోషశాంతిః కృచ్ఛ్రత్రయేణాస్తి తతో ద్విజత్వమ్ । తత్త్యా
గతో నైవ న కర్మణేతి శ్రుతిస్తు సంన్యాసముపైవ వక్తి ॥ ౧౭ ॥ ఇత్యుక్తో
సౌ నామతీర్థైః పరిశ్రామైః ప్రశంసం కృత్వా స్వకర్మశీలో బభూవ ॥ ఏవం సర్వ
ఖండనం స్వస్య పక్షస్య శత్రుత్వాత్తేన సత్కృతిం సంవిధాయ ॥ ౧౮ ॥ శుద్ధాద్వై
తాలంబినస్సత్రిపుండ్రా వేదప్రోక్తాచారనిష్ఠా బభూవుః । తస్మాత్సుబ్రహ్మ
ణ్యసంజ్ఞం కుమారస్థానం ప్రాప శ్రీగురుః పంచషైస్సైన్యైః ॥ ౧౯ ॥ స్నాత్వా
కుమారధారాయాం నద్యాం శిష్యసమన్వితః । భక్త్యా సంపూజయామాస ష
ణ్ముఖం శేషరూపిణమ్ ॥ ౨౦ ॥ కాషాయవస్త్రదండాఢ్యః కమండలులస
త్కరః । భూతిభూషితసర్వాంగో బభౌ రుద్ర ఇవ స్వయమ్ ॥ ౨౧ ॥ నానాదే
శస్థవిప్రౌఘాస్సుబ్రహ్మణ్యం సమాగతాః । దృష్ట్వా తం శంకరాచార్యమిద
మూచుస్సువిస్మితాః ॥ ౨౨ ॥ ద్విజా వయం బ్రహ్మకులోద్భవాః ప్రభో మ
ను ప్రభృత్యుక్తసుకర్మతత్పరాః । హిరణ్యగర్భేచ్ఛనలబ్ధమానసపరిశుద్ధయ
స్థైర్యముపాగతాస్తథా ॥ ౨౩ ॥ హిరణ్యగర్భస్సమవర్తతాగ్రే భూ
తస్య జాతః పతిరేక ఆసీత్ । స దాధార పృథివీం ద్యాముతేమాం కస్మై దే
వాయ హవిషా విధేమ ॥ ౨౪ ॥ ఇత్యాదిమంత్రైస్సకలస్య కర్తా బ్రహ్మేత
థా పాలక ఏష ఏవ । లయస్య కర్తా నిఖిలోత్తమశ్చ సర్వాధికానందకరూప
ఉక్తః ॥ ౨౫ ॥ స ఏవ సృష్ట్వా నిఖిలం జగత్ప్రభుః ప్రవిశ్య సర్వాత్మతయా
స్థితో౽పి వై । తదైక్షతేత్యాదివచోభిరీరితః కరోతి విష్ణుం చ శివం భుజాభ్యామ్ ॥
౨౬ ॥ తదీయభక్తాః కిల జ్ఞాననిష్ఠాః కర్మస్థితాః కూర్చకమండలుశ్రితాః । ప
యం యతింపీక్ష్య భవంతమద్య జాతాః కృతార్థాశ్శృణు భో తథాపి ॥ ౨౭
వచో౽స్మదీయం భగవన్ ప్రయోజనం కిమస్త్యభేదేన యతశ్చతుర్ముఖాత్ । జ

నిర్గతో జీవగణస్స్వకర్మణా పునఃపునస్సంసృతిమేతిదుఃఖదామ్॥ ౨౮॥
తతోలయే బ్రహ్మణఏవకుక్షౌ లయం ప్రయాత్యేవలయస్యకాలే । మోక్షో
స్యధా బ్రహ్మవిదేషయాతి పరంపదం బ్రహ్మణఏవలోకమ్ ॥ ౨౯॥ తస్మాద్భ
వాన్ దండకమండలుశ్రిత స్తల్లోకయోగ్యో యతిశేఖరో గురుః। ఇత్యుక్తఆ
చార్యఉవాచశంకరో బ్రహ్మాదిభూతానియతో భవంతితం॥ ౩౦॥ జ్ఞాత్వా
విముక్తిర్భవతీతిహి శ్రుతౌ ప్రోక్తంతత స్తస్యవిబోధకారణమ్। వేదాంతవా
క్యశ్రవణాదికంసదా కార్యంవిమోక్షేహిలయో నకీర్తితః॥ ౩౧॥ సుషుప్తి
తుల్యానచలభ్యతే పరః కార్యస్యహి బ్రహ్మణఏవసేవనాత్ । శ్రుత్యైవమా
చార్యముఖాద్విహాయతే చిహ్నానిశుద్ధాత్మవిబోధతత్పరాః ॥ ౩౨॥ శిష్యా
బభూవుస్తతఆగతాస్తం ప్రోచుర్గురుం వహ్నిమతానువర్తినః। స్వామిన్స్వ
యంవహ్నిపరాయతో వైమంత్రేణదేవోయముదీరితోస్తి॥ ౩౩ ॥ అగ్నిర
గ్రే ప్రథమో దేవతానాం సంయాతానాముత్తమోవిష్ణురాసీత్ । యజమా
నాయపరిగృహ్య దేవాన్ దీక్షఏతంహవిరాగచ్ఛతంనః ॥ ౩౪ ॥ తత
శ్చవిస్ఫులింగాత్మమణేశ్చకలధారణమ్ । కృత్వాముక్తాభవిష్యంతి బ్రాహ్మ
ణావహ్న్యుపాసకాః ॥ ౩౫॥ అగ్నిర్దేవోద్విజాతీనామితివాక్యాద్యతీశ్వ
ర। అగ్నిర్దేవోనచాన్యోస్తి కించపాపహరశ్శ్రుతః॥ ౩౬॥ ఉద్దీప్యస్వజాత
వేదోపఘ్నంన్నిర్ఋతింమమ।పశూంశ్చమహ్యమావహజీవనంచదిశో
దిశ॥ ౩౭॥ అతస్సర్వైర్ద్విజైరగ్నిదేవసేవ్యఃప్రయత్నతః। కృతకృత్యాభ
వంత్యస్మాద్భవంతో ప్యస్యసేవయా ॥ ౩౮ ॥ ఇత్యుక్తఆహదేవానామవ
మోవహ్నిరీరితః । పరమో విష్ణురాఖ్యాతో దేవాస్తన్మధ్యగాస్స్మృతాః॥
౩౯॥ తథాచాగ్నిస్సురాణాంవైభాగదఃకర్మదేవతా। అగ్నికారణవాక్యా
నిభూతాత్మాగ్నిపరాణితు॥ ౪౦॥ తస్మాద్యూయంవహ్న్యధీనంహికర్మ
కుర్వంతోస్మిన్ విష్ణుమారాధయంతః। శుద్ధాద్వైతేతత్పరాయాస్యధాద్ధా
ముక్తిఃప్రోక్తాఏవమాచార్యవర్యైః॥ ౪౧ ॥ నత్వాసర్వేస్వీకృతాద్వైతని
ష్ఠాస్సర్వేజాతాస్తేసుహోత్రాదయోన్యే। తత్రాగత్యాహురా
చార్యవర్యంభక్త్యాభానోర్మండితారక్తపుష్పైః॥ ౪౨॥ దివాకరాదయ

పూర్ణమండలాకారమాశ్రితాః । తిలకంశృణుభోస్స్వామిన్నస్మదీయంపు
తంధ్రువమ్॥౧౪౩॥సూర్యఃప్రోక్తస్సర్వలోకస్యచక్షుశ్శ్రుత్యాతస్మాత్సోఽ-
స్తిబ్రహ్మాదిరూపకః । సృష్టిస్థిత్యాదేస్సహేతుశ్చతస్మాదేవాదిత్యోఽసౌ బ్రహ్మచే
త్యాహవేదః ॥౧౪౪ ॥ శ్రీఘృణిస్సూర్యఆదిత్యఇతివేదమనుశ్శ్రుతః।స్యూ
రస్యోపాసకారక్తచందనాశ్రితమస్తకాః॥౧౪౫ ॥తన్మాలాలంకృతగ్రీవాః
షడ్విధాస్సూర్యసేవకాః । ఉద్యంతంమండలంకేచిత్కారణంబ్రహ్మరూ
పిణమ్॥౧౪౬ ॥భజంత్యాకాశమధ్యస్థమీశరూపేణకేచన । జగల్లయస్య
హేతుంతంతేనైవాపక్రమోఽపిచ ॥ ౧౪౭ ॥ఉపసంహారకేణేతివినిశ్చిత్యభ
జంతితమ్ । కేచిత్కేచిత్తువిష్ణ్వాత్మకత్వేనాస్తమయేప్రభోః॥౧౪౮॥బింబ
పాలకమేతస్మాదేవసృష్ట్యాదికారణమ్ । త్రిమూర్త్యాత్మతయాకాలత్రయే
బింబస్యసేవకాః॥౧౪౯॥ కేచిదన్యేతుతన్మండలేక్షణవ్రతధారిణః। హిర
ణ్యశ్మశ్రుకేశాదియుక్తంతన్మండలేస్థితమ్ ॥౧౫౦ ॥భజంతికించతత్రైకదే
శినస్తుతదీక్షణమ్ ।కృత్వాసంపూజ్యపాద్యాద్యైర్యన్నమశ్నంతినాన్యథా॥
౧౫౧॥ కేచిత్తుతప్తలోహేనఫాలేభుజద్వయేతథా । వక్షస్థలేచచిహ్నాని
మండలస్యవిధాయతే ॥ ౧౫౨॥అనుక్షణంమనస్యేవంధ్యాయంతస్సంత్యు
పాసకాః। సర్వైరేతైరుపాస్యోయముక్తమంత్రోఽయతీశ్వర॥౧౫౩॥శ్రుత
యస్సంతితన్మండలస్తుతిప్రతిపాదికాః । బహ్వ్యఃపురుషసూక్తాభిధానురే
వనిరూపితః॥ ౧౫౪॥సర్వవేదనిరూప్యత్వాత్పురుషంకృష్ణపింగలమ్।ఇత్యా
దిరుద్రమంత్రస్థపురుషశబ్దోఽపితత్పరః॥౧౫౫ ॥అరుణస్సూర్యభానూచవం
ద్రిస్తపనఏవచ।మిత్రోహిరణ్యరేతాశ్చరవ్యర్యమగభస్తయః॥౧౫౬॥విష్ణుర్ది
వాకరశ్చేతిసంప్రోక్తాదిత్యమధ్యగః ।విష్ణురుక్తస్తతోవిష్ణుస్సఏవాస్తినచాప
రః॥ ౧౫౭ ॥ ఆదిత్యానామహంవిష్ణుర్జ్యోతిషాంరవిరంశుమాన్ । ఇతికృ
ష్ణేనసంప్రోక్తంకించబ్రహ్మాదికావిభోః॥౧౫౮ ॥సూర్యాదేవసముత్పన్నా
స్తస్మాత్సర్వైర్ముముక్షుభిః । అయమేవసమారాధ్యఇతిప్రోక్తఃపరోగు
రుః॥౧౫౯॥ఉవాచశృణుభోమూఢదివాకరవచోమమ।చంద్రమామనసో
జాతస్సూర్యస్తస్యతుచక్షుషః ॥౧౬౦॥ ఇతివేదేనజన్యత్వంయస్యోక్తంతద

శ్రేష్ఠతా । తర్కసిద్ధాంతతో౽నిత్యా బ్రహ్మాకాశాదయో గతా॥౧౬౧॥ సూ
క్ష్మనిష్ఠపరబ్రహ్మబోధికాశ్శ్రుతయస్తుతాః।జగదీశాజ్ఞయాసూర్యో భ్రమతీ
తి శ్రుతం స్ఫుటమ్॥౧౬౨॥భీషాస్మాద్వాతఃపవతేభీషోదేతిసూర్యః। భీషా
స్మాదగ్నిశ్చేంద్రశ్చమృత్యుర్ధావతి పంచమః॥౧౬౩॥ నయత్రసూర్యో
భాతినచంద్రతారకంనేమావిద్యుతోభాంతికుతో౽యమగ్నిః। తమేవభా
న్తమనుభాతిసర్వంయస్యభాసాసర్వమిదంవిభాతి॥౧౬౪॥ఇతిశ్రుత్యాప్రకాశ
స్యభాసాభానంప్రకీర్తితమ్। సూర్యాదేస్తుతథాప్రోక్తాజ్యోతిశ్శాస్త్రేప్యనిత్యతా ॥ సృష్టిస్సరోజాసనవాసరాదావియచ్చరాణాంపిలయస్తదంతే
ఆద్యంతకాలస్సచకల్పఉక్తఃకల్పద్వయంతద్దివసంవిరించేః॥౧౬౬॥ ఏవం
భూతస్యసూర్యస్యజనకత్వాంత్వయేరితమ్ । బ్రహ్మాదికస్యతస్మాత్తైర్విద్యాత్వ
త్యంతశోభనా॥౧౬౭॥తస్మాదేకఃపరాత్మైవసూర్యోస్తోనిగమైస్స్తుతః । తతః
పాషండచిహ్నానివిహాయాచాంతత్పరాః।౧౬౮॥ శ్రుత్వాప్యేవంతస్యబోధేన
ముక్తాభవతభోద్విజాః।ఇత్యుక్తాస్తేగురుంనత్వాసద్యస్తచ్ఛిష్యతాంగతాః॥
తతస్తత్రగతైర్విప్రైస్సర్వైః పూజితోయతీశ్వరః సభాజితోయయౌతస్మాద్వాయో
రాశాంజయేచ్ఛయా ॥ శిష్యేషుత్రిసహస్రేషుకేచిత్తంశంఖపూరకైః।కే
చిద్వాద్యవిశేషైశ్చకేచిత్స్తోత్రైస్సుభాక్తిభిః॥౧౭౧॥ కేచిద్ఘంటానినాదైశ్చ
కరతాళైశ్చకేచన।కేచిద్వ్యజనవాతైశ్చపిచ్ఛవాతైశ్చకేచన॥౧౭౨॥సమర్చ
యంతిసంన్యస్తసుఖదుఃఖంయతీశ్వరమ్।తత్రత్యైశగతావిప్రాదృష్ట్వాత
చ్ఛిష్యతాంగతాః॥౧౭౩ ॥ ఏవంప్రతిదినంగత్వాతత్రతత్రగతాద్విజాః।కుమతస్థాఃపరానందభాజఃకృత్వాశుభోక్తిభిః॥౧౭౪॥పురంగణవ
రంప్రాపగణపత్యాశ్రమంశుభమ్। తత్రైవద్యాంహికౌముద్యాంస్నా
త్వావిఘ్నేశమవ్యయమ్॥౧౭౫॥ సంపూజ్యయతిరాట్తత్రమాసమాసస
హానుగైః।పద్మపాదముఖాశ్శిష్యాఃపంచపూజాపరాయణాః॥౧౭౬॥ దిగ్గ
జాఇతివిఖ్యాతాఃపరవిద్యాప్రభేదినః। పరపక్షహరోద్యుక్తవచసఃప్రౌఢ
వాదినః॥౧౭౭॥తద్వాక్యంశిరసాగృహ్యశిష్యోన్యఃపురజిద్బలే।నియతస్సర్వ
శిష్యాణాంపాకాదిషుచకర్మసు॥౧౭౮॥సమస్తకార్యమర్గురుంభిక్షార్థతాన్

తాస్త్రైవరాత్మనె । పద్మపాదస్తదన్యాషాంశిష్యాణాం ప్రవరోఽభవత్ ।
౧౯ ॥ అపదదప్యభజనం నిత్యం బ్రహ్మచర్యమితిస్మరన్ । సోఽయంతోటక గు
రుం శిష్యాస్తమాచార్యశిరోమణిమ్ ॥ ౨౦ ॥ ద్విషద్ధ్వాంతం సమస్తృప్త్యా
ధకాల్యతాలకరాత్మనివహ । స్తువంతో నృత్యమాచఖ్యుః పరేశం సచ్చిదద్వయమ్ ॥
౨౧ ॥ ప్రపూర్ణం బ్రహ్మ హాంనిఖిలజనకం బుద్ధినిహితం చిదానందఘన
త్యం సకలజగదాధారమమలమ్ । అగమ్యం వాగాద్యైస్సుజితకరణైర్జ్ఞానిత
మనస్తైస్సునిర్వాణం లబ్ధ్వా యదిహ న పునస్సంసృతిరయః ॥ జల్పంత ఏవం
హు ధా సువృత్యం సువర్ణంతఆచార్యసమీపసంస్థాః । శాంతింగతాస్తస్థు రు
దారచిత్తా హర్షేణయుక్తానిఖిలా వినేయాః ॥ ౨౩ ॥ ఏవమానందసంతుష్ట
మాచార్యం సేవకానపి । తత్పట్టణద్విజాలక్ష్య కిమేతదితి చాబ్రువన్ ॥ ౨౪ ॥
సహాయుష్మన్నతం సమ్యగివ భాతి హి పశ్యతామ్ । ఆకాశవన్నిరాలంబ మద్వ
యం బ్రహ్మ కేవలమ్ ॥ ౨౫ ॥ మనో వాగాదివృత్తీనామగోచరతరం పరమ్
కథమజ్ఞావబోధాయ యోగ్యం స్యాన్నతమీదృశమ్ ॥ ౨౬ ॥ తత్త్వజ్ఞా ఽ
స్మన్నతం సమ్యగాచరంతు శుభాప్తయే । గాణాపత్యమితి ఖ్యాతం షడ్భిర్భే
దైస్సమన్వితమ్ ॥ ౨౭ ॥ సమస్తవేదతాత్పర్యైస్తదేవహి సమీరితమ్ । త
దాచరధ్వమత్యంత శాంతిదం మోక్షదం నృణామ్ ॥ ౨౮ ॥ తుందైకదంతది
హస్తిభ్యాం చిహ్నితం శక్తిసంయుతమ్ । మహాగణపతిం యస్తు సదా ధ్యాయే
త్యనన్యధీః ॥ ౨౯ ॥ తన్మూలమంత్ర జపతత్పరస్సబ్రాహ్మణోత్తమః ॥
యోపవర్గ తెసవాత్రి మోక్షభాగ్భవతి ధ్రువమ్ ॥ ౩౦ ॥ ధ్యేయో వల్లభ
యా చ చంద్రకలయాశ్లిష్టో జ్వలద్భూషయా విశ్వోత్పత్తివివర్తనం స్థితికరో
ఽవిఘ్నో విశిష్టార్థదః । ఇత్యేవం గణనాయకః ఖలు జగత్స్రష్ట్రాదికర్తేరితో
యుక్తం చైతదజాదికస్య విలయే ప్యస్మిన్ స్థితే హీశ్వరే ॥ ౩౧ ॥ అసిద్ధగణ
పతిస్త్వేకఇతి ప్రోక్తా ప్రకీర్తితః । బ్రహ్మాదికగణేశోఽయం తస్మాత్కథిత
కారణమ్ ॥ ౩౨ ॥ తస్మాయయా విరచితా బ్రహ్మాద్యా జగదీశ్వరాః । తస్య
త్రత హాంధో మాధగజాస్యః కారణం కథమ్ ॥ ౩౩ ॥ కించ రుద్రసుతత్వేన
ప్రసిద్ధః కారణం పితుః । కథం భవేద తో బ్రహ్మకారణం త్రిమానతః ॥ ౩౪ ॥

[illegible]వాదమిత్యాదిభాష్యతః ప్రత్యత్నమీరితమ్ । వాక్యం బ్రహ్మపరంనైత
దిత్యస్రాక్షీద్గిరిజాసుతః ॥ ౨౯౫ ॥ శ్వపాదపునరాచార్యంతచ్ఛ్యమేతదప్యభో
స్తుతే । తస్యాభ్యాఙ్ఘక్కైనతానాగ్రియుఙ్పుమాన్ దేవస్యసన్నిధౌ ॥ ౨౯౬ ॥ గం
డుండయోగ్యశికధంభూయాత్మైవపష్టస్యయతిపుంగవ । ఇత్యుక్తశ్శ్రీమదాచా
ర్యశ్శ్రీహాయమాధమతేశ్శృణు ॥ ౨౯౭ ॥ బ్రాహ్మణస్యకులేజన్మశిఖాదేశ్చవి
ధారణమ్ । వేదోక్తకర్మనిష్ఠత్వంవిప్రత్వంసముదాహృతమ్ ॥ ౨౯౮ ॥ ఏ
తావతాభవేద్విప్రఃకృతకృత్యస్తతోస్యతు । పాషండమాత్రమేవాస్తితత్త
ద్చిహ్నస్యధారణమ్ ॥ ౨౯౯ ॥ వేదేనహివిరుద్ధంయత్పురాణేషుచనిందితం । న
తత్కార్యంప్రవృత్తేనమోక్షస్యార్థేవివేకినా ॥ ౩౦౦ ॥ కించహేమనిభే
చక్రేమూలాధారేచతుర్దళే । గణేశోస్తితథాచక్రేస్వాధిష్ఠానకసంజ్ఞ
కే ॥ ౩౦౧ ॥ షడ్దళేవిద్రుమాకారేబ్రహ్మాస్తిమణిపూరకే । ద్విపంచదళ
సంయుక్తేనీలవర్ణేస్థితోహరిః ॥ ౩౦౨ ॥ ద్విషడ్భిస్తుదళైర్యుక్తేనాహతేపిం
గళేస్థితః । రుద్రోభూతపతిర్దేవోజీవాత్మాధూమ్రవర్ణకే ॥ ౩౦౩ ॥ వి
శుద్ధేద్వ్యష్టభిర్యుక్తేదళైరాజ్ఞాభిధేతథా । సహస్రదళసంయుక్తేచక్రేక
ర్పూరవర్ణకే ॥ ౩౦౪ ॥ పరమాత్మాస్థితస్తస్మాద్దేహఏవవ్యవస్థితః । గణేశ
స్తస్యచిహ్నానవప్రయోజనమణ్వపి ॥ ౩౦౫ ॥ తథాచాజ్ఞాభిధేచక్రేప
ర్వగోపివ్యవస్థితః । సర్వాన్సంప్రేరయిత్వాహిస్వయంసాక్షీహినిర్గు
ణః ॥ ౩౦౬ ॥ సచ్చిదానందరూపోసౌసర్వాతీతోఖిలోత్తమః । పమ్య
గ్వేదేషుసంప్రోక్తస్తంపరేశంవిచింతయ ॥ ౩౦౭ ॥ ముక్తోభవిష్యసీ
త్యుక్తస్సగణశ్శిష్యతాంగతః । త్యక్తచిహ్నోగురోస్తస్యశంకరస్యమహా
త్మనః ॥ ౩౦౮ ॥ పంచపూజాపరోనిత్యంపంచయజ్ఞపరాయణః । గు
రుశుశ్రూషణాసక్తస్సమభూద్గిరిజాసుతః ॥ ౩౦౯ ॥ ఆగత్యాన్యోహరి
ద్రాగణపతిమతవాదీగురుంతంజగాదబ్రహ్మాదీనాంగణానామధిపతిమమ
రేశోపదేష్ట్రాదికానామ్ । ఆదేష్టారంకవీనాంసలిలజజపతింశ్వేష్ఠరాజం
పరేశంధ్యాయామేమేత్యాది వేదోవదతియతిపతేసర్వకార్యేషుపూజ్యమ్ ॥
౩౧౦ ॥ తస్మాద్దేవాదిభిస్సర్వైస్సంపూజ్యోయంగణేశ్వరః । ధ్యాన

మస్యైతస్య సర్వస్య కర్తా ప్రత్యక్షమేవ వ్యక్తేశ్వరః ॥ ౩౧౧ ॥ పీతాంబరధరం దేవం పీతరత్నోపవీతినమ్ । చతుర్భుజం త్రినయనం హారరత్నాదిభూషితమ్ ॥ ౩౧౨ ॥ పాశాంకుశధరం దేవం దండాభయకరాంబుజమ్ । ఏవం యః పూజయేద్దేవం స ముక్తో నాత్ర సంశయః ॥ ౩౧౩ ॥ జగత్కారణభూతాయాం శక్త్యా శక్త్యాంశరూపిణః । అస్మాదేవ సముత్పన్నాస్తస్మాత్సర్వేఽపి తా మహాః ॥ ౩౧౪ ॥ విఘ్నేశానం భవంతో పి భజంతు జగదీశ్వరమ్ । తుండాకారేణ లోహేనైకదంతాకారకేణ చ ॥ ౩౧౫ ॥ సంతప్తేనాంకితాస్త్వేవము క్తిరస్తి భుజద్వయే । ఇత్యుక్త ఆహ సర్వజ్ఞో గురుస్తం కరుణానిధిః ॥ ౩౧౬ ॥ అస్త్యేవం పరమాత్మైవ జగత్కారణతామితః । గణాధిపతిశబ్దేన సర్వనామా మహేశ్వరః ॥ ౩౧౭ ॥ అంశాంశినోరభేదేన రుద్రపుత్రోఽపి చ స్వయమ్ । సంభవత్యేవ సర్వాత్మా సర్వవిఘ్ననివారకః ॥ ౩౧౮ ॥ ఉపాసనీయ ఏవాయం నిఖిలైరస్తు సర్వదః । కించ విప్రైర్గణేశాద్యాః పంచపూజ్యా ముముక్షుభిః ॥ ౩౧౯ ॥ కింతు తుండాదిచిహ్నస్య ధారణం సంవిరుధ్యతే । వేదేన చ పురాణేన తస్మాచ్చిహ్నం విహాయ భోః ॥ ౪౨౦ ॥ పంచపూజాదిసంపన్నైర్భవితవ్యం మోక్షకాంక్షిభిః । ఏవముక్తో గురుం నత్వా ద్విషడ్భాతత్కటాక్షతః ॥ ౩౨౧ ॥ పవిత్రతాం గతో ధ్యాయంస్తమేవ పరమం గురుమ్ । పంచపూజాదికం కుర్వంత్సుఖమాప మితం ద్విజః ॥ ౩౨౨ ॥ తతో గణకుమారాఖ్యో నిరస్తోఽస్య సమాగతః । ఆచార్యమాహ హేరంబసుతస్తం పరమం గురుమ్ ॥ ౩౨౩ ॥ మహాగణపతేస్త్వేకం హరిద్రాగణపస్య చ । ఉచ్ఛిష్టగణపస్యైకం నవనీతగణేశితుః ॥ ౩౨౪ ॥ మతమేకం తథా స్వర్ణగణపస్యైకమీరితమ్ । సంతానగణపస్యైకమాగమేష్వేవ సంజ్ఞకే ॥ ౩౨౫ ॥ ఉచ్ఛిష్టగణపస్యాహముపాసనపరాయణః । ఉచ్ఛిష్టగణపః ప్రోక్తో వామాంగేనావలంబనాత్ ॥ ౩౨౬ ॥ చతుర్భుజం త్రినయనం పాశాంకుశగదాభయమ్ । తుండాగ్రతీవ్రమధుకం గణనాథమహం భజే ॥ ౩౨౭ ॥ మహాపీఠనిషణ్ణం తం వామాంగపరిసంస్థితామ్ । దేవీమాలింగ్య చుంబంతం స్పృశంతం తుండేన వైభగమ్ ॥ ౩౨౮ ॥ ఇతి ధ్యానం హి సంప్రోక్తం తత్పాద్యుక్తం తు చింతనమ్ । జీవేశయోరపి వైక్యం స్థా

...యోస్తు ధురినాయక ॥౩౨౯॥ కుంకుమాంకితఫాలో హారిద్రాఖ్యమార్గగ
ద్వయేస్థితః। ఇత్యాదీనానికమార్గాణికృత్వా దేవం భజేత్సదా॥ ౩౩౦॥ ఏత
త్సమ్మతం మతం నాస్తీత్యేవం మత్వాతిహృష్టధీః । సంపన్నోస్తీయతేకించధ
ర్మోఽన్యస్తస్మిన్మతే స్పృహామ్॥ ౩౩౧॥ సర్వేషామేకఏవైకజాతిత్వాత్త
ద్వాణ్ణపి। సమస్తా యోషితస్తేషాం తాసాం చైవ వియోగతః॥ ౩౩౨॥ సం
యోగతశ్చ నో దోషః కశ్చిదస్తి యతీశ్వర । అయమేవపతిర్హ్యాస్యా ఇతి నా
స్తినియామకః॥౩౩౩॥ అన్యోన్యసంగజానందప్రాప్తిరేవ విముక్తితా। ఆ
నందాత్మా గణేశోఽయం తదంశాః పద్మజాదయః ॥ ౩౩౪ ॥ అంశాంశినో
రభేదస్తు వేదేనస్వ్యక్తకీర్తితః। గణేభ్యో గణపతిభ్యశ్చ నమ ఇత్యాదినాయ
తే॥ ౩౩౫॥ రుద్రస్తు గణపాత్మైవ నత్వన్యో మునిపుంగవ। నకర్మణేతిహి
శ్రుత్యా కర్మణో మోక్షకారణమ్॥ ౩౩౬ ॥ కింతు త్యాగస్సహిష్ణుత్వ
మ్మశ్ఛైర్యాక్తస్సమీరితః। ద్వంద్వతా పుణ్యపాపాదావస్తి హి మతేమమ ॥
౩౩౭ ॥ అనుకూలమిదం తస్మాదేతదేవ ముముక్షుభిః। సేవ్యమిత్యుక్త ఆచా
ర్యస్తమువాచ యతీశ్వరః ॥ ౩౩౮ ॥ సురాం నైవ పిబేన్నైవ పరభార్యాం
సమాప్నుయాత్ । ఇత్యాదిబహుభిర్వేదవచోభిర్నిందితం మతే॥ ౩౩౯ ॥
గృహ్యతే యత్త్వయా త్యాజ్యం దూరతస్సుఖకాంక్షిభిః । నకర్మణేత్యాది
శ్రుతిస్తత్త్వవిదాం యతేః॥ ౩౪౦ ॥ సర్వపాపవిహీనస్య బ్రూతే మో
క్షం న పాపినః। సురాపానపరస్యాథ పరదారరతస్య చ ॥ ౩౪౧ ॥ సురా
పానాదినాముక్తిం ప్రాప్స్యామ ఇతి జల్పనమ్ । దుఃఖదం దోష్టమేవాస్తి
త్యక్తవ్యం తస్మాదిదం మతమ్॥౪౨॥ విప్రాణాం వాక్యతస్తేషాం ప్రసాదేనవి
నిష్కృతిమ్ । విధాయ మోక్షమార్గస్థాః పంచపూజాపరాయణాః॥
౩౪౩॥ పంచయజ్ఞాదినిరతా మూలాధారాదిచక్రకే । సంధ్యాయం
తో గణేశాదీన జపామంత్రితత్పరాః॥౩౪౪॥ తద్దేవధ్యానతో ముక్తా భవిష్యద
నసంశయః। ఏవముక్తాస్తథా చక్రుర్హేరంబసుతపూర్వకాః॥ ౩౪౫॥ అగ
త్యాథగురుం ప్రోచురవశిష్టాశ్చ యోగినః। స్వామిన్నేతజ్జగత్సర్వం గణప
త్యాత్మనావయమ్॥౩౪౬॥ చింతయామో విమోక్షాయ పూజ్యం సత్రై వస్తు

భార్గిభిః। తస్మాద్దూషితవంతో వైకథమేతన్మతత్రయమ్ ॥౩౪౬॥ భగవంతఇ
తిసంప్రోక్తస్తానాహాయతిపుంగవః। మా ధాయాయంతశ్శాస్త్రతత్త్వం
శృణుతనిశ్చితమ్॥౩౪౭॥ పురుషాధిష్ఠితాయాః ప్రకృతేరాదౌ మహతోభూ
త్। తతోహంకారఉత్పన్నస్త్రిగుణాత్మాసఏవహి॥౩౪౯॥ రుద్రవిష్ణ్వా
దిరూపోభూత్తత్ర రుద్రస్యమానవాః। గణేశశ్చకుమారశ్చభైరవశ్చేతివిశ్రు
తాః॥ ౩౫౦ ॥ స్వస్వాధికారనిర్వాహే తత్పరాః పూజ్యతాం గతాః।త
స్మాద్విప్రైర్గణేశాద్యాస్తత్తచ్చక్రేషుసంస్థితాః॥ ౩౫౧ ॥ చింతనీయాః
ప్రయత్నేనతదశక్తౌతుదేవతాః। పంచపూజ్యామహేశాద్యాఇత్యుక్తాస్తే
పరంగురుమ్॥ ౩౫౨ ॥వీరభద్రాదయోనత్వాత్యక్తచిహ్నాస్సుశిష్యతామ్।
గతాస్తేపంచపూజాదిరతాఅద్వైతవాదినః॥౩౫౩॥ తదేతత్సంక్షిప్యోక్తం
స్వవశఇత్యాదినా॥౪॥తత్ర కాంచ్యాం పరవిద్యాచరణానుసారిచిత్రం దేవ
మందిరం కారయిత్వా తాంత్రికాంశ్చ వినివార్య శ్రుతిసంమతాం భగవత్యాః

సుర ధామ సతత్ర కార యిత్వా పరవిద్యాచరణానుసారిచిత్రమ్।
అపవార్యచతాంత్రికానతానీద్భగవత్యాశ్శ్రుతిసంమతాంసప

పూజాం సశ్రీశంకరాచార్యోవిస్తారితవానిత్యర్థః(అత్రేదమువధేయం)పర
మగురుః శ్రీశంకరాచార్యో యత్ర కిల మహాదేవః స్వకీయ పృథివీమూర్త్యావి
ర్భూతలింగరూపేణాంబరేశ ఇతి ప్రసిద్ధ్యావర్తతే తస్మిన్ కాంచీనగరే
మాసమాత్రం స్థిత్వా శంకరప్రతిష్ఠాపూర్వకం శివకాంచీతిపట్టణం నిర్మా
య తత్ప్రాక్ ఆవిర్భూతవిష్ణుం వరదరాజానం సమాశ్రిత్య తత్ర విష్ణుకాం
చీతిపట్టణంనిర్మాయతత్రైవార్థం బ్రాహ్మణాదీననేకభక్తజనాన్సంపా
ద్య తానపి శుద్ధాద్వైతవృత్తినైవసర్వవేదాంత తాత్పర్యనిష్ఠాంశ్చకార తత
స్తద్దేశవాసినస్సర్వే తామ్రపర్ణీతటాదాగత్యపరమగురుం నత్వైవమూచుః
హేస్వామిన్నస్మింల్లోకే దేహాదిభేదస్యప్రత్యక్షత్వాత్పరలోకేపితత్తత్క
ర్మణాం తత్తదుపాసనయాచరితత్తల్లోకప్రాప్తిశ్రవణాచ్చభేదఏవత
త్త్వవద్భాతీతిపృష్టః ఆచార్యఉవాచభోద్విజాః పరమార్థతత్త్వమితిత్వేద
ముక్తం భవద్భిః॥*॥యత్రత్వస్యసర్వమాత్మైవాభూత్తత్కేనకంపశ్యేదిత్యా

[illegible]త్తత్త్వజ్ఞానాగ్నిదగ్ధపాపం జనస్యముక్తిదశాయాం భేదాభావప్రతిపాదనాత్ ॥ * ॥ తత్సృష్ట్వా తదేవానుప్రావిశత్ అనేన జీవేనాత్మనానుప్రవిశ్య నామరూపే వ్యాకరవాణీత్యాదిశాస్త్రతాత్పర్యేణ జగత్కర్తుర్బ్రహ్మణ ఏవ జీవరూపేణ జగదంతః ప్రవేశావగమాచ్చ కించ కతి దేవా ఇత్యుపక్రమ్య త్రయశ్చ త్రీ చ శతా త్రయశ్చ త్రీ చ సహస్రేతి దేవానేకతామభిధాయాంతే భార్గవక్రమేణ ఏకో దేవ ఇతి ప్రాణ ఇతి చ బ్రహ్మణ ఏవానేకత్వం ప్రదర్శితం ॥ * ॥ బహు స్యాం ప్రజాయేయేత్యాదిశ్రుత్యా చ భోక్తృభోగ్యాత్మకసకలస్యాపి ప్రపంచస్య పరమాత్మరూపతా ప్రతిపాదితా తస్మాత్సర్వజ్ఞం నిత్యశుద్ధబుద్ధముక్తస్వభావం సకలవివర్తాధిష్ఠానం బ్రహ్మ ముము-

ర్యామ్ ॥ ౫ ॥ నిజపాదసరోజసేవనార్థే వినయేన స్వయమాగ
తానథాంధ్రాన్ । అనుగృహ్య స వేంకటాచలేశం ప్రణిపత్యా
పవిదర్భరాజధానీమ్ ॥ ౬ ॥ అభిగమ్య స భక్తిపూర్వమస్యాం
కృతపూజః క్రథకైశికేశ్వరేణ । నిజశిష్యనిరస్తదుష్టబుద్ధీన్ వ్యదధా
ద్భైరవతంత్రసావలంబాన్ ॥ ౭ ॥ అభివాద్య విదర్భరాడవా
దీదథ కర్ణాటవసుంధరామియాసుమ్ । భగవన్ బహుభిః కపాలిజా
లైస్సహి దేశో భవతామగమ్యరూపః ॥ ౮ ॥ సహి తే భగవద్యశస్స

క్షుభిరుపాసనీయం తస్మాద్భవంతోఽపి జీవపరమాత్మభేదం దేవతాభేదం చ విహాయ శుద్ధాద్వైతబ్రహ్మోపాసనయా ముక్తా భవథేతి సమ్యగుపదిష్టాః కాంచీతామ్రపర్ణీదేశవాసినశ్శుద్ధాద్వైతవిద్యాశ్రితా బభూవురితి ॥ ౫ ॥ ఏతదేవ సంగ్రహేణాహాథ నిజపాదసరోజసేవనార్థం వినయేన స్వయమాగతాన్ ఆంధ్రదేశీయాననుగృహ్య స వేంకటాచలేశం ప్రణిపత్య విదర్భరాజధానీం ప్రాప ॥ ౬ ॥ క్రథకైశికేశ్వరేణ భక్తిపూర్వమభిగమ్య అస్యాం విదర్భరాజధాన్యాం కృతపూజస్స భైరవతంత్రేణ సావలంబాన్ అవలంబసహితాన్ నిజశిష్యైర్నిరస్తదుష్టబుద్ధీన్ వ్యదధాత్ ॥ ౭ ॥ అథ కర్ణాటభూమిం గంతుమిచ్ఛుమభివాద్య విదర్భరాడుక్తవాన్ హే భగవన్ సహి దేశో బహుభిః కాపాలికైర్భవతామగమ్యరూప ఇత్యర్థః ॥ ౮ ॥ యతస్తే

కాపాలికాః భగవద్యశోపి సహంతే యతశ్చ శ్రుతిషు నిహితాః స్థాపితాః
ప్యోర్వాయై స్తైయతశ్చజగతామహితేసముత్సహంతేసమ్యగుత్సాహయుక్తా
భవంతి యతశ్చమహాత్సుప్రితి పక్షతాముద్వహంతెస్స్వీకుర్వంత్యతఏభతు
హంబ్రవీమి ॥ ౯ ॥ ఇత్యేవంవిదభార్థిపెవదతిసతిఅభిజ్యధన్వామథన్వా
యతిరాజంబభాషే హేయతినాథమయితవభక్తేతిష్ఠతి పామరేభ్యః పరేభ్య
స్త్రవకిమపిభయంనాస్తి ॥ ౧౦ ॥ అథశాస్త్రకరాగ్రణీః కాపాలికజాలకంవి

హంతెనిహితెష్వార్థః శ్రుతిషుబ్రవీమ్యతోహమ్। అహితేజగ
తాంసముత్సహంతెమహితేషుప్రతిపక్షతాంవహంతే॥౯॥ఇతి
వాదినిభూమిపేసుధన్వాయతిరాజంనిజగావధిజ్వధన్వా। మయి
తిష్ఠతికింభయంపరేభ్యస్తవభక్తేయతినాథపామరేభ్యః॥౧౦॥అ
థతీర్థకరాగ్రణీఃప్రతస్థేకిలకాపాలికజాలకంవిజేతుమ్। నిశమ
య్యతమాగతంసమాగాత్క్రకచోనామకపాలిదేశికాగ్ర్యః॥
౧౧॥ పితృకాననభస్మనాఽనులిప్తః కరసంప్రాప్తకరోటిరాత్రశూ
లః।సహితోబహుభిస్స్వతుల్యవైషైస్సఇతిస్మాహమహామనాస్సగ
ర్వః ॥ ౧౨ ॥ భసితంస్మృతమిత్యదస్త్వయుక్తంశుచిసంత్యజ్యశిరః క
పాలమేతత్ ।వహథాశుచిఖర్పరంకిమర్థంనకథంకారముపా
స్యతేకపాలీ॥ ౧౩ ॥ సరశీర్షకుశేశయైరకృత్వారుధిరాక్తైర్మ
ధునాచభైరవార్చామ్ । ఉమయాసమయాసగౌరుహాశ్ల్యైకథ
మశ్లిష్టవపుర్ముదంప్రయాయాత్ ॥ ౧౪ ॥ ఇతిజల్పతిభైరవాగ

జేతుంసఉజ్జయన్యాఖ్యపురంప్రతస్థే॥౧౧॥శ్మశానభస్మనాలిప్తాంగః కరసం
ప్రాప్తమనుష్యశిరఃకపాలః ॥ ౧౨ ॥ యదస్మద్ధృతమితీదంతుయుక్తంశ
రంతుశుచిశిరఃకపాలమేతత్పరిత్యజ్యాపవిత్రంమృన్మయఖర్పరంకిమర్థంన
వాథ కథంకారంకథంకపాలీభైరవోభవద్భిర్నోపాస్యతే ॥ ౧౩ ॥ రుధిరా
క్తైర్నరశిరోలక్షణకమలైర్మద్యేనచభైరవార్చామలబ్ధ్వాకపాలీభైరవః స్వస
మానయాకమలాక్ష్యా ఉమయాఆశ్లిష్టవపుర్ముదంకథంప్రాప్నుయాత్॥
౧౪ ॥ ఇత్యేవంక్రకచేభైరవాగమానాంహృదయంజల్పతిసతిహేతుస్సేతప్ర

రుషేతితంవినింద్యస్వైరధికారిభిస్సుధన్వాఅత్మవిదాంసమాజాద్బహిశ్చ
కార ‖ ౧౫ ‖ సితంపరశ్వధముద్యమ్యభవతాంశిరాంసిన విభిద్యాం చే త్త
హం క్రకచోనాహమితిబ్రువన్నయాసీత్ ‖ ౧౬ ‖ ప్రళయాంభోధరవ
ద్భయంకరఃశబ్దాయేషాంఅమునాక్రకచేనప్రేషితానిఅప్రగణితానికపా
లినాంకులానికుపితానిసముద్యతాయుధానిఅభియాతాని ‖ ౧౭ ‖ అథతే
షామభిగమనానంతరంతద్విప్రకులంభయేనవ్యాకులమాలోక్యరుషితికుపి

మానాంహృదయంకాపురుషేతితంవినింద్య। నిరవాసయదాత్మ
విత్సమాజాత్పురుషైస్స్వైరధికారిభిసుధన్వా ‖౧౫‖భృకుటీ
కుటిలాననశ్చలోష్ఠస్సితముద్యమ్యపరశ్వధంసమూర్ఖః। భవ
తాంనశిరాంసి చెద్విభిద్యాం క్రకచోనాహమితి బ్రువన్నయా
సీత్ ‖౧౬‖రుషితానికపాలినాంకులానిప్రళయాంబోధరభీకరా
రవాణి। అమునాప్రహితాన్యతిప్రసంఖ్యాన్యభియాతానిసము
ద్యతాయుధాని‖౧౭‖అథవిప్రకులంభయాకులంతద్రుతమాలో
క్యమహారథస్సుధన్వా। కుపితఃకవచీరథీనిషంగీధనురాదాయయ
యాశరాన్విముంచత్ ‖౧౮‖అవనీభృతియోధయత్యరీంస్తాం స్త్వర
యైకత్రతతోన్యతోనియుక్తాః।క్రకచేనవధాయభూసురాణాం
ద్రుతమాసెదురుదాయుధాస్సహస్రమ్‖౧౯‖అవలోక్యకపాలి
సంఘమారాచ్ఛమనానీకనికాశమాపతంతమ్। వ్యథితాఃప్రతి
పేదిరేశరణ్యంశరణంశంకరయోగినంద్విజేంద్రాః‖౨౦‖అసితో
మరపట్టిశత్రిశూలైఃపరిఘాంసూన్ప్రశముజ్ఝితాట్టహాసాన్।

తస్సుధన్వాధనురాదాయబాణాన్విముంచన్యయౌ ‖ ౧౮ ‖ త్వరయా
తానరీనేకత్రభూమిపేసుధన్వనియోధయతిసతి అన్యతో బ్రాహ్మణానాం వ
ధాయక్రకచేననియుక్తాస్సహస్రసంఖ్యా ఉదాయుధాద్రుత మాసేదుః
ఆయయుః ‖ ౧౯ ‖ యతిసైన్యసమీపమాపతంతంకపాలిసంఘందూ
రాదవలోక్యవ్యథితా భూసురేంద్రాశ్శరణ్యం శరణయోగ్యం శ్రీశంకరం
యోగినంశరణంప్రపేదిరే ‖ ౨౦ ‖ నిజహుంకారపరిస్రూతేనవహ్నినా।

౨౧ ॥ నృపతిశ్చసువర్ణపుంఖైః శరైర్వికీర్ణైః పత్రిపతిఘోరముఖప
క్షైస్సహస్రసంఖ్యైః రణభూమింసమలంకృత్య ముదామునీంద్రమగమత్ ॥
౨౨॥ అతిమాత్రమత్యంతంవిధూయమానంపీడ్యమానంచిత్తంయస్యసః ॥
౨౩॥ అసౌక్రకచోనేత్రేనిమీల్యక్షణమాత్రంధ్యానంకృతవాన్ ॥ ౨౪ ॥ భైర
వాగమజ్ఞఃక్రకచేధ్యాయతిసతిసురయామద్యేనకపాలంపరిపూరితంపరిపూ
ర్ణమభూత్ తస్యాఃసురాయాఅర్ధం సక్రకచస్స్వయంస్వీకృత్య తస్యాఃసు

యతిరాట్సచకాగభస్మసాత్వాన్నిజహుంకారభువాగ్నినాతతే
న ॥ ౨౧ ॥ నృపతిశ్చశరైస్సువర్ణపుంఖైర్విశిఖైస్తైఃపత్రిపతేఃప
క్షిపక్షైః । రణరంగభువంసహస్రసంఖ్యైస్సమలంకృత్యముదా
గమన్మునీంద్రమ్ ॥ ౨౨ ॥ తదనుక్రకచోహతాన్స్వకీయాన్రుజాం
శ్చద్విజపుంగవానుదీక్ష్య । అతిమాత్రవిధూయమానచేతాయతి
రాజస్యసమీపమాపభూయః ॥ ౨౩ ॥ కుమతాశ్రయపశ్యమేప్రభా
వంఫలమాప్స్యస్యధునైవకర్మణోఽస్య । ఇతిహస్తతలేదధత్క
పాలంక్షణమధ్యాయదసౌనిమీల్యనేత్రే ॥ ౨౪ ॥ సురయాపరి
పూరితంకపాలంఝడితిధ్యాయతిభైరవాగమజ్ఞే । సనిపీయతద
ర్ధమర్ధమస్యానిదధౌరస్మరతిస్మభైరవంచ ॥ ౨౫ ॥ అథముక్తా
శిరసికపాలమాలీజ్వలదజ్వాలజటాచ్ఛటాత్రిశూలీ । వికటప్రక
టాట్టహాసశాలీపరతఃప్రాదురభూన్మహాకపాలీ ॥ ౨౬ ॥ తవ
భక్తజనద్రుహందృశాసంజహిహీత్వమితీకపాలినానియుక్తః । కథ
మాత్మనిమేవరాధ్యసీతిక్రకచస్యైవశిరోజహారరుష్టః ॥ ౨౭ ॥ యతి

రాయాఅర్ధంనిదధౌస్థాపయామాసచపునర్భైరవంస్మరతిస్మ ॥ ౨౫ ॥
అథభైరవస్వరూపస్మరణానంతరంవహ్నిజ్వాలాసదృశానాంజటానాంఛ
టాసమూహోయస్యసమహాకపాలీభైరవః ॥ ౨౬ ॥ హేదేవతవభక్తజ
నద్రుహందృష్ట్యాసంజహీతికపాలినాక్రకచేననియుక్తోభైరవస్తత్త్వవిదో
మాత్మత్వాన్మదవతారత్వాద్వా కథంమమాత్మనిశ్రీశంకరే అపరాధ్యసీతి
రుష్టఃసన్తస్యైవశిరోజహార ॥ ఖలానామఖిలేపికులేఖలేఛిన్నేసతిప్రహ్వా

ష్టాః కేచిద్ద్విజా అముం శ్రీశంకరమానర్చుః అత్రేదమవధేయం ॥*॥ సంహారభై
రవం నత్వా సమాసీనః కిలాబ్రవీత్ । స్వామిన్ వేదేషు శాస్త్రేషు పురాణేషు చ
కర్మణా యత్ ॥ ౧ ॥ ప్రతిపాదితమస్తీహ తత్కర్తవ్యం హి ధర్మతః । విప్రా
ణాం కర్మణా ధర్మస్సాధ్యస్స్యాదితి మే మతమ్ ॥ ౨ ॥ ధర్మేణ సర్వపాపౌ
ఘో నాశం యాతి శుచివ్రతాత్ । పాపసంఘే తదా నష్టే మనశ్శుద్ధిః ప్ర
జాయతే ॥ ౩ ॥ శుద్ధే మనసి సర్వాత్మసాక్షాత్కారో భవత్యలమ్ । ఏవం సదసి
సర్వేషాం బ్రాహ్మణానాం మయేరితః ॥ త్వద్భక్తస్సహ శాపాదిదుష్టయు
క్తిపరంపరామ్ । ఏతన్నోచితమిత్యుగ్రో మచ్ఛిష్యైర్వ్యస్తాడితస్స తు ॥ ౪ ॥ అ
కరోదాగతం త్వాం తు మంత్రబీజపరాయణమ్ । ఇతః పరం త్వమేవైతత్స
త్యాసత్యం వివేచయ ॥ ౫ ॥ ఇత్యుక్తో భైరవః ప్రాహ విప్రదండార్థమాగ
తః । శంకర త్వం సదా పూజ్యస్సర్వవేదపదార్థభాక్ ॥ ౬ ॥ భవత్కృతం
హి యత్కర్మ మయాపి చ కృతం హి తత్ । తేషాం కాపాలికానాం తు బ్రా

నామృవభేణ సంస్తుతస్సన్నయమంతర్ధిమవాప దేవవర్యః । అ
ఖిలేపి ఖిలేకు లేఖలానామమును మానచరలం ద్విజాః ప్రహృష్టాః ॥

హ్మణ్యాచారతాం కురు ॥ ౭ ॥ వికలే తు కలౌ ప్రాప్తే తేషాం వృత్తిర్గ్యర్హేప్సి
తా । బభూవ మంత్రబద్ధోఽహం ప్రత్యక్షోఽస్మి న ధర్మతః ॥ ౯ ॥ ఇత్యుక్త్వాం
తర్దధే దేవః కాపాలికమతానుగాః ॥ తద్వాక్యశ్రవణాద్భీతాః పరివ్రా
ట్కులశేఖరమ్ ॥ ౧౦ ॥ నత్వా ద్వాదశధా సర్వే వటుకాద్యాస్సువిస్మితాః ।
స్వామిన్ మాం భావయం యస్మాత్పాలయాస్మాంశ్చ సాదరమ్ ॥ ౧౧ ॥ ఏవ
మాలాపినో దృష్ట్వా కరుణాపూర్ణవిగ్రహః । ఆజ్ఞాపయామాస యతిశ్శి
ష్యాంస్తేషాం విశోధనే ॥ ౧౨ ॥ పద్మపాదముఖాశ్శిష్యాశ్చక్రుస్తాన్ బ్రా
హ్మణాధ్వగాన్ । ప్రీతస్సన్నరతాన్నిత్యం సంధ్యాకర్మ దృఢవ్రతాన్ ॥
౧౩ ॥ పంచపూజా పంచయజ్ఞపరాన్నిశ్చలమానసాన్ । పరం గురుం స
మాశ్రిత్య తేపి సచ్ఛిష్యతాం గతాః ॥ ౧౪ ॥ తత్రాగత్య తతః కశ్చిత్కపా
లీ దారుణాకృతిః । ప్రాహేదం స్వ్యానతా చేత్కాపాలికానాం మతే తదా ॥
౧౫ ॥ [illegible]

యత్తుతత్రాస్తిప్రమాణమ్ ॥ ౧౬ ॥ మహద్బ్రాహ్మణజాతిత్వం న మే జా
త్యా ప్రయోజనమ్ । కించ దేహస్య సర్వస్య భౌతికత్వాన్న కస్యచిత్ ॥ ౧౭ ॥
వక్తుం హి శక్యతే జాతిస్తస్మాత్సంకల్పితా త్వియమ్ । జాతినాతః ప్రమాణం
తత్కింతు జాతిద్వయం మతమ్ ॥ ౧౮ ॥ స్త్రీజాతిరేకా నరజాతిరన్యా తత్ర
విశేషత్వముపాగతా వ్యా । ప్రకట్యమానందదశైవైతి యస్యాస్సంయో
గతో తో న విచార ఇష్టః ॥ ౧౯ ॥ గమ్యా హీయం నైవ గమ్యేయమస్తి గచ్ఛే
న్నాసావన్యభార్యామితీదమ్ । వాక్యం నాంగీకుర్మహే దోషభావాద్యస్మా
త్సర్వాస్స్వీయతామావ్రజంతి ॥ ౨౦ ॥ ఆనందార్థం చ మణాణశ్చ మణాయోగం
కుర్వన్ జీవః ప్రాప్నుయాత్కింహ్యనర్థమ్ । జీవస్యాసౌ మోక్ష ఏవాస్తి తృ
ప్తిస్సర్వోఽత్కృష్టానందతో దర్శితా తాతః ॥ ౨౧ ॥ ఆనందో యో వ్యక్తిమా
యాతి సంగాత్తద్రూపోఽసౌ భైరవో దేహపాతే । తస్య ప్రాప్తిర్మోక్ష
ఇత్యేవ తత్త్వమిత్యుక్త్వా శంకరాచార్య ఆహ ॥ ౨౨ ॥ ఉక్తం భో కాపాలి
కేదం సుసమ్యక్ సత్యం వాచ్యం కస్య పుత్రీ త్వదీయా । మాతేత్యుక్తః ప్రాహ
కాపాలికోఽసౌ స్వామిన్ మాతా దీక్షితస్యాస్తి పుత్రీ ॥ ౨౩ ॥ దీక్షితత్వమి
దమాగతం కుతస్త్వత్పితుస్సతు జగాద భోయతే । తాలముఖ్యతరుగాం సురా
మసౌ వాహరన్ను సురసేవి శేషతః ॥ ౨౪ ॥ జ్ఞానవాన పిన చ స్వయం సతాం పా
తుమిచ్ఛతి పరంతు విక్రయే । శీలవానత ఇమం సదా జనో దీక్షితం వదతి తస్య పు
త్రికా ॥ ౨౫ ॥ మాతృతాముపగతా మమాత్మనో దేహమప్యసుఖసాగ
రే జనాత్ । ఆగతాన్ ఖలు నరాన్సదాకరోత్సంప్లుతాన్సుఖలబ్ధమేయతే ॥
౨౬ ॥ ఉన్మత్తభైరవసమాఖ్యమిమం విబోధ తస్యాస్సుతం మమ పితా ఖిసురా
కరోఽభూత్ । తత్సన్నిధౌ స్థితిమపీహ సురాలభం తే నో మద్యగంధవిముఖా హి
పలాయితాస్తే ॥ ౨౭ ॥ తస్మాదేవం సత్కులే హం ప్రసూతస్సమ్యక్పూజ్యో
హం భవద్భిస్సుభక్త్యా । ఇత్యుక్తోఽసౌ ప్రాహ కాపాలికత్వం గచ్ఛేతస్మాత్స్వే
చ్ఛయా సంచరాశు ॥ ౨౮ ॥ బ్రాహ్మణాన్న సుదుష్టమతస్త్వాం దండదా
తుమహమాగత ఏవ । నేతరా న త ఇతోఽయమభాష్యో దూరత ఆశు కరణీయ
ఇతీత్థమ్ ॥ ౨౯ ॥ ప్రోదితా యతివరేణ వినేయా గృహ్యతస్య వచనం శిరసా తే

ప్రాత్యజన్థలమముంసువిదూరంశంకరంతుశత దూరత ఈక్ష్య ॥ ౩౦ ॥
చార్వాక ఇత్థం హ్యకరోద్విచారం మూర్ఖైర్జనైర్వ్యాప్తమిదం సమస్తమ్ ।
దేహాద్వ్యతీతాత్మవిబోధిభిస్తత్వం గాఢగతా మూఢతమత్వమన్యే ॥ ౩౧ ॥ దృష్టామ
తిరోభవితాపి తస్మాత్తథాపి తేషామయమగ్రచారీ । సన్న్యాసవానస్తి
తు కశ్చిదేవ వివేకయుక్తో యది చేత్తదగ్ర ॥ ౩౨ ॥ స్థాస్యామి నో చేదహమేమి
శీఘ్రమేవం విచార్యాస్య సభాం ప్రవిశ్య । ఉవాచ తత్వం విదితం తవాస్తి తదా
విముక్తేర్వద లక్షణం త్వమ్ ॥ ౩౩ ॥ ఆదౌ వివేకో మమ బుద్ధ్యతామయం కాయా
త్మదేహస్య తదాదిరూపిణః । జీవస్య మోక్షో విలయో న చేతరస్తస్యాగమం
మూఢధియో బ్రువంతి భోః ॥ ౩౪ ॥ లయం గతానాం సరితాం సముద్రే య
ద్వ్యాగమస్స్యాన్మరణం గతానామ్ । స స్యాదతో మోక్ష ఇయం మృతిర్హి శ్రా
ద్ధాదికం కర్మ తు కుర్వతే యె ॥ ౩౫ ॥ తృప్తిస్త్వనేనేతి మృతిం గతానాం తేషాం
వివేకః కిము వాచనీయః । కించ ప్రజల్పంతి పరోస్తి లోకః స్వర్గస్తథాన్యో న
రకో తిఘోరః ॥ ౩౬ ॥ పుణ్యేన పాపేన చ యాంతి తత్ర పయాత్రయోర్మార్గ
మిమం విశంతి । తేషాం మతం తత్పునరప్రమాణం యతస్త్విహైవాస్త్యభ
యానుభూతిః ॥ ౩౭ ॥ స్వర్గీ భోక్తా కథ్యతే సౌసుఖస్య యో వా భుం
క్తే క్లేశమేషో ద్వితీయః । తస్మాద్భోక్తా కల్పనా నో పరోక్షే ప్రత్యక్షేణైవాను
భూతిం గతేస్తి ॥ ౩౮ ॥ దేహేంద్రియేషు భూతేషు నష్టేషు పరలోకగః ।
కో వా జీవస్య భేదే పి ఘటాకాశవదస్య తు ॥ ౩౯ ॥ గమనం రూపహీనత్వా
న్నైవ సంభవతి క్వచిత్ । తస్మాదస్మన్మతం సమ్యగిత్యుక్తః ప్రాహ శంకరః ॥ ౪౦ ॥
శ్రుతిబాహ్యమిదం మతం యతో తో న చ సమ్యక్ శృణు మే మతం తతస్త్వమ్ । స
తు దేహముఖాద్విభిన్న ఆత్మా పరమాత్మా పరిపఠ్యతే విముక్తః ॥ ౪౧ ॥ విశ్వ
ద్ధః పరాత్మా ఽప్రబోధాద్విముక్తః పరిజ్ఞానతో దేహపాతాద్విముక్తిః । త్వ
దీయేయముక్తిర్భ్రమో దేవసూనం శ్రుతిర్జ్ఞానమాత్రాద్ధిముక్తిం జగా
ద ॥ ౪౨ ॥ జ్ఞానాగ్నిదగ్ధకర్మాణో యాంతి బ్రహ్మ సనాతనమ్ । ఇత్యాద్యా
స్తి శ్రుతిస్మృతిషు తత్ర ద్వాక్యం న ప్రమేతి చేత్ ॥ ౪౩ ॥ భవద్వాక్యం కథం మా
నం కుత్ర త్వం కిల వహ్నినా । స్థూలే దగ్ధేపి దేహే ఽస్మిన్ లింగయుక్తో [illegible]

ముఖ్ ॥ ౪౪ ॥ జ్యోతిష్టోమాదికంవాక్యంమానమత్రప్రధంస్మృతమ్ । జ
లౌకాజ్జంతుతుల్యోయంజీవఃప్రోక్తస్తథాశ్రుతౌ ॥ ౪౫ ॥ దేహాద్దేహాంతరం
యాతిపరలోకంసగచ్ఛతి । శ్రాద్ధాదికర్మకర్తవ్యంతస్యపుత్రాదినాఖి
లు ॥ ౪౬ ॥ తత్ప్రేతత్వవిముక్త్యర్థంపుణ్యలోకస్యచాప్తయే । గయాదౌ
పిండదానంచకర్తవ్యంతస్యముక్తయే ॥ ౪౭ ॥ ఇత్యర్థస్సుపురాణాదౌబ
హుధాసంప్రదర్శితః । తస్మాత్సప్తదశాంశంసలింగం స్యాత్మతయాగతః ॥
౪౮ ॥ పరత్రపక్షివద్యాతిసిద్ధాంతోయముదీరితః । మాధచార్యకతస్మా
త్త్వమితస్తూష్ణీంవ్రజాధునా ॥ ౪౯ ॥ ఇత్యుక్తోవేషభాషాదిత్యక్త్వాగురు
పదద్వయమ్ । నత్వాతత్పుస్తభారస్యభరణోద్యమయుతోభవత్ ॥ ౫౦ ॥ తత
స్సౌగతశ్శంకరంపీనకాయఃప్రాహప్యాహలోకాఇమేమాధభావాత్ । సదా
కర్మశీలాయతోభౌతికస్యవిశుద్ధిస్సచస్నానదానాదినాస్తి ॥ ౫౧ ॥ సదా
నిర్మలోదేహపాతాద్విముక్తస్తుజీవోపునర్జాయతేఽసావ్రణేన । ప్రజ
ల్పంతిమూర్ఖాధనంతద్ధిదేహాద్యదృష్టేనలభ్యంతతోనాస్తిభీతిః ॥ ౫౨ ॥
దేహేతేవాత్మనాభావాదృణంకృత్వాప్యృతంపిబేత్ । ఇతివాక్యస్యమాన
త్వాద్దేహపుష్టిస్సదైవహి ॥ ౫౩ ॥ కర్తవ్యాబుద్ధియుక్తైసతత్కృత్వాత
త్రతత్రచ । సర్వభక్షణశీలస్యసుఖస్యావాప్తిరాప్తితః ॥ ౫౪ ॥ విమోక్షస్స్యే
తిసంప్రోక్తశ్శంకరఃప్రాహసౌగతమ్ । వృథాతేజల్పనంయస్మాత్పరలోక
గమాదికమ్ ॥ ౫౫ ॥ శ్రుతిస్మృతీతిహాసాదౌప్రోక్తంభోగాయకర్మణః ।
తస్మాదృణాదికంకర్తుఃపునర్జన్మసునిశ్చితమ్ ॥ ౫౬ ॥ తథాచాజ్ఞానబు
ద్ధింత్వంపాపదిగ్ధాంవిహాయవై । సన్మార్గస్థోభవేదానీమిత్యుక్తఃపునరాహ
సః ॥ ౫౭ ॥ సుగతాఖ్యోమునిస్సర్వాంభువంద్రష్టావసువిస్మితః । విచార్యజగ
తస్సత్త్వంప్రాణ్యుపాసనతిస్పృగః ॥ ౫౮ ॥ కాలేమదుపదేశస్యకరుణావిష్ట
మానసః ॥ ఇదమాహసధర్మోఽస్తిపరఃప్రాణ్యవిహింసనమ్ ॥ ౫౯ ॥ త
థావిధేనధర్మేణకపాలస్యవివర్తనాత్ । ముక్తోభవిష్యసీత్యుక్తస్తదోర
భ్యాహమప్యయమ్ ॥ ౬౦ ॥ తత్పాదయుగళధ్యానీశిరసాగృహ్యతద్వచః ।
దయావరోస్మిసర్వేషుప్రాణిజాతేషుసర్వదా ॥ ౬౧ ॥ యస్మాద్ధర్మోఽతో

షచ్ఛాన్యోఽస్తిసారస్తస్మాద్ధర్మాఽస్థానమేతన్మతంమే। సర్వైరంగీకార్యమిత్యే
వముక్తోభూయః ప్రాహాచార్య ఇత్థం మహాత్మా॥ ౬౨ ॥ కింత్వం జల్పసి దుష్ట
సౌగతకబంధ మోక్షస్త్వహింసాపరో యాగీయస్య హి హింసనస్య నిగమే
ధర్మత్వముక్తం స్ఫుటమ్। అగ్నిష్టోమముఖే క్రతౌ ఖలు పశోస్స్వర్గప్రదం
హింసనం శ్రుత్యాచారరతైరుపేయమపరే పాషండినో విస్ఫుటమ్ ॥ ౬౩ ॥
వేదనిందాపరా యేతు సదాచారవివర్జితాః। తే సర్వే నరకం యాంతి యద్య
పి బ్రహ్మవిద్ద్విజాః ॥ ౬౪ ॥ ఇత్యేవం మనునోక్తత్వాత్తదాచారరతాః కిల। ప
చ్యంతే నరకే ఘోరే యావద్బ్రహ్మలయో భవేత్ ॥ ౬౫ ॥ తస్మాద్విప్రాదివ
ర్ణానాం వేదాదిషు నిరూపితః। ఆచారః పరమం మానం యస్య తన్నాస్తి
సోఽధమః॥ ౬౬ ॥ ఇత్యుక్తోఽసౌ సౌగతో మానశూన్యో నత్వాచార్యం పద్మపా
దాదికానామ్। తచ్ఛిష్యాణాం పాదుకావాహకోఽభూత్తేషాముచ్ఛిష్టాద
నేనాతిపుష్టః ॥ ౬౭ ॥ కౌపీనమాత్రధారీ తు కశ్చిత్క్షపణకః స్మృతః। స ఏక
స్మిన్కరే ధృత్వా గోలయంత్రం ద్వితీయకే॥ ౬౮ ॥ తురీయంత్రం సమాదా
య సమాగత్యాహ శంకరమ్। స్వామింఛృణు విచిత్రం మే మతం పరమశోభ
నమ్ ॥ ౬౯ ॥ పూర్ణస్సమయనామాహం సూర్యం కాలప్రవర్తకమ్। బ
ధ్వా తాభ్యాం సుయంత్రాభ్యాం సమయజ్ఞానతశ్శుభమ్॥ ౭౦ ॥ అశుభం
చ త్రిలోక్యాం యల్లభ్యం తద్వచ్మి సంస్ఫుటమ్। కించ కాలః పరో దేవో మత్పక్షస్య
విచాలనే॥ ౭౧ ॥ పరేశోఽపి సమర్థో నేత్యుక్తస్తం ప్రాహ శంకరః। సమ్య
గుక్తం త్వయా త్వం యుతాత్కాలవిత్తం చ వేద్మ్యహమ్॥ ౭౨ ॥ తస్మాన్న దాశ్రి
యః స్త్రీష్ఠపరీక్షా కాల ఆగతే। త్వాం పృచ్ఛామీతి సంప్రోక్తస్తథైవాంగీచకా
రసః ॥ ౭౩ ॥ కౌపీనమాత్రసంధారీ జైనస్తు తత్ర ఆగతః। మలేన దిగ్ధసర్వాం
గస్సదాహర్నన్నమ ఇత్యసౌ ॥ ౭౪ ॥ ఉచ్చరన్నసకృచ్చోచ్చైశ్శ్మశ్రూన్యాంక
శూన్యపుండ్రకః। బిందుపుండ్రసమేతశ్చ శిష్యైస్సర్వభయంకరః ॥ ౭౫ ॥
పిశాచవత్సమాగత్య ప్రాహ శ్రీశంకరం గురుమ్। జినో దేవోఽస్తి సర్వేషాం ము
క్తిదః ప్రాణినాం హృది॥ ౭౬ ॥ జీవాత్మనా స్థితస్సోఽతిజ్ఞానమాత్రేణ సర్వదా।
ముక్తస్స్యాత్తస్య దేహస్య పాతాత్తు సమనంతరమ్॥ ౭౭ ॥ జీవశ్శుద్ధస్సదైవాస్తి

మలపిండస్తు దేహాకః। స్నానాదికర్మణా నైవ శుద్ధిం యాతి కదాచన ॥ ౪౮ ॥
తస్మాత్స్నానాదికం నైవ ప్రకర్తవ్యం పృథా యతః। ఇత్యుక్తో సౌ జగౌ దేవం
మైవం భో జైనదుర్మతే॥ ౪౯ ॥ జీవస్య దేహాస్త్రితయం హ్యవిద్యాతే స్థూలశ్చ
సూక్ష్మశ్చ తథైవ కారణమ్। తేషాం క్రమాజ్జాతులయో భవేద్యదా స్యాత్సచ్చి
దానందవపుస్తదాత్వయమ్॥ ౫౦ ॥ భిన్నో హమీశాదితి ధీరవిద్యాబద్ధస్త
యా భేదధియా విముక్తః। ఏవం విమోక్షస్య సుదుర్లభస్య దేహస్య పాతా
న్న సమాప్తిసంభవః ॥ ౫౧ ॥ ఏవం శ్రుత్వా శిష్యయుక్తస్స జైనో భాషా
వేషాద్యైర్విముక్తో గురూణామ్। నిత్యం ధ్యానాకర్షణే సంప్రయుక్తః ప
ద్మాంఘ్ర్యోశ్శ్రీగురో రేష జాతో వణిగ్వై॥ ౫౨ ॥ బౌద్ధస్తత స్తం శబలాఖ్య ఏత్య ప్రో
వాచ బోధస్తవ భో నిరర్థకః । నరస్యశృంగేణ సమో హ్యభేదస్సర్వోత్తమ
స్సర్వక్షణికమతః ప్రవృత్తిః॥ ౫౩ ॥ దృష్టం ఫలం త్వం పరిహాయ యూరమదృష్టమా
కాంక్షసి దృష్టదో హి హా। తత్రాపి తే నైవ ఫలం పరోక్షే శూన్యం పరోక్షం నఫ
లాయ కల్పమ్॥ ౫౪ ॥ నిర్జీవత్వాచ్చాప్యపార్థం మతం త ఏకో ప్యాత్మా చ
తనో మే మతే తు। భూత్వానేకః ప్రేరకో హ్యాసుఖానాం నిత్యం ముక్తో ద్వైత
శూన్యస్సుఖాత్మా॥ ౫౫ ॥ కర్తా భోక్తాహం పరానందరూపో మన్వాన
స్స్వాభీష్టమస్యాస్తి యావత్। తావత్క్రీడన్నేషు దేహేషు పశ్చాద్దేహం
త్యక్త్వా ముక్త ఇత్యుక్త ఆహ ॥ ౫౬ ॥ సత్యశౌచపరో యస్తు దేవతాతిథిపూ
జనమ్। స యాతి బ్రహ్మణో లోకం యావదింద్రాశ్చతుర్దశ ॥ ౫౭ ॥ అగ్నిష్టో
మం దేవతాప్రీతిదం చేత్కుర్యాదస్మాదింద్రలోకం స యాతి । సత్యాఖ్యం స
త్పౌండరీకాత్ప్రయాతి తద్దేవోపాసకాస్తం తమేవ॥ ౫౮ ॥ యో యో
యాం యాం తనుం భక్తశ్శ్రద్ధయార్చితుమిచ్ఛతి । తస్య తస్యాచలాం శ్రద్ధాం
తామేవ విదధామ్యహమ్॥ ౫౯ ॥ ఇత్యాదివచనాదస్య పరలోకగమాది
కమ్। సిద్ధం తస్మాన్న దేహస్య పాతమాత్రాద్విముచ్యతే॥ ౬౦ ॥ సర్వభూతే
షు చాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని। సంపశ్యన్బ్రహ్మ పరమం యాతి నాన్యే
న హేతునా॥ ౬౧ ॥ ఇత్యాదిశ్రుత్యా జ్ఞానేన వినా మోక్షో న లభ్యతే। ఇత్యుక్త
మత ఆత్మానం పరం జ్ఞాత్వా విముచ్యతే॥ ౬౨ ॥ కల్పితాం జీవతాం హిత్వా స

శ్చానర్థప్రదాయినీమ్। సచ్చిదానందరూపేణ ముక్తిరుక్తా సదాస్థితిః॥౯౩॥
తస్మాత్త్వం మూఢతాం త్యక్త్వా భవ స్వస్థ ఇతీరితః। పరం గురుం నమస్కృత్య త
ద్వశః స్తవతత్పరః॥౯౪॥ వందిమాగధసూతానాం వేషధారీ బభూవ హ। త
స్మాత్ ॥*॥ శిష్యయుతః ప్రాప ప్రోద్యద్దినకరప్రభః॥ అనుమల్లపురం తత్ర
దినానామేకవింశతిమ్। స్థిత్వా తత్ర స్థితాఞ్శిష్యానువాచ పరో గురుః॥౯౬
ప్రభాతముఖకాలే స్వం కృత్యం వదత భో ద్విజాః। ఏవముక్తా నమస్కృత్య
ప్రోచుస్తే పురవాసినః॥ మల్లాసురహరః స్వామిన్ మల్లారీతి ప్రసిద్ధతామ్। లో
కే ప్రాప్తః పరేశోఽయం తస్య మూర్తిమిమే వయమ్॥౯౭॥ సంపూజ్యానుదినం భ
క్త్యా శునస్తద్వాహనస్య చ। వేషభాషాదిసంయుక్తాః కంఠే ధృతవరాటికాః॥
౯౮॥ నిశ్శంకాస్త్రిషు కాలేషు నాట్యవాద్యాదిభిః ప్రభుమ్। మల్లారిం సుప్ర
సన్నం తం కృత్వా వాసం ప్రకుర్మహే॥౧౦౦॥ తత్కటాక్షజనితే హి సర్వదా వ
ర్ధమానసుఖసాగరప్లుతాః। తస్య గర్భగమిదం ను నిత్యదా చింతయామనసుఖె
చ్ఛయాయుతాః॥౧౦౧॥ కించ వేదస్య సార్వాత్మ్యం ప్రోక్తం తద్వాహనస్య
చ। తద్వృద్ధిత త్వమేవాతో తద్వేషాదికధారణమ్॥౧౦౨॥ ఇచ్ఛానజాయతేన్య
త్ర తత ఏవ భవానపి। వేదోక్తమిమమాచారం స శిష్యస్స్వీకరోతు వై॥౧౦౩॥
శ్రుతిరాహ నమశ్శ్వభ్యశ్శ్వపతిభ్యశ్చ వో నమః। వరాటకాని దాస్యామో
యోగ్యానీత్యుక్త ఆహ తాన్॥౧౦౪॥ ఏకో ద్వితీయః ఖలు సర్వసాక్షీ స్వమా
యయా సర్వజగద్విధాతా। సదాదిశ్రుత్యాభిహితః పరేశో యద్గర్భజా రుద్ర
విరించిముఖ్యాః॥౧౦౫॥ యథా వీరభద్రాద్రికై రంశభూతైర్లయస్సా
ధ్యతే క్వాపి రుద్రస్య నైవ। తథాప్యస్తి తేషాం విబోధాద్విముక్తిస్తథా బ్ర
హ్మణోంశస్య రుద్రస్య బోధాత్॥౧౦౬॥ కించైకాదశరుద్రాణామియం
శ్రుతిరుదాహృతా। తదంశానాం కథం సా స్యాదేకస్య బహుతా తథా॥
౧౦౭॥ యస్య స్పృష్ట్వా మృదా స్నానం విప్రాణాం పరికీర్తితమ్। తస్యా వేషా
దిచిహ్నస్య ధారణం బహుదోషజమ్॥౧౦౮॥ ఏవం వంశప్రవృత్త్యా హి శ్వ
వేషాదివిధారణమ్। నిత్యాదికర్మసంత్యాగస్త్రికాలం నాట్యసక్తతా॥

౧౦౯॥ చరితంభవతాంసర్వం బ్రాహ్మణ్యస్యవిఘాతకమ్। తస్మాన్నిరీక్షణే
నాపిముఖస్యాభవతాంకిల॥ ౧౧౦॥ సూర్యావలోకనంశాస్త్రే వాదితంమా
మేవతు। కర్తవ్యమితిసంప్రోక్తాస్యాపతత్ గురుసన్నిధౌ॥ ౧౧౧॥ కృత్త
మాలాయథాపృష్టౌ రాజ్ఞోమాతేఽపరాధినః। తానవేక్ష్యదయాయుక్త
స్తిష్ఠధ్వమితిసోఽబ్రవీత్॥ ౧౧౨॥ అథాజ్ఞయాగురోస్తస్యాః పద్మపాద
ముఖాఃఖలు। తచ్ఛిరోముండనంనద్యామయుతస్స్నానమేవచ॥ ౧౧౩॥ ప్ర
ాథమముండనంభూయశ్చతస్నానంప్రాతథా। యోగ్యంచకారయిత్వా
ప్రతత్ప్రియశ్చిత్తమతంద్రితాః॥ ౧౧౪। బ్రాహ్మణ్యమాగతాంశ్చక్రు
స్తాంస్తైపితుపరంగురుమ్॥ సర్వాసచ్ఛిష్యతాంయోలాశ్చాదస్నానాదితత్ప
రాః॥ ౧౧౫॥ పంచపూజాపరాజాతాశ్శాస్త్రాద్వ్యయనసంరతాః। శ్రీ
శంకరప్రసాదేనముక్తిభాజనతాంగతాః॥ ౧౧౬॥ తస్మాత్పురాత్పశ్చిమ
మార్గగామీమరుంధసంజ్ఞంపురమాపశిష్యైః। భక్త్యాదివాద్యానుచల
ద్భిరాళ్యైర్విచిత్రవంద్యాదిబహుప్రవహ్యైః॥ ౧౧౭॥ తత్రపుర్యాం విది
శంవై విష్వక్సేనస్యగోపురమ్। తత్సార్శ్వతఃప్రవిశాలాంవిపులాంతత
ఃకల్పనామ్॥ ౧౧౮॥ గృహాదీనామసౌపృథ్వ్యాసమ్యగ్దర్భేసనస్థితిః॥ మ
న్మ్యభిధాంగుప్తమాత్రలక్ష్యంపరంప్రభుమ్॥ ౧౧౯॥ సంపూర్ణామం
లాకారమాత్మానంసంనిరీక్ష్యసః। యోగీసనాసీనసందోహపాసస్స్రష్టాం
ఏవహి॥ ౧౨౦॥ కుండలినీంపుసమూలాధారంనీత్వాతతీశ్వరమ్। స్తు గ్వా
ణపతింతత్రచిరమాససుఖంగురుః॥ ౧౨౧॥ తత్రత్యాస్స్వామినంసత్యాపి
ష్వక్సేనపరాయణాః। శంఖచక్రవిరాజద్భుజదండాస్తోక్రపాణయః॥
౧౨౨॥ ఊచురస్య నృతంస్తుత్వావిష్వక్సేనాధిదైవతమ్। పుణ్యాదయసతువైకుంఠే
నాపతిరుదాహృతః॥ ౧౨౩॥ తస్యభక్తావయంనాస్తిభయంనోయమరా
శః। దేహపాతాద్భటైస్తస్యచావిశేషయథాకిల॥ ౧౨౪॥ వైకుంఠఏవ
ంతవ్యఇత్యుక్తఃపాప్రహతాత్ గురుః। మైవంనారాయణస్యైషావిష్వక్సే
నప్రకీర్తితః॥ ౧౨౫॥ భక్తస్తథైవేశభక్తావైకుంఠేసంత్యనేకశః॥ తద్భక్తాఅ
సంపూజ్యాస్తద్భక్తైరిత్యనుజ్ఞయా॥ ౧౨౬॥ కథంతేషామువాస్యత్వంస్యా

తం త్రైగుణ్యభవేత్కిల । ప్రమాణాభావతస్తస్మాత్సగుణత్వాత్సఏవహి॥
తల్లోకప్రాప్తిభిస్సేవ్యః పారంపర్యేణముక్తిదః । నారాయణస్తమేకంతు
ధ్యాతుః ప్రత్యగభేదతః॥ ౧౨౮॥ ముక్తిస్సాక్షాదతోఽయాయంయదిచేన్ము
క్తికాంక్షిణః । తదాద్వయమఖండంతంగురుశాస్త్రోపదేశతః॥౧౨౯॥ధ్యా
త్వాసమ్యక్ప్రయత్నేనముక్తాభవతమాచిరమ్ । ఇత్యుక్తాస్త్యక్తలింగాస్తే
ప్రణమ్యశిరసాగురుమ్॥౧౩౦॥ తదుపదేశేనసంప్రాప్యవిద్యాంస్వాత్మాది
దర్శితే । కర్మాదేవాసురతాస్సర్వేబభూవుస్సాధువృత్తయః ॥ ౧౩౧ ॥ తత
స్సమాగత్యతుమన్మథస్యభక్తానమస్కృత్యగురుంసమూచుః । శృణ్వస్మదీయం
మతమద్భుతంత్వంయోమన్మథస్సర్వహృదిస్థితస్సః ॥ ౧౩౨ ॥ సర్గాదికర్తా
తదుపాసనీయస్సర్వార్థిభిస్సర్వనుతఃపరాత్మా । సువర్ణలాకారవిభూ
షణాభ్యాంవశీకృతంయేనహృదిస్థితాభ్యాం॥ ౧౩౩ ॥ కాంతాకదంబేనతదీ
యదర్శనస్పర్శనాభ్యాంబహుసౌఖ్యదాభ్యామ్ । కామాత్మనఃపూర్ణసు
ఖస్యలబ్ధిర్మోక్షోఽస్త్యతోఽయాయమపీహతస్య ॥ ౧౩౪ ॥ సముత్సవేషం
చశరస్యచిహ్నంధృత్వాహ్యనంతేనసుఖేనయుక్తాః । యత్నేనముక్తాభవతేతి
సోక్తఃప్రోవాచమైవంవదతాప్రమాణమ్॥౧౩౫॥ కమలజప్రముఖాజగతః
స్మృతాఉదయపాలనసంయమనేరతాః । నచహరేస్సతఏషహిపాలకో
నచసుతేసవితుర్హితథాప్రభా ॥ ౧౩౬ ॥ స్త్రీణాంతత్సంగినాంసంగం
దూరతఃపరివర్జయేత్ । ఇత్యేవంప్రతిషేధస్యసత్వాద్భ్రష్టంభవన్మతమ్॥
౧౩౭ ॥ కించానంగస్యమోక్షాదిదాతృత్వేశక్తతాకుతః । ప్రద్యుమ్నస్యచక
ర్తృత్వంసృష్ట్యాదేర్నవిరోధతః॥౧౩౮॥ ప్రత్యక్షాదేరితిప్రోక్త్వానత్వాకాం
చవిదాదయః । త్యక్తచిహ్నాబభూవుస్తేపంచపూజాదితత్పరాః॥ ౧౩౯॥
తస్మాదుదక్పథాయాతంపురంమాగధమద్భుతమ్ । కుబేరోపాసకాస్తత్రకు
బేరప్రముఖాస్థితాః॥౧౪౦॥ నవనిధ్యాత్మసౌవర్ణపదకావళిశోభితాః । ఊ
చుర్నవనిధీశత్వాత్సర్వాధికధనఃశివః ॥ ౧౪౧ ॥ కుబేరస్తస్యభక్తానామస్మా
కంసదరిద్రతా । తతోఽనఃపూర్ణఆనందోబ్రహ్మరూపోఽస్తిభోఽయతే॥౧౪౨॥
కర్మణోఽప్యర్థమూలత్వాత్తత్పతేస్సేవనంపరమ్ । మోక్షాద్యాకాంక్షిభి

స్సర్వైః కర్తవ్యం సుప్రయత్నతః ॥ ౧౪౩ ॥ కించబ్రహ్మాదికానాం సధన
దానేన పాలకః । తస్మాత్సమగ్రలోకానాం స్వామ్యయం సేవ్యతాం గతః ॥
౧౪౪ ॥ తస్య సేవాకరీ కాచిద్యక్షిణీ సుగసుందరీ । మహదైశ్వర్యలాభస్తత్సే
వనాదపి జాయతే ॥ ౧౪౫ ॥ తస్మాత్తదస్య సేవాం యే కుర్వంతి మనుజాదయః ।
మోక్షాద్యాకాంక్షిణస్తే తు మందాభాగ్యవివర్జితాః ॥ ౧౪౬ ॥ తస్మాద్భ
వంతోపి కుబేర సేవాం కుర్వంతు మోక్షార్థమనన్యచిత్తాః । ఇత్యుక్త ఆచా
ర్యశ్చ వాచ యుష్మత్సమ్మతం ప్రమాణేన విహీనమేవ ॥ ౧౪౭ ॥ స్వామీ కుబేరోస్తు
సగోధనస్య తథాపి కశ్చిన్న హి తేన తృప్తః । లోభేన యుక్తస్య కుతోస్తి తృప్తి
రతోస్య ధర్మోపి న విద్యతే గుణః ॥ ౧౪౮ ॥ మోక్షస్య వార్తాత్వతిదూర
గాస్తి తస్మాత్ప్రత్యాజ్య మనర్థరూపమ్ । ద్రవ్యం ప్రయత్నేన ముముక్షుభి
స్సతత్సేవ్యం న యస్యాస్తి పునర్వియోగః ॥ ౧౪౯ ॥ అర్థమనర్థం భావయ
నిత్యం నాస్తి యతస్సుఖలేశస్సత్యం పుత్రాదపి ధనభాజాం భీతి స్సర్వత ఏషా
విహితా నీతిః ॥ ౧౫౦ ॥ ఇత్యుక్తైనను ధర్మోపి తత్సాధ్య ఇతి చేత్తథా । అస్తు
నామ కుబేరస్తు సేవ్యోత్ర ధనార్థినా ॥ ౧౫౧ ॥ యతః ప్రస్సృతా దేవ
ధనభాజో జనా మతాః । బ్రహ్మా హిరణ్యగర్భోస్తి విష్ణుర్లక్ష్మీపతిర్హరిః ॥
౧౫౨ ॥ హిరణ్యవీర్యశ్చంద్రస్తు సువర్ణాచలసంస్థితః । ఏవంవిధా ధనేనా
స్య జీవంతీత్యతి నాహసమ్ ॥ ౧౫౩ ॥ మహన్నిందార్థకం వాక్యం నైవ వా
చ్యమితః పరమ్ । విహ్నాని సంపరిత్యజ్య స్వానసంధ్యావితత్పరాః ॥ ౧౫౪ ॥ అ
ద్వైతవిద్యయా యుక్తాః పంచపూజారతాస్సదా । భవతేత్యాదితాస్సర్వే గు
రుపాదాంబుజే రతాః ॥ ౧౫౫ ॥ త్యక్తవిహ్నా బభూవుస్తే పంచపూజాదిత
త్పరాః । ఇంద్రభక్తాస్తతో నాస్త్యాతమూచుః పరమం గురుమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ ఇంద్ర
స్స్వామిన్దేవగంధర్వయక్షేశస్వేశస్సర్గాదికర్తా సుసేవ్యః । బ్రహ్మా విష్ణు
రుద్ర ఏషేతి వేదే తత్తచ్ఛబ్దైర్వాచ్య ఏవైవ నాన్యః ॥ ౧౫౭ ॥ సర్వేశత్వం
సర్వదాతృత్వమస్య వేదేప్యుక్తం వామనశ్చానుజోస్య । తన్నం సర్వం తద్గృ
హే చామృతాద్యం దేవాస్సర్వే యస్య కుర్వంతి సేవామ్ ॥ ౧౫౮ ॥ సర్వస్యా
త్మా నిర్విశేషః పరాత్మా సర్వాతీతశ్శిక్షకో సాయతీనామ్ । ప్రియచ్ఛత్రా

కాస్వర్గహీనాన్పృకేభ్యస్తస్మాదింద్రస్సేవనీయోభవద్భిః॥ ౧౫౯ ॥ శ్రేయ
సాం కామైరిత్యసౌ ప్రోక్త ఆహామైవం వాచ్యం బ్రహ్మశబ్దాదిశక్తి। పూర్ణైశ్వ
ర్యసచ్చిదానందరూప ఇంద్రశ్శబ్దో నైవవజ్రాదియుక్తః॥ ౧౬౦ ॥ సదేవేత్యా
దివాక్యేషు పరంబ్రహ్మనిరూపితమ్। కారణంజగతోయస్మాద్బ్రహ్మవిష్ణ్వా
దిసంభవః ॥ ౧౬౧ ॥ బ్రహ్మణస్త్వింద్రవహ్న్యాదిదేవాదీనాంసముద్భ
వః। ఇంద్రస్యసృష్టేతిచేదస్యలోకపాలాఃకుతోఽమహా॥ ౧౬౨ ॥ సర్వదాత్మ
త్వమప్యస్యసాపేక్షంసర్వజంతువత్ । సుధాపానేనబ్రహ్మత్వేతదాసం
త్యం ప్రసజ్యతే॥ ౧౬౩॥ ఏకమేవేతివేదోఽపిహ్యవ్యర్థస్స్యాత్తు తథాసతి। సహ
స్రయుగకాలస్యబ్రహ్మణోదివసస్యవై॥ ౧౬౪॥ చతుర్దశాంశసంజీవీకథం
స్యాత్పరమేశ్వరః। తస్మాత్సర్వలమెశిష్టంసదాదిప్రతిపాదితమ్॥ ౧౬౫॥ జగ
త్కారణమేష్టవ్యంశ్రుతిరూపాత్ప్రమాణతః। భద్రహర్యాదిభిశ్శుద్ధా
ద్వైతవిద్యాముపాశ్రితైః॥ ౧౬౬॥ ఏవముక్త్వాగురుంనత్వాస్వస్మాత్కర్మప
రాయణాః। బభూవుఃపంచపూజాదితత్పరాశ్శివతాంగతాః॥ ౧౬౭॥ త
స్మాద్యమప్రస్థపురంప్రయాతస్తత్రస్థితోమాసమథాగతామే। యమస్యభ
క్తామహిషాత్తతప్తలోహాంకితాబాహుషుసృత్యమానాః॥ ౧౬౮॥ నత్వోపవి
శేకింకరసంజ్ఞకాద్యాలయస్యహేతుర్యమఏవతస్మాత్। సృష్ట్యాదికర్తాపిసఏ
వనూనంతతస్తదీయాఃఖిలముక్తిభాజః ॥ యమాయసోమంసునుతయ
మాయజుహుతాహవిః। యమంహయజ్ఞోయచ్ఛత్యగ్నిదూతోఅరంకృతః॥
౧౭౦ ॥ ఇత్యేవంయజ్ఞభోక్తృత్వంశ్రుతౌప్రోక్తంయమస్యహి। తస్మాద
యంపరంబ్రహ్మసృష్ట్యుత్పత్త్యాదికారణమ్॥ ౧౭౧॥ తస్యమూర్తిర్ద్వివిధా
జ్ఞేయాశుక్లకృష్ణవిభేదతః। యచ్ఛుక్లంతత్పరంబ్రహ్మేతిశ్రుతేశ్శుక్లరూపి
ణీ॥ ౧౭౨॥ యామూర్తిస్సాపరంబ్రహ్మతస్మాన్నిర్గుణతోయమాత్।
మహత్తత్త్వాదిసంభూతిద్వారారారుద్రోయమస్యహ ॥ ౧౭౩ ॥ జాతోఽవ
తారపతస్మాత్కృష్ణవర్ణోయమఃకిల। విష్ణునామాసముత్పన్నస్తస్యనాభిస
రోజకే ॥ ౧౭౪ ॥ రక్తవర్ణోవిధిస్తస్మాదష్టాదిక్పతయోభవన్। గ్రహా
స్సూర్యాదయస్సర్వంజగజ్జజ్ఞేచరాచరమ్॥ ౧౭౫॥ ఏవంకృత్వాసశిష్యోగంధ

క్షిణాశాధిపాలకః । దండపాణిర్మహాసీత్సోమహిషారూఢ ఆభవత్ ॥ ౧౪౬ ॥
ఇంద్రాదీనాం నిజాంశానాం మధ్యే తద్ద్వదివాత్యతే । భస్మనాంతర్గతాం
గారవత్స సత్యాదిరూపకః ॥ ౧౪౭ ॥ తస్మాద్విశుద్ధబుద్ధాదిరూపస్సర్వస్య
కారణమ్ । తస్యాంశస్సగుణో నైవ నిర్గుణోపాసనే ప్రభుః ॥ ౧౪౮ ॥
కశ్చిత్తస్మాదయం నీలవర్ణస్యోపాసనం సదా । కుర్యాత్తేన యతో నా
శం మూలాజ్ఞానసంప్రపద్యతే ॥ ౧౪౯ ॥ తస్మిన్నష్టే యమస్స్వయమితి బోధో
విజాయతే । తతశ్శుక్లయమస్యాతిరూపో మోక్షో భవత్యతః ॥ ౧౫౦ ॥
యాయం మోక్షార్థినస్స్యైకరుతానస్యచేతసః । తపెగ్యూపాసనం తస్య
ముక్తిం ప్రాప్స్యస్యబోధతః ॥ ౧౫౧ ॥ ఇత్యుక్త ఆచార్య ఉవాచ మైవం వా
చ్యం విరుద్ధం శ్రుతితో భవద్భిః । పురా పితుశ్శాపవశాద్ధీరశ్చిద్ద్విజః పురం ప్రాప్య
యమస్య గేహమ్ ॥ ౧౫౨ ॥ స నాచికేతా అవసత్త్రిరాత్రమన్నం వినా తం హ్యా
తిథిం సుకాంత్యా । యుక్తం యమః ప్రేక్ష్య సువేపమానః ప్రోవాచ భూదేవ
మతీవ నమ్రః ॥ ౧౫౩ ॥ తిస్రో రాత్రీర్యదవాత్సీర్గృహే మేఽనశ్నన్ బ్రహ్మ
న్నతిథిర్నమస్యః । నమస్తేఽస్తు బ్రహ్మన్స్వస్తి మేఽస్తు తస్మాత్ప్రతి త్రీన్వరాన్వృ
ణీష్వ ॥ ౧౫౪ ॥ ఇత్యేవం తు యమేనాసౌ నమః పూర్వముదీరితః । నచికేతా
ఉవాచైనం వచనం సుమనోహరమ్ ॥ ౧౫౫ ॥ శాంతసంకల్పస్సుమనా య
థా స్యాద్వీతమన్యుర్గౌతమో మాభి మృత్యో । త్వత్ప్రసృష్టం మాభివదే
త్ప్రతీత ఏతత్త్రయాణాం ప్రథమం వరం వృణే ॥ ౧౫౬ ॥ యమ ఉవాచ ॥ య
థా పురస్తాద్భవితా ప్రతీత ఔద్దాలకిరారుణిర్మత్ప్రసృష్టః । సుఖం రాత్రీశ్శ
యితా వీతమన్యుస్త్వాం దదృశివాన్మృత్యుముఖాత్ప్రముక్తమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ స్వర్గే
లోకే న భయం కించనాస్తి న తత్ర త్వం న జరయా బిభేతి । ఉభే తీర్త్వా అశనా
యాపిపాసే శోకాతిగో మోదతే స్వర్గలోకే ॥ ౧౫౮ ॥ నచికేతా ఉవా
చ ॥ స త్వమగ్నిం స్వర్గ్యమధ్యేషి మృత్యో ప్రబ్రూహి త్వం శ్రద్దధానాయ మ
హ్యమ్ । స్వర్గలోకా అమృతత్వం భజంతే ఏతద్ద్వితీయేన వృణే వరేణ ॥ ౧౫౯ ॥
ఏవముక్త ఉవాచాగ్నేస్స్వరూపం యమ ఆదరాత్ । నచికేతాస్తతః ప్రా
హ మృత్యుం బుద్ధిమతాం వరః ॥ ౧౬౦ ॥ యేయం ప్రేతే విచికిత్సా మనుష్యే

అ స్త్రీత్యే కేనాయమ స్తీతిశ్చైకే। ఏతద్విద్యామనుశిష్ట స్త్వయాహం వరాణామే
షవరస్తృతీయకః ॥ ౧౯౧ ॥ ఏవముక్త్వాయమస్తస్యాలోభముత్పాదయిన్స్వ
హ। ధనాదినావరస్యాస్యగోప్యతామభిలక్ష్యసః ॥ ౧౯౨ ॥ అథైనంలోభ
నిర్ముక్తం విద్యార్థినమకల్మషమ్। దృష్ట్వాప్రాహయమ స్తత్త్వంసుగోప్య
మధికారిణే ॥ ౧౯౩ ॥ సర్వేవేదాయత్పదమామనంతితపాంసిసర్వాణిచ
యద్వదంతి। యదిచ్ఛంతో బ్రహ్మచర్యంచరంతితత్తేపదంసంగ్రహేణబ్ర
వీమ్యోమిత్యేతత్ ॥ ౧౯౪ ॥ అశరీరంశరీరేష్వనవస్థేష్వవస్థితమ్। మహాం
తంవిభుమాత్మానంమత్వాధీరోనశోచతి ॥ ౧౯౫ ॥ యస్యబ్రహ్మచక్షత్రం
చఉభేభవతఓదనః। మృత్యుర్యస్యోపసేచనం క్వఇత్థావేదయత్రసః ॥ ౧౯౬ ॥
ఇత్యాదినోపదిష్టస్సకృతార్థో౽గృహాద్గృహాన్ । ఇతహ్యుక్తేయమోనైవ
మృత్యుర్బ్రహ్మోపసేచనమ్ ॥ ౧౯౭ ॥ ప్రోక్తంసచస్వయంస్వస్యభక్ష్యం
భవితుమర్హతి। తతో౽యమాత్పరం బ్రహ్మకారణంసర్వజన్తునః ॥ ౧౯౮ ॥
బ్రహ్మవిష్ణ్వాదిరూపేణసేవనీయంప్రయత్నతః । ఉపసేచనలింగానాం
ధారణేనవిముక్తతా॥ ౧౯౯ ॥ ఇత్యుక్తేసవబోధాన్తోభవతాంసాహసా
త్మికా। మార్కండేయేశ్వరప్రోక్తంపురాణేభక్తవత్సలః॥ ౨౦౦ ॥ మహాదే
వో౽యమంపద్యస్సప్తప్రపరిపాలనః। అనేనాత్మకంచపాపాత్మాసుందరా
ఖ్యోబభూవహ ॥ ౨౦౧ ॥ జాగరంతుకృతంలేనధనలోభాత్కదాచన।
శివరాత్రౌతతోదూతైర్యమస్యాకృష్యతాంగతే ॥ ౨౦౨ ॥ జీవేస్యతతఆ
గత్యశివదూతైస్తుతాడితాః । పరిత్యజ్యగతాయామ్యాశ్శివలోకంససుంద
రః॥ ౨౦౩ ॥ నీతశ్శైవైర్హిభక్తానామగ్రగణ్యోబభూవహ। అజామిళో౽పిక
మాణిబ్రాహ్మణానాంవిహాయతు ॥ ౨౦౪ ॥ నీచస్త్రీసంగతఃపుత్రాన్స్వం
చప్రాప్యకనిష్ఠకమ్। నారాయణంబ్రువన్ప్రాణాం స్త్యజన్యామ్యైఃప్ర
పీడితః ॥ ౨౦౫ ॥ విష్ణుదూతైస్తదాగత్యరక్షితస్తేతుకింకరాః। యమస్యభగ్న
సంకల్పాస్తన్మందిరమధో౽యయుః॥ ౨౦౬ ॥ తస్మాద్యామ్యంపరిత్యజ్యాచిహ్నే
ష్వద్వైవతత్పరాః। వైదికంకర్మకుర్వంతశ్శ్రద్ధాస్తేనతతఃపరమ్ ॥ ౨౦౭ ॥

గురూపదేశతో జ్ఞానం లబ్ధ్వా శాంతిం గమిష్యథ। ఇత్యుక్తాస్తం ప్రణమ్యాశు
బభూవుస్తేతథైవహి ॥ ౧౦౮ ॥ తస్మాత్ప్రాప ప్రయాగాఖ్యం స్థలం పుణ్య
వివర్ధనమ్। గంగాయా యమునాయాశ్చ సరస్వత్యాశ్చ సంగమమ్ ॥ ౧౦౯ ॥
తత్రస్థితే గురౌ పాశచిహ్నా వరుణసేవకాః। సమాగతాస్తథా వాయూపా
సకా ధ్వజచిహ్నితాః ॥ ౧౧౦ ॥ భూమిదేవస్య సేవాయాం రతాః పూర్ణాం
కధారిణః। తీర్థస్యోపాసకా వింధ్యపక్షే చైవ సమాగతాః ॥ ౧౧౧ ॥
తత్రాద్యానాం గురుః ప్రాహ గురుమంత్రార్థపతిస్తదా। శ్రోతవ్యం మన్మతం
చిత్రం పుణ్యదం యతిశేఖర ॥ ౧౧౨ ॥ సర్వోత్తమో జీవనహేతుకస్య దేవా
దివంద్యో వరుణస్సు సేవ్యః। తం ప్రాణనాథస్త్వవదత్సమీరస్సర్వస్య హి ప్రా
ణ ఉపాసనీయః ॥ ౧౧౩ ॥ మునిస్తతో నంత ఉవాచ సర్గోత్తమా భూమి
రుపాసనీయా। సర్వాత్ర లోకే వసుదా జగాద హీర్ఘంసు సేవ్యం సహ తైస్సుఖాత్తైః ॥
౧౧౪ ॥ తచ్ఛ్రుత్వా త్రివేణీ ప్రథాముపేతం పాపాపహం యస్య హి బిందుమా
త్రమ్। కేచిత్తు తద్దర్శనతో విముక్తిం వదంతి సర్వోత్తమ రాజతీర్థ్యస్య ॥ ౧౧౫ ॥
అంబత్వద్దర్శనాన్ముక్తిర్నజానే సన్నసజం పలమ్। నాగదేవో హి మేతద్ధి కించ స
ర్వాత్మకం జలమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ ఆపో వై సర్వమిదం సర్వమిత్యాదిశ్రుతివాక్యతః।
తస్మాత్సర్వాత్మకత్వేన చేతస్త్వేవ దేవేహి ॥ ౧౧౭ ॥ మోక్షార్థిభిర్జ
వభిస్తు సేవనీయం ప్రయత్నతః। ఇత్యేవముక్తే సంశంకరోపగమాగు
రుః ॥ ౧౧౮ ॥ ఉపాసనాసు ఖజనసేనకార్యగా హ్యనిత్యతాం గస సకలకార్యగా
మతా। జలస్య సర్వపరమతా తు యో దితా శ్రుతిషు పావని ముఖ్య రాద్యపేక్ష
యా ॥ ౧౧౯ ॥ ముక్తిర్గతో యుష్మాకమలభ్యా నాస్తి మోక్షే నిత్యసుసే
వా। సాధనమాత్రజ్ఞానమతస్సంసాధ్యమలం మోహం పరిహాయ ॥ ౧౨౦ ॥
విశ్వసుఖాతికాంతమమేయం ప్రాప్య విముక్తా భవబాధా। తే సర్వతవంత
శ్శ్రీగురుశిష్యాస్త్యక్తనిజాంగా స్తత్రప్రతిజాతాః ॥ ౧౨౧ ॥ శూన్యవాదీ
తతో నత్వా గురుం ప్రోవాచ శంకరమ్। కించిద్దృష్టం మయా మార్గే సోపపథా
నమహోఽశృణు ॥ ౧౨౨ ॥ మృగతృష్ణాంభసి స్నాతః ఖపుష్పకృతశేఖరః। సు
ఖం వంధ్యాసుతో యాతి శశశృంగధనుర్ధరః। ౧౨౩ ॥ తం దృష్ట్వా దేవభావే

నవప్రణవ్యాశిరసాభ్యశం । ఆగతోస్మి యతిశ్రేష్ఠ తవాంతికమహం ద్రుతం॥
౨౨౪॥ఇత్యుక్తఆహభోవిద్వత్తరత్వన్నామకిం స్మృతం।సతుప్రోవాచభోః
స్వామిన్నిరాలంబనసంజ్ఞకః ॥ అహంపితామదీయస్తుక్లప్తనామేతివిశ్రు
తః।మన్మతస్యప్రవక్తేతిశ్రుత్వాప్రాహపరోగురుః॥శూన్యత్వాత్తేమతంనిం
ద్యంశూన్యస్యబ్రహ్మతానచ।తమేవభ్రాంతమిత్యాదిశ్రుతేస్తస్మాద్విముంధ
తాం॥ ౨౨౭ ॥విహాయాద్వైతవిద్యాంత్వంసమాశ్రిత్యసుఖీభవ।ఇత్యుక్త
స్తంపునఃప్రాహఖంబ్రహ్మేతిశ్రుతీరితమ్ ॥ ౨౨౮ ॥ ఆకాశస్సర్వభూతే
భ్యోజ్యాయానోస్తిపరాయణమ్।తంపఠిత్వాస్తమాయాంతీత్యేవంహి
శ్రుతిరబ్రవీత్ ॥ ౨౨౯ ॥ కించవేదాంతఆకాశస్తల్లింగాదితితస్యసా।సిద్ధ
తాబ్రహ్మతాతస్మాత్స్వీకర్తవ్యమిదంమతం ॥ ౨౩౦ ॥ ఇత్యుక్తోసౌగురువర
ఆహమైవంమూర్ఖతమోంగకదాపి । వాచ్యంఖంయత్సగుణమతోనాస్య
బ్రహ్మత్వంనతుపవనస్య॥ ౨౩౧॥ హేతుఃప్రోక్తంఖలుపరకార్యంసద్వదే
హావుభయవిబోధీ । ఆకాశోతఃపరమిహబోధ్యశ్శబ్దైనైతేననతుఖమేతత్॥
౨౩౨ ॥ జ్యాయస్త్వంయస్యఖాదిభ్యశ్శ్రుత్యాసమ్యగుదీరితమ్।తద్బ్రహ్మా
నందవిజ్ఞానంసన్మాత్రంద్వైతవర్జితమ్ ॥ ౨౩౩ ॥ అంతవత్త్వేనదోషేణ
శాలావత్యమతంపురా । నిరస్తోశ్చైవలీరాజాదోషయుక్తంకథంవదేత్॥
౨౩౪ ॥ ఏవమసౌశ్రవణాదితిహృష్టఃప్రాహగురుంపరమంపునరిత్థమ్। ద
ర్శనతోభవతామహమేషఃపావనతాముపయాతఇతస్త్వమ్॥ ౨౩౫ ॥ బ్ర
హ్మోపదేశంకురుమేనముక్తస్స్యామిత్యసౌప్రోక్తఉవాచభూయః। ఆకాశ
ఆత్మానముపాస్వసమ్యక్హృదిస్థితంతేనతవాస్తుమోక్షః॥ ౨౩౬ ॥ఇత్యుక్తఆ
చార్యవరస్యశిష్యోబభూవతంశంకరదేశికేంద్రమ్।ప్రాహాగతోభక్తఇదం
వరాహేణత్వాయతేమేశ్శృణుసుందరంమతమ్॥ ౨౩౭ ॥ప్రళయాంభసిలీనా
దివరాహేణోద్ధృతామహీ । యేనతంముక్తిసిద్ధ్యర్థంభజధ్వంయుక్తచే
తసః ॥ ౨౩౮ ॥ దంష్ట్రాంకితభుజాస్స్యాఽఽఇత్యుక్తఃప్రాహతంగురుః। మై
వంహిబ్రాహ్మణేనైకంతపఃకార్యంప్రయత్నతః ॥ ౨౩౯ ॥ వేదోక్తైర్యది
చిహ్నానాంధారణేస్తిదుర్గ్రహస్తద్వాంకైఃకూర్మమత్స్యాదేరంకనీ

యంశరీరకమ్॥ ౨౪౦ ॥ వేదోక్తకర్మణోన్యనవిప్రస్యాధికారకశ్చన ।
సగుణంబ్రహ్మసంసేవ్యమితిచేత్సేవ్యతాంముదా ॥ ౨౪౧ ॥ శివవిష్ణ్వాది
రూపంతత్సంత్యక్త్వాచిహ్నధారణమ్। విప్రసంత్యక్తసంధ్యాదికర్మాదం
డంసమర్హతి ॥ ౨౪౨ ॥ తస్మాన్మహామతింత్యక్త్వాలింగధారణైః కులోచి
తమ్। కురుకర్మైవతేసత్వంశుద్ధాంముక్తింగమిష్యసి ॥ ౨౪౩ ॥ జ్ఞానలాభేన
సోప్యుక్త్వాజ్ఞానసంప్రాప్త్యగురుగౌరవక్రమాత్। బహూనాంతత్త్వశాఖ్యోస్యశిష్యః
పరమతాపసః ॥ ౨౪౪ ॥ తేప్యుక్తా కామకర్మాఖ్యోమనులోకనుసేవకః।
ఆగత్యైతంనమస్కృత్యప్రోవాచపరమంగురుమ్ ॥ ౨౪౫ ॥ లోకానాంస
ఘుపేవాస్తిపరలోకేతు మానుషాః … । సేవనీయోభవద్భిర్వైనాస ఏవాసన్యాబుద్ధి
భిః ॥ ౨౪౬ ॥ సర్వాలోకాన్త్రిణాముక్తి స్తన్నేవాతోనవాన్యథా । ఇత్యుక్తః
ప్రాహభోముమ … వాసేవయా ॥ ౨౪౭ ॥ అన్యక్తనాతయాము
క్తిస్సత్యయాప్రాప్యతే। ఇత్యుక్తాసౌగురుంనత్వా … తో
భవత్ ॥ ౨౪౮ … స్తంగు … సవా … తత్వ … గురుం । నత్వో
చుహీ … ॥ ౨౪౯ ॥ బ్రహ్మాది
నాంహికలా … హం … సంపూజ్యా
స్తేషాంసర్వమయత్వతః ॥ ౨౫౦ ॥ భ … కపిలే … ఇత్యుక్తః ప్రాహసో
గురుః। జన్యోపాసనమన్యాంగతన … మోక్షసిద్ధయే ॥ ౨౫౧ ॥ ఇత్యుక్తాః
కుమతింత్యక్త్వా … యణాః । తత్రైకశిష్యతాంయాతాస్తత్రకః
కశ్చిత్సమాగతః ॥ ౨౫౨ ॥ సాంఖ్యః ప్రధానవాదీతంనత్వాప్రాహపరంగు
రుమ్ । ఉపాదానంప్రధానంతుకారణంజగతస్స్మృతం ॥ ౨౫౩ ॥ స్మృతిః
ప్రమాణమస్మాకంమన్వాదిస్మృతివర్యతే । గుణసామ్యం ప్రధానంస్యా
న్మహత్తత్త్వాదికారణమ్ ॥ ౨౫౪ ॥ అవ్యక్తంస్యాత్స్వభావంచజగత్యేకంపరా
త్పరమ్। తదుపాసనమాత్రేణముక్తిస్స్యాద్ధిదేహినామ్। ౨౫౫ ॥ ఇత్యా
దిస్మర్యతేతస్మాత్స్వకర్తవ్యమిదంశుభమ్। ఇత్యుక్తః ప్రాహభోస్సాంఖ్య మై
వంవేదవిరోధిభిః । ౨౫౬ ॥ స్మృతేవేదానుకూలాయాః ప్రామాణ్యం
హీనప్రాన్యథా । అశబ్దత్వాత్ప్రధానంచజగతఃకారణంనహి ॥ ౨౫౭ ॥

వేదోక్తస్యేక్షితృత్వస్యాభావాదస్యజడస్యవై। నాశబ్దమీక్షతేరిత్యత్ర ఆచా
ర్యైరుదీరితమ్॥ ౨౫౮॥ తస్మాత్సఐక్షతేత్యాదిశ్రుతివాక్యాన్నకారణమ్। ప్ర
ధానంకింతుచైతన్యంపరంబ్రహ్మసదాత్మకమ్॥ ౨౫౯ ॥ అతోమూఢమతిం
త్యక్త్వాఽద్వైతనిష్ఠోభవాధునా। ఇత్యుక్తఃప్రాహనాశబ్దంప్రధానంశ్రు
తిరత్తిహి ॥ ౨౬౦॥ అచింత్యమవ్యక్తమరూపమవ్యయంతథారసంనిత్యమ
గంధవచ్చయత్। అనాద్యనంతంమహతఃపరంధ్రువంనిచాయ్యతంమృత్యు
ముఖాత్ప్రముచ్యతే॥ ౨౬౧ ॥ ఇత్యవ్యక్తేనశబ్దేనప్రధానంప్రతిపాదితం।
ఇతిశ్రుత్వాగురుఃప్రాహప్రాజ్ఞఃప్రకరణాదినా॥ ౨౬౨॥ ఉక్తశబ్దేనసం
ప్రోక్తఃకించజ్ఞానంనసంభవేత్। గుణసామ్యసుసేవాతస్సత్వస్యోద్రేకరూ
పకమ్॥ ౨౬౩ ॥ తస్మాదేతన్మతంత్యక్త్వాఽద్వైతవిద్యాంసమాశ్రితః।సుఖీ
భవేతిసంప్రోక్తస్సాంఖ్యోసౌశిష్యతాంగతః ॥ ౨౬౩ ॥ తతోన్యస్తంనమ
స్కృత్యకాపిలోయోగవిత్తమః। ప్రాహప్రామాణికంయోగాన్ముక్తిరస్తీ
తిమేమతమ్॥ ౨౬౫॥వివిక్తదేశేచసుఖాసనస్థశ్శుచిస్సమగ్రీవశిరశ్శరీరః।అం
త్యాశ్రమిస్థస్సకలేంద్రియాణినిరుధ్యభక్త్యాస్వగురుంప్రణమ్య॥ ౨౬౬॥హృ
త్పుండరీకంవిరజంవిశుద్ధంవిచింత్యమధ్యేవిశదంవిశోకమ్। అచింత్యమవ్యక్త
మనంతరూపంశివంప్రశాంతంఅమృతంబ్రహ్మయోనిమ్॥ ౨౬౭॥ అనాది
మధ్యాంతవిహీనమేకంవిభుంచిదానందమరూపమద్భుతమ్। ఉమాసహా
యంపరమేశ్వరంప్రభుంత్రిలోచనంనీలకంఠంప్రశాంతమ్॥ ధ్యాత్వాము
నిర్గచ్ఛతిభూతయోనింసమస్తసాక్షింతమసఃపరస్తాత్। ఇత్యాదివాక్యై
ర్నిగమేషుసంస్థైఃప్రమాణతాంయాతిమతంమదీయమ్॥ ౨౬౮ ॥ కించా
గమేషుసంప్రోక్తాజపవిద్యావిధానతః । భేదనంచక్రషట్కస్యతథాప్రో
క్తమతోమతమ్॥ ౨౭౦ ॥ ముక్త్యాకాంక్షిభిరాచార్య సేవనీయంప్రయత్న
తః । ఇత్యుక్తఆహమైవంభోవేదైర్దహరసంజ్ఞికా ॥ ౨౭౧ ॥ విద్యోక్తా
నత్వదుక్తోయంయోగోమోక్షస్యకారణమ్ ॥ ౨౭౨ ॥ అజపామూలమం
త్రస్యసోహమిత్యర్థనిశ్చయాత్। జీవేశయోర్భిదాగంధాభావాద్యో
గఃకథంభవేత్ ॥ ౨౭౩ ॥ సర్వభూతస్థమాత్మానంసర్వభూతానిచాత్మ

ని । సంపశ్యన్ బ్రహ్మపరమం యాతి నాన్యేన హేతునా ॥ ౨౭౪ ॥ ఇత్యా
దిశ్రుతిభిర్మార్గోఽజ్ఞానాదన్యో నిషిధ్యతే । షట్చక్రభేదనాద్యోయం ము
క్తేః కించ శ్రుతిజన్మగా ॥ ౨౭౫ ॥ శాంత్యాదియుక్త ఆత్మానం పశ్యేదాత్మని
కేవలమ్ । అధికారీ శుద్ధచిత్తశ్శ్రవణాద్యైస్సుసాధనైః ॥ ౨౭౬ ॥ వేదాం
తవిజ్ఞానసునిశ్చితార్థాస్సన్న్యాసయోగాద్యతయశ్శుద్ధసత్వాః । తే బ్ర
హ్మలోకేషు పరాంతకాలే పరామృతాత్పరిముచ్యంతి సర్వే ॥ ౨౭౭ ॥ ఇ
త్యాదిభిశ్శ్రుతవచోభిరేష యోగో భవత్ప్రోక్త ఉపేక్షణీయః । ఇత్యుక్త ఆ
చార్యమువాచ భూయో యతిః పరిజ్ఞానవశాద్బ్రవీషి ॥ ౨౭౮ ॥ అజ్ఞా
త్వా ఖేచరీం ముద్రాం బ్రహ్మజ్ఞోహమితి ద్విజః । యో వదేత్తస్య జిహ్వాయాం
చ్ఛేదం కుర్వీత శాసనమ్ ॥ ౨౭౯ ॥ సదీతి త్రయసంయోగం త్రికూటాఖ్యమితి
ద్విజః । బ్రహ్మాహమితి యో బ్రూతే తజ్జిహ్వాచ్ఛేదమాచరేత్ ॥ ౨౮౦ ॥ అ
విదిత్వా ద్విజో యస్తు శృంగాటకమతః పరి । బ్రహ్మాహమితి యో బ్రూతే తజ్జి
హ్వాచ్ఛేదమాచరేత్ ॥ ౨౮౧ ॥ మనోన్మన్యాస్స్వరూపం హి పూర్ణమం
డలమార్గతః । అవిదిత్వా బ్రవీద్బ్రహ్మేత్యస్య జిహ్వాం హి సంఛినేత్ ॥
౨౮౨ ॥ అంగుష్ఠమాత్రస్య పుంసస్స్థానజ్ఞానం వినా ద్విజః । బ్రహ్మాస్మీత్యు
చ్యతే యోసౌ తస్య జిహ్వాం హి సంఛినేత్ ॥ ౨౮౩ ॥ అవస్థాత్రితయస్థానం నీ
చాస్మత్తవిగర్హితమ్ । అజ్ఞాత్వా బ్రహ్మ యో బ్రూతే శిరస్తస్య పతత్యధః ॥
౨౮౪ ॥ లయవిత్పరమం యాతి బ్రహ్మ నాన్యేన వర్త్మనా । హఠవిత్పరమం
స్థానం యాతి బ్రహ్మ సనాతనమ్ ॥ ౨౮౫ ॥ ఇత్యాదివచనైర్యోగస్సర్వదా
మోక్షకాంక్షిభిః । భవద్భిరతియత్నేన స్వీకర్తవ్య ఇతీరితః ॥ ౨౮౬ ॥ గురు
రాహ వృథైవ త్వం జల్పస్యజ్ఞానమోహితః । అష్టాంగయోగజా ముక్తిర్న తు
కింతు విశుద్ధిదః ॥ ౨౮౭ ॥ ఐకాగ్ర్యదస్తథా శ్రౌతో విశుద్ధో వేదతో నహి
ఖేచర్యాదికముద్రాయా విజ్ఞానేన వినా నహి ॥ ౨౮౮ ॥ ముక్తిరిత్యుక్తిర
త్యంతసాహసాదేవ నాన్యథా । బ్రహ్మజ్ఞానాద్యతో ముక్తిం వేదో వదతి నా
న్యతః ॥ ౨౮౯ ॥ తస్మాచ్ఛ్రుతిప్రోదితకర్మనిష్ఠో విశుద్ధచిత్తః పురుషో వి
వేకీ వైరాగ్యవాంశ్శాంతిదమాదియుక్తో ముముక్షురాత్మానమజం సహిష్ణుః

ష్టం॥ గురోర్ముఖాత్తత్త్వమసీతి వాక్యం శ్రుత్వా విచార్యాత్మగతిం సుసమ్య
క్ సచ్చిత్సుఖే భేదవిహీనమద్ధా విజ్ఞాయ ముక్తో భవతీతి సోక్తః॥ ౨౯౧॥ నత్వా
గురోః పాదయుగం సుభక్త్యా శిష్యో బభూవాథ పరానువాదమ్। సమాశ్రి
తాధ్వరివాదయో న్యసమాగతాః ప్రచరితం యతీశమ్॥ ౨౯౨॥ కర్తా పరే
శో యదు దేహతో స్త్రీ సృష్టా సభూ వ్యాద్యణుకాన్యసక్తి। నిత్యాకలయేతా
న్నిత్యమునక్తేరైషో భూమ్యాదయో లోకగురుస్స లోకః॥ ౨౯౩॥ విధాయ స్ర
ష్ట్వా వివిధాంశ్చ జీవాన్నాస్త్యస్వరూపం సాక్షివదప్రమాణః॥ ఇత్యుక్తవ ఆచార్య
ఉవాచ మైవం శ్రుతెర్విరోధాచ్ఛ్రుతి తద్విరోధమ్॥ ౨౯౪॥ పరాత్మనః ఖాది
కసర్గ ఉక్తశ్శ్రుతౌ కథం తే మతులోకయుక్తిః। పరేశ ఏకః ఖలు నిత్యరూపో జ
గ్యం జగత్సత్యమసత్యమేవ॥ ౨౯౫॥ జగతి శబ్దజన్యత్వం కేషుచిద్వ్యాపికలనే॥
తస్య తత్త్వం న వక్తవ్యం సర్వస్య జనకత్వతః॥ ౨౯౬ ॥ అధీత్య గౌతమీం వి
ద్యాం సాంగ్రామిక యోగసమాపికే తే। ఇత్యాపవనాత్ప్రాంతవిషయా ద్వైత
మాశ్రితాః॥ ౨౯౭॥ ముక్తా భవద్బద్ధాత్మాః ప్రమాణాద్గురుభక్తిజాత్। ఇత్యుక్తా
స్తే బభూవుస్తే శిష్యా ధీరవాదినః॥ ౨౯౮ ॥ ప్రీతస్సన్ తత్త్వతి ప్రవే
శ్యాం హి గురుశ్శిష్యసమన్వితః। ప్రాజ్ఞా గాఢ ప్రాప్యపర్యధ్వాన తాభ్యాం
శేంకాలేశ సంయుతః॥ ౨౯౯॥ స్తూయమానో ద్విజైశ్శుభం భాదిని సద్దస్తథా।
చిత్రమాసీత్తప ప్రతి నిత్యం సంస్థితే గురౌ॥ ౩౦౦॥ నప్రవిశన్ కేవిదా
గత్యన త్వాగంకమణ వాదినః। ప్రాప్య శ్వేతపర్యస్య స్పష్ట్యాదికర్మణో భవతిప్ర
భో॥ ౩౦౧॥ ఇత్యేవం కర్మణా రమ్యాం యోనిం తపస్సదిరస్యవై। పాపేన
కర్మణా పాపాం తమాప్నోతి హి॥ ౩౦౨॥ కర్మణైవ హి సంసిద్ధి
మాస్థితా జనకాదయః ఇత్యాది స్మృతివాక్యేషు వదతుష్టః కర్మయత్నతః॥
౩౦౩॥ కార్యం సుఖస్య సంప్రాప్తిర్మోక్షస్యాభిధీయతే। ఇత్యుక్తః ప్రా
హ మైవం యస్యైతత్కర్మేతి హి శ్రుతిః॥ ౩౦౪॥ బ్రహ్మకార్యం జగద్బ్రా
తెద్ధ్యేయం తత్కారణం తథా। ఇత్యుపక్రమ్య సంబ్రూతే శంభురాకాశమ
ధ్యగః॥ ౩౦౫॥ శతం చ సత్యమిత్యాది శ్రుతిశ్చాస్తి విబోధికా। బ్రహ్మణస్సూ
క్ష్మస్థూలాపి విశ్వకారణరూపిణః॥ ౩౦౬॥ తస్మాత్సర్వజ్ఞ ఏవేశః కారణం జగ

తోమతమ్ నైవకర్మజడత్వాద్వ్యోమందాస్తేధాశ్రయంతితత్ ॥౩౦౭॥ ఇత్యు
క్త్వాస్తేపరాంవిద్యామాశ్రితాశ్శిష్యతాంగతాః । తతోవాభరణాఖ్యాస్తం
శిష్యస్సహాసమాగతః ॥ ౩౦౮ ॥ సతోవాచసచంద్రోసౌసర్వలోకప్ర
కాశకః । దేవాదిపాలకఃపూర్ణోమహాదేవోపూజ్యఃప్రియత్నతః ॥ ౩౦౯ ॥ త
దుపాసనయాముక్తిర్నిత్యక్తిఃప్రోహనాస్తిసః । అతత్త్వోపాసనాలభ్యోని
త్యోమోక్షఃకదాచన ॥౩౧౦॥ ఇష్టాపూర్తాదికంకర్మకృత్వాచంద్రస్యమం
డలమ్ । ప్రాప్యభూయోస్యలోకస్యప్రాప్తిరుక్తాపరాత్మనా ॥౩౧౧॥ ధూ
మోరాత్రిస్తథాకృష్ణష్షణ్మాసాదక్షిణాయనమ్ । తత్రచాంద్రమసంజ్యో
తిర్యోగీప్రాప్యనివర్తతే ॥ ౩౧౨ ॥ ఏషదేవాస్మిమిత్యుక్తంశ్రుతౌతస్మా
న్నముక్తిదా । అస్నాస్యాస్యపునర్నేవాతిశయితసస్థానసంస్థితిః ॥ ౩౧౩ ॥ త
స్మాన్మోక్షమతింత్యక్త్వాశుద్ధాద్వైతసమాశ్రితః । ముక్తోభవేతిసంప్రాప్త
స్సచ్ఛిష్యోసౌబభూవహ ౩౧౪ ॥ తతోఘటపటాదీకానాంయెగ్రహణాంస
ముపాసకాః । సమస్కృత్యోచురాచార్యంశంకరంలోకపానిధిమ్ ॥ ౩౧౫ ॥
ఘటాదికస్యసేవాతోముక్తిర్వేదేప్రచోదితా । తస్మాన్ముముక్షుభిస్సే
వ్యాఏతఏవప్రయత్నతః ॥ ౩౧౬ ॥ ఇత్యుక్తేతహాలోకానాంగ్రహపీడాని
వృత్తయే । సేవాప్రోక్తాపరైర్ముక్తిర్నశ్యాస్త్యేతసబోధతః ॥ ౩౧౭ ॥ సద
వేత్యాదిభిర్వాక్యైర్వేదసన్మార్గదీపికైః । గురుణాతేప్రహతే సద్విగతాశ్శి
ష్యత్వమాదరాత్ ॥ ౩౧౮ ॥ తతోవిషణనోసద్వాగరుమాహాప్రభామ
యా । త్వదాశ్రయేణపరబ్రహ్మసాక్షాత్కారోసీత స్తోమతమ్ ॥ ౩౧౯ ॥ మదీయం
శ్రీణుకాలాయుంపశ్చబ్రహ్మసునేత్యజం । ముక్త్యర్థమితిసంప్రాప్తః
ప్రాహకాలస్యజన్మనీ ॥ ౩౨౦ ॥ సంవత్సరోజాయతకాలఏషఇతిశ్రుతిః
ప్రాహతతఃకుబుద్ధిమ్ । విహాయశుద్ధాద్వయమాశ్రితస్త్వంముక్తోభవేత్యుక్త
ఇమంమునీశమ్ ॥ ౩౨౧ ॥ సమస్తసద్విప్రశిరోవతంసంసత్వాద్వయేబ్రహ్మణి
సంరతోభూత్ । తతఃపిత్ర్యాణాంసముపాసకాస్తంసమాగతాః ప్రాహు
రిదంయతీశమ్ ॥ ౩౨౨ ॥ అగ్నిష్వాత్తాదయశ్చంద్రమండలోపరివాసినః ।
నిత్యముక్తాస్త్రయస్తేషుమూర్తిహీనాస్సమూర్తయః ॥ ౩౨౩ ॥ చత్వా

రస్సేవనం తేషాం ధర్మార్థాదిఫలదం స్మృతమ్। ముక్తిదం చైవ సంప్రోక్తం సే
వ్యాస్తైతైః ప్రయత్నతః ॥ ౩౨౪ ॥ శ్రాద్ధకృత్సత్యవాదీచ గృహస్థోఽపి విముచ్య
తే। చాంద్రమాసప్రమాణేన పితృమధ్యాహ్నమీరితమ్॥ ౩౨౫ ॥ అమాత
స్తత్ర కర్తవ్యం శ్రద్ధాదిపరితుష్టయే। తేషామితి స సంప్రోక్తః ప్రాహ తా
న్పరమో గురుః॥ ౩౨౬ ॥ మైవం నిత్యాదివేదోక్తకర్మణాం ముక్తేర్న సాధనమ్।
ఇతి బ్రూతే పరం బ్రహ్మ ప్రాప్నోత్యాత్మజ్ఞ ఇత్యపి॥ ౩౨౭ ॥ తస్మాత్కర్మా
ణి సంత్యజ్య శుద్ధచిత్తః పరేశ్వరమ్। శ్రుత్వా గురుముఖాత్సమ్యగ్విచార్యాసు
విముచ్యతే॥ ౩౨౮ ॥ ఇతి శ్రుత్వాథ తే సర్వే సత్యకర్మాదయో గురుమ్। నత్వా
తదుపదేశేన సంగతాః కృతకృత్యతామ్॥ ౩౨౯ ॥ శంఖపాదాభిధః కశ్చిత్కు
జ్వలీట స్తథైవ చ। సమాగత్యైవ చతుర్నత్వా హలీశం పరమం గురుమ్॥ ౩౩౦ ॥
యత్ర నారాయణశ్చైతే స సేవ్యశ్చైవ ఈశ్వరః। గరుడాఢ్యవిమోక్షాయ తస్యా
వాహనతాం గతః॥ ౩౩౧ ॥ ఇత్యుక్త ఆహ చైవం నారాయణసుసేవనమ్।
కర్తవ్యం తేన శుద్ధాంతఃకరణో గురుముఖాత్పరమ్॥ ౩౩౨ ॥ శ్రుత్వా విచార్య
విజ్ఞాయ తతో ముక్తిం గమిష్యథ। ఇత్యుక్తాస్తే గురుం నత్వా సచ్ఛిష్యత్వముపా
గతాః॥ ౩౩౩ ॥ చిరకీర్తిముఖాస్సిద్ధోపాసకాస్తత ఆగతాః। ప్రణమ్యోచు
ర్వయం మంత్రాంల్లబ్ధ్వా సిద్ధోపదేశతః ॥ ౩౩౪ ॥ కృతకృత్యాస్తతో యూ
యం భవథైతన్మతానుగాః। శ్రీశైలాదికశైలేషు ప్రాప్యమంత్రాదికాంచ్ఛ
భాః ॥ ౩౩౫ ॥ సత్యనాథాదయస్సిద్ధాః కృతార్థాశ్చిరజీవినః। తేషాం స
ముపదేశేన తథాభూతా వయం స్థితాః॥ ౩౩౬ ॥ విచిత్రాంజనముఖ్యాభిర్వి
ద్యాభిస్సర్వవేదినః। తస్మాదస్మన్మతం శ్రేష్ఠం న శక్యం కేనవిద్యతే॥ ౩౩౭ ॥ ఇ
త్యుక్త ఆచార్యఉవాచ ఫల్గుఫలేప్సుభిర్భాషణమప్యయుక్తమ్ ।విచిత్రవేషై
ర్హి క్రియానిషిద్ధోర్దోషాప్తిరేవాస్తి పరస్వలాభాత్ ॥ ౩౩౮ ॥ తథాచి
రంజీవనతః ఫలం నో దేహో యతో దుఃఖమయోఽస్తి సర్వదా। తస్మాద్విశుద్ధైః
కిల సాధనీయో దేహస్యత్యాగేన విముక్త్యుపాయః॥ ౩౩౯ ॥ శ్రుత్వాథ తే శిష్య
వరా బభూవుర్గంధర్వభక్తాస్తత ఊచురార్యమ్। విశ్వావసూపాసనతో
హినాదవిజ్ఞానతో బిందుకలావిబోధాత్॥ ౩౪౦ ॥ కృతకృత్యా వయం యూ

యమతో ముక్త్యభిలాషిణః । శ్రీమంగాంధర్వవిద్యాయాం కురుధ్వం సవర్ణ
దైవహి ॥ ౩౪౧ ॥ ఇత్యుక్తశ్శ్రీగురుః ప్రాహమైవం వేదవిరోధతః ।
తత్ర శబ్దాద్యతీతత్వం బ్రహ్మణః ప్రతిపాదితమ్ ॥ ౩౪౨ ॥ అశబ్దమస్ప
ర్శమరూపమవ్యయం తథారసం నిత్యమగంధవచ్చయత్ । అనాద్యనం
తం మహతః పరంధ్రువం నచాప్యతం మృత్యుముఖాత్ప్రముచ్యతే ।
౩౪౩ ॥ ఇతిస్మృతౌ తథాప్రోక్తః పరశ్శబ్దాద్యగోచరః । నాదబిందుకళాతీ
తం యస్తం వేదస వేదవిత్ ॥ ౩౪౪ ॥ ఇతి తస్మాద్భవంతోపి బ్రహ్మనాదాద్య
గోచరమ్ । భజధ్వం తేన ముక్తింతు గమిష్యథ న సంశయః ॥ ౩౪౫ ॥ ఇత్యుక్తా
శ్శిష్యతాం యాతాస్తతో వై తాలసేవకాః । చితాభస్మానులిప్తాంగా భూ
తసేవారతాస్తథా ॥ ౩౪౬ ॥ బభాషిరే గురుం నత్వా స్వామిన్భూతాద్యు
పాసకాః । సర్వలోకవశీకారే సమర్థా ఇతి తద్వచః ॥ ౩౪౭ ॥ శ్రుత్వా వా

యతిరాడథ తేషు తేషు దేశేష్వితి పాషండపరాన్ ద్విజాన్విమ
ర్ద్య । అపరాంతమహార్ణవోపకంఠం ప్రతిపేదే ప్రతివాదిదర్ప
హంతా ॥ ౭౯ ॥ విలలాస చలత్తరంగహస్తైర్నదరాజోభినయ
న్నిగూఢమర్థమ్ । అవధీరితదుందుభిస్వనప్రతివాదీవమహా

చ యతీశస్తాన్నయుక్తం భవతాం మతమ్ । బ్రాహ్మణానాం సంప్రోక్తాయ
తో భూతాద్యుపాసనా ॥ ౩౪౮ ॥ అపసర్పంతు యే భూతా యే భూతా భు
వి సంస్థితాః । యే భూతా విఘ్నకర్తారస్తే నశ్యంతు శివాజ్ఞయా ॥ ౩౪౯ ॥ ఇ
త్యాదివచనాత్తస్మాద్భ్రష్టాచారం విహాయ తత్ । స్వవర్ణోచితకర్మాణి
కురుతాద్వైతమాశ్రితాః ॥ ౩౫౦ ॥ స్వకర్మహీనా న సగతిం లభంతే శ్రుత్వే
దమాచార్యవరం ప్రణమ్య । స్వకర్మశీలాః కిల పంచపూజాపరాయణాశ్శిష్య
వరా బభూవుః ॥ ౩౫౧ ॥ ౭౮ ॥ తదేతత్సర్వం సంక్షిప్యాహ యతిరాడి
తి అపరాంతమహార్ణవోపకంఠం పశ్చిమసముద్రసమీపం ॥ ౭౯ ॥ చలద్భి
స్తరంగాత్మకైర్హస్తైస్తథావధీరితస్తిరస్కృతో దుందుభిస్వనో యేన తథా
భూతేన మహతా శబ్దేన నిగూఢమర్థమభినయన్ప్రకటయన్మహాన్నదరాజః
సముద్రః ప్రతివాదివద్విలలాస విశుశుభే ॥ ౩౦ ॥ ఆచార్యైస్తర్హి కిమిత్య,

పేక్షితఇత్యాశంక్యాహ బహులేతి ప్రతివాదితుల్యాపిబహులావర్ణాలి క్షణభ్రమవాగ్జడాత్మాపునశ్చపేవలక్షణైః సంస్కృతచిత్తైః పండితైఃపురైవమథితశ్చేతిహేతోస్సముద్రముపేత్యసశ్రీశంకరాచార్యఃక్షమాపానివోదారధీర్గోకర్ణంప్రతస్థె ఇతిశబ్దఉత్ప్రేక్షార్థకః॥ ౩౧॥ సశ్రీశంకరస్తత్రసరిత్పతింసముద్రమవగాహ్యహిమాచలసుతాయాః పార్వత్యాః

స్మహారవేణ॥ ౩౦॥ బహుశ్రమనాశయంజడాత్మాసుమనోభి
ర్మథితశ్చపూర్వమేవ। ఇతిసింధుముపేత్యసక్షమావానివగోక
ర్ణముదారధీః ప్రతస్థే॥ ౩౧॥ అవగాహ్యసరిత్పతింసతత్రప్రి
యమాసాద్యతుపార్వతైలపుత్ర్యాః। స్తవసత్త్రమమద్భుతార్థచి
త్రంరచయామాసభుజంగవృత్తరమ్యమ్॥ ౩౨॥ తదనంతరమా
గమాంతవిద్యాంప్రణవేభ్యః ప్రతిపాదయంతమేనమ్। హరద
త్తసమాహ్వయోధిగమ్యస్వగురుంసంగిరతేస్మనీలకంఠమ్॥ ౩౩॥
భగవన్నిహశంకరాభిధానో యతిరాగత్య జిగీషురార్యపా
దాః। స్వవశీకృతభట్టమండనాదిస్సహశిష్యైర్గిరిశాలయేస
మాస్తే॥ ౩౪॥ఇతితద్వచనంనిశమ్యసమ్యగ్గ్రథితానేకనిబంధర
త్నపరః। శివతత్త్వరసోనకస్యకర్తా వ్యహసన్వాచమువాచ

ప్రియంమహాదేవమాసాద్య చతుష్ప్రశ్లోకాదైర్భుజంగప్రయాతమిత్యుక్తలక్షణభుజంగప్రయాతవృత్తైర్వర్ణ్యమప్యుపైరర్థైర్విచిత్రం స్తవసత్త్రమంరచయామాస॥ ౩౨॥ స్తవసత్త్రరచనానంతరం వేదాంతవిద్యాంనమ్రీభూతేభ్యోవినేయేభ్యః ప్రతిపాదయంతమేనంశ్రీశంకరం హరదత్తసమాఖ్యోఽధిగమ్యస్వగురుంనీలకంఠంప్రోక్తవాన్ యత్ప్రోక్తవాంస్తదుదాహరతి హేభగవన్ శంకరాఖ్యోయతిరార్యపాదాః భవతోవిజిగీషురిహాగత్యశిష్యైస్సహశివాలయేసమాస్తే తస్యోపేక్షణీయత్వం వారయతి స్వవశీకృతాభట్టపాదమండనమిశ్రాదయోయేనసః॥ ౩౩॥ ౩౪॥ ఇతితస్య హరదత్తస్యవచనంశ్రుత్వాసమ్యగ్గ్రథితానేక నిబంధలక్షణైరత్నైర్మహా [illegible] బిహజిజాసితాదిసూ[illegible]

భావ్యస్యార్థతాం సశైవవర్యః ప్రహసన్నేవచమువాచ ॥ ౩౫ ॥ వాచమేవ
భగవాన్ ముదాహరతి యద్యేష యతిస్సముద్రం శోషయేత్ యది వా గగనా
త్సవితారం సూర్యం ప్రపాతయేత్ యది వా పటవదాకాశం వేష్టయేత్తథా
పి మే విజయే సమర్థో నైవ భవేత్ ॥ ౩౬ ॥ పరపక్షులక్షణాంధకారాణాం ని
వారణే స్ఫురద్భిః సూక్తైర్వ్యాప్తం మతత్రైరథునైవానేకధా విశీర్యమాణం ని
జం మతం స యతిః పశ్యతు ఇతి జల్పన్ననల్పకోపో నీలకంఠో నిర్గతవాన్ ॥ ౩౭ ॥
శ్వేతభూత్యావ్యాప్తాన్యంగాని యేషాం ప్రనశ్చ స్ఫుటరుద్రాక్షాణాం స
మూహేన కమ్రాః కమనీయాః కంఠా యేషాం తథాభూతైరధీతశైవశాస్త్రై

శైవవర్యైః ॥ ౩౫ ॥ సరితాంపతిమేష శోషయేద్వా సవితారం వియ
తః ప్రపాతయేద్వా । పటవత్స్వరవర్త్మ వేష్టయేద్వా విజయే నైవ
తథాపి మే సమర్థః ॥ ౩౬ ॥ పరపక్షతమిస్రచంచదగ్రైర్మమ మత
కైబహుధా విశీర్యమాణమ్ । అధునైవ మతం నిజం స పశ్యత్వితిజ
ల్పన్నిరగాదనల్పకోపః ॥ ౩౭ ॥ సితభూతితరంగితాఖిలాంగైః స్ఫు
టరుద్రాక్షకలాపకమ్రకంఠైః పరిపీతమఖిలశైవశాస్త్రైర్ముని
రాయాంతమముం దదర్శ శిష్యైః ॥ ౩౮ ॥ అధిగత్య మహర్షిరస్య సన్ని
కర్షం కవిరాతిష్ఠిపదాత్మపక్షమేషః । శుకతాతకృతాత్మశాస్త్ర
తః ప్రాక్కపిలాచార్య ఇవాత్మశాస్త్రమర్థ్యా ॥ ౩౯ ॥ భగవన్ క్ష
ణమాత్రమీక్ష్యతాం తత్ప్రథమం తు స్ఫురదుక్తిపాటవం మే । ఇతి

శిష్యైః పరివేష్టితమాయాంతమముం నీలకంఠం మునిః శ్రీశంకరో దదర్శ ॥
౩౮ ॥ మహర్షేః శ్రీశంకరాచార్యస్య సన్నికర్షం సమీపం ప్రాప్యైషః
కవిర్నీలకంఠ ఆత్మపక్షం ప్రాతిష్ఠిపత్ సమ్యక్స్థాపితవాన్ తత్రోపమానమా
హ శుకస్య తాతేన శ్రీవేదవ్యాసేన కృతాదాత్మప్రతిపాదకాచ్ఛాస్త్రాచ్ఛా
రీరకమీమాంసాసంజ్ఞకాత్ప్రాగ్యథా కపిలాచార్యస్సాంఖ్యాత్స్వశాస్త్రం
స్థాపితవాన్ తద్వత్ ॥ ౩౯ ॥ తదానీం స్వగురుం నివార్య సురేశ్వరో వివాదం
కృతవానిత్యాహ హే భగవన్ క్షణమాత్రం ప్రథమం త్వమేతత్స్ఫురదుక్తి
పాటవమీక్ష్యతామితి దేశికపుంగవం నివార్య సుధీనామీశస్సురేశ్వరస్తేన నీల

కంఠేక్షిత్యవదత్ ॥ ౮౦ ॥ వివదమానం సురేశ్వరం ప్రతి నీలకంఠో యదుక్త వాంస్తదాహ హే సుమతే తవ కుశలతాం విజానే ఽతస్స్వయమేవైష మునిః ప్రతిబ్రవీతు ఇతి తం సురేశ్వరం వినివర్త్య తదా యతిసింహాసంముఖ ఆసీత్ ॥ ౮౧ ॥ తతః పరపక్షలక్షణబిసావలీభక్షణే హంసైర్వచనైస్తస్య సమ్యక్ స్థాపితం మతం దండీ శ్రీశంకరశ్చ ఖండఖండితవాన్ అథానంతరం నీలకంఠస్స్వపక్షరక్షాం త్యజన్నద్వైతమతం నిరాకర్తుమిచ్ఛురువాచ ॥ ౮౨ ॥ యదూచే తదాహ షడ్భిః హే ప్రశమిన్ తత్త్వమస్యాది వేదత్రయీమస్తకైర్జీవేశ్వరాభేదలక్షణో యస్త్వదిష్టోఽర్థః కథితస్స న యుజ్యతే కిం తమః ప్రకాశ

దేశికపుంగవం నివార్య వ్యవదత్తైనసురేశ్వరస్సుధీశః ॥ ౮౦ ॥ సుమతే తవ కౌశలం విజానే స్వయమేవైష మునిః ప్రతిబ్రవీతు । ఇతి తం వినివర్త్య నీలకంఠో యతికంఠీరవసమ్ముఖస్తదాసీత్ ॥ ౮౧ ॥ పరపక్షబిసావలీమరాళైర్వచనైస్తస్య మతం చ ఖండ దండీ । అథ నీలగలః స్వపక్షరక్షాం జహదద్వైతమపాకరిష్ణురూచే ॥ ౮౨ ॥ ప్రశమింస్త్వదసీతి యత్త్రయీకైః కథితోఽర్థస్స న యుజ్యతే త్వదిష్టః । అభిదా తిమిరప్రకాశయోః కిం ఘటతే హంత విరుద్ధధర్మవత్త్వాత్ ॥ ౮౩ ॥ రవితత్ప్రతిబింబయోరివాభిద్ఘటతామిత్యపి తత్త్వతో న వాచ్యమ్ । ముకురే ప్రతిబింబితస్య మిథ్యాత్వావగతేర్వ్యోమశివా

యోరభేదో ఘటతే నైవ యుజ్యతే తత్ర హేతుర్విరుద్ధధర్మవత్త్వాత్తథా చ జీవేశ్వరాభేదో న భవతి విరుద్ధధర్మవత్త్వాత్తమఃప్రకాశయోరివేతి యుక్తివిరోధాత్త్వదిష్టోఽర్థో వేదాంతైర్నైవ కథిత ఇతి భావః ॥ ౮౩ ॥ ననురవితత్ప్రతిబింబయోర్వ్యభిచారశ్చాంచల్యాచాంచల్యాదివిరుద్ధధర్మవత్త్వేఽప్యభేదాభావాభావస్య సత్త్వాత్తథా చ విరుద్ధధర్మయోరపి తయోరవితత్ప్రతిబింబయోరివాభేదో యుజ్యతామిత్యాశంక్య పరిహరతి రవితత్ప్రతిబింబయోరివ తత్త్వతోఽభిదభేదో ఘటతామిత్యపి న వాచ్యం తత్ర హేతుర్వ్యోమశివాదిదేశికోక్త్యా దర్పణే ప్రతిబింబితస్య మిథ్యాత్వావగతేస్తథా చ మిథ్యాత్వే స్వబాధ్యస్య ప్రతిబింబస్యాభేదయోగ్యతాయా అభావేన వ్యభిచారాభావా

త్తద్దృష్టాంతేన జీవేశ్వరయోరభేదో నయుజ్యత ఇత్యర్థః ॥ ౪౪ ॥ కించభవదీయమతానుగాయ్యుక్తిరప్యస్తీత్యాహ బింబముఖాన్ముకురస్య ముఖస్య భేదేనసమీపస్థలోకావలోకనేన హేతునా ప్రతిబింబితంముఖంమృషాస్యాదితి భవదీయమతానుగోక్తికశ్చ స్యాదర్థకః ॥ ౪౫ ॥ ననుజీవనిష్ఠమౌఢ్యస్యేశ్వరసార్వజ్ఞస్యచవిరుద్ధధర్మస్యమాయికత్వేనబాధాదుభయోరపిచైతన్యస్వరూపతాయా అవిశేషాద్వాస్తవోఽభేద ఏవేత్యాశంక్యపరిహారం ప్రతిజానీతే నచేతి ॥ ౪౬ ॥ తత్ర హేతుమాహ హీయస్స్యాత్ప్రమాణశతైః

దిశోక్త్యా ॥ ౪౪ ॥ ముకురస్థముఖస్యబింబవక్త్రాద్భిదయా పా
ర్శ్వగలోకలోకనేన । ప్రతిబింబితమాననంమృషాస్యాదితిభావ
త్కమతానుగోక్తికశ్చ ॥ ౪౫ ॥ నచమాయికజీవనిష్ఠమౌఢ్యేశ్వర
సార్వజ్ఞ్యవిరుద్ధధర్మబాధాత్ । ఉభయోరపిచిత్స్వరూపతా
యా అవిశేషాదభిదైవవాస్తవీతి ॥ ౪౬ ॥ సహిమానశతైః స్థిత
స్యబాధాసంభవాదత్తజలాంజలిర్భిదాస్యాత్ । విపరీతమాయిత్వ
గోశ్వబాధాద్ధరవత్స్వోజరూపకైక్యయుక్త్యా ॥ ౪౭ ॥ యది
మానగతస్యహానమిష్టం నభవేత్తర్హి నచేశ్వరోఽహమస్మి । ఇతి
మానగతస్యజీవసర్వేశ్వరభేదస్యహానమప్యభీష్టమ్ ॥ ౪౮ ॥ ఇతి
యుక్తిశతైస్సనీలకంఠః కవిరక్షోభయదద్వితీయపక్షమ్ । నిగమాస్త
వచః ప్రకాశ్యమానంకలభః పద్మవనం యథా ప్రఫుల్లమ్ ॥ ౪౯ ॥

స్థితస్యాపి రుద్ధధర్మస్య బాధో నసంభవతి బాధాభావేన మాయికత్వమప్యస్య నాస్తీతి భావః విపక్షే బాధకమాహ సహేతి మానశతైః స్థితస్యాపి బాధాంగీకారే భేదోఽదత్త జలాంజలిస్స్యాత్ తత్ర యుక్తిమాహ విపరీతమోరశ్వత్వగోత్వయోర్బాధా దశ్వపశ్వోస్స్వరూపస్యైక్యమేవేతి యుక్త్యేత్యర్థః ॥ ౪౭ ॥ యదిప్రత్యక్షాదిమానావగతస్య హానమిష్టం నభవేత్తర్హి నచేశ్వరోఽహమస్మీతిప్రత్యక్షప్రమాణావగతస్య జీవసర్వేశ్వర భేదస్యహానమప్యభీష్టం నభవేదిత్యర్థః ॥ ౪౮ ॥ ఇత్యేవం యుక్తిశతైస్సకవిర్నీలకంఠో వేదాం

[illegible]

జననంహస్తిపోతః స్తౌభయతి తద్వత్ ॥ ౪౯॥ అథ తత్కృతాద్వైతపక్షస్థో
భానంతరం నీలకంఠేనోక్తం దోషజాలం యస్మై స భగవాంశ్శంకరాచార్య
ఉవాచ ఏవం త్వదుక్తం యద్యేష్టమస్తు తథాపి తత్త్వమసీతి సంప్రదాయశ్రు
తివాక్యస్య పరావరేఽభిసంధి మభిప్రాయం శృణు పరే బ్రహ్మేదమోవరే
యస్మాత్తథా భూతేఽఖండైకరసే యద్వా కార్యోపాధికో జీవః కారణో
పాధిరీశ్వర ఇత్యుక్తత్వాత్కారణాభిన్నే కార్యే ॥ ౫౦ ॥ ఇహ తత్త్వమసి
వాక్యే సోఽయమితివద్విరుద్ధతాబుద్ధిస్తు వాచ్యగతా న తు లక్ష్యగతా తథా చ
భాగలక్షణయా తస్య విరోధస్య హానే సతి అవిరోధి వాచ్యం చైతన్యమాత్రం

అథ నీలగళోక్తదోషజాలో భగవానేవమవోచదస్తు కామమ్। శృ
ణు తత్త్వమసీతి సంప్రదాయశ్రుతివాక్యస్య పరావరాభిసంధిమ్ ॥
౫౦ ॥ నను వాచ్యగతా విరుద్ధతా ధీరిహ సోఽసావితివద్విరోధహా
నే। అవిరోధితు వాచ్యమాదదైక్యం పదయుగ్మం స్ఫుటమాహ కో
విరోధః ॥ ౫౧ ॥ యది హేతూక్తమతిప్రసంజనం భోః న భవేన్నో హి గ
వాశ్వయోః ప్రమాణమ్। అభిరాఘటకం తయోర్యతః స్యాదుభ
యోర్లక్షణయాభిదానుభూతిః ॥ ౫౨ ॥ నను మాయ్యసమస్తవిత్త్వ
ధర్మాన్వితజీవేశ్వరరూపతోఽతిరిక్తమ్। ఉభయోః పరిశిష్టితం స్వ
రూపం తవ నాస్త్యేవ యతోఽత్ర లక్షణా స్యాత్ ॥ ౫౩ ॥ ఇతి చే

తుస్వీకుర్వతస్తత్త్వమితి పదద్వయమైక్యం స్ఫుటమాహ తతః కోఽపి విరోధో నా
స్తి ॥ ౫౧ ॥ యత్త్వపరథేత్యాద్యుక్తం తత్రాహ యదితి ఇహ ఏవముచ్య
మానే యోఽతిప్రసంగస్త్వయోక్తస్స న భవేత్ హి యస్మాద్గవాశ్వయోర
భేదఘటకం ప్రమాణం నాస్తి యతః ప్రమాణాత్తయోర్గవాశ్వయోరుభ
యోర్భాగలక్షణయాఽభేదానుభవస్స్యాదిత్యర్థః ॥ ౫౨ ॥ నీలకంఠశ్శంక
తే నను మాయ్యధర్మాన్వితజీవస్వరూపాత్సర్వజ్ఞత్వధర్మయుక్తేశ్వరస్వరూపా
చ్చాతిరిక్తముభయోః జీవేశ్వరయోః పరిశిష్టితం స్వరూపం ఖలు నాస్త్యేవ య
తస్తథాభూతస్వరూపసత్త్వాదత్ర స్వరూపే లక్షణా స్యాత్ యద్వా తత్ర త
త్త్వమసి వాక్యే ॥ ౫౩ ॥ పరిహరతీతి చేన్న తత్ర హేతుమాహ మాధ్యాది

విరుద్ధధర్మవిశిష్టం జీవాదిరూపం కల్పితం దృశ్యత్వాచ్ఛుక్తిరూప్యాదివదితి పరిదృశ్యమానజీవేశ్వరస్వరూపస్య కల్పితత్వయుక్త్యా తేన స్వరూపేణాధిష్ఠితస్య తదధిష్ఠానస్యాసత్యస్య వస్తునస్సదానియమేనైవ సాక్షాదభ్యుపగంతవ్యత్వాదద్వైతస్యాపూర్వపదేన వా సంబంధః ॥ ౫౪ ॥ నన్వభ్యుపగంతవ్యం భవద్భిర్మయా తు నాభ్యుపగమ్యత ఇత్యాశంక్యాదౌ సమీక్ష్యమాణజీవస్వరూపాధిష్ఠానమభ్యుపేయమేవేత్యాహ భవతాపీతి హియస్మాద్భవతాపి దృశ్యస్య దేహాదేరహమంతస్య జడత్వమభ్యుపేయం తస్య జీవస్య పరిశిష్టం తదేవ కించిత్సత్యం రూపం స్వీకర్తవ్యమేవ ॥ ౫౫ ॥ తదేవం స్వరూపమపీత్యాహ స

న్న సమీక్ష్యమాణజీవేశ్వరరూపస్య కల్పితత్వయుక్త్యా । తదధిష్ఠి
తసత్యవస్తునో ధ్రువనియమేనైవ సదాభ్యుపేయతా మయా ॥ ౫౪ ॥ భ
వతాపి తథా హి దృశ్యదేహాద్యహమంతస్య జడత్వమభ్యుపే
యమ్ । పరిశిష్టమభ్యుపేయమేకరూపం ననుకించిత్తదేవ తత్స్వరూ
పమ్ ॥ ౫౫ ॥ జగతోఽసత ఏవ మేవయుక్త్యాత్వనిరూప్యత్వత ఏవ
కల్పితత్వాత్ । తదధిష్ఠితభూతరూపమేష్యన్ననుకించిద్ధితదీశ్వరస్య
సత్యమ్ ॥ ౫౬ ॥ తదిహ శ్రుతిగోభయస్వరూపే నిరుపాధౌ న హి
మాధ్యసర్వవిత్త్వే । న జపాకుసుమాత్తలోహితిమ్నస్స్ఫటికేస్యా
న్నిరుపాధికే ప్రసక్తిః ॥ ౫౭ ॥ అపి భేదధియో యథార్థతా

తా జగతో వ్యవస్థితం ప్రతి విమతం కల్పితమనిరూప్యత్వాద్రజ్జురగవదిత్యేవమేవ యుక్త్యా కల్పితత్వాత్కించిద్ధి తత్సత్యమీశ్వరస్య జగదధిష్ఠానభూతం రూపమేష్యమవశ్యమంగీకార్యమిత్యర్థః ॥ ౫౬ ॥ ....

తత్తస్మాదిహ శ్రుతిగమ్యే నిరుపాధావుభయస్వరూపే మాధ్య సర్వవిత్త్వే నైవాస్తః తత్ర దృష్టాంతమాహ జపాపుష్పాత్ప్రాప్తస్య లోహితిమ్నో నిరుపాధికే స్ఫటికే ప్రసక్తిర్న హి స్యాత్తద్వత్ ॥ ౫౭ ॥ అపి చ భేదధియో యథార్థతాయాం భేదదృశః పురుషస్య । * ॥ మృత్యోస్స మృత్యుమాప్నోతి య ఇహ నానేవ పశ్యతి య ఉదరమంతరం కురుతే అథ తస్య భయం భవతీత్యాది శ్రుతిభిర్భయం న బ్రువీతు న బ్రూయాత్ హి యస్మాదనర్థసంబంధో విపరీతదర్శి

నస్యాత్ యతశ్చభిదాధీర్భేదబుద్ధిర్విపరీతధీర్నస్యాత్ తథా చోక్తస్త్రత్వా భేదదర్శినోభయస్యోక్తత్వాదనర్థయోగస్యచవిపరీతదర్శినఏవయుక్తత్వా ద్భేదధీర్విపరీతధీ రేవేత్యర్థః॥ ఏవం ద్వైతదృశస్సత్యత్వేభయాన్యథానుపపత్త్యా భేదబుద్ధ్విపరీతధీత్వముపపన్నా ॥*॥ తత్రకో మోహః కశ్శోకఏకత్వమనుపశ్యతఇతిశ్రుత్యాభేదస్థానేప్యనర్థా న్యథానుపపత్త్యా భేదస్యాతాత్త్వికత్వమావిష్కరోతి అభిదాఅభేదః శ్రుతిగావ్యతాత్త్వికీఅయథార్థా చేత్తర్హి తత్సకాశాత్ తస్యాభిదాయాగతౌజ్ఞాతే పురుషార్థస్య శ్రవణంన స్యాత్ యస్సర్వజ్ఞస్సర్వవిత్ తద్బ్రహ్మైవాహమితి భ్రమస్యశ్రుత్యాసిద్ధచంద్రగతప్రాదేశమాత్ర బుద్ధివచ్ఛాస్త్రాదిత్యాగోస్త్రీగథాచన

యాంనభయం బ్రాహ్మణ నశ్రుతిప్రత్యక్షతద్దృశోప్యనర్థ యోగాన్నభిదాధీర్విపరీతధీత్వతస్స్యాత్ ॥ ౧౯ ॥ అభిదాశ్రుతిగావ్య తాత్త్వికీచేత్పురుషార్థనిస్స్యాత్ అవిద్యాహమితి భ్రమస్యశాస్త్రాద్విషయ ఏకచేవాప్రతిబాధః॥ ౨౦ ॥ తదబా ధితకల్పనాదిభేదప్రత్యయప్రత్యక్షస్యైక్యబుద్ధిబాధః। నిగమా త్ప్రబలం విలోక్యతే ప్రమాణం యేన భేదస్యబాధః ॥ ౨౦ ॥ ఋషిభిః కపిలాదిభిర్బహుధాపరాత్మతత్త్వమప్య ధీతముతదపాస్యనిరూపితప్రకారోభేదకథమేకఏవ ధార్యః ॥ ౨౧ ॥ శ్రుతిమాన్యత్వేపిఅహమస్మీతిసత్యం

చైశ్వరోహమస్మీతిబుద్ధేర్భ్రాంతిత్వాత్ సాపాస్యమానత్వాద్విధుమానత్వ బుద్ధివత్తస్యాబాధేనచాభేదఏవతత్త్వం తస్మాదితిభావః యతఏవమత స్తదబాధితకల్పనాయాః ప్రత్యయోనలభ్యతే ప్రత్యక్షస్యైక్యబుద్ధిబాధోత స్తదబాధితత్వకల్పనాతులేహీత్యత్ర ఐక్యబుద్ధిబాధ ఇతిపాఠాంతరేవ్యా ఖ్యేయంతతోనాస్తీతివదంతంప్రత్యాహ నిగమాత్ప్రబలం ప్రమాకరణం ప్రమాణంకింవిలోక్యతేయేననిగమోక్తస్యాత్మనైక్యస్యబాధస్స్యాత్ ॥ ౨౦ ॥ నీలకంఠఆహ ఋషిభిః కపిలాదిభిర్బహుధాపరాత్మతత్త్వమథపురు షార్థస్యచతత్త్వమప్యుక్తంతదపాస్యఏకఏవ నిరూపితప్రకారో భవతాక

లత్వ)తి ప్రమాణేన విరోధే సతి బలహీనాః స్మృతివాదపవనాంగీకర్తవ్యా
ఇతినయబలాత్ వేదత)యావిరుద్ధమృషీణాంవచనంప)మాణత్వంనప్రాప్ను
యాత్ తథాచప)మాణలక్షణోక్తౌ మనిన్యాయః విరోధేత్వనపేక్షంస్యా
దసతిహ్యానుమానమితి దుంబరీస్పర్శోద్గానే దిదిశ్రుతేర్విరుద్ధావిసర్వావే
ష్టయితవ్యేతివిషయే ఒష్టకాదిస్మృతీనాప్రమాణమితి ప్రాగ్వ పక్షే రాద్ధాంతస్తు
పూర్వపక్షమనువదతి శ్రుతివిరోధేస్మృతేః ప్రామాణ్యమనపేక్షమనాదరణీ
యంస్యాద్ధియస్మాదసతివిరోధే ప్రమాణే శ్రుత్యనుమాపకతయాస్మృతిరపిమా
నమితి న్యాయాన్మహర్షివేదవిరుద్ధస్మృతీనాం బహూనామప్యనుసరణమన్యా
య్యమేవేతిభావః ॥ ౬౧ ॥ ఏవముక్తేనార్థేనచతుర్భిః ననుయుక్తి
వాచవిశసేయాః । ఇతికర్మిణాం తత్ర విరుద్ధం ఋషీణాంవ
చనంప్రామాణ్యమియాత్ । ౬౨ । ననుయుక్తియుతంమహర్షీణా
వాక్యంశ్రుతిపద్ధానహ్యాగవంతథాహి । స్మృతిదేహాను
సావిభిన్న ఆత్మాసుఖాదికంభూయదిక్రియాయాంపలోకేనేతి ॥ ౬౩ ॥ య
దిచాత్మనఏకతాతదానీమతిసంక్షిప్తయువరాజసౌఖ్యమియాత్ । అ
ముకఃసుఖీదుఃఖీకస్తుదుఃఖిత్యనుభూతిర్నభవేత్తు భేదాదిత్యా
త్ ॥ ౬౪ ॥ అయమేవవిదద్వితీయశ్చేత్కర్తాహంకర్తృత్వానుచేతన
స్యదృష్టమ్ । అతఏవభుంజభిన్నవేత్తృకర్తాపరభోక్తృత్వమితి
యుక్తంమహర్షివాక్యంపరంకేవలంగ్రాహ్యమనుసరత్యర్థ్యం యుక్తి
యుక్తత్వమేవదర్శయితుమాహ తథాహీతి ॥ ౬౩ ॥ విపక్షేదోషమాహ
యదిచాత్మనఏకతాస్యాత్తదాక్షీణమతిసుఖీయువరాజసౌఖ్యంప్రాప్నుయా
త్కించాముకస్సుఖీఅముకస్తుదుఃఖీత్యనుభవోనస్యాత్తయోర్భేదాత్ ॥ ౬౪॥
కించాత్మనొఒకర్తృత్వమచేతనస్యాంతఃకరణాదేఃకర్తృత్వమితిభవన్మత
మప్యయుక్తమిత్యాశయేనాహ అయమేవజ్ఞానాన్వితఃకర్తాహియస్మాద
చేతనస్యకర్తృత్వంనదృష్టంఅతఏవభుంజేరపీసఆత్మాకర్తాభవేద్యతఃకర్తు
రన్యస్యభోక్తృత్వంచేవదత్తకృతకర్మఫలభోక్తృత్వంయజ్ఞదత్తస్యస్యాది
త్యతిప్రసంగోనదృష్టం ౬౫॥కించమోక్షోపిభవదభిమతోఒయుక్తఇత్యాశ

యేనాహ ఇహలోకే వేదేవా పురుషార్థో౽స్త్యేష దుఃఖనాశ ఏవ నతు సుఖావాప్తిస్తత్రాభిద్యాం యుక్తిమాహ సర్వస్యాపి సుఖస్య దుఃఖయుక్తత్వాద్ధేయత్వేన విషపృక్తాన్నవత్పురుషార్థత్వం నాస్తీత్యభిద్యాయా యుక్తేర్హేతో స్తథాచాయం ప్రయోగః విమతం న పురుషార్థః దుఃఖసంయుక్తత్వాత్ విషసంపృక్తాన్నవత్ ॥ ౬౬ ॥ పరిహరతి ఇతిచేన్నేతి తత్ర సుఖదుఃఖాదిచిత్రతావలోకనాదిహేతోః పక్షవృత్తిత్వేనాత్మభేదకత్వాభావం హేతుమాహ సుఖాదిచిత్రతాయాః మనసో ధర్మత్వేనాత్మభేదకత్వం కథంచిదపి న యుజ్యతే ప్రత్యుత సా చిత్రతా మానసీయం మనోనిష్ఠం భేదం ఘటయేత్ తస్యామ

ప్రసంగదుష్టమ్ ॥ ౬౫ ॥ పురుషార్థ ఇహైవ దుఃఖనాశః సకలస్యాపి సుఖస్య దుఃఖముక్తాత్ । అతిహేయతయా పుమర్థతా తో విషపృక్తాన్నవదిత్యభిద్యయుక్తేః ॥ ౬౬ ॥ ఇతిచేన్న సుఖాదిచిత్రతాయా మనసో ధర్మతయాత్మభేదకత్వమ్ । న కథం న చ యుజ్యతే పునస్సా ఘటయేత్ప్రత్యుత మానసీయభేదమ్ ॥ ౬౭ ॥ చితియోగవిశేష ఏవ దేహాకృతిమత్త్వాఘటకో౽స్య చేతనే స్యాత్ । తదభావత ఏవ కర్తృతా స్యాస్తృణాదేరితి కల్పనం వరాయ ॥ ౬౮ ॥ విషయోత్థసుఖస్య దుఃఖయుక్త్వేప్యలయం బ్రహ్మసుఖం న దుఃఖయుక్తమ్ । పురుషార్థతయా తదేవ గమ్యం న పునస్తుచ్ఛకదుఃఖనాశమాత్రమ్ ॥ ౬౯ ॥ ఇతియుక్తిశతోపబృంహితార్థైర్వచనై

నోధర్మత్వే తు కామసంకల్ప ఇత్యాది శ్రుతిమానమితి భావః ॥ ౬౭ ॥ అథన హీత్యాది యదుక్తం తత్రాహ చైతన్యయోగవిశేష ఏవ దేహాద్యవయవ చేతనే పికర్తృత్వఘటకస్స్యాత్ తస్య చితియోగవిశేషస్యాభావాదేవ తృణాదేః కర్తృతా న స్యాదితి కల్పనమేవ శ్రుత్యనుకూలత్వాచ్ఛ్రేష్ఠమిత్యర్థః ॥ ౬౮ యదపి పురుషార్థ ఇత్యాది తత్రాహ విషయోత్థసుఖస్య దుఃఖయుక్తత్వే౽పి నాశరహితం బ్రహ్మసుఖం న దుఃఖయుక్తం ॥❋॥ ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్న బిభేతి కుతశ్చన తత్ర కో మోహః కః శోక ఏకత్వమనుపశ్యత ఇత్యాది శ్రుతేస్త స్మాత్, తదేవ పురుషార్థతయావగమ్యం న తు తుచ్ఛకం దుఃఖనాశమాత్రం

స్వార్థఃతద్ధితః ॥ ౬౯ ॥ ఇత్యేవంయుక్తిశతైరుపబృంహితో౽ప్యేషా మే
షాంతైఃపునస్సప్రసౌవిదల్లాకింజకిరిత్యనురాధ్య్రిత్యనురోధకంచుకవత్ప్ర
వఃచనైర్యతిశ్శంకరాచార్యస్సమద్వైతమతం ప్రసాధ్యపంక్త్యాఖ్య
ప్రస్యవారుణేస్తథాభూతైర్వఃచకైశ్శైవంమతమప్యశిశ్రీత్ నిరాకరణేనజి
తవాన్ ॥ ౭౦ ॥ యతిరాజేవిజితస్సశైవానలకంఠోగర్వేణసహస్వభాష్యం
విసృజ్యచపుండరీకదత్తప్రముఖైః రాతైః శిష్యైస్సహమహర్షేః శరణం
ప్రాప్తవాన్ ॥ ౭౧ ॥ ప్రమన్యంతంచ ... పదకృపా ... ॥ ౭౨ ॥ అథ
సౌరాష్ట్రాదిషుతత్ర తత్ర దేశేష్వస్వీయభాష్యాశిప్ర ... విబుధాన్ ...

శ్శ్రిత్యాపద ... విస ... యద్గిగ్యమతం ... వంవరశ్శ
ద్దశ ... శిత్ ॥ ౭౨ ॥ ... స ...
హా ... చ ... శర ... వా ...
హరిదత్త ... సహ ... ॥ ౭౧ ॥ ...
కరంబతమ ...
కవీంద్రా ... ॥ ౭౦ ॥ ... పిత
త్యనైజ ... పతత్ర ... బహు ... వి
బుధైః ప్రశస్య ... ౭౩ ॥ భుజ
యోరతిర ... శ ... ఖిన ... కాః ।
శరదండ ... శ

డిత్తైర్దేశైస్సబహుధా ... యుష ... ం
వివేశ ॥ ౭౩ ॥ భుజయోరతిప్తే ... శంఖచక్ర ... లోహేనాప ... మలాఢతే
ష్వవయవేషు సంభృతా ... ప్రణానామంకాన్ ... ప్రపన్నశర
దండసదృశం ... గ్నాధికే ... దేశా
న్మేషాంతే శతశః పాంచరాత్ర ... ష్ఠ ... ర్యమృతం మోక్షంపంచభేదా
విదాంజీవేశ్వరభేదాజ్జీవానాంపరస్పరభేదాజ్జీవానాంమచితానాంభేద ఈశ్వర
స్యాచితాంభేదశ్చితాంచపరస్పరభేదమేవంపంచవిధభేదప్రదాంవదంతః
ప్రసన్న ... శిష్యప ... ప్రా ... ర్థః ॥ ౭౪

౧౫ ॥ ఇత్యేవం శైవాదీనాత్మవశంవదం కృత్వా తథా విధాన్ విధాయాతిక్రాం
తవేలాభిర్వచోఝరీభిర్నిరస్తాః ప్రతివాదినో యేన స ఉజ్జయినీం పురీం ప్రా
ప్తవాన్ ॥ ౧౬ ॥ పయోదస్వనశంకయా మేఘశబ్దశంకయా వ్యాకులైర్గేహ
హేమమందిరాదారుద్ధైర్మయూరసముదాయైస్తత్ర నైవ ప్రతినాదితః పునశ్చ
వ్యాప్తాదిశో యేన తథాభూతశ్చంద్రశేఖరస్య మహాకాలాఖ్యశివస్యేజ్యా
సంబంధిమృదంగానాంధ్వనిస్తత్రోజ్జయిన్యామశ్రూయత ॥ ౧౭ ॥ మకరధ్వజ
శాః ॥ ౧౪ ॥ శతశస్సమవేత్య పాంచరాత్రాస్త్వవధూతం పంచ
భిదావిదాం వదంతః । మునిశిష్యవరైరతిప్రగల్భైర్భృగరాస్తై
రివకుంజరాః ప్రభగ్నాః ॥ ౧౫ ॥ ఇతి వైష్ణవశైవశాక్తసౌరప్రము
ఖానాత్మవశంవదాన్విధాయ । అతివేలవచోఝరీనిరస్తప్రతివా
ద్యుజ్జయినీం పురీమయాసీత్ ॥ ౧౬ ॥ సపది ప్రతినాదితః పయోద
స్వనశంకాకులగేహకేకిజాలైః । శశభృన్మకుటాహవానమృదం
గధ్వనిరశ్రూయత తత్ర మూర్ఛితాశః ॥ ౧౭ ॥ మకరధ్వజవిద్వి
షాప్తివిద్వాన్ ప్రమహత్పుష్పసుగంధివస్మరుద్భిః । అగరూద్భవ
ధూపధూపితాశం స మహాకాలనివేశనం వివేశ ॥ ౧౮ ॥ భగవానభివం
ద్య చంద్రమౌళిం మునిబృందైరభివంద్యపాదపద్మః । శ్రమహారిణి
మండపే మనోజ్ఞే సవిశశ్రామ విసృత్వరప్రభావః ॥ ౧౯ ॥ కవయే కథ
యాస్మదీయవార్తామిహ సౌమ్యేతి స భట్టభాస్కరాయ । విససర్జ
వశంవదాగ్రగణ్యం మునిరభ్యర్ణగతం సనందనాఖ్యమ్ ॥ ౨౦ ॥ అ
విద్విషః కామవిద్విషశ్శివస్య ప్రాప్తిం జానాతీతి తథాభూతస్స మహాకాలమం
దిరం వివేశ తద్విశినష్టి పుష్పసుగంధి మద్వాయుభిః శ్రమహృత్ ప్రసశ్చాగరూ
ద్భవధూపేన ధూపితా ఆశా యత్ర తత్ ॥ ౧౮ ॥ మునిసంఘైరభివంద్యపాదప
ద్మః విసృత్వరః పరిసరణశీలః ప్రభావో యస్య స భగవాన్ శంకరశ్చంద్రశేఖరం
మహాకాళేశ్వరమభివంద్య శ్రమహారిణి మనోజ్ఞే మండపే విశ్రామం కృతవాన్ ॥
౧౯ ॥ విశ్రమ్యాయత్కృతవాంస్తన్నాహ ఇహాస్యాం పుర్యాం భట్టభాస్కరాయ
కవయే అస్మదీయవార్తాం హే సౌమ్య కథయేత్యుక్త్వా స మునిర్వశంవదాగ్రగ

ణ్యాంశిష్యాగ్రగణ్యాంసమీపగతంపద్యపాద్యార్ఘ్యంవిససర్జ॥౮౦॥ పావదూ
కోటివక్త్రాసనందనార్యస్తంప్రతిపద్యోవాచ॥ విశినష్టి అభిరూపకులస్యబు
ధగణస్యావతంసభూతం"ని॥ అభిరూపోబుధో"మ్యాఇతిమేదినీబహుధావ్యా
ఖ్యాతోవేదరాశిర్యేనఅయత్నేనవిరస్తాస్సపత్నాయేనతం॥ ౮౧ ॥యదు
వాచతదాహయఃదిగంతగీతకీర్తిఃభగవాంశ్శంకరయోగిచక్రవర్తీప
రమమద్వైతతత్త్వంప్రథయంస్తస్యపరిపంథినాంవాదినాంగర్వంశమయన్
జయతిస్మ సబుధాగ్రణీర్భవంతంజగాదేతిపరేణాన్వయః" ౮౨ ॥యద్బుధా

అభిరూపకులావతంసభూతం బహుధావ్యాకృతసర్వవేదరాశిమ్।త
మయత్ననిరస్తదుస్సపత్నం ప్రతిపద్యైనమువాచవావదూకః॥౮౧
జయతిస్మదిగంతగీతకీర్తిర్భగవాంశ్శంకరయోగిచక్రవర్తీ।ప్రథ
యన్పరమాద్వితీయతత్త్వం శమయంస్తత్పరిపంథివాదిదర్పమ్॥
౮౨॥సజగాదబుధాగ్రణీర్భవంతంకుమతోత్ప్రేక్షితసూత్ర
వృత్తిజాలమ్।అభిభూయవయంత్రయీశిఖానాంసమవాదిస్మప
రావరైకసంధిమ్॥౮౩॥తదిదంపరిగృహ్యతాంమనీషిన్మనసా
లోచ్యనిరస్యదుర్మతంస్వమ్। అథవాస్మదుదగ్రతర్కవజ్రప్రతి
ఘాతాత్పరిరక్ష్యతాంస్వపక్షః॥౮౪॥ ఇతితామవహేళపూర్వ
పరాంగిరమాకర్ణ్యతదాసలబ్ధవర్ణః।యశసాంనిధిరేషభాట్టగో
పస్తమువాచప్రహసన్యతీంద్రశిష్యమ్ ॥౮౫॥ ధ్రువమేషనశు

షేతదాహకుత్సితంమతంయేషాంతైఃకుమతైరుత్ప్రేక్షితంసూత్రవృత్తిజా
లమభిభూయవేదాంతానాంపరావరైక్యబ్రహ్మాభిన్నప్రతీతితాత్పర్యమువాది
ష్మ॥౮౩॥తత్తస్మాదిదమస్మదీయంమతంమనసాలోచ్యస్వీయంమతంవిహా
యపరిగృహ్యతాంయతోహేమనీషిన్ అథవాస్వమతేదురాగ్రహశ్చేత్త
ర్హిఅస్మదీయోదగ్రతర్కలక్షణవజ్రప్రతిఘాతాత్స్వపక్షఃపరిరక్ష్యతాం
౮౪॥ఇత్యేవమవజ్ఞాపూర్వకావర్ణా యస్యాంతాంగిరమాకర్ణ్యాసలబ్ధవ
ర్ణోవిచక్షణోయశసాంనిధిరేషభాట్టప్రస్థగోపోభట్టభాస్కరఃప్రహసంస్తం
యతీంద్రశిష్యమువాచ॥౮౫ ॥ఏషతవగురుర్ముకుందంతంవృత్తాంతంనశు

ఘు) వాక్ఉదవాతావిశిష్టివావివచ స్తనేస్నదంతంపరకీర్తిలక్షణబిసాంకు
రాస్ఫుక్షయంతం విదుషాం శిరస్సునానటదతి శమేన స్పృశ్యత్పదం యస్య॥
౮౬ ॥ మమసూక్తిగుంభబృందేసూక్తిరపనాసముదాయె వల్గతిసతికణాద
భాషితమల్పతాం ప్రాప్నోతికపిలస్యతుప్రలాపః సలాయతె తథాచాధునా
తనానాంసుధియాం కైవకథా॥ ౮౭ ॥ ఇతివాదినమేనంభట్టభాస్కరమథా
నంతరంమశేస్సనందనోఽబ్రవీత్ హేఽవిజ్ఞా మావమంస్థాః మావజానీ
హి అవజ్ఞాంమాకురుయస్మాద్భావరితవదతోఽపిటంకో గ్రావదారణోవజ్రమ

ప్రవానుదంతంమమదుర్వాదివచ స్తనేస్నదంతమ్ । పరకీర్తిబి
సాంకురానదంతంవిదుషాంమూర్ధసునానటత్పదంతమ్॥౮౬॥
మమవల్గతిసూక్తిగుంభబృందే కణభుగ్జల్పితమల్పతాముపైతి । కపి
లస్యపలాయతెప్రలాపఃసుధియాంకైవకథాధునాతనానామ్ ॥
౮౭ ఇతివాదినమబ్రవీత్సనందనఃసగర్వంసవిజ్ఞమావమంస్థాః।
నహిదారితభూధరోఽపిటంకఃప్రభవేద్వజ్రమణిప్రభేదనాయ ॥
౮౮ ॥ సతమేవముదీర్యశీఘ్రకీర్తేరుపకంఠంప్రతిపద్య సద్వివద
స్యః । సకలంతదవోచదానుపూర్వ్యా సముపాత్తాస్పియతీశ
పాంససాద ॥ ౮౯ ॥ అథభాస్కరమస్కరిప్రవీరౌ బహుధాక్షే
పసమర్థనప్రపేతౌ । బహుభిర్వచనైరుదారవృత్తైర్వివదా
తేనిజస్సైషితౌవినాదసు ॥౯౦॥ అనయోరతిచిత్రశబ్దశయ్యాం
దధతోర్దుర్నయభేదశస్త్రయుక్త్యోః । పటువాదవ్యధాంతరంత

ణిభేదనాయసమర్థోనభవతి ॥ ౮౮ ॥ సపద్మపాదస్తంభట్టభాస్కరమే
వముదీర్యశీఘ్రకీర్తేస్సురేశ్వరస్యసమీపంప్రాప్యస్వవాదానుపూర్వ్యాస్తత్సర్వమా
నుపూర్వ్యాప్రోక్తవాన్ సముపాత్తాశ్చభట్టభాస్కరోఽపి యతీశంప్రాప ॥
౮౯॥ అథానంతరంభాస్కరయతీశప్రవీరౌబహుధాఆక్షేపసమర్థనసర
ణియోఃకుశలౌ విజస్సైషితౌబహుభిరుదారవృత్తైర్వచనైర్వివాదం కృతవం
తౌ ॥ ౯౦ ॥ అతిచిత్రశబ్దశయ్యాంతథాభూతపదానుశాంతిం దధతో
ర్దుర్యుక్తిభేదశస్త్రాయుక్తయోర్యయోస్తయోరనయోః పటువాదసంఖ్యే

టస్థాః ప్రతపంతోఽపి కించిదంతరం న ప్రాప్తవంతః ॥ ౯౧ ॥ అథయతిస్త
స్యౌదాస్యం స్వపక్షచంద్రస్య శరత్కాలీనకమలభూతం ॥ ✽ ॥ అబ్జోధ్వాం
తరాచంద్రే నిచులే శంఖపద్మయోరితి విశ్వప్రకాశస్తథా చ చిదబ్జస్య శంక్ర
స్యాగ్రే దృధా జడాబ్జకమలం ముకుళితం భవతి తథాభూతం అస్య పక్షపూ
ర్వస్య శంకరో బహుధా క్షిపత్ పక్షం విశినష్టి సుపండితానామగ్రే అప్రభా
తాః కక్ష్యాః కోట్యో యస్మింస్తం ॥ ౯౨ ॥ అథ భాస్కరో విద్వాన్వాగ్మీవ
రః ప్రకంపితస్స్వస్వపక్షపాలనాయ శ్రుతిశిఖావచోభిః ప్రకాశ్యమద్వై

టస్థాః ప్రతపంతోఽపి న కించనాన్యదవక్ ॥ ౯౧ ॥ అథ తస్యాయ
తిస్సమీక్ష్యౌదాస్యం నిజపక్షాబ్జశరజ్జడాబ్జభూతమ్ । బహుధాక్షి
పదస్య పక్షమారాద్విబుధానాం పురతోఽప్రభాతకక్ష్యమ్ ॥ ౯౨ ॥
అథ భాస్కరవిత్స్వపక్షగుప్త్యై విధుతో వాగ్మివరః ప్రగల్భయు
క్త్యా । శ్రుతిశీర్షవచః ప్రకాశ్యమేకం కవిరద్వైతమపాకరిష్ణు
రూచే ॥ ౯౩ ॥ ప్రశమిన్ త్వదుదీరితం న యుక్తం ప్రకృతిర్జీవ
పరాత్మభేదికేతి । న భినత్తి హి జీవగేశగా వోభయభావస్య తదు
త్తరోద్భవత్వాత్ ॥ ౯౪ ॥ మునిరేవమిహోత్తరం బభాషే ము
కురో వా ప్రతిబింబబింబభేదీ । కథమీరయ వక్త్రమాత్రగశ్చేచ్చి
తిమాత్రాశ్రితేయం తథైవ తుల్యమ్ ॥ ౯౫ ॥ చితిమాత్రగతప్ర
కృత్యుపాధేర్జగతోఽర్బింబపరాత్మపక్షపాతమ్ । ప్రతిబింబిత

తం ప్రగల్భయా యుక్త్యాఽపాకరిష్ణురేవమువాచ ॥ ౯౩ ॥ హే ప్రశమి
న్ ప్రకృతిర్జీవపరాత్మనోర్భేదికేతి త్వదుక్తం న యుక్తం హి యస్మాత్సా జీవ
గా పరాత్మగా వా స భినత్తి తత్ర హేతురుభయభావస్య జీవభావస్యేశభావ
స్య చ ప్రకృత్యుత్తరోద్భవత్వాత్ ॥ ౯౪ ॥ ఇత్యుక్తో మునిరేవమిహోత్తర
ము వాచాదర్శః కిల ప్రతిబింబబింబభేదీ కథం కిం ప్రతిబింబగః ఉత బింబగ ఇతీర
య ముఖమాత్రగశ్చేన్ముకురస్తద్భేదీ తర్హి చిన్మాత్రాశ్రితేయం ప్రకృతిరపి
బింబప్రతిబింబభేదికేతి తుల్యమిత్యర్థః ॥ ౯౫ ॥ నన్వేవం తర్హి చిన్మాత్రాశ్ర
వదుఃఖత్వాదికం కుతో నాపాదయతి కిమితి జీవ ఏవాపాదయతీతి చేత్తత్రాహ చి

తిమాత్రగతప్రకృత్యుపాధేర్బింబభూతపదాత్మపక్షపాతంత్యజతః ప్రతి బింబభూతజీవాత్మపక్షపాతో దర్పణస్యేవకదాచిదపినవిరుధ్యతే॥౯౬॥ న స్వస్యావికారిణ్యా అబోధరూపాయాః ప్రకృతేరవికారినిరస్తసంగం జ్ఞానైక రసస్వరూపం బ్రహ్మాశ్రయోనయుజ్యతె విరోధాత్ అతఏవాంతఃకరణ విశి ష్టసంశ్రితత్వం ప్రకృతేః స్యాదిత్యాశంక్యపరిహరతి అవికారీతి అతఏవఇ త్యపినశంకనీయమితివా ॥ ౯౭ ॥ హియస్మాత్త్వయాపాదితేవిశిష్టగత్వే ప్రమాణకథానదృశ్యతే ననుఅహమజ్ఞఇతి విశిష్టాశ్రితాజ్ఞానానుభవఏవ మానమిత్యాశంక్యాహ తథాహీతిఇహాస్మిన్నర్థేహ మజ్ఞఇత్యేషాప్రతీతి

జీవపక్షపాతోముకురస్యేవవిరుధ్యతేనజాతు॥౯౬॥అవికారినిరస్త సంగబోధైకరసాత్మాశ్రయితానయుజ్యతెస్యాః। అతఏవవిశిష్టసం శ్రితత్వంప్రకృతెస్స్యాదితినాపిశంకనీయమ్ ॥ ౯౭॥నహిమానక థావిశిష్టగత్వేభవదాపాదితఈక్ష్యతెతథాహి। అహమజ్ఞఇతిప్ర తీతిరేషానహిమానత్వమిహాశ్నుతెతథాచేత్॥౯౮॥అనుభవ్యహ మిత్యపివప్రతీతెరనుభూతేశ్చవిశిష్టనిష్ఠతాస్యాత్ । అజడానుభవ స్యనోజడాంతఃకరణస్థత్వమితీష్టతానతస్యాః॥ ౯౯ ॥ ననుదా హకతాయథాగ్నియోగాదధికూటంవ్యపదిశ్యతేతథైవ । నను భూతిమదాత్మయోగతోంతఃకరణేసావ్యపదిశ్యతెఽనుభూతిః ॥ ౧౦౦॥ ఇతిచెన్నైవమిహాపి తస్యమాయాశ్రయచిన్మాత్రయుతేత

త్వానత్వంనహ్యాశ్నుతెతథాచాదిత్యస్యోత్తరేణసంబంధః॥౯౮ ॥ విపక్షేదో షమాహ తథాచేదుక్తప్రతీతిర్మానత్వమశ్నుతేచేదహమనుభవీత్యపిప్రతీతే ర్మాతోరనుభూతేరపివిశిష్టనిష్ఠతాస్యాత్ ఇష్టాపత్తిమాశంక్యాహఅజడస్యా నుభవస్యజడాంతఃకరణనిష్ఠత్వంనభవతీతిహేతోస్తస్యావిశిష్టనిష్ఠతాయాఇ ష్టతానాస్తి॥ ౯౯॥భట్టభాస్కరశ్శంకతేననుయథాదాహకవహ్నితాదా త్మ్యాల్లోహపిండేదాహకతావ్యపదిశ్యతెతథైవానుభూతిమదాత్మతాదా త్మ్యాదంతఃకరణెసానుభూతిర్వ్యపదిశ్యతఇత్యర్థః ॥ ౧౦౦ ॥ పరిహరతి ఇ తిచేన్నైనం.యతస్తథైహాపిమాయాశ్రయచిన్మాత్రయుతెంతః కరణేతస్యా

జ్ఞానస్యోపచారో౽సపునస్తస్యచిన్మాత్రస్యోపాధిః ప్రకృతేర్యోగతో౽న్తఃకరణస్యేత్యన్యథాగతిస్సమానా ॥ ౧౦౧ ॥ ననుతత్రాంతఃకరణే౽నుభూతేర్వ్యపదేశే౽జడానుభవస్యజడాంతఃకరణస్థత్వమనుపపన్నమితిబాధకస్యసత్త్వాదనుభూతిమదాత్మయోగాదంతఃకరణే౽నుభూతివ్యపదేశఇతీయంగతిరస్తు ప్రకృతేంతఃకరణస్యాయామాశ్రయత్వేబాధాభావాన్నాయాశ్రయచిన్మాత్రయుతేంతఃకరణే౽జ్ఞానస్యోపచారఇత్యుక్తాసాగతిర్నాస్తీత్యాశంక్యపరిహరతిఇతినచవాచ్యమిహైకతఇత్యపేక్షాయాం మాహాత్మజ్ఞైవిద్యాజనితేచిత్తైవిద్యాశ్రయత్వాద్యోగస్యబాధకత్వాత్ ॥ ౧౦౨ ॥ కించేదమజ్ఞానంయదిహృదాశ్రితంస్యాత్తర్హి౽అధిసుప్త్యపిసుషుప్తావపిచిత్తవర్తితద

థో౽పచారః । నపునస్తత్రోపాధియోగతేంతఃకరణస్యేతిసమానాన్యథాగతిర్హి ॥ ౧౦౧ ॥ నచతత్రహిబాధకస్య సత్త్వాదియమస్తు ప్రకృతేన్నసాస్త్యబాధాత్ । ఇతివాక్యమిహాపితజ్జచిత్తైతదుపాశ్రిత్యయతేశ్చబాధకత్వాత్ ॥ ౧౦౨ ॥ అధిసుప్త్యపిచిత్తవర్తితత్త్వాద్యదివాజ్ఞానమిదంహృదాశ్రితంస్యాత్ । తదిహాస్తినమానముక్తరీత్యాప్రకృతేదృశ్యవిశిష్టనిష్ఠతాయాః ॥ ౧౦౩ ॥ ననునప్రతిబంధికైవసుప్తావితిసాదూరతఏవచిద్గతేతి ప్రతిబంధకశూన్యతాతుసుప్తైఃపరమాత్మైక్యగతేస్సతేతివాక్యాత్ ॥ ౧౦౪ ॥ న

జ్ఞానంస్యాత్తత్తస్మాదిహాస్యాంప్రకృతేర్దృశ్యాంతఃకరణవిశిష్టనిష్ఠతాయాముక్తరీత్యాప్రమాణంనాస్త్యతశ్చిద్గతైవేత్యర్థః ॥ ౧౦౩ ॥ ఏవముక్తో భట్టభాస్కరశ్శంకతే నన్విత్యాదిచతుర్భిస్సుసుషుప్తౌ జీవబ్రహ్మైక్యప్రతిబంధికావిద్యైవనాస్తీతిహేతో౽స్సావిద్యాతదానీంచిద్గతేతిదూరతఏవాతః ప్రమాణాకాంక్షాయామాహసుప్తే౽ప్రతిబంధకశూన్యతాతుసతా సౌమ్యతదాసంపన్నో భవతిస్వమపీతోభవతీతి వాక్యాజ్జీవస్యపరమాత్మనైక్యస్యావగతేస్తథాచోక్తశ్రుతివాక్యమేవాత్రప్రమాణమితిభావః ॥ ౧౦౪ వనుసతిసంపద్యనవిదురితివాక్యాత్తత్రసుషుప్తావజ్ఞానస్థితిప్రతీతిరిత్యాశంక్యపరిహరతి నచేతి సతిపరమాత్మనిసంపద్యైక్యంప్రాప్యజనానవిదుఃకిమ

జ్ఞానంతి హేతుమాహ యత ఉక్తశ్రుతిగీస్తజ్జ్ఞానమధిష్ఠితపతినిషేధతీనను నిష్ఠానో౽జ్ఞాననిషేధోత్రనాస్తీత్యాశంక్యపరిహరతి దితి నిష్ఠానో౽త్ర శ్రుతిగిరి నేతినచాత్ర హేతు మాహ నవి దురితి జ్ఞానాభావ ప్రతీతేరితి॥ ౧౦౫॥ కించైతదజ్ఞానం కిమనిత్యముతానిత్యమేవేతి వికల్ప్య దూషయతి ఇహో క్తవికల్పద్వయే ప్రథమో వికల్పస్సమ్యఙ్నాస్తితత్ర హేతుర్యుక్త్యభావాత్ నాంతో౽స్యానివర్తకసత్వేనానివర్తకసత్వాభావాత్ ఏతదేవోపపాదయని మస్యచిత్ప్రకాశోనివర్తక ఉత జడ ప్రకాశ ఇతి వికల్ప్యాద్యం ప్రత్యాహ హియస్మాత్తదజ్ఞానమవిరోధిచిత్ప్రకాశో నభిద్యా

చతత్రచతత్ర్పినితి ప్రతీతిస్సతిసంపద్యవిద్యాన్నహీతివాక్యాత్ శ్రుతి గీస్తదధిష్ఠితపత్యభావప్రతిపత్తేర్నచనిష్ఠానో౽త్ర నేతి॥ ౧౦౫॥ కిమనిత్యమనిత్యమేవచైతత్ప్రథమో నేహ సమస్తి యుక్త్యభా వాత్। అనివర్తకసత్వతో౽స్య నాంతో నహి విద్యాదవిరోధిచిత్ప్ర కాశః॥ ౧౦౬॥ నచతచ్ఛమయేజ్జడప్రకాశో౽ప్యవిరోధాత్సుతరాం జడత్వతో౽స్య తదిహాప్రతిబంధకత్వనస్యప్రథ వేస్మిన్త్వహంత ద్భ్రమగ్రహాది॥ ౧౦౭॥ ఇతి చేదిదమీరయ భ్రమః కో మనుజో౽ హంత్వితి శేముషీతిచేన్న। అతిసిస్మృతిశీలతాతవాహో గదితుస్స ర్వపదార్థసంకరస్స॥ ౧౦౮॥ ప్రమితి త్వము పాశ్రయస్ప్రతీతే

త్(ఉక్తశ్లోకస్థతత్పదమత్రాపిసంబంధనీయం॥ ౧౦౬॥ ద్వితీయం ప్రత్యాహ తదజ్ఞానం జడప్రకాశో౽పి చశమయేత్తత్ర హేతుర్జడేన జడస్యావిరోధాభావాత్॥ ౧౦౭॥ భ్రమేణనిరస్తసంసారసిరాసో౽ర్థాత్సే త్స్యత్యత్ర గ్రహణంత్వయోగ్యత్వాదేవనోపపన్నమిత్యభిప్రాయేణాచార్య అహ ఇతీతిభిన్నాభిన్నవిషయత్వేన సర్వప్రత్యయయాథార్థ్యాన్న భ్రమ సిద్ధిరితి కింతద్భ్రాంతిః ప్రశ్నం మతో౽త్తరమాహ మనుష్యో౽హమిత్యహంకారాదిదేహపర్యంతే౽నాత్మన్యాత్మబుద్ధిభ్రమ ఇత్యర్థః ఉపహాసపూర్వక ముత్తరం వక్తుమాచార్య అహేతిచేన్నాహో సర్వపదార్థసంకరస్యావక్తుస్త వాతి విస్మరణశీలతా॥ ౧౦౮॥ విస్మరణశీలతామేవాహ సర్వస్యాపి భిదభిద్వ

యవిషయత్వాత్స్వశాస్త్రప్రసిద్ధాద్ధేతోరముకః ఖండ ఇతి భేదాభేదప్రత్యయస్య ప్రమాణత్వముపపన్నమహం మనుజ ఇతి ప్రత్యయం భేదాభేదవిషయం తు త్వం భేదాభేదాభ్యాం సవర్ణసంకరవాదీ కిమిత్యపేక్షసే ॥ ౧౦౯ ॥ తథా చేదమనుమానం సిద్ధం వివాదాస్పదాహం మనుజ ఇతి బుద్ధిః ప్రమాణం భిన్నాభిన్నవిషయత్వాత్ సాఖండో ఽయమిత్యేషా తవ ప్రతీతిరిహానుమానే చారునిదర్శనం దృష్టాంతః ॥ ౧౧౦ ॥ నను సంఘాతాత్మబుద్ధిరప్రమాణం నిషిధ్యమానవిషయత్వాత్ ఇదమిప్రతిపన్నరజతబుద్ధివదితి సాధ్యాభావసాధకహేత్వంతరేణ ప్రబలాం సత్ప్రతిపక్షతామాపాదయతి భట్టభాస్కరో నన్వితి

రముకః ఖండ ఇతి స్వశాస్త్రప్రసిద్ధాత్ । భిదభిద్ద్వయగోచరత్వహేతోర్ద్విగుణమేతాంతు కిమిత్యపేక్షసే త్వమ్ ॥ ౧౦౯ ॥ అనుమానమిదం తథా చ సిద్ధం విమతా ధీః ప్రమితభిదాభిదిత్వాత్ । ఇహ చారునిదర్శనం భవేత్ సా తవ ఖండో ఽయమితి ప్రతీతిరేషా ॥ ౧౧౦ ॥ నను సంహననాత్మధీః ప్రమాణం న భవత్యేవ నిషిధ్యమానగత్వాత్ । ఇదమిప్రతిపన్నరూప్యధీవత్ప్రబలా సత్ప్రతిపక్షతేతి చేన్న ॥ ౧౧౧ ॥ వ్యభిచారయుతత్వతో ఽస్య ఖండః పశురిత్యత్ర తదన్యధీస్థముండే । ఇతరత్ర నిషిధ్యమానఖండాల్లిఖితత్వేన నిరుక్తహేతుమత్త్వాత్ ॥ ౧౧౨ ॥ నను హేతురయం పరిక్ష్యతేఽత్ర ప్రతిపన్నోపధికే నిషేధగ

నాహం మనుజో బ్రహ్మాస్మీతి ప్రతిపన్నోపాధౌ నిషిధ్యమానవిషయత్వమిత్యర్థః దూషయతీతి చేన్నేతి ॥ ౧౧ ॥ తత్ర హేతుమాహాస్య హేతోః ఖండః పశురిత్యత్ర వ్యభిచారయుక్తత్వాత్ కుత ఏతదితి తత్ర హేతుతత్ర నాయం ఖండో గౌః కింతు ముండో గౌరితి ఖండాన్యధీస్థే ముండే నిష్యమానఖండాల్లిఖితత్వేన నిషిధ్యమానవిషయత్వరూప నిరుక్తహేతుమత్త్వాత్ తథా చ ఖండముండాభ్యాం గోత్వస్యాభేదవద్దేహబ్రహ్మభ్యాం జీవస్యాభేదప్రత్యయస్య ప్రామాణ్యోపపత్తిరితి భావః ॥ ౧౧౨ ॥ నను నాయం నిషిధ్యమానవిషయత్వమాత్రం హేతుః కింతు ప్రతిపన్నోపాధౌ నిషిధ్యమానవిషయత్వమితి భట్టభాస్కరశ్శంకతే నన్వితి ప్రతిపన్నస్యోపాధౌ నిషిధ్యమానత్వోపాధిక ఉపా

ఖ్యావఛ్ఛిన్నా నే తథా చేదమంశే ప్రతిపన్నం తత్రై వనిషిధ్యతే నేదం రజతమితి తథాత్మని ప్రతిపన్నం మనుజత్వం తత్రైవ నిషిధ్యతే ఇతి తస్య భ్రమత్వం ఖండో గౌరిత్యస్య తు తద్వైపరీత్యాన్న తత్త్వమితి భావః దూషయతీతి తత్ర హేతు ర్విపక్షితస్య హేతోః పునరప్యముత్ర ఖండో గౌరిత్యముష్మిన్ వ్యభిచారా దేవ ౧౧౩॥ నను నాయం ఖండః కింతు ముండ ఇతి గోత్వోపాధౌ ప్రతిపన్నస్య ఖండస్య న తత్ర నిషేధో౽పితు ప్రథమానముండే ఇతి తథా చ హేతో ర్వ్యభిచారితా నాస్తీతి శంకతే నన్వితి ॥౧౧౪॥ పరిహరతీతి చేన్న వికల్పనాసహత్వాత్ వికల్పనాసహత్వమేవ దర్శయతి కిము ఖండస్య కేవలే ముండే నిషేధః ఉత గోత్వోపహితే ముండే న నిషేధస్తత్ర ప్రథమో న యుజ్యతే ప్రాప్త్యభావాత్

త్వమ్। ఇతి చేన్న విపక్షితస్య హేతో ర్వ్యభిచారో౽ప్యసవ్యముత్ర
తథైవ ॥౧౧౩॥ నను గోత్వ ఉపాధికే త్వముష్య ప్రతిపన్నస్య హి తత్ర నో నిషేధః। అపి తు ప్రథమాన ముండ ఇత్యత్ర తథా చ వ్యభిచారితా న హేతోః ॥౧౧౪॥ ఇతి చేన్న వికల్పనాసహత్వాత్కిము ఖండస్య తు కేవలే నిషేధః। ఉత గోత్వసమన్వితే స ముండే ప్రథమో నో ఘటతే ప్రసక్త్యభావాత్ ॥౧౧౫॥ నహి జాత్యవిశేషిఖండకే ప్రసక్తిః పరముండస్త్వితి సంప్రసక్త్యభావః। చరమో౽పి న గోత్వయుక్తముండే ఖలు ఖండస్య నిషేధకాల ఏవ ॥౧౧౬॥ స్వవిశేషణభూతగోత్వ వీవస్ఫుటమేతస్య నిషేధనం ప్రసక్తం స్యాత్। తదిహాపి చేత్తు హేతు

౧౧౫॥ హేయుస్త్వాదిపరిభూత లే ఘటా నేత్యత్ర భూతలసంసృష్టతయా ప్రతిపన్నస్య స్వగ్రమాణస్యాస్యత్ర నిషేధో దృష్టః పరో ముండస్తు కదాచిదపి ఖండే ప్రసక్తో న భవతీత్యేతస్మాత్ప్రసక్త్యభావః ద్వితీయం ప్రత్యాహ చరమో౽పి న యతో గోత్వోపహిత ముండే ఖండస్య నిషేధసమయ ఏవ ముండవిశేషణీభూత గోత్వే ప్యేతస్య ఖండస్య నిషేధనం ప్రసక్తం స్యాద్యథేదమిహ ప్రతిపన్నమిదం తోపహితశుక్తి వ్యక్తౌ నిషిధ్యతే తద్వదిత్యర్థః తత్ర స్వాదివాప్రతిపన్నోపాధౌ నిషిధ్యమాన విషయే ఖండజ్ఞానే రుక్తహేతోః ప్రతిపన్నోపాధౌ నిషిధ్యమాన విషయస్య సత్త్వాదస్య హేతోర్వ్యభిచారో దృఢవజ్రలేప ఏవ

౧౧౬ ॥ ౧౧౭ ॥ అత్రానుచ్ఛిన్నైకత్వవ్యవహారకర్తృత్వ ముపాధిరతిశఙ్కామన
భాతీతిశంకతే నన్వితి నాయంఖండోఽగారితినిషేధ ప్రత్యయోత్తర కాలమపి
ఖండిగొత్వవ్యవహారోలక్ష్యతే నతథాబ్రహ్మసాక్షాత్కారాదూర్ధ్వ౦ం
మనుజత్వవ్యవహారఇతిభావః సాధనవ్యాపకత్వాన్నాయముపాధిరితిసమా
ధత్తైఇతిచేన్నసాక్షాత్కారోత్తరకాలమపిప్రారబ్ధకర్మానురోధాదహం
మనుజఇత్యహమోనుభవేనసాధనవ్యాపకత్వాత్ ॥ ౧౧౮ ॥ ప్రారబ్ధక
ర్మణసమాప్తౌసంధ్వంవ్యవహారస్యవ్యవహర్తుశ్చోచ్ఛేదాన్నసాధనవ్యా
పకత్వమిత్యాశయేనచోదయతి నన్వితి యత్రత్వస్యసర్వమాత్మైవాభూత్త
సత్వకోఽస్యవ్యభిచారోద్యకర్త్రలేవఏవ ॥ ౧౧౭॥ ననుభాతిత
రాముపాధిర(...)దర్శనస్యవ్యవహర్తృతేతిచేన్న । అహ
మోనుభవేససాధనవ్యాపకభావాదవగత్యనంతరంచ॥ ౧౧౮॥
ననుతద్వ్యవహారసంధిహాయాఇహాతత్కైనకమిత్యనేనముక్తౌ ।
శ్రుతివాక్యగతేనసంప్రతీతేవ్యవహర్తురుక్తఃకథంచిదేతిచేన్న॥
౧౧౯ ॥ తదిదంఘటతేమతేస్వదీయే తదబోధోల్లసితత్వతో
ఽఖిలస్య । తదబోధలయేలయోపపత్తేజగతస్సత్యతయాభిదా
నతేస్యాత్ ॥ ౧౨౦॥ ననుపంచసుతుస్థలేషుభేదోహ్యభిదానోతు
శరీరదేహినోస్తే । ప్రథితస్థలపంచకేతరత్వాత్కథితాహ్యత్రత
త్కైనకంపశ్యేతిశ్రుతివాక్యగతేనమోక్షేఇహాతత్కైనకమిత్యనేనతద్వ్యా
వహారోచ్ఛేదస్యసమ్యక్ ప్రతీతేర్వ్యవహర్తురుచ్ఛేదఃకథం నాస్తి కింత్వ
స్త్యేవ పరిహారతేతిచేన్నేతి ॥ ౧౧౯॥ యస్మాత్తదిదమస్మదీయేమతేఘటతే
తస్యపరబ్రహ్మణోఽబోధఃసచాసావబోధఇతివా సర్వస్యతదజ్ఞానవిలసిత
త్వాత్తదజ్ఞానలయేలయోపపత్తేస్తే మతేతు జగతః సత్యతయోచ్ఛేదో
నస్యాత్ ॥ ౧౨౦ ॥ భిన్నాభిన్నవిషయత్వస్యహేతోరసిద్ధిశ్శంకతే ననుజా
తివ్యక్తిగుణగుణికార్యకారణవిశిష్టస్వరూపాంశాంశి సంబంధా యత్రవి
ద్యంతేతత్పంచసుతుస్థలేషుభేదోభేదశ్చనతు శరీరదేహినోస్తేభిదాభిదేత

అనుచ్ఛిన్నఖండేయమితివ్యవహర్తృతా.

త్రాహేతురుక్తః ప్రథితస్థలపంచకేతరత్వాదయమర్థః దేహదేహినోర్ద్ర-
వ్యత్వాజ్జాతివ్యక్తితా గుణగుణిభావశ్చ న సంభవతి నాపి కార్యకారణతా దే-
హస్య భౌతికత్వాత్ నాపి విశిష్టస్వరూపతా దండవైశిష్ట్యస్య చైత్రతంత్ర-
తావద్దేహస్యాత్మతంత్రత్వాభావాత్ నాప్యంశాంశితా దేహినో నిరవ-
యవద్రవ్యత్వాత్తథా చాత్ర దేహదేహినోర్హేత్వసిద్ధిరేవ ఫలితేత్యర్థః ॥
౧౬౧ ॥ పరిహరతీతి చేన్నేతి కిం మిళితానామేతేషాం భేదాభేదప్రయోజ-
కత్వముత పృథగేవ తత్రాద్యో న సంభవతి యతో మిళితాః పంచ క్వచిదపి న
స్యుః ॥ ౧౬౨ ॥ అంతో౽పి న యుజ్యతే తదా ప్రత్యేకం ప్రయోజకత్వే గుణగు-

థాచ హేత్వసిద్ధిః ॥ ౧౬౧ ॥ ఇతి చేన్న వికల్పనాసహత్వాన్మి-
ళితానాం భిదభేదతంత్రతా కిమ్ । ఉత వా పృథగేవ తత్ర నాద్యో
మిళితాః పంచ న హి క్వచిద్యతః స్యుః ॥ ౧౬౨ ॥ చరమో౽పి న యుజ్య-
తే తదంగాంగికభావస్య చ తంత్రతా న కిం స్యాత్ । న చ యోజక
గౌరవం చ దోషః ప్రకృతే తస్య తవాపి సమ్మతత్వాత్ ॥ ౧౬౩ ॥ అ-
పి చాన్యతమస్య జాతితద్వత్ప్రభృతీనాం ఘటకత్వగ్రహశ్చేత్ ।
అపి సో౽త్ర న దుర్లభశ్చిదాత్మాంగకయోః కారణకార్యభావ-
భావాత్ ॥ ౧౬౪ ॥ న చ వాచ్యమిదం పరాత్మజత్వాత్సకలస్యాపి న
జీవకార్యతేతి । తదభేదత ఏవ సర్వకస్యాప్యుపపత్తేరిహ జీవకార్య-
తాయాః ॥ ౧౬౫ ॥ తదసిద్ధిముఖానుషంగదోషానుదయాదుక్తన-

యే భావాదివదంగాంగికభావస్య దేహదేహిభావస్యాపి ప్రయోజకత్వం కిం న
స్యాత్ న చ ప్రయోజకగౌరవమపి దోషః ప్రకృతే తస్యాంగాంగికభావస్య
తవాపి సమ్మతత్వాత్ దేహదేహినోర్భేదాభేదానంగీకారే సర్వసంకర-
వాదినస్తవ సిద్ధాంతో బాధ్యేత ॥ ౧౬౩ ॥ అపి చ జాతిజాతివత్ప్రభృతీనాం
జాతివ్యక్త్యాదీనామన్యతమస్య ప్రయోజకత్వాభినివేశశ్చేత్సో౽ప్యత్ర దుర్ల-
భో నాస్తి చిదాత్మశరీరకయోః కార్యకారణభావసత్త్వాత్ ॥ ౧౬౪ ॥ సకల-
స్యాపి పరాత్మకార్యత్వాన్న జీవకార్యతేతీదం త్వయా న చ వాచ్యం జీవస్య బ్ర-
హ్మాభేదాదేవ సర్వస్యాపీహ జీవకార్యతాయా ఉపపత్తేః ॥ ౧౬౫ ॥ అసి-

ఖ్యాదిదోషవైధుర్యాదనుమానం నిరవద్యమిత్యుపసంహరతి తత్రాస్మాదసిద్ధ్యా దీనామనుమానదోషాణామనుదయాదుక్తానుమానస్యానిర్మలత్వమతో భ్రమప్రమితిత్వవేదినస్తవ భ్రమపదార్థ ఏవ న సిధ్యేత్ ॥౧౨౬॥ అహంమనుజ ఇత్యాదిప్రత్యయానాం యాథార్థ్యాన్న భ్రమత్వమిత్యుక్తం సంప్రతి సమవాయికారణపర్యాలోచనయాపి భ్రమత్వం ప్రతిక్షిప్యత ఇత్యాహ అపి చైష భ్రమః కిం తవ మతేంతఃకరణస్య పరిణామః అథవా చిదాత్మనోఽసౌ పరిణామ ఇత్యస్మిన్ పక్షద్వయే ఆద్యో న సంభవతి తస్య భ్రమస్యాత్మగతత్వానుభవస్య భంగాపత్తేః మృజ్జస్య ఘటస్యేత తత్వ నాశ్రయత్వ వదంతః కరణపరిణామి

> యస్యానిర్మలత్వమ్। భ్రమధీ ప్రమితిత్వవేదినోఽత స్తవ నభ్రాం
> తిపదార్థ ఏవ సిధ్యేత్ ॥౧౨౬॥ అపి చ భ్రమ ఏష కిం తవాంతఃకర
> ణస్యేతి చిదాత్మనోఽథవాసౌ పరిణామ ఇహాదిమో న తత్స్యాత్మగ
> తాత్మానుభవస్య భంగపత్తేః ॥౧౨౭॥ నను రక్తతమప్రసూనయో
> గాత్స్ఫటికే సంస్ఫురణం యథారుణిమ్నః। భ్రమసంయుతచిత్తయో
> గతోఽస్య భ్రమణస్యానుభవస్తథాత్మని స్యాత్ ॥౧౨౮॥ ఇతి చే
> దయమీరయాత్మయోగాద్భ్రమణస్యాశ్రితఏవ సన్న సన్వా। ప్రథ
> మో ఘటతే న సంస్పృశి స్తైఽపరథా ఖ్యాతివదస్య శూన్యకత్వాత్ ॥
> ౧౨౯॥ చరమోఽపి న యుజ్యతే పరోక్షప్రథనస్యానుపపద్యమాన
> తాయాః। పరిణామవిశేష ఆత్మనోఽసౌ భ్రమ ఇత్యేష న యుజ్యతేంత్య

త్వే భ్రమస్యాత్మాశ్రయత్వం న స్యాదిత్యర్థః ॥౧౨౭॥ నను రక్తతమస్య జపాకుసుమస్య యోగాద్యథా స్ఫటికే లౌహిత్యస్య స్ఫురణం తథా భ్రమసంయుతచిత్తయోగాదస్య భ్రమస్యాత్మన్యనుభవః స్యాదితి శంకతే నన్వితి ॥౧౨౮॥ ఏతత్పరిహర్తుం పృచ్ఛతీతి చేదయమంతఃకరణాశ్రితస్య భ్రమస్య స్వీకృత ఆత్మసంబంధస్సన్న సన్వా తత్ర ప్రథమో న ఘటతే అన్యథాఖ్యాతివాదినస్తవ మతే సంసర్గస్య శూన్యత్వాత్తథా చాత్మభ్రమసంబంధో న స్యాదిత్యర్థః ॥౧౨౯॥ నాప్యంత్యశ్చ పరోక్షప్రథాయా అనుపపద్యమానత్వాదిత్యాహ చరమోపీతి ఏవమంతఃకరణస్య పరిణామో భ్రమ ఇతి పక్షం నిరాకృత్యాత్మనః పరి

ణామవిశేషోపాభమిత్యేతమంత్యాపఖ్యం నిరాచష్టే పరిణామవిశేష ఇతి॥ ౧౩౦ ॥ తత్ర హేతుర్నిస్త్రైగుణ్యసంగస్యాత్మనో సభాగతయా నిరవయవద్రవ్యత్వేన పరిణామాయోగ్యత్వాత్ పరిణామిత్వమంగీకృత్యాప్యాహ యోగ్యతాయామపిబుధ్యాకృతీత్యాగ్నాం తదాకారేణ చిదాత్మనోస్యపరిణామాయోగాదిత్యర్థః ॥౧౩౧॥ హేయస్సాక్షిస్వజ్ఞానాశ్రయస్యసుఖమహామహత్వాప్సం నకించిదపేదివమితిసహ్రాస్థితపరామర్శానుమేయస్యకారణవిరమే విస్తృత్వేన నిత్యంచయత్ జ్ఞానసంతదాత్రి యస్య ప్రత్యగాత్మనః పునరన్యస్యచిత్స్వరూపాపోఘ్రిమాత్మకః పరిణామోఽసంభవతి గుణజాతావవాంతరజాతితపత్తః ॥ ౧౩౦ ॥ అసభాగత యాత్మనోనిస్త్రైతనయుక్తేః పరిణత్యయోగ్యతాయాః । పరిణత్యాయుతేశ్చయోగ్యతాయామపిబుధ్యాకృతితచ్చిదాత్మనోస్య॥ ౧౩౦॥ హేయసాక్షిచిదాశ్రయ ప్రతీచః పరిణామకిప్రకనస్యనిస్స్వరూపః। గుణయోస్సముదాయగత్యయోగాగ్గుణతావాంతరజాతితస్సజాత్యోః॥ ౧౩౨॥ యుగపత్సముచ్చితేనో హేశాక్త్యర్ద్వయకంయత్రచకుత్రచిద్ధుటేత నను భిన్నగుణోగుణీతథాచ ప్రసరేన్నాదితమష్టతేతిచేన్న ॥ ౧౩౩ ॥ కటకాశ్రయభూతదీప్తి హేమ్నారుచకాధారకభావవత్తథైవ। అపినాశి చిదాశ్రయస్య భూయోస్య చిదాధారతయాస్థితేరయోగాత్ ॥ ౧౩౪॥ నచసంస్కృతికగ్రహేణాప్యవిద్యాభ్రిమశబ్దా

స్సజాత్యోగుణయోస్సముదాయగత్యయోగాద్యుగపత్సమవాయాయోగాదేకద్రవ్యాశ్రితరూపరసాదిగుణవ్యావృత్త్యర్థం గుణతావాంతరేతివిశేషణం ॥ ౧౩౨ ॥ హేయసాచ్చోక్త్యర్ద్వయంయత్రకుత్రచిదపినోసంభవతి నను నన్వతేజ్ఞానం న గుణోఽపితుగుణీద్రవ్యపదార్థః తథాచ నోదితదుష్టతా ప్రసరేత్ తద్దూషయతీతిచేన్నేతి ॥ ౧౩౩ ॥ తత్ర హేతుమాహ కటకాశ్రయభూతదీప్తసువర్ణస్యతద్దైవరుచకాధారత్వం యథాతత్తైవనిత్యజ్ఞానాశ్రయస్యభూయోజ్ఞానాంతరాధారతయాస్థితేరయోగాత్ ౧౩౪॥నసుభ్రిమశబ్దార్థస్సిరుక్త్యసంభవేపిసంస్కృతిరగ్రహణంవావిద్యా

స్యాదిత్యాశంక్య పరిహరతి నచేతి తత్ర హేతుమాహ భ్రమసంజ్ఞితేతి॥౧౩౫॥ అగ్రహణమపి కింస్వరూపగ్రహణస్యాభావః ఉత ఆగంతుకస్యేతి వికల్పాద్యం ప్రత్యాహ నాప్యగ్రహణం చితేరభావశ్చితిరూపగ్రహణస్య నిత్యత్వేన తస్య చితేరభావస్యాసంభవాత్ ద్వితీయం ప్రత్యాహ వృత్త్యభావోఽప్యగ్రహణం న భవతి తత్ర హేతుస్తస్యా వృత్తేరాగంతుకస్యాగ్రహణస్యాభావేఽపి చిదాత్మనస్స్ఫురణాన్న తస్య ప్రతిబంధకత్వమిత్యర్థః ॥ ౧౩౬ ॥ నన్వత్వస్యాజ్ఞానాద్యుపగమే తస్య భంజకం నేష్యత ఇత్యాశంక్య పరిహరతి నచేతి

ధర్మనిరుక్త్యసంభవేఽపి భ్రమసంజ్ఞితవస్త్వసంభవే భ్రమసంపా
దితసంసృతేరయోగాత్ ॥ ౧౩౫ ॥ అపి నాగ్రహణం చితేరభా
వశ్చితిరూపగ్రహణస్య నిత్యతాయాః । తదసంభవతో న వృత్త్య
భావస్తదభావేఽపి చిదాత్మనోఽవభాసాత్ ॥ ౧౩౬ ॥ న నను భంజకమి
ష్యతే న తస్యాపగమే ఖండవాక్యజాత్మకస్య । ఇతి వాక్యముఖండ
వృత్తిరూపః శబ్దబోధకస్య వివర్తకస్య యోగాత్ ॥ ౧౩౭ ॥ అపి
చేష్టతదన్యహేతుధీజే జగతీ హ్యప్రవృత్తిలేశఘటితే సకలవ్యవహా
రసంకరత్వాత్తు చలం జీవనికాపి మూలభాతే ॥ ౧౩౮ ॥ ఇతియుక్తి
శతైరమర్త్యకీర్తిస్సుమతీంద్రం తమతంద్రితం సజిత్వా శ్రుతి
భావవిరోధిభావభాజం విమతగ్రంథమమంథరం మమంథ ॥
౧౩౯ ॥ ఇతి భాస్కరదుర్మతేఽభిభూతే భగవత్పాదకథాసు

తత్త్వమస్యాదిమహావాక్యజన్యాఖండవృత్త్యారూఢపరబ్రహ్మచైతన్యస్య నివర్తకత్వయోగాత్ ॥ ౧౩౭ ॥ కించేష్టానిష్టసాధనజ్ఞానజనితే సవర్ణస్యాజంగమస్య ప్రవృత్తినివృత్తీ న చ లేశసవర్ణసంకరమతే సంభవతః సకలవ్యవహారస్యాసంకీర్ణత్వాత్ జీవనికాపి లేశమూలభాతస్స్యాదలమిత్యాహ అపి చేతి॥౧౩౮॥ ఇత్యేవం యుక్తిశతైస్స అమర్త్యకీర్తిర్గ్ఘవాః భాష్యకారస్తమనలసం సుధీంద్రం భట్టభాస్కరం జిత్వా శ్రుతిభావవిరోధిభావ భాజం విమతగ్రంథం ఝడితి మమంథ ॥ ౧౩౯ ॥ ఇత్యేవం భాస్కరదుర్మతేఽభిభూతే సతి భగవత్పాదకథాలక్షణా సుధా ప్రసస్రే విస్తారం గతా యథా ధునీ భూతానాం

వార్షికపయోదానాం జాలే విగతే సతి శరత్కాలీన చంద్రచంద్రికాత
ద్వదిత్యర్థః ॥ ౧౪౦ ॥ సంవదతిషు జనపదేషు ప్రసిద్ధాన్ విబుధాన్ బాణా
దీన్ దండితాన్ కథాభిః శిథిలీకృతదుర్మతాభిమానాన్ నిజభాష్యశ్రవణో
త్కంఠితాంశ్చకార కథాభిః ప్రసిద్ధానితి వా ॥ ౧౪౧ ॥ బాహ్లికాంస్తు దేశాన్ప్ర
తిపద్య మహర్షౌ శ్రీశంకరే శిష్యేభ్యస్స్వభాష్యం వివృణ్వతి సతి ఆర్హతసం
జ్ఞకే వివసనసమయే ప్రవీణాః కేచిదసహిష్ణవ ఊచుః ॥ ౧౪౨ ॥ బోధాత్మకో జీ
వో జడవర్గస్త్వజీవః ఏతయోరయమపరః ప్రపంచో జీవాస్తికాయః పుద్గ
లాస్తికాయః ధర్మాస్తికాయః అధర్మాస్తికాయః ఆకాశాస్తికాయశ్చేతి
పంచాస్తికాయా నామ అస్తీతి కాయంతే శబ్ద్యంత ఇత్యస్తికాయాః ద్వైగశ

ధా ప్రసన్నే । ఘనవార్షికవారివాహజాలే విగతే శారదచం
ద్రచంద్రికేవ ॥ ౧౪౦ ॥ సకథాభిరవంతిషు ప్రసిద్ధాన్విబుధా
న్బాణమయూరదండిముఖ్యాన్ । శిథిలీకృతదుర్మతాభిమానా
న్నిజభాష్యశ్రవణోత్సుకాంశ్చకార ॥ ౧౪౧ ॥ ప్రతిపద్య తు బా
హ్లికాన్మహర్షౌ వినయిభ్యః ప్రవివృణ్వతి స్వభాష్యమ్ । అవద
న్నసహిష్ణవః ప్రవీణాస్సమయే కేచిదథార్హతాభిధానే ॥
౧౪౨ ॥ ననుజీవమజీవమాస్రవం చ శ్రితవత్సంవరనిర్జరౌ చ

బంధమితి స్మరణాత్ తత్ర జీవాస్తికాయస్త్రిధా బద్ధో ముక్తో నిత్యసిద్ధశ్చార్హ
న్నిత్యసిద్ధ ఇతరే కేచిత్సాధనైర్ముక్తా అన్యే బద్ధాః పుద్గలాస్తికాయః షోఢా
పృథివ్యాదీని చత్వారి భూతాని స్థావరం జంగమం చేతి శాస్త్రీయ బాహ్యప్ర
వృత్త్యాపత్త్యంతరోఽపూర్వాఖ్యో ధర్మోఽనుమీయత ఇతి ప్రవృత్త్యను
మేయో ధర్మో ధర్మాస్తికాయః ఊర్ధ్వగమనశీలస్య జీవస్య దేహావ
స్థానేనాధర్మోఽనుమీయత ఇతి స్థిత్యనుమేయోఽధర్మాస్తికాయః ఆకా
శాస్తికాయో ద్విధా లోకాకాశోఽలోకాకాశశ్చ తత్రోపర్యుపరిస్థి
తానాం లోకానామంతర్వర్తీ ఆద్యస్తేషాముపరి మోక్షస్థానం ద్వితీయః ।
పురుషం విషయేష్వాస్రవయతి గమయతీతి ఇంద్రియప్రవృత్తిరాస్రవః ॥
ఇంద్రియద్వారా హి పౌరుషం జ్యోతిర్విషయాన్ స్పృశద్రూపాదిజ్ఞాన

రూపేణపరిణమతి అస్మాదుక్తరూపాన్నాస్రవమాణాత్ కర్మాణి కర్మాణి [illegible]
ణ్యాప్లవంతి కర్తారమనుగచ్ఛంతీత్యాస్రవః సేయంబుద్ధ్యాత్ప్రవృత్తి
రనర్థహేతుత్వాత్ జీవమజీవమాస్రవంచాశ్రితవంతౌ తైస్సహితౌ సంవ
రనిర్జరౌ సమ్యక్ప్రవృత్తిరతిశయమదనాదిప్రవృత్తిస్సంవరస్సహి ఆస్రవ
స్రోతసో ద్వారం సంవృణోతీతి సంవరణవ్యాత్తే నిర్జరస్త్వనాదికాలప్రవృత్తక
షాయకలుషపుణ్యాపుణ్యప్రహాణహేతుస్తప్తశిలారోహణాదిస్సహినిశ్శే
షంపుణ్యాపుణ్యసుఖదుఃఖోపభోగేనజరయతీతినిర్జరః బంధోఽష్టవిధంకర్మ
తత్ర ఘాతికర్మ చతుర్విధం తద్యథా జ్ఞానావరణీయం దర్శనావరణీయం మో
హనీయమంతరాయమితి తథాచ త్వార్యఘాతికర్మాణి తద్యథా వేదనీయం నా
మికం గోత్రికమాయుష్కం చేతి తత్ర సమ్యక్ జ్ఞానం న మోక్షసాధనం నహి
జ్ఞానాద్వస్తుసిద్ధిరితి విప్రసంగాదితి విపర్యయో జ్ఞానావరణీయం ఆర్హతదర్శ
నాభ్యాసాన్న మోక్షఇతి జ్ఞానం దర్శనావరణీయం బహుషువిప్రతిపిద్ధేషు తీ
ర్థకరైరుపదర్శితేషు మోక్షమార్గేషు విశేషానవధారణం మోహనీయం మో
క్షమార్గప్రవృత్తానాం తద్విఘ్నకరం జ్ఞానమంతరాయం తానీమాని శ్రే
యోహంతృత్వాద్ఘాతీనికర్మాణీత్యుచ్యంతే అఘాతీనికర్మాణి తద్యథా శుక్ల
శరీరాకారేణపరిణామహేతుర్వేదనీయం ద్వారేణ తత్త్వవేదనహేతుత్వా
త్ తదనుగుణం నామికం తద్ధి శుక్లపుద్గలస్యాద్యామవస్థాం కలలబుద్బుదాది
రూపామారభతే గోత్రికం తద్వ్యాకృతం తతోప్యాద్యం దేహాకారపరిణామ
శక్తిరూపేణావస్థితం ఆయుష్కం చాయుః కాయతీతి కథయత్యుత్పాదనద్వా
రేణేతి శుక్లశోణితస్వరూపం యద్వా మమ వేదనీయం తత్త్వమస్మీతి వేదనీయం
వేత్తవ్యా మహమస్మీత్యభిమానో నామికం అహమత్ర భగవతో దేశికస్యార్హ
తశ్శిష్యవంశే ప్రవిష్ట ఇత్యభిమానో గోత్రికం శరీరస్థిత్యర్థం కర్మాయుష్కం
తాన్యేతాని త్వావేదకశుక్లపుద్గలాశ్రయత్వాదఘాతీనికర్మాణీతి తదే
తత్కర్మాష్టకం పురుషం బధ్నాతీతి బంధః విగళితసమస్తక్లేశతద్వాసనస్యా
నావరణీయజ్ఞానస్య సుఖైకతానస్యాత్మన ఉపరిదేశావస్థానం మోక్షఇత్యేకే
అన్యేతూర్ధ్వగమనశీలో హి జీవో ధర్మాధర్మాస్తికాయేన బద్ధస్తన్మోక్షో మోక్షకాదూ

ర్థ్యాంగచ్ఛత్యేవనమోక్షః ఇతిసప్తానామస్తిత్వాదీనాం భంగానాం సమాహారస్సప్తభంగీతయోపలక్షితాన్సప్తపదార్థాన్కథంనాంగీకరోషిసప్త

౧ ౨ ౩ ౪

భంగాస్తుస్యాదస్తి స్యాన్నాస్తిస్యాదస్తి చనాస్తిచస్యాదవక్తవ్యఃస్యాద

౫ ౬ ౭

స్తిచావక్తవ్యస్స్యాన్నాస్తిచావక్తవ్యశ్చస్యాదస్తిచనాస్తిచావక్తవ్యశ్చేతి స్యాదితితిజంతపదంతిఙాపకంకథంచిదర్థకమవ్యయంతత్రవస్తునోఽస్తిత్వవాంఛాయాంప్రథమోభంగఃప్రవర్తతేనాస్తిత్వవాంఛాయాంద్వితీయః క్రమేణోభయవాంఛాయాంతృతీయఃయుగపదుభయవాంఛాయాంచతుర్థః ఆద్యచతుర్థభంగయోర్వాంచ్ఛాయాంపంచమఃద్వితీయ చతుర్థేచ్ఛా

బంధః॥ అపి మోక్షుముపైషిసప్తసంఖ్యాన్న పదార్థాన్కథమేవ

స సప్తభంగ్యా॥ ౧౪౩॥ కథయార్హతజీవమస్తికాయంస్ఫుటమే

వంవిధఇత్యవాచమానీ। అవదత్సచదేహతుల్యమానోదృఢక

ర్మాష్టకవేష్టితశ్చవిద్వన్॥౧౪౪॥అమహానననుఘటాదివత్స్యా

త్సననిత్యోపిచమానుషాచ్చదేహాత్।గజదేహమయన్నవిశేన్నకృ

త్స్నంప్రవిశేచ్చప్లుషిదేహమవ్యకృత్స్నః॥ ౧౪౫॥ ఉభయాం

యాంషష్ఠఃతృతీయచతుర్థేచ్ఛాయాంసప్తమఇతివివేకః॥ ౧౪౩॥ ఏవముక్తో మానీసశ్రీశంకరాచార్యఉవాచ హేఅర్హతజీవాస్తికాయమేవంవిధోజీవాస్తికాయఇతిస్ఫుటంకథయఏవముక్తస్సచార్హతోబభాషే దేహతుల్యప్రమాణోదృఢైనోక్తకర్మాష్టకేన బద్ధశ్చ॥౧౪౪॥ ఆచార్యఆహ అమహాన నణుదేహపరిమాణోజీవోఘటాదయోమధ్యమ పరిమాణత్వాదనిత్యాస్తథా నిత్యోనస్యాత్ అపిచశరీరాణామనవస్థిత పరిమాణత్వాన్మనుష్యజీవోమనుష్యశరీర పరిమాణోభూత్వాపునః కేన చిత్కర్మవిపాకేనహస్తిజన్మప్రాప్నువన్నసకలంహస్తిశరీరంప్రవిశేత్దేహాపగతాంశానిర్జీవః స్యాత్పుత్తికాదేహం చప్రాప్నువన్ తం సర్వాన ప్రవిశేత్ దేహాద్బహిరపిజీవస్స్యాదిత్యర్థః చకారాదస్మిన్నపి జన్మనికౌమార యౌవనస్థ

విశేష్యే షష్ఠ్యాబోధ్యః ॥ ౧౪౫ ॥ ఏవముక్త ఆహాऽతశ్శంకతే మహాత్మా

సంఘాతేనాస్య జీవస్య సంగమే సతి కేచ నావయవా ఉపయాంతి తథాऽ

ల్పదేహమభిగంతుమిచ్ఛోః కేచ నావయవా అపయాంతీత్యేవం సమానన్యా

యైశ్చ స చా సావయవో జీవో దేహసమః ॥ ౧౪౬ ॥ ఆచార్య ఆహ యదీమేऽవ

యవా ఉపయంతస్తథాపయంతశ్చ తర్హ్యాగమాపాయిత్వాచ్ఛరీరవదా

త్మతాం స భజేయుః కించానాత్మనస్తే జీవావయవాః కథం ప్రాదుర్భవేయుః

కథం చ తస్మిన్ననాత్మని తే లీయేరన్ విరోధాదిత్యర్థః ॥ ౧౪౭ ॥ ఆహాఽ

త ఆహాత్మనస్తేఽవయవా జన్మనా రహితాః క్రమేణ హీనానిత్యాప్యేవసము

తిచ కేచన ప్రతీకా మహతా సంహననేన సంగమేస్య । అపయాత్య

ధి జగ్ముషోల్పదేహాం తదయం దేహసమస్సమశ్రుతేశ్చ ॥ ౧౪౬ ॥

ఉపయాంత ఇమే తథాపయంతో యది వష్మైన వనజీవతాం భజే

యుః । ప్రభవేయురనాత్మనః కథం తే కథమాత్మావయవాః ప్రయాం

తు తస్మిన్ ॥ ౧౪౭ ॥ జనితారహితా క్రమేణ హీనాస్సముపాయం

త్యపయాంతి చాత్మనస్తే । అముకోపచితః ప్రయాతి కృత్స్నం త్వ

ముక్తైశ్చాపచితః ప్రయాత్యకృత్స్నమ్ ॥ ౧౪౮ ॥ కిమచేతనతో

న చేతనత్వం వద తేషాం చరమే విరుద్ధమత్ర । వపురున్మథితం భవే

త్తు పూర్వే బత కార్త్స్న్యేన వపుర్న చేతయేయుః ॥ ౧౪౯ ॥ చల

యంతి రథం యథైకమత్యా బహవో వాజిన ఏవమప్రతీతాః । ఇతి

పాయాంత్యపయాంతి చ తథా చాముక్తైరుపచితో గజాదిదేహం కృ

త్స్నం ప్రయాతి అముక్తైశ్చాపచితః పుత్తికాది దేహమకృత్స్నం స్వల్పం ప్ర

యాతి ॥ ౧౪౮ ॥ ఆచార్య ఉవాచ కిం తేషామచేతనత్వముత చేతనత్వమిత్యే

వద తత్రాంత్యే పక్షే బహూనాం చేతనానామేకాభిప్రాయ నియమాభా

వాత్ క్వాచిద్విరుద్ధమత్యా శరీరమున్మథితం భవేత్ ఆద్యే తు కార్త్స్న్యేన శ

రీరం న చేతయేయుః ॥ ౧౪౯ ॥ అంత్యవికల్పమవలంబ్యాహాऽత ఆహ యథా

బహవోప్యశ్వా ఏకమత్యా రథం చాలయంతి తథాన్యోన్యమప్రతీతాః చేత

న్యాత్మానస్మిన్ప్రతిపద్య హే తత్త్వజ్ఞాధిపతే అంగం శరీరమేజయంతు చాలయం

తు ॥ ౧౫౦ ॥ ఆచార్యః పరిహరతి బహవోఽపి వాజినో నియామకస్య సత్త్వాదై
కమత్యం తత్ర గథచాలనే భజేయురత్ర తు తద్వత్కస్యచిదపి నియామకస్యా
భావాదతవైకమత్యం కథం ఘటేత కటాక్షేణ సంబోధయతి హే సుమతే ఇతి
౧౫౧ ॥ ఆర్హతః ఆహ ఉపయాంతీతి అతిస్పష్టే పుత్తికాదిదేహే ॥ ౧౫౨ ॥
ఏవముక్త ఆచార్య ఉవాచ యది చైవం తర్హి సవిక్రియత్వాత్తే ఘటాదివి నశ్వ
రా భవేయురిత్యేవం జీవే నశ్వరతాం ప్రాప్తాయాం సతి కృతనాశాకృతాభ్యాగమౌ

రేతరమంగ మేజయంతు జ్ఞపతే చేతసతామపి ప్రపద్య ॥ ౧౫౦ ॥ బ
హవోఽపి నియామకస్య సత్త్వాత్ సమవేత త్ర భజేయురైకమత్యమ్ ।
కథమత్ర నియామకస్య తద్వద్విరహాత్ కస్య చిదప్యదో ఘటేత ॥
౧౫౧ ॥ ఉపయాంతి న చాపయాంతి జీవావయవాః కింతు మహ
త్తరే శరీరే । వికసంతి చ సంకుచంత్యనిష్ఠే యతివర్యాత్ర నిదర్శనం
జలూకా ॥ ౧౫౨ ॥ యది చైవమమీ సవిక్రియత్వాద్ఘటవత్తే చ విన
శ్వరా భవేయుః । ఇతి నశ్వరతాం ప్రయాతి జీవే కృతనాశాకృతసం
గమౌ భవేతామ్ ॥ ౧౫౩ ॥ అపి చైవమలాబువద్భవాబ్ధౌ నిజక
ర్మాష్టకభారమగ్నజంతోః । సతతోర్ధ్వగతిస్వరూపమోక్ష
స్తవ సిద్ధాంతసమర్థితో న సిధ్యేత్ ॥ ౧౫౪ ॥ అపి సాధనభూతస
ప్తభంగీనయమప్యాహతనాద్రియామహే తే । పరమార్థసతాం
విరోధభాజాం స్థితిరేకత్ర హి నైకదా ఘటేత ॥ ౧౫౫ ॥ ఇతి మా
ధ్యమికేషు భగ్నదర్పేష్వథ భాష్యాణి సనైమిశైవితత్య । దరబా
ధవేతాం ॥ ౧౫౬ ॥ కిం చైవం సతి తుంబికావత్సంసారసాగరే నిజకర్మాష్ట
కభారేణ మగ్నస్య జంతోః సతతోర్ధ్వగతిస్వరూపో మోక్షస్తవ సిద్ధాంతస
మర్థితో బాధ్యేత ॥ ౧౫౪ ॥ అపి చ హే ఆర్హత తే సాధనభూతసప్తభం
గీనయమపి నాద్రియామహే హి యస్మాత్పరమార్థసతాం విరోధభాజాం
సదసత్త్వాదిధర్మాణామేకస్మిన్ధర్మిణ్యేకదా యుగపత్స్థితిర్న ఘటేత ॥ ౧౫౫
ఇత్యేవం మాధ్యమికేషు భగ్నగర్వేషు సత్సు అథానంతరం స శ్రీశంకరాచా
ర్యో నైమిశే భాష్యాణి విస్తార్య గరదాదికాన్ దేశవిశేషాన్ జిత్వాన్ ॥ ౧౫౬

సహి భాష్యకారః ఖండనకారం శ్రీహర్షాఖ్యం బహుధా వాదం కృత్వావ
శంవదం చకార తం విశినష్టి బహుయుక్తిభిః ఖండితాని సర్వశాస్త్రాణి యేన
గురుః ప్రభాకరః భట్టో భట్టపాదో భట్టభాస్కరశ్చ గుర్వాదిభిర్జేతుమశక్యమ
త ఏవోఢదర్పం ॥ ౧౫౭ ॥ కామరూపాన్ దేశవిశేషానధిగత్య ప్రాప్య అభి
నవ ఉపశబ్దో యస్య స చాసౌ గుప్తశ్చ తమభినవగుప్తమితి యావత్ స చ భగ్నో
ఽభినవగుప్తాచార్యో మనసేదం వక్ష్యమాణం విచారయామాస ॥ ౧౫౮ ॥ త

స్ఫురతాంశ్చ శూరసేనాన్కురుపాంచాలముఖాన్బహూనజైషీ
త్ ॥ ౧౫౬ ॥ పటుయుక్తినికృత్తసర్వశాస్త్రం గురుభట్టోదయనా
దికైరజయ్యమ్। సహి ఖండనకారమూఢదర్పం బహుధా వ్యుద్య వ
శంవదం చకార ॥ ౧౫౭ ॥ తదనంతరమేష కామరూపానధిగత్యాభి
నవోపశబ్దగుప్తమ్। అకృత శాక్తభాష్యకారం స చ భగ్నో
మనసేదమాలులోచే ॥ ౧౫౮ ॥ నిశి హాబ్జవికాసిబాలభానోర్మ
మమోముష్య విలోక్యతే ప్రలోకాన్। న కథంచన మద్వశంవదో
సౌ తదముం దైవతకృత్యయాహరేయమ్ ॥ ౧౫౯ ॥ ఇతి గూఢమసౌ
విచింత్య పశ్చాత్సహ శిష్యైస్సహసా స్వశాక్తభాష్యమ్। పరిహృ
త్య జనాపవాదభీత్యా యమినశ్శిష్య ఇవాన్వవర్తతైషః। ౧౬౦ ॥
నిజశిష్యపదం గతానుదీచ్యాన్ప్రతికృత్యాశు పిగేహకోసలాద్యాః। వి
హితాపచితిస్తథాంగవంగేష్వయమస్త్రీర్యయశో జగామ గా
డాన్ ॥ ౧౬౧ ॥ అభిప్రాయము రారిమిశ్రవర్యం సహసా చోదయ

దేవాహ వేదాబ్జవికాసినో బాలసూర్యస్యాముష్య శంకరస్య సమస్త్రీలో
క్యాం న విలోక్యతే ఽతో సమద్వశంవదః కథంచిదపి న భవిష్యతి తస్మాదముం దై
వతకృత్యయాహం పరిహరేయం ॥ ౧౫౯ ॥ ఇత్యేవమసౌ గూఢం విచింత్య వ
శ్చాచ్ఛిష్యైస్సహ విచింత్య జనాపవాదభయేన స్వశాక్తభాష్యం సహసా పరి
త్యజ్యైషో యమినశ్శిష్య ఇవాన్వవర్తత ॥ ౧౬౦ ॥ ఇత్యేవముదీచ్యానుత్తర
దిశిభవాన్ స్వశిష్యపదంగతాన్విధాయాథ విదేహాద్యైర్విహితా పూజా
యస్య స తథాంగాదిష్వయం యశశ్శస్త్రీర్యగౌడాన్ జగామ ॥ ౧౬౧ ॥ తేషు

గౌడదేశేషుస్థితాన్మురారిమిశ్రాదీన్ప్రవిజిత్య ప్రాప్తం స్వయశో గౌడదేశో ఽభ్య
గానమగాపయత్ ॥౧౬౨॥ పూర్వం కలౌ యేన శాస్త్రామ్నాయవినిందకేన కు
బుద్ధినా ద్విజవరా విమోహితా తస్యాసతో బుద్ధస్యారిం తాన్ భాస్కరాదీ
న్నిగమాగమాదిషు నిష్ణాతః పారంగతో మస్కరివరో యతిశ్రేష్ఠః శ్రీశంక
రాచార్యః క్షణమాత్రేణ ప్రబిభేద నను బుద్ధానుసారిణాం తేషాం ప్రబిభేదనమను
చితమిత్యాశంకానిరాసాయ తాన్విశినష్టి కూటేషు మిథ్యాభూతేషు ప్రవా
దేషు ఆగ్రహో యేషాం నన్వేవం తర్హి బుద్ధమతస్థాపనకృతం భవిష్యతి

సంవిజిత్య వాదే। అవధూయ పక్షం స్వగుప్తమిశ్రం స్వయశః ప్రథిమ
గాపయత్స గౌడాన్ ॥ ౧౬౨॥ పూర్వం యేన విమోహితా ద్విజవ
రాస్తస్యాసతో రిక్తలో బుద్ధస్య ప్రబిభేద మస్కరివరస్తాన్ భా
స్కరాదీన్క్షణాత్ । శాస్త్రామ్నాయవినిందకేన కుధియా కూట
ప్రవాదాగ్రహాన్నిష్ణాతాన్నిగమాగమాదిషు మతం దత్తస్య కూ
టగ్రహః ॥ ౧౬౩ ॥ శాక్తైః పాశుపతైరపి క్షపణకైః కాపాలి
కైర్వైష్ణవైరప్యన్యైరఖిలైః ఖిలం ఖలు ఖలైర్దుర్వాదిభిర్వై
దికమ్। మార్గం రక్షితుముగ్రవాదివిజయం నో మానహేతోర్వ్య
ధాత్సర్వజ్ఞో నయతో ఽస్య సంభవతి సంమానగ్రహగ్రస్తతా ॥౧౬౪॥
దిష్టే పంకజవిష్టరేణ జగతామాద్యేన తత్సూనుభిర్నిర్దిష్టే సనకాది
భిః పరిచితే ప్రాచేతసాద్యైరపి । శ్రీతాద్వైతపథే పరాత్మభి
దురధ్వవాదినః కంటకాన్ప్రోద్ధృత్యాథ చకార తత్ర కరుణో

త్యాశంకావ్యవచ్ఛేదాయాహ కూటగ్రహేతి మిథ్యాభూతపక్షస్వీకారే ద
త్తస్య బుద్ధస్యాపి మతం ప్రబిభేదేత్యనుషజ్యతే-శా, ॥ ౧౬౩॥ శాక్తాదిభిరన్యైః
శైవ వైశేషికాదిభిరపి సర్వైర్దుష్టైర్వాదిభిః ఖిలముచ్ఛిన్నం వైదికం మార్గం ర
క్షితుం సర్వజ్ఞః శ్రీశంకరాచార్య ఉగ్రం వాదివిజయం వ్యధాత్ మాన
హేతోర్నయతో ఽస్య సంమానగ్రహగ్రస్తతా న సంభవతి ॥౧౬౪॥ కించ
జగతామాద్యేన కమలాసనేన చతుర్ముఖేన దిష్టే ఉపదిష్టే పునశ్చ తస్య పుత్రైః
సనకాదిభిర్నిర్దిష్టే సమ్యగుపదిష్టే పునశ్చ వాల్మీక్యాదిభిః పరిచితే పరిసమా

తాత్సంవిత్తేశా)తాద్వైతమార్గాపరాత్మభేదినాదుర్వాదినః కంటకాక్షపో)ద్ధృత్యాశ్వానంతరంతత)మోక్షాధ్వనిమోక్షాధ్వగై ర్ముముక్షుభిః క్షుణ్ణతామభ్యస్తతాంచకార ॥ ౧౬౪ ॥ మాతృభిఃషడాననవత్ వ)ధి తాభిశ్చాంత్యాద్యాభి రేధితతనౌపునశ్చాతిశయితం పిచండముదరం యేషాంతేపిచండిలాఃస్థూలోదరాఃఇచ్ఛాదిత్వాదిలచ్ ॥✻॥ బృహత్కుక్షిః పిచండిలఇత్యమరః అతిశయేనపిచండిలానాంప)చండానామసురాణాంకుక్షి)కంజ్వాచ్ఛలతాం పాషండాత్మకానామసురాణాంఖండనైకరసికేభిక్షుకోరాజే శ్రీశంకరాచార్యేసతిబుధానాంపండితాత్మకానాం దేవానాం బాధా కుతః కుతో పినైవ

మోక్షోన్నకక్షుణ్ణతామ్ ॥ ౧౬౫ ॥ శాంతిదాంతవిరాగతా

మాత్సర్యరతిఃక్షాంతిః పరైకాగ్ర)తాశ్రద్ధేతి ప్రభృతీతాభిరేధితతనౌపడ్వర్త)వన్మాతృభిః । భిక్షుక్షోణిపతౌపిచండిలపరోచ్చండాతికండూచ్ఛలత్పాషండాసురఖండనైకరసికే బాధాబుధా

నాంకుతః ॥ ౧౬౫ ॥ యత్రా)కంపజకాహళీకలకలైర్లోకాయతో విదు)తః కాణాదాఃకాణభుఙ్మతస్సైన్యరజసాంసాంఖ్యైర్వ్యభృతా సాంఖ్యాధీః । యుద్ధ్వాలేషుపలాయితేషుసహసాయోగాస్సహైవాద)వన్నో-వావాదిభటః పటుర్భవేద్వ్యస్తుంపుర స్తాన్మ

నేః ॥ ౧౬౬ ॥ ఉచ్చండేపణబంధబంధురతరేవాచంయమక్ష్మాపతేః ప్రాగ్వాంమండనఖండనేసముదభూద్యోడిండిమాడంబరః ।

త్యర్థః ॥ ౧౬౬ ॥ యత్రా)కంపజన్యకాహళ్యాఃకలకలైఃకహళాఖ్యవాద్యవిశేషకోలాహలైః ॥ ని ॥ కలకలఉక్తఃకోలాహలఇతిమేదినీ - లోకాయతశ్చార్వాకోవిదు)తః కాణాదాస్తుసైన్యరజసా కాణాజాతాః సాంఖ్యైస్తుఅసాంఖ్యాధీర్ధృతా యుద్ధంకృత్వాతేషుచార్వాకాదిషుపలాయితేషుతైస్సహైవపాతంజలాఅపిసహసాపలాయ్యగతాస్తథాచభువి కోవావాదిభటోమునేఃపురస్తాద్వస్తుంపటుస్స్యాన్న కోపీత్యర్థః ॥ ౧౬౭ ॥ పణస్యగ్లహస్యబంధనేనబంధురతరే అతిశోభనే ప్రచండేపూర్వంమండనస్య ఖండనేయోవాచంయమక్ష్మాపతేర్డిండిమాడంబరః సముదభూత్తస్మాత్ డిండి

మాడంబరాజ్ఞాతాశ్శబ్దపరంపరా అద్య పాషండదుర్వాదినాం శ్రోత్రత టాటవీషు దావాగ్నిజ్వాలతాం దధతే ॥ ౧౬౭ ॥ కించ యుద్ధాయ సముద్యతో బౌద్ధః కిల పురస్స్థిత్వా త్వత్తో విద్రుతః కణాదస్తు ఝడితి కోణే విలయం గతః గౌతమస్తు తమస్స్తోమేనావృతః క్వచిద్గాఢాంధకారే మగ్నః అసౌ కపిలస్తు భగ్నస్సం స్తతో పలాయత తతస్తస్మాత్త్వత్కారణాదితి వా పాతంజలాశ్చాంజలిం చక్రుస్తస్య యతిపతేస్సా చతురతా కేనోపమీయేత ॥ ౧౬౮ ॥ కించ త్వత్కా ణాదాద్యా వైదికా వాదియోధాస్సంగ్రామహస్తగ్రాహం గృహీతా హ

జాతాశ్శబ్ద పరంపరా స్తత ఇమాః పాషండదుర్వాదినామద్య
శ్రోత్రతటాటవీషు దధతే దావానలజ్వాలతామ్ ॥ ౧౬౭ ॥ బు
ద్ధో యుద్ధసముద్యతః కిల పురస్స్థిత్వా త్వత్తో ద్రుతః కోణే ద్రా
క్కాణభుగ్విలీయత తమస్స్తోమావృతో గౌతమః । భగ్నోఽసౌ కపి
లోఽపలాయత తతః పాతంజలాశ్చాంజలిం చక్రుస్తస్య యతీశితు
శ్చతురతా కేనోపమీయేత సా ॥ ౧౬౮ ॥ హస్తగ్రాహం గృ
హీతాః కతిచన సమరే వైదికా వాదియోధాః కాణాదాద్యాః ప
రే తు ప్రసభమభిహతా హంత లోకాయతాద్యాః । గాఢం బం
దీకృతాస్తే సుచిరమథ పునస్స్వస్వరాజ్యే నియుక్తాస్సేవంతే తం వి
చిత్రం యతిధరణిపతే శ్శౌర్యగతా హా దయా వా ॥ ౧౬౯ ॥ శాం
త్యాద్యర్ణ పబాడబానలశిఖా సత్యాభ్రవాత్యా దయాజ్యోత్స్నా
దర్శనిశాథశాంతిసమిసీప కాశశాంకద్యుతిః । ఆస్తిక్యద్రుమదావ

స్తేన గృహీతా ఇత్యర్థః పరే తు వేదబాహ్యాశ్చార్వాకాద్యా బలాత్కారేణాభిహతాః హంతేతి హర్షే తే కాణాదాద్యాస్సుచిరం గాఢం బందీకృతాః అథ పునస్స్వస్వరాజ్యేష్వ స్వరూపబ్రహ్మానంద లక్షణే నియుక్తాస్తం సేవంతే తథా చాహో అతిచిత్రం యతిభూమిపతేశ్శౌర్యతా వా దయా వా స్యాత్ ॥ ౧౬౯ ॥ కించ పాషండవాఙ్మండలీ దండివతినా ఖండితా తాం విశినష్టి శాంతిలక్షణసముద్రస్య బాడబాగ్నిశిఖా సత్యలక్షణమేఘస్య వాత్యా వాయుసమూహో దయాలక్షణా యా చంద్రికా తయా అమావాస్య

రాత్రిం తస్యాంతిలక్షణాయాః కమలిన్యాః పూర్ణిమాసీచంద్రికాంతిః అస్తి
స్వప్రస్యదావానలనూత్నజ్వాలానామావళీసతృష్ణా లక్షణాయాహం
స్యాః ప్రావృట్ అథేతిపదం సర్వత్ర సంబంధనీయం ఖండనయోగ్యతా
బోధకాని విశేషణాని. శా, ॥ ౧౬౧ ॥ హంతేతిహర్షే సమంతతః ప్రస్ప
మరైః ప్రసరణశీలైః కాంతైస్సుందరైరద్వైతామృతవర్షిభిరుత్కృత్త
మున్మూలితమాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికలక్షణం తాపత్రయం యైః ప
రగురువ్యాహారలక్షణైః పయోధరైర్దుర్భిక్షుసంపాదితం స్వప్రరైకతాలక్షణ

పావకనవజ్వాలావళీసతృష్ణాహం సీప్రావృడఖండి దండిపతి
నాపాషండవాఙ్మండలీ ॥ ౧౬౧॥ అద్వైతామృతవర్షిభిః పర
గురువ్యాహారధారాధరైః కాంతైర్హంతసమంతతః ప్రస్మ
రైరుత్కృత్తతాపత్రయైః । దుర్భిక్షుం స్వపరైకతాఫలగతం
దుర్భిక్షుసంపాదితం శాంతం సంప్రతి ఖండితాశ్చనిబిడాః పా
షండచండాతపాః॥ ౧౬౨॥ శాంతానాం సుభటాః కపాలికపత
ద్గ్రాహగ్రహవ్యాపృతాః కాణాదప్రతిహారిణః క్షపణక క్షోణీశ
వైతాళికాః । సామంతాశ్చదిగంబరాన్వయభువశ్చార్వాకవం
శాంకురానవ్యాః కేచిదలం మునీశ్వరగిరా నీతాః కథాశేషతామ్॥
౧౬౩ ॥ ఇతిసకలదిశాసుద్వైతవార్తానివృత్త్యాస్వయమథపరిత
ప్తారాయమద్వైతవర్త్మ । ప్రతిదినమపికుర్వన్ సర్వసందేహ

ఘనవిషయం దుర్భిక్షుం సంప్రతి శాంతం నిబిడాః పాషండలక్షణాశ్చండాత
పాశ్చఖండితాః ॥ ౧౬౨ ॥ శాంతానాం పాతంజలానాం సుభటాః కపా
లికానాం పతద్గ్రాహిణాం గ్రహణే వ్యాపృతాః కాణాదానాం ప్రతిహారి
ణః క్షపణకరాజానః వైతాళికా దిగంబరవంశోద్భవాస్సామంతాః కేచిన్న
వ్యాశ్చార్వాకవంశాంకురా మునీశ్వరగిరా కథాశేషతామలంనీతాః॥
౧౬౩॥ ఉపసంహరతి ఇత్యేవం సకలాసు దిశాసు ద్వైతవార్తానివృత్త్యాస
త్యామథస్వయమయం ప్రతిదినం సందేహనాశం కుర్వన్నద్వైత మార్గం
విస్తారితవాన్ యథాతిమిరౌఘసంప్రశాంతేసతి కమలసహస్రం ప్రకా

మోత్తుంరవిరివతిమిరౌఘసంప్రశాంతెమహస్స్వమ్॥౧౬౪॥...

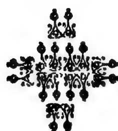
ఇతిశ్రీమాధవీయేతత్త్రదాశాజయకౌతుకీ । సం
క్షేపశంకరజయేసర్గః పంచదశాభవత్ ॥

మూలసంఖ్యా ౨౯౩

శంపితనోతితద్వత్ - మాలినీ, ॥ ౧౭౪ ॥......................

ఇతి శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య బాలస్వామి
శ్రీపాదశిష్యదత్తవంశావతంసరామకుమారసూ
నుధనపతికృతెశ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవిజయ
డిండిమే పంచదశస్సర్గః

టీ, సం, ॥ ౧౩౫౦॥

శ్రీరస్తు.

శ్రీమాధవీయే * శంకరవిజయే

సవ్యాఖ్యానే * షోడశసర్గప్రారంభః

ఏవం దిగ్విజయకౌతుకం ప్రతిపాద్య శారదాపీఠవాసం సపరికరం నిరూపయితుమారభతే అథానుత్తమం మాంత్రికమభినవగుప్తం యతిశేఖరో యస్మిన్కాలే జితవాంస్తస్మిన్కాలే స తు పరాజితో హతమనా యతివిషయమపగోరణం వధోద్యమం కృతవాన్ - ద్రుతవి, ॥ ౧ ॥ సమూఢబుద్ధిః

అథ యదాజితవాన్యతిశేఖరోఽభినవగుప్తమనుత్తమమాంత్రికమ్। స తు తదాపజితో యతిగోచరం హతమనాః కృతవానపగోరణమ్ ॥ ౧ ॥ స తతోఽభిచచారమూఢబుద్ధిర్యతిశార్దూలమముం ప్రరూఢరోషః। అచికిత్స్యతమోభిషగ్భిరస్మాదజనిష్టాస్య భగందరాఖ్యరోగః ॥ ౨ ॥ అచికిత్స్యభగందరాఖ్యరోగప్రసరచ్ఛోణితపంకిలస్వశాట్యాః। అజుగుప్స్యవిశోధనాదిరూపాం పరిచర్యామకృతాస్య తోటకార్యః ॥ ౩ ॥ భగందరవ్యాధినిపీడితం గురుం సిరీత్యశిష్యాస్సమబోధయంశ్శనైః। నోపేక్షణీయో భగవన్మహామయ

ప్రరూఢకోపోఽభినవగుప్తస్తదనంతరం యతిశేఖరమభిచారాభిచారికం కర్మ కృత్వాం కృతవాన్ అస్మాదభిచారాదస్య శ్రీశంకరస్య వైద్యైరచికిత్స్యతమో భగందరాఖ్యో రోగః అజనిష్ట - వసంతమాలికా, ॥ ౨ ॥ అచికిత్స్యేన భగందరాఖ్యరోగేణ ప్రసరత్ శోణితస్య పంకేన వ్యాప్తాయాః ఆచార్యశాట్యాః అజుగుప్స పరిశోధనాదిరూపాం సేవాం తోటకార్యః కృతవాన్ ॥ ౩ ॥ హే భగవన్మహారోగస్తూపేక్షణీయో న భవతి నో చేదపీడితశ్శత్రుర్యథా బ్రు

ద్ధిమాప్నోతి తథా వృద్ధిం ప్రాప్నుయాత్ - ఉ, ॥ ౪ ॥ యుష్మాభిః శరీరకే మమ
త్వహానాత్ భవతా ఏవంవిధా పీరోగకృతా పీడా న గణ్యతే తథాపి సమీపవ
ర్తినః పశ్యంత ఏవ సహసా వ్యథాఽసహాః కృశాతాఃస్మః ॥ ౫ ॥ తర్హి
కింకర్తవ్యమితి తత్రాహ చికిత్సకా ఇతి సంప్రతి జీవాతువేదే జీవనౌషధ
వేదే వైదికశాస్త్రే। ౬॥ జీవాతుః స్త్రియాం భక్తే జీవితే జీవనౌషధ ఇతి మేదినీ-
గదితార్థసిద్ధిదాః ఉక్తార్థసిద్ధిదాః పురుషాః ప్రత్యక్షవత్సంతి ॥ ౬ ॥ నను
యథామయోపేక్ష్యతే తథా భవద్భిర్న్యుపేక్షణీయమిత్యాశంక్యాహ బహుశ్శరీ

స్తు పీడితశ్శత్రురివర్ధిమాప్నుయాత్ ॥ ౪ ॥ మమత్వహానాద్భవ
తా శరీరకే న గణ్యతే వ్యాధికృతా తితిక్షారీదృశీ। పశ్యంత ఏవాంతికవ
ర్తినో వయం భృశాతురాస్స్మస్సహసా వ్యథాసహాః ॥ ౫ ॥ చికిత్స
కా వ్యాధినిదానకోవిదాస్సంప్రచ్ఛనీయా భగవన్నితస్తతః। ప్ర
త్యక్షవత్సంప్రతి సంతి పూరుషా జీవాతువేదే గదితార్థసిద్ధిదాః ॥
౬ ॥ ఉపేక్ష్యమాణేఽపి గురావనాస్థయా శరీరకాధౌ సుఖమాత్మ
నిష్ఠైః। నాపేక్షణీయం గురుదుఃఖదృశ్విభిర్దుఃఖం వినేయైరితి శా
స్త్రనిశ్చయః ॥ ౭ ॥ స్వస్థే భవత్పాదసరోరుహద్వయే స్వస్థా వయం
యన్మధుపాయివృత్తయః। తస్మాద్భవేత్తావకవిగ్రహో యథా
స్వస్థస్తథా వాంఛతి పూజ్య నో మనః ॥ ౮ ॥ వ్యాధిర్హి జన్మాం
తరపాపపాకో భోగేన తస్మాత్ క్షపణీయ ఏషః। అభుజ్యమానః
పురుషం న ముంచేజ్జన్మాంతరేపీతి హి శాస్త్రవాదః ॥ ౯ ॥ వ్యాధిర్ద్వి

రకాధావనాస్థయా గురావాత్మని సుఖముపేక్షమాణే సత్యపి గురుదుఃఖదర్శి
భిస్సమస్తైశ్శిష్యైర్నోపేక్షణీయమితి శాస్త్రనిశ్చయః ॥ ౭ ॥ కించ స్వస్థే
భవత్పాదసరోజద్వంద్వే వయం స్వస్థా యత్ పాదసరోరుహద్వయభ్రమ
రాణాం వృత్తిర్యేషాం తే తస్మాత్తావకవిగ్రహో యథా స్వస్థో భవేత్తథా హే
పూజ్యాస్మాకం మనో వాంఛతి-వంశ, ॥ ౮ ॥ ఏవంశస్త్రైర్బోధిత ఆచార్యః
వాచ హి యస్మాద్రోగో జన్మాంతరపాపస్య పాకస్తస్మాదేషో భోగేన నాశ
నీయో హి యతశ్చాభుజ్యమాన ఏషాం జన్మాంతరేఽపి నత్యజేదితి శాస్త్రా

టీ॥ ౯॥ నన్వేవం తర్హి చికిత్సాశాస్త్రం వైయర్థ్యమితిచేత్తత్రాహ విద్వద్భి రసౌ వ్యాధిః ద్విప్రకార ఏవ కథితః కర్మోద్భవో వా తామాదిధాతుభిః కృతశ్చేతత్ర కర్మజో లీనాదేవాద్యస్య క్షయః చరమోక్తస్య చికిత్సయా క్షయస్స్యాత్ ॥ ౧౦ ॥ తర్హి ధాతుకృతత్వాచ్చికిత్సయా నాశనీయ ఇతిచేత్తత్రాయం ప్రవృత్తో వ్యాధిః కర్మణ ఏవ సంక్షయాత్సంక్షీయతాం మయా నైవ చికిత్స్యతే తర్హి రోగవశాచ్ఛరీరం పతిష్యతీత్యాశంక్యాహ యదితన్ని

ధాఽసౌ కథితో హి విద్భిః కర్మోద్భవో ధాతుకృతస్తథేతి । ఆ
ద్యక్షయః కర్మణ ఏవ లీనాచ్చికిత్సయా స్యాచ్చరమోదితస్య ॥
౧౦ ॥ సంక్షీయతాం కర్మణ ఏవ సంక్షయాద్వ్యాధిః ప్రవృత్తో
నచికిత్స్యతే మయా । పతేచ్ఛరీరం యదితన్నిమిత్తతః పతత్వవశ్యం
నబిభేమి కించన ॥ ౧౧ ॥ సత్యం గురో తేన శరీరలాభః స్పృహాళు
తానస్తు చిరాయ తస్మై । త్వజ్జీవనే నైవ హి జీవనం నః పాథశ్చరా
ణాం జలమేవ తద్ధి ॥ ౧౨ ॥ స్వయం కృతార్థాః పరతుష్టిహేతోః కు
ర్వంతి సంతో నిజదేహరక్షామ్ । తస్మాచ్ఛరీరం పరిరక్షణీయం త్వ
యాపి లోకస్య హితాయ విద్వన్ ॥ ౧౩ ॥ నిర్బంధతో గురువరః ప్రద
దావనుజ్ఞాం దిగ్భ్యో భిషగ్వర సమానయనాయ తేభ్యః । నత్వా గురుం
ప్రతిదిశం ప్రయయుః ప్రహృష్టాశ్శిష్యాః ప్రవాసకుశలా హరి
భక్తిభాజః ॥ ౧౪ ॥ ప్రాయో నృపం కపిజనాభిషజో వదాన్యం విత్తా
ర్థినః ప్రతిదినం కుశలా భజంతే । తస్మాదమీ నృపపురేషు సరీక్షణీయా

మిత్తతశ్శరీరం పతేత్తర్హి అవశ్యం పతతు తత్పతనాత్కించిదపి నబిభేమి ॥ ౧౧ ॥ ఏవముక్తాశ్శిష్యాః ప్రాహుః హే గురో సత్యం తవ శరీరలాభో నాస్తి తథాప్యస్మాకం తదర్థం చిరాయ చిరకాలం తత్తిష్ఠతు ఇతి మే స్పృహాళుతాస్తి హి యస్మాత్తవ జీవనేన నో జీవనం హి యతో జలచరాణాం జలమేవ తత్ జీవనం ॥ ౧౨ ॥ భవత్త్వేవం తథాపి మయా నిజదేహరక్షా కిమితి కర్తవ్యేత్యాశంక్యాహుః స్వయమితి ॥ ౧౩ ॥ ఏవం శిష్యాణాం ప్రార్థనాద్గురువరో దిగ్భ్యో భిషగ్వరాణాం సమానయనార్థం తేభ్యశ్శిష్యేభ్యోఽనుజ్ఞాం ప్రదదౌ ॥

౧౪ ॥ వదాన్యా ముదారం జుషంతే సేవంతే ॥ ౧౫ ॥ గురువర్యసమీపం తాన్ భిషజః సమానీతవంతః - శి, ॥ ౧౬ ॥ తతో నిజసేవకైస్స్వాభిమతార్థదానైస్సంతోషితాన్ యదత్ర కర్తవ్యం తత్కథ్యతాం స్వశక్త్యా కుర్మ ఇతి భాషమాణాంస్తాన్ గురువరో జగౌ ॥ ౧౭ ॥ యదువాచ తదాహ హే భిషజో గుదసమీపే తనుమధ్యగో గదో రోగ ఉదేత్య శరీరం పరిబాధతే యదిదమస్య రోగస్య విధేయమౌషధం తదిదం ధ్రువమవ్యభిచారి వదత యతో రోగతమస్తిమి

ఇత్యేవ చేతసి మనోరథమాదధానాః ॥ ౧౫ ॥ తేఽతీత్య దేశాన్ బహుశః స్వకార్యసిద్ధ్యై క్వచిద్రాజపురే భిషగ్భిః । అవాప్య సందర్శనభావనాని సమానయంస్తాన్ గురువర్యపార్శ్వమ్ ॥ ౧౬ ॥ తతో ద్విజేంద్రైర్నిజసేవకైస్తాన్ సంతోషితాంస్త్వాభిమతార్థదానైః । యదత్ర కర్తవ్యముదీర్యతాం తత్కుర్మః స్వశక్త్యేతి వదాన్ జగౌ సః ॥ ౧౭ ॥ ఉపగుదం భిషజః పరిబాధతే గద ఉదేత్య తనుం తనుమధ్యగః । యదిదమస్య విధేయమిదం ధ్రువం వదత రోగతమస్తిమిరారయః ॥ ౧౮ ॥ చిరముపేక్షితవాన్ సహమేతకం దురితజో యమితి ప్రతిభాతి మే । తదపి శిష్యగణైర్నిరహంస్పృహం ప్రహితవాన్ భవదానయనాయ తాన్ ॥ ౧౯ ॥ నిగదితే మునినేతి భిషగ్వరా విదధిరే బహుధా గదసత్క్రియాః । న చ శశామ గదో బహుతాపదో విమనసః పటవో భిషజోఽభవన్ ॥ ౨౦ ॥ అథ మునిర్విమనస్త్వసమన్వితానిదమవోచత సిద్ధభిషగ్వరాన్ । అటత గేహమగాత్మనయో బహుగదహ్నౌ భవతామితరాయుషామ్ ॥

రారయః ॥ ౧౮ ॥ నన్వేవంభూతో రోగ ఏతావత్కాలం కిమిత్యుపేక్షితస్తత్రాహ చిరమితి తదపి తథాపి శిష్యగణైర్నిరహం నిరహంసి అత్యాగ్రహేణ నియోజితత్వాద్ధింసితః ॥ ౧౯ ॥ ఇత్యేవం మునినా కథితే సతి వైద్యవరా రోగస్య సత్క్రియా బహుధా విదధిరే ॥ ౨౦ ॥ ఇతో గేహమటత గచ్ఛత యతో రోగహరణార్థం ఇత ఆగతానాం భవతాం కాలో మహాన్ సగాత్ ॥ ౨౧ ॥ అవశ్యమేవ భగవద్భిర్గంతవ్యమిత్యనుశయేనాహా విరహాతురః ప్రియజనః పో

శ్లో॥ చనోదిననసముదాయంగయన్నివసెదితిసంభావనాయాంలిఙ్ కించ న రపతిభిః భవతాంధుర్యంశరణంసచభవతాంవిదేశగమనంయదిశుశ్రితవాక్ ॥ ౨౨ ॥ తదాకుపితస్సన్నృపః కథితంజీవితంపరిత్యజ్ఞాతాం జీవికాం యుష్మ భ్యోనదద్యాత్ యుతోఽశ్రుతశాసనః యద్వాయస్మాదశ్వవన్నృపతిశ్చల మానసస్తతోసావన్యంవైద్యంవిదధీత ॥ ౨౩ ॥ కించరోగహరవైద్యైర్విరళో రహితోజనపదః స్వభావాదేవబహులంగుగ్ణాఃజనాయన్మాక్ అతోరోగిజ

౨౧ ॥ దివచయంగణప్పథిలోచనఃప్రియజనోనివసెద్విరహాతు రః। నరపతిభిః భవతాంశరణంధుర్యంసచవిదేశగమ్యం శుశ్రితవాన్య ది ॥ ౨౨ ॥ రుషితవాన్నచవాపితరేన్నృపఃఫణితజీవితమశ్రుతశా సనః। తురగవన్నృపతిశ్చలమానసోభిషజమన్యమసావిదధీతవా ॥

౨౩ ॥ జనపదోవిరళోగదహారకైర్బహులరుగ్ణజనః ప్రకృతే రతః । మృగయతేభవతోభవతాంగృహేగదిజనస్సహితుంగదమ క్షమః॥ ౨౪॥ పితృకృతాజనిరస్యశరీరిణస్సమవనంగదహారిషుతిష్ఠ తి'జనితమప్యఫలంభిషజంవినాభిషగసౌహరిరేవ తనూభృతః ॥

౨౫ ॥ యదుదితంభవతావితథంసతత్తదపిరక్షమతేవ్రజితుంమ నః । సురభువం ప్రవిహాయమనుష్యగాంవ్రజితుమిచ్ఛతికోత్రన రస్సుధీః॥ ౨౬॥ ఇతినిగద్యయయుర్భిషజాంగణావిమనసఃపటవా ఽపినిజాన్గృహాన్।అథమునిర్ద్విజహన్మమతాంతనాగురువరోగ రుదుఃఖమసోఢసః ॥ ౨౭ ॥ ప్రథితైరవనౌపరస్సహస్రైరగదం

కారచయైరథాచికిత్స్యే । ప్రబలేసతిహాభగందరాఖ్యేస్మరతిస్మ నారోగంసహితుమసమర్థోః భవతాంగృహేభవతోవిచినుతే ॥ ౨౪ ॥ జని జన్మఅవనతిపాలనంతస్మాదసౌవైద్యఃశరీరభృతోవిష్ణురేవతద్వదుపాస నీయఇత్యర్థః ॥ ౨౫ ॥ ఏవముక్తాభిషజఊచుః భవతాయత్కథితం తన్మి థ్యానభవతి తథాపిగంతుంమనోనక్షమతేయతోదేవభూమింప్రవిహాయ మనుష్యభూమింగంతుంసుధీర్నరోఽత్రజగతిక ఇచ్ఛతినకోపీత్యర్థః ॥ ౨౬॥ ఇతినిగద్యైవముక్త్వా॥ ౨౭ ॥ భూమౌప్రథితైస్సహస్రైర్దశ్యర్థిక్తై

శ్వాసత్వంకారసమూహైర్భగందరాఖ్యప్రబలే హేఽతి ఖేదేఽచికిత్స్యేఽపి మునీంద్రశ్శ్రీశంకరాచార్యః కామశాసనం మహాదేవం స్మరతిస్మ ॥ ౨౭ ॥ స్మృతమహాదేవాజ్ఞయా నియుక్తౌ దేవావశ్వినీకుమారౌ ద్విజవేషం ప్రవిధాయ భూమిం ప్రాప్తౌ సుభుజౌ సాంజనలోచనౌ సుపుస్తకయుక్తౌ మునీంద్రసమీపే వివిశతుః ॥ ౨౮ ॥ ఉపవిశ్య యదూచతుస్తదాహ భో యతివర్యైష తే రుక్ రోగః చికిత్సితుం న శక్యో హి యస్మాత్ పరకృత్యయోత్పాదితా ఇతి తం యోగివర్యం సముదీర్య తౌ దేవౌ యథాగతం ప్రతిజగ్మతుః ॥

స్మరశాసనం మునీంద్రః ॥ ౨౭ ॥ స్మరశాసనశాసనాన్నియుక్తౌ ద్విజవేషం ప్రవిధాయ భూమిమాప్తౌ । ఉపసేదతురశ్వినౌ చ దేవౌ సుభుజౌ సాంజనలోచనౌ సుపుస్తౌ ॥ ౨౮ ॥ యతివర్య చికిత్సితుం న శక్యా పరకృత్యాజనితా హి తే రుగేషా । ఇతి తౌ స్మ సముదీర్య యోగివర్యం విబుధౌ తౌ ప్రతిజగ్మతుర్యథేతమ్ ॥ ౩౦ ॥ తదను స్వగురో రుగాదాపనుత్త్యై పరమంత్రం తు జజాప జాతమన్యుః । ముహురార్యపదేన వార్యమాణోఽప్యరివర్గేఽప్యనుకంపినాబ్జపాదః ॥ ౩౧ ॥ అమునైవ తతో గదేన నీచః ప్రతియాతేన హతోఽమరాగుప్తః । మతిపూర్వకృతో మహానుభావే హ్యనయః కస్య భవేత్సుఖోపలబ్ధ్యై ॥ ౩౨ ॥ స్వస్థస్స్వయం బ్రహ్మ సాయం కదాచిద్ధ్యాయన్ గంగాపూరసంగార్ద్రవాతైః । ఆగచ్ఛంతం సైకతే ప్రత్యగచ్ఛద్యోగీశానం గౌడపాదాభిధానమ్ ॥ ౩౩ ॥ పాణౌ ఫుల్లశ్వేతపంకేరుహశ్రీ

౩౦ ॥ తదనంతరం జాతకోపః శత్రువర్గేఽప్యనుకంపినా ఆర్యపాదేనాచార్యేణ ముహుర్వార్యమాణోఽపి పద్మపాదః స్వగురో రోగస్య నాశాయ పరం మంత్రం తు జజాప ॥ ౩౧ ॥ తతః కిం వృత్తమిత్యాకాంక్షాయామాహ అమునైవేతి ప్రతియాతేన ప్రతిప్రాప్తేన ॥ ౩౨ ॥ స్వస్థస్స్వయం శ్రీశంకరాచార్యః సైకతే సాయంకాలే బ్రహ్మధ్యాయన్ సన్ గంగాపూరేణార్ద్రైర్వాయుభిస్సహాగచ్ఛంతం యోగీశం గౌడపాదసంజ్ఞం ప్రత్యబుధ్యత-శాలి, ॥ ౩౩ ॥ తం వర్ణయతి పాణావితి ప్రాణౌ హస్తే ప్రఫుల్లితస్య శ్వేతకమలస్య యా శ్రీస్తయా

యా మైత్రీ తస్యాః పాత్రీభూతా భా కాంతిర్యస్య తేన ఘటిత కపోలతలునా
ఆరాద్రాత్రైకరవస్య సితపంకజస్యానందో యస్య తస్య సంధ్యా రాగజాత
మంతామ్రత్వస్య పయోదస్య చలీలాం దధానం ॥ ౩౪ ॥ పునశ్చ హస్తే కోకన
ద్మబుద్ధ్యా సమంతాద్భ్రామ్యంతీభ్రమరీణాం యా మండలీ తత్తుల్యతులోద్భ
వాం తత్సదృశాం అంగుల్యగ్రసంగిరుద్రాక్షమాలాం పునః భ్రామయం
తం ॥ ౩౫ ॥ అథానంతరమార్యస్య గాఢపాదస్య పంకజాభౌ పాదావసౌ
శంకరోభ్యర్చ్య భక్తిశ్రద్ధాభ్యాం యస్సంభ్రమస్తేన త్వరయా క్రాంతచిత్తస్సన్

పాత్రీభూతఘనాఘటన। ఆరాద్రాజత్కైరవానందసంధ్యా
రాగారక్తాంభోదలీలాం దధానమ్॥ ౩౪ ॥ పాణౌ శోణాంభోజ
బుద్ధ్యా సమంతాద్భ్రామ్యద్భృంగీమండలీతుల్యకల్యామ్। అంగుల్య
గ్రాసంగిరుద్రాక్షమాలామంగుష్ఠాగ్రేణాసకృద్భ్రామయంతమ్॥
౩౫ ॥ ఆర్యస్యాథో గాఢపాదస్య పాదావభ్యర్చ్యాసౌ శంకరః పం
కజాభౌ । భక్తిశ్రద్ధాసంభ్రమాక్రాంతచేతాః ప్రహ్వస్తస్థా
వగ్రతః ప్రాంజలిస్సన్ ॥ ౩౬ ॥ సించన్నానందక్షీరవారాశివీచీసా
చివ్యాయాసన్నయత్నైః కటాక్షైః । దంతజ్యోత్స్నాదంతురా
శ్చాపికుర్వన్నాశాంసూక్తిం సందధే గాఢపాదః ॥ ౩౭ ॥ కచ్చి
త్సర్వాం వేత్సి గోవిందనామ్నో హృద్యావిద్యాసంసృదుత్తారకృ
త్యా। కచ్చిత్తత్త్వం తత్త్వమానందరూపం నిత్యం సచ్చిన్నిర్మలం వే
త్సి వేద్యమ్ ॥ ౩౮ ॥ భక్త్యాయుక్తాస్సాస్త్వనురక్తా విరక్తాశ్శాంతా

మ్రీభూతో అగ్రతః ప్రాంజలిస్సన్నవతస్థే ॥ ౩౬ ॥ ఏవం శంకరం క్షీరవారి
రాశిసాదృశ్యయాసన్నయత్నైః ప్రాప్తయత్నైః కటాక్షైః సించన్ దంత
జ్యోత్స్నయా దంతురా ఉన్నతరదా ఆశా దిశో విధవళీకుర్వన్ సూక్తిం
సందధే ॥ ౩౭ ॥ తామేవ దర్శయతి కచ్చిదితి ప్రశ్నే సంసారోద్ధారకారణీ
భూతా హృదయస్య ప్రియాయా గోవిందనామ్నో విద్యా తాం సర్వాం వేత్సి
జానాసి సచ్ఛాస్త్రప్రసిద్ధం నిత్యం సచ్చిదమలం వేద్యం తత్త్వం త్వం కచ్చి
ద్వేత్సి ॥ ౩౮ ॥ భక్త్యా సేవయా యుక్తాః స్వస్మిం స్త్వయా ప్రాప్తత్వనివానుర

క్తా విషయేషు విరక్తా వశీకృతాంతరింద్రియా జితబాహ్యకరణా నిరంతరం శ్రే
ద్ధావంతస్తత్త్వజ్ఞానాభిలాషా వినయం ప్రాప్తాశ్శిష్యవర్యాః కచ్చిత్త్వాం గు
రుం సేవంతే ॥ ౩౯ ॥ నిత్యాశ్శత్రవః కామాద్యాః యమనియమాసన ప్రాణా
యామ ప్రత్యాహార ధ్యాన ధారణా సమాధి సంజ్ఞకైరష్టభిరంగైర్యుక్తస్సా
ధు చిత్తత్త్వగం సమ్యక్చైతన్యతత్త్వవిషయం ॥ ౪౦ ॥ బాష్పపర్యాకులే పరి
వ్యాప్తే ఈక్షిణే యస్య ॥ ౪౧ ॥ హే భగవన్నార్యపాదైర్యద్యత్పృష్టం తత్త

దాంతాస్సంతతం శ్రద్దధానాః । కచ్చిత్తత్త్వజ్ఞానకామా వినీతా
శ్శుశ్రూషంతే శిష్యవర్యా గురుం త్వామ్ ॥ ౩౯ ॥ కచ్చిన్నిత్యాశ్శ
త్రవో నిర్జితాస్తే కచ్చిత్ప్రాప్తాస్సద్గుణాశ్శాంతిపూర్వాః । క
చ్చిద్యోగస్సాధితోఽష్టాంగయుక్తః కచ్చిచ్చిత్తం సాధు చిత్తత్త్వగం
తే ॥ ౪౦ ॥ ఇత్యద్వైతాచార్యవర్యేణ తేన ప్రేమ్ణా పృష్టశ్శంకర
స్సాధుశీలః । భక్త్యుద్రేకాద్బాష్పపర్యాకులాక్షో బధ్నన్మూ
ర్ధన్యంజలిం వ్యాజహార ॥ ౪౧ ॥ యద్యత్పృష్టం స్పష్టమాచార్యపా
దైస్తత్తత్సర్వం భో భవిష్యత్యవశ్యమ్ । కారుణ్యాబ్ధేః కల్పయుష్మ
త్కటాక్షైర్దృష్టస్యాహో దుర్లభం కిం ను జంతోః ॥ ౪౨ ॥ మూ
కో వాగ్మీ మందధీః పండితాగ్ర్యః పాపాచారః పుణ్యనిష్ఠేషు గ
ణ్యః । కామాసక్తః కీర్తిమాన్నిస్పృహాణామార్యాపాంగాలోక
తః స్యాత్త్వదీయేన ॥ ౪౩ ॥ లేశం వాపి జ్ఞాతుమీష్టే పుమాన్కస్సీమాతీ
తస్యాద్య యుష్మన్మహిమ్నః । తుష్ట్వాత్యంతం తత్త్వవిద్యోపదేష్టా జా

త్సర్వమవశ్యం స్పష్టం భవిష్యతి యస్మాత్కారుణ్యసముద్రస్య కల్పైస్సదృశై
ర్భవత్కటాక్షైర్దృష్టస్య జంతోః కిం తు దుర్లభం కిమపి దుర్లభం నేత్య
ర్థః ॥ ౪౨ ॥ ఏతదేవోపపాదయతి భవద్విధానామార్యాణాం కటాక్ష
వలోకాత్ క్షణమాత్రేణ మూకో వాగ్మీ స్యాదేవమగ్రేపి నిస్పృహాణాం మ
ధ్యే కీర్తిమాన్ ॥ ౪౩ ॥ సీమాతీతస్య భవన్మహిమ్నో లేశం వాపి జ్ఞాతుమద్య కః
పుమాన్ సమర్థో న కోపీత్యర్థః కుత ఇతి చేత్తత్రాహ యస్య భవతః
ప్రసిద్ధో వ్యాససూనుశ్శుకాచార్యోఽత్యంతతుష్టో భూత్వా సాక్షాత్స్వ

[illegible]మేతద్విద్యోపదేష్టా జాతోఽత ఇత్యర్థః ॥ ౪౪ ॥ వైయాసకిరిత్యుక్త్యా వ్యాసపుత్రత్వేనైవ తస్యైశ్వర్యం నాస్త్యపితు స్వతోఽపీత్యాశయేనతం వర్ణయతి యం జన్మత ఏవాత్మజ్ఞానసిద్ధమాదాసీన్యేనారాత్సమీపాద్దూరం వా జాతమాత్రం ప్రవ్రజంతం ప్రేమావేశాత్పుత్ర పుత్రేతి శోచన్పరాశరనందనో వేదవ్యాసః పృష్ఠతోఽనుప్రపేదే అవైదికే ఇతి శబ్దేపరేప్లుతోఽప్లుతవత్స్యాదిత్యర్థః కేనాప్లుతవదుపస్థిత ఇతి సూత్రేణాప్లుతవత్త్వాత్స్వరసంధిః ॥ ౪౫ ॥ యశ్చ యోగభాష్యప్రణేత్రా పిత్రా ఆహూతస్సర్వాహం భావశీలనాద్యోగభూమేః ప్రపంచైకభావం ప్రాప్తః సర్వవృక్షరూపః ప్రత్యాక్రోశం

తపస్సాక్షాద్వ్యస్యవైయాసకిస్సః॥ ౪౪॥ ఆజానాత్మజ్ఞానసిద్ధం య
మారాదాదాసీన్యాజ్జాతమాత్రం వ్రజంతమ్ । ప్రేమావేశాత్పు
త్రపుత్రేతిశోచన్పారాశర్యః పృష్ఠతోఽనుప్రపేదే॥ ౪౫॥ యశ్చా
హూతో యోగభాష్యప్రణేత్రా పిత్రా ప్రాప్తస్సప్రపంచైకభా
వమ్। సర్వాహంతాశీలనాద్యోగభూమేః ప్రత్యాక్రోశం ప్రా
తనోద్వృక్షరూపః॥ ౪౬॥ తత్తాదృక్షజ్ఞానపాథోధిముష్మాత్పా
దద్వంద్వం పద్మసౌహార్దహృద్యమ్। దైవాదేతద్దీనదృగ్గోచరం చే
ద్భుక్తస్యైతద్భాగధేయం హ్యమేయమ్ ॥ ౪౭ ॥ ఇత్యాకర్ణ్యా
థాబ్రవీద్గాఢపాదో వత్సశ్రుత్వా వాస్తవాం స్త్వద్గుణౌఘాన్।
ద్రష్టుం శాంతస్వాంతవంతం మమత్వాం గాఢోత్కంఠా గభీ

ప్రాతనోత్ తథాచోక్తం॥*॥ యం ప్రవ్రజంతమనుపేతమపేతకృత్యం ద్వైపాయనో విరహకాతర ఆజుహావ పుత్రేతి తన్మయతయా తరవోఽభినేదుస్తం వ్యాససూనుముపయామి గురుం మునీనామితి యోగమాహాత్మ్యేన గమనాగమనయోః సంభవాత్పరీక్షిదుపదేష్టృత్వవద్గాఢపాదోపదేష్టృత్వమపి నవిరుద్ధ్యత ఇతి ద్రష్టవ్యం॥ ౪౬॥ తత్తస్మాదేవం విధస్య జ్ఞానసముద్రస్య భవతః కమలస్య సౌహార్దేన సాదృశ్యేన హృద్యమేతత్పాదద్వంద్వం దైవాదస్మద్విధదీనదృష్టివిషయభూతం యది స్యాత్ తర్హి ఏతద్భుక్తస్య ప్రమేయం భాగ్యం॥ ౪౭॥ శాంతమనోవంతం త్వాం ద్రష్టుమత్యంతోత్కంఠాగభీతం మమమానస

మాసీత్ ॥౪౮॥ కింవమత్కృతకారికాబ్జముఖసూర్యాః భాష్యాదయోనిబంధాస్త్వయాకృతా ఇతిగోవిందముఖాచ్ఛ్రుత్వాహర్షం ప్రాప్యాద్య హేవిద్వన్ తవదృష్టిమార్గగోఽస్మి ॥౪౯॥ మాండూక్యగతభాష్యయుగ్మం శ్రుత్వేతిభాష్యం గౌడపాదీయకారికాభాష్యం చేత్యర్థః-వి,॥౫౦॥ యదువాచ తదేవాహ మత్కారికాభావవిభేదినోప్తాదృశయోర్మాండూక్యభాష్యయోః శ్రవణేనార్థితో హర్షః విదుషాం మధ్యే శ్రేష్ఠాయ తుభ్యం వరం దాతుం ప్రోత్సాహయతి తస్మాచ్ఛీఘ్రం వరం వృణీష్వ-ఇంద్ర, ॥ ౫౧ ॥ ఏవంవరగ్రహం

తంచిత్రమాసీత్ ॥ ౪౮ ॥ కృతాస్త్వయా భాష్యముఖానిబంధా మత్కారికావారిజనుస్సుభార్యాః । శ్రుత్వేతి గోవిందముఖాత్ప్రహృష్యద్దృగధ్వనీనోఽస్మి తవాద్య విద్వన్ ॥ ౪౯ ॥ ఇతిస్ఫుటం ప్రోక్తవతే వినీతస్సోఽశ్రావయద్భాష్యమశేషమస్మై । విశేష్య మాండూక్యగభాష్యయుగ్మం శ్రుత్వా ప్రహృష్యన్నిదమబ్రవీత్తమ్ ॥ ౫౦ ॥ మత్కారికాభావవిభేదితాదృఙ్మాండూక్యభాష్యశ్రవణోత్థహర్షః । దాతుం వరం తే విదుషాం వరాయ ప్రోత్సాహయత్యాశు వరం వృణీష్వ ॥ ౫౧ ॥ సప్రాహ పర్యాయశుకర్షిమీక్ష్య భవంతమద్రాక్షమతిష్యపూరుషమ్ । వరః పరః కోఽస్తి తథాపి చింతనం చిత్తస్య గంభీరగతస్తు గురౌ నిరంతరమ్ ॥ ౫౨ ॥ తథేతి సోఽంతర్ధిమవాప్త మోహే గతే చిరంజీవి మునావథాసౌ । వృత్తాంతమేతం సముదాశ్రవేభ్యస్సంశ్రావ

యాయాపి స్ఫురితస్స శ్రీశంకరప్రాహ భవంతం పర్యాయేణ రూపాంతరేణోపలక్షితం శుకర్షిం శుకర్షేః పర్యాయమితివా సర్వాత్మనా శుకర్షితుల్యమీక్ష్య భగవంతమకలిపూరుషం త్రియుగం పరమాత్మానం విష్ణుమేవాహమద్రాక్షమతోఽస్మాత్పరో వరః కోపినాస్తి తథాపి హే గురో మే చింతనం సచ్చైతన్యతత్త్వావిషయమస్త్వితి వరం దేహీత్యర్థః - ఉ, ॥ ౫౨ ॥ తథేతి సగౌడపాదః ప్రాహేత్యనుకృష్యసంబంధనీయం అథావాప్త మోహే చిరంజీవిమునావంతర్ధిం గతే సతి అసౌ ఏతం వృత్తాంతం శిష్యేభ్యో ముదా

జ్ఞాపయంస్తాం రాత్రిమనైషీత్ ॥ ౫౩ ॥ అథ ప్రాతఃకాలే యతీం ద్రశ్శిష్యైస్సహ నిత్యకర్తవ్యం గంగాయాం విధివత్సంపాద్య తస్యాస్తీరే నిదిధ్యాసనలాలసోఽభూత్ తస్మిన్నంతరే లోకవార్తాఽశ్రూయత ॥ ౫౪ ॥ తామేవాహ జంబూద్వీపమితి, ఇంద్ర, ॥ ౫౫ ॥ మంటపసంబంధిభిశ్చతుర్భిః ద్వారైర్యుక్తం తస్యా దేవ్యా గేహం యస్మిన్నేవ సర్వజ్ఞపీఠం యత్రారోహణం సకలసజ్జనానాం మధ్యే సర్వజ్ఞో భవతి సర్వజ్ఞాదన్యస్సర్వోఽపి యద్గేహం

యంస్తాం క్షణదామనైషీత్ ॥ ౫౩ ॥ అథద్యునద్యాముపసిచ్య
మీంద్రో నిర్వర్త్య నిత్యం విధివత్సశిష్యైః । తీరే నిదిధ్యాసనలాల
సోఽభూదథాంతరేఽశ్రూయత లోకవార్తా ॥ ౫౪ ॥ జం
బూద్వీపం శస్యతేఽస్యాం పృథివ్యాం తత్రాప్యేతన్మండలం భార
తాఖ్యమ్ । కాశ్మీరాఖ్యం మండలం తత్ర శస్తం యత్రాస్తేఽసౌ
శారదా వాగధీశా ॥ ౫౫ ॥ ద్వారైర్యుక్తం మంటపైస్తచ్చతుర్భి
ర్దేవ్యాగేహం యత్ర సర్వజ్ఞపీఠమ్ । యత్రారోహం సర్వవిత్సజ్జ
నానాం నాన్యస్సర్వే యత్ప్రవేష్టుం క్షమంతే ॥ ౫౬ ॥ ప్రాచ్యాః ప్రా
చ్యాం పశ్చిమాః పశ్చిమాయాం యే చోదీచ్యాస్తాముదీచీం ప్రప
న్నాః । సర్వజ్ఞాస్తం ద్వారముద్ఘాటయంతో దాక్షం నద్ధం నోదు
ద్ఘాటయంతి ॥ ౫౭ ॥ వార్తాముపశ్రుత్య స దాక్షిణాత్యో
మానం తదీయం పరిమాతుమిచ్ఛన్ । కాశ్మీరదేశాయ జగామ హృ
ష్టః శ్రీశంకరో ద్వారమపావరీతుమ్ ॥ ౫౮ ॥ ద్వారం పినద్ధం కిల
దాక్షిణాత్యం న సంతి విద్వాంస ఇతీహ దాక్షాః । తాం కింవదంతీం

ప్రవేష్టుమపి న క్షమంతే యద్వా య దేవంభూతం తద్దేవ్యాగేహమిత్యన్వయః ॥ ౫౬ ॥ దాక్షా దాక్షిణాత్యాః పినద్ధం తత్ ద్వారం నోద్ఘాటయంతి ॥ ౫౭ ॥ తస్యా వార్తాయా ఇదం ప్రమాణం మాతుం ఇదం మానం న వేతి నిశ్చేతుమిచ్ఛన్ తద్వార ముద్ఘాటయితుం కాశ్మీరదేశాయ జగామ ॥ ౫౮ ॥ కిలేతి ప్రసిద్ధం దాక్షిణాత్యం ద్వారం పినద్ధం యత ఇహ భూమౌ దాక్షిణాత్యా విద్వాంసో నైవ సంతీతి కింవదంతీం జనశ్రుతిం విఫలాం విధాతుం జగామ

టీ॥ ౫౯ ॥ వాదిసమూహా ఏవ గజేంద్రాస్తేషాం దుర్మదఘటాభిర్గర్వై కర్వ్యస్తం సమ్యక్కర్షతీతి తథా సచాసౌ శ్రీమచ్ఛంకరదేశికేంద్రలక్షణో మృగేంద్రః సర్వార్థవిదాయాత్యతో హే వాదిదుశ్శరగజాః దూరం గచ్ఛత కింకరోతీతి చేత్సన్న్యాసలక్షణదంష్ట్రాయుధో వేదాంతలక్షణబృహద్వనాశ్రయో వేదాంతాదన్యం ద్వైతప్రతిపాదికం శాస్త్రలక్షణం వనం భక్షతీత్యధ్వని సంశ్రావయన్నితి వ్యవహితేనాన్వయః - శా, ॥ ౬౦॥ కరటతటాంతాద్గజగండతటప్రాంతభాగాదుద్వమితమదసౌరభసారభరేణ స్థలద్భిః అళి

విఫలాం విధాతుం జగామ దేవీనిలయాయ హృష్యన్ ॥ ౫౯॥ వాది
వ్రాతగజేంద్రదుర్మదఘటాదుర్గర్వసంకర్షణ శ్రీమచ్ఛం
కరదేశికేంద్రమృగరాడాయాతి సర్వార్థవిత్ । దూరం గచ్ఛత
వాదిదుశ్శరగజాస్సంన్యాసదంష్ట్రాయుధో వేదాంతోరువనాశ్ర
యస్తదపరం ద్వైతం వనం భక్షతి ॥ ౬౦॥ కరటతటాంతవాంతమ
దసౌరభసారభరస్థలదళిసంభ్రమత్కులభకుంభజృంభితబలః ।
హరిరివ జంబుకానతిమదరదయుతాన్ కుజనానపి నాక్షిగోచర
యతీహ యతిపతిర్హతకాన్ ॥ ౬౧॥ సంశ్రావయన్నధ్వని దేశికేం
ద్రశ్శ్రీదక్షిణద్వారభువం ప్రపేదే । కవాటముద్ఘాట్య నివేష్టుకామం
ససంభ్రమం వాదిగణో న్యరౌత్సీత్ ॥ ౬౨॥ అథాబ్రవీద్వాదిగణస్స
దేశికం కిమర్థమేవం బహుసంభ్రమక్రియా । యదత్ర కార్యం

ళిః భ్రమతి గజకుంభే జృంభితం బలం యస్య స సింహో యథా క్షుద్రాన్ స్పగాలాన్ న గణయతి తథేహ లోకే యతిపతిర్మదలక్షణరదయుక్తాన్నిందితాన్ కుత్సితజనానపి నాక్షిగోచరయతి న గణయతి ॥*॥ యది భవతో న జౌ భజజలాగురుర్నర్కుటకం ॥ ౬౧॥ ఇత్యేవం మార్గే సంశ్రావయన్ దేశికేంద్రశ్శ్రీదక్షిణద్వారభూమిం ప్రాప్తవాన్ తతః కవాటముద్ఘాట్య ప్రవేష్టుకామం ససంభ్రమంతం వాదిగణో నిరోధితవాన్ - ఉ, ॥ ౬౨ ॥ అథ నిరోధనానంతరం స వాదిగణో దేశికమువాచ ఏవం బహుసంభ్రమాక్రియా కిమర్థం బహుసంభ్రమస్య క్రియాకరణం ఇతి వా యదత్ర కార్యం తత్కథ్యతాం యతస్త

దీప్సితం కర్తుం సంభ్రమస్సమర్థో న భవతి-వంశ, ॥ ౬౩ ॥ యః కశ్చిత్పరీక్షి తుమాయాతి స కామమాగచ్ఛతు యతోఽహమఖిలం వేద అణ్వపి మమావిది తం నాస్తి వాదిగణ ఆహ అమునా ప్రకారేణ భవాన్ వక్తిచేత్ తర్హి అహం మున్నతీచ్ఛో పరీక్షాం దత్వా దేవతాలయం వ్రజ-ఇంద్ర, ॥ ౬౪ ॥ ఏవం ఉక్త్వా పరీక్షాం దాతుమవస్థితం శ్రీశంకరాచార్యం ప్రతి కణాదమతేస్థితః ఏకం స్వీయం రహస్యం పప్రచ్ఛ తం విశినష్టి ద్రవ్య గుణ కర్మ సామాన్య విశేషసమవాయాః షట్ భావా ఇతి నాదీ రహస్యమేవ దర్శయతి సంయోగభాగినః

తదుదీర్యతాం శనైర్న సంభ్రమః కర్తుమలం తదీప్సితమ్ ॥ ౬౩ ॥
యః కశ్చిదేత్యేతు పరీక్షితుం చేద్వేదాఖిలం నావిదితం మమాణు ।
ఇత్థం భవాన్వక్తి సమున్నతీచ్ఛో దత్వా పరీక్షాం వ్రజ దేవతాలయమ్ ॥ ౬౪ ॥
షడ్భావవాదీ కణభుఙ్మతస్థః పప్రచ్ఛ శం స్వీయరహస్యమేకమ్ । సంయోగభాజః పరమాణుయుగ్మాజ్జాతం హి సూక్ష్మం ద్వ్యణుకం మతం నః ॥ ౬౫ ॥
యత్తస్య దణుత్వం తదుపాశ్రితం తజ్జాయతే కస్మాద్వద సర్వవిచ్చేత్ । నో చేత్ప్రభుత్వం తవ వక్తుమేతే సర్వజ్ఞభాషాం విహితాం కథం తే ॥ ౬౬ ॥
యా ద్విత్వసంఖ్యా పరమాణునిష్ఠా సా కారణం తస్య గతస్య మాత్రా ఇతీరితే తద్వచనం ప్రపూజ్య స్వయం నివర్తిష్ట కణాదలక్ష్మీః ॥ ౬౭ ॥
తత్రాపి నైయ్యాయిక ఆర్తగర్వాః కణాదపక్షాచ్చరణాక్షపక్షే ।

పరమాణుద్వయాత్సూక్ష్మం ద్వ్యణుకం జాతమితి నో మతం ॥ ౬౫ ॥ ద్వ్యణుకాశ్రితం అణుత్వం యత్తస్య తత్కస్మాజ్జాయతే ఇతి వద యది త్వం సర్వవిచ్చేత్ తవ ప్రభుత్వం వక్తుమేతే తవ వశిష్యాః చితాం సర్వజ్ఞభాషాం బ్రువంతి నత్వర్థతః త్వం సర్వజ్ఞోసీత్యర్థః ॥ ౬౬ ॥ పరమాణుద్వయనిష్ఠా యా ద్విత్వసంఖ్యా సా తస్య ద్వ్యణుకగతస్యాణుత్వస్య కారణమితి మాత్రాజ్ఞాతా శ్రీశంకరేణోక్తే సతి తద్వచనం ప్రపూజ్య కణాదలక్ష్మీస్స్వయమేవ నివృత్తిం గతా-ఉ, ॥ ౬౭ ॥ తదనంతరం తేషు మధ్యే గౌతమమతాశ్రయా ఆర్తగర్వా నైయ్యాయికాః కణాదపక్షాద్గౌతమపక్షే ముక్తిం విశేషం వదయది త్వం సర్వజ్ఞో నో చేత్సర్వజ్ఞా ని

త్వత్ప్రతిజ్ఞాంత్యజ॥౭౭॥ఏవముక్త ఆచార్య ఆహ గుణసంబంధస్యాత్యంతనా
శే నభోవద్వ్యాస్థితిస్స్యాత్కణాదపక్షే ముక్తిః తదీయే గౌతమపక్షే తు సా గుణసం
గతేరత్యంతనాశే నభోవత్స్థితిరానందసంవిత్సహితా ముక్తిరిత్యర్థః॥౭౮॥
పదార్థభేదస్తు స్ఫుట ఏవ సిద్ధ ఇతి సప్త పదార్థాః గౌతమమతే తు షోడ
శ తేతథా చ కణభుఙ్మతే ద్రవ్యగుణకర్మసామాన్యవిశేషసమవాయా
భావాస్సప్తపదార్థాః తథా గౌతమీయమపి ప్రమాణప్రమేయసంశయ
ప్రయోజనదృష్టాంతసిద్ధాంతావయవతర్కనిర్ణయవాదజల్పవితండా
హేత్వాభాసచ్ఛలజాతినిగ్రహస్థానానాం తత్త్వజ్ఞానాన్నిశ్శ్రేయసాధిగ

ముక్త్వాశేషంవదసర్వవిచ్చేన్నోచేత్ప్రతిజ్ఞాంత్యజసర్వవిత్త్వే॥
౭౮ ॥ అత్యంతనాశేగుణసంగతేర్యాస్థితిర్నభోవత్కణభక్ష
పక్షే।ముక్తిస్తదీయేచరణాక్షపక్షేసానందసంవిత్సహితావిము
క్తిః॥౭౯॥ పదార్థభేదస్స్ఫుటఏవసిద్ధస్తథేశ్వరస్సర్వజగద్వి
ధాతా।సఈశవాదీత్యుదితేఖినంద్యానైయాయికోపిస్వవృత్తని
రోధాత్॥౮౦॥తంకాపిలఃప్రాహచమూలయోనిఃకింవాస్వగం
త్రాచిదధిష్ఠితావా।జగన్నిదానంవదసర్వవిత్త్వంనోచేత్ప్రవేశ
స్తవదుర్లభఃస్యాత్॥౮౧॥సావిశ్వయోనిర్బహురూపభాగినీ
స్వయంస్వతంత్రాత్రిగుణాత్మికాసతీ।ఇత్యేవసిద్ధాంతగతిస్తుకాపి
లీవేదాంతపక్షేపరతంత్రతామతా॥౮౨॥తతోనదంతోన్యరుణ

మత్యతిసర్వజగన్నిమిత్తకారణభూత ఈశ్వరస్తథా కణాదపక్షేపదేవ ఇత్యు
దితే సతి స ఈశవాదీ నైయాయికోపి నిరోధనాస్వ్యవృత్తన్నివృత్తః॥౮౦॥తత
స్తం సాంఖ్యః ప్రాహ మూలప్రకృతిః కింస్వతంత్రా జగత్కారణము తచ్చిదధి
ష్ఠితేతి సర్వజ్ఞత్వాత్త్వం వదనోచేత్ప్రవేశస్తవదుర్లభస్స్యాత్॥౮౧॥ ఏవ
ముక్త ఆచార్య ఆహ సా విశ్వయోనిస్సత్వరజస్తమోభిధగుణత్రయాత్మికా స్వ
తంత్రాసతీబహురూపభాగినీ జగన్నిదానమితి తు కాపిలీ సిద్ధాంతగతిః వే
దాంతపక్షే త్వస్యాః పరతంత్రతా మతా॥౮౨॥ తతోనదంతోన్యరుణన్నితి
శేష స్తదనంతరం తత్రైవ బాహ్యార్థ విజ్ఞానకశూన్యవాదైః ప్రభృతిభ్యాం ప్రతి

తాఃసగవాః ఃసౌత్రాంతికవైభాషికయోగాచార్యమాధ్యమికమతావలం
బినో బౌద్ధాః పరీక్షాం దత్వా దేవ్యా ధామత్ర జేతి నాదం కుర్వంతో నిరోధం
కృతవంతః ॥ ౬౩ ॥ యదిత్వం దేవతాలయం వివిక్షుస్తర్హి ద్వివిధో యో
బాహ్యార్థ స్తదంతరం త్వయా వాచ్యం విజ్ఞానవాదస్య చ భవతో వేదాంత
వాదినో మతాత్కిం విభేదకమితి బ్రూహి తతః పరం వ్రజ ॥ ౬౪ ॥ ఏవముక్త ఆ
చార్య ఉవాచ సౌత్రాంతికస్సర్వమపి వేద్యమనుమానగమ్యం వక్తి వైభాషి
కస్తు తత్సర్వం ప్రత్యక్షగమ్యం వక్తి తయోస్సౌత్రాంతిక వైభాషికయోః ప

స్సర్గ ర్వా దత్వా పరీక్షాం వ్రజ ధామ దేవ్యాః । బౌద్ధాస్తథా సం
ప్రథితాః పృథివ్యాం బాహ్యార్థ విజ్ఞానక శూన్య వాదైః॥ ౬౩ ॥ బా
హ్యార్థ వాదో ద్వివిధ స్తదంతరం వాచ్యం వివిక్షుర్యది దేవతాల
యమ్ । విజ్ఞానవాదస్య చ కిం విభేదకం భవన్మతాద్బ్రూహి తతః
పరం వ్రజ॥ ౬౪ ॥ సౌత్రాంతికో వక్తి హి వేద్యజాతం లింగాధిగ
మ్యం త్వితరో హి గమ్యమ్ । తయోస్తయోర్భంగురతా విశిష్టా భి
దః కియాన్వేదన వేద్యభాగి ॥ ౬౫ ॥ విజ్ఞానవాదీ క్షణికత్వమేషా
మంగీచకారాపి బహుత్వమేషః । వేదాంతవాదీ స్థిరసంవిదేక
త్వం గీచకారేతి మహాన్విశేషః॥ ౬౬ ॥ అథార్హబ్దివీద్ధిర్వసనానుసారీ
రహస్యమేకం వదసర్వవిచ్చేత్ । యదస్తికాయోత్తరశబ్దవాచ్యం
తత్కిం మతేఽస్మిన్వద దేశికాశు॥ ౬౭ ॥ తత్రాహ దేశికవరశ్శ్రీ

దాయోర్ధ స్తయోః క్షణభంగురతా సమానా వేదన వేద్య విషయో భేదో లింగ
వేద్యత్వాక్షి వేద్యత్వరూపో విశేషః కియాన్విద్యత ఇత్యర్థః ॥ ౬౫ ॥ విజ్ఞానవా
ద్యయం విజ్ఞానానాం క్షణికత్వం బహుత్వం చాంగీచకార అయం వేదాంతవా
దీ తు స్థిరమేకం జ్ఞానమిత్యంగీచకారేతి మహాన్విశేషః ఇందిర ॥ ౬౬ ॥ అథ దిగం
బరానుసారి జగాద యదిత్వం సర్వజ్ఞస్తర్హ్యేకం గుహ్యం వద కిం తదిత్యత్రాహ
కాయ ఇత్యుత్తరశబ్దో యేషాం తైర్వాచ్యం యదస్మిన్జైనమతేఽస్తి తత్కిం
హే దేశికాశు వద ॥ ౬౭ ॥ జైనైర్జీవాస్తికాయః పుద్గలాస్తికాయో ఽధర్మాస్తి
కాయ ఆకాశాస్తికాయః ఇతి శబ్దైర్వాచ్యం జీవాదిపంచకమభీష్టమిత్యాద్యా

హారంతితత్పృష్టముక్త్వాఽప్రశస్తేజైనమతేఽపరమపియత్ జ్ఞాతుమాస్తేతచ్ఛి ష్యంపదేత్యాహ జైనమతఇతి-ఇంద్ర, ॥౭౮॥ ఏవంవేదబాహ్య వాదిగణే తుదత్తోత్తరేసతికశ్చిజ్జైమిని మతావలంబ్యధ్వ మీమాంసకోజగాద జైమినీ యేమతేశబ్దఃకింస్వరూపః కింశబ్దార్థమాహ ద్రవ్యంగుణోవేతి తథాచ శబ్దస్వరూపముక్త్వాతతోవ్రజ - ఉ, ॥౭౯॥ నిత్యావర్ణావ్యాపకాఃశ్రో త్రేంద్రియవేద్యాః యద్రూపం శబ్దజాలంతచ్చనిత్యం ద్రవ్యంవ్యాపీతి జైమి నీయాఅబ్రువన్ ఇత్యేవంతం జైమినీయం దేశికేంద్రః ప్రోక్తవాన్-శాలి, ॥

ణురోచతేచేజ్జీవాదిపంచకమభీష్టముదాహరంతి। తచ్ఛబ్దవాచ్యమి
తిజైనమతేప్రశస్తేయద్యస్తిబోద్ధుమపరంకథయాశుతన్మే॥౭౮॥
దత్తోత్తరేవాదిగణేతుబాహ్యేబభాణకశ్చిత్కిల జైమినీయః। శబ్దః
కిమాత్మావద జైమినీయేద్రవ్యంగుణోవేతితతోవ్రజత్వమ్॥౭౯॥
నిత్యావర్ణాస్సర్వగాఃశ్రోత్రవేద్యాయద్రూపం శబ్దజా
లంచనిత్యమ్। ద్రవ్యంవ్యాపీత్యబ్రువన్ జైమినీయా ఇత్యేవంతం
ప్రోక్తవాన్ దేశికేంద్రః॥౮౦॥ శాస్త్రేషుసర్వేష్వపిదత్తవంతం
ప్రత్యుత్తరంతంసహపూజయంస్తే। ద్వారంసముద్ఘాట్యదదుశ్చమా
ర్గంతతోవివేశాంతరభూమిభాగమ్॥౮౧॥ పాణౌసనందనసమ
సావవలంబ్యవిద్యాభద్రాసనం తదవరోఢుమనాశ్చచాల । అ
త్రాంతరేవిధివధూర్విబుధాగ్రగణ్యమాచార్యశంకరమవోచ
దనంగవాచా॥౮౨॥ సర్వజ్ఞతాతేఽస్తిపురైవయస్మాత్సర్వత్ర

౮౦॥ సర్వేష్వపిశాస్త్రేషు ప్రత్యుత్తరందత్తవంతం తం శ్రీశంకరం తేవాది నస్సహపూజయన్ ద్వారంసముద్ఘాట్యమార్గంచదదుఃతదనంతరమం తరభూమిభాగంవివేశ- ఉ, ॥౮౧॥ హస్తేసనందనమసావవలంబ్య తద్వి ద్యాభద్రాసనమారోఢుమనాశ్చచాల, ఏతస్మిన్నంతరేవిబుధాగ్రగణ్యం శ్రీశంకరాచార్యమశరీరవాచాశారదాఽవోచత్ - ఇం, ॥౮౨॥ తేయ దవోచత్ తదుదాహరతి సర్వజ్ఞతాయాం సంశయోనాస్తి యస్మాత్పూర్వ మేవసర్వత్రపరీక్షాంప్రాప్తోఽసి యదిభవాన్సర్వజ్ఞోనాభవత్ తర్హి క్వ

విరించిః రూపాంతరం యస్య స చాసౌ విశ్వరూపః ప్రథితానామగ్రణీః సశిష్యః కథం స్యాత్ , ఉ ,॥ ౭౩ ॥ యద్యప్యేవం తథాపి పీఠాధిరోహే కేవలం సర్వజ్ఞతైవ హేతుర్న భవేదపి తు పరిశుద్ధతాపి సా తేఽస్తి న వేత్యేతద్విచారణీయమతః క్షణమాత్రం త్వం తిష్ఠ సాహసం మా కురు. ఇం , ॥ ౭౪ ॥ ఏవం కోటిద్వయముక్త్వోత్తరకోటిం సాధయతి త్వం యతో యతిధర్మనిష్ఠస్సన్నంగనాః సమ్యగుపభుజ్య కామకలారహస్యప్రవీణతాపాత్రమభూః, అత ఈదృశపదమారోఢుమేవంభూతస్య తవ యోగ్యతా కథమపి నాస్తి యతస్సర్వజ్ఞ

త్రైవ్యక్తీభవాన్న చేత్తే విరించిరూపాంతరవిశ్వరూపశ్శిష్యః కథం
స్యాత్ప్రథితాగ్రణీస్సః॥ ౭౩॥ సర్వజ్ఞతైకైవ భవేన్న హేతుః పీ
ఠాధిరోహే పరిశుద్ధతా చ । సా తేఽస్తి వా నేతి విచార్యమేతత్తిష్ఠ క్ష
ణం త్వం కురు సాహసం మా॥ ౭౪॥ త్వం చాంగనాస్సముపభుజ్య
కలారహస్యప్రావీణ్యభాజనమభూర్యతిధర్మనిష్ఠః। ఆరోఢుమీ
దృశపదం కథమర్హతా తే సర్వజ్ఞతైవ విమలత్వమపీహ హేతుః ॥
౭౫ ॥ నాస్మింశ్శరీరే కృతకిల్బిషోఽహం జన్మప్రభృత్యంబ రసంది
హేఽహమ్ । విధాయి దేహాంతరసంశ్రయాద్యన్న తేన లిప్యేత
హి కర్మణాన్యః॥ ౭౬॥ ఇత్థం స నిరుత్తరవాచం విధాయ దేవీం
సర్వజ్ఞపీఠమధిరుహ్య నవందసభ్యైః । సంభావితోఽభవదసౌ విబుధై
శ్చ వాణ్యా గార్గ్యా కహోలముఖరైరివ యాజ్ఞవల్క్యః॥ ౭౭॥
వాదప్రాదుర్వినోదప్రతికథనసుధీవాదదుర్వారతర్కాన్యకాక

తేవ విమలతాపీహారోహే హేతుః॥ ౭౫॥ ఏవముక్తశ్శ్రీశంకర ఉవాచ, నేతి అహమపి న సందిహే అంబాయాస్తవ సందేహో నాస్తి కిముపక్తవ్య మిత్యనుశయేన సంబోధయతి హేంబేతి యత్తు త్వం చాంగనా ఇత్యాది తత్ర శృణు యత్కర్మ దేహాంతరసంశ్రయాద్విహితం తేన కర్మణాన్యో యం దేహో న లిప్యేత లోకశాస్త్రప్రసిద్ధం చైతత్ - ఉ , ॥ ౭౬ ॥ సరస్వత్యా పండితైశ్చ పూజితోఽభవత్ యథా గార్గ్యా కహోలాదిభిశ్చ యాజ్ఞవల్క్యస్తద్వత్ ॥ ౭౭ ॥ అథ భగవత్పాదస్య శారదాపీఠవాసం వర్ణయతి వాదేవ

ప్రాదుః ప్రకటతాంగతో వినోదో యేషాం తే చ తే ప్రతికథనసమధియః ప్రతి
వాదిపండితా మండనమిశ్రప్రముఖాస్తైస్సాకం యో వాదస్తత్ర యే దుర్వా
రాస్తర్కాః అవిజ్ఞాతతత్త్వేఽర్థే కారణోపపత్తితస్తత్వజ్ఞానార్థమూ
హాస్తర్కాః ఇత్యుక్తలక్షణాస్తేషాం స్వకాః రీతిరసాః రైస్స్వైరాభిః స్వతం
త్రాభిర్ధాటీభిర్యుద్ధయాత్రాభిః పూరితాభిర్వ్యాప్తాభిర్హరిద్భిర్దిగ్భిరుప
న్యస్తం వర్ణితం మహానుభావ్యం మహాప్రభావత్వం యస్య సత్వం సర్వజ్ఞోఽ
త ఏవ బహుభిస్సమస్తగుణశాలిత్వేనాత్యంతం సంభావితోఽస్మిన్పీఠే వస్తు
మర్హో యోగ్య ఇతి స్ఫారభారత్యా విశాలయా వాచాఽమోఘశ్లాఘ
యా సఫలప్రశంసయా సర్వైర్జోఘుష్యమాణో భృశం ఘుష్యమాణో యతిప
తేః శ్రీశంకరస్య శారదాపీఠవాసో జయతి సర్వోత్కర్షేణ వర్తతే స్ఫారం య

రసైస్స్వైరధాటీభరితహరిదుపన్యస్తమహానుభావ్యః సర్వజ్ఞో వస్తు
మర్హస్త్వమితి బహుమతః స్ఫారభారత్యమోఘశ్లాఘాజోఘు
ష్యమాణో జయతి యతిపతేశ్శారదాపీఠవాసః ॥ ౮౮ ॥ క్వ త్రా
స్యాసీత్ప్రలీనే క్షణచరణకథా కాపిలీ క్వాపి లీనా భగ్నాఽభగ్నా
గురూక్తిః క్వచిదజని పరం భట్టపాదప్రవాదః। భూమా వా యో
గకాణాదజనితమతమథాభూత వాగ్భి దవార్తాదుదాంతబ్ర

ఘాతథా భారత్యా సరస్వత్యామోఘశ్లాఘయా జోఘుష్యమాణ ఇతి వా. గ్ర
౮౮॥ కించ మదాంధైరుద్ధతైర్వాదిభిస్సహ బ్రహ్మవిద్యాగురోః శ్రీశంకర
స్య వాదలక్షణద్యూతకథయా దుందుభేర్ధింధిమ ఇతి శబ్దాదీక్షణచరణస్యా
క్షపాదస్య గౌతమస్య కథా క్వాపి ప్రక్షీణలీనా ఆసీత్తథా కాపిలీ కపిలకథా
క్వాపి లీనా ఆసీత్ తథా పూర్వమభగ్నాపి ప్రభాకరోక్తిర్భగ్నా ఆసీత్ భట్ట
పాదప్రవాదః పరం కేవలం క్వచిదపి భూమా మాపజని ప్రాదుర్భూతః కించ
అథ తథా పాతంజలైః కాణాదైశ్చ జనితం యన్మతం తదభివ్యాప్యభేదవా
తాభూతవాగనుచితవాగాసీత్ అసమవాగితి వా అసత్యవాగితి వా । ❀॥
భూతం క్ష్మాదౌ పిశాచాదౌ జంతౌ క్లీబం త్రిషూచితే। ప్రాప్తే వృత్తే సమే సత్యే
దేవయోన్యంతరే నా ఇతి మేదినీ॥ ౮౯ ॥ కించ పాషండసంఘాతాత్మాంధకా

రధ్వాం సైకసూర్యస్య యుతిపతేశ్శారదాపీఠవాసే జయతి సతి కాణాదః ప్రవాదః క్వ న క్వాపీత్యర్థః క్వాపి క్వ చ క్షపణకవివృతిరార్హతవ్యాఖ్యానం ॥౯౦॥ తతశ్శారదాపీఠారోహణానంతరం దివిషదధ్వని దేవమార్గే త్వరితం ఝడితి యక్షఘుకప్త్రీ-ధుగంధర ఇంద్రస్సైన సమ్యక్ ప్రేరితానాం దేవానాం హస్తప్రాంతభాగైరాహతా సమంతాత్తాడితా దుందుభిర్భ్రమంతస్సింధవస్సముద్రాస్తైర్ఘనాఘనో మేఘస్తస్య ఘనీభూతానామారవాణాం శబ్దానాం ప్రథమధుభిస్తత్తుల్యైస్స్వరాణామతిశయైర్వ్యాప్తారితాం దిశామంతరమంతరాళమరుం

క్ష్మావిద్యాగురుదురుదకథాదుందుభిధ్వానదిఙ్మేతః ॥౮౯॥ కాణా
దః క్వప్రణాదః క్వ చ కపిలవచః క్వాపి పాదప్రవాదః క్వాస్యాం
ధా యోగకంథాః క్వ గురుమతిలఘుః క్వాపి భాట్టప్రఘట్టః। క్వాద్వై
తాద్వైతవార్తా క్షపణకవివృతిః క్వాపి పాషండ ఖండధ్వాం
తధ్వం సైకభానోర్జయతి యతిపతేశ్శారదాపీఠవాసే ॥౯౦॥ త
తో దివిషదధ్వని త్వరితమధ్వరాశీవరీఘుకంధర సమీరితత్రిదశపా
ణికోణాహతః। అరుంధహరిదంతరాన్స్వరభరైర్భ్రమత్సింధు
భిర్ఘనాఘనఘనారవప్రథమబంధుభిర్దుందుభిః ॥౯౧॥ కచ
భరవహనం పులోమజాయాః కతిచిదహాన్యపగర్భకం యథా స్యాత్
గురుశిరసి తథా సుధాశనాస్స్వస్తరుకుసుమాన్యథ హర్షతోఽభ్య
వర్షన్ ॥౯౨॥ ఇతి మునిరతితుష్టోఽధ్యాస్య సర్వజ్ఞపీఠం నిజమత
గురుతామైన్నో పునర్మానహేతోః। కతిచన స వినివేశ్యాథశిష్యాన్

ధరోద్ధితవాన్-పృథ్వీ, ॥౯౧॥ అథానంతరం సుధాభుజో దేవాః పులోమజాయాశ్శచ్యాస్సంయత కేశభరవహనం కతిచిద్దివసాని అపగర్భ కమపగతేషద్వికసత్పుష్పం యథా స్యాత్తథా గురోశ్శ్రీశంకరస్య శిరసి కల్పవృక్ష పుష్పాణి హర్షేణాభ్యవర్షన్ సమ్యక్ వృష్టిం కృతవంతః, పుష్పితాగ్రా ॥౯౨॥ ఇత్యేవమతితుష్టో మునిః శ్రీశంకరస్సర్వజ్ఞపీఠమధ్యాస్య తదుపరిస్థిత్వా తదపి నిజమతస్య గురుతామైత్ శ్రేష్ఠ్యాయ న పునర్మానహేతోః, అథానంతరం కతిచన సురేశ్వరాదీన్ తచ్ఛిష్యాన్ ఋష్యశృంగాశ్రమాదౌ వినివేశ్యాథ సమునిబ్ర

దరీం బదరికాశ్రమం కైశ్చిత్స్వశిష్యైస్సహితస్సన్ ప్రాప. మాలినీ, ॥ ౯౩ ॥
అథ తత్ర యత్కృతవాంస్తదాహ తత్రేతి బదర్యాం స చ శ్రీశంకరాచార్యో
విజితాశ్చ తే త్యాజితసర్వదర్శనాశ్చ ఇతి తే తథాభూతేభ్యః పాతంజలశా
స్త్రనిష్ఠేభ్యః కృపయా స్వకృతం భాష్యముపదిశన్ సన్ కానిచిద్దివసాని వ్యతి
కాంతవాన్ - వసంతమాలికా, ॥ ౯౪ ॥ ఉడురాజస్య చంద్రస్య కిరణప్ర
కరః కిరణకలాపస్తద్వత్ప్రచురః ప్రసరో యస్య తథాభూతం స్వీయం యశో
యస్య స యతిరాట్ శ్రీశంకరాచార్యస్స్వమయమాత్మపరిచరం సమయం
శాస్త్రమవగమయత్ సదయం సుధియాం హృదయం రమయన్ సన్నితరాం శుశుభే

శృంగాశ్రమాదౌ మునిరథ బదరీం సంప్రాప కైశ్చిత్స్వశిష్యైః ॥
౯౩ ॥ దివసాన్ వినినాయ తత్ర కాంశ్చిత్స చ పాతంజలతంత్రనిష్ఠి
తేభ్యః। కృపయోపదిశన్ స్వసూత్రభాష్యం విజితత్యాజితసర్వ
దర్శనేభ్యః॥ ౯౪ ॥ నితరాం యతిరాడుడురాజకరప్రకరప్ర
చురప్రసరస్వయశాః। స్వమయం సమయం గమయన్న్రమయన్ హృ
దయం సదయం సుధియాం శుశుభే॥ ౯౫ ॥ ఏవం ప్రకారైః కలికల్మ
షఘ్నైశ్శివావతారస్య శుభైశ్చరిత్రైః। ద్వాత్రింశదత్యుజ్జ్వల
కీర్తిరాశేస్సమా వ్యతీయుః కిల శంకరస్య ॥ ౯౬ ॥ భాష్యం భూయాం
సుశీలైగకలి కలిమలధ్వంసి కైవల్యమూల్యం హంతాహంతాస
మంతాత్కుమతినతికృతా ఖండితా పండితానామ్। సద్యో విద్యోతి

తోటకం, ॥ ౯౫ ॥ ఉపసంహరతి ఏవం ప్రకారైః కలికల్మషఘ్నైశ్శుభైశ్చరి
త్రైరుజ్జ్వలకీర్తిరాశేశ్శివావతారస్య శంకరస్య ద్వాత్రింశత్సంవత్సరా వ్య
తీయురితి యోజనా - ఆఖ్యానకీ, ॥ ౯౬ ॥ శ్రీశంకరాచార్యో భాష్యాదికర
ణైః సుధియాం కృతే నిరతిశయం శ్రేయస్సంపాదితవాన్ ఇత్యాశయేనాహ
భాష్యమితి సుశీలైః భూయాం కలిమలవినాశకం కైవల్యస్య మూల్యం వేతనం
భాష్యమకలికృతం హంతేతి హర్షే కోమలామంత్రణే వా కుమతీనాం సమ
పాటవైః కృతాయా పండితానామహంతాసాసమంతాత్ఖండితా ఏవం చవి
షధషథసైరసావనవద్యాముక్తిపద్యాసోత్కుపద్ధతిస్సద్యో విద్యోతితా తస్మా

దేవంకతాం శంకరః ఇతోఽధికతరం శ్రేయః పునః కిం కరోతు తస్యాభావాది
త్యర్థః- స్రగ్ధరా ॥౯౭॥ కించ హంత ఇత్యాశ్చర్యే హర్షే వా త్రిజగత్యాం త్రిలో
క్యాం యాని మందారాదీని తత్తుల్యైః రాసమంతాచ్ఛోభమానైః సాంద్రై
ర్భారైరతిశయైః ర్యాః కారుణ్యామృతస్య సింధుభిః రైః పరివాహైః శంకరయోగి
నా సుకృతినాం దైన్యలక్షణోఽనలః శ్యామికా శ్యామతాం నీతోఽత స్తేనాధునాతః పరం
సౌరభ్యం సౌగంధ్యం కిమారభ్యతాం తత్రేందు భాః చంద్రజ్యోత్స్నా పటీర
శ్చందనం హీరో వజ్రం విహసన్నీహారశ్చ లఘుపారం- శార్దూల, ॥౯౮॥౬౦

తాసౌ విపథవిముఖైర్ముక్తిపద్యానవద్యా శ్రేయోభూయో
బుధానామధికతరమితశ్శంకరః కిం కరోతు ॥ ౯౭ ॥ హంతాశో
భి యశోభిస్త్రిజగతి మందారకుందేందు భాభిః ముక్తాహారపటీర
హీరవిహసన్నీహారతారాసితైః । కారుణ్యామృతసింధుభిస్సుకృతి
నాం దైన్యానలశ్శ్యామికశ్యామితాం సితశ్శంకరయోగినా కిమధునా సౌర
భ్యమారభ్యతామ్ ॥ ౯౮ ॥ ఆక్రాంతానిదిగంతరాణి యశసా
సాధీయసాం భూయసాపి స్త్రైణాదిగంతరాణి రచితాన్యత్యద్భు
తైః క్రీడితైః । భక్తాస్స్వేప్సితభుక్తిముక్తికలనోపాయైః కృతా
ర్థీకృతా భిక్షుక్ష్మాపతినా కిమస్య దధునా సౌజన్యమాతన్య
తామ్ ॥ ౯౯ ॥ పారికాంక్షీశ్వరో థాపదుద్ధారకం సేవమానాతు
లస్వస్తివిస్తారకమ్ । పాపదావానలాతాపసంహారకం యోగిబృం

చ సాధీయసా బాధత రేణాతిదృఢేన భూయసా యశసా దిగంతరాణి ఆక్రాం
తాని వ్యాప్తాని అంతిమబాధయోర్న్నేద సాధావితి బాధశబ్దస్య సాధాదేశః ॥
౯ ॥ బాఢం దృఢ ప్రతిజ్ఞయోరితి మేదినీ- తథాత్యంతమాశ్చర్యరూపైరతిమా
నుషైః క్రీడితైర్దిగంతరాణి విస్మయశీలాని రచితాని తథా స్వభక్తాస్స్వ స్వే
ప్సితభోగమోక్షప్రాప్త్యుపాయైః కృతార్థీకృతాస్తస్మాదేవం కృతవతా
యతిరాజేనాధునేతోఽన్యత్సౌజన్యం కిమాతన్యతాం ॥౯౯ ॥ పారికాంక్షీశ్వ
రోఽపి ॥*॥ తపస్వీ తాపసః పారికాంక్షీత్యమరః కేదారకం ప్రాపతం విశిన
ష్టి ఆపదుద్ధారకం సేవమానానామతులాయాస్స్వస్తేర్విస్తారకం పాప

ఖ్యాతాగ్ని పరితాపస్యసంహారకం-స్రగ్విణీ॥౧౦౦॥ తత్ర కేదారకే అతిశీతేన పీడితస్య శిష్యసమూహస్య సంరక్షణార్థమతులప్రభావశ్శాస్త్రకర్తృషు ప్రధానః శ్రీశంకరాచార్యః చంద్రకలాధరాన్మహాదేవాత్ తప్తోదకం ప్రార్థయామాస - ఉపజాతిః, ॥ ౧౦౧ ॥ కర్మందిబృందస్య భిక్షుసముదాయస్య పతిః శ్రీశంకరస్తేన ప్రార్థితస్సన్ గిరిశశ్శివస్సంతప్తతోయలహరీం పదీం స్వచరణారవిందాత్ప్రవర్తితవాన్ యాతప్తతోయాయతినాథకీర్తిం విస్తారయంతి అద్యాపి తత్ర సముద్గచ్ఛతి సముల్లసతీతి వా - వసంతతిలకా,॥

దాధిపః ప్రాప కేదారకమ్ ॥ ౧౦౦ ॥ తత్రాతిశీతార్దితశిష్యసం
ఘసంరక్షణాయాతులితప్రభావః ॥ తప్తోదకం ప్రార్థయతేస్మ చంద్ర
కలాధరాత్తీర్థకరప్రధానః ॥౧౦౧॥ కర్మందిబృందపతినా గిరిశో౽
ర్థితస్సన్ సంతప్తవారిలహరీం స్వపదారవిందాత్ । ప్రావర్తయ
త్ప్రథయతీయ తినాథకీర్తిర్యాద్యాపి తత్ర సముదంచతి తప్తతో
యా ॥ ౧౦౨ ॥ ఇతి కృతసురకార్యం నేతుమాజగ్మురేనం రజతశిఖ
రిశృంగం తుంగమీశావతారమ్ । విధిశతమఖచంద్రోపేంద్రవా
య్వగ్నిపూర్వాస్సురనికరవరేణ్యాస్సిద్ధసంఘాస్ససిద్ధాః ॥ ౧౦౩ ॥
విద్యుద్వల్లీనియుతసముదారబ్ధయుద్ధైర్విమానైస్సంఖ్యాతీతైస్సప
దిగగనాభోగమాచ్ఛాదయంతః । స్తుత్వా దేవం త్రిపురమథనం తే
యతీశానవేషం మందారోత్థైః కుసుమనిచయైరభ్యవర్షయంతః ॥
౧౦౪ ॥ ఇత్యేవం కృతం దేవకార్యం యేన తమేనమీశావతారం శ్రీశంకరం తుంగమున్నతం కైలాసగిరిశృంగం ప్రతి నేతుం బ్రహ్మేంద్రాదయస్సురసముదాయప్రవరా ఋషిసంఘైస్సిద్ధైశ్చ సహితా ఆజగ్ముః-మాలినీ,॥౧౦౩॥ ఆగత్యాయత్కృతవంతస్తదాహ, విద్యుద్వల్లీనాం నియుతైర్లక్షైస్సమ్యగారబ్ధం యుద్ధం యైస్తైః విద్యుద్వల్లీనియుతతుల్యైరితి యావత్ తథాభూతైః సంఖ్యారహితైర్విమానైః సపది తత్క్షణే ఆభోగం పూర్ణం గగనమాకాశమాచ్ఛాదయంతో యతీశవేషం త్రిపురమథనం మహాదేవం స్తుత్వా మందారోత్థైః పుష్పసముదాయైరర్చయంతస్తే బ్రహ్మాదయో దేవా అభ్యవన్ముక్తవంతః - మందా

క్రాంతా ॥ ౧౦౪ ॥ యదభ్రువం స్తదుదాహరతి ఆద్యస్సర్వకారణభూ
తో దేవఃద్యోతనాత్మకస్సకలదేవాదిః జగద్రక్షణాయకబళితం గ్రసితం విషం
సముద్రమథనాదుత్థం హాలాహలాఖ్యం యేన పునశ్చ కామదహనః పురారా
తిస్త్రిపురసంహారకర్తా విశ్వోత్పత్తిలయకారణం త్రినేత్రో మహాదేవోభ
వాన్ యదర్థం వేదమర్యాదాస్థాపనార్థం భూమిం ప్రాప్తస్తద్గుణానా మిహ
సంసృతినివారకవృత్తం సంపన్నం తత్తస్మాదధునా సపది ... గిరిశా
స్మత్ప్రియార్థం స్వర్గం మా యాహి-శిఖరిణీ ॥ ౧౦౫ ॥ విబుధ ... ప్రధా
నానాం సుమనసాం దేవానాం వాక్యస్యాంతే ఉన్మీలతో ...
౧౦౪ ॥ భవానాద్యో దేవః కబళితవిషః కామదహనః పురారా
తిర్విశ్వప్రభవలయహేతుస్త్రినయనః । యదర్థం ... ప్రాప్తః
భవమథనవృత్తం తదధునా తదాయాహి స్వర్గం సపది ... స్మ
త్ప్రియకృతే ॥ ౧౦౫ ॥ ఉన్మీలద్వినయప్రధానసుమనోవాక్యావ
సానే మహాదేవే సంభృతసంభ్రమే నిజపదం గంతుం మనః కుర్వతి ।
శైలాదిః ప్రమథైః పరిష్కృతవపుస్తత్రాపురస్తాత్ గణాదుక్షా శార
దవారిముగ్ధవరటాహారి కారహుంకారకృత్ ॥ ౧౦౬ ॥ ఇంద్రో
పేంద్రప్రధానైస్త్రిదశపరివృఢైః స్తూయమానః ప్రసూనైర్ది
వ్యైరభ్యర్చ్యమానస్సరసిరుహభువా దత్తహస్తావలంబః ఆరు
మనో వాక్యస్యేతి వా మహాదేవే శ్రీశంకరే స్వీకృతసంభ్రమే నిజపదం గం
తుం మనః కుర్వతి సతి ప్రమథై రుద్రగణైః పరిష్కృతం భూషితం వపుర్యస్యాస
శైలాదిరుక్షాణం ద్యాఖ్యో వృషస్తత్ర గణాచ్ఛ్రీశంకరాచార్యస్యాగ్రతస్థా
తం విశేషతః శరత్కాలీనజలస్య దుగ్ధస్య వరటాయా హంసయోషితశ్చ హం
కారస్య శాంక్యాహం భావస్య హుంకారకృత్ తేభ్యోఽపి శుక్ల ఇత్యర్థః ॥ ॥
హంసస్య యోషిద్వరటేత్యమరః- శార్దూలవిక్రీడితం ఛందః ॥ ౧౦౬ ॥ అథ
సంపాదితసమస్తసురకార్యస్య శ్రీశంకరాచార్యస్య స్వధామారోహణం వ
ర్ణయతి ఇంద్రోపేంద్రప్రధానైస్త్రిదశపరివృఢైర్దేవాధిపైః స్తూయ
మానః పునశ్చ దివిభవైః పుష్పైరభ్యర్చ్యమానః కమలజేన బ్రహ్మణా దత్తోహ
స్తావలంబో యస్మై స అగ్ర్యం శ్రేష్ఠం వృషం నందినం సమారుహ్య ప్రకటితా
జటాజూటచంద్రావతంసో యేన స బుధైః ఋషిభిస్సముదితం ఆలోకశబ్దం వంది
భాషణశబ్దం శృణ్వన్ స్వీయం ధామ ప్రతస్థే ॥ * ॥ ఆలోకస్తు పుమాన్ ద్యోత
దర్శనే వందిభాషణే ఇతి మేదినీ- స్రగ్ధరా ॥ ౧౦౭ ॥ జీవన్నేవ విముచ్యతే యదుది

తం బ్రహ్మాద్వయం తారకం శ్రుత్వా తం ద్విజరాజసంశ్రితపదం భాషాధిప
స్యాత్మదమ్ । వేదాంతామృతయుక్తకంఠమమలైర్ధ్యానైస్సదా సేవితం భో
గ్యాసంగవివర్జితం యతివరం నౌమ్యద్భుతం శంకరమ్॥ ౧॥ పాండవేష్వహి
తారేశప్రమితేషు భవత్సరే । శ్రావణే సితపంచమ్యాం సింహే సిద్ధో గురావ
యమ్॥ ౨॥ ....

పీయూషేణ మగ్ర్యం ప్రకటితసుజటాజూటచంద్రావతంసశ్శ్రీ
త్వస్మాల్లోకశబ్దం సముదితమృషిభిర్ధామనైజం ప్రతస్థే॥ ౧౦౪ ॥

ఇతి శ్రీమాధవీయే తచ్ఛారదాపీఠవాసగః । సంక్షేపశంకరజయే స
ర్గః పూర్ణోఽపి షోడశః॥ మూ॥ సం ౧౬౩, స, మూ, సం ౨౪౫౧,

ఇతి శ్రీమత్పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యబాలగోపాలతీర్థ శ్రీపాద
శిష్యదత్తవంశావతంసరామకుమారసూనుధనపతిసూరివిరచితే శ్రీమచ్ఛం
కరాచార్యవిజయడిండిమే షోడశస్సర్గస్సమాప్తః......................

టీ, సం, ॥ ౨౨౫ ॥ సర్వటీకా గ్రంథసంఖ్యా॥ ౬౪౫౮॥

రచితో మాధవేనాసౌ యుతో డిండిమటీకయా । శాంకరో దిగ్జయో
నామ గ్రంథస్సర్వరసాత్మకః॥ ....

శ్రీమచ్చెన్నపురావాసరామస్వామివిపశ్చితా । ఆత్మీయము
ద్రాసదనే హ్యాదివాఙ్నిలయాభిధే॥ ....

భూతాగ్నిగ్రహవారాశిసంఖ్యే తు కలివత్సరే । రసగ్ర
హర్షీందుసంఖ్యే శాలివాహనవత్సరే॥ ......

శ్రీముఖాబ్దప్రోష్ఠపదపూర్ణిమాస్థిరవాసరే ముద్రి
తో విదుషాం ప్రీత్యై గుర్వనుగ్రహకాంక్షిణామ్॥

శంకరవిజయస్సమాప్తః

శుద్ధపత్రికా.

పుట- సంఖ్యా-	పఙ్క్తి- సంఖ్యా-	అశుద్ధమ్-	శుద్ధమ్
౧	౬	భిదం	భిధం
౩	౯	రుచ్యాం	రుచ్యం
౩	౧౨	రుచ్యాం	రుచ్యం
౫	౧౪	హీతా	హాఽతా
౭	౫	బంధః	సంబంధః
౭	౧౯	వినాం	వీనాం
౮	౧౩	వ్యసిత	వ్యవసిత
౯	౬	దాబాం	దాంబా
౧౦	౨౨	క్తస్యరూ	క్తస్వరూ
౧౨	౧	చరుర్థా	చతుర్థా
౧౩	౨౦	వత్య	వంత
౧౩	౨౧	అముకు	ఆముకు
౧౩	౨౩	వత్యాః	వంతః
౧౫	౬	ఛామా	ఛాయామా
౧౭	౨	ద్వృతా	ద్వృత్తా
౧౭	౨	గుఢా	గూఢా
౧౯	౧	కర్ణణస్య	కర్ణస్య
౨౦	౧	సశ్చాసా	సచాసా
౨౧	౭	దిఘ్బ్య	దిగ్భ్య
	౧౩	ద్రైరేవం	ఫ్రైరేవం
	౧౬	తత్రభవంతి	నభవంతి
	౧౭	౮౩	౮౨
	౨౧	ద్వయసి	ద్వయస
౨౨	౯౯	బౌఽద్ధా	బౌద్ధా
౨౩	౩	జ్ఞప్తర్వా	జ్ఞప్తవా
౨౫	౩	ధజ్మమ	ధజ
౨౬	౫	సుష్టు	సుష్ఠు
	౨౪	తస్యాం౦౫	తస్యాం౦౪

పుట- సంఖ్యా-	పఙ్క్తి- సంఖ్యా-	అశుద్ధమ్-	శుద్ధమ్-
౨౭	౩	సంజ్ఞే	సంజ్ఞై
	౧౪	మెతద్యాది	మేవంయది
౨౮	౧	మతా	మాతా
	౫	స్యాశా	స్యాసా
	౮	గోచరం	గోచరాం
	౮	త్యతం	త్యంతం
	౨౩	విచిత్ర	విదిత్రి
	౮	జ్ఞాము	జ్ఞానము
	౧౭	బ్రహ్మాదా	బ్రహ్మాచ
౩౦	౧౨	కింనిం	కింని
	౧౩	వగం	వదం
	౧౭	తోరిచ్ఛో	తోరిచ్ఛా
౩౧	౧౧	సాతల	సాదపి
౩౨	౧౮	త్యక్తః	త్యక్తైః
	౨౨	స్యాఖ్యా	ఖ్యాఖ్యా
	౨౩	దజాదతిస్వ-	దంగాదితిస
౩౫	౫	విడ్యా	విద్యా
	౬	వాగ్దాదాన	వాగ్దాన
	౯	షితుం	షితం
		వర	వర
	౧౭	విర	వికె
౩౬	౧౭	త్రైసహ	త్రైస్సహ
౩౭	౪	జఽరాం	జరాం
	౨౬	కేత	కేహిత
౩౯	౧౫	నిశం	నిశంశివం
౪౦	౪	స్త్రైని	స్త్రైని
౪౧	౧	సింతా	సిందితా

పుట-	పఙ్క్తి-	అశుద్ధమ్-	శుద్ధమ్-	పుట	పఙ్క్తి-	అశుద్ధమ్-	శుద్ధమ్-
	౧౭	పేది	పేతి		౧౬	లీశె	లీషే
	౧౮	బిభ్రతె	బిభృతె		౧౭	కుండీ	కుండి
౪౨	౧౦	రసతాము కృతాత్రి	రకృతా త్రి కదాపి	౬౧	౯	చార్యోయో	చార్యో
					౧౪	వధ్వ	వధ్వా
	౬	పాత్రివ	పాత్రియ		౧౯	అజ్ఞన	ఆజ్ఞన
	౧౨	మస్త్యే	మస్త్యై		౨౬	౩౮	౩౯
	౨౧	తీఃప్రి	తీప్రి	౬౨	౩	పిత్రృగ్ర	పితుర్గ్ర
	౨౨	రాడి	రాతి		౧౭	ద్విజా	ద్విజా
౪౩	౧౬	నిరీత్ష్య	నిరీక్ష	౬౩	౧౪	అన్యత్సవ-	అన్యస్సవ
౪౫	౩	కుర్కః	కర్కః		౨౪	బహూ	బహు
	౫	చకారావుక్తా	చకారఉక్తా		౨౫	జితాక్	జితవాక్
౪౫	౧౯	మగ్రౌ	మగ్నౌ	౬౪	౩	సంధ్య	సంద
౪౭	౧౦	నీత్యైన	నీతైన	౬౫	౨	వతం	వంతం
	౧౭	స్తనుభివీక్ష్య-	స్తమభివీక్ష్య		౧౬	ధ్ధస్వ	ధ్ధసు
౪౮	౫	ముత్కృష్టం-	ముత్కృష్టం	౬౭	౩	రొంగ్నం-	రొగ్న
౪౯	౧౨	లకాః	లకః	౬౮	౩	నిందా	నిందితా
౫౦	౨౩	జసస	జనస	౭౧	౫	యాఉ	యస్యాఉ
౫౨	౧౧	కమమలా	కమలా		౧౯	పాకర	స్కర
౫౩	౧౦	వాక్సరణీ	వాక్తరణీ	౭౩	౫	యుగ	యుగే
౫౪	౨౪	వంశస్థం	వంశస్థం	౭౪	౧౦	స్సమపా తాహాతత	సపపా తాహ్యతి
౫౫	౧౫	ఖ్రజి	ఖ్రవి				
౫౬	౩	బహూనా	బహునా	౭౫	౧	శ్శ్రిష్ఠ	శ్రిష్ఠ
	౧౬	స్మణా	స్మరణా	౭౭	౬	దత్త్వైతం	దద్వైతం
	౨౦	లలా	లాల		౧౫	పరివ	వరివ
౫౭	౧౪	సమ్యూాధ	సమూఢ	౭౮	౨౫	తెనశ్రీ	తెనవచనైసశ్రీ
౫౮	౨౬	సహే	సాహే	౭౯	౧	క్రస్య	క్రధరస్య
౫౯	౬	తక్న్య	తక్న్యా		౧౧	ధాభు	ధాతధాభు
	౧౨	యాశ	యాన		౨౨	శిక్షతా	శిక్షితా
౬౦	౬	క్రమ్యాం	క్రవ్యాం		౨౪	ప్రవత్	పత్

పుట	పంక్తి	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్
౮౧	౨౩	ప్రఘూణః పా్రఘూణ	ప్రఘుణ ప్రఘూణ
౮౨	౭	కళన్య	కళస్య
౮౩	౨౦	స్మిణ	స్మిగ
౮౪	౭	శంతం	శతం
౮౫	౧౬	మునె	ముణె
౮౬	౧౪	వ్యర్ధ్వ	వ్యర్ధ్వ
	౧౭	పురి	పురీ
	౧౯	వి్రభమో	విభ్రమో
	౨౧	అప	ఆప
౮౮	౨౨	ణాసా	ణసా
౯౦	౨౩	దీగ్గజ	దిగ్గజ
౯౨	౧౯	భపిష్యేషు-	భవిష్యత్సు-
	౨౧	ప్రాప్తవత్-	పా్రవత్-
౯౩	౧౪	లీనీ	లినీ
	౨౧	ఠింపం	లింపం
	౨౫	గిన్యా	గిణ్యా
౯౪	౨౨	లనీ	లినీ
౯౯	౯	సౌకృద్వృత్తిః-	౦
౧౦౦	౭	చ్ఛందా్ర	చ్ఛద్రా
	౯	మాధు	మధు
	౨౪	రీకయా	రికయా
౧౦౧	౨	వాఅక్షయం మహీఅక్ష తస్మాత్తస్య	వాఅక్ష మహితస్య
	౩	సౌంరభస్య	సౌరభస్య
	౪	ద్రిప్సాం	ద్రిప్సం
		రదఅధి	రద్ధధిఅ
౧౦౧	౨౧	మిషఅమా	మిషమా

3 పుట	పంక్తి	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్
౧౦౨	౫	భక్తిః	భిత్తి
	౧౬	వైసూ	వైసూ్న
	౨౩	రణీపరిపా టీరద్ధారణీ	రణీవధార వణీపరిపాటీ
౧౦౩	౧౯	భుజ	భుజ
	౨౨	ద్రిఃకేన	ద్రిఇతికేన
౧౦౪	౨	లాటాం	లలాటాం
	౧౮	కార్షికాః	కషిణకాః
౧౦౫	౨౫	తురీతీ	తురితి
౧౦౬	౧౯	గా్రిణీ	గ్రణీ
౧౦౭	౪	నభపతీ	నభవతి
	౨౪	విష్టా	విష్టా
	౨౬	మితివ	మితివా
౧౦౮	౧	తోఽస్తా	నోఽస్తా
౧౦౯	౫	సేవీతవాక్-	సేవిత వాక్
౧౧౦	౧౨	రవితంబే	రవిబింబే
	౧౩	శంకరస	శంకరస్త
	౧౫	నాంకిత	నాంతిక
౧౧౨	౧౨	స్త్రాయ	స్థ్సాయ
౧౧౨	౨౫	త్యచ్ఛా	త్యచ్చా
౧౧౪	౪	భూరుసు	భూసు
	౨౩	శ్వేణి	శ్రోణి-
౧౧౭	౨౦	విరస్త్వ	విరహాస్త్వ
౧౧౯	౪	మాహత్య్వ-	మాహాత్మ్యే
౧౨౧	౧	పకారిణీ	వుష్కరిణీ
౧౨౩	౧౭	స్తస్సీర	స్తస్తిర
	౨౧	స్వంస్పతిసా	స్వంస్పతింసంస్పతిసా

పుట	పఙ్క్తి	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్
౧౨౪	౧౯	గృహస్థ	గృహస్థా
	౨౨	నామ	మమ
	౨౫	మంజని	నాజని
౧౨౬	౧౪	దూరస్థా	దూరంతా
	౧౬	సంపృక్తవాం	సంప్రార్థయం
	౧౭	జననీం	జననీ
౧౨౭	౪	దుశ్వ్యశ్	దుశ్చ్యశ్
	౧౧	రముసా	రనఘా
౧౨౯	౧౮	గంతు	గంతుం
	౨౩	బోధనం	బోధితం
౧౩౦	౧౪	హితోః	హితోః
	౨౬	మరవ	మంతరవ
౧౩౨	౮	హ్మవ	హ్మైవా
౧౩౪	౫	గరుడ	యఃగరుడ
	౨౬	ఆయు	అయు
౧౩౫	౭	స్త్రసి	స్త్రస్మి
౧౩౬	౧౧	ధుఃస్స	ధుస్సు
౧౩౬	౧	గమాసం	గమాత్సం
౧౩౯	౮	యోశాటీ	యాశాటీ
౧౪౦	౧౩	తత్సత్వం	యత్సత్యం
౧౪౧	౧౬	అసాహాయె	అసాహావ్యై
౧౪౨	౧౮	వర్షాబుతుం	వర్షర్తుం
౧౪౩	౧౫	ప్రియాణి	ప్రియాతి
౧౪౪	౬	పరమాత్మానం	పరమాత్మానం
౧౪౯	౩	ప్రవేశయత్	ప్రావేశయత్
౧౫౦	౧౨	మత్స్యమకచ్ఛపవయా	మత్స్యకచ్ఛపమయా
౧౫౬	౨	కర్తృకాం	కర్తృకాం
౧౫౮	౧౧	అటాట్య	అటాట్యా
౧౫౭	౨	కారుణ్యాయతో	కారుణ్యాతో
	౩	స్థలేషు	స్థలీషు
	౮	శ్రితవా	శ్రితంవా
	౧౪	హంత	హతం
౧౬౦	౧	రలక	రలంక
	౧౫	ననంద	సనంద
౧౬౧	౮	ప్రసిద్ధం	ప్రసిద్ధిం
	౨౧	స్త్రస్యశ్రీ	స్త్రస్యైతస్యశ్రీ
	౧౪	యస్యైతస్య	తస్యైతస్య
	౨౪	శేషనాగ	శేషోనాగ
౧౬౨	౧౨	పాస్త్ర్యాః	పాస్త్ర్యా
౧౬౫	౨౪	విజతేంద్రి	విజితేంద్రి
౧౬౮	౮	పంతక్తికా	పతంగికా
	౧౫	బాధనాత్ర	బోధమాత్ర
	౧౭	కాతె	కాలె
	౨౨	పితుతూ	పితూ
		తాదాత్రా	తాదాత్మ్యాశ్రీ
	౨౬	శరకరః	శంకరః
౧౬౮	౩	వతారిపురుషేన	వతారపురుషేణ
౧౮౦	౧౫	స్మితెన	స్మితెన
౧౮౨	౧౮	కర్మేంద్రియ	కర్మేంద్రియ
౧౮౬	౧౦	యతవి	యఃవి

పుట	పఙ్క్తి	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్
౧౬౭	౪	తావతం	తావత్సం
౧౮౪	౧౩	రివాస్యజతినశ్న-స్న్యజతి (విదుషాంశ	
౧౮౭	౨	క్రీస్తు	త్రీస్తు
౧౯౭	౧౪	భేదాన్గ్న	వేదాన్గ్న
౨౦౧	౧	రాత్రికం	రాతిఁకం
౨౦౨	౨౧	శేపజా	శేపజ్ఞా
౨౦౬	౨౬	కాడం	కాండం
౨౦౭	౧౪	రోధికయా	రోధికధా
౨౦౭	౧౯	తిఃస్సితా	తిస్సితా
౨౦౮	౧౩	తాధిధృతా	తాభరితా
౨౧౦	౨	శు్రిత్యమరః-	శు్రిక శిపావితిమేదినీ
	౧౭	కేత్యల్పా	కేత్వల్పా
౨౧౩	౨౧	విదేశ౯౫	వివేశ॥వి॥ ౯౫
౨౧౬	౭	అజానాసత	అజానత
	౧౦	వతంనం	వతంసం
	౨౩	జ్ఞావనాయ-	జ్ఞాపనాయ
౨౧౭	౮	క్షితీంద్రం	క్షితీంద్ర
	౧౪	చీ్రమండన	చ్ఛీ్రమండన
౨౨౦	౪	యోగింగ్రః	యోగింద్రః
౨౨౧	౧౬	రుత్తరోక్తిః	రుత్తరంస్మ
౨౨౨	౧౨	మండిన	మండన
	౧౭	కేతునాభం	కేతనాభం
౨౨౩	౧౩	నిదానం	నిధానం
	౧౮	సన్న్యాసనా-	సన్న్యాస్యసా

పుట	పఙ్క్తి	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్
౨౨౪	౩	హాలం	హాలం
	౫	గృభూపుః	గృభూపుః
	౮	యాగ్యో	యోగ్యో
	౨౪	షారం	ష్టారం
౨౨౫	౧	వక్రోక్తిం	వక్రోక్తిః
	౧౫	గదఁభేనాపి	గదఁభేణాపి
	౨౬	గదఁభేనాపి	గదఁభేదాపి
౨౨౬	౬	తిరక్కృతే	తిరస్కృతే
	౭	దహామి	వహామి
	౧౮	నిషేధాత్మికాశ్రుతి-	నిషేధాత్మికాయాశ్రుతేః
౨౨౭	౧౫	దావాదికా-	దావారికా
౨౨౯	౧౯	వ్యాసాజ్ఞాయా-	వ్యాసాజ్ఞయా
	౨౦	యిత్యా	యిత్వా
౨౩౦	౨౫	తవ	తవవా
౨౩౨	౧౭	పాప్టిఁ	పాష్ణిఁ
	౧౯	అవయో	ఆవయో
౨౩౩	౧౨	విత్యార్థఁయ-	విత్యర్థఁయ
	౨౦	వ్రజతమితి-	వ్రజతామితి
౨౩౭	౧౫	అవశ్యకం	ఆవశ్యకం
౨౪౧	౧౦	మాపురాదా-	సూపురాదా
	౧౬	తత్త్జ్ఞానా-	తత్త్వజ్ఞానా
౨౪౩	౨౧	ప్రకరణైనర	ప్రకరణా

పుట	పఙ్క్తి	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్
			(స్తర
	౨౩	యవాక్ అహా	యువా (స్భగవానాహ
౨౪౪	౧౫	నాయాః	నాయ
౨౪౫	౨౫	త్రకకాల	త్రరకాల
౨౪౬	౨౬	తత్త్వమ	తత్త్వమసీ
౨౪౮	౨	త్వత్సదృశ	త్వంతత్స దృశ
	౪	త్వవసీతి	తత్త్వమసీతి
	౨౨	ఇంద్రియంభేదేన	ఇంద్రియభేదేన
	౨౩	త్సమ్మవత్	త్సమ్మతవత్
	౨౬	గాహిత్వా	గాహిత్వా
౨౫౩	౮	॥౧౦౬॥	॥౧౦౩॥
	౮	అహః	అహ
౨౫౬	౧౪	ముదీయంతీ	ముదీరయ(న్తీ
౨౫౮	౧౩	స్యఏవ	స్యామేవ
౨౬౦	౪	తంప్రి	త్రంప్రి
	౧౨	యథాస్తి	యథాస్త్రై
౨౬౯	౩	క్యాసహాంస్యతీతి	క్యాహాసంస్పతీతి
	౧౪	స	సచ
౨౭౦	౬	అస్యా	అస్యాః
౨౭౩	౨౦	ఎకాగ్రి	ఐకాగ్రి
౨౭౮	౮	దంవితథం	థంవితథం
	౧౩	సహధర్మణ	సహధర్మణ
౨౮౦	౧౬	కథనున్యథా	కథమన్యథా
౨౮౧	౧	నమాహ	విచింతనమాహ
౨౮౫	౫	జడబుది	జడబుద్ధి
	౪	విదోఅధి	విదఅధి
౨౮౬	౨౩	క్రితంభి	క్రితుభి
	౨౬	బహు	బహుద
౨౯౪	౪	నప్రాప్త్వా-	నప్రాప్యా
	౫	సా	సాధు
౨౮౮-	౨౬	వ్యాకోచావినిమోకౌచస్సంకోచయ)	(వ్యాకోచస్సంకోచవినిమోకాయ
౨౮౯	౪	త్రబలం	బలం
	౧౨	ఘోషస్సపది	ఘోషాస్సపది
	౧౪	శబ్దఃద్యాం	శబ్దాఃద్యాం
౨౯౦	౩	యెననరపతిః-	యెనసనరపతిః
౨౯౪	౪	సముదెశః	సముద్దేశః
౩౦౦	౩	రజతౌరంజితౌమనో-	రజితౌమనో
౩౦౧	౫	వతాత్గ్గాన	వతాంతర్గ్దాన
౩౦౫	౨౬	తమానిందిత	తమనిందిత
౩౦౬	౨౦	ఘోషేజన్యం	ఘోషజన్యం
	౨౩	గివశాశ్వత-	యోగీశశాశ్వత
	౨౬	ఆతసమ్య	ఆతేఽస్య
౩౦౮	౨౫	శాస్త్రౌక్తత-	శాస్త్రౌక్తతత-
౩౧౦	౨౫	అన్మని	ఆత్మని
	౨౬	సన్యాద-	సన్యా
౩౧౧	౨౫	స్వారిక్త	స్వాతిరిక్త
౩౧౨	౪	త్వత్వేఽమీ	త్వత్వేఽమీ

పుట-	పఙ్క్తి-	అశుద్ధమ్-	శుద్ధమ్.
౩౧౩	౧౪	యాయతి	యాఇతి
౩౧౪	౧౩	షితృయోః	షిత్త్రయోః
౩౧౫	౫	మర్ధీమంగీ	మర్ధమంగీ
	౯	విశష్టస్య	విశిష్టస్య
౩౧౬	౩	హృదృయె	హృదయే
	౨౦	పురుషయేతాక్-	పురుష(ఏతాక్
౩౧౭	౨౫	ద్విముక్తమి	ద్విముక్తిమి
౩౧౮	౧౦	పాచాబ్దని	పాదాబ్జని
౩౧౯	౨	బ్రహ్మావైవర్తె	బ్రహ్మకైవర్తె
	౧౩	తస్యా	తస్యావ
౩౨౦	౧౨	యావస్త్వవద	యావ(త్స్వవద
౩౨౧	౨౬	భమరా	భ్రమరా
౩౨౨	౬	యస్యాంయా-	యస్యాం(యయా
	౨౩	తిర్కస్పదా	తిరస్కృ(తా
౩౨౩	౨౪	మశ్సితే	మశ్నుతే
	౨౫	ప్రాశ్నవక్-	ప్రాప్నువక్
౩౨౪	౦	టీకాసంఖ్యా ౩౪౦	
౩౨౫	౧౨	సర్వజ్ఞ్య	సర్వజ్ఞ
౩౨౬	౧	ద్రష్టుంస	ద్రష్టుం
	౧౧	చిత్తపృత్తి	చిత్తవృత్తి
౩౨౭		శ్నదాద్వయో	శ్నద్దాద్వయో
	౮	రుకం	రుగ్రం
	౨౧	వధిరేచ	వధిరేవ
౩౨౮	౬	తత్రోవాహార	తత్రోదా(హర
	౧౪	ఖరంజ	ఖలురంజ
౩౨౯	౩	వాహాభ్యోనిజ-	వాహాభ్యో(నిజ
౩౩౧	౨౧	వాత్త్రావ్స్యం	వాత్రాస్యం
	౨౩	భానోయెన	భాగోయెన
౩౩౩	౭	దెహాయెన.	దేహోయెన
	౨౨	అగత్వస్యా	అగతచచా
౩౩౫	౨	కేనాపి	కేనాపికి
౩౩౬	౫	రాస్తువస్భిః	రాత్స్వవర్భిః
	౧౪	తవసివు	తవరివు
	౨౬	దెవతమసకలభీతిషుస్మరం సంభృమాంసుఖీ-	ద్త్రైవతంస కలభీతిషుస్మరన్సక్ ప్రమాన్సుఖీ
౩౩౭	౧	సయద్భవతి	తేనయద్భవతి
౩౩౮	౧౫	హినైజనై	హీనైర్జనై
౩౩౯	౧౨	ఘోనః	ఘోరః
	౪	సంహీతం	సంహితం
౩౪౦	౩	భిన్నహా	భిన్నృహా
	౫	మనాస్వ	మనాస్వ
౩౪౧	౮	వంధ్యం	వంద్యం
	౧౭	తస్యాంభెద-	తస్యాభేద
౩౪౨	౨	క్షేత్రెసీతా	క్షేత్రే॥ని॥సీ(మా
౩౪౩	౬	స్మాల	స్మాల
	౧౫	స్మధా	స్నధా
	౧౯	వెధసే	వేధసే
౩౪౭	౧౧	దనాయ	దరాయ
౩౪౮	౫	శరీరణే	శరీరిణే
౩౪౯	౨౬	ఉతమా	ఉత్తమా

పుట-	పంక్తి-	అశుద్ధమ్-	శుద్ధమ్-
౩౫౨	౧౨	మత్రేణ	మాత్రేణ
౩౫౩	౬	థంగ	స్వంగ
౩౫౫	౬	పీపాసా	పిపాసా
౩౫౮	౧	పాద్యా	పద్యా
	౧౯	దావా	దాబా
౩౬౩	౪	సమీప్య	సామీప్య
౩౬౬	౧౬	స్సార్వ	స్సర్వ
	౨౪	తస్యస్యతథాథాయిత-	స్యతథాథాత్మ
	౨౫	వాక్యజా-	వాక్యజాతస్య
౩౬౭	౨	భట్టైః	భట్టైః
	౧౭	వాంచ్ఛ	వాంఛ్ఛ
	౨౩	ప్రసిత	ప్రస్థిత
౩౮౪	౧	ఇతం	ఇత్థం
౩౮౬	౧౭	ఇత్యుత్కో-	ఇత్యుక్త్వా
౩౭౨	౧౧	రిసీ	సిరీ
౩౯౩	౮	జనావాం	జనానాం
	౨౬	ప్రితిపా	ప్రతీపా
౩౯౪	౭	గచతి	గచ్ఛతి
	౨౬	మోఽపి	మోఽపిసు
౩౭౮	౯	తద్యతి	తద్వ్యతి
౩౭౮	౧౪	మునిప)	మునిఃప)
౩౭౯	౨౫	పాహితః	క్షపాహితేః
౩౯౦	౨౬	తోంచిరితో	తోంచితో
౩౯౧	౧౧	వతా	వత్సా
		రశ్చం	రచ్చం
	౧౨	నాద్యాం	నాధ్యాం
	౨౦	స్తపాధి	స్తవాధి
౩౯౨	౧౮	మహాతు	మహాత్సు

పుట-	పంక్తి-	అశుద్ధమ్-	శుద్ధమ్-
	౨౪	మహాతు	మహాత్సు
౩౯౮	౨౫	భక్యా	భక్త్యా
౩౯౮	౯	గహాం	గేహం
	౧౮	పుత్రాస్సమితా	నన-పుత్రా (సమితా)ణివ
౪౦౨	౧౧	తచ్చాత స్థింతం	తచ్చాన్న స్థితం
౪౦౩	౫	పాదా	పాదో
	౨౧	వాంతత్రెతి	వాంస్తతేతి
	౨౪	ధపద్మపాద	అధపద్మపాద
౪౦౪	౩	స్ఫార	స్ఫార
౪౦౮	౧౨	ఇతం	ఇత్థం
౪౧౦	౪	సూర్యప	సూర్యశివ
౪౧౫	౨	కెగ్రహారో	కొగ్రహాణ
౪౧౮	౨౬	సీతీ	సీతి
౪౧౯	౧౧	వర్జిత	వర్జిత
౪౨౦	౧౬	సప్రవృత్తి-	సావ్రవృత్తి
౪౨౧	౭	శిసష్టి	శినష్టి
	౧౧	అతస్వ	అతస్త్వ
౪౨౩	౨౬	చదం	చంద్రం
౪౨౪	౨౫	దసంతి	వసంతి
౪౨౬	౧౬	మలధునా	మధునా
౪౨౮	౧౨	జపస్తు	జపంస్తు
౪౨౭	౨౦	సమరాః	సమర్థాః
౪౨౯	౧౪	నాస్వపంథా	నాస్యాః (పంథా
	౧౫	నాస్త్యేవవార్థో	-నా (స్త్యేవార్థో
౪౩౩	౧౧	వమస్కృత్వ	నమస్కృత్య

పుట-	పఙ్క్తి-	అశుద్ధమ్-	శుద్ధమ్-
౪౩౪	౬	స్వమేశ్వా॰	సమహే
			శ్వః
	౭	[illegible]	రాజత్వ
	౧౯	[illegible]	వాస్తవ్యత్
	౨౫	[illegible]	[illegible]
౪౩౬	౨౪	[illegible]	[illegible]
౪౩౭	౧౯	[illegible]	[illegible]
౪౩౮	౨౬	[illegible]	[illegible]
౪౩౯	౧౯	భావాః	[illegible]
	౨౬	వయ	[illegible]
౪౪౦	౫	వభా	[illegible]
	౧౮	యతియశ్చ	[illegible]
	౨౫	శిరసా	శిరసా
౪౪౧	౮	శ్రాంతికతా	[illegible]
	౨౩	త్రైవ్రక	[illegible]
౪౪౪	౮	అంశాంసినో	అం
			శాంసిశినో
౪౪౪	౨౧	ధ్యారాది,	ధారాది
౪౪౫	౧౮	శంకరప్ర,	శంకుప్ర
	౨౪	చరతత్త	చతత్త
౪౪౬	౨౪	రుష్టబుద్ధి	దుష్టబుద్ధి
		భూతసవ్వ	భూతాత్సవ్య
౪౪౭	౨	ముత్సహంతే,	ముత్స
			హంతే
	౯	ధిజ్వ	ధిజ్య
	౨౧	స్మభృత	స్మభృత
౪౪౮	౮	భిసుధన్వా	భిస్సుధన్వా
	౧౧	బోధర	భోధర
౪౫౨	౧౦	సహ్యా	నహ్యా
	౨౬	స్త్రీక్లింగ	స్త్రీలింగ
౪౫౩	౯	నోత్క్వ	నోద్యమవా
		మయుశోభవన్	సభారాత్
౪౫౪	౧౧	వాహినో	వాహినో
౪౫౫	౨౧	చలత్రిషా	ఇలాం
			త్రస్థాం
౪౫౬	౪	స్తాత్॥	ప్యస్తా॥
			షిపష్య
	౧౯	పరా	ప్రాదితే
౪౫౭	౧	[illegible]	[illegible]
	౨౦	రాజదుజ	రాజద్భుజ
౪౫౮	౫	యత్నేన	యత్నేన
౪౫౯	౨౨	శస్యగ్గాది	శస్యవర్గాది
౪౬౩	౯	దత్భమీద	దత్సమీద
౪౬౫	౩	ప్రసం	ప్రస్సం
	౧౧	అస్పృత్త	అస్పృత
౪౬౬	౫	రత్రిహా	రఃస్త్రిహా
	౨౨	రాచార్య	రాచార్య
౪౬౭	౯	హ్వయాం	[illegible]
	౨౬	వాంశ్చాం	వాంఛాం
౪౭౩	౧౪	మధిత	మధీత
	౨౫	త్వమేత	త్వమ్మేత
౪౭౪	౧౯	ధర్మతత్వా	ధర్మతత్వా
	౨౧	తత్వె	తత్వ
	౨౫	తెన్వ	త్వెస
౪౭౯	౧	వాదపవ	వాచపవ
	౨౩	అయ	అయ
	౨౪	అత	అత

పుట- పఙ్క్తి-	అశుద్ధమ్	శుద్ధమ్-
౪౮౦ ౪	పాఠ్ఞ	పాఠ్ఞః
	యుక్త్ర	యుక్త
౬	వృతి	వృత్తి
౪౮౧ ౧౦	ముక్త్వా	యుక్త్వా
౪౮౧-౨౬	భగ్నాః	ప్రభగ్నాః
౪౮౩-౧౭	వరాం	వర్ణాం
౪౮౪-౭	ద్వ్వారితపర	ద్వారితపర్వ
౨౩-	ధ్ఞనర	ధ్ఞన
౨౪-	తియోగ	యోరతి
	వద్న్యే	వద్వ్యై
౪౮౬-౧	పదాత్మ	పరాత్మ
౧౩	మాసత్వ	మానత్వ
౪౮౭,౭	ఇతి	ఇతీతి
౪౮౮-౪	వికల్ప్వ్య	వికల్ప్య
౪౮౯-౧౭	౧౨౨	౧౧౨
౪౮౯-౧౭	వివిక్ష్యతె	వివక్ష్యతె
౪౯౧-౧౯	-తెవ్యషివ	తేవ్యఞ్వ
౪౯౪-౧౨	పురసన్యా	పునరన్యా
౪౯౬-౨	త్యర్థ్ఞ	త్యర్థ్ఞః
౪౯౯-౨౧	మిత్సి	మితి
౫౦౫-౧౯	లక్షిణా	లక్షణా
౫౦౭-౨౫	త్యాః	ట్యాః
౫౦౮-౫	వైదిక	వైద్యక
౨౨	యదృ	యత్
౨౬	మానవిషాం	మానవిషో
	రెపినత్య	రెపినరంనత్య
౫౦౯-౨	వాతామాది	వాతోష్ణాది
౧౦	పతత్యవ	పతత్వవ
౫౧౧-౧	గణయన్ని	గణయన్ని
౬	యస్మిక్	యస్మిక్
	రోగిజి	రోగిజ
౧౫	రక్షమతె	నక్షమతె
౨౨	అవనతి	అవనం
౫౧౨-౧౧	ఇతిత్రైస్స-	ఇతితంస
౫౧౫-౯	జానాత్మా-	జన్మాత్మ
౫౧౬-౯	జనుస్స్రఖా-	జనుస్మఖా
౧౫	తాశ్రువరం	త్యాశువరం
౨౦	స్వశ్రీకంకరపా)-	స్వశ్రీశంకరఃపా)
౫౧౭-౨	సంపాద్య	సంసాధ్య
౫౧౮-౫	పాదికం	పావకం
౫౨౦-౩	తరెత్యంత	తెరత్యంతి
౪	సిద్ధదమతె	సిద్ధమతె
౫౨౧.౧౯	దాయోధస్త,	దాథ్ఞయోస్త
౨౪	తక్రిం	తత్రిం
౫౨౨-౧౯	త్స్వత్రి	త్స్వత్రిప
౫౨౨-౧౪	బరసం	ఏనసం
౧౫	దెహాంతర	దెహాంతర
౫౨౪-౬	మహాను	మాహాను
౫౨౫,౬	ప్రథమ	ప్రథమబం
౫౨౮-౩	దేవాఞత	దెవాత్ర
౭	యంతి	యంతీ
౧౨	కీతిఞర్యా	కీతిఞయా
౫౩౦-౧౬	శ్రమఛెన్న	శ్రమచ్ఛెన్న

ఇతి, శుద్ధాశుద్ధపత్రం దృష్ట్వా తుంతుమహాఞంతుసంతః.